Ragguaglio

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8 h
22 — I
15

...ECA CLERR. REGG. S. PAULI
COLL. SS. BLASII ET CAROLI DE URBE
PLUT. ~~N A~~ M. LOCULUS VII NUM.

Digitized by Google

VAS ECCLESIASTICAE DISCIPLINAE

Quod, quæ contineat, verſa pagella docet.

OPVS

OB MVLTIPLICEM, ET VARIAM DOCTRINAM, vtile, & neceſſarium, nedum perſonis Eccleſiaſticis inferioribus, ſed Epiſcopis, Archiepiſcopis, & Patriarchis, ac omnibus fidelibus maximè fructuoſum.

AVTHORE

D. ANTONIO RAGVCIO V.I.D. CANONICO,

& Maiori Pœnitentiario S. Metropol. Eccl. Beneuent. Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. SCIPIONIS CARD. BVRGHESII Abbas, & perpet. Commendatarius, S. Sophiæ Vicario, & Illuſtriſs. & Reuer. D. ALEXANDRI DE SANGRO Patriarchæ Alexandrini Archiepiſcopi Beneuentani, Viſitatore, & Auditore Generali, & Beneuenti Appellationum Iudice ordinari.

Vt olim ſub prædeceſſoribus Archiepiſcopis MAXIMILIANO de Palumbaria, & POMPEIO Cardinali Arigonio.

Blaij ea Carol.

NEAPOLI, Ex Typographia Octauij Beltrani. M. DC. XXV.
SVPERIORVM PERMISSV.

CAROL. DE VRBE BIBLIOT. COLL. P A

Imprimatur:

Lælius Taſtius Vicarius Generalis.

Alexander Ruſſus Canonicus Deput. vid.

Mag. F. Fęlix Milenſius Ord. S. Auguſt. Theol. Dep. vid.

Digitized by Google

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. DOMINO

D. ALEXANDRO
DE SANGRO,

PATRIARCHAE ALEXANDRINO,
ARCHIEPISCOPO BENEVENTANO,
Domino ſuo Colendiſsimo.

ANTONIVS RAGVCCIVS CANONICVS, & Maior Pœnitentiarius Sanctæ Metropolitanæ Eccleſiæ Beneuentanæ felicitatem.

QVatuor ſunt, Illuſtriſſime Præſul, quæ me ad hoc opus nomini tuo meritò dedicandum inducunt, imò potiùs (volentem tamen) cogunt quodammodo, & impellunt; quippè quæ, & immune illud à detractoribus reddere, & apud probos, & doctos viros, beneuolentiæ plurimùm ei, & gratiæ valeant conciliare. Primum quòd Patriarcha Alexandrinus, alterum quod Archiepiſcopus Beneuentanus, tertium quòd ex familia de Sangro, quartum quòd propriarum virtutum meritis, & meritorũ magnitudine maximè ſis inſignitus, & ſi quintum mihi addere licet, vt, vel ex hoc beneuolentis animi ſigno, & propenſione, tuis in me beneficijs ſatisfeciſſe alijs videar, cùm tamen mihi nunquam ſatisfacio.

Quis enim neſciat Alexandrinæ Eccleſiæ (licèt modò Barbarorum iugo ad tempus Dei permiſſione prçmatur) antiquitatem, dignitatem, prærogatiuas? Marcus Euangeliſta Petri, conſanguineus, & eiuſdem à ſacro fonte filius primus in ea Epiſcopus ſedit; poſt illum S. Auianus Abilius, Sanctiſs. Theona, S. Petrus Martyr, S. Alexander, S. Cyrillus, S. Athanaſius, Theophilus, S. Ioannes Eleçmoſynarius, & alij permulti, qui ſanctitatis, & doctrinæ ſplendore, non ſolùm Alexandrinam, ſed totam Dei Eccleſiam illuſtrarunt.

Ea in Patriarchalem Sedem erecta,ſicut nunc apud Romanam Sedem tertium locum obtinet,priùs tamen ſecundum obtinebat. De qua ita ſcribit Anacletus Papa Epiſt.2. Sedes apud Alexandriam B.Petri nomine à Marco eius diſcipulo,atque Euangeliſta conſecrata eſt, & Leo Magnus in Epiſtola ad Anatolium. Nihil Alexandrinæ Sedi pereat dignitatis,& B. Hieronymus ad Theophilum Epiſcopum Alexandrinum. Scitò nihil nobis eſſe antiquius,quàm Chriſti iura ſeruare, nec Patrum transferre terminos,ſemperque meminiſſe Romanam,Sedem Apoſtolico ore laudatam,cuius ſe participem Alexandrina Eccleſia gloriatur;imò tantam meruit dignitatem, vt etiam Petri Cathedra diceretur. Hinc Beatus Gregorius ad Eulogium Epiſcopum Alexandrinum Epiſt.37.lib.6. Ille mihi de Petri Cathedra loquutus eſt, qui Petri Cathedram tenet, Petrus enim decorauit Sedem, in quam Euangeliſtam diſcipulum miſit.

Alexandrinæ Eccleſię dominium ampliſſimum fuiſſe,in 6.can. Nicenæ Synodi declaratur per hæc verba. Mores antiquos conſeruari volens declarat Epiſcopum Alexandrinum habere poteſtatem in Aegypto, Lybia, & Pentepoli, idque etiam confirmatur,quòd plurimos ſuffraganeos dicitur habuiſſe.

Eccleſiæ verò Beneuentanæ dignitatem quis breuibus complectatur?ſiuè antiquitatem ſpectet,ſiuè prærogatiuas, aut auguſtiſſimum ipſum, & admirabile Templum quinque nauibus conſtans quinque marmorearum columnarum ordinibus mirabiliter ſubſtentatum..

Ea erecta fuit in Cathedralem Ann.Domini 294.Præfuere illi S. Ianuarius Martyr, in cuius ſanguinis ebullitione ad hæcvſque tempora miraculum Neapoli mirabiliter cernitur, S.Dorus, ad quem extat Epiſtola Leonis Papæ I. S.Apollonius,S.Caſſianus, S.Barbatus,qui interfuit in Concil. ſub Agatone Papa I. Ianuarius II. qui interfuit Apoſtolicus Legatus Concil. Sardicenſi, cui etiam interfuit S.Athanaſius,S.Tammarus,S.Epiphanius, & Aemilianus, qui ab Innocentio I. Sancti Ioannis Chryſoſtomi cauſa ad Imperatorem Conſtantinopolim Miſſus fuit: hic ſecum

Comitem

Comitem tulit Paulum Archidiaconum ſuum, quem his verbis alloquutum ferunt Paulum Apoſtolum. Videte,vt cautè ambuletis,quia vobis inſidiæ parantur,quod ita accidit.Et alij Epiſcopi, & Archiepiſcopi doctrina inſignes, & genere plerumque clariſſimi.

Metropolitana Eccleſia Beneuentana, ſicut nunc Caſalium S.Angeli ad Cupulum,& Moctæ, [redacted] pi) inter Italiæ Metropolitanas inſigniores inſignior: Princeps decem;& octo Vrbium eſt,olim vigintiquinque,vt in valuis æreis ipſius effigies ſuffraganeorum videre eſt;antiquitus triginta duarum, & Metropolitanam eam totius Apuliæ, & Campaniæ antiqua eiuſdem Eccleſiæ monumenta teſtantur. Præſulem autem Beneuentanum, literas in collatione beneficiorum plumbeo ſigno munire,more Summorum Pontificum,à ſententijs laicorum Iudicum ad eius Tribunal appellari in cauſis ciuilibus, olim etiam in criminalibus; olim vſum fuiſſe rotunda Mitra duplici corona redimita,& ante eum in Viſitatione Sanctas Reliquias, vel Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum deferri,latiſſimam habere Diœceſim nonaginta ſex ſcilicet caſtrorum, & quidem inſignium,exceptis oppidulis, duodecim hic extare Abbatias vſum Mitræ,& baculi habentes,quæ ab eo conferuntur, alijſque illum priuilegijs Apoſtolicis gaudere,& gratijs,& prærogatiuis, Beneuentanæ Eccleſiæ dignitatem ſatis oſtendunt,vt interim taceā de Spectabili,& Reuerēdiſs.Capitulo tot ſuorū Canonicorū Rocheti, & cappę vtentium, more Prælatorum de ampliſsimo,& ornatiſsimo Archiepiſcopali Palatio,de nobili,& inclyta Ciuitate Beneuēti,& alijs,quæ huic Eccleſiæ ornamento ſunt, & honori, & liceat addere quod de Ciuitate Beneuenti habetur in cap.frater Epiſcopo 17.q.4. ſicut de Conſulibus, & Capitulo in cap. cauſa de teſt. & de Ediſcop. & Archidiac. in c.cum à nobis eodem titulo,& de Canonicis in cap. ex tenore qui filij ſint leg. habetur etiam de hac Ciuitate in multis antiquis profanis ſcriptoribus, qui magnificis laudibus eam extollunt.

Quid nunc de Sangria Familia? à Berardo Hugonis Regis Italiæ, & Aquitaniæ Ducis conſanguineo originem trahens, celeberrimis viris domi, militiæque claris per omne tempus ſplenduit. Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & inter hos Gregorius in Hiſpaniam Apoſtolicus Legatus, & Odoriſius Sanctus, tot Epiſcopis tot Abbatibus, tot Baronibus, Comitibus, Marchionibus, Ducibus, & Principibus, totque alijs viris clariſsimis, vt longum eſſet enumerare.

Cherardus de Sangro, qui in Hieroſolymitano bello maxima virtutis ſuæ argumenta, & poſteris, & Chriſtianæ militiæ cunctis reliquit ab Angliæ Rege belli fulgur, & ſplendor eſt appellatus, & exclamatus.

Torpetus à geſtorum magnitudine cognominatus Magnus Henrici Quarti Imperatoris exercitus Generalis præfectus fuit.

Nicolaus ob eius inſignis animi dotes, & corporis virium validitatem Carolo I I. cariſsimus fuit, & magnis ab eo præmijs auctus eſt. Io. Franciſco ſeniori, militaris diſciplina, multum debet, ſed familia Sangria plurimum.

Placidus Regum Alphonſi, & Ferdinandi, tùm pedeſtris, tùm equeſtris militiæ Dux ob fidelem præſtitam operam ſpecialibus gratijs, & glorioſis fauoribus decoratus, innumera ab eis benignitatis, & liberalitatis ſigna reportauit. Sed hæc priſcæ ætatis ſunt, & longè præteritorum temporum: Iuuat, & moderniores breuiter recenſere.

Ioannes Franciſcus Turris Maioris Dux pater tuus, Turcis, Afris, Belgis, Gallis, Germanis, Italis terror, truci manu, alto conſilio, & alacri corde, ſuis Regibus per carus, qui 17. ætatis ſuæ anno belli deſiderio accenſus ad Regem ſuum Carolum Quintum Germanium vſque profectus eſt; Quæ præclara ille geſſerit bis in Aphricano bello? Et cum Imperator Carolus ex Afro mare ſoluens, & exercitus, vt naues conſcenderet, demandaſſet, inter tot armatorum virorum fortiſsima pectora Dux Turris Maioris eligitur, cui & hoſtium incurſus prohibendi, & Imperialis perſonæ tuendæ curam ſuſciperet, demandatum fuit. Quę Turcis Mediterraneum mare inuadentibus, quæ in Senenſi,

& aduerſus Gallum Regem expeditione,& alijs multis pręclarè, & fortiter geſſerit,quia recens fama eſt,ſcriptores narrant,& Regiæ literæ teſtantur,volens,& prudens omitto. Taceo quę Ceccus,quæ Carolus fideliter,& fortiſsimè pro eorum Rege pręconio illuſtri digna operati ſint. Nec mentis meæ eſt de Paulo Excellentiſsimo Principe S.Seueri fratre tuo hic adijcere, qui ob ſummas eius virtutes à Philippo Catholico Rege nuper tàm blandè,quàm honorificè exceptus aurei velleris ordine decoratus eſt, aut de Ioanne Franciſco Turris Maioris Duce, vel de Fabritio Duce Vetrum, aut de Ioanne eius filio virtutum patris,& ampliſsimi patrimonij hærede,quia cùm multa me dixiſſe putarem,pauca adhuc tamen vidiſſe videre, & eorum præclara geſta, nec breue hoc folium capere, nec humilis ſtylus ornare, nec meum debile ingenium, vt par eſt,oratione proſequi, nedum complecti poſſet: Diuulget igitur fama,& eleuationis ingenij ſcriptores immortalitati illa tradant, & commendent æternitati.

Non tamen eſt ſilentio prætereundum, quod in Paulo Caſtri Noui Marchione adhuc puero Nepoti tuo ij virtutum ſplendeſcunt igniculi, ea futuri valoris apparent ſemina cum optima indole, & morum ſuauitati coniuncta, vt certò ſperandum ſit,non degenerem illum,ſed maiores ſuos,aut certè ęquaturum,aut eos longè ſuperaturum: hinc benè metricè dictum eſt.

Sangria Progenies Regali ſanguine Creta,
Et belli, & pacis tempore clara viris.

Nunc verò Illuſtriſſime Præſul,omiſſis his, quæ tuorum potius gloriam,& familiæ ſplendorem reſpiciunt,ad ea quę propriè tua ſunt, noſtra conuertatur oratio. Tu tuarum virtutum ornamentis,non ſolùm maiorum tuorum merita, ſed propriam nobilitatem magis ſpectatam reddis;quod in omni tua vita, præcipuè verò,vel cùm Bononiæ Vicelegatus, vel cum in Hiſpanijs apud Regem Catholicum Apoſtolicus Nuntius fuiſti;vel in huius Beneuentani ſacri Sacerdotij adminiſtratione, alijſque grauiſsimis adminiſtrandis muneribus cum nominis tui maxima laude demonſtraſti,vt,interim taceam de illo tuo vultu hilari, ſed maieſta-

tis,

tis,& grauitatis pleno,qui intuentes exhilarat, dum non præeſſe ſolum ſubditis tuis,ſed prodeſſe ita ſtudes, vt illorum non dominatio, ſed miniſtratio commiſſa ſibi videatur.

Quæ enim prudentiæ,vel liberalitatis, vel iuſtitiæ aliarum virtutum ſigna in te non eluxerunt,quæ benignitatis, quæ pietatis, quæ alia veri Paſtoris officia in te deſiderantur? probat id Mendicorum turba,quibus manus tua largam quotidie ſe prębet adiutricem;probant orphanæ,& miſerrimæ puellulæ in tutum locum à te collocatæ, quibus vt benigniſsimus Pater adiutores, & protector. Hactenus de tuis laudibus,cum ita ſis omni laude dignior, vt fatear te omni laude maiorem.

Deus det tibi ętatem,quam mereris,& optimam valetudinem, quam conceſsit, conſeruet,vt optima, & ſalutaria, quæ ſponſæ huic tuæ inchoaſti,& perficere animo agitas, opere complere poſsis, & quæ huc vſque egeris indefeſsi Paſtoris laudę digniſsima,continuare diu valeas, & poſt vitæ curſum æternam gloriam adipiſci tuorum hìc laborum præmium.

Age iam Illuſtriſsime Præſul (quæ tua eſt humanitas,& in me benignitas) accipe munus (qualecunque illud ſit) opuſculum nomini tuo maieſtatis, & reuerentiæ pleniſsimo dedicatum, grati animi pignus,obſidem voluntatis,amoris in te mei,& obſeruantiæ perpetuum monumentum tibi enim ſi ſubditi iure non deberē,propenſione tñ quadam mea debitor etiam fuiſſem, ſi vnū ex omnibus mihi patronum eligere debuiſſem, qui cęteros officioſos officijs, & meam beneficijs ſuperaret expectationem.

Interim Deus Optimus Maximus te vero diù conſeruet fœlicem,& incolumen,& quem modò Præſulem mihi beneficentiſsimum agnoſco, eundem aliquando in ſupremo omnium gradu poſitum,Principem cernam,quod ita ſpero,vt exoptem, & ita exopto,vt aliquando poſt multos fęlices annos futurum ſperem. Beneuenti die 20. Februarij M. DC. XXV.

Præ-

Præcipua Capita, cum declaratione caſuum particularium.

De Præceptis Diuinæ Legis.
De Blaſphemia.
De ſortibus.
De Diuinatione per ignem.
De contumelia.
De ſuſurratione.
De irriſione.
De execrationibus.
De mendacio.
De temerario iudicio.
De curioſitate, & virtute Eutropaliæ.
De obligato ad Eleęmoſynas.
De odio.
De vigilijs, ieiunijs, & ſtationibus.
De Ientaculo, vulgo la collatione.
De voto, votis Religioſorum, obligatione voti, & effectu.
De tempore adimplendi votum.
De ſtupro, & adulterio.
De ſimonia in communi.
De ſimonia ex parte cauſæ efficientis, materialis, & formalis.
De ſimonia ab obſequio, ex parte cauſæ finalis.
De reſignatione beneficiorum, & permutatione.
De Penſione ſuper beneficijs.
De confidentia in beneficijs.
De pœnis confidentiæ.
De ſuperſtitiones, & ſpeciebus.
De Idolatria, Magia, vanis in cautionibus, & vana obſeruatione.
De arte notoria, obſeruatione temporum, & maleficio.
De ſtrygibus, vulgo de Ianare, & de Nuce Beneuentanæ.
De faſcinatione.
De ebullitione ſanguinis, ex vulnere occiſi.
De diuinatione.
De ludo, & eius ſpeciebus, & licitis, vel illicitis, in eò, tàm Clericis, quàm laicis.
De ſanctificatione Feſtorum.
De vtilibus pro futuris Epiſcopis, Archiepiſcopis, & Patriarchis.
De poteſtate Epiſcopi in Eccleſia Dei & modis, quibus poſſet peccare.
De Iuriſdictione Epiſcopi, ordinaria, & extraordinaria, foro Iudici ab ipſius, & de eo in communi, & in particulari.
De Archiepiſcopis aliqua, & de Patriarchis.
De ſcientia Epiſcopi, & reſidentia, & principali, ſeu præcipua poteſtate.
De officio Epiſcopi, & de reſidentia tempore peſtis, vel perſecutionis.
De dubij curioſis nempè.
De accedente ad ordinatione Epiſcopi contra prohibitionem ſub pœna excommunicationis factam.
De muliere quæ concepit ex adulterio, an teneatur reuelari.
De dante remedia empta à vendentibus in platea, an incurrat irregularitatem.
De mulieri prægnante.
De eſu carnis in infirmitate.

De

De cõſtituto in extrema neceſſitate.
De infirmo nolente comedere.
De peccato carnis, ob vitæ conſeruationem.
De exercente ludum periculoſum.
De damnato ad mortem.
De occidente inuaſorem ad ſui defenſione, & de occidente parantem inſidias.
De occidente inuaſorem ad defenſionem ſi dedit occaſionem.
De occidente pro defenſione proximi, vel Reipubl.
De occidente, vel mutilante pro defenſione honoris, vel bonorum.
De muliere offendente hominem violare volentem illam.
De priuata perſona occidente aliam priuatam perſonam.
De occidente vxorem adulteram.
De Iudice condemnante ad mortem innocentem.
De grauitate fornicationis.
De concupiſcente mulierem in Templo.
De ieiunante indiſcreto.
De exponente ſe periculo mortis ob charitatem.
De procurante cibos delicatos.
De condemnato ad bibendum venenum, vel ad mortem famis.
De occidente ſe ipſum.
De frangente carceris, vel exeunte, ex apertis.
De appetente beneficia.
De famulo ægrotante, vel diſcedente à domino.
De non obtemperante legi humanæ.
De muliere ſe ornante.
De occidente vulneratum, iam moriturum.
De rapiente in extrema neceſſitate.
De excommunicatione.
De eo qui poteſt excommunicare, & quot conditiones requirantur.
De verbis, quibus exprimatur excommunicato.
De fine excommunicationis, & malis quę infert, & qui ſint euitandi.
De abſolutione in articulo mortis, & de modo abſolutionis ab excommunicatione.
De monitorijs ad finem reuelationis.
De ſuſpenſione, interdicto, & ceſſatione, & alijs quamplurimis ſcitu digniſſimis.
De debito, & reſidentiæ tempore peſtis, vel perſecutionis.
De præcedentia in Synodo.
De aduertendis in viſitatione Græcorum.

Author

Author ad benignum Lectorem, & in malignum.

LIVIDE fac melius, poſt noſtros carpe labores

Lector amans ſalue, Lector inique vale.

Anagramma PETRI BIPERNI Philoſophi, & Protomed. Beneuent.

ANTONIVS RAGVCIVS VICARIVS.

Vngat Vas ſacri Iuris; conuiuo.

VAS Sacri vngat, conuiuo, pinguedine iuris

Alloquitur populus: iam patefacta vides.

AD PRÆSVLES.

FICTILE VAS iſtud Præſul nè candide credas,

Continet æterni iura ſuprema Dei.

AV-

Digitized by Google

AVTHOR
Ad Benignum Lectorem.

HAbes,benigne Lector,Vas Eccleſiaſticę Diſciplinæ, Tibi promiſſum in fronte tractatuum de Iure Canonicorum in Capitulo, & Lucernæ Parochorum, propediem habiturus hæc alia opera noſtra, Deo iuuante, Tractatum de Statu Animarum in hâc vita, & in altera, qui ſub prælo eſt, literalem, & germanam expoſitio ſacræ Geneſis, Tractatum de Viſitatione, & de nobilitate Eccleſiæ Beneuentanæ,roga Deum pro me,& vale in Domino. Submitto omnia correctioni S. Matri Eccleſiæ.

Ego Antonius Ragucius.

Digitized by Google

DE PRAECEPTIS DIVINÆ LEGIS IN COMMVNI.

QVAESITVM I.

SVMMARIVM.

1 *Præcepta diuinæ legis decem, & quæ.*

2 *Quare præcepta diuinæ legis Decalogi eſſe dicantur.*

3 *Præcepta diuinæ legis, quæ ſint negatiua, et q̃ affirmatiua*

4 *Quæ præcepta legis diuinæ obligant ad sēper, quæ vero ſecus.*

5 *Præcepta legis diuinæ, quæ ſunt primæ, & quæ ſecundæ tabulæ.*

6 *Præcepta legis diuinæ à quo, cui, per quem, & quo in loco data fuerint, & an ſint abrogata per mortē Chriſti, & n.7*

Quot ſunt præcepta diuinæ legis, & an obligent eodem modo ad eorū obſeruationē?

1 DIC. † quod sūt decē, vt Nō habeas Deos alienos coram me, (vel) Vnum cole Deum, &c. & dicuntur
2 pręcepta † Decalogi, ideſt decem verba, ſeù ſententiæ, nā logos Gręcè, interpretatur latinè verbum, ſeù ſententia,
3 & quia diuiduntur † in negatiua, & ſunt, quæ incipiunt à particula negatiua, & in affir-
4 matiua, ideo dicas † negatiua obligare ſemper, & ad ſemper ad eorum obſeruationē. Affirmatiua verò obligare ſemper, ſed non ad ſemper. Obligatio autem ſemper, & ad ſemper, eſt, quod in omni loco, & in omni tempore tenemur illa obſeruare ſub pœna peccati, niſi imperfectio actus, vel paruitas materiæ, aut defectus deliberationis, aut iudicij ſufficientis excuſaret. Obligatio verò sē-

per,ſed non ad ſemper eſt, quod tenemur obſeruare loco,& tempore debitis. Hinc ſequitur, quòd nunquam licet comittere idolatriam,nũquam mœchari,&c. quia sũt negatiua,ſed non ſemper tenemur in omni loco, & tempore honorare parentes, & ſim.quia ſunt affirmatiua,ſed tenemur ad illa loco, & tempore congruo, vt dictum eſt.
5 Hæc præcepta aliqua pertinent ad honorem Dei,vt sũt tria prima,& dicuntur primæ tabulæ, alia ſemptem, quæ dicuntur ſecundæ tabulæ, proximi vtilitatem reſpiciũt,
6 & fuerunt data à Deo populo Iſraelitico per Moyſen in monte Synai, nec ſunt abrogata per mortem Chriſti, vt cæremonialia,& legalia,quia hæc ſunt præcepta moralia, & naturalia, Ideo non ceſſarunt,neque vnquã ceſſabũt, & fuerunt in euangelio confirmata,quia dirigunt mores hominum, & docent quæ facienda, & quæ fugienda ſint; licet tertium præ-
7 ceptum, quantum ad obſeruationem ſabbati fuerit etiam cæremoniale,ideo optimè mutatum in diem Dominicum. Vide Cathe.Rom. ſuper 3.præcepto,& Nauar. de præceptis.

QVAESITVM II.

SVMMARIVM.

1 *Fidelis quiſq; tenetur potius mori,& quodcũq; mortis genus ſufferre quam contra legẽ Dei mortaliter peccare, quid autem contra legem humanam num.2.*

3 *Diuina præcepta an omnia poſſimus ſine gratia obſeruare in ſtatu naturæ corruptæ.*

4 *Præcepta dilectionis Dei, & proximi quare non numerentur, nec fuerint in Decalogo tradita hominibus,et vbi continentur num.6.*

5 *Præceptum amandi Deum omnium præceptorum maximum, cui proximum eſt præceptum dilectionis proximi.*

An teneatur fidelis obſeruare præcepta Decalogi cum periculo vitæ?

1 DIC. quòd ſic,hinc ſequitur, quemq; fidelẽ teneri potius mori, & quodcunq; mortis genus ſufferre, quàm cõtra legẽ Dei mort. pec-

peccare,& eſt cõmunis Theo
logorum opinio, Imò Caiet.
2 tenet idem eſſe de quacunq;
lege humana in 1.2.q.96.art:
4.ſed contrarium tenent om
nes alij ſcilicet tũc legem hu-
manam quamcunq; eodem
modo obligare,cùm eius ob
ſeruantia ad bonum publicũ
pertineret,& illius tranſgreſ-
ſio publicum damnum, aut
ſanctæ fidei, vel diuinæ legis
iacturam reſpiceret; et notá-
3 dum, quòd diuina hæc præ-
cepta non poſſumus omnia
obſeruare ſine gratia in ſtatu
naturæ corruptæ,non ſolum
quantum ad ſubſtantiam,
ſed neq; quoad modum.ſ.ex
charitate D.Tho.p.2.q.109.
a.4. Quoad ſubſtantiam ta-
men operis, poteſt homo fa-
cere aliqua bona opera, &
ſeruare aliqua præcepta,ſine
gratia ex eod. D.Thom. vn-
de exiſtens in peccato mor.
poteſt non furari, vel non
fornicari, & ita aliquod ex
his præceptis adimplere;non
tamẽ omnia dicta præcepta,
vt dictum eſt, & adde, quod
4 inter hæc decem præcepta
nõ numerantur præcepta di
lectionis Dei ſuper omnia,&
proximi, quia hæc duo non
fuerunt tradita hominibus
in decalogo, ſed fuerũt præ-
ſuppoſita tanquam prima
principia, & à quibus tanquã
à fonte, & origine præcep-
ta Decalogi deriuent. Itaque
5 præceptũ Matt.c.22. amandi
Deũ ſuper omnia eſt maximũ
omnium præceptorum, & il-
li proximum eſt præceptum
6 de dilectione proximi: præ-
ceptum autẽ dilectionis Dei,
& proximi habetur Deute-
rono. c. 6.

QVAESITVM III.

SVMMARIVM.

1 *Dominus qualiter ſit diligendus ex eius præcepto.*

2 *Plures doctorum opiniones in hoc quæſito, & quæ magis authori arrideat num. 3.*

4 *Homo fidelis in periculo mortis tenetur ad actum dilectionis Dei ſupra omnia, & qualiter hoc intelligatur nu.5.*

Quando tenemur exercere actũ
dilectionis in Deum ſub pœ-
na noui pec.mor.ſtãte quo l
1 vt dictum eſt præcipit Domi-
nus,vt eum diligamus ex tó-

ta mente, ex toto corde, ex tota anima,& ex totis viribus, quod eſt dicere,vt eum interius, & exterius diligamus præ cæteris omnibus.

2 DIC. diuerſas † eſſe ſententias Theologorum aliqui dicunt teneri,cum primum homo peruenit ad vſũ rationis; ideſt in ipſo inſtanti, quo incidit vti ratione, & idem videtur dicere D.Tho. 1.2.q.89.art. 6. alij dicunt teneri ad id omnibus feſtiuis diebus,& hæc etiam eſt ſent. Scoti 3.ſent. d.ſt. 27. alij dicunt teneri quando quis aliquod beneficium à Deo recipit, alij dicunt teneri,quando quis communicat,alij aliter ſentiunt, & auget dubitationem, quod præceptum eſt affirmatiuum, & obligat aliquo tempore, itaq; non erit inutile,vt ſciatur tempus obligationis, alij dicunt teneri,cum quis obligatur ad habendam contritionem extra ſacramentum pœnitentiæ, &
3 alij aliter ſentiũt. † Mihi ſatis arridet ſententia D. Thom. quæ videtur interpetranda, vt intelligatur eo tempore, quo incipit, quis diſcernere inter bonum,& malum,& cũ facit aliquem humanum actũ deliberatum, etiã ſi hoc poſt aliquod tempus, quo incipit vti ratione, & ita ſentiunt Caiet.2.2.q.10.ar.4. & 1.2. q.89.Sot.lib.1.de natura, & gratia.c.22.qui etiam dicunt cum puer facit aliquem actũ virtutis,tunc implicitè,& virtualiter diligit Deũ ſuper oĩa. Hic nota, quòd in articulo, ſeù
4 periculo mortis tenetur † homo fidelis ad hunc actũ dilectionis Dei ſuper omnia, & eſt communis ſententia.Sot. loc.cit.Tabien.verb. charitas §.20.Nauar.c.9. nu.6.& 20. cap.11.num.7.& 16. in Ma-
5 nual. quod intellige † ſi homo dubitat, vel cognoſcat ſe in tali articulo, vel periculo eſſe in ſtatu peccati mortalis, & non habet copiam confeſſoris, vt virtute abſolutionis, vel alterius ſacramenti fiat ex attrito contritus, tunc enim tenetur,ſicut ad contritionẽ, ſic etiam ad diligendũ Deum ſuper omnia,ad quem actum etiam tenetur ſecundum Sotum in tali articulo, etiam ſi cognoſcat ſe eſſe in ſtatu gratiæ extra peccatum mortale,

&

& ratio eſt, quia præceptum dilectionis obligat in articulo neceſſitatis, licèt alij Doctores ſentiant contrarium, & hæc breuiter de præceptis in communi. Videat Parochus Cathechiſ. Rom.

Super 1. præcepto.

QVAESITVM IV.

SVMMARIVM.

1 *Latriæ cultus, & honor cui debetur.*
2 *Deus quid ſit.*
3 *Angeli an ſint eiuſdem incorporeitatis qua Deus.*
4 *Quare Deus, & Angeli pingantur in corpore cum ſint incorporei.*
5 *Adorationis ſpecies quotuplex.*
6 *Duliæ cultus, & honor cui debetur.*
7 *Hyperduliæ cultus, & bonor cui debetur.*
8 *Idolatriæ peccatum quis committit.*
9 *Deus quibus actibus, & qualiter ſit adorandus, & qualiter, etiam Sancti.*
10 *Vſus Eccleſiæ quæ offert ſacrificia Sanctis qualiter intelligatur.*
11 *Templa Sanctis dicata qualiter intelligantur.*
12 *Gratiam nos recepiſſe à Beata Virgine alijſq; ſanctis qualiter intelligatur.*
13 *B.V. alijq; Sancti licèt in gloria, tanto interuallo a nobis diſtant cognoſcunt tũ noſtras petitiones in Deo in quo vident omnia, quæ ad eos pertinent.*
14 *Sanctis quos Eccleſia canonizauit poſſumus, & debemus publicè noſtras neceſſitates cõmendare alijs vero ſecus, niſi priuatim, & an poſſimus eas reliquias nobiſcum deferre num. 15.*

Qua adoratione teneantur fideles adorare Deum?

DIC. quòd teneantur adorare cultu latriæ, † qui eſt
1 ſupremus honor, & reuerẽtia, quæ ipſi ſoli, tamquam omnium Domino debetur, ſicut per hoc primum præceptũ præcipitur cultus Diuinus, ſic prohibetur Idolatria, & notetur pro rudibus
2 Deum † eſſe purum ſpiritum incorporeum omnino, & materiæ cuiuſcumq; expertem, iuxta illud. Deus ſpiritus eſt;

3 an autem Angeli ſint eiuſdē
incorporeitatis, vide ſecun-
dam Synodum Nycenam
actione 5. & concil. lateran.
ſub Innocent. III. & Pint. ſu-
pra Daniel. cap. 9. & curioſa
4 inuenies; & cùm Deus, aut
Angeli pingantur in cor-
pore, id fit, ad deuotionem
excitandam nam magis mo-
uent ſenſibilia, quam intelli-
gibilia, ad inſtructionem fidei
vide Catech. Rom. ſupr pri-
mo præcepto.

Et notandum etiam triplicem
5 eſſe ſpeciem adorationis, la-
triæ, quæ ſoli Deo competit,
6 Duliæ, quæ eſt honor, qui
debetur creaturæ, ob aliquā
excellentiam, quæ in ea re-
lucet, & hęc debet Sanctis, &
7 amicis Dei, & Hyperduliæ,
quæ eſt honor, qui debetur
creaturæ ob aliquam ſingu-
larem excellētiam, & hac ve-
neramur Beatā Virginem ob
tot, & tantas excellentias.
Hinc ſequitur peccatum Ido
8 latriæ committere, qui ſupre
mum illum honorem latriæ
tribueret creaturæ. Tol. in
ſum. lib. 4. c. 14.

Et notandum etiam Deum
9 eſſe adorandum actibus in-
ternis, vt fidei, charitatis, pę-
nitentiæ, & ſimilibus, ac etiā
externis, vt genuflexionibus,
tunſione pectoris, & ſimil.,
qui tamen actus externi ge-
nuflexionis, & reuerentiæ
poſſunt, & ſanctis, ēt adhibe-
ri, ſed vt interceſſoribꝰ apud
Deum, & vt præcipuè per il-
los actus honoretur Deus.
10 Atq; hoc modo intelligitur
vſus Eccleſiæ, quæ offert ſa-
crificia Sanctis, vt miſſa de B.
V. & aliorum Sanctorū, quia
fit tantùm memoria eorum
ſed ſacrificium offertur Deo,
& cum dies feſtos legimus
dicatos ſanctis, intelligitur, vt
in illis diebus celebretur me
moria factorum per ſanctos
in Dei obſequium, idem cū
11 videmus templa ſanctis etiā
dedicata, dic, illa præcipuè
fuiſſe ad cultum Deo perſol
uendum, dicata, ſecundariò
verò in honorem Sanctorum
12 & cum dicimus nos recipiſ-
ſe talem gratiam à B. V. vel
alijs ſanctis, intelligēdum eſt
per eorum interceſſionem à
Deo obtinuiſſe, non autem
vti præcipuis largitoribus.
Itaq; debemus ad B. V. & ali-
orum ſanctorum interceſſio-

nem

13 nem confugere, qui, licet in gloria tanto interuallo à nobis diſtant, cognoſcunt tamē petitiones noſtras in Deo, in quo vident omnia, quæ ad eos pertinent, Bellar. to. 2. controuer. lib. 1. & c. 20. de Beat.

14 Et hic ſciendum, quod Sanctis, quos Eccleſia canonizauit, poſſus, & debemus publicè neceſſitates noſtras cōmendare, ſed alijs non canonizatis, non niſi priuatim,

15 poſſumus etiam illorum reliquias deuotionis cauſa nobiſcum ferre, & eſt communis opinio, licet id neget Angel. in verb. reliquiæ, ſed cōis opinio tenenda, vnde Lucilla quedam reprehenſa legiē apud Oper. Meleuitanum quod auderet ferre reliqas cuiuſdam martyris non dum adhuc vindicati .i. approbati.

QVAESITVM V.

SVMMARIVM.

1 *Quando quis gerēdo reliquias Sanctorum peccet mortaliter.*

2 *Transferens reliquias Sāctorum de loco ad locum ſine licētia Superioris, & priuatim ſacrilegium committit.*

An qui gerit reliquias SS. & peccet, grauiùs peccet?

1 DIC. quòd non, niſi cōmitteret peccatum cōtra reuerentiam, quæ debeē reliquijs Sanctorum, vt maculando eas, vel alio modo deturpando, vel reponendo in loco luxuriæ, vel in loca vulneris, & ſimil. Clauis re.

2 lib. 3. c. 1. Et hic ſcias ſacrilegium committere, qui reliquias ſine licentia ſuperioris & priuatim de loco ad locū trāſferre audeat, vel ſi ad ſecum retinendū furatur. Azor lib. 1. S. 5.

QVAESITVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Crucis lignum quo cultu ſit adorandum.*

2 *Imago Chriſti quo cultu ſit adoranda, & quo Imagines Sanctorum.*

3 *Materia non eſt conſideranda in Imaginibus, ſed perſona quam repreſentant.*

An ſancta crux ſit adoranda eodem cultu, quo Chriſtus, & quid de imaginibus SS.?

1 DIC. quòd ſi lignū ſanctæ crucis, conſidere-

mus coniunctum cum corpore Chriſti, tunc debemus adorare cultu latriæ, vt Dominum adoramus, quia tunc res, quæ adoratur p̄cipuè eſt Chriſtꝰ in cruce poſitꝰ, ſed ſi cōſideratur crux ſeparatim à corpore Crucifixi, tūc adorāda eſt cultu hyperdulie, vel,
2 vt alij volunt dulie. † Imago Chriſti eſt adorāda cultu latrie, vt ipſe Chriſtus, ſicut imagines SS. eodem cultu, quo honorantur, & colūtur perſonę ipſorum, Azor. lo. c.
3 §. 4. ſed tamē † in imaginibus non eſt conſideranda materia, ex qua coſtant, ſed perſona, quam repreſentant, quæ eſt cauſa adorationis, & honoris, vnde verſus.

Effigiem Chriſti, qui tranſis pronus honora,
Non tamen effigiem, ſed quē deſignat, adora.

Azor. §. 5.

De Blaſphemia.

QVAESITVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemiā inferre Deo quando quis dicatur.*

2 *Dicens Deum non curare hęc mortalia, aut mundum non gubernare, & alia, quæ in tex: peccat mortaliter peccato blaſphemiæ.*

3 *Idem eſt si vocet eum iniuſtum, & partialem.*

4 *Maledicens creaturis etiam inſenſibilibus, vt aquæ, vento, ſoli, &c. peccat eodem peccato blaſphemiæ tanto magis maledicens ſenſibilibus.*

5 *Maledicens alicui Sancto, vel eius imaginem ſuppeditans, aut laceras an peccet mortal.*

Cum hoc primo Præcepto pro
1 hibeatur blaſphemia. † An ſit Balſphemia inferre Deo, quodcumq; genus maledictionis, vel auferre ab eo, ꝙ eius proprium eſt, vt potentia, bonitas, & ſimil. & tribuere, quod ab eo abeſt, vt crudelitas, negligentia, & ſimil.?

DIC. quod ſic. † Hinc
2 ſequitur peccare mort. peccato blaſphemię, ſi aduertens dicat Deum non curare hæc mortalia; aut non gubernare mundum, ſi vocet eum impotentem, ſi dicat à diſpecto, quod eſt negare

omnipotentiam, ſi dicat non vclle ciedeie in eum, niſi talem, vel talem vindictam faciat, qa ei crudelitatẽ tribuit, & ſi id ex corde dicat, eſt hæreticus, Suarez. de religione, li. 1. de irreligio. c. 4. de blaſ-
3 phemia num. 8. Si † vocet eum iniuſtum, aut partialem, eodemmet peccato peccat
4 mor. qui † maledicit creatu. ris ſenſibilibus, vel inſẽſibilibus, vt aquæ, vento, ſoli, terræ, aut brutis, aut etiam hominibus, vt creaturis Dei, quia maledicere his, eſt maledicere earum creatori.
5 Qui alicui † Sancto maledicit, peccat mort. niſi eſſet in primo motu, vel ex ira, ita vt non aduerteret, & qui imagines ſanctorum ſuppeditaret, aut qui laceraret, aut deturparet, ſi in primo motu, excuſaretur, vt ſupra, ſecus peccaret mort. peccato impietatis, & ſi crederet non eſſe eis tribuendum honorẽ & propterea perpetrauit, vt hæreticus puniendus eſt, Toletus in ſum. l. 4. cap. 23. in fine.

QVAESITVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Audiens blaſphemantem, & non corrigens eum fraternè, etiam ſine ſpe emendationis, an peccet.*

An obligetur quis fraternè corrigere blaſphemantem, etiam ſine ſpe emendationis?

1 Nauarrus dicit, quòd ſic c. 12. numer. 83. ſui manualis, & probat ex concil. Lateren. alij dicunt contrarium, quòd non teneatur ſine ſpe emendationis, vt Azor. §. 8. l. c. qui dicit, quòd ſi hoc fuit præceptum in concilio Laterenſi, non fuit vſu receptum, & ſic non obligari.

QVAESITVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia contra Deum an ſit diuerſa ſpecies à blaſphemijs Sanctorum.*

2 *Peccatum cõtra Spiritum ſanctum, & blaſphemia in Spiritum ſanctum maximè differunt.*

3 *Peccatum contra Spiritũ ſanctum, quid ſit.*

An Blaſphemia contra Deum ſit diuerſæ ſpeciei à blaſphemijs Sanctorum, ita vt in cōfeſſione oporteat exprimere circumſtantiam?

1 AZor. in claui.Reg.l.6. c.13. n.4. dicit quòd ſic, alij dicunt quod non, vt Suarez.l.c.c.6.nu. 18. & ratio ipſius eſt, quia blaſphemię tàm contra Deum, quā contra illius Sanctos, eſt contra religionem, cuius ratione honor Deo, & cauſa ipſius ſanctis exhibendus eſt. Itaq; huiuſmodi blaſphemiæ non mutant ſpeciem, licet grauis peccatum ſit Deo maledicere, quàm ſanctis, ſed iuxta eorum ſententiam, qui volūt circūſtantiam notabiliter aggrauantem intra eandē ſpeciem, debere exprimi, eſſet exprimenda.

Et hic ſciat peccatum † contra
2 Spiritum ſanctum, & blaphemiam in Spiritum ſanctum maximè differre, quia aliud eſt peccatum, quod eſt contra diuinam legem facere, aliud eſt blaſphemare, quod eſt tribuere, quod non ei cōpetat, Deo, & auferre, quod
3 debetur ei; Itaq; † peccatum contra Spiritum ſanctum eſt impugnatio agnitæ veritatis, inuidere fraternæ correctioni, & ſimil. & blaſphemia eſt finalis impenitentia. Aug. de V.D. tract. 2. vide Tolet. in c.12. ſummæ.

QVAESITVM X.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum quare ſit irremiſſibilis.*
2 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum, quæ ſit ſecundum aliquos, & vide nu. 3. & 4.*

An blaſphemia in Spiritum ſāctum remittatur in hoc ſeculo, cum dicat Chriſtus nō remitti, neq; in hoc, neq; in futuro, & quæ illa ſit?

DIC. primo diuerſas eſſe ſententias Doctorum aliorum ſententia eſt, quod
1 ideo † ſit irremiſibilis, quia eſt finalis impenitentia blaſphemia in Spiritum ſanctum non quia Deus nō poſſit remittere, ſed quia ita diuina ſententia decretū eſt, vt moriens in peccato mortali, remiſſionem non obtineat, alij

dicunt

2 dicunt † irremiſibile hoc peccatum, non quia non poſſit remitti à Deo, ſed quia ſit indignum remiſſione ob ſui malitiam intrinſecam, & odium in Chriſtum, & ſecũdum hos blaſphemia in ſpiritum ſanctũ, de qua loquebatur Chriſtus, eſt tribuere virtutem miraculorum, qua ipſe diuinitus operabatur, dæmonis, ob quam calumnia maxima inferebatur iniuria Spiritui ſancto. Alij di-
3 xerunt ideo † irremiſibilem non quia non remittatur omnino, ſed quia de difficili remittitur, non ex parte Dei, ſed hominis peccatoris; qui non de facili ſurgit, cum hæc blaſphemia videatur claudere viam ad confeſſionem diuinitatis Chriſti. Alij dixe-
4 runt ideo † irremiſibilem in hoc ſecundo, & in futuro nõ quo ad culpam, ſed quo ad pęnam quaſi quòd hanc blaſphemiam vindicet Dominus in hac vita, & in futura, quod intellige ſecundum præſentem ſtatum; nam tanta poſſet eſſe contritio ſufficiens, vt Dominus totam ei pænam, aut partem condonaret, vide Tolet. in c. 12. ſuper Luc. annot. 17. 19. & 20.

Et quod fuerit, hæc blaſphemia de qua ita minaciter loquebatur Chriſtus, communiter concludunt eſſe tribuere Demoni virtutem, qua Chriſtus Dominus miracula operabatur, quando dicebant in Belſabuch, &c.

De ſuperſtitione.

QVAESITVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Superſtitio quid ſit?*
2 *Si quis in recitatione diuini Officij non ex deuotione, ſed ad aliquem malum finem addit plura verba quam ibi legantur an peccet mortaliter.*
3 *Exponens in Eccleſia falſas reliquias, vel falſa miracula prædicans, aut pingit, peccat mortaliter.*
4 *Qui canit laſciuas cantilenas inter Miſſarum ſolemnia, & in diuino officio peccat mortaliter peccato ſuperſtitionis.*
5 *Sabbatum obſeruant, vt faciebant Iudæi, peccat mortaliter peccato ſuperſtitionis, imò eſt ſuſpectus de hæreſi, niſi ie-*

iumet in ſabbato, vel aliqua
opera pia faciat in honorem
B. M.

Quid ſit ſuperſtitio?

DIC. vltra ea, quæ infe-
rius habebit Parochus dif-
1 fusè, quod † eſt vana religio,
& veræ religionis falſa imita-
trix, (vt ait Pl'. Leo I.) quæ,
vel Deo ſuperfluũ cultũ, qui
ei non competit, tribuit, vel
debitum diminuit. Azor. l.
9. c. 11. Nota hic infraſcrip-
2 tos caſus, † ſi quis in recita-
tione diuini officij, non ex
deuotione, ſed ad aliquem
finẽ malum addit plura ver-
ba, quã ibi legãtur, vt ſi repe
tat pluries alleluia, vel pluries
Amen, vel pluries Ieſus, pec.
m. peccato ſuperſtitionis, ob
malum finem, ſed si non ha
beat malum finem, p.v. Tol.
lo.c. in ſum. li. 4. c. 14. Caiet.
3 v. ſoperſtitio † qui in Eccle-
ſia falſas reliquias exponit,
vel falſa miracula prædicat
ad aucupandas eleemoſinas,
aut falſa miracula pingit p.
4 m. Caiet. lo. c. qui canit † cã-
tilenas laſciuas inter Miſſarũ
ſolemnia, & in diuino offi-
cio peccat m. hoc peccato ſu
perſtitionis, & qui obſerua-
5 ret † ſabbatum, vt faciebãt
Iudei, pec. m. hoc peccato ſu-
perſtitionis, imò eſſet ſuſpe-
ctus de hæresi, quia videre-
tur iudaizare. Non tamen
reprehendendus eſt mos de-
6 uotus † ieiunare in ſabbato
vel aliqua pia opera facere
in honorem B.M. qui habuit
originem à miraculo, vt do-
cent hyſtoriæ de miraculis
Virginis.

De Aſtrologia.

QVAESITVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Qui contemplando ſtellas præ*
dicet particularia futura an
peccat mort. & quid ſi prędi-
cit inclinationem nu. 2.
3 *Prædicens ex cantu gallinæ,*
vel bubonis aliquẽ certo mo-
riturũ an peccat mort.
4 *Prædicens ex vlulatu anima-*
lium mutationes ſtatus, vel
ex galli cantu, vel ſaltibus
delſinorum in mari temporis
mutationes an peccet morta-
liter?
5 *Oues nimium auide paſcentes*
ſignificant pluuiam.

An

An circa huiuſmodi ſcientiam poſſit cadere peccatum?

1 Nota infraſcriptos caſus quod ſiquis † cōtemplãdo ſtellas prædicit particularia quædam alicui certò futura (quod vocant facere natiuitatem) eſt pec. m.
2 Aſtrologiæ Iudiciariæ, ſed † ſi tantum prædicit inclinationem, non peccat Suarez. l. cit. c. 11. nu. 8. & 9.
3 Siquis † ex cantu gallinæ prędicat aliquem moriturũ certò in domo illa, peccat p. m. diuinationis Tol. l. 4. c. 15. idem ſi ex cantu bubbonis prædicat ægrum moriturum certè, & indubitatè, ſed ſi id conijcit ex cauſa naturali, nō certè, ſed probabiliter, quia auis illa ſentit putredinem, non peccat.
4 Siquis † ex vlulatu animaliũ in campis prædicit mutationes ſtatus in regione, non peccat, quia ſunt ex cauſa naturali, Caiet. l. cit. Siquis ex galli cantu, vel ſaltibus delfinorum in mari prædicat mutationes temporis, non peccat, quia ex cauſa naturali, Mart. de Ria. to. 2. l. 4. cap. 3. q. 1. & 2. Caiet. 22. q. 95. art. 7. idem dic de quibuſdã alijs animalibus, vt ex frequenti cantu ſiniſtræ cornicis, quæ pluuiam prędicit.
5 Idem dic ſi † oues nimium auide paſcuntur, quia ſignificat pluuiam, & hoc prædicere non eſt peccatum, quia ex cauſa naturali, nam natura id eis infudit, vt cognoſcant, quæ ſunt neceſſaria pro eorum vita, idem poteſt dicere de alijs quibuſdam animalibus, ſeu auibus.

De Aſtronomia.

QVAESITVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Gerens anulum cũ parte vnguis magnæ beſtie, vel lapides ad impediẽdas infirmitates an peccat mort.*
2 *Gerens figuras, vel Imagines, & anulos ſub cõſtellationibus confectas an peccat mort.*

1 An quis gerendo anulum cum parte vnguis magnę beſtię ad impediẽdas aliquas infirmitatis peccat; vel ſi gerat aliquos lapides ad eũdē finē?

Dic

Dic, quod non, quia hoc poteſt procedere ex cauſa naturali, ſed ſi quis gere-
2 ret † figuras, vel imagines, aut anulos, aut ſtatuas paruas factas ſub conſtellationibus peccat mort. & eſt cõmunis opinio, licèt Caiet. teneat contrarium, dummodo non adſint characteres 22.q.96. art. 2.

De Chryomantia fiſonomia, hydromantia, ſomnijs, & alijs huiuſmodi vanitatibus.

QVAESITVM XIV.

SVMMARIVM.

2 *Diuinare per lineamenta manus an ſit pec. mor.*
3 *Futura prædicere per lineamenta vultus an ſit pec. mor.*
1 *Quærens furem rei ſubtractæ per anulum filo appenſum in aquam an peccat mort.*
4 *Somniorum quot ſunt ſpecies?*
5 *Somnia naturalia, quæ, & ex quibus cauſantur.*
6 *Somnia diuina, quæ & cuius ſint effectus.*
7 *Somnia demoniaca quæ?*

An ſit p. m. diuinare per lineamenta manuum, faciei, vel pedum, vel per aquam, aut ſomnia?

1 Dic, quòd diuinare per lineamenta manus eſt chyromantia Aſtrologica, p. mor. & prohibita ab Eccleſia Azor.l.9.c.16. ſed prędicere, vel conijcere inclinationes naturales, eſt peccatum. Hinc ſequitur, quod qui quærit à Zyngaris per manus lineamenta, ſcire futura, & ex corde credit pec.mor. ſi iocò facit, Ven. Nau. c.11. nu.3.
2 Qui per linementa † vultus prædicit futura, pec. m. ſed ſi prædicit, vel annunciat compleſſionem, ſeù inclinationem naturalem, non pec. Azor.l.9. c. 16. vnde Philoſophus ille dixit, ſapientia me caſtum fecit, cum ex eius vultus lineamẽtis fuiſſet dictum eum eſſe libidini deditum.
3 Similiter † qui per anulum filo appenſũ in vaſe pleno aquæ, quærit ſcire furem ſubtractę rei, pec. mor. Azor. l.cit. c. 13. item ſiquis alio modo quouis quærit ſcire furta

per aquam p.m.contra prim. hoc præceptũ, & debet prudens Confeſſor in examine huius præcepti, niſi pœnitens Confiteri præueniat,i nterrogare.

Circa ſomnia profani ſcriptores, vt Alacrobius, & alij aſſerunt plures eſſe ſpecies ſomniorum, ſed nos ad noſtrum propoſitum, tres tan-
4 tum facimus,† vt ſomnia ſint naturalia, diuina, & Demoniaca,quam materiam diffusè tractat P. Benedictus Pererius de mag.l. 2. de obſeru.
5 ſomn. † Somnia naturalia ſunt, quæ cauſantur, ſuperfluus cibus, & potus, aut inedia,aut aliqua paſsio animi, vt amoris, odij, diſperationis, & ſimil. vel prædominiũ alicuius humoris,vt flemmæ, vel coleræ, aut conſuetudo, aut exercitatio.
6 Diuina ſunt quæ veniũt ex reuelatione diuina,quæ poſſunt agnoſci ob rei reuelatæ magnitudinem, & excellentiam, hæc illuminant intellectum, & inflammant voluntatem ad bonum, & ad intelligendum occulta aliqua myſteria fidei, & reuocant à
7 malo. Demoniaca † vere ſunt, quæ de rebus occultis, & malis,vt furtis homicidijs, & ſimilibus, vel quæ de futuris, quæ relinquũt in mente ſomniantis, aliquod incentiuum ad malum, & eo peiora ſunt hæc ſomnia,cum ſpirituali homini accidunt, ob periculoſiorem caſum, quem inducere poſſunt.

QVAESITVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Somnis an ſit licitum fidem adhibere?*
2 *Somnia quæ poſſunt obſeruari, & nu. 3.*
4 *Orans oratione particulari ad ſomniandum futura an peccat mort.*
5 *Somniorum interpetratio an, & quibus permittatur.*
6 *Somniorum ſpecies plures.*
7 *Viſio cui conceditur,& q. l ſit.*
8 *Oraculum quid ſit.*
9 *Phantaſma quid ſit.*

1 An ſit licitum fidem adhibere ſomnijs?

Dic, vt infra, quod ſomnia, quæ proueniunt ex ſuper

fluo cibo, vel potu, aut abſtinentia, aut exercitio, ſunt, & eſſe debent nullius rationis, & nil ſignificare poſſunt occulti, idem dic de ſomnijs, quæ proueniunt ex paſſionibus, ſeu cogitationibus prę-cidentibus.

2 Somnia † verò, quæ proueniunt ex prædominio humorum, aut quæ à Deo, vel à dæmone poſſunt, & debent attendi, & obſeruari, & ad acquirẽdũ bonũ, vel ad euitã dũ malũ, vnde ſiquis ſomniatur, aut nauigare, aut natare, aut impeditè, & tardè fugere ab aliquo perſequente, hæc ſomnia poſſunt obſeruari, vt remoueãtur cauſæ, quia proueniunt ex humore flemmatico prædominãte, ſicut ſomniari eſſe inter mortuos, aut per loca obſcura de nocte ambulare, aut ſerpentes tangere, à prædominio melanconici humoris peruenire credendum eſt, & hoc ſinè vllo peccato, ſicut etiam ſomniari eſſe inter odoriferos flores, & ſignum bonorum humorum, ſicut eſſe in locis ſordidis, & putridis malorum humorum in corpore prædominantium, & credere huiuſmodi non eſt peccatum ſuperſtitionis, quia ex cauſis naturalibus.

3 Ita etiam, † quando quis nimis laborioſè dormit, poteſt inueſtigare cauſam ſine peccato ad remouendum malum.

Hic ſcias, quòd qui, exceptis, vt ſupra, ſomnijs ex cauſis naturalibus prouenientibus, obſeruet ſomnia, vt nil agat, aut nil agere ceſſet, niſi quæ ei per ſomnia ſignificantur pec. mor. peccato ſuperſtitionis, quia eſt contra hoc prim. præceptum.

4 Similiter † p.m.qui, ſeu quæ orat oratione quadam particulari ad ſomniandum de aliqua futura re, ſibi grata, vt deducendo vxorem talem, vel talem, vel maritum, niſi hos ignorantia excuſaret, aut ſimplicitas, quia prohibitum eſt velle ſcire futura per ſomnia.

5 Interpetratio † autem ſomniorum non permittitur omnibus indifferenter, ſed quibus à Deo datum eſt, vt fuit caſtiſsimo Ioſepho, aut Danieli, & ſimil. ſed ſomniorum,

quæ cauſantur humores, poſſunt imperpetrari periti me dicæ artis, eorum vero, quæ à demonibus prouenire timentur, ſunt interpetres prudentes confeſſarij, & cum dubitatur, an à Deo, vel à Demone ſit ſomnium, tũc à Demone eſſe dicẽdum eſt, quia ſignum cognoſcendi eſſe à Deo, eſt cum illuminatur intellectus cognoſcendi, quod lumen concedi ſolet.

6 Sunt etiam ſpecies ſomniorum, † viſio, oraculum, & phantaſma, viſio concedi-
7 tur † plerumq; homini pio, & ſancto, & eſt cum aliquod; ita euenit in re, vt apparuit in viſione pręterita, vt erat olim tempore prophetarum, qui vocabantur videntes, & prophetia vocatur viſio, vt viſio
8 Iſaie, &c. † Oraculum eſt quando apparet nobis in ſomno aliqua perſona grauis, & ſancta ad prænunciandum nobis aliquod certò futurum, aut ad prohibendum aliquod futurũ faciendum, aut ad præcipiendum,
9 vt fiat † Phantaſma eſt, quando quis inter dormiendum videt varias figuras, & formas inſolitæ magnitudinis, quæ eum turbant.

De Sortibus.

QVAESITVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Sortibus an liceat vti inter fratres ſuper diuiſione bonorũ?*
2 *Sortibus, an liceat vti ad ſciẽdum voluntatem diuinam circa aliquod?*
3 *Officiales, & magiſtratus an poſſint eligi per ſortes?*
4 *Iuuencula quæ reiectis palmæ benedictæ frondibus in prunis quærit ſcire ſponſum, vel alia ſimil. an peccet mort.*
5 *Sortibus quicunq; vtuntur ad malum finem pecc. mort.*

An liceat vti Sortibus?

Dic, vt infra, concurrentibus aliquibus circũſtantijs, li-
1 cet, vt † ad componendum diſcordiam inter fratres ſuper diuiſione facienda bonorum, dummodo fratres æquale habeant ius, & quis non vtatur in hoc libris, aut verbis ſacris, ſed ſi alicui fratrum non cõpeteret ęqualis actio, nõ liceret vti ſortibus, Azor. l. cit. l. 9. c. 21. Suar. l. cit. l. 2. c. 12. nu. 2.

2 Ita licitũ eſt † vti ſortibus ad ſciendã diuinam voluntatem circa aliquod faciendum, vel non faciendum, concurrentibus duabus conditionibus, ſcilicet grauis neceſſitas, & vt res à Deo per orationes, & preces petatur, vt v. g. naufragatur nauis, ex multis poſſunt aliqui in nauicula euadere, eo caſu poſſunt eligi per ſortes, vt dictum eſt, qui liberandi ſint. Azor. l. cit. Mar. de Rio l. cit.

3 Ita poſſunt † eligi officiales, & magiſtratus per ſortes, remota quacunq; fraude, ſed nota, quod in electione ſuperioris Eccleſiaſtici, cũ ſint diſcordes electores, non poſſunt fieri per ſortes, quia hoc prohibitum eſt, diſpoſitione Sacrorum Canonum. Mar. de Rio l. cit. Suar. & Azor. l. cit. Nec obſtat his, electio Sancti Matthiæ Apoſtoli, quia illa præmonitione, & diſpenſatione diuina facta eſt.

4 Circa huiuſmodi ſortes, pec. mor. iuuencula, † quę injectis palmæ benedictæ frondibus in prunis quærit ſcire eius futurũ ſponsũ, vel matrimonij tempus, vel quę injectis cartulis ſcriptis, aut liquefacto plumbo, obſeruat figuras, vel ſigna, quæ inde reſultent, & ſimil. vel ex apertitione alicuius libri in ipſius principio, quærit obſeruare aliquod futurum, aut ſcire præteritum, vt circa furtum detegendum, & ſimil hoc eſt peccatum m. diuinationis, & interuenit tacita, vel expreſſa inuocatio demonum, excuſaret aliquando ignorantia inuincibilis, aut ſimplicitas. Mar. de Rio. c. 2. q. 7. ſect. 3. num. 6.

5 Similiter † pec. m. quicunq; vtitur ſortibus ad malũ finẽ.

De Diuinatione per ignem.

QVAESITVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Quęrens aliquod factum ſcire per ignem pecc. mor.*

2 *Idem ſi ex ſcintillis ſuſpicatur aliquid alicui malum obuenturum,*

1 An † qui quærit ſcire per ignem aliquod factum pec-
2 cet m. vt qui ex ſcintillis † ſuſpicantur eis aliquos obtrectare?

Dic, quod eſt pec.m.& vocatur grecè Pyromantia, Mar.de Rió l.cit.ſect. 1. pro cæteris caſibus, videat Parochus ſummiſtas.

Nũc ſuper 2.precepto. Non aſſumes, &c.

QVAESITVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Quicquid eſt in Deo Deus eſt.*
2 *Aſſumptio nominis Dei in vanum quot modis intelligitur?*
3 *Iuramenti circũſtantiæ quot, & quæ.*
4 *Iurare dupliciter contingere poteſt.*

Quid intelligatur, per nomen Dei, quod ità expreſsè prohibemur non aſſumere in vanum?

Dic, intelligi Deum ipſum, & eius ſanctiſſima attributa, quæ etiam Deus ſunt,
1 quia † quidquid eſt in Deo, Deus eſt, vt omni potentia, ſcientia, bonitas, &c. ſimiliter intelligitur nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti Redemptoris, ac Beatæ V. & Sanctorum, ac creaturarum in quibus relucet ipſe Deus. Azor. l.cit. & cum prohibe-
2 tur aſſumptio † nominis Dei in vanum, duobus modis intelligitur, vel vt non iuretur ſine debitis circunſtãtijs, vel, vt nec irreuerenter nominetur per quendam loquendi frequentem abuſum, in domeſticis colloquutionibus.
3 Circumſtantiæ † vero, quæ requiruntur, ſunt veritas, Iuſtitia, & iuditium ſcilicet, vt verum ſit, quod iuratur, & iuſtum, & cum debita Dei reuerentia, aliter peccatum eſt. Nau. c. 12. nu. 3. citans illud Ieremiæ c. 4. Iurabunt in veritate, Iudicio, & Iuſtitia. Et nota, quòd iurare poteſt contingere dupliciter, vel expreſsè, vt allego, vel duco, in teſtẽ Deum, &c. vel tacitè, vt viuit Deus per Deũ, &c. Nau. l. cit. nu. 1.

QVAESITVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum quid ſit?*
2 *Iurare an ſit licitum?*
3 *Iurandi mos qui ſit?*
4 *Verba Iuramẽti exp̃ſſiua an ſint neceſſaria in iuramento?*
5 *Per quę verba fiat Iuramentum, & num. ſeqq.*

1 Quid eſt iuramentum, de quo noſter ſermo eſt?

DIc, quod eſt affirmare, vel negare aliquod teſtificando illud per Deum, qui eſt veritas infallibilis, & regulariter iurare non eſt illicitum, quia, eſt actus latriæ, ſed prohibitum eſt iurare in vanum, & eſt licitum tum ratione infallibilis veritatis Dei, quæ adducitur in teſtimonium, tum ratione finis, quia homines hoc medio veritate informantur, & terminantur lites, & controuerſiæ, ſed intellige, concurrentibus debitis circumſtantijs. Et quod habetur Matth. c. 5. vbi videtur Domino prohiberi iuramentum, & dicitur, ſit ſermo veſter, eſt, eſt, eſt intelligendum quandò non concurrunt requiſitæ conditiones, Azor. l. cit. c. 2. & alij, & licet
3 ordinarius † mos iurandi ſit vocare Deum, vel Sanctos in teſtimonium rei, de qua dubitatur, attamen, ſi in aliqua regione eſſet alius modus per alia verba, vel ſigna, iuramentum ſignificantia, dicendum eſſet de hoc, vt ſupra, quia attendenda eſt intentio iurare volentis, nec eſt neceſſa-
4 rium ſemper † vti verbis expreſſiuis iuramenti ad iurandum, vt iuro per Deum, quia aliquando per ſolum tactum alicuius libri, aut ſcripturæ eſt iuramentum, imo eſt tale,
5 ſi quis diceret, † ita eſt conſcientia mea, ſic ſi quis diceret, iuro ſine alia additione, eſt iuramentum, ita etiam, ſi quis diceret per cęlũ, p ſolẽ, per aerem, per Euangeliũ, aut per creaturas viſibiles, & inuiſibiles, eſt iuramentũ, ita ſi quis diceret, Deus ſcit, quod non mentior, vt iurauit Apoſtolus, Deus videt, quod dico veritatem, ſed diſtinguendum eſt, ſi qui ita dicit habeat voluntatem iurandi, alias nõ eſſet iuramentum, Azor. d. c. 3. Cla. Reg. c. 1. nu. 5. l. cit. ſed ſi quis diceret in veritate certe, certiſſimè non eſt iuramentũ, quia ſic loquens intelligit
6 de veritate humana; † Sed ſi quis diceret, à fè mia, à fè da gẽtil'huomo, à fè da Caualiero, a fè da Religioſo, à fè da Soldato, e ſimil. ſunt iuramentum, ſi qui loquitur, habeat animum iurandi per fidem Chriſti; Sed ſi eius intẽtio ſit

de fide humana, non eſt iuramentum, quia tunc intelligitur, vt ſic loquens teneatur ad obſeruandum, vt nobilis, vel, vt Religioſus, & ſimil. humano modo.

7 Qui † dicit per vita mia, per l'anima mia, p vita del Rè, & ſimil. ſunt cōmuniter iuramēta, quia ita accipiuntur, vt teſtimonia, in quibus relucet diuina bonitas. Azor. l. cit. ſed non eſt iuramentum, ſi quis diceret in conſcientia mia, parlo auanti Dio, che sà la conſcientia mia, tunc verò eſſet iuramentum, quando ſic dicens haberet animum vocandi Deum in teſtem.

8 Cùm † verò aliquis diceret, ſi ita non eſt, poſſim interfici, vel poſſa perdere l'honore, & ſimil. ſunt iuramenta exécratoria, ita etiam ſunt iuramenta comminatoria, ſiquis diceret, poſſa renegare, &c. in mano di mori, ò ſia maledetto il tal giorno, ſe te la farò paſſare, hæc eſt blasfemia.

9 Sunt † etiam iuramentum, ſi quis affirmando aliquod diceret, come Chriſto è nato di M. V. come Dio è trino, & vno, ſed nimis temere in eiuſmodi iurandi modum inciderctur, ideo abſtinendum. Azor. l. c.

QVAESITVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Mendacium non eſt formaliter, ſed materialiter.*

2 *Iurans per ignorantiā falſum credens verum non pec. mor.*

3 *Qui iurat dubitans, an ita ſit an pec. mort.*

4 *Iurans per iocum an pec. m.*

5 *Iurans falſum pro ſaluanda vita alicuius, vel aliquod malum, vel ſcandalum vitandū, an pec. mort.*

6 *Iurans de bonitate rei per ipſum vendendæ equiuocando an pec. mort.*

7 *Mercator non requiſitus iurans rem ſibi tanti, vel pluris ei coſtare, & an peccat teneatur reſtituere.*

9 *Iurans de mādato ſuperioris iuris ordine ſeruato qualiter iurare, & reſpondere debeat.*

10 *Iurans coactus ad promittendum equiuoce an pecc.*

11 *Qui redit à loco contagioſo, & de peſte diffamato cum re vera, ita non an poſſit iurare ſe eſſe ſanus, & ab eo loco non diſceſſiſſe.*

[library stamp]

12 *Rogatus, vt aliquid donet, vel mutuet an poſſit iurare ſe non habere, ſe non vult mutuare, vel donare.*

13 *Promittens cum iuramento alicui centum, vt faueat ei apud Principem ſi ille non faueat non tenetur ſtare iurã.*

14 *Iurans perpetrari aliquod malum non tenetur ad obſeruantiam immo pec. mort. ob iuramentum de re mala.*

15 *Iurans aliquam ducere in vxorem quæ deinde infirmatur lunga infirmitate inſanabili non tenetur ad obſeruantiam.*

16 *Promittens cum iuramento intuitu promiſſionis ſibi factæ an teneatur ſi ſibi non ſeruatur promiſsio?*

17 *Promittens cum iuramento, & ex animo rem parui momenti ſi deficit an pecc. mort.*

18 *Iurans dare alicui centum abſq; animo dandi an pec. m.*

19 *Iurare qui fingit de aliqua iuuene in vxorem ducenda quam deflorauit non animo adimplendi an pecc. mort.*

20 *Iurans laceſſitus importunis precibus ſe facturum &c. non animo adimplendi qualiter teneatur adimplere.*

21 *Iurans dare decem quolibet menſe alicui ſi quid honeſtum fecerit ſi is non fecerit, vel deuenerit ad paupertatem promittens.*

22 *Receptus, vel electus ad aliquam ſoc. &c. vel offic. iurans ſeruare ſtatuta an debet ſeruare aliquod indecens.*

23 *Iurans verum ſine neceſſitate, vel quicquid in buccam venit qualiter pecc.*

24 *Iurans ſe nõ daturum elemoſinam pauperi an teneatur ad obſeruantiam.*

25 *Iuramentũ de re illicita non obligat.*

26 *Pater iurans verberare filium an non obſeruando peccet.*

27 *Iurans ſe non facturũ quid indifferens quando teneatur ad obſeruantiam*

28 *Iurans reuerentiæ, vel modeſtiæ cauſa quid puta non ire à deſtera manu an pecc. non obſeruando.*

Quid dicendũ, ſi quis iuret falſum, credens eſſe verum, an ſit periurus, & peccet?

1 DIc, quod non, quia mendaciũ non eſt formali-

maliter,ſed materialiter,Cla. Reg.l.cit.c.4.num.2. Circa hæc nota infraſcriptos caſus
2 quod † ſi quis per ignorantiam iuret falſum, non tamen credebat certò eſſe verum, ſi ignorātia eſt inuincibilis,ideſt ſi debitam diligentiam adhibuit ad diſcernendum,non peccat,ſed ſi,vel mediocrem, vel non ſufficientem,p.v. ſed ſi nullam p.m.Clau.Reg.loc. cit. num.18.
3 Si quis † iurat dubitans ſi ita ſit,vt ipſe iurat,pecc.m. Cla. Reg. l. cit.
4 Si quis † per iocum iuret falſum p.m.ſecundum communem opinionem ob reuerentiam iuramenti, Angelus tamen dicit, non peccare niſi venialiter,quod eſſet verum, quando iurans non haberet animum iurandi,ſed omninò iocandi clau.Reg.l.cit.nu.14 & 15.
5 Qui iurat falſum pro ſaluanda vita alicuius,aut aliquod malum euitandum,aut ſcandalū p.m.quia non ſunt facienda mala,vt veniant bona, clau. Reg.l.cit.c.4 nu.14.&15.
6 Qui iurat † de bonitati rei per ipſum vendēdæ, æquiuocando peccat m. ſi damnum eſt notabile,& ratio eſt, quia fit iniuria, & damnum emptori per iuramentum.clau.Reg.vt
7 ſupra. Similiter † mercator, qui etiam non requiſitus iurat rem ſibi tanti,vel plurib.ei
8 conſtare p.m.&† tenetur etiā reſtituere ſi iurat æquiuocè, quia tenetur iurare requiſitus iuxta intentionem emptoris.
9 Qui de mandato ſuperioris iurat iuris ordine ſeruato, nō poteſt æquiuocare, & debet reſpondere ad petita, dummodò Iudex ſit competens, clau.Reg.loc.cit. num.22. & cap.6. num.12.
10 Qui coactus ad promittendum aliquod iurat ęquiuocè, non peccat dummodò cogēs nullum ius habet cogendi, clau.Reg.loc. cit. Azor. loc. citat. cap.4.
11 Qui † rediens ab aliquo loco,qui de peste diffamatus eſt cum re vera ita non ſit,poteſt iurare ſe eſſe ſanum, & æquiuocare ab eo loco nō diſceſſiſſe. Azor loc. cit. clau. Reg. loc. citat.& ratio eſt,quia cuſtodes cogentes illum ad iurandum intelligunt ſi venit à loco peſte infecto,quòd cùm

non

non ſit, bene poteſt, & licitè iurare, ſi non venire ab eo loco, intelligens tanquam contagio laborante.

11 Qui rogatus, † vel requiſitus, vt aliquid donet, vel mutuet, ſi non vult, donare, vel mutuare poteſt æquiuocare iurando, quando nullo iure ei deberet, aut donare, aut mutuare ſed ſi aliquo iure teneretur, non poteſt æquiuocare, ſcilicet dicendo cum iuramento, quod nõ habeat, aliqui dicunt, quod nullo modo poteſt æquiuocare, quia nulla iuxta vis vrget, Lud. Lopez inſtruct. confeſ. p.1. c.42. Cla. Reg. loc.cit. nu. 26.

13 Qui † promittit alicui centum, vt faueat ei apud Principem, & iuret ſe daturum, ſi ille non faueat non tenetur ſtare iuramẽto, quia frangit fidem frangenti illam, ſimiliter, qui iurat perpetrari aliquod malum non tene-

14 tur, † imò peccauit m. ob iuramentum de re mala. Et ſi iurando non habuit animũ adimplendi, adhuc peccauit m. ob periurium Clau.Reg. l.cit.nu.13.c. 16.nu.2.

15 Qui † iurat ducere aliquam in vxorem, ſi illa poſtea infirmetur longa aliqua infirmitate, & inſanabili, non tenetur obſeruare quia res non eſt integra.

16 Qui iurat † alicui aliquod comodum, ſe facturum, & ille huius intuitu promittit è conuerſo, idem ſe facturum pro eo, ſi primus non maneat promiſſis, liberatur, hic ſecundus. Sed ſi promiſit ſine intuitu promiſſionis ſibi factæ, tenetur adimplere. Cla.Reg. l.cit.

17 Qui † promittit cum iuramento dare alicui rem parui momenti, & promiſſio fuit ex animo, ſi poſtea deficit, aliqui dicunt, quod pec. m. Sed communis opinio eſt, quod p.v. vide Caiet. in ſum. v.periu. & Azor. l.cit.c.5 §. 3. & qui iurat hanc rem parui momẽti animo nõ obſeruãdi p.m. ob defectum veritatis præſentis Cla.Reg.l.c. Azor. l.cit. c.4.

18 Qui iurat † dare alicui centum abſq; animo dandi, ſeu ſe obligandi tali iuramento, ſi habuit intentionem iurandi, p.m. ob periurium, ſed ali-

qui dicunt in conſcientia nō teneri ad adimplendū, ſed in foro exteriori teneri, alij dicūt teneri quoad vtrūq; forum, q̃a negāt poſſe ſeparari obligationē adīplēdi ab intētione iurandi Cl. Reg. c. 6. n. 7. & 8.

19 Qui fingit † iurare, & ꝓmittere in vxorē ducere iuuenē, quam defloraũit, non animo adīplēdi, p. m. & tenetur adīplere, non ex vi iuramenti, cū in conſcientia ſit nullum, ſed ob iniuriam illatā illi mulieri.

20 Qui † importunis precibus laceſſitus iurat ſe daturū, vel factur ū aliquod, non animo adimplēdi, neq; animo iurandi, p. v. nec tenetur adīplere, dū nec iurare, nec adimplere intendebat, & fuit officioſum mendaciū, Cla. Reg. c. 6. nu. 9

21 Qui iurat † dare, vel donare alicui duos aureos quolibet mēſe, vt ille aliquod honeſtū faciat, vt ſtudere, vel ſimil. ſi hic nō ſtudebit, ille liberatur, & ſimiliter liberabitur, ſi pauper deuenerit ꝓmittēs.

22 Qui † recipitur in aliquam ſocietatem, congregationem, collegium, & ſimil. ſi iuramento commiſerit, obſeruari ſtatuta, & illorum aliquod fuerit indecens, ſicut non debet obſeruare illud, ſic liberatus cenſetur à iuramento, idem dic de quolibet electo in magiſtratum, aut officialem, qui iurare debeat ſtatuta, & cautela eſt dicere in iuramento, dūmodo ſint in viridi obſeruantia, & ſacris Canonibus non aduerſentur, Clau. Reg. l. cit. nu. 18.

23 Qui † iurat verum ſine neceſſitate, & iuſta cauſa, p. v. ratione irreuerentiæ, & qui iurat quidquid in buccam venit, nihil aduertens p. m. Cla. Reg. l. cit. nu. 33.

34 Qui iurat † ſe non daturum eelemoſinam pauperi, nō tenetur obſeruare, imò peccat v. quia iurat illicitum, nam iuramentum de re illicita non obligat, & q̃ iurat offendere proximū, nō tenetur obſeruare, imò peccauit iurādo, quia iurauit de re mala, & ſi res, de qua iurauit, eſt grauis, p. m. ſi leuis. u.

26 Pater † iurans verberare filiū, ſi habuit animū obſeruandi, & ex ira p. v. nec valet iuramentum, ſed ſi nō habuit animū adimplendi, nec iurandi, ſed tantum ad correptionē, p. v. & ſi habuit ani-

mũ adĩplẽdi,& filius ſe emẽdauit, nõ tenetur adimplere.

27 Qui iurat † ſe non iturum ad aliquem locum, vel cum illa, vel alia perſona non verſaturum, vel non facturum aliquam rem indifferentem, ſi conuerſatio illarum perſonarum futura fuerit illi nociua, tenetur obſeruare, ſin minus, non tenetur. Si verò conuerſatio futura illi eſſet vtilis pro ſalute animæ, & ſimiliter aditio loci, & ire correctus iurauit, non obligat iuramentum Cla. Reg. c. 4. nu. 37. c. 7. nu. 3. In comuni ſciatur iuramentum tunc obligare, quando concurrunt tres illæ conditiones, & ſit de re licita, honeſta, & poſſibili, quia ad impoſſibile nemo obligatur, vt vulgata eſt.

28 Si quis † reuerentiæ,& modeſtiæ gratia iurat, ſe nolle, vel ire à dextra manu, vel nolle præire, & poſtea non adimplet, non peccat, ſi non habuit animum obſeruandi, ſecus p.m. ſi habuit animum adimplendi,& non adimplet. Azor.l. cit.l.9.c.4. Cla.Reg. l.cit.c.20.

QVAESITVM XXI.

SVMMARIVM.

1 *In promiſſione, quæ conditiones requiruntur.*

2 *Quando quis ex promiſſione non impleta oblig. ad pec. m.*

3 *Promittens mutuare non obſeruans an pecc.*

4 *Promittens abſque animo ſe obligãdi an teneatur ſeruare ſub pecc. mort.*

5 *Promiſſio per vim dolum aut metum extorta non obligat.*

6 *Quantitas quæ requiritur in promiſsione ad obligandũ ad peccatum niſi ſeruetur.*

7 *Promittens infra ſemetipſum abſq; verborum expreſſione, an teneatur obſeruare.*

8 *Promiſſio, vt oblicet coram, quo fieri debet.*

9 *Promittens amico deinde facto inimico an teneatur ſeruare.*

10 *Promittens per humanitatem naturalem, & cæremonias an teneatur adimplere.*

11 *Promittens rogare Deum pro aliquo, vel ſalutare amicum an teneatur adimplere.*

12 *Promittens legitime impeditus non teneatur implere.*

13 *Quot, & quæ ſunt ad votum neceſſaria.*
14 *Votum in quo differat à promiſsione ſponſione, & pollicitatione.*
15 *Vouens aliqua paſsione motus an obligetur.*
16 *Vouens non fide iubere an obligetur voto.*
17 *Fur vouens religionē timens curiam eum circumdantē an obligetur.*
18 *Votum factum ob aliquod malum quod vouenti ex ſententia euenit an valeat?*
19 *Si quis vouet dare centum pro elemoſina ſi concubina pariat maſculū valet votum.*
20 *Votum de dando petienti quicquid petierit, vt indiſcretum non tenet.*
21 *Votum de non mutuando niſi ſibi mutuum restituatur an valeat.*
22 *Si quis vouet, & deinde peniteat ſe an peccet mor.*
23 *Vir ſi vouit habitum monacalem induere an vxor poteſt tale votum irritare, vel è contra.*
24 *Pater irritans votum filij ad religionem an pecc. mor.*
25 *Si quis vouens ob vanam gloriam erigere hoſpitale, &c. an valeat votum, & vouens pecc.*
26 *Mulier ſi vouet quid adimplendum poſt mortem viri an vir poſſet irritare votum.*
27 *Vouens ieiunare in die Sancta Luciæ qui dies occurrat in die Domin. an obligetur.*
28 *Obligatus ieiunare, ex voto, vel penitentia aliquibus diebus in ebdomada infirmus an teneatur ſeruare.*
29 *Ieiunare quis tenetur ſecundum conſuetudinem loci etiam ſi cum lacticiorum eſu ibi ſeruetur ieiunium.*
30 *Votum de eundo genibus flexis Beneuento ad heremum Sanctæ Mariæ, &c. qualiter intelligitur.*
31 *Vouens non veſci, vel ieiunare lacticinij diebus mercurij, &c. in quem diem venerit dies Santiſſimi Natalis an teneatur ſeruare, & nu. 32*
33 *Vouens quolibet die recitare Officium B. M. vel Roſarium, & ommictens ex neglig. an pecc. mor.*
34 *Mulier ſi vouens nō filare in die Sabbatho an valeat votū.*
35 *Vouens audire miſſā die feſto non adimplens an peccet dupliciter.*

36 Vouens decies in die genuflectere ſub pæna p. m. ommittens ex negl. an pecc. mor.

37 Vouens ingredi religionem non cogitans de hac, vel illa qualiter obligetur.

38 Votum de non comedendo carnem in die Sanctæ Luciæ, &c. qualiter intellig.

39 Si nimis præcipitanter ſolitus vouere voueat non vouere niſi in ſeptis an valeat votũ.

40 Si quis vouit emere planetam Eccl. vel, &c. an poſſit commutare in aliud opus ſine ſuperioris authorit.

41 Subditus, vel vxor non poteſt vouere in præiudicium domini, vel viri, & è contra.

42 Dominus non poteſt annullare votum factum à ſeruo antequã ſit ſub eius poteſtate.

43 Vouens an poſſit propria authoritate votum commutare.

44 Votũ ex qb. cauſis nõ teneat.

Circa promiſſiones, quæ fiunt ſine iuramento, an obligent ad p. m. & ad intereſſe.

1 DIc, ut infra, quod † in promiſsione requiruntur hæ condit. ut promittens habeat animum ſe obligandi, quæ ſit deliberata, & voluntaria promiſſio, ſit de rebus licitis, & honeſtis, & poſſibilibus, ſit res notabilis, & vt promittentis non ſit mutatus ſtatus, Cla. Reg. l. c. nu. 16.

2 Gaietanus dicit † his conditionibus promittentem obligari ſolummodo ad p. v. non adimplendo 2. 2. q. 88. art. 5. & in ſum. v. perfidia, communis aliorum ſententia eſt, obligare ad p. m. concurrentibus debitis circumſtantijs, vt ſupra.

Nunc nota infraſcriptos caſus, qui poſſunt occurere circa promiſſionem ſimplicem, 3 quod † qui promittit alicui mutuare centũ, ſi non adimplet peccat m. tum ratione graui dãni illati proximo, tũ ratione promiſſi, & hoc intellige, ſi promiſsio erat adimplenda in aliquo loco, vbi ille, cui facta eſt, erat vſurus in mercatura, vel alio negotio. Sed excuſatur promittens ab hoc peccato, ſi, vel quia deceptus à ſuo debitore, qui in eo loco promiſerat ſoluere, vel alia iuxta cauſa, nõ potuit adimplere, Cl. Reg. l. cit. n. 17

4 Qui † promittit alicui aliquã quantitatem abſq; animo, ſe obligandi, non tenetur obſerua-

ſeruare, ſed peccat ſaltem v. quia decipit proximũ tali modo, imò m. peccaret, ſi ex hac fictione graue damnum, cui facta eſt, vel alteri proueniret.

5 Similiter † non obligat promiſsio extorta per vim, aut metũ, aut per dolũ, quia non voluntaria; & nota, quod † eadẽ quantitas requiritur in promiſsione ad conſtituendum p.m. ſi nõ adimpliatur, quæ ſufficit in furto, ſed poſſet eſſe in promiſsione parua quantitas, & graue damnum quod inde ſequeretur proximo, & ſic cõſtitueret mortale, ſed non interueniente dãno vllo, & promiſsio eſt infra ſummam, pecc.m. non adimplens, non peccat niſi u.

6

7 Qui † infra ſemetipſum abſq; ulla expreſsione uerborum, promittit dare alicui centũ, ad nihil tenetur etiam eſt cõmunis opinio, licet dicat qđ obligatur ad exprimendũ, & manifeſtandũ tale conceptum ſic promittens, Cla.Reg.l.cit. nu.22.& ſi quis ita diceret in loco ſolo, exceptis arbitris ego promitto dare centum Titio, & Titius nihil ſcit, & eſt abſens, dic quod huiuſmodi

8 di promiſsio non obligat, † quia ad hoc, ut obliget, eſt neceſſe, ut fiat coram eo, cui fit promiſsio, non abſente põt reuocare; antequam ab illo acceptatur, itaq; nulla oritur obligatio, in hoc caſu Clu. Reg.l. cit. nu. 23.

9 Ita, † qui promittit dare centum, Titio, quia amicus ſi poſtea fit inimicus, & ille oſtẽdit ſigna inimicitiæ, & ingratitudinis, ad nihil tenetur; q̃a res

10 nõ eſt integra, Cla.Reg.l.c. † neq; tenetur adimplere qui ſimpliciter; per quãdam humanitatẽ naturalem aut cæremonias promittit, & ratio eſt, q̃a huiuſmodi promiſſiones fiunt, vt plurimum abſq;

11 animo adimplẽdi, ita † ad hil tenetur, qui promiſit rogare Deum pro aliquo, vel ſalutare amicum, ita requiſitus quia hæc non eſt promiſſio, ſed affirmatio, de futuro potius ex beneuolentia quam ex obligatione; quæ oritur ex deliberatione animi. Deniq; promiſſio etiam facta cum conditionibus requiſitus, nõ

12 obligat † quando promittens eſt legitimè impeditus, vel res non eſt integra.

Se-

Sequuntur caſus de voto, licet alibi de eo diffuſius tractatur.

Nota quod reſpectu perſonæ
13 vouentis † tria ad votum ex neceſſitate requiruntur deliberatio rationis pro poſitum voluntatis, & promiſſio facta Deo, quæ votum conſtituit
14 vnde colligitur † differre à promiſſione, vel à pollicitatione nam hoc fiuat hominibus votũ vero fit Deo hinc dicas quod non vouit, qui promittit alicui homini ſe amplius non luſurum, vel nõ blaſphematurum Nauar. cap. 12. nu. 25. & lib. 3. conſ. 111. & prius eo Diuus Thom. secunda ſecundę 9. 88. art. 5. Idem Sotus in 4. diſtin. 38. q. 2. art. 1.

Et hæc tria requiſita poſſunt in incontinenti concurrere in voto abſque longa deliberatione Siluester verbo iuramentum 4. nu. 9.

Nota etiam quod ad uotum ipſum faciendum ubi concurrunt ſupradicta non requiruntur neceſſaria ad uoti ſoliditatem, ſed ubi interſunt habent maiorem uim obligandi uouentem ſicuti quando interueniunt teſtes qui audiunt, ita Antonius de Butrio extra de uoto cap. 3.

15 Hinc ſequitur † quod non abſtringitur uoto qui aliqua paſsione motus uouit, ut habetur in c. extra eodẽ tit. de Regul. ita in c. veniens de voto, & in c. vobis de Regularibus, & hoc intellige quando vouens per paſsionem uſum rationis minime habet cętera de uoto habes loco ſuo cum de uoto agitur.

16 Siquis † uouet non fide iubere, quia ex fideiuſsionibus factis decoctus eſt, ne inpeius ruat, uotum ualet ob circũſtantiam ad euitandum futurum damnum ſibi, & familiæ Cla. Reg. l. cit. nu. 26. Alij dicunt, quòd non ualet hoc uotum, quia eſt de non faciendo bono, prima opinio eſt ſecurior.

17 Si quis fur, † dum furatur, timens curiam circũdantem ipſum, uouet religionem, ualet uotum Cla. Reg. l cit.

18 Si quis, † quia ſibi natus eſt filius ex adulterio, uel ſucceſſit ei ex ſentẽtia aliquod malum pro gratiarum actione uouet dare centum pro elemoſina, uotum non ualet,

videtur conſtituere Deũ au-
thorem mali, imò uouendo
19 pec. m. Cla. Reg. l. cit. †
Sed ſi uouet dare centum,
ſi eius concubina pariet ma-
ſculum, ualet uotum,& non
pecc. m. ſic uouendo, & ra
tio eſt, quia licet malum ſit
habere concubinam, tamen
ſuſcipere maſculum, bonum
eſt, Cla. Reg. l. cit. nu. 3.

20 Si quis vouet † dare peten-
ti ab eo quidquid petierit,
votum indiſcretum eſt, & vt
valeat, debet interpetrari de
re licita, & poſſibili.

21 Si quis † vouet non mutua-
re, niſi ſibi mutuatum reſti-
tuatur, valet votum,licet vo-
tum de non mutuando non
valeat, & ratio eſt,quare va
leat, quia velle recuperare
mutuatum, prudentia eſt.

22 Si quis † vouet, & deinde
pœnitet ſe, p. m. ſi pœnitet
vouiſſe animo non adim-
plendi, ſi votum fuit de re
graui, ſed ſi de re leui, p. v.
cum verò pœnitet vouiſſe,
tamen habet animum adim-
plendi,non p. dũmodo fue-
rit de re, ad quam non tene-
batur peccaret v. ſi ex hac
pœnitentia eſſet periculum
non adimplendi.

23 Si quis † uxoratus uouit
per aliquod tempus ueſtire
monacalem habitũ, niſi uxor
conſentiat, uotum poteſt ir-
ritari ab ea, & è contra poteſt
uir irritare tale uotum uxo-
ris.

24 Si aliquis † pater irritat uo-
tum filij, ad religionem, ali-
qui dicunt peccare u. Gre-
gor.de Valent.3. to. diſput.
6. num. 6. alij dicunt non
peccare, & cum pater irritat
uotum filij ad religionem, ſi
poſtea idem notificaret, uo-
tum non reuiuiſceret, niſi fi-
lius de nouo uoueret.

25 Si aliquis † uouet ob uanã
gloriam erigere hoſpitale,
uel dotare pauperum filias
decem, & id poſsit, & uo-
luntariè uouet, uotum non
ualet, ratione finis, & p. ſal-
tem u. & ſi aliqua mulier
uouet aliquod adimplẽdum,
poſt mortem mariti, aliqui
26 dicunt, † quod maritus non
poſsit irritare tale uotum,
quia nil ſibi prȩiudicat Azor.
l. cit.§.12. Sotus dixit, quod
poteſt maritus irritare tale
uotum.

27 Si quis uouit ieiunare in die

San-

Sanctæ Luciæ, & hic dies occurit in die Dominico Azor. l. 11. c. 20. diſtinguit, quod aut hic ieiunans habuit animũ præciſum ieiunandi etiam occurrente die feſto Sanctæ Luciæ in diem Dominicum, & tunc tenet obligari, aut nil cogitauit, tunc poteſt ieiunare die præcedenti in Sabbato iuxta vſum S.M.E. alij dicunt omnino teneri ad adimplendum, etiam quod occurrerit feſtum in die Dominico. Et
28 hic adde, quod † ſi quis vouit ieiunare durante eius vita duos, aut tres dies qualibet hebdomada, aut etiam, ſi id fuerit ei impoſitum à confeſſore, & interim fiat infirmus? Dic, quod durante infirmitate, cum non poſſit adimplere ſine periculo, non tenetur, Cla. Reg. l. cit. c. 7. num. 2. Et ſi poſt votum ſic factum ex alia cauſa, vouit non comedere carnes, neq; oua, aut
29 lacticinia tenetur † ieiunare iuxta morem regionis; Itaq; ſi ibi ieiuniũ obſeruatur, cum eſu lacticiniorum, poteſt illis vti, ſed hoc eſt verũ, excepta Quadrageſima Azor. lib. 7. cap. 10. & l. 11. cap. 20.

30 Si quis vouit † ire genibus flexis Beneuento ad deuotiſſimum heremum Sanctæ Mariæ Incoronatæ. Votum hoc non obligat, ſed vouens tenetur ire pedeſtris, & ratio eſt, quia votum eſt indiſcretum, & quaſi impoſſibile, & Deus à nobis rationabile obſequium requirit, idem dic de ſimilibus votis, Nau. cap. 12. num. 43.
31 Si quis † vouit non veſci lacticinijs in diebus mercurij Veneris, & Sabbati, ſi in aliquem horum dierum venerit dies Sanctiſſimi Natalis, dic, quod, ſi eius intentio fuit etiam non comedere carnes in talibus diebus, non ſolum lacticinia, votum tenet, nec poteſt comedere carnes, ſed ſi eius votũ non fuit niſi circa lacticinia, poteſt comedere carnes, imò ſi nil cogitauit, adhuc poteſt comedere, quia eius intentionis interpretatio debet fieri circa expreſſa, Azor. l. 3. c. 10.
32 Si quis † vouit ieiunare quolibet die Veneris, & in tali die venerit ſanctiſsimus dies Natalis, dic, quod aut hic ieiunans habuit animũ expreſsè

ieiu-

ieiunandi, etiam quod dies Natalis uenerit in Dominica, tunc non poteſt comedere carnes, ſed ſi nil tale cogitauit, & in confuſo uouit, poteſt comedere carnes, quia eius uotũ debet interpretari ſecundum benigniorem ſenſum, Azo. l. 11. c. 20. Cl. Reg. l. 6. c. 8. Et qui uouit ieiunare integrũ menſem, non tenetur ieiunare in die Dominico, qa uſus Eccleſiæ aliter ſe habet.

33 Si quis † uouet quolibet die ſub pœna p. u. recitare officium B. M. V. ſi ex negligentia omittit, pec. mor. quia non adimplet votum de re graui, neque ipſe poterat ſibi præſcribere pœnam minorem, Sot. de Iuſt. & iur. l. 7. q. 2. art. 1. Et qui vouet quolibet die recitare Roſarium B. V. p. v. omittens ex negligentia, Clau. Reg. l. cit. nu. 5. Caietanus tamen dicit, peccare m. quia omittit totam materiam voti, 2. 2. q. 89. art. 7.

34 Si aliqua † mulier vouit nõ filare in die Sabbato, ſi hæc vouens habuit animum abſtinendi etiam ab alijs operibus ſeruilibus, vt attentius deuotioni Beat. Virginis vacaret, votum valet, ſecus, ſi tantum vouiſſet non filare, ſed vacaret alijs operibus, Azor. l. 11. c. 14. §. 5. Clau. Reg. l. cit.

35 Si quis † vouit audire miſſam quolibet feſto de præcepto, & ſua culpa non adimplet, duo peccata committit contra præceptum, alterum, & alterum contra votum, Clau. Reg. l. cit. nu. 16. & 19. Tabien. tenet, ſine ſequacibus, vnum tantum pecc. committit v. votum primo §. 2. tandem;

36 Et qui † voueret quolibet die genuflectere decies ſub pœna pecc. mort. omittens ex negligentia, non pecc. mort. cũ (vt dictum eſt,) non poſſit vouens præſcribere ſibi in pœnam, peccatum mortale, vel veniale, ſed hoc diſcernetur ratione materiæ voti, ſcilicet ſi de graui re, vel leui fuerit, poſſet tamen peccare mortaliter ratione conſcientiæ erroneæ, Sotus de Iuſtit. & Iur. lib. 7. quæſt. 2. art. 1. licet aliqui tenent contrarium, contra communiter.

37 Si quis vouet † ingredi religionem, nil cogitans de hac vel illa religione, nec determinans tempus, debet quamprimũ, cõmodè poterit adire aliquas religiones, vt quinq; aut ſex, in quibus vigeat regularis obſeruantia, & petere recipi, & ſi minus recipiatur, liber remanet ab obligatione voti, cum quod in ſe fuit, fecerit.

38 Si quis † vouit non comedere carnes in feſto Sanctæ Luciæ, valet votum, ſi in cæteris cibis ſe gerat ſobriè, ſed ſi tantũmodo carne abſtinet, & ceteris cibis ſaturatur, tale votum nullius ponderis eſt; Idem dic de eo, qui vouit nõ comedere panem, aut bibere vinum, ſi alijs cibis impleatur, & ratio eſt, quia finis talis voti non eſt carnis maceratio, quam videtur voluiſſe qui vouit.

39 Si quis, † quia nimis præcipitanter vouere ſolitus eſt, vouet nunquam vouere, niſi in ſcripto, tale votum valet, quia appoſita conditio facit eum prudentem, licet videatur contra conſilia Chriſti, Clau. Reg. l. cit. nu. 20.

40 Si quis † vouit emere planetam Eccleſiæ, vel aliquod opus pium, non poteſt ſine Superioris authoritate in aliud opus etiam pium commutare.

41 Nota hic, † ꝙ ſubditi, quicũq; non poſſunt facere vota, præiudicialia Dominis, neq; viri præiudicialia vxoribus, &

42 è contra, ſed Dominus † non poteſt annullare vota facta, antequã ſeruus ſub eius poteſtate veniret. Azor. c. 17. Sed vota non præiudicialia ſunt valida.

43 Qui † vouet aliquod alicui pio loco, & pro eo dat æquiuolens ſatisfacit. Qui vouit recitare officium Beatæ Virginis quolibet die Dominico non poteſt ſine authoritate Superioris in aliud piũ opus æquiualens commutare; Sed qui vouit ieiunare in die Sabbati poteſt propria authoritate in aliud opus magis pium, & Deo acceptu commutare.

44 Nota † generalem regulam quod votum aliquando non tenet, vel ſi deſit vna ex ſuprad. requiſitis cõditionibus, vel ex parte ipſius materiæ

voti ſcilicet ſi fiat de re ad uerſa Deo, vel ſi de re vana hinc indifferentia excludun tur à materia voti, vel ſi fiat de impoſſibilibus Sotus de Iuſtit.& Iure lib. 7.q.1.art.3. Sed etiam quando votum eſt de facto quo ſalus ſpiritualis, vel corporalis minuitur, vel peccatum incurrerentur non tenet ſicut non tenet vllum pactum,aut iuramentum,aut conſuetudo,aut lex, aut præceptum, aut quoduis vinculum fraternitatis fouens peccatum, 2.2.q.4. Sed materia voti eſt quod maius Bonum eſt, vt alibi dicemus.

QVAESITVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Quid intelligitur per ſabbata.*
2 *Qui in die feſto non auſcultat miſſam iuſte impeditus an teneatur altero d e implere.*
3 *Qui procurat examinari teſtes in die feſto cum alias non poſſunt haberi an peccat.*
4 *Sententiam vltimi ſupplicij promulgare in die feſto an liceat, & an iurare nu. 5.*
6 *Seruus ſeu ſubditus laborans in die feſto de ordine Domini an pecc.*
7 *Peregrinantes an teneantur ſeruare feſta particularia loci itineris.*
8 *Docentes ſcientias in die feſto an poſſint docere.*
9 *Pictura an, & quando ſit opus ſeruile.*
10 *Hoſtias pro miſſis celebrandis an liceat in die feſto facere, an verrere Eccleſiam, & anſabricari eam pauperem.*
11 *Pauper in die feſto laborando an pecc.*
12 *Fornaces ad coquendã calcem, aut vitrum continuare in die feſto an liceat.*
13 *Frumenta in area cooperire, vel triturare, vel pannos lauare in die feſto ob periculum inſtans an liceat.*
14 *Molendinorum vſus in die feſto an licetus ſit.*
15 *Mulieri an liceat die feſto laborare ad ſugiendum vanas occupationes, vel reſarcire.*
16 *Fidelis à quo tempore ætatis teneatur audire miſſam in die feſto quot, & quale.*
17 *Credens ex ſimplicitate in die feſto ſibi licere laborare, aut miſſam nõ audire an pec.*
18 *Tempus notabile, quod ſit ad contrafaciẽdum huic præcepto.*

19 *Inuitus audiens miſſam in die feſto an ſatisfaciat p̃cepto.*
20 *Miſſa qualiter eſt audienda.*
21 *Iurans non diſceſurum à domo, ſed illũ loco carceris habere an teneatur audire miſſã.*
22 *Peregrinus non audiens miſſam in die feſto timens ne relinquatur à comitib. an pecc.*
23 *Negotia grauia Curaturus in die feſto, quæ non poſſunt differri ſi relinquunt miſſam an peccet.*
24 *Serui aliiq; ſubditi impediti à Domino in die feſto audire miſſam an excuſentur.*
25 *Miſſam qui tenetur audire in die feſto ſi eadem hora vult confiteri an poſſet miſſam ommittere.*
26 *Nauem aſcenſurus timens, ne nauij diſcedat excuſatur, ab auditione miſſæ in die feſto.*
27 *Miſſam à concubinario publico, an liceat audire.*
28 *Miſſam ob concionem omittere, an liceat.*
29 *Miſſam ab excomunicato Sacerdote, an licet audire.*
30 *Venatum ire in die feſto, an liceat.*
31 *Coquere panem in die feſto, an liceat.*

Quid intelligitur per Sabbata?

1 DIc, † ꝙ intelligitur dies Dominicus, & oĩa alia feſta præcepto Eccleſiæ obſeruanda etiam de conſuetudine, & dies Sabbati, qui obſeruabatur apud Hæbreos, tranſit in diem Dominicum, & tãquam preceptum quoad diem, cerimoniale, ob cauſas iuſtiſſimas fuit mutatus in diẽ Dominicum, Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. c. 1. de obſer. Sabb. nu. 11. ac c. 4. & 6. nu. 11. Et ſicut apud Hæbroes per Sabbatũ intelligebãtur omnia feſta eorũ, vnde habetur apud Ieremiam, Hoſtes eius deriſerunt Sabbata eius, ſic apud chriſtianos intelliguntur oĩa feſta Eccleſiæ, & duo præcipiuntur in hoc præcepto, ſcilicet abſtinere à ſeruilibus, & alijs operibus prohibitis ab Eccleſ. & auſcultare miſſam.

Nunc nota caſus particulares, ꝙ
2 q † in die feſto non auſcultat miſsã, aliquo iuſto impedimẽto excuſatus, nõ tenetur adĩplere altero die, neque aliud opus piũ loco miſſæ Suar. to. 1. de relig. l. 2. c. 16. Et cũ dubitat de iuſta cã, qua ſe poſſet excuſare nõ audire miſsã, aut laborare, adeat Epũm q̧ decla

ret licere,ſeu diſpẽſet, Sua.l.c.
3 Qui procurat † examinari teſtes in die feſto, cum inferialibus diebus haberi non poſſunt, non peccat contra hoc præceptum,tũ excuſante eum neceſſitate,tũ cauſa dãni euitandi,Suar.c. 30.nu.8.ſimiliter excusãtur iudices caſaliũ, (vt vocant) & aliorum locorum ruſticorum ſi in diebus feſtiuis ius dicunt ad euitandum damnum pauperum incolarum. c. 1. de ferijs. Non
4 tamen licet † in die feſto dicere,aut promulgare ſententiam vltimi ſupplicij, niſi delicti vrgeret neceſſitas, Caiet. in ſum. V.violatio feſtorum,
5 S.neceſſitas;Nec licet † in die feſto iurare, niſi cauſa pacis componendæ,aut alia neceſſitas ſuaderet, Caiet. l.cit.
6 Qui † de ordine ſui Domini, cum ſit ſeruus,laborat in die feſto,nõ peccat,idẽ de ſerua, & alijs ſubditis;peccãt tamen præcipientes niſi ex iuſta cauſa mouerentur, & intellige, quando ob auaritiam præcipiunt laborare, quia ſi in cõtemptum præcepti præciperent, non tenerentur obedire, etiam cum periculo vitæ.
7 Peregrinantes † tenentur obſeruare feſta loci, in quo per diem vllum cõmurantur, ſed ſi per tranſitum ſint, non tenentur obſeruare,prẹſuppoſito, quod ſit feſtum particulare illius loci, & non de præcepto Eccleſiæ, quia ſi eſſet de pcepto Eccl. teneretur obſeruare ẽt in trãſeũdo, Nau.c.13.n.5.& c.23.n.126
8 In die feſto † non prohibentur docentes ſcientias, ſi doceant etiam ob lucrum, & eſt communis opinio, Suar. l. cit. c. 19. nu. 6. & c. 22.
9 nu. 20. Sed de † pictura cõmunis opinio eſt, quod eſt opus ſeruile, ſecus de retrahendo à picturis, & ratio eſt,quia eſt labor intellectus, aliqui dicunt etiam licere pingere, Med. in inſt. l. 1. c.14. S.8. Imò aliqui dicunt,
10 nec † licere in die feſto facere hoſtias pro miſſis celebrandis, nec verrere Eccleſiã, aut ornare,niſi excuſaret iuſta cã, Suar.de Relig.l.2.c.21.nu.8. & ſequẽt.imò nec licet in die feſto fabricare Eccl.cuius exigui ſunt reditus, nec conducere illuc neceſſaria ad fabricam,niſi de licentia Epiſcopi,

&

& vrgente neceſſitate; Sed
11 non peccat † pauper qui, ut familiā nutriat, laborat Suar. cap. 32.
12 In die feſto licet continuare fornaces ad coquendam calcem, aut vitrum, & ſimil. Caiet. 2. 2. q. 122. art. 4. & in ſumm. l. cit. V. uiol. feſti
13 §. 3. ita etiam † in die feſto licet cooperire frumentum in area, ne pluat in ipſum, aut triturare ad fugiendum periculum mutationis temporis Suar. c. 32. nu. 3. ſic etiam licet lauare pannos, ob periculum inſtans, ne corrūpantur à cinere, Suar. l. cit.
14 nu. 1. Sic etiam † licitus eſt vſus molendinorum, (ut uocant ad ventū,) & ad aquam, ubi eſt talis conſuetudo, & non fuerit prohibitum à ſuperiore, ſecus in molendinis, quorum rotæ animale agitantur, quia in his maior hominis diligentia adhibetur, & in hoc etiā excuſaret grauis ne-
15 ceſſitas, Clau. Reg. l. cit. Ita † etiam licet mulieri ad fugiendas uanas occupationes, poſt pias deuotiones, aliquantulum in muliebri exercitio laborare, ita uidetur ſentire Suar. c. 26. nu. 5. c. 28. nu. 5. cui mulieri etiam licebit in die feſto reſarcire pannos, concurrēte neceſſitate, Suar. c. 17. nu. 10. quod tamen per modicum tempus eſt intelligendum.
16 In die feſto † tenetur quicunq; fidelis poſt annos diſcretionis audire miſſam, & ſufficit audire unam, etiam in die Sanctiſsimi Natalis, nec obligat ad audiendā miſſam cantatam, ſed lectā, ut dicunt, quocunque ritu celebretur, ſiuè Græco, ſiuè Latino, ſiuè etiam Ambroſyano.
17 Et ſi quis † credens ex ſimplicitate ſibi ob iuſtā cauſam licere aliquo die feſto laborare, aut non audire miſſam, non peccat, non audiendo, uel laborando, quia excuſatur ſimplicitate, poſſet tamen peccare u. ſi non adhiberet ſufficientem diligentiam ad
18 diſcernendum cauſam; Et † nota, quod circa tempus, ad contrafaciendum huic præcepto, ut uideatur notabile, aliqui dicunt, tempus notabile eſſe quatuor horarum, aliqui dicunt trium, aliqui duarum, ſed dic unam ho-

ram non eſſe tempus nota bile, Suar. l. cit. nu. 2.

19 Si quis † inuitus audit miſſam non ſatisfacit præcepto de audiendo in die feſto miſſam, verum, ſi inter audiendum, dum maior pars miſſæ dicenda eſt mutat ſententiã, ſatisfacit, dũmodo alia pars, in qua nõ ſatisfecit, nõ ſit no-

20 tabilis, & miſſa † audiẽda eſt attentè, quod conſiſtit, vt alibi etiam dixi, aſtare corpore, & mente, & voluntariè, & hoc intellige moraliter, nã ſi aliquando loquitur, & deinde vacat miſſa, ſatisfacit, nec opus eſt, vt videat celebrantem, vel quæ ab eo fiunt, nec audire verba celebrantis; & attentio, vel debet eſſe circa ea, quæ agit, & dicit Sacerdos, vel ad ſignificata eorum, uel ex his eleuare mentẽ ad Deum, prima attentio ſufficit, nam ſecunda, & tertia licet optimæ ſint, non requiruntur de neceſſitate, Azor. l. cit. cap. 5. Et ſi quis totum ſe occuparet in meditatione alicuius myſterij miſſæ, ita, ut nihil circa reliqua attẽderet, adhuc ſatisfaceret, Azo. l. cit. Sed qui non attendit, non ſatisfacit, intellige circa partem notabilem miſſæ; Qui uerò aduerteret, ſe eſſe diſtractũ, ſed non aduertit, hac diſtractione impediri quo minus miſſæ uacet, adhuc ſatisfacit, quia uirtualiter uacat, Suar. l. cit.

Si quis, dum miſſam audiuit, dubitat non audiuiſſe attentè, & ideo, ut ſatisfacit, proponit alteram audire, deinde bene recogitans, ſentit ſe attentè audiuiſse primam, non tenetur audire ſecundã, Henriq. l. 9. c. 25. nu. 6.

21 Si quis † iurauit ſe non diſceſsurum à domo ſua, ſed illã loco carceris habere, non tenetur audire miſsam; imò peccaret m. ſi rumperet iuramentum, Suar. l. cit.

22 Si quis † peregrinus non audit miſsã in die feſto, quia timet à ſuis comitibus relinqui, & propterea aliquod malum ſibi euenturum in uia, non peccat, ſecus ſi nil tale timet.

23 Si quis † in die feſto curaturus eſt negotia grauia, quæ differri nõ poſsũt in ſequẽtẽ diẽ nõ feſtũ, excuſatur, ſecus ſi differre poſset, Azo. c. 7.

24 Ser-

24 Serui, † & quicunque ſubditi impediuntur audire miſſam in die feſto, excuſantur à peccato, ſed peccāt eorum Domini, niſi vrgente neceſſitate aliqua impedirent, nec debent huiuſmodi ſubditi diſcedere à Dominis; dummodo aliquādo permittatur eis audire miſſam. Sed ſi ſemper prohiberentur audire, tenentur diſcedere ab eis, & tranſire ad alios, & ſi non poſſunt diſcedere, excuſantur.

25 Si quis † tenetur audire miſſam in die feſto, & eadem hora vult confiteri, communis ſententia eſt, quod ſi cōfeſſio eſt de præcepto, & poteſt differri in aliud comodum tempus, tenetur audire miſſam, & differre confeſsionem, & ita vtrique præcepto ſatisfacere, ſed ſi confeſsio differri non poteſt, tunc confiteatur, & excuſatur ab auditione miſſæ, ſi non adſit alius Sacerdos celebraturus, ſed ſi confeſsio erit ex deuotione, tunc ea omiſſa, audiat miſſam, quę de præcepto eſt, Azor. l. cit. Angelus tenet contrarium, ſed melior eſt prior ſententia, quam etiam probat, Suar. l. cit.

Inter cæteros, qui excuſantur ab auditione miſſæ, numera
26 etiam eos, qui † impediuntur audire, quia diſcedit nauis à portu, ſic remaneret ſolus, & idem dic de alijs ſimil.

Circa miſſam Sacerdotis concubinarij publici adde, dictis,
27 vt ſupra, quod licet † audire ipſius miſſam quouſque ab Eccleſia non fuerit denuntiatus, iuxta conſtitutionem Concil. Conſtanti. quamuis aliter apud Sacros Canones antiquos habeatur, vide Nauar. c. 25. num. 77. & ſeqq. hic ſciatur etiam non lice-
28 re † ob concionem, non audire miſſam, quia hoc de pręcepto illud de conſilio, & eſt communis opinio licet Angelus ſentiat contrarium V.
26 feriæ nu. 45. nec † licet audire miſsā ab excōmunicato Sacerdote, & tunc excuſatur quicunque, communis opinio ab auditione miſsæ, niſi adſit alius Sacerdos, & qui in die feſto audet miſsam, & abſtinet ab operibus ſeruilibus, ſed vacat rebus vanis,

peccat ſaltem venialiter,quia facit contra finem præcepto sãctificationis diei feſti,Caie. V. violat. feſt.in profeſtis, vt vocant,eſt etiam præceptum audiendis miſſam,& abſtinẽdi à ſeruilibus,vſque ad illam horam, ideſt, vſque ad horam prandij.

30 In die feſto,licet ire † venatum, dummodo audiatur miſſa, & eſt communis opinio, licet Silueſter dicat eſſe peccatum mortale, ſi fiat ob lucrum,ſecus, ſi cauſa honeſtæ recreationis, in v. Dominica, qu. 5. eſt tenendum cum communi; licet in die feſto exemplare etiam ob lucrum, & eſt communis opinio, Nau. c. 13. num. 14. Suar. l. cit. c. 25. num. 2 quidquid dicat Sot. l.2.q.4 art. 4. de Iuſt.& iur.licet co

31 quere † panes, cum adeſt neceſſitas,vel quia occurrunt plura feſta, & panis deeſt in platea,vel quia non poterunt occidi animalia,& præparari carnes in die præcedenti, ob periculũ putreſcendi, & hoc in æſtate, vel quia occurrunt plura feſta, Caiet. in ſumm. V. violatio feſtorum.

Super 4. Præcepto. Habeas in honore Parentes.

QVAESITVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Quot perſonæ comprehendantur per verbum parentes.*

2 *Filij ad quid tenentur erga parentes ex hoc præcepto, & num. 9.*

3 *Senes ſunt honorandi.*

4 *Filius percutiẽs parentes qualiter peccat, & puniatur.*

5 *Filius accuſans patrem in iudicio criminaliter an peccat.*

6 *Filius licet Epiſcopus, ſeu Papa patrem honorare debet, & in quibus actibus.*

7 *Epiſcopalis dignitas an liberat filium patria poteſtate.*

8 *Pater an poſſit obligare filium ad pecc. mor.*

10 *Filius in extrema neceſſitate cui magis debeat ſubuenire patri an filio ſuo.*

11 *Filij emancipati ad quid teneantur, erga patrem ex hoc præcepto.*

12 *Filij in contrahendis matrimonijs an teneantur obedire parentibus.*

13 *Filij volentes Religionem ingredi an excuſētur ab obediētia parentum præcipientium, vt vxores accipiant.*

14 *Filij dedignantes habere parentes viles an peccent.*

15 *Maledicta proferens in parentes an pecc. mor.*

16 *Parentes arte, vel ſtudio deducentes filios, ne fiant Religioſi an pecc.*

17 *Parentes exhortantes filias ad ingreſſum Monaſterij an ſint excommunicati.*

18 *Parentes impedientes filios ne ingrediātur Religionem an incurrant in excommunicationem.*

19 *Parentes ad quid tenentur, erga filios, ex hoc præcepto.*

Quod perſonæ comprehendantur per hoc verbum parētes, & quid intelligatur per honorem eis exhibendum?

1 DIc, quod † cōpræhendūtur, pater, & mater naturalis, auus, pauus, auuia, & pauuia, vt eſt teſt. in l. appellatione, ff. de verb. ſignific. Secūdo Superiores ſpirituales, vt Epiſcopi, confeſſores, & quicunque alijs quouis nomine appellentur, Tertio Superiores tēporales, Quarto curatores, magiſtri, doctores, tutores, & ſimiles, qui noſtri cauſa ſolliciti ſunt. Imò etiam concionatores, & nota, ꝙ ſacra Congregatio cenſuit, quod poteſt cogi communitas ad ſoluendum mercedem concionatori, in vna Palent.

2 Filij † per hoc præceptum tenentur parentes amare, obedire illis, & eos venerari, & amor externus debet ab interno procedere, & eis ſubuenire; cum eorum auxilio, ſiuè quoad temporalia, ſiue quoad ſpiritualia indigeant. Comprehenduntur etiam, & ſenes, hoc præcepto, vnde habetur, Leuit. cap. 19. coram

3 capito cano aſſurge, † & honora perſonam eius.

4 hic nota, † quod ſi filius percutit parētes carnales nō ſolum peccat mortaliter, ſed poteſt priuari donationibus, Gloſ. in cap. fin. de reuocat. donat. vbi dicitur quod iniuria atrox ſolet in tribus ponderari ex qualitate ipſius iniuriæ, ex loco, & ex perſona, §. atrox Inſtit. de iniur. & intelligo de iniurijs citrà verbera.

bera. Quantomagis quando inferũtur in illos manus violentæ, & actentare illis vitam auferre, in quo punitur affectus, & non ſecuto effectu, Silu. Ver. Donat. quæſt. 13. Itaq; poteſt priuari filius Donat. & non ſecuto effectu contra patrem proprium, ſeu alios qui donarunt uid. Couarru. in cap. Raynutius de teſtamentis num. 13.

5 Et hoc ſequitur etiã ſi filius † patrem ſuum in publico iudicio accuſauerit peccat mortaliter etiam ſi verum illi crimen obijciat, vt dicitur in nouella Iuſtiniani in auth. vt cum de appellat. quod habet locum ſi pater eſſet puniendus mortis pœna ex tali accuſatione, vel exilij, vel infamiæ; aut mutilatione venerat puniendus milita in crimine læſæ Maieſtatis, vt 1. c. diuinę, vel humanæ, vide de Cloſſ. c. 5. lib. 2. nu. 7.

6 Imò nec † excluditur filius ab hoc onere honorandi patrem etiam ſi Epiſcopus, imò ſi Papa ſit, hoc facere debeatur ſub eum ſe proponere, ſecundum Bald. in leg. Prætor ait ff. de in ius vocan. ꝙ dicendum eſt eſſe verum non publicis attionibus pontificijs, ſed ijſque intus fiunt ſecretè, idem Baldus in leg. ſenium ff. qui teſtamentum facere poſſit.

7 Hic nota ꝙ † dignitas Epiſcopalis liberat filium à patria poteſtate auth. ſed dignitas, & ibi ſcribentes cap. de Epiſcop. & elect. intellige quoad fauoribilia, non quoad odia, vt per Bart. in l. 2. & fine, & l. patris, ff. de in ius vocan. hinc ſtante ſtatuto, vel conſuetudine, quod Curia ſuccederet patri deſcendenti abſque filijs, ſub cuius poteſtate conſtitutus tali caſu filius, & non Curia deberet ſuccedere licet eſſet Epiſcopus, & liber à patria poteſtate, vt dictum eſt, quia ſumus in fauoribilibus ipſius filij,

8 D. Bonauentura dicit † patrẽ poſſit obligare ad peccat. m. filium præcipiens ei rem maximæ importantiæ, & maximi momenti in 3. diſt. 37. in expoſition. literali.

9 Nota, quod filius † tenetur oſtendere parentibus ſigna amoris, illis ſeruire in infirmitatibus, & ſubuenire in

quantum poſſunt, procurare eis confeſſorem, alias p. m.

10 & † ſi parentes fuerint in neceſſitate extrema, & in eadem habeant filij filios ſuos, debent ſubuenire parentibus potius, quam filijs, Cla. Reg. numer. 16. cap. 1. Azor. loc. cit. §. 16. licet alij aliter ſentiant ad hoc dubium, vt alibi in hoc opere dictum eſt.

Sed ſi neceſſitas patris non fuerit extrema, ſed grauis, tunc potius debet ſubuenire filijs, quam parentibus.

11 De filijs † emancipatis, dic, quod tenentur obedire parentibus quoad adminiſtrationem rerum domeſticarum familiarium, & quoad inſtitutionem bonorum morum, & in ijs, quæ pertinent ad regendam vitam abſque vitijs, alias peccant peccato inobedientiæ.

12 Tenentur † etiam eis obedire, etiam in contrahendis matrimonijs, quando lex, aut vſus regionis, ita diſponeret, alias peccant, ſecus quando nec lex, nec patriæ conſuetudo diſponeret, licet aliter contractum matrimonium ſit validum, ſed ſi ex matrimonio inæquali, & (vt dicunt) ad Muganaticam, vel alias indecenti, & ex inde ſequeretur familiæ infamia, tunc eſſet peccatum mortale, excuſantur filij, quando parentes ob eorum ſæueritatem nullo modo volunt concedere licentiam, vt ducant vxorem.

Aliqui dicunt, quod peccant etiam filij non obedientes parentibus in ducendo hanc, & non illam data paritate conditionis.

13 Hic nota, quod † quando parentes præciperent, vt accipiant vxores, & illi vellent fieri Religioſi, excuſantur ab obedientia parentum in hoc caſu, ſicut etiam excuſarentur ab eorum obedientia in omnibus præceptis licitis, quod etiam de ſeruis, & puellulis, reſpectu dominorum, & dominarum intelligi debet, etiam ſi præciperetur eis, vt leue mendacium

dicerent, non debent obe-
dire, nota etiam, quod pec-
14 cant mort. filij † dedignan-
tes habere tales parentes vi-
les, & quia pauperes ſunt,
ſecus ſi id ratione euitan-
di alicuius mali. Tolet. lib.
5. cap. 1. in ſumma.

Sic etiam peccant mortaliter,
15 qui † malo animo maledicta
in parentes proferunt, ſicut
etiam peccant mort. paren-
tes, qui non curant, vt eo-
rum familia præcepta Dei, &
Eccleſiæ oſſeruent, hoc in-
tellige ſi non fecerunt quan-
16 tum in eis fuit, † peccant
etiam mortaliter parentes,
ſi arte, vel ſtudio deducunt
filios ab ingreſſu Religio-
nis, ſecus, ſi aliqua iuſta
cauſa facit, vt quia eum
videt non eſſe aptum, &
ſimil. Clau. Reg. capit. 7.
num. 3.

17 Nota hic † de parentibus
exhortantibus filias ad ingre-
diendum Monaſterium, an
incurrant in excommunica-
tionem S. Conſ. Tridentini,
Nauar. c. 14. num. 17. re-
ſpondet negatiuè alij di-
cunt affirmatiuè ratio Nauar.
eſt, quia, parentes in hoc
videntur procurare bonum
filiarum, ſecus ſi ob eorum
intereſſe, quia incurrunt,
& maxime ſi cogunt, ſicut
etiam incurrunt quicunque
alij conſulentes illis mulieri-
bus, & coadiuuantes paren-
tes in hoc, vt ingrediantur;

18 Incurrunt etiam, ſi † im-
pediunt filias, vt non in-
grediantur Religionem, vel
ingreſſæ non profiteantur,
Nauar. lo. cit.

19 Nota hic † in communi
parentes teneri inſtituere
filios, & erudire in his,
quæ ſunt fidei catholicæ,
& bonis moribus, & eos
enutrire, ſi filij per ſe
commodè non poſſunt, &
è contra tenenter filij pa-
rentibus obedire, alias, vt
ſupradictum eſt, pecc. mor-
taliter.

QVAESITVM XXIV.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an poſſit impune verberare vxorem.*

2 *Mariti tenentur alere vxores etiam ſine dote ductas.*

3 *Vxor an prouocans maritum ad iram peccat.*
4 *Proximum occidere iniuſtè prohibitum eſt.*
5 *Falſæ teſtificationis iniuſtitia ad quid obligat.*
6 *Detrahendi peccatum grauiſſimum, & ad quid obligat.*
7 *Detrahens alicui in eo, in quo ſe iactat an pecc. mor.*
8 *Detrahens alicui licet ei non credatur peccat, ſed non tenetur reſtituere famam.*
9 *Teſtis in iudicio aſſerẽs, quid contra aliquem an teneatur ad reſtitutionem famæ.*
10 *Reſtituens famam ſi ei non creditur an ad aliud tenetur.*
11 *Famam reſtituere an quis teneatur cum periculo vitæ.*
12 *Hæredes an teneantur reſtituere famam pro defuncto.*
13 *Detractio ſi eſt antiqua, ità vt præſumatur obliuio an detrahens teneatur reſtituere famam.*
14 *Qui mentitur in iudicio in re leui an peccat.*
15 *Detrahens honori alterius etiam ſine animo iniuriandi an pecc. mor.*
16 *Superior an pecc. in proferendis contumelijs.*

An mariti poſſint impunè, verberare vxores?

1 DIc, † q; ex iuſta cauſa poſſunt eas verberare moderate, ſed ſi, vel ex nulla cauſa, vel ſi ex quacunque leui, facerent, pec. m. & faciunt contra quartum præceptum, poſſunt tamen mariti ad correctionem vxorum verba aliqua aſpera in illas proferre, Clau. Reg. loc. cit. num. 9.

2 Hic nota, quod † mariti tenentur alere vxores, etiam ſi eas ſine dote duxiſſent, Sãch. de matrimonio to. 3. lib. 9. 3 diſt. 5. nu. 8. & ſi † vxor contradicendo marito, vel ſuis malis moribus, cum ad iram iuſtam prouocat, pec. mor. Clau. Reg. lo. cit.

Cæteros caſus videat Parochus in ſummiſt.

Super 5. Præcepto.

4 Nota, quod † prohibetur occidere iniuſtè proximum ſub pœna peccati mortalis, & reſtitutionis, hinc ſequit, quod, qui occidit animal alterius, non peccat contrà hoc præceptum, ſed contra

aliud,

aliud, nempe contra præceptum furti, & damnificationis, & tenetur reſtituere, ſed qui ſe ipſum occidit peccat contra hoc præceptum, & eſt damnatus. cæteros caſus videat Parochus in ſummiſtis.

Super 6. Præcepto.

Videat Parochus ſuper quęſitis de reſtitutione in tractatu noſtro, ſicut etiã ſuper præcepto, non mæchus.

Super præcepto, non teſtis iniquus.

5 Prohibetur in hoc præcepto † iniuſtitia falſæ teſtificationis, ſiue in iudicio, ſiue extra, contra proximum, quæ obligat ad reſtitutionem vltra peccatum mortale,& hoc fit, tam interius, & vocatur temerarium iudicium,vel exterius, & vocatur falſum teſtimonium.

Nota ſingulares caſus contra hoc præceptum, & primo
6 contra detractores, † quod eſt peccatum grauiſſimum,& eſt contra charitatem, & iuſtitiam, & ideo cum peccato mortale, & obligatione reſtitutionis famæ, quæ ſicu facilè tollitur, ſic de difficilreſtituitur, de cuius reſtitutione remitto lectorẽ ad quęſita de reſtitutione.

7 Nota, quod ſi quis † alteri detrahit de quibuſdam, de quibus ille ſe iactat,& glorię ſuæ adſcribit, non peccat mor. nec eſt obligatus reſtituere, quia in tali caſu, perſona, cui detrahitur, non infamatur, Tol. loc. cit. Clau. Reg. l. 11. tit. 6. hoc intellige citra malum animũ, dicerem ſaltem peccare uenialiter, hic ſequitur, quod ſi de publico concubinario, dico, quod talis hodie iuit ad concubinam, non peccat mortaliter, nec tenetur reſtituere, quia non infamauit, nam notum erat, ſed ſi quis haberet animum infamandi apud exteros dicendo p. m. & tenetur reſtituere.

8 Nota hic, † quod qui alteri detrahit, ſed ei non creditur, peccat mor. ſed non tenetur reſtituere. Petrus Nauar. de reſt. lib. 2. c. 4. num. 433. adde, quod nec tenetur reſti-
9 tuere, qui † affirmat, ſeu te-

ſtatur in iudicio pro affirmante illud eſſe verum, & reus condemnatus eſt ſi ille affirmans eſſe magnæ authoritatis, cui credi merito potuit, ſed peccat grauiter teſtis hic Nauar. cap. 18. nu. 1. ſecus ſi non eſset ille bonæ famę, & magnæ authoritatis.

10 Nota etiam, † quod qui re reſtituit famam modo debito ei qui detraxit, & iurauit ſe falsè detraxiſse, & ei adhuc non creditur, ſecundum aliquos tenetur adhuc reſarcire detracto damnum etiam pecunię, ſed alij cenſent contrarium, quando fecit, quod
11 in ſe fuit, † non tamen tenetur quis reſtituere famam cum periculo vitæ, vel detrahentis, vel perſonæ cui detractum eſt, Petrus Nau. loc. cit. num. 400. e 415. Sed ſi ille, cui detractum eſt per falſum teſtimonium, ſit in periculo vitæ, tunc tenetur detrahens etiam cum periculo vitæ reſtituere, & ratio eſt, quia in hoc caſu innocens habet meliorem cauſam. Petrus Nauar. loc. cit. num. 403. & 415.

Sed nota, quod ſi hic detrahens reſtituendo famam, etiam cum periculo vitæ nil prodeſset innocenti non tenetur reſtituere cum periculo vitæ, ſed pecunia reſarcire dãnum.

12 Nota, quod † hæredes non tenentur reſtituere famam, vel reſarcire damnum hoc modo pro defuncto, ſed ſi adhuc viuat ille, cui detra-
13 ctum eſt, ſed detractio † antiqua eſt, & reſtitutio eſset quædam commemoratio, quando crederet illos amplius non recordari, nil tenetur detrahens Petrus Nau. loc. cit. ſed Caiet. 2.2. qu. 62. art. 2. dicit teneri reſtitutionem famæ, & adire illos coram quibus detraxit, ſubſcribit Nauar. cap. 18. nu. 47.

Cæteros caſus videat in ſummiſtis Parochus, tam huius præcepti, quam ſequentium, quam materiam tractauimus diffuſè in quæſitis de reſtitutione; hic tantum addimus aliqua frequenter accidentia,
14 & adde, quod † qui mentitur in iudicio etiam in re leui iudiciali, eſt mortale, ex mente Caiet. ſecus ſi eſset alterius rei, & non iudicialis. 2. 2. quæſt. 110. art. 1. ſed

Na-

Nauar. dicit non eſse mort. in cap. ſui, nu. 27. de pænit. diſtit. 5. etiam ſi pertineat ad iudicium, ego tenerem cum Caiet. reſpectu, iuramento.

De contumelia.

15 Nota, quod † detrahere honori alterius eſt peccatum mortale contra iuſtitiam, Petrus Nauar. lib. 2. c.4. num. 64. ſed venial. quando inaduertenter, Item pec. m. licet quis nō habet animum iniurandi, ſed indiſcrete loquitur, quia debebat animaduertere, & circumſpicere, ne detraheretur honori proximi, Petrus Nauar. loc. cit. ſed ſi quis ioco iniurias in alium profert, ſciens, vel ſcire debens illum affligi, peccat mortaliter, Salon. de iuſtitia, & iure q 62. art. 2. ſed ſi putabat illum non affici, non peccat, niſi venialiter, Clau. Reg. lib. 12. cap. 5. nu. 9.

16 An autem † Superior peccet in proferendis contumelijs, dic, quod non, ſi habét tantum animum corrigendi, & non iniuriandi, ſi ex neceſſitate, & modeſtè, & propter vtilitatem, & quia non credebat ſubditum indigne laturum, & dummodo ſubdibus intelligat Superiorem ad bonum finem proferre, & dummodo exprobet ſolum vitiū, quod corrigere intendit, & non alia, Clau. Reg. lib. 11. c. 8. nu. 5. & 6.

De ſuſurratione.

QVAESITVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Suſurratio an ſit peccatum mortale, & in quo conſiſtit.*

2 *Proferens aliqua inter amicos citra animū diſcordiæ ex quibus diſoluta eſt amicitia, an p.*

3 *Manifeſtans vitium, pro quod diſſoluitur iniqua amicitia, an peccat, & nu. 4.*

An ſuſurratio ſit peccatum mortale, & in quo conſiſtat?

1 Dic, quod † de ſui natura eſt mortale, & conſiſtit in occulta detractione in proximum, Clau. Reg. lib. 12. c. 5. num. 1. poſſet eſſe veniale, quando offenſio eſſet leuis.

Nota caſus particulares, quod ſi

2 quis † citra animum diſcordiæ inter amicos aliqua protulit, quibus amicitia inter illos eſſet diſoluta, peccat mortaliter, ſi ſciebat, aut ſcire debebat eam eſſe illorum amicorum complexionem & naturam, vt facile amicitia diſ
3 ſolueretur; ſed non peccat, † ſi quis manifeſtando aliquod vitium occultum per quod diſſoluitur iniqua amicitia, dummodo alteri infamia non afferatur, quia tunc peccat, & tenetur reſtituere, ſicut qui ſeminauit diſcordias inter amicos tenetur reconciliare, Nauar. c. 18. nu. 13.
4 Sed qui † manifeſtaret aliquod vitium virum, & publicum alicui occultum, non ad finem diſſoluendi amicitiam, ſed ad diminuendam tantam familiaritatem ad bonum finem non peccat, nec tenetur reſtituere.

De irriſione.

QVAESITVM XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Irriſio, an ſit peccatum.*
2 *Execrans, & maledicens alicui animo deliberato, an peccat mort.*
3 *Maledicens Hoſtibus Chriſtianæ Fidei, an peccat.*
4 *Mulier precans malum alicui eam tentante ad incontinentiam, an peccat.*
5 *Comendare ſe abſq; pecc. poteſt quis in duobus caſibus.*
6 *mulier maledicens, aquæ vinum, vel diei peccatis an pecc. cat mort.*
7 *Maledicens occaſioni ex qua euenit malum amico an pecc.*
8 *Maledicens dæmoni, vel aliæ creaturæ Dei an pecc. mort.*
9 *Iniuriè, ſeu maledictiones aliquæ ſm̃ hebraicum ſermonem explicantur.*
10 *Mendacij quot ſunt ſpecies, & quod ſit mortale.*
11 *Interrogandi, ſiuè in iudicio, ſiuè extra, qualiter debeat fieri ſimpliciter, & poſſit fieri æquiuoce.*
12 *Iudicium temerariũ quãdo ſit.*
13 *Qui ex ſignis ſufficientibus mouetur ad iudicandum non peccat pecc. iud. temer.*
14 *Ad conſtituendum pecc. iud. temerarij, quæ ſunt neceſſar.*
15 *Curioſitas in quo conſiſtit.*
16 *Aperiens literas alienas qualiter*

. liter peccat.

17 *Aperiens literas inimicorum an peccat, & nu.* 18.

19 *Auſcultans verba turpia, & inhoneſta contra proximum an peccet.*

An irriſio ſit peccatum?

1 Dic, quod † eſt peccatum mort. quando dicuntur verba irriſoria in proximum animo eum ad ruborem, & erubeſcentiam inducendi, Clau. Reg. lib. cit. nu. 6. Item ſi quis nutibus, vultus, vel oculorum, aut naris, vel oris, alterum irridet, poſſet eſſe veniale, ſi abſque malo animo, & ioco, ex hac regula poterit reſoluere Parochus multos caſus particulares.

De execrationibus.

Nota caſus particulares, quod

2 † ſi quis execrat, & maledicit alicui animo deliberato, pec. mort. ſi malum eſt graue, venialiter, ſi leue, Caiet. v. maledictio, ſi quis autem male-

3 diceret etiam malo animo † hoſtibus chriſtianæ fidei, non peccat, ſicut etiam qui deſiderat hoc bonum publicum, vt banditi, & facinoroſi homines, capiantur, & caſtigen-

4 tur, † ſicut etiam non peccat mulier, quæ præcatur malum alicui eam tentanti ad incontinentiam, ſic non peccat qui malum deſiderat contra aliquem eum iniuſte vexantem: Nota hic, quod in duobus

5 caſibus poteſt quis † ſe comendare abſque peccat. primo quando prouocatur opprobij, & conculcatur, & hoc vt confuſor aduerſario, & ne deſperet, ſecundo quando quis prædicat veritatem, & aliquis contradicat, & impedit veritatis manifeſtationem, D. Thom. in 2. ad Corinth. c. 11. & citat D. Gregorium.

Notet hic Parochus pro confeſſionibus mulierum, quod

6 † mulier maledicens aquæ, vel vento, vel diei Paſchatis, vt plerumque fit ab eis, ſi ex ira, & inaduertenter peccat venialiter; ſed ſi aduertenter peccat mort. quia maledicit operi magni Dei, Clau. Reg. loco cit. num. 18. ſic etiam peccat mort. qui maledicit, & precatur mortem malo ani-

mo animali alicuius hoc dam
7 num domini,ſic etiam † non peccat mort. qui maledicit alicui occaſioni, ex qua malum proximo euenit, vt ex conuiuio, ludo, & alijs.

8 Nota hic obiter, † quod maledicere dæmoni, vt inimico noſtro, non eſt peccatum, ſed ſi ex ira peccatum veniale eſt, adde, ſi vt creatura Dei non habendo rationem naturæ ſuæ malæ, ſed tantum operis diuini, forſan eſſet mortale.

Nota hic obiter pulchram expoſitionẽ D. Hyeronimi, ſuper illud 3. Reg. c. habes quoq; apud te ſemen filium Gera, qui maledixit mihi maledictione peſſima, in qua maledictione concurrunt, hæ
9 literę † Hębraicè, ideſt Num, Mem, Reſc. Zadi, Thau, in Num, ſignificatur, Noeph, ideſt adulter, & raptor alterius vxoris, in Mem, ſignificatur, Moabita, ideſt propria vilitas, quam traxit ab ignobili, & in fideli ſermone Moabitarũ, cauſa Rut, Moabitis, in Reſc, ſignificatur, Rozeha, ideſt homicida, in Zadi, ſignificatur, Zarua, ideſt leproſus, quia vt talis ab omnibus à Regno expellebatur, & in Thau, ſignificatur, Thoeua, ideſt abhominatio Deo, hæc maledictio, dicitur Hæbraicè, Nimrereth, ex primo eſt Gaballiſtica.

De mendacio.

10 Nota, quod † ſunt tres ſpecies mendacij, nempe aliquod eſt iocoſum, aliquod officioſum, & hoc eſt peccatum veniale, ſicut etiam iocoſum, & aliquod eſt pernicioſum, & hoc eſt mortale, quando cum pernicie proximi, fallit in mendacio de re leui, ſed ſi cum iuramento eſſet mortale ob irreuerentiam diuini nominis, quo vtitur in iuramento.

11 Nota etiam, † quod qui Iuridicè interrogatur, debet ſimpliciter reſpondere, ſecundum intentionem interrogantis, alias peccat mortaliter, ſecus, ſi non iuridicè interrogaretur, tunc poteſt æquiuocè reſpondere, ſicut ſecundum aliquos poſſet quis æquiuocè reſpondere in ijs, ad quæ non te-

ne-

Digitized by Google

nemur, vt mutua mihi centum, reſpondere non habeo, concipiendo mente, vt tibi mutuem; tunc licet huiuſmodi reſpontione vti, quando ſecundum vſum loquendi, vel reſpontio illa poteſt multipliciter ſumi, alias eſſet mendacium, & eſſet ſaltem veniale, Azor. inſtit. mer. tom. 1. lib. 11. cap. 4. §. 5. quæritur, alij dicunt poſſe nos licitè æquiuocare, quando mutuare eſſet incomodum, Nauar. capit. 12. nu. 16. & 19. Gregor. de Val. tom. 3. diſput. 5. qu. 13. p. 2.

De temerario Iudicio.

12 Tunc eſt † iudicium temerarium, quando quis ſine legitimis indicijs temerè aliquid iudicat, vt ſi quis videat honeſtas perſonas in loco inhoneſto colloqui, quia tunc ex ſignis ſufficientibus temerè iudicat, quia illi poſſunt colloqui de re non mala, vel bona.

Sed ſi videat inhoneſtas perſonas inſupecto loco colloquentes, non eſt iudicium temerarium, ſi male iudicat, quia adſunt ſigna ſufficientia, Petrus Nauar. lib. 2. de reſtit. cap. 4. nu. 447. & ſeqq.

13 Hic nota † quod quando quis ex ſignis ſufficientibus mouetur ad iudicandum, non peccat peccato iudicij temerarij.

Nota hic caſum poſitum à Caietano, quod ſi quis viderit mulierem fucatam, & iudicauerit eam peccaſſe mortaliter non peccat hoc peccato, quia iudicium temerarium propriè non conſideratur in actione, ſed in perſona agentis, ſecus eſſet, ſi iudicaſſet illam ſe ornaſſe ad malum finem, verbo iudicium temerarium in ſum-
14 mula, & † ad conſtituendum hoc peccatum aliqui dicunt neceſſe eſſe temerè iudicantem credere eſse quod temerè iudicat, & hæc eſt bona opinio, & verior contra eos, qui dicunt non eſse neceſsarium, credere, ita eſse, ſed ſufficere, quandam moralem certitudinem.

Concurrunt ad conſtituendum hoc peccatum, vt non adſint ſufficientiæ ſigna iudicandi malè, de proximo, ſed leuia, vt malum ſit graue, de quo quis iudicet, & vt iudicium ſit certum.

De curioſitate.

15 Curioſitas † conſiſtit in hoc, quando quis maiori diligentia, quàm requiritur inuiſtigat de aliqua, & verificatur tam in ſciendo, quam in faciendo, vel acquirendo aliquam rem, quæ ad nos non pertinet, regulariter eſt veniale, ſed poteſt eſsê mort. quando inueſtigaretur tali modo res prohibita, vt ſi legerentur libri prohibiti, vel ſi quis vellet ſcire audita in confeſſione, vt vel ſi quis vellet ſcire incantationes, & ſimil. vel ſi homo indiota vellet ſcire myſteria Sanctiſſimæ Trinitatis, p. v. vid. Tol. in ſum. de ſept. pec. mort.

16 Hinc ſi quis † aperit literas proximi non animo nocendi, nec cum periculo proximi, peccat v. peccato curioſitatis, ſed ſi legit literas Principum, pec. m. tunc quia vult ſcire ſecreta Principum, tunc quia exponit ſe periculo.

17 Sed non peccant † aperientes literas inimicorum ad ſciendũ eorum ſecreta tempore belli, ſed qui aperit literas proximi, vt iniuriam inferat ei p. m. Caiet. loc. cit. Nau. loc. cit. ſed non peccare qui inaduertenter aperiret, vel qui ſub ratibitione.

18 At qui aperit † literas inimici ad detegendum malum, quod ei paratur, non peccat, quia habuit iuſtam cauſam ſe defendēdi, intellige quando iniuſtè parabatur.

De virtute Eutrapoliæ.

19 Contra hanc virtutem pecc. mort. quando quis auſcultat verba turpia, & inhoneſta contra proximum ſentiendo guſtum ex illis, vel quando dicuntur huiuſmodi, ſic etiã quando dicuntur huiuſmodi verba ad excitandum ſe, vel alios ad deſideria praua cum periculo mortali, mortaliter peccaret, ſed ſine huiſmodi circunſtantijs, non eſſet niſi v. hinc ſequitur licere ali-

quando aliqua ioco dicere ad oblectandum animum!, Leſſ. loc. cit. c. 3. dub. 8.

QVAESITVM XXVII.

SVMMARIVM.

1. *Comedias an liceat ſpectare?*
2. *Eccleſiaſticæ perſonæ, an poſſint interuenire comædijs?*
3. *Comædi, an peccent mort. repreſentando comædias?*
4. *Eleemoſynam dare tempore neceſſitatis, an quis teneatur ſub pecc. ſi poteſt? & num. 6.*
5. *Neceſſitas quotuplex ſit.*
7. *Subuenire proximo in extrema neceſſitate conſtituto, an quis teneatur de ijs quibus conſeruat ſuum ſtatum?*
8. *Eleemoſynam dare, an quis teneatur minanti morte, niſi det?*
9. *Eleemoſynam dare, an quis teneatur de rebus ſibi ſimpliciter neceſſarijs exiſtenti in extrema neceſſitate?*
10. *Eleemoſyna qualis eſſe debet?*
11. *Dare qui tenetur ſi non dat peccat mort.*
12. *Quando quis excuſatur ab eleemoſyna præſtanda?*

An liceat ſpectare comedias?

1 Dic, † q; ſi comedia eſt de rebus honeſtis, licet ſpectare, & intereſſe abſque peccato, ſed ſi de rebus inhoneſtis p. m. qui interuenit timens probabiliter eius periculum ſpirituale, quia eius animus mouebitur, ſed ſi maior pars comediæ erit de laſciuis, & alia de honeſtis, non p. niſi. v. Caiet. v. ſpectaculum.

2 Eccleſiaſticæ † pſone poſſunt interuenire, quando repreſentantur actiones honeſtæ, vt illuſtria geſta Imperatorũ, ſed ſi repreſentantur honeſta honeſtè non tamen pertinentia ad earum ſtatum, p.v. conſiderari tamen debeat in huiuſmodi cõſtitutiones, vel ſtatuta particularia Epiſcopatuum.

3 Hic nota, quod † comædi p. mort. regulariter, ſi repreſentant laſciuia omnino, quibus corrũpuntur mores, vel alicui infertur iniuria, aut ſi in contemptum rerum ſacrarum, & chriſtianæ religionis reſultent.

De vbligato ad eleemoſinas.

4 Tempore † neceſſitatis tenetur quis ſub m.ſi poteſt dare
5 eleemoſinam,† hinc ſcias triplicem eſſe neceſſitatem ordinariam,& comunem,quando quis aliqua re indiget, grauem, quando quis eſt in periculo ammittendi honorem,& decidendi de proprio ſtatu, & extremam, quando quis eſt in periculo ammitendi vitam, aut in tali ſtatu, Tol. l. c.c. 33. in ſummula.
6 Hinc ſcias, quod † quis non obligatur dare eleemoſinam in eſtrema neceſſitate poſitis de neceſſarijs ſuæ familiæ ſimpliciter, Tol. loc. cit.
7 Sed an teneatur † ſubuenire proximo in extrema neceſſitate conſtituto de jis, quibus conſeruat, ſuum ſtatum, non autem vitam,communis ſententia eſt, quod tenetur alij dicunt, quod non, Anton. 2. p. tit. 5. c. 1. Roſel. in v. eleemona, & alij.
8 Hic nota, quod quis non tenetur dare alicui eleemaſinam minanti, niſi det, mortem ad euitandum mortem, dic quod non, quia non eſt in extrema neceſſitate.
9 Nota in cōmuni, quod quis non tenetur dare eleemoſinam de rebus ſimpliciter ſibi neceſsarijs exiſtenti in graui neceſſitate, quia nemo tenetur ſuo incomodo alteri ſubuenire, Gregor. de Val. tom. 3. diſput. 3. c. de eleemoſina, §. 2.

Sed aliqui dicunt,quod de ſimpliciter neceſsarijs debemus ſobuenire exiſtenti in graui neceſſitate,vt de ammittendi ſtatum, vel libertatem, ſi poteſt ſuo minori incomodo, aliqui negant, ſed prior opinio eſt magis pia, vide Caiet. in ſumm. v. eleemoſina. Sed de ſuperfluis ſtatui noſtro tenemur ſubuenire in communibus neceſſitatibus,& allegatur pro communis opinionē.
10 Nota hic, quod † eleemoſina, quando debetur, debet eſse ſufficiens neceſſitati proximi, vt ex illa ſublenetur, vide Tol. loc. cit. c. 40.
11 Nota etiam,quod quando † quis poteſt dare in caſibus, in quibus tenetur,& non dat,

pec.

pec.mort.contra charitatem, & contra iuſtitiam, & ideo tenetur reſtituere, Gregor. de Val. loc. cit. §. 6.

12 Et ad ſciendum, quando † quis excuſatur ab eleemoſina præſtanda requiritur, vt ſciatur, vel veriſimiliter, credatur ab altero ei dandam, vel quando quis non poteſt, vel ſi poteſt, neſcit tamen petentem eſſe in neceſſitate.

De odio.

QVAESITVM XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Malum alicui deſiderare ob odium vitij, an liceat? & n.2.*

3 *Inimicos qua dilectione, & amore teneamur deligere?*

4 *Inimicis, an teneamur oſtendere ſigna amoris particularis?*

5 *Inimicum ſalutantem non reſalutare an ſit pecc. mort.*

6 *Quærelans aliquem apud iudicem, quod ei teneatur remittere?*

An liceat deſiderare malum alicui ob odium alicuius vitij, vt ab illo remoueatur, vt quia hic occiſor eſt, aut fur, deſidero in odium iſtius vitij illi malum ad remouendum à tali malo; nempe homicidij?

1 DIc, quod ſic, † quia in hoc caſu deſiderium mali, interpretatur bonum proximi, Tol. in ſumm. de ſept.pec.m. c.66.lib.4.c.10.

2 Ita etiam deſiderare, † vt latro banditus, aut quiſuis malefactor capiatur à Curia ob bonum publicum eſt licitum; quia hoc malum illius reſultat in bonum proximi, nempe in bonum publicum, Greg. Vallen. loc. cit.

3 Nota hic, quod † inimicos tenemur diligere dilectione, & amore vniuerſali, & prohibemur eos odiſſe, niſi ob bo-
4 num publicum, ſed † an teneamur diligere, & oſtendere ſigna amoris particularis, aliqui dicunt, quod nõ obligamur oſtendere ſigna particularia, vt conuerſari cum inimico, reſalutare, & ſimil. ſed tantum obligamur oſtendere ei ſigna cõmunia amoris, vt orare pro omnibus, diuidere aliquid omnibus, reſalutare ſalutantem, & ſimil. Aliqui dicunt, quod

eſſet maxima perfectio oſtendere ſigna particularia, vide Tolet. lib. 4. cap. 10. Sed vbi immineret ſcandalum omninò teneretur quis oſtēdere ſigna etiam particularia.

5 Sed an eſſet peccatum † non reſalutare inimicum ſalutantem, dicunt aliqui, quod eſt mortale ob ſcandalum, Tol. loc. cit. circa finem, & ratio eſt, quia non reſalutans daret ſigna manifeſta inimicitiæ; Aliqui verò dicunt non eſſe, niſi veniale, tu dic, quod conſiderato ſcandalo poteſt eſſe mortale, vel non mortale.

6 Hic nota, quod † quærelans aliquem apud Iudicem tenetur remittere odium, & rancorem particularem, ſed non tenetur remittere offenſam, quam meretur, & ſi quærelatus offerat ſatisfationem, adhuc ſecundum aliquos non tenetur, niſi ad remittendum rancorem particularem, & poteſt iſtare apud Iudicem, vt puniat reum prout iura volunt, & mandant.

De vigilijs, ieiunijs, & ſtationibus.

QVAESITVM. XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Quatuor ieiunia anni à quibus, & quare fuerunt inſtituta?*

2 *Ieiunia quatuor temporum quare fiūt in die mercurij, Veneris, & Sabbati?*

3 *Ieiunium erat etiam apud antiquos.*

4 *Varius vſus apud antiquos comedendi.*

5 *Vigiliæ qualiter antiquitus fiebant?*

6 *Stationis, quæ ſunt, & qualiter fiant?*

7 *Ieiunans die Dominico in cōtemptum eſt excomm., & peccat. mort.*

A quo fuerint inſtitutæ vigiliæ ieiunia, ſtationes.

1 DIc, vt infra, quod † Sancti Apoſtoli inſtituerrun quatuor ieiunia anni, vt fideles ſuperarēt iudeos perfectione, & deuotione, qui ieiunabant etiam in quatuor temporibus

bus anni, fuerunt etiam inſtituta ob ordinationem clericorum ad reddēdum Deum propitium pro conſeruatione frugum Bellarmin. lib. 2. controuerſ. capit. 16. tomo 4.

2 Et ieiunatur † die Mercurij, Veneris, & Sabbati, quia hoc modo intelligimur ieiunare quolibet menſe ſemel, & in dictis diebus ieiunamus ob memoriam paſſionis Chriſti, qui in die Mercurij fuit venditus, die Veneris mortuus eſt, die Sabbati fuit poſitus in Sepulchro, Azor. lib. 7. cap. 25. tom. 1.

3 Nota hic quod, apud † antiquos etiam erat ieiunium, ad poenitentiam vt de Niniuitis legitur, imo, & beſtijs etiam iniunctum fuit.

4 Nota, & quod † apud antiquos fuit varius vſus comedendi, Plato admirabatur, Halos bis in die ſaturos fieri Cic. V. q. Tuſc.

Xerſes ſemel in die comedebat; contra regionis conſuetudinem.

Alexander dictitabat prandij obſonium eſſe nocturnas deambulationes, & cænæ prandij parcitatem.

5 De vigilijs autem dic, quod † in aliquibus feſtis ſolemnibus, antiquitus vigilabatur, 6 & ieiunabatur, & † erant etiā ſtationes, quod erat vigilare in die tempore ieiunij ſolemnis, cum oratione, & hæc vigilia vocabatur ſtatio more militari Bellar. loc. cit. Sed vigilia ſine ſtatione, quæ fiebat in nocte præcedenti, ſtationem, & ieiunium; ſi quis 7 † ieiunat die Dominico in contemptu eſſet excommunicatus, & peccatum mortaliter.

Et nota, quòd antiquitus, quando erat in ſtationibus, orabāt de mane vſque ad nonam, vel vſque ad veſperas, & ſemper ſtatio erat coniuncta cum ieiunio, nunc autem ſecus fit: Nota hic quod ieiunātes de iure antiquo non poterant comedere piſces magnos, ſed paruos ad ſaturitatem non comeſtione, vt habetur in c. præsbyter. 82. diſtin. hoc tamen non eſt in vſu.

De ientaculo, vulgo la collatione poſt ieiunium.

QVAESITVM XXX.

SVMMARIVM.

1 *Poſt ieiunium an liceat aliquid comedere?*

2 *Ientaculum an liceat ſumere de ſero, vel de mane, & differre horam cœnæ in die ieiunij.*

3 *Vnica commeſtio in die ieiunij eſt cõditio eſſentialis eius.*

4 *Diſpenſatus bis comedere in die eſt liber à ieiunio, et an diſpenſatus comedere carnes.*

5 *Qui non poteſt ieiunare in tota quadrageſima, non eſt liber ab ea parte qua poteſt.*

6 *Aetas quæ obligat ad ieiuniũ, quæ ſit.*

7 *Excuſatus ieiunare propter ætatem, an poſſit comedere cibos prohibitos?*

8 *Senex quando excuſatur à ieiunio.*

9 *A ieiunio quando quis excuſatur propter dolores, vel quia ob ieiunium debilitatur.*

10 *Mulieres grauidæ, vel lactantes, item pauperes quando excuſantur à ieiunio.*

11 *Viatores an excuſentur à ieiunio, & an prædicatores, & lectores, & confeſſores.*

12 *Vxores pro conſeruanda pace inter eas, & uiros an poſſint ieiunare ſi mariti nolunt.*

13 *Patresfamilias Domini, & alij ſuperiores an peccãt dando cibos alicui ex familia, ita vt non ieiunet.*

14 *Famuli, & famulæ ſeruientes menſis ſi aliquid deguſtant in diebus ieiuniorum, an peccãt.*

15 *Habens iuſtam cauſam non ieiunandi debet adire Epiſcopum, vel confeſſorem qui diſpenſet.*

16 *Hora comeſtionis, & ieiunij an poſſit præueniri ex cauſis.*

17 *Sanus in die ieiunij comedẽs vt alliciat infirmum ad comedendum an peccat.*

18 *In quadrageſima, vel alijs ſollemnibus ieiunijs, an liceat ex cauſa comedere carnes.*

An liceat poſt ieiunium aliquid comedere?

1 DIc vt infra, ꝗd licet aliquid comedere etiã citra neceſſitatem, & hæc eſt communis opinio, aliqui dicunt, quòd non licet quãdo non adeſt neceſſitas, Sum.

Coron. de Ieiunio, & ratio eſt, quòd liceat, quia ita habet vniuerſalis conſuetudo.

2 Sed † an liceat ſumere hoc ientaculum de ſero, vel de mane, & poſtea differre horam cœnæ, communis opinio eſt, quòd ſit de ſero ſumendum, ſed ex cauſa poteſt de mane ſumere, & poſtea differre cęnã, cauſa poſſet eſſe neceſſitas faciendi iter, vel alicuius grauis negotij.

Nota in communi in propoſi-
3 to, quòd † hæc eſt conditio eſſentialis Ieiunij, ſcilicet vnica comeſtio in die, quòd qui
4 † eſt diſpenſatus comedere bis, eſt liber à ieiunio, quòd eſt diſpēſatus comedere carnes, eſt liber à ieiunio, quòd
5 qui † non poteſt ieiunare in tota Quadrageſima non eſt liber ab illa parte, qua poteſt, vide Azor loc. citat. cap. 10. Caiet. in v. Ieiunium.

6 Aetas, † quæ obligat ad ieiunium eſt vigeſimi primi anni finiti, licèt aliqui dixerunt eſſe in 16. anno, alij 20. alij 25.

7 Sed † qui non obligatur ętate adhuc non poteſt comedere cibos prohibitos, niſi excuſaretur, quia infans, & paruæ ætatis ſit.

8 Sinex † annorum 60. vel 70. ſecundum alios excuſatur à ieiunio, Nauar. c. 21. nu. 16. Tolet. lib. 6. c. 4. in ſumm.

9 Sed † excuſaretur etiam à ieiunio qui ieiunans, aliquos dolores pateretur, vt capitis, vel ſtomachi, ſic etiam qui ob ieiunium debilitaretur, ſed hoc intellige, ſi notabiliter debilitaretur, & dolor eſſet notabilis, ſic etiam excuſantur mulieres grauidæ, lactantes, ſic etiam pauperes laborantes, & ſimil. ſed an laborantes teneantur ieiunare quando non laborant eſt relinquendum iudicio prudentis Confeſſoris. Nota, quod ieiunans die Dominico eſſet excommunicatus, & pecc.

Sed alijs laborantibus, qui non tantum laborãt, vt barbitonſores, aromatarij, ſartores, ſcriptores, & ſimil. an teneãtur ieiunare, Dic, quòd ſic ſecundum communiorem opinionem, licèt eos excuſet Azor. loc. cit. Sed intellige, quando nimium vigilarent, vel nimiũ defatigarentur pro prima opinione adeſt Tolet. loc. citat. licèt in communi,

11 quòd † viatores ſunt excuſati, ſic prædicatores, lectores, & ſimil. & confeſſores, qui aſſiduè auſcultāt, excuſantur, quando non poſſunt ſatisfacere vtriq;, ſimiliter excuſan-
12 tur † vxores, quæ pro conſeruanda pace inter eas, & viros, non ieiunant, quia mariti volunt, vt cęnent ſecum, ſecus, ſi eas cogerent in contemptum præcepti Eccleſiæ quia tunc deberent potius mori, Tol. loc. cit. Sic etiam excuſaretur vxor, ſi ob ieiunium macilenta appareret viro, & propterea contenderetur, Caiet. in v. Ieiunium, & ratio eſt, quia poſſet vir abhorrere vxorem, & adhærere meretrici, ſed peccant mort.
13 † patresfamilias, & Domini, & alij ſuperiores qui dant cibos alicui, ex familia, qui tenetur ieiunare, vt non ieiunent, ſed non peccant contra
14 ieiunium † famulæ, & famuli, qui ſeruientes menſis, aliquid guſtant in diebus ieiuniorum, vt ſolent in alijs diebus.
15 Nota, quòd † habens iuſtam cauſam non ieiunandi, debet adire Epiſcopum, vel confeſſorem ſuum, vt illi diſpenſet.
16 Nota hic, † quòd poteſt pręueniri hora comeſtionis in Ieiunio abſque peccato, cauſa itineris, vt dieta fiat ordinata, imò poteſt, & hoſpitans comedere cum hoſpite iterāte iure vrbanitatis, & reuerētiæ, Graff. in tract. de arbi. cōfeſs. c. 27. num. 24 Sic etiam
17 † dic de ſano comedente in die Ieiuniorum, vt alliciatur ad comedendum infirmus.
18 Nota hic etiam quod † in quadrageſima, & ſollēnibus Ieiunijs, licitum non eſt veſci carnibus cap. 11. de obſeruatione ieiunij, vbi Abbas quod etiā exiſtente cauſa non debet comedere ſine licentia Epiſcopi, falleret in vrgenti cauſa, ſed abſque cauſa requiritur licentia Epiſcopi, vel potius declaratio licere, quæ licentia datur Beneuenti, ſtante fide vtriuſque Medici ſpiritualis, & tēporalis, vt ex Synodo dioeceſana habetur, cuius Prouincialis Synodi Beneuentanę, & Secretarius, & decretorum, compoſitor fui, & ſeſſionibus interfui, vt Secret. pro alijs præceptis remitto

lectorem ad Cathechiſmum Rom. hic tantum adduntur quædam curioſa, Et primo

QVAESITVM XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio ſimplex an ſit peccatum?*

2 *Fornicatio ſimplex quænam ſit?*

An fornicatio ſimplex ſit peccatum, & quænam ſit?

1 DIc qđ ex genere ſuo eſt peccatũ mortale cõtra Ius diuinum, naturale, & canonicum D. Tho. cum Caietano 2.2.q.154. artic.3. Nauatr. cap. 16. num. 1. & 5. & eſt communis ſententia.

2 Et fornicatio † eſt cõcubitus ſoluti cũ ſoluta, ideſt vt vterque ſit liber à vinculo caſtitatis, vel religionis, vel ordinis Sacri, vel ſtatus coniugalis.

QVAESITVM XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Ignorãtia inuincibilis an excuſet à peccato mortale ſimplicis fornicationis?*

An ignorantia inuincibilis poſſet aliquem excuſare à peccato mortali ſimplicis fornicationis?

1 DIc quòd licèt Sot. 5. de Iuſtitia q.3. art.3. exiſtimet excuſari ſi fornicetur propter ignorantiam inuincibilem quia ignorat eſſe peccatum, eo quod licet ſit Ius naturæ eſt tamen ius oſcurũ, & non valdè notũ, & ſic hoc verũ videretur in aliquo conuerſante inter barbaras nationes, vel denutrito in ſyluis, qui nunquam audiuit, vel intellexerit fornicationem eſſe peccatum mortale, nec de hoc dubitauit, & cum Soto ſentit Durandus in 4. ſententiarum diſt. 32. q. 2. Attamen communis eſt in contrarium, quia eſt contra ius naturæ, & ſicut nullus excuſatur à furto, vel homicidio propter ignorantiam, ita nullus excuſatur à peccato fornicationis, quòd etiam confirmari poteſt ex Concilio Viennenſi, vbi fuit damnata contraria opinio, ſcilicet non eſſe peccatum.

dicat doctiſſimus, & Illuſtriſſimus Caietanus, & ratio Couar. eſſe poteſt, quin licet fama, eſt Superioris ordinatione, tamen tanti valoris poteſt eſſe patrimoniũ quod recuperatur pro legitima prole, vt prout famam, quia nemo debet ſuam famam protegere, cum iactura tanta aliorum.

NVNC DE Voto.

QVAESITVM XXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Votum quid ſit.*
2 *Votum quotuplex ſit.*
3 *Votum ſollemne in quo differat à ſimplici voto?*
4 *Vouere qui non poſſunt?*

Quid eſt votum?

Dic, quòd eſt promiſſio ſaltem interior facta Deo de bono meliori ob vtile ſpirituali, & dicitur à voluntate, quia & ſi promiſſio eſt actus rationis, quia volũtas mouet rationem, ab ipſa, vt à primo mouẽte nomen voti deriuat, & votum obligat, non obſeruans peccat mortaliter.

2 Et votum † eſt duplex, aut ſolemne, vt per ingreſſum, & profeſſionem in religione approbata, tacitè vel expreſsè in illa religione requiſito, vel ſuſceptionem ordinis ſacri.

Aut ſimplex, & hoc aut ex priuatum, quod fit in occulto, ſiuè expreſſis verbis, ſiuè in mente, ſola cogitatione, aut publicum, quod fit coram teſtibus Sot. 4. ſent. diſt. 27. artic. 4.

3 Et † votum ſolemne differt à ſimplici, quia ſolemne impedit ne fiat matrimonium, & ſi de facto fiat, eſt nullum, & inualidum.

Simplex verò impedit matrimonium contrahendum, ſed nõ dirimit contractũ, vt qui emiſerit votum perpetuæ caſtitatis, hoc eſt votum ſimplex, nõ poteſt ſe matrimonio iungere, ſed ſi fecerit, matrimoniũ tenet, ſed peccat mortaliter.

4 Hic ſciatur, † non poſſe vouere ſubditus, pueros ante ætatem legitimam, & religioſos; & per ſubditos intellige qui alieno imperio reguntur,

vt maritus,&vxor,& alij quo ad id, quod vouetur, & per pueros intellige impuberes, ideſt fœminam ante duodecim annos, & maſculum ante quatuordecim, & religioſos intellige,qui non poſſunt vouere ſine licentia ſuperioris de his, quæ comprehenduntur in votis, eſſentialibus religionis,vt ſi vouerunt, qđ eſſet contra eorum eſſentialia vota, non teneret.

QVAESITVM XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Vxor, aut vir an poſſit vouere continentiam ſine licentia alterius coniugis?*

2 *Vir an & quæ vota vxoris irritare poſſit?*

3 *Coniuges ſi ambo vouerunt caſtè viuere an poſſit eos pœnitere ſine licentia Epiſcopi?*

An poſſet vxor,vel maritus vouere continẽtiam ſine licentia alterius coniugis?

1 Dic, quod nõ, quia vxor nõ eſt Domina corporis ſui, nec è cõtra vir Dominus corporis ſui,ſed vxor, & votum emiſſum ab vno coniuge,poteſt irritari ab altero, de cuius intereſſe agitur.

2 Imò poteſt † vir irritare omnia vota vxoris,quę fecit etiã ante matrimonium, quãtum ad vota perſonalia, ſed realia,non poteſt irritare de bonis extra dotem, vel acquiſitis ſuo labore,in caſu tamen, quo ipſa non teneatur ad res domeſticas.

Sed quo ad irritationem voti de non petendi debitum quo ad virum tutoris eſt, vt diſpenſatio ab Epiſcopo petatur, Sot,7. de Iuſt. & Iur.
3 q.3.artic.1. Imò,ſi ambo vouerunt caſtè viuere, ſi poſtea pœnituerit debent adire Epiſcopum pro diſpenſatione, quia non poſſe ex ſe,teſtatur Sot. loc.cit. De dominio, & Imperio viri in vxorem,vide tractatum Baldi nõ dum impreſſum, quod ſciam.

QVAESITVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Seruus an poſsit emittere vota ſine licentia Domini?*

An ſeruus poſſit emittere vota ſine licentia Domini ſui?

1 DIc, quòd non quoad illa vota, quæ ſunt præiudicialia ſeruitio Domini, vt peregrinationes, Ieiunia, & aliæ operationes corporales, quibus dãnificaretur res Domini, nã quo ad operationes perſonales, ſeruus eſt in poteſtate Domini ſui, ſecus dicẽdum eſt quo ad vota, quibus non præiudicatur ſeruitium Domini, vt orare, contineri, & ſimil. quia poteſt ſeruus ſine ceſſatione ab opere, quod debet Domino orare, & contineri.

QVAESITVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Vir ſi irritauit votum contĩnẽtiæ vxoris eo mortuo vxor an teneatur continere.*

2 *Seruus an poſt mortem Domini teneatur ad obſeruantiã voti à Domino irritato.*

An ſi vir irritauit votum continentiæ vxoris, mortuo viro, teneatur vxor vidua adhuc contineri?

1 DIc, quòd non, Sil. V. votum 3. Sot. loc. citat.
2 Idẽ dic de † ſeruo, cuius votum fuiſſet irritatũ à Domino poſtea mortuo, ſecus, ſi de nouo confirmaſſent, c. qui de conuer. coniug. quia tunc tenerentur adimplere, nõ votum iam irritatũ, ſed quod de nouo emiſerunt.

QVAESITVM XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Pueri impuberes an poſsint ſe obligare voto.*

2 *Impuberes ſi poſsint vouere votum caſtitatis ſollemne.*

An pueri impuberes poſſint ſe obligare voto?

1 DIc, quòd non, quia non habent vſum rationis, ſed ſi in eis accelerարetur vſus rationis ante dictã ætatem, vt ſit in his, qui ante ætatẽ præualent ingenio, & prudentia ſupplet, poſſent ſe obligare ad vota perſonalia, niſi irritẽtur, vel impediantur ab illis, ſub quorum cura ſunt. Quæ vota, ſi non fuerunt irritata ab eorum ſuperioribus ante tempus pubertatis, & illi facti puberes de nouo non ratificauerunt, poſsunt ipſi irritare, ſed ſi in ingreſsu pubertatis ratificauerint, amplius irritare non poſsunt,

2 Et hic ſciatur † impuberes etiam doli capaces, & habẽtes vſum rationis acceleratũ, non poſſe vouere votum caſtitatis ſollemne,& ſi profeſſionem feciſſent,eſſe nullam, & poſſe redire ad ſæculum c. non ſolum de reg iur.in 6.

Sed ſi ante ætatem legitimam profitendi,iſti impuberes,nõ reclamauerint,vel eorum votum non fuit irritatum ab illis ſub quorum cura ſunt, & illi perſeuerauerint in religione, eorũ votum amplius irritari non poteſt, nam in tali caſu præſumitur Eccleſia habere eorum votum ratum, Nauar.cap. 12.num. 71. Caiet. 2.2. quæſt. 189. artic.5. & in cap.Puella de reg.in 6.

QVAESITVM XXXIX

SVMMARIVM.

1 *Puberes an poſsint emittere vota ſine conſenſu Superiorũ & num.2.*

3 *Vota realia filiorum vſque ad quam ætatem pater irritare poteſt?*

4 *Filiusfamilias an poſsit vouere ſine patris conſenſu de peculio caſtrenſe,vel quaſi?*

5 *Peculium caſtrenſe,vel quaſi quod ſit?*

An puberes poſſint emittere aliqua vota ſine conſenſu ſuperiorum?

DIc quod ſic quoad vota perſonalia,vt orare, ieiunare,contineri, religionem intrare,& id etiam ſuperioribus,& parentibus inuitis, nõ tamen illa perſonalia,quibus aut parentibus, aut honori, aut familiæ nocerent, vt peregrinari de longinquo, Nauar.num. 70.loc.cit.

2 Sed non † poſſunt emittere

3 vota realia, † nam vota realia poteſt pater irritare vſque ad ætatem perfectam 25. ann. ff. de minoribus,quia quoad diſpoſitionem bonorũ ſunt ſub cura parentum, & tutorum,& aliorum ſuperiorum, à lege deſtinatorum, qui de facto talia vota realia poſſent irritare,vel in totum,vel in partim,& hoc vſque ad annũ quintodecimum,quem annũ vbi pupillus attingerit, eſt liber à curatore, ſic etiã filius emancipatus à patre, in tali ætate vouere poteſt,& tenetur adimplere. Imò vota

eorum ante hanc ætatem facta, ſi non fuerint irritata, tenentur adimplere. D. Anton. 2. par. tit. 11. c. 2. §. 1. Nauar. loc. citat.

4 Poſſet tamen † filiusfamilias vouere ſine conſenſu patris de peculio caſtrenſi, vel quaſi, ſed non poſſet vouere de bonis, quæ pertinent ad patrẽ, nec dare de his eleemoſynam ſine illius cõſenſu expreſſo, vel tacito.

5 Et peculium † caſtrenſe eſt, quod acquiritur in bello, & quaſi caſtrenſe eſt, quod acquiritur induſtria, vt legẽdo, aduocando, & ſimil. exercitijs, Idem dic de Clerico, quod de bonis ſui beneficij, vel ſui ſeruitij Clericatus poteſt vouere ad libitum.

De votis Religioſorum.

QVAESITVM XL.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus quot modis poſsit ſe obligare per votum?*

Quod modis poteſt obligare ſe religioſus per votum? Hic quatuor modis, primo per illa opera, quæ cõpræhenduntur in tribus votis ſollemnibus religionis. Secundo per opera libera extra illa tria vota, & extra quodcunq; aliud præceptũ, ſeu mandatum, nec præiudicat ſuperiori, vt orare, & diſciplinari, ſed diſcretè. Tertio per ea, ad quæ tenetur præcepto legis, & de nouo ſe obligat voto, vt non mentiri, non fornicari, non occidere, et ſimil. Quarto per ea, quæ ſuperant prælati poteſtatem, vt ingredi aptiorem religionem.

QVAESITVM XLI.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus an poſsit vouere de comprehenſis in tribus votis eſſentialibus religionis.*

2 *Et an de operibus liberis ſine licentia prælati?*

3 *Et an ſi vouit de his ad quæ tenetur ex præcepto teneatur ſeruare.*

4 *Et an ſi de his quæ ſuperant poteſtatem prælati.*

5 *Et an ſi vouerit cum licentia, vel confirmatione Superioris*

qui poſtea reuocat teneatur implere.

An religioſus poſſit vouere de his, quæ comprehenduntur in tribus votis eſſentialibus religionis?

1 DIc, † quod non ſine licentia ſui prælati, & ſi voueret de his cum cõditione, ſi prælato placeret, peccaret, nec tenetur adimplere, niſi prælatus confirmauerit, quia in his religioſi ſunt ſubditi prælatis, & eorum vota ſunt ipſo facto irrita.

2 Et ſi † religioſus voueret de operibus liberis ſine licentia prælati, vt orare, & ſimilia, tenetur adimplere, donec à prælato non irritentur, Imò poteſt religioſus celare hæc vota ſuum prælatũ, nec peccat, ſi non malitioſè.

3 Si verò † voueret de his, ad quæ tenetur præcepto legis, vt non mentiri, vel nõ omittere officium diuinum, tenetur etiam adimplere, quia in his non ſubditi prælatis, nec prælati poſſunt irritare, Sot. 7. de Iuſt. & Iur. cit. Ita etiã

4 ſi voueret de his, quæ ſuperant poteſtatem prælati, vt trãſire ad arctiorem Religionem, tenetur adimplere, nec poteſt irritare prælatus, poſſet tamen ex cauſa diſpenſare. Sil. vot. 3. Caiet. 2. 2. q. 159. art. 3.

5 Et cum † religioſus vouerit (cum licentia ſuperioris, vel ſine, & ſuperior confirmat, ſi poſtea reuocat confirmationem, non peccat ſubditus, ſi non adimplet, Sil. Vot. ſuperior. Nauar. c. 12. num. 65. & ſeqq. An obliget votum ex metu. vid. Panorm. in c. Sicut il 2. de regularibus.

QVAESITVM XLII.

1 *Furioſus an poſsit vouere.*

2 *Voti fundamentum præcipuè deliberatio, & qualis eſſe debet, num. 4. & 5.*

3 *Ebrius an poſsit vouere, & repentino dolore percitus.*

6 *Voto an quis poſsit ſe obligare mente, & animo.*

7 *Actus agentium non operantur vltrà intentionem ipſorum.*

8 *Votum conditionale poſt gratiam acceptam videtur eſſe contractus vltrò citroq; obligatorius.*

An furioſus poſſit vouere?

1 DIc, quòd non, ſicut etiã neq; mente captus, freneticus, & ſimilis non ſui cõpotes ex defectu deliberatio-
2 nis, nam † fundamentũ voti, eſt præcipuè deliberatio, cap. dilect. de ſponſal. qui vouit ſubito, & inde liberatè. Vid. DD. in cap. ſunt Principes 27. q. 4. & in l. quicquid calore de reg. Iuris ff. & lex iſta habet locũ in voto, reſoluit gloſ. in c. dudũ de conuerſatione coniugatorum, &c.
3 Neq; poteſt vouere † ebrius, & repẽtino dolore percitus; quia in illo actu non præſumitur mẽtis compos, ita etiã ſi aliquis ſit mentis compos, tamen tanta poſſet eſse alienatio mentis, vt votum factũ non dicatur factum, DD. l. quicquid calore de reg. iur. ff. num. 9.
4 Et ratio eſt; quia ad † emittẽdum votũ ea deliberatio requiritur, quæ concurreret ad peccatum amittendum, & ſicut defectus deliberationis non facit peccatum, ſic nec conſtituit votum.
5 Sed nota, quod † qui nõ eſt mente alienus, quamuis non præcedat deliberatio matura, tamen votum per eum emiſsum tenet, ſicut obligaret blaſphemia in iracundia non tamen tanta, vt mentem alienaret. Diu. Thom. 2. 2. quæſt. 88. artic. 1. Caiet. V. votum 2. Nauar. cap. 21. numero 26. cap. non dicatis 120. quæſt. 1. num. 100. licet aliqui dicant contrarium, ſed melior eſt prima opinio. Et qui dicunt contrarium, poſsent intelligi, quando blaſphemia emittatur ab homine iracundo, & magna iracundia percito, vt non mereatur puniri pœna ordinaria, Iaſon, in l. ſi filias, de inoffic. teſtam. C. & ita poſset temperari pœna in blaſphemos.
6 Hic nota, poſse aliquem † ſe obligare ad votum, etiam mente, et animo, et non verbis, et ſi eodem tempore non habuit animum obſeruandi, peccare mortaliter, et votum remanere validum; nam ſufficit animus obligandi, nec eſt neceſse, vt adſit animus obſeruandi promiſſum, ſed ſi defuit animus ob-

ſeruandi,

ſeruandi, & obligadi, votum
7 non tenet, nam † actus agentium non operantur vltra intentionem ipſorum. Nauarr. c.12. num.27. Sot. de Iuſt. & Iur. lib.3. q.2. art.1.

Sed ſciendum, quod quando
8 † votum eſt conditionale, vt uoueo peregrinari, ſi recipio ſanitatem, non eſt quærendũ de deliberatione, quia impetrata ſanitate, uotũ eſt adimplendum, & uidetur eſſe cõtractus ultro, citroq; obligatorius. P.M. de uoto.

QVAESITVM XLIII.

SVMMARIVM.

1 *Quot & quæ requirantur ad uoti validitatem.*
2 *Deliberatio quid ſit, & quid propoſitum, & promiſſum num.3. & 4.*
5 *Qualiter hæc tria requiſita ſe habeant.*
6 *Promiſſio ſine deliberatione an obliget ad votum.*
7 *Deliberatio quanta eſſe debet vt obliget ad votum.*
8 *Votum factum ex iracundia, an obliget?*
9 *Votum factum ex leuitate animi, an teneat?*
10 *Votum factum per vi an obliget, & an ex timore num. 11.*
11 *Timor adhoc vt excuſat à voto qualis eſſe debet, & numero 12.*

Quot requiruntur ex parte uouentis, ut uotum ſit ualidum?

1 Dici requiri ſunt † nempè deliberationẽ, propoſitum, & promiſſum, deli-
2 beratio eſt † actus intellectus; ideſt diſcurſus rationis ad eligendum finem per media,
3 Propoſitum † ſequitur deliberationẽ, & pertinet ad uoluntatẽ, nam eſt determina-
4 tio uoluntatis, † promiſſum uerò ſequitur deliberationẽ, & propoſitum uoluntatis, & ſic obligat ſe Deo, qui uouit, unde uotum ſine promiſsione eſt nullum, uide Abb. in cap. litteraturam de uoto, nã ratio uoti in promiſsione
5 perficitur. Itaque deliberatio intelligit, propoſitum eligit, & promiſſum acceptat, & ſic uotum obligat.
6 Et ita † non obligaret promiſſio ſine deliberatione, vt ſit in anguſtia ſubiti timoris, ſeu alia paſſione, niſi poſtea confirmetur cum plena deli-

bera-

beratione,ſed ſi votum factū eſset cum aliquali conſideratione,non tamen plena,tunc votum tenet,ſed faciliter ſuper hoc voto diſpenſaretur ob ſemiplenā deliberationē.

7 Deliberatio † autem,vt obliget ad votum, debet eſse tanta, quanta requiritur ad faciendum peccatum mort. vnde ſequitur,quòd ſicut aliquod factum malum cū aliquali conſideratione effecit pecc. mort. ita ſufficeret ad peccatum, et ſicut in ſubitaneis motibus indeliberatis non adeſt culpa,ſic in ſubitanea promiſſione non adeſt obligatio, quia nō eſt voluntaria. Imò ſi eſt tātus motus, qui non ſufficeret,niſi ad veniale,non obligaret ad votū, Sot.lib.7. de iuſt.et iur. q.1.

8 artic.2. Sed † votum factum ex iracundia,non tanta,vt iudicium ſit ſubuerſum, tenet

8 † ſicut etiam tenet votum factum ex leuitate animi, ſed cum his facilis eſt diſpenſatio Abb.in c. veniens de voto,et voti redd. Ita etiā, nec obli-

10 gat† votum factum per uim, quia obligatio naſcitur ex arbitrio uouentis,quæ in uoto per uim non concurrit. In

11 uoto† autem ex timore, ſi timor eſt ab intrinſeco, ideſt quando à Deo uenit, ut per infirmitatem, uel quando eſt cauſaliter,ut in naufragio,incendio, uel ſimili periculo obligatur quis ad obſeruationem, c. ſit nobis de regul. Si autem timor eſt ab extrinſeco, et eſt ab homine per iniurias, intendente extorquere hoc uotum,ut ſi tyrannus minaretur mortem, tunc uotum non teneret, c. relatum de his,quæ vi,aut metu. Sed ſi votum ex timore factum eſſet,vt quis liberetur ab inimicis,aut à vinculis,vel captiuitate, tunc tenet, quia licet per timorē ab homine,nō eſt tñ cū iniuria iuxta ſupradicta. Et ſciatur hic timorem, qui ex-

12 cuſat† ab obſeruatione voti, & facit illum inualidum, non eſſe quemlibet timorem, ſed eum,qui cadet inconſtantem virum, & hic eſt ille quando quis non teneretur inconſtās ſi facit aliqua perculſus tali, timore,& nō facere eſſet audacia, conſiderato loco, & tempore, Imò eſſet viri fortis,& conſtātis illum habere

quia audacia eſt oppoſita fortitudini. D. Tho. 2. 2. quęſt. 126. artic. 2.

Neque hic timor eſt iudicãdus æqualiter in omnibus, vt, vel obliget, vel excuſet, nam minor timor requiritur in fœmina, quàm in homine, & in vno homine non tãtus, quantus in altero, quæ iudicio prudentis confeſſoris remittuntur. Sot. loc. citat.

QVAESITVM XLIV.

SVMMARIVM.

1 *Secreto vouens ad teneatur ad obſeruantiam voti.*

2 *Tranſgrediens votum in re leui, an peccat mortaliter?*

3 *Votum de non petenda diſpenſatione à voto an valeat?*

An tenetur adimplere votum, qui vouet verbis, & non animo?

1 Dic, quòd ſi ſecreto vouet, non tenetur, nec quo ad Deum, nec quo ad Eccleſiam, licet peccet, ſed ſi vouit publicè, quoad Deum, non tenet votum, ſed poteſt cogi ad obſeruandum ratione ſcandali, etiam ſi eſſet votum ſolemne ratione irreuerentiæ Diuinæ; & quia Eccleſia non iudicat de occultis, & non credit taliter vouẽtibus, ideo ſi monachus diceret ſe non habuiſſe animum adimplendi votum, non crederetur ei, nam ſi habuit animum vouendi, ſed non adimplendi, votum tenet. Sot. vbi ſupra.

2 Et nota, † quod tranſgrediens votum etiam rei leuis, vt dicere vnum Pater noſter, eſt mortale, ex Caiet. v. votum, vid. cap. licet de voto. D. Th. 2. 2. q. 88. ſi ſuperadditur iuramentum in voto negatiuo, vt non comedẽdi carnes, toties, eſt mor. quoties agitur contra votũ, ſed in voto affirmatiuo, non eſt mortale, niſi prima vice, niſi eſt etiam contemptus, quia tunc ſemeſſet mort.

3 Votum † autem de non petenda diſpenſatione à voto non tenet D. Hieronymus, ſic nec teneatur.

QVAESITVM XLV.

SVMMARIVM.

1 *Materia voti, quæ & quotuplex eſt.*

Votum

2 *Votum factum de his ad quæ tenemur non adimplentes dupliciter peccamus.*

De qua re eſt vouendum, ideſt quæ eſt materia voti?

1 DIc, quòd † eſt duplex, altera affirmatiua, vt voueo me peregrinaturum, altera negatiua, vt voueo me non mentiturum, & vtraque vel eſt de re ad quam tenemur præcepto, vt nō occidere, vel de re, ad quam tenemur cōſilio, vt dare eleemoſynam extra caſum neceſſitatis.

2 Hinc ſciatur non adimplentem votum factum de his, ad quæ tenemur præcepto, duplex peccatum committere contra præcedtum, & contra votum, ſed de votis eorum, quæ ſunt cōſilij ſecus dicas, nam vnum tantum peccatum committitur.

QVAESITVM XLVI.

SVMMARIVM.

1 *Res, ſeu cauſa materialis voti quot conditiones debet habere, vt ſit obligatorium.*

2 *Poſſe id dicimur quod commodè poſſumus.*

3 *Vouens ieiunare in tota quadrageſima & non poteſt in tota non excuſatur oportet.*

4 *Votum de re veniali factum non ſeruare an ſit peccatum, & quod.*

5 *Votum de re inutili, vt non filare in die Sabbati, an valeat, & num. 6.*

Quot conditiones debet habere res voti, ideſt cauſa materialis, de qua, vel ſupra qua fit votū, vt ſit obligatorium?

1 DIc, quòd debet † habere quatuor. Prima conditio eſt, vt ſit res poſſibilis. Secunda vt ſit vtilis, non autem vana, uel indiſcreta. Tertia, ut ſit bona, & iuſta. Quarta, ut non ſit contraria bono meliori, & ſine his conditionibus uotum non obligat; ut qui uoueret impoſſibile, ut uolare per aerem, uel ſi uoueret dare mille alicui Eccleſię, cū nō poſſet dare, ni-
2 ſi centū comodo ſuo, nā † id dicimur poſſe adimplere quod comodè adimplere poſſumus, l. nepos proculo ff. de uerb. ſignif. Ita hic tenetur ad partem, quam poteſt, & hoc, ſiuè fuerit impo-

tens tempore emiſſi uoti, ſinè poſtea tenetur ad partem, quam poteſt.

3 Idem dic de † uouente ieiunare totam quadrageſimam, nam ſi non poſſet totam, nō excuſaretur ieiunare partem, & ſi non poſſet ieiunare ob oleum contrarium ſanitati, ieiunet, & comedat carnes, uel oua, de licentia ſuperioris,& in cæteris ſeruet formā ieiunij. Calet.V. uotum D. Tho.2.2.q.88 a t.7. Nauar. cap.17. num.25.

4 Et hic ſciatur quòd † nō ob ſeruare uotum factum de re ueniali, licet fieri,non debet, non eſſet niſi ueniale, non adimplere,& id eſset uouere de re illicita, iuxta conditiones ſupra adpoſitas. Ita etiam

5 non ualeret † uotum de re inutili, ut non filare in die Sabbathi abſolutè,uel nō ludere in die lunæ, excepto ſi uotum fieret ob deuotionem Beatæ Mariæ, uel alterius Sancti.

Nam res uoti debet eſse utilis, ut reſultet in honorem Dei, & in ſalutem animæ uouentis,uel in utilitatem proximi, Nauar.cap.17.num.25. atq. ita uanum eſset uotū illius, qui uoueret non comedere carnem capitis in honorem Sancti Ioannis Baptiſtæ, uel non reſecare ungues in die Sabbathi in honorem Beatæ Mariæ, uel non comedere panem in die Sācti Antonij, ſi interueniret ſuperſtitio, niſi eſset uotum conforme ritui Eccleſiæ, ut ieiunare in pane, & aqua.

QVAESITVM XLVII.

SVMMARIVM.

1 *Votum licet quo ad ſubſtantiam valeat cum non valeat quoad circumſtantias quando ſunt indiſcreta impoſſibiles,& inutiles.*

2 *Votum de re indifferenti, an valeat.*

3 *Votum de re mala an valeat.*

4 *Voto de non peccando,nec etiā venialiter,an valeat?*

An ualeret uotum uouentis nō ludere,& ludendo, ire flexis genibus BeneuentoRomam, uel ad alia loca remota, uel ire nudum?

1 DIc, quòd non tenet uotum hoc quoad † cir-

cumſtan-

cumſtãtias indiſcretas, & impoſſibiles, ut ire nudum, & flexis genibus, ſed quo ad alia, ut peregrinari, tenet, & debet adimplere, qui contra fecit, quia utile per inutile nõ uitiatur, & hoc uotum uocatur de re licita, ſed cum circumſtantia indiſcreta, quæ non obſeruanda. Idem dic omnibus uotis, quibus addita eſt aliqua circumſtantia, uel impoſſibilis, uel indiſcreta, uel inutilis, quod uotum tenet quoad alia, & qui uoueret ire pedeſtris ad Eccleſiam, teneretur ſi poteſt, quia pro bono fine, ſed non teneret uotum, ſi nullus finis bonus adderet? ut non nauigare, non equitare, & ſimil.

2 Nec teneret † uotum de re indifferenti; ideſt nec bona, nec mala ſimpliciter, ut non tranſire per talem uiam, aut non adire ad talem locum, ſed ſi adderetur finis bonus, teneret uotum, quia in tali via, vel loco poſſet eſſe occaſio peccati, nam tunc non eſt res indifferens, ſed bona ratione mali euitãdi, & ceſſante illa occaſione, ſi res redderetur indifferens, votum amplius non obligat, nec requiritur diſpenſatio D. Thom. 2.2. quæſt. 126. artic. 2. Nauar. loc. citat.

3 Nec † valet votum de re mala, vt ſi quis voueret facere aliquod malum, occidere, mutilare, damnum inferre, nõ facere remiſſionem odij, vel non facere bonum, licèt vouens peccet, quia contra charitatem, alij dicunt peccare venialiter.

4 Qui verò † voueret non peccare, nec venialiter, votum nõ tenet, quia eſt de re impoſſibili, licet ſit bona, ſed ſi votũ eſſet de non peccando de tali peccato mort. vel de non peccando mort. votum valeret, quia non eſt impoſſibile abſtinere à peccatis mortalibus, ſed eſt impoſſibile à venialibus, ſed ſi votũ eſſet abſtinere à tali veniali, valeret, putà, de non ludendo aleis, vel troco, Nauar. loc. citat. & cap. 12. num. 15.

QVAESITVM XLVIII.

SVMMARIVM.

1 *Votum de re bona contraria meliori bono, an valeat.*

2 *Vouens non nubere an teneatur ad voti obſeruationem.*

An eſſet validum votum de re re bona,ſe contraria meliori bono,vt ſunt bona de conſilio, & ſuper erogationis, vt agere vitam cęlibem, ducere vxorem meretricem,quæ habeat animum ſe emendandi, aliàs licèt votum ſit validum, eſſet diſpenſabile ad euitanda maiora peccata?

1 DIc,quod ſi quis † vouerit rem bonam contrariã his bonis dictis perfectioribus,votum non teneret, vt ducere vxorem,quia eſt contra vitam cęlibem, & contra ingreſsũ religionis, quæ ſunt meliora bona. Nauar. c.12. num.15.eſſet tamen validum votum,quãdo quis voueret, vt ſupra motus à fine bono, vt non peccandi, vt ſolebat fornicari,& ideò vouit ducere vxorem ad euitãdum peccatum,tunc votum tenet, ratione finis,& ob circumſtantiam adiunctam. Nauar. loc. cit. Votũ de non fide iubendo per aliquo ſit validũ nec ne? vide Abb. in cap.ſi verò de Iure iur. num 5. vbi hanc materiam accidere ſolitam bene declarat,ſi quis † voueret nubere, non teneret votum,qui contrarium meliori bono, ſed ſi ad fugiendam incontinentiam, teneret, ob euitationem mali, ſi quis vouerit rem bonam pro conſequendo malo, non teneret, quia attenditur, intentio vouentis, & non voti.

2

QVAESITVM XLIX.

SVMMARIVM.

1 *Votum de non faciendo quod eſt de conſilio,an ſit validum.*

An ſit validum votum de non faciendo, quod eſt de conſilio?

1 DIc,quod non, & regulariter eſt peccatum veniale, ſed ſi quis pertinaci animo voueret de nõ ſequẽdo conſilium etiã in caſu neceſſitatis, quo tempore efficitur pręceptum, vt in dãdo eleemoſynam pauperi in extrema neceſsitate, tunc eſſet mortale, vt etiam ſi quis ſic voueret animo diſplicendi Deo, quia contra charitatem, & in confeſsione debet

per-

permittere vouens habere animum ſequi etiam cõſilia.

QVAESITVM L.

SVMMARIVM.

1 *Impuberes vt poſſunt ſe obligare diabolo per peccatum ſic Deo per votum.*

2 *Parẽtes, vel tutores an poſſunt irritare vota impuberum, & quid in nomine tutrici, vel talia, num.3.*

4 *Aetas perfecta quot annorum eſt.*

5 *Pater an poſſit poſt pubertate reuocare vota filij ante pubertatem emiſſa.*

An pueri habentes vſum rationis, ſiuè puberes, ſiuè impuberes poſsint vouere?

1 Dic, quòd ſic, quia, † vt poſſunt ſe obligare Diabolo per peccatum, ſic Deo per votum Nauar. c. 12. num. 62. & alij, Abb. in cap.
2 ſcriptum de voto, ſed † parẽtes, vel tutores poſſunt irritare vota impuberum, nec habet locum in foro Dei diſpoſitio l. 2. §. voto de pollic.
3 Sic etiam mater, † tutrix, vel balia, licèt nõ habeat liberos in poteſtate, ſecus, ſi tranſierit mater ad ſecunda vota.

Pater tamen poteſt irritare vota realia puberum, & reuocare vſque ad ætatem perfectam,
4 † quæ eſt vigintiquinq, annorum ff. de minor. & vota perſonalia non poteſt irritare poſt pubertatem de Iure Canonico cap. vlt. de Iudic.
5 in 6. Vota † verò emiſſa ante pubertatem à filio, inſcio patre, poteſt pater poſt pubertatem illa reuocare. Nauar. cap. 12. nu. 12. D. Tho. 2. 2. quæſt. vlt. artic. 1. & ibi Caiet. Et ratio eſt, quia fuerunt emiſſa, quãdo pater habebat ius reuocandi, licèt aliqui teneant non poſſe reuocare, & ratio eſt, quia expirauit Ius patris, & patriæ poteſtas in hoc Sot. lib. 7. de iuſt. & iur. quæſt. 3. artic. 1. Ego tenere cum Doctore meo Angelico, Pater Marius adhæret ſecundæ opinioni.

QVAESITVM LI.

SVMMARIVM.

1 *Parentes an poſſint obligare filium ad vota per eum facta.*

2 Filij

2 *Filij vel uxores petentes à parentibus, vel viris reuocari vota per eos facta, an peccent.*

3 *Maritus an poſsit reuocare votum vxoris factum in domo patris antequam nuberet.*

An filius teneatur adimplere vota parentum facta pro eo, vt ſi ægrotaret, & fuit factum votum facere eum monachũ, ſi viueret, vt ſolet fieri à parentibus?

1 Dic, quòd † parentes nõ poſſunt obligare filiũ ad vota per eos facta, ſed debet illis ſuadere, vt adimpleant, ſed filij non peccant de non adimplẽdo uoto, ſed peccato inobediẽtiæ, niſi ex cuſarentur aliqua rationabili cauſa aliàs tenerentur obedire, Sot. loc. cit. Sil. in V. Votũ;

2 Et nota nõ peccare filios, nec uxores petentes reuocari vota per eos facta à parẽtibus, uel à uiris, & reuocata poſt nõ reuiuiſcere poſt mortem eorum, qui reuocarunt c. manifeſtum, & cap. noluit 23.

3 quæſt. 5. ubi ſcias † maritum poſſe reuocare uotum uxoris factũ in domo patris antequam nuberet, & ab eo cõfirmatũ, ut de ieiunando ſingulis Sabbathis, uel communicando primo die menſis, d. c. noluit 33. q. 5.

QVAESITVM LII.

SVMMARIVM.

1 *Votum Religioſorum non præiudicialia prælatis, vel ſeruorum, non præiudicialia Dominis, an ſint valida.*

An uota religioſorum, quæ non ſunt præiudicialia prælatis, uel uota ſeruorum non præiudicialia Dominis ſint ualida?

1 Dic, † quòd ſic, & tenentur adimplere quouſque non fuerint annullata, & ſemel annullata extinguntur. Nauar. c. 12. num. 25. Sil. V. Votum 3. num. 4. Abb. in c. ſcriptura de uoto.

QVAESITVM LIII.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa finalis voti quæ ſit.*

2 *Permittens locum non ludere vel aliud quid facere, an ſit votum.*

3 *Promittens ſe dotare aliquã pro ſalute aĩæ ſuæ,an ſit votũ.*

Quæ eſt cauſa finalis voti?

1 DIc, quod eſt ipſe Deus, quoniam votum eſt actus latriæ,& religionis,& fit Deo immediatè, cum ipſi fit principaliter,vel mediatè, cũ fit Sanctis, nam Deo etiam fiunt, mediantibus Sanctis D.Tho.2.2.quæſt.88. art.5. Sil.v.votum. Nauar. cap.12.
2 num.73. Hinc non eſt votũ, ſi quis promittat ſocio, non ludere quia promiſſio de voto fit Deo,& nõ homini, ſed ſi quis reuelaſſet amico ſe ingreſſurum religionem, & ille promittat etiam ingredi religionem, quia promiſſio illa fit Deo,erit votum, amicus autẽ in illo actu eſt cauſa impulſiua,non finalis.Sot.8. de iuſt.& iur. quæſt.1.art.9.
3 Sic, qui promittit ſe dotare aliquã pro ſalute animæ ſuæ, erit votum,quia finis eſt pietas.Nauar.cap.12.num.73.

QVAESITVM LIV.

SVMMARIVM.

1 *Votum de aliquo bono faciendo ad malum finẽ an valeat.*
2 *Vouens fieri clericum adhoc, vt habeat beneficium pingue, an valeat.*
3 *Votũ quod ordinatur ad malum finem,vt voueo centum ſi occidero,& an valeat, & vide alia exempla num.4.&5.*
6 *Votum an valeat ſi dicatur promitto centum ſi euadam à duello.*
7 *Votum an valeat ſi quis promittat centum ſi habuerit filium ex concubina.*
8 *Votum an valeat ſiquis dixerit voueo centum Eccleſiæ ſi fornicabor in poſterum.*

An votum de bono factum ad aliquem finem malum, eſt validum?

1 DIc,† quòd non,etiam ſi eſſet de bono ſuper erogationis, quia, vt dictum eſt non habet finem ſpiritualem, vt qui vouet dare eleæmoſynam ob vanamgloriam, vel ob corrumpendam Virginem,vel ieiunare, vt videatur bonus, & ſimil. hoc votũ non valet, quia habet adiunctum malum finem.

Sed quando finis non eſt annexus voto, ideſt rei,quæ voto promittitur, & non eſt res

cauſæ finalis, determinans rẽ promiſſam, licèt determinet intenſionem vouentis, vt vouere fieri religioſum, vt facilius alloquatur quãdam monialem pulchram, tunc votũ valet, ſed vouẽs peccat mort. & ratio eſt, quia alloquutio monialis non eſt finis annexus profeſſioni religioſi, ſed eſt finis, quo mouetur ad ingrediendum religionem.

2 Ita etiam ſi † quis vouit fieri clericum, vt habeat beneficiũ pingue, valet votum, ſed peccat mort. quia beneficium, vt finis, non determinat Sacerdotium, & idem dicas de ſimilibus.

3 Sed quando votum† ordinatur ad malum finẽ, vt voueo Deo centum, ſi in duello occidero inimicum, quia in hoc caſu promittitur exequutio voti pro malo fine, nõ tenet, & eſſet votum peſſimum, nã vouens faceret Deum, auctorem mortis inimici, Ita † non

4 teneret votum, ſi quis voueret dicere centum miſſas, vt potiatur amaſia, quia faceret Deum mediatorem fornica-

5 tionis, Ita † non teneret, ſi eſſet votum conditionale ob malum finem, vt ſi habuero victoriam de inimico, promitto centum, quia eſt prohibitum, quod deſideratur, idem ſi diceret, ſi habuero victoriã de inimico, dabo cẽtum pro eleæmoſyna, quia adhuc malus finis.

6 Sed ſi † diceretur, ſi euadam à duello, promitto centum, valet votum, dummodò in promiſſione non intendant læſionem inimici, etiam ſi intercedat, poſtea mors inimi-

7 ci, Ita etiam valet † votum, ſi quis promittat centum, ſi habuerit filium ex concubina, quia eleæmoſyna illorum cẽtum eroganda pauperibus, eſt bona per ſe, licèt ex mala cauſa, Ita etiam valeret votũ, ſi ſit de malo vitando, ut ſi

8 † fornicabor in poſterum, uoueo centum Eccleſiæ, quia eſt in pœnam peccati futuri. Nauar. cap. 12. num. 30. ſecus eſſet ſi acciperetur fornicatio pro fine uoti, ut quia fornicabor promitto, uide Summ. Coron. pag. 327.

De obligatione voti, & effectu.

QVAESITVM LV.

SVMMARIVM.

1 *Opera quæ ſunt maioris meriti quæ fiunt ex cõſilio, vel præcepto, vel voto.*
2 *Vbi maius periculum, ibi cautius eſt agendum.*
3 *Tranſgredi votum in parua materia an ſit peccatum, & num. 4. & 5.*
6 *Votum quando eſt impeditiuũ maioris boni, an ſit adimplendum, & vide alios caſus, vbi non adimplere votum non eſt peccatum num. 7. 8. 9.*
10 *Mulier vouens caſtitatem ſi nupſit licet peccet an teneatur poſtea ſeruare votum.*

Quæ opera ſunt maioris meriti, quæ fiunt ex cõſilio, uel præcepto, uel uoto?

1 DIc, quod, qui fiunt ob uotũ, & ratio eſt propter maius periculũ, qđ ineſt,
2 & ubi † maius periculum, ibi maius meritum. D. Tho. 2. 2. quæſt. 88. art. 8. D. Anſel. in tract. de ſimilitud. gloſ. in Clem. unic. c. de reliq. & uenerat. 55. & non adimplens uotum, peccat mort. D. Tho. 2. 2. quæſt. 88. art. 6. Hinc Eccleſ. 8. ne ſpõdeas ſupra uirtutem, & ſi ſpopõderis, quaſi reſtituere cogita, & Propheta uota mea Domino reddã, & alibi, uouete, & reddite, & cap. magno de uoto.

Sed id non ſequitur in parua
3 † materia tranſgredi uotum, ut qui uouit dicere decẽ Pater noſter, ſi non dixi unum, quia parua, & leuis materia, excuſat à peccato.

Vbi uerò quod uouetur eſt totũ paruum, & totum dimittitur, tunc omittens pecc. mort. licèt Soto aliud uideatur, & ratio ipſius eſt, quia uouens paruam materiã, uidetur non habuiſſe uoluntatem ſe obligandi ad mortale, ſi tranſgrediatur: Sed ratio prioris ſententiæ eſt, quia uouẽs uoluit promittere Deo animo adimplendi, & non deludendi illũ ex illa re parua ꝑ grã obtenta, uel obtinenda hinc omiſſio mortales, ego tamen tenerẽ cum Sot. ſalua melior ſententia.

5 Cum uotum † eſſet de dando ſingulis diebus aliquam

paruam quantitatem pauperi, & omitteretur per plures dies, quia tunc materia per multiplicationem omiſſionis fieret notabilis, videtur mortale. Secus ſi pro uno die duplicaretur in ſequẽti, Sot. 7. de iuſt. & iur. q. 2. art. 1.

Et hic notandum in aliquibus caſibus non eſſe peccatum nõ adimplere votum. Primo
6 quando † votum eſſet impeditiuũ maioris boni, vt ſiquis vouiſſet fieri clericus ſecularis, ſi poſtea vult fieri Religioſus, non debet obſeruari pri
7 mum votum; Secundo † per infirmitatem, vt qui ex voto tenebatur ieiunare, vel diſciplinari in tali die, ſi impeditur infirmitate, excuſatur à voto, durante illa. Tertio
8 quando votum † eſt de re indifferenti, non tenet. Quarto quando eſt de re impoſſi
9 bili, † non obligat, quia ita præſumitur fuiſſe intenſionẽ uouentis, vt qui uouit in tali die diſpenſare tot nummos pauperibus, ſi effectus eſt pauper, non tenetur ad votũ, durãte paupertate, ſed ſi poſſet pro parte, deberet pro parte adimplere, Ita etiam mulier, quæ fecit votum caſtitatis, & poſtea nupſit, licèt peccauit, tamen non tenetur poſtea obſeruare votum in totum, ſed in parte, ſcilicet vt non petere debitum, ſed ſoluto matrimonio, teneretur ad totum, & nota, quod votum obligat pluſquam iuramentum.

QVAESITVM LVI.

SVMMARIVM.

1 *Vouens religionẽ ſi non recipitur an excuſatur.*

2 *Vouens an excuſatur ſi votum eſſet effectu impoſſibile propter impedimentum perpetuum.*

3 *Vouens inconſideratè non aduertens ad onera religionis, vel indecentiam ſui ſtatus an teneatur ad obſeruantiam.*

4 *Vouens religionem ſi non fuit admiſſus an in ſæculo teneatur ſeruare continentiam.*

An qui fecit votum religionis, & non recipitur, ſit excuſatus?

1 DIc, quòd quando votum fuit in genere, debet quærere, vbi recipiatur in omnibus locis religioſorum,

quæ ſunt in illa Ciuitate, quia non tenetur quærere totum mundum, ſed in his locis, in quibus vouit, vel circumuicinis, vel tenetur iuxta eius intentionem quærere, & ſi denique non amittatur, excuſatur à voto, quia non culpa ſua.

Sed ſi votum fuiſſet de aliqua religione particulari, & ibi nõ reciperetur citra eius culpã, adhuc excuſatur à voto. Ita ſi in tali conuentu particulari, quia ibi viget ſtudium particulaee, nõ tenetur quærere alia monaſteria, ſi ibi nõ recipiatur, quia intentio ipſius nõ fuit, niſi ad illud particulare ob finem ſtudij, Ita

2 etiam † excuſaretur vouens, quãdo votum eſſet effectum impoſſibile ob impedimentũ perpetuum, quo detinetur vouens ad ingrediendum religionem, vt ex infirmitate, vel alia iuſta cauſa, qua non poteſt obſeruare vota religionis, & illius onera ſuſtinere, ſecus ſi impedimentum ceſſaret, nam eo ceſſante obſeruare teneretur.

3 Vbi notãdum † adhuc teneri vouentem ad adimplendum votum, ſi incõſideratè vouit non aduertens ad onera religionis, vel ad aliquam indecentiam ſui ſtatus, quæ ſi aduertiſſet, vtiq; non vouiſſet, & ratio eſt, quia eius inaduertentia nõ facit votum impoſſibile, Sot. 7. de iuſtit. & iur. quæſt. 2. artic. 8. Caiet. 2. 2. q. 189. art. 5.

4 Nota etiam eum, † qui uouit religionem, & bona fide procurauit ingredi, & non fuit admiſſus, liberatur à uoto, ſi promiſsio ipſius fuit ſimpliciter ingredi religionem, nec ad aliud intendit, ſed ſi cum uoto religionis fuit etiã continentia, & illam uouendo expreſſit, ſi non recipiatur, tenetur in ſæculo etiam contineri, Sot. loc. citat.

Sic etiam qui uouit non nubere, nil aliud exprimendo, nõ tenetur contineri ex uoto, ſed ex præcepto legis, & ſic peccãs uno peccato, tenetur, & non duobus, ut puta ratione uoti, & præcepti.

De tempore adimplendi votum.

QVAESITVM LVII.

SVMMARIVM.

1 *Votum cõditionale ante euentum conditionis non ligat, & quid ſi eſt factum ſub pluribus conditionibus num.2.*

2 *Votum emiſſum ad tẽpus determinatũ ob aliquã deuotionem, vel affectionem quando ſit adimplendum.*

3 *Votum ad diem deſignatum, & determinatũ quãdo adimplendum, & num.4.*

5 *Si nec modus nec tẽpus in voto ſunt apposita detur quam primum adimpleri.*

6 *Votum ſi ſit factum ad talem diem qui venerit die Dominico an eo die ſit adimplendum, vel in Sabbato præcedenti.*

7 *Eodem die ſi plura vota concurrant an omnia ſimul ſint adimplenda.*

8 *Vouens quod adimplere non poteſt an, & quãdo teneatur adimplere.*

9 *Differẽs votum vltra tempus abſque legitimo impedimento an peccet mortaliter.*

10 *Is quem pœnitet vouiſſe, an peccet mortaliter.*

Quando debet adimpleri votum?

1 DIc, quòd aut votum eſt conditionale, vt ſi euadã ex hac infirmitate, voueo
2 centum tali loco pio† ante adimpletam conditionem, votum non ligat, ſed poſt adimpletam, ita etiam quãdo votum eſſet ſub pluribus cõditionibus, & vouens non aliter intendit ſe obligare, niſi illis adimpletis, tunc non ligatur voto, niſi poſt omnes conditiones adimpletas, ſed ſi de hoc non cogitauit, tum adimpleta vna conditione, tenetur ad votum, & hoc eſt ſecuriùs, vt ſatisfaciat voto. Sil.v. votum 11. §.2.
2 Quando vero † votum fuit emiſſum ad tempus determinatum, ob deuotionem, vel affectionem talis diei, puta voueo viſitare talem Eccleſiã Beatæ Mariæ Virg. in tali die feſto ob concurſum populi, vel quia tunc monſtrantur reliquæ, & acquiruntur indulgentiæ, ſi in eo die, vouẽs impeditus eſt iuſto impedimento, & non adimpleuit, debet expectare præfixũ diẽ

anni futuri, & ſi tunc non adimplet culpa ſua, vel ſi eo anno etiam impediatur, debet adimplere primo tempore non impedito, alias peccat, & tenetur ſatisfacere in alio anno, ſi adhuc durat cōmoditas.

3 Sed † ſi votum fuit ad diem ſignatum, putà ieiunare in vigilia Sanctæ Catherinæ, & pro hac die determinata intendit ſe obligare, tunc tranſacto illo die nō tenetur amplius ieiunare, ſed peccauit contra votū, ac qui non ieiunauit in vigilijs de præcepto.

4 Inſuper qui † in voto præfixit tempus non ob deuotionem, ſed vt terminum poneret, vt qui vouit infra annum viſitare Eccleſiam Beatæ Mariæ Montis Virginis, ſi trāſijt annus, & culpa ſua nō adimpleuit, tunc peccauit contra votum, & tenetur quam primum adimplere, alioquin eſſet in peccato.

5 Vbi verò † nec modus, nec tempus in voto appoſita ſunt à vouente, tunc interpetranda ſunt, vt quamprimū poterit adimpleat, quia ita interpetrantur Sacri Canones huiuſmodi vota, iuxta illud. Ne tardaueris reddere vota Domino Deo tuo: & eò magis debet quiſquam primum adimplere, ſi timet impedimentum perpetuum ad adimplendum. D. Tho. 4. ſent. diſt.

6 Vbi nota, quod † in voto ad talem diem, putà in die Sanctæ Catherinæ ſi feſtum venerit in die Dominico, ſi votum fuit factū pro ſatisfactione peccatorum, quod vocatur votum afflictionis, tunc vouens debet ieiunare in Sabatho præcedenti. Si verò vouit ob lætitiam feſti illius Sanctæ, quod vocatur votum exultationis, tūc ob deuotionem Sanctæ tenetur ieiunare in illo die, ſed cum neutro modo cogitauit, tenetur ieiunare in Sabatho.

7 Et cum in † vno die concurrunt plura vota, ſi ſunt compatibilia, debent adimpleri omnia, ſin minus adimpleatur, quod perfectius eſt, pro reliquis verò alio opere pio ſatisfaciendum eſt, ſin omnia ſunt æqualia, adimplendum eſt quod prius factum eſt. Sil. v. votum 3.

8 Si quis † verò vouit quod adimplere non poteſt, & non aduertit impedimentum, ſeù impotentiam, excuſatur, & ſi aduertit, ſed putabat impedimentum tranſiturum, aut impotentiam ceſſaturam, adhuc excuſatur; ſed ſi aduertit impedimentum eſſe perpetuum, & adhuc vouit, non ceſſante impedimento tenetur per aliud opus ſatisfacere, ne promiſsũ eludatur Sil. loc. cit. Abb. in cap. licèt de iure iurand.

Et hic ſciatur peccare mort. qui
9 † abſq; legitimo impedimento differt votum vltrà tẽpus debitum, & præfixum cap. nõ eſt de voto, & ibi Abb. idem Abb. in c. per tuas de voto, niſi excuſaret leuitas voti, nã ſicut excuſaret paruitas voti, dum non adimpletur, ſic excuſaret, dum differtur Sot. loc. prox. cit. licèt contradicat Caiet. vide Nauar. in manu. cap. 12. num. 12. Vbi etiam ſcias eum, quem pęnitet vouiſſe cum animo tamen adimplendi peccare venialiter, ſed ſi pęniteret cum animo non adimplendi peccare mortal. Nauar. loc. cit. num. 65.

QVAESITVM LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Vouens non veſci carnes die Iouis ſi tali die venit natalis Sanctiſſimi, & an teneatur eo die ad ſeruandum votum.*

An qui vouit non veſci carnes die Iouis, & tali die venit dies Sanctiſſimi Natalis, quo die omnes ob feſti excellentiam ex diſpenſatione Apoſtolica, vt habetur in cap. vlt. de obſeruat. ieiun. carnes veſci poſſunt, poterunt veſci contra votum?

1 Dic, quod non, qui habent votum, vel qui obſtringuntur regulari obſeruantia, & in tali caſu votum debet, vel obſeruari, vel commutari.

QVAESITVM LIX.

SVMMARIVM.

1 *Votorum diſtinctio, & nu. 5.*
2 *Hæres an obligentur ex voto vouentis mortui, & quatenus num. 3.*
4 *Communitas, ſeu Vniuerſitas ciuium ſi vouiſſet ex aliqua*

cauſa

cauſa ieiunare ſingulis annis, an obliget ſucceſſores.
6 *Votum conditionale non obligat, niſi adimpleta conditione.*
7 *Votum in quibus caſibus non obligat, & poteſt irritari.*
8 *In diſpenſatione votorum requiritur cauſa rationabilis, & iuſta alias peccat tàm diſpenſans quàm diſpenſatus, & num.* 12.
9 *Cauſa rationabilis in diſpenſatione voti quot modis poteſt conſiderari.*
10 *Ex cauſa rationabili quando præſumatur ſuperiorem diſpenſaſſe.*
11 *Diſpenſatus in voto ab inferioribus qui non habētur; vt docti, an teneatur conſulere Superiores.*
13 *In diſpēſatione Summi Pontificis veritate ex poſita firmiter eſt quieſcendum.*
14 *Epiſcopus quando poſſit in voto diſpenſare, & quæ ſunt reſeruata Summo Pontifici.*
15 *Epiſcopus an poſſit commutare vota quorum diſpēſatio eſt reſeruata Summo Pontifici.*
16 *Quot requirantur in commutatione votorum.*
17 *Authoritas conceſſa confeſſori commutare votum qualiter intelligenda.*
18 *Votum caſtitatis, & religionis an ſemper ſit reſeruatum Papæ.*
19 *Votum religionis, & perpetuæ caſtitatis in quibus differant inter ſe, & num.* 20.
21 *Vota aliquando per redemptionem non obligant.*
22 *Vota aliquando non obligant per interpretationem, & qualiter hoc intelligitur.*
23 *Votum ceſſante cauſa non obligat.*

An aliquando votum obliget ſucceſſores, vel hæredes vouentis?

1 DIc, quòd † votorum alia ſunt ſollēnia, vt ſupradictum eſt, & hæc in duobus caſibus, ſcilicet per profeſſionem in religione approbata, & per ſuſceptionem Ordinis Sacri, alia ſunt ſimplicia, & hæc ſunt in triplici differentia, namq; quædam ſunt vota perſonalia, quæ tangunt perſonam vouentis, quædā realia, quæ tangunt res vouentis, & quædam miſta, votum ſimplex perſonale eſt quando quis vouet peregrinari, votum reale eſt quando quis

vouet cẽtum alicui loco pio, votum miſtum eſt quando quis,& peregrinari vouet ad aliquem locum deuotionis, & illi donare crucem auream tot librarum.

2 Tunc dic † votum perſonale non obligare niſi perſonam vouentis,ſed votum reale,& miſtum in ea parte in qua eſt reale,obligare etiam hæredes vouentis mortui, l.2. & ibi gloſ. §.1. ff. de pollicit. Sed

3 † hæredes tenentur iuxta vi res hæreditatis.Imò,& perſonalia etiam aliquando obli-

4 gant ſucceſſores in† commu nitate,& vniuerſitate alicuius loci, vt ſi communitas, ideſt omnes ciues alicuius loci ad euadẽdam peſtem vouiſſent ieiunare ſingulis annis in tali die,& viſitare talem Eccleſiã, tunc mortuis illis, qui votum emiſerunt, tenẽtur & ſucceſſores in eadem vniuerſitate, quia ſemper pręſumitur fuiſſe,& eſſe eandem vniuerſitatem, Nauar. cap. 12. num.6. & 80.Couar.in cap. ſi hæredes de teſtam.Abb.in cap.licèt de uoto.

5 His adde † omnia iſta vota poſſe eſſe,uel conditionalia, uel pura, uel pęnalia,& conditionale uitiũ dicitur, quando emittitur ſub conditione,

6 & † tunc non obligat, niſi adimpleta conditione purum uero dicetur, quando ſine ulla conditione fit uotum, ut uoueo centum tali Eccleſiæ, ſiuè ad tempus præfixum, ſiuè ſine temporis præfixione, & tunc debet adimplere quàmprimùm, pœnale uerò eſt quòd fit in pœnam alicuius peccati, & parum differt à conditionali, ut uoueo nõ ludere, & ſi luſero uoueo peregrinari Romam, uel ſoluere centum alicui Eccleſiæ, tunc contrafaciens, tenetur adimplere aliquando tamen

7 † uotum nõ obligat ad ipſius obſeruationem quando fit à perſona inhabili, & irritatur à ſuperiore,ut à patre in uotis filij, à prælato in uotis ſubditi, uel à matre tutrice, ſeù tutoribus in uotis pupillorum, à Domino in uotis ſeruorũ, à viro in uotis uxoris,& ſimilium, Abb.in cap. ſcripturas de voto.D.Thom. 2.2.quæſt.88.artic.6.& 8.& ibi Caiet.

Nec etiam obligat quando diſpen-

ſpenſatur ab habente pote-
8 ſtate, in † qua diſpenſatione requiritur cauſa rationabilis, & iuſta D.Thom. loc. cit. & Caiet. Abb. in c. 1 de voto, & loc. ſupe. cit. Idem dic in iuramento, vide Nauar. in c. 12 num. 72. & gloſ. in cap. non
9 eſt de voto. Et cauſa † rationabilis in diſpenſatione voti poſſet tribus modis conſiderari, primo ex parte ipſius materiæ voti, vt ſi eſſet indiſcreta, vt viſitare Eccleſiam per viam difficilem nudis pedibus, & ſimil. Secundò ex parte ipſius vouētis, vt ſi vouiſſet ingredi religionem arctam, & eſt inhabilis infirmitate aliqua. Tertiò ſi votum impediret commune, vel perfectius bonum, vt ſi cōcionator vouiſſet ieiunare, ſed ob ieiunium non poteſt prædicare, ſed omente tenendum
10 † ſemper præſumi debere ſuperiorem ex iuſta cauſa diſpenſare, quando reputantur docti, & litterati, & hoc intellige in ſuperioribus inferioribus, qui ſi non haberentur,
11 vt docti tenerentur † diſpenſatus conſulere peritiores, vt ſit tutus, & in diſpenſationibus horum inferiorum, ſi nō adeſt iuſta, & rationabilis
12 cauſa, eſt nulla, & † peccat tā diſpenſans, quàm diſpēſatus, D.Thom. Caiet. & Abb. vbi ſupra.
13 Sed in † diſpenſatione Summi Pontificis, ſi veritas fuit expoſita, eſt firmiter quieſcēdum, quia ſemper præſumitur fuiſſe legitimè diſpenſatum.
14 Et hic nota, † in votis ſimplicibus diſpenſare Epiſcopum, regulariter, exceptis quinque quæ ſunt reſeruata Summo Pōtifici, vt votum religionis, caſtitatis perpetuæ, peregrinationis ad Sanctum Sepulchrum, Compoſtellam, & ad limina Apoſtolorum.
15 Sed commutat † etiam Epiſcopus hæc quinque, ſi fuerint conditionalia, nondum purificata cōditione, licèt aliqui teneant poſſe per Epiſcopum commutare prædicta quinque vota, ſi fuerint conditionalia, quando fuerunt pœnalia, Nauar. c. 12. nu. 75. ſed eſt verior prima opinio.
Aliquando etiā vota non obligant quando commutantur in aliud bonum maius, vel

ęquale ab habente poteſtate, vt ab Epiſcopo, vel alio ex priuilegio, vt à Iubileo, & ſi
16 mil. Et tria † requiruntur in commutatione, primũ poteſtas, ſeù authoritas, ſecundũ cauſa iuſta commutandi, & hæc ſufficit qualis, qualis. Nauar. cap. 12. num. 63. Caiet. v. voti diſpenſatio, & ſufficit pro iuſta cauſa propẽſio animi vouentis nolle obſeruare votum, tertium vt commutatio fiat in aliud bonum ęquale, vel maius.

Sed in commutatione tempore Iubilei, videat Confeſſor, vt commutet inæquale bonum, vel maius, aliàs eſſet nulla commutatio, quia authoritas
17 conceſſa in Iubileo ita eſt interpretanda, & vota in materia ingreſſus religionis, vel de ſæpiùs confitendo, & cõmunicando poſſe commutari in orationem, vel eleuationem mentes ad Deum, aut ſimil. & votum religionis poſſe bene commutari ad ſuſcipiendum ordines ſacros in ſæculo, & votum peregrinationis ad erogãdum eleæmoſynas, ſi poteſt & ieiunia & orationes; Et eleæmoſynæ debent æquipollere ſũptibus, quo vouens feciſſet in peregrinãdo deductis, quos in domo eſſet facturus tempore, quo erat duratura peregrinatio, ſic etiam poſſet commutari in ieiunia pro laboribus in peregrinatione, & orationes, pro orationibus, quas feciſſet in loco, quo erat peregrinaturus, Caiet. v. votorum diſpenſatio, & ſcribentes in cap. magna de voto Nouar. cap. 12. num. 67.

18 Et teneat mente Parochus † votum caſtitatis, & religionis ſemper eſſe reſeruatũ Papæ, niſi aliter in bullis fuerit expreſſum, etiam ſi fuerit votũ religionis ſimplex, aut ſimplex votum caſtitatis, quãdo eſt perpetuum, ſecus, quando non fuerit perpetuum, ſed temporale, vt non ducere vxorem, & ſimil. quia tunc poteſt diſpẽſare Epiſcopus, vel Confeſſor virtute Iubilei, vt Petrus vouit non ducere vxorem, Laura non nubere, Frãciſcus vouit fieri clericus, Laurentius vouit non fornicari, hæc omnia poſſunt diſpenſari ab Epiſcopo, vel à Confeſſoribus priuilegiatis,

vel tempore Iubilei per alios Cōfeſſores approbatos commutari, quia hæc nō ſunt vota religionis, ſeu caſtitatis.

Et notandum etiam differre

19 † inter ſe votum religionis, & caſtitatis perpetuæ, quia votū religionis ante profeſſionem non obligat ad continentiam vnde ſi vouens religionem peccaret carnaliter ante profeſſionem, vno tantum peccato ligaretur, ſed in voto caſtitatis perpetuæ, peccans duplici peccato ligatur.

20 Differunt etiam † quia vouens religionem, ſi ante ingreſſum duceret vxorē peccaret mort. contrahendo, ſed poteſt petere, & reddere debitum ſine peccato, ſecus in vouēte caſtitatem perpetuā, nam, & peccat contrahendo, & peccat toties, quoties petit debitum, & remedium eſſet petere diſpenſationem, quam poteſt Epiſcopus, ſed ſoluto matrimonio illorum, vterq; teneretur ſeruare votū emiſſum prius. Philippus Francus in cap. vnico, de voto in 6. Sot. 4. ſent. diſt. 38. quæſt. 2. art. 1.

21 Aliquando etiam † vota nō obligant per redemptionem, & eſt quando res votiua aliquo prætio ſoluitur, & redimere in hoc ſenſu eſt obligationē prætio tollere, & debet ſeruare æqualitas, ſicut &c.

22 Aliquādo etiam † non obligant per interpretationem, & eſt quando ratio interpretatur hoc, vel illud votum non fuiſſe verè votum, & ideo nō obſeruandum, nec in hoc requiritur authoritas prælati, quando votum fuit ſecretū, ſed in voto publico ad euitandum ſcandalum debet requiri.

23 Aliquando † votum non obligat ceſſatione, ideſt ceſſante cauſā voti facti, vt voui non tranſire per illam viam, quia ibi aderat mulier quadā inhoneſta, ſi diſceſſit inde meretrix, ceſſat cauſa voti, & per conſequens ipſum votum.

Itaque vota tolluntur ceſſatione, interpretatione, commutatione, diſpēſatione, redemptione, & irritatione, vt ſupradictum eſt.

QVAESITVM LX.

SVMMARIVM.

1 *Superiores an poſſit diſpenſare non obſtantibus conditionibus appoſitis in voto, quod ſuperiores non poſſint diſpenſare.*

2 *Votum quoad conditiones indiſcretas non tenet.*

3 *Vouens non ludere ac ludendo donare Eccleſiæ, &c. coram notario, & teſtibus, vel penes acta Curiæ, an poſſit petere diſpenſationem, vel commutationem.*

An qui vouit non ludere, & ludendo, peregrinari in Ieruſalem nudis pedibus, vel lingua per terram, & ſimilibus modis, ita, vt non poſſit, neque à Sede Apoſtolica diſpenſari, nec commutari, nec commutatione, ſeu diſpenſatione obtenta vti, poterit obtinere diſpenſationem, ſeu commutationem, & uti?

1 Dic, † quòd (non obſtantibus appoſitis conditionibus) poſſunt Superiores diſpenſare, & commutare, Felyn. in cap. præterea de ſponſal. & in cap. conſtitutus de reſcript. num. 14. Vbi notatur uouentem hoc modo, teneri exprimere in diſpenſatione, aliàs eſſet ſubreptitia, ſed quo ad conditiones

2 indiſcretas, uotum hoc non teneret, & qui, uouit non ludere, uerbigratia, & ludendo peregrinari in Ieruſalem, ante contrauentionem, poterit cum eo diſpenſari, ſed poſt tenetur adimplere, uide Medin. de uoto.

3 Et hic ſciatur † ſi quis uouiſſet non ludere, & ludendo, donare cẽtum tali hoſpitali, puta Sancti Deodati huius Ciuitatis, & uotum fuit corã Notario, & teſtibus, uel penès acta Curiæ, non poſſe hunc talem petere diſpenſationem, nec commutationẽ huius uoti, quia Ius eſt acquiſitum hoſpitali, nec etiam poſſent procuratores remittere in parte, uel in totum.

Quando uerò tale uotum fuiſſet in ſecreto, uel corã amicis, quia non eſt ius acquiſitum parti, poteſt diſpenſari, uel commutari ab habente poteſtatem, & dicas habere facultatem diſpenſandi.

QVAESITVM LXI.

SVMMARIVM.

1 *In votis quis poſſit diſpenſare.*
2 *Difficultas adimplendi vota, an ſit iuſta, & ſufficiens cauſa diſpenſandi.*
3 *In redemptione, vel commutatione voti eſt ſeruanda æqualitas.*
4 *In redemptione voti ſecreti, an requiratur authoritas ſuperioris, & quid in publicis, & quid in commutatione voti in melius, num. 5.*
6 *Votum omne factum in ſæculo tollitur per votum religionis ſollemne.*

Quis diſpenſet in votis?

DIc, diſpenſari in votis, Summum Pontificem in toto orbe, & omnibus votis, Epiſcopos poſſe in eorum Diœceſibus ſuper votis ſimplicibus ſubditorum tantùm, & eorum, quæ non ſunt Papæ reſeruata, ſic prælatos, quod vota religioſorum, Abbates habentes ſubditos, & Prælatos inferiores, qui habent in aliquibus locis iura Epiſcopalia, vt habet Reuerend. Capitulum Beneuenti in Terra Sancti Lupi, vbi creat Vicarium Generalem, olim habebat etiã iura temporalia, & Canonici erãt Barones Caſtri Ceppalani, & Dominus Archidiaconus in oppidis Cercelli, Collis, & Caſtri Pagani intra diœceſim Beneuentanam, & intellige ſemper quo ad inferiores de votis ſimplicibus non reſeruatis Papæ, cæteri Confeſſores etiã approbati ab Ordinario, nec Curati poſſunt diſpẽſare, niſi ex conceſſione Superiorum, vel Iubilei; Et hic ſciatur quo ad diſpenſatio-
2 nem, † difficultatem adimplẽdi vota eſſe aliquando iuſtã, & ſufficientem cauſam diſpẽſandi, quãdo tamen difficultas eſt in re, quam quis vouit, vt ſi quis vouiſſet longum ieiunium in pane, & aqua, quod ex debilitate complexionis, vel iuſta alia cauſa adimplere non poteſt, ſed quando difficultas prouenit ex iniqua conſuetudine vouentis, vt qui vouit nõ bibere vinum, niſi bis in die, quia cõſueuerat crapulari, & inebriari, quia licèt hic cum magna difficultate adimpleat vo-

tum, tamen non eſt ſuffi ciens cauſa ad diſpenſandum cum eo, niſi ob id infirmaretur.

Aduertatur deniq; in redem
3 ptione, † vel commutatione voti eſſe ſeruandam æqualitatem, vt redemptio fiat iuſto prætio, & in commutatione habeatur ratio ad expenſas, verbigratia peregrinationis, & ad damna, quæ familiaris res vouentis pateretur, & ad laborem, quē ipſe pateretur, vt pro labore ieiunet, & pro orationibus, quas feciſſet, oret, vt dictum eſt, & pro expenſis det eleæmoſynas, ſcia
4 turq; in redemptione † voti ſecreti non requiri authoritate Superioris, ſed in publicis tantùm ad euitanda ſcandala, vel ſaltem conſenſum illius, de cuius intereſſe agitur. Nec
5 requiri † in commutatione in melius Superioris autho
6 ritatem, nam omne † votum factum in ſæculo tollitur per votum religionis ſollemne cap. ſcripturas de voto ext. licèt etiam illa vota tollantur ex Eccleſiæ ordinatione. Aliqui dicunt requiri authoritatē Superioris, & hæc mihi videtur tutior ſententia, Sil. v. votum 4. §. 7. & alij.

NVNC DE STVPRO vltra ea, quæ cum de reſtitutione ageretur dicta ſunt in nr̃a Lucerna, ſeù Catecheſi.

QVAESITVM LXII.

SVMMARIVM.

1 *Stuprum quid ſit.*

2 *Stuprans per vim, vel importunis precibus tenetur ad dotandum ſtupratam; & quanta debeat eſſe dos, num. 3.*

4 *Stuprans virginem cum promiſſione cauſa ducēdi in vxorē an teneatur ducere, & n. 5.*

6 *Stuprans virginem nō deceptam, ſed conſentientem, & acceptantem an teneatur ei reſarcire damnum.*

Quid eſt ſtuprum?

1 DIc, † quod eſt Virginis fœminæ defloratio, nā cum primum vir defloratur nō dicitur defloratio. Tolet. inſtruct. lib. 5. cap. 11. & ſtu
2 prans † qui per vim ſtupra-

uit,

uit, vel importunis precibus obligatur ad dotandum ſtupratam cap. ſi ſeduxerit ext. de adult. & cap. peruenit eodem titulo.

3 Et dos debet eſſe tãta, vt honoratè nubat, ac ſi eſſet Virgo, ad idem tenetur ſtuprâs, ſi falſis perſuaſionibus illam

4 decepit ſi verò † promiſit illam ducere, ſiuè iuraſſet, ſiuè non, tenetur illam ducere, etiam ſi interius aliter ſentiebat, ſi par ipſius ſit, vel ipſa voluerit, ſin aliter, tenetur dotare, Tolet. vbi ſupra.

5 Sed ſi † eſſet inæqualis conditionis tenetur ſolùm dotare. D. Anton. 2. p. tit. 2. cap. 1. §. 1. idem dicendum eſt, ſi promiſit ducere, & eſt æqualis, ſed eſt coniugatus, vel in ſacris, Tolet. vbi ſupra. Imò ſi promiſiſſet ducere, & eſſet æqualis & liber, ſed ducẽdo, ſequeretur graue ſcandalum, ſufficit dotare, Nauar. c. 16. num. 8.

5 Cùm verò † virgo non fuit decepta, nec coacta, ſed ipſa cõſentit, & acceptauit, vt defloraretur, tunc deflorans nõ obligatur ex iuſtitia ad reſarciendum illi damnum, aut ad aliud, ſed ex charitate, & eò maximè, cùm deflorãs ſit potẽs, & illa pauper, & timetur periculum ipſius, quia quodammodò videtur ab illius potentia coacta libenter, vel magna ſpe habendi ducta, Tolet. loc. cit. & hæc vltra ea, quæ ſupra de reſtitutione diximus. Vide Nauar. cap. 16 num. 15. & ſeqq.

Nunc de Adulterio.

QVAESITVM LXIII.

SVMMARIVM.

1 *Adultera habens filios legitimos, & illegitimos, an teneatur reuelare ne hæreditas perueniat ad illegitimos, & numero 2. & 3.*

4 *Adultera an teneatur cum periculo vitæ reuelare filios illegitimos, & num 5.*

6 *Adulter ſciens filium eſſe ſuũ an teneatur reſarcire damnũ intereſſatorum.*

An adultera habens filios legitimos, ac etiam illegitimos ex adulterio, teneatur reuelare, ne hæreditas proueniat illegitimis?

1 Dic quod, † ſi adultera habet bona propria libera, de quibus poſſet ad libitum diſponere, & poteſt illis reparare damnum legitimorum, non tenetur manifeſtare, ſed tenetur cum bonis liberis ſatisfacere filijs legitimis, & reſarciri eorum damnum, vel exhortari intrare religionem Theolog. 4. ſent. diſt. 15. & concordant Canoniſtæ, cap. officij, de pœnit. & remiſs.

2 Cùm verò † non habet bona libera, vel ſi habet, non ſufficiunt, nec ſperat reuelando quicquam perficere, quia ei non crederetur, vel ſi timeret vitæ ſuæ, vel extimationi, aut aliud ſcandalum ſequeretur, non tenetur reuelare, & debet abſolui.

3 Verùm, † ſi reuelando ſperat ſe profuturam, quia ei credetur, vel ob inditia, quæ dabit, vel alio modo, nec timet vitæ periculum, aut infamiam, tenetur reuelare, & eſt communis opinio.

4 Sed vbi † eſſet periculum vitæ, vel infamiæ, etiam ſi ei crederetur, non tenetur reuelare, & eſt etiam cõmunis opinio, Scot. 4. ſent. diſt. 15. q. 2. D. Anton. 2. par. titul. 1. c. 8. § 1. licèt alij dicant debere reuelare cum periculo infamiæ, cum redditus ſunt multum pingues, ut ſuperẽt famam, vel adæquent, ut ſi adultera eſſet vilis conditionis, & redditus pingues, alias non tenetur, Sot. 4. quæſt. 4. art. 2. Andria. de reſtit. q. 1. Maior. 4. ſent. diſt. 15. q. 17. qui Andria. & Maior. dicunt ſimpliciter debere reuelare cum periculo infamiæ, ſed melior eſt prima opinio, quia fama eſt prioris gradus, quã bona, cum periculo tamen vitæ in caſibus ordinarijs nulla tenetur reuelare, Nauarr. cap. 9. num. 82. & alij multi.

5 Sed vbi redditus † eſſent nimis importãtiæ, ut Regnum, Imperium, Ducatus, & ſimilia, tenetur etiam cum periculo vitæ reuelare, ſi ſperet ſe pro futuram, maximè etiã ſi ſequitur bonum Reipublicæ, Andria. & Sot. loc. cit.

6 Adulter autem, cùm ſcit probabiliter filium eſſe ſuum, tenetur meliori modo, quo poteſt reſarciré damnum intereſſatorum, Tolet. lib. 5.

c.11. & eſt cõmunis opinio, ſed quando dubitat eſſe ſuũ filium, quia fœmina cum alijs ſe immiſcuit, nõ tenetur.

QVAESITVM LXIV.

SVMMARIVM.

1 *Filij an teneatur credere parentibus dicẽtibus eos ſuſcepiſſe ex adulterio.*

2 *Filij credentes ſe eſſe ex adulterio an teneantur relinquere hæreditatem patris putatiui.*

3 *Quæ dicta ſunt de filij ex adulterio intelliguntur de filijs ſuppoſitis.*

4 *Filijs exponere in hoſpitali, vel Eccleſia ad euitandam infamiam, vel periculum vitæ an ſit licitum, & an occidere partum, num. 5.*

An filij debent credere matri dicẽti eos ſuſcepiſſe ex adulterio?

1 DIc, † quòd non tenentur credere, etiam ſi vterq; parens affirmat Abb. in cap. per tuas de Prælat. niſi ſufficientia initia, vel teſtimonia

2 afferant; Sed ſi crederẽt, † tenerentur relinquere hæreditatem patris putatiui, aliàs non poſſent abſolui excepta illa parte, quam fortè conſumpſiſſet in bona fide, ſed Tolet. loc. cit. docet teneri filium credere matri, etiam abſq; teſtimonijs, & indicijs, conſtitutæ in articulo mortis poſt acceptum viaticum, maximè ſi id etiam reuelet confeſſor ex licentia publica illius adulteræ, & poſt mors eſt ſubſequuta.

3 Et quæ dicta † ſunt de filijs ex adulterio, intellige etiam de filijs ſuppoſitis, & ſupponentes, tenentur reuelare, vel reſtituere, vt dictum eſt de adultera.

4 Et hic nota † non eſſe illicitũ exponere filios in hoſpitali, vel aliqua Eccleſia ad euitandam infamiam, vel vitæ periculum, vt fit aliquando in Eccleſia Sanctiſſimæ Annunciatæ huius Ciuitatis, in cuius adminiſtratione tẽporali maximè fulget pietas DD. procuratorũ, qui nunc ſunt DD. Patricius Beneuentanus ponantur moderni, ſed parẽtes tenentur ſatisfacere loco pio pro impenſis, niſi excuſarentur à paupertate, ſed in vllo

5 vnquam caſu † etiam ad eui-

tandum vitæ periculum, licèt occidere partum, aut procurare abortum maximè in fętu animato.

Nunc de Simonia.

QVAESITVM LXV.

SVMMARIVM.

1 *Simonia quid ſit.*
2 *Simonia vnde dicitur.*
3 *Peccatum ſimoniæ eſt mortale grauiſſimũ, & vocatur hæreſis ſimoniaca.*
4 *Teſtes infames admittuntur ad probandum ſimoniam.*
5 *Cum ſimonia poteſt concurrere ſacrilegium ſuperſtitioſum.*

Quidem ſimonia?

1 Dic, † quòd eſt ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquod ſpirituale, vel ſpirituali annexum, & hęc eſt communis diffinitio, ſeù deſcriptio gloſ. 1. quæſt. 1. D.Tho.2.2.quęſt.100.art.1. Nauar.cap.23.num.100.

2 Et dicitur à Simone † Mago actuum 8. & c. Saluator 1. quæſt. 3. qui volui emere ab Apoſtolis dona Spiritus ſancti, vt poſſit poſtea alijs vendere cum ſuo lucro, Tolet. lib.5.cap.84.& eloquentiſſimus Cornelius dixit, Giezzi vendit, Symon emit, & Ozia ambit.

3 Et peccatum † ſimoniæ eſt mortale grauiſsimum, & vocatur hæreſis ſimoniaca à ſacris Canonibus, quia in ea venditur, quod de ſui natura non eſt vendibile. Imò eſt adeo horrendum ſcelus ammittuntur

4 † ad illud probandum etiam infames perſonæ, cap. tanta, & cap. per tuas, de

5 ſimonia, & cum † ſimonia poteſt concurrere etiam ſacrilegium ſuperſtitioſum, vt ſi clericus vendat Oleum ſanctum ad faciendum maleficium, & ſuperſtitionem.

QVAESITVM LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Simonia eſt prohibita iure diuino, & humano.*
2 *Ad ſimoniam prohibendum ſunt diuerſæ pœnæ ſtatutæ, & quando habeant locum nu. 3.*
4 *In ſimonia quo ad ordines etiam in prima tonſura committitur peccatum grauiſſimũ*

reſer-

reſeruatum Sedi Apoſtolicæ, & irregularitas in qua ſolus Papa diſpenſat.

Quo iure eſt prohibita ſimonia?

1 DIc, quòd eſt † prohibita Iure diuino, & humano, diuino, vt gratis datę, qđ gratis accepiſtis. Matth. 20. & cap. gratia 1. quæſt. 1.

Eſt prohibita iure diuino poſitiuo, vt actuum 8. pecunia tua tecum ſit in perditione.

Eſt prohibita de Iure ciuili, vt ff. l. 1. vbi Bart. & in l. ſi quemq; c. de Epiſc. & cler.

Eſt prohibita de iure authent. vt in §. præ omnibus, authen. de ſanct. Epiſcopis.

Eſt prohibita de iure humano Eccleſiaſtico de iure decretorum antiquiſsimo, vt prima q. 2. & 3. & cap. Saluator, & cap. ex multis prima q. 5.

Eſt prohibita de iure nouo decretalium, vt de ſimonia per totum.

Eſt prohibita de iure nouiſsimo vt in extrauag. omnibus extrauag. prima, & ſecunda.

Eſt prohibita tandem de iure Concilij Tridentini ſeſs. 24. cap. exterus, & cap. aliquibus, & ex conſtitut. Pij IV. & V. in titulo de confidentia, nec non ex conſtit. Sixti V. in fine cõtra clericos malè promotos, hinc colligitur quàm malum ſit ſimonia, ad quam

2 prohibendam † ſunt ſtatutæ diuerſæ pœnæ, vt excommunicatio latæ ſententiæ, ſuſpẽſio ab officio, & beneficio, depoſitio ab omni gradu Eccleſiaſtico, etiam ab ipſomet Ordine ſacro, quo ad exercitium, non tamen quo ad caracterem, quia eſt ſignum indelebile. Inhabilitas tàm ad beneficium, in quo contracta eſt, quàm ad alia, quæcunque recipienda ex conſtitutione Pij V. Irregularitas etiam & obligatio reſtituendi fructus beneficij, quæ reſtitutio eſt facienda Eccleſiæ, cui facta eſt iniuria, cap. de hoc de ſimonia, & ibi glóſ.

3 Sed notandum, † quòd dictę pœnæ ſunt conſtitutæ cõtra ſimoniacos quoad beneficia, & Ordines ſacros, pro alijs verò ſpeciebus ſimoniæ contrahitur ſolummodò peccatũ mortalem, nec alia pœna irrogatur, ſed de exceptis facienda eſt reſtitutio pauperibus. Extrauag. 2. de ſimonia,

4 & in ſimonia † quo ad ordines etiam ſi eſt prima tonſurã committitur peccatũ grauiſsimum, & reſeruatum Sedi Apoſtolicæ, & cõtrahitur irregularitas, cum qua ſolus Papa diſpenſat.

QVAESITVM LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Simonia quotuplex eſt.*
2 *Simonia mentalis dupliciter eſſe poteſt.*
3 *Qui deſeruit Epiſcopo ac mente principaliter pro obtinendo beneficio non poteſt abſolui, niſi deponat hãc intentionem.*
4 *Simonia conuentionalis, quæ & quot modis contigere poteſt num. 5.*
5 *Reſtitutio dati ob ſimoniam cui eſt facienda.*
6 *Simonia realiſque, & num. 7. & 8.*
9 *Simonia an ſit remittere debitum antidotale pro ſpirituali concedendo.*
10 *Ratio quare vſura mentalis obligat ad reſtitutionem ſimonia vero mentalis ſecus, & num. 11.*
12 *In neceſsitatibus nemo liberalis eſt.*

Quotuplex eſt ſimonia?

1 DIc, † quod eſt triplex, mẽtalis, conuentionalis, & realis, Abb. in cap. nemo de ſimonia, & DD. in c. conſuluit de vſura.

Mentalis dicitur illa, quæ mente tantùm, aut animo, aut intentione concipitur, nec deducitur ad vllum pactum, ſeù conuentionem exteriorem, nec ad effectum, & hæc du-
2 pliciter † poteſt eſſe vno modo, quando eſt voluntas deliberata emendi, vel vendendi rem ſpiritualẽ, aut illi annexum, ſed quia non adeſt, nec inuenitur alter contrahens, non deducitur ad effectũ, Caiet. v. ſimonia, Armilla eod. v. num. 5. & hæc ſimonia inducit ſolummodò peccatũ mortalem, ſed non alias pęnas, vt ſupra enumeratas cõtra ſimoniacos.

Secundo modo ſimonia mentalis poteſt contingere, quã do vltra mentem, ſeù intentionem deliberatam, vt ſupra deuenitur ad factũ, vt ſi quis hac mente acquirendi beneficium deſeruit gratis Epiſcopo, vel ſoluit, aut mutuat ali

cui pecuniam, & cum cófertur beneficium ei, eſt ſimonia, ex parte ipſius, & ſi concurreret etiam intentio Epiſcopi, ſeu alterius collatoris erit ſimonia ex parte vtriuſq; adhuc mentalis, ſed collatio beneficij tenet, nec obligatur ad reſtitutionē beneficiatus, nec incurrit alias pęnas, niſi ſolummodò peccatum mortalem, Nauar.c.23. nu.102. Caiet. v.ſimonia in fine Diu. Thom.2.2.quæſt.100.art.1. ad beneficium, & ideo potiùs vocarem peccatum ſimoniæ, quam ſimoniam, hanc mentalem ſimoniam.

3 Hinc ſequitur eum, qui † deſeruit Epiſcopo, vel alteri collatori hac mente principaliter pro obtinendo beneficio, non poſſe abſolui, niſi deponat hanc intenſionem, quia eſt in ſtatu damnationis, idem dic de mutuantibus illis, qui habent ius ad præſentandum ad beneficia, vel inſeruientibus, vel quouis alio modo fauentibus alicui, à quo beneficium ſperat, etiam nulla facta expreſsione eius intenſionis.

4 Altera † ſpecies ſimonię dicitur conuentionalis, quæ tunc contrahitur cum contractatur res ſpiritualis prætio, & fit pactum ſuper re ſpirituali, ſiuè hoc implicitè fiat, ſiuè explicitè, nutu, verbo, vel quouis alio ſigno ſignificatiuo, Abb.in cap.tua nos, & in cap.cum eſſet, & in cap.ex tua, de ſimonia, & ibi

5 Felyn. Hæc ſpecies † ſimoniæ tribus modis poteſt contingere, primo quando fit pactū implicitè, ſeù explicitè vendendi, ſeu emendi res ſpirituales, & in hoc primo modo committitur grauius peccatum, quàm in ſimonia mētali, nō tamen incurruntur aliæ pœnæ. Secundo modo quando ſequitur effectus ex parte dantis, vel promittentis temporale pro ſpirituali, ſed non ex parte promittentis ſpirituale, & hoc modo non incurruntur pœnæ, ſed tantùm peccatur mort. grauiſsimo, & recipiens temporale, licèt non habeat intenſionem cōferendi ſpirituale, tenetur reſtituere, quod recepit, alias non poteſt abſolui, Nauarr. cap.23.num.103. Caiet.v.ſimonia in fine.

Et

5 Et reſtitutio † in hoc caſu eſt facienda danti, licèt turpitudo appareat ex vtraque parte, quia hoc ſequitur in foro exteriori, cum datur in pœnam, quæ pœnæ non debentur in foro conſcientiæ ante condemnationem, gloſ. in cap. fraternitas 12. quæſt. 2. Nauarr. conſil. 10. de ſimonia; Nec huiuſmodi reſtitutio facienda eſt beneficio, cui facta eſt iniuria, quia nulla iniuria realis facta eſt beneficio.

Tertio modo poteſt contingere ſimonia conuentionalis, vt quando eſt ſequutus effectus ex parte dantis ſpirituale, ſed non ex parte dantis temporale, & hic etiam non incurruntur pœnæ, niſi ſolummodò peccatum mortalem grauiſsimum, licet aliqui dubitent, & melius Sot. 9. de Iuſtit. & iure quæſt. 8. artic. 1. & ratio eſt, quia beneficium fuit collatum ſub ſpe temporalis prætij, & idem habere prętiū, & habere fidem de prætio, inſtit. de rer. diuiſ. §. vendita, Nauar. tenet contrarium, & communiter omnes.

6 Tertia ſpecies † ſimoniæ dicitur realis, & eſt quando adimpletur conditio, ſeù conuentio ex vtraq; parte, ſcilicet dantis ſpirituale, & recipientis temporale, & in hac debet concurrere, vt ſit perfecta, & realis ſimonia, animus malus emendi, vel vendendi ſpirituale, vel illi annexum, conuentio, vel pactū implicitum, ſeù explicitum, & effectus ex vtraq; parte, ſcilicet datio, & acceptio, & in hac ſimonia reali incurritur grauiſsimum peccatum mortale, & omnes pœnæ, vt ſupra numeratæ.

7 Quod † procedit etiam ſi nō fuerit ſoluta tota pecunia promiſſa, ſed pars ipſius, imò procedit etiam ſi nihil fuerit datum, ſed tantum remiſſa actio, vel aliquod ius pecunia extimabile iuxta regulā, qui obligatione liberatur tātùm dediſſe videtur ff. de regul. Iur. l. ſi quis obligatione.

8 Imò † etiam hoc procedit ſi dolo, vel fraude per ſponſionem eſſet datum aliquod tēporale, vt ſi frater collatoris promiſsit, quid eius frater collator cōferret beneficium

al-

alteri clerico quo caſu ipſe lucraretur; cẽtum,cũ aliq 10 ſin minus ipſe ſolueret cẽtũ illi,& hoc ſi fr manifeſtaſſet collatori,& ille hac ſpõſione motus cõferret,vt eius frater lucretur illos centum,hęc eſt ſimonia realis Nauar. cap. 27. num.101.& ſeqq. ſecus
9 eſſet † ſi debitum eſſet remiſſum antidotale, non autẽ legale, P. Marius de ſimonia, & tunc nõ incurrerentur nec pœnę, nec peccatum, quia non ſimonia realis, Ita etiam non committit ſimoniam realem, qui promittit temporale pro ſpirituale, animo tamen non adimplendi promiſſum, ſed non excuſatur à peccato mor. P. Marius vbi ſupra.
10 Si vſura † mentalis obligat ad reſtitutionem,vt dictum eſt, quare ſimonia mentalis non obligat ſimiliter ad reſtitutionem, niſi ad peccatum? Dic, quia in vſura obligatio reſtituendi eſt facienda danti temporale; & ſoluenti illã vſurã, in Simonia reſtitutio facienda eſt Eccleſiæ, cui facta eſt iniuria, quæ in hac mentali nulla facta eſt. cap. de hoc de ſimonia, præterea ſummus Pontifex in reſtitutione nõ tollit ius parti, quia eſſet contra Ius diuinum,ſed in iniuria Eccleſia,vt eſt in ſimonia mentali, poteſt diſpẽſare, vt non incurrantur pœnæ, & reſtitutio DD. Lo.cit. Præterea quia quando datur temporale, vt in ſimonia mẽtali,datio eſt libera,& ideo quaſi donum, & transfertur dominium in accipientem, ſecus eſt in Vſura, in qua coactè datur,nempè à neceſſitate,propterea, que non transfertur domminium, quia in
11 neceſſitatibus † nemo liberalis eſt,l.rem legatã,ff.de adminiſtrat. leg.

De Simonia cauſa, ex parte efficientis.

QVAESITVM LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Recipiẽs ordinem ſacrum, aut beneficium, &c. ob pecuniam datam collatori ab eius conſanguineis eo inſcio ad quid tenetur.*

2 *Fructus beneficiorum perceptos an teneatur reſtituere qui*

ſimoniaca obtinuit beneficiũ ſciens, vel ignorans, & cui ſit facienda reſtitutio, num. 3.

4 *Beneficiatus non peccat, nec incurrit aliquam pœnam, nec tenetur reſignare ſi amici in eius odium dederint pecuniam electori.*

5 *Simonia an ſit ſi conſanguinei vel amici clerici dederint pecuniam Epiſcopo ne committat ſimoniam cum aliquo.*

6 *Ordinandus, vel beneficiãdus ſi dedit pecuniam conſanguineis Epiſcopi eo inſcio, an committat ſimoniã, & ad quid teneatur.*

7 *Conſanguinei, vel amici beneficiandi, vel ordinandi ſi promittant, vel dant pecuniam cõſanguineis, vel familiaribus Epiſcopi eo inſcio, & inſcio beneficiando, an teneatur reſignare.*

8 *Mediatores, & proxonetæ ſimoniæ ſunt excommunicati excommunicatione Papali, & ad quid teneantur.*

Quid dicendum de eo, qui recepit ordinem Sacrum, aut beneficium, aut ad illud fuit electus, ſeu preſentatus per pecuniam datam collatori, ſeu electori à conſanguineis ſeù amicis ipſius eo inſcio?

1 DIc, quòd † quàm primũ ſciuerit, tenetur reſignare beneficium ſic ei collatũ, quia hoc modo non valet collatio nec titulus, licet ipſe nil peccaſſet, nec incurrit pœnas, c. ſtatuimus, & ex inſinuatione de ſimonia, ſed ſi ſciens notificaſſet, peccaret, & tenetur reſignare, non tamen tenetur reſtituere fru-
2 ctus † perceptos, durante bona fide, ſed ſi poſt ſcientiam recepiſſet fructus, tenetur illos reſtituere à die malę fidei, deductis expenſis, habita conſideratione ad laborẽ diuini officij recitati, ſeù alias à beneficiato ratione beneficij perpeſſum, ſi tamen beneficiatus recitauit officium ratione beneficij, quia non erat in ſacris.
3 Et reſtitutio † in caſu propoſito fructuum malè perceptorum, vel facienda eſt Eccleſię læſę, vel alijs lęſis, vel hic beneficiatus componat ſe cum Camera Apoſtolica, cui in foro exteriori facienda eſſet dictorum fructuum reſtitu-

tio,

tio, vel diſpenſet dictos fru-
ctus pauperibus etiam con-
ſanguineis, ſi ſint pauperes,
imò ſibimet ex conſilio Cõ-
feſſoris, ſi eſt pauper, vel vt
in poſterum etiã ſecurior ſit,
impetrari à ſede Apoſtolica
nouam prouiſionem benefi-
cij appellatam Perinde vale-
re cum expreſsione facti, &
confirmatione fructuum
malè perceptorum, Nauar.
cap.28. num.15.& 16. & in
conſ. de ſimonia 15.& 60.
Hoc tamen non procedit cõ
tra dictum beneficiatum,
niſi poſt ipſius ſcientiam, &
ratihabitionem, c. ſicut de
4 ſimonia nec † procedit, ſi a-
mici, vel conſanguinei bene-
ficiati dederint pœcuniam
Epiſcopo, vel electori ĩ odiũ
ipſius beneficiati, quia tunc,
nec peccat, nec incurrit pœ
nas, nec tenetur reſignari, Na
uar. lo. citat. & d. cap. ſicut
de ſimonia.
5 Nec † eſſet ſimonia, ſi con-
ſanguinei, vel amici alicuius
clerici dederint pecuniam
Epiſcopo, vel electori, non
vt conferat beneficium ſeu
eligat, ſed vt ne committat ſi-
moniam cum aliquo, & ratio
eſt, quia pecunia non fuit da
ta pro beneficio, ſed ad aliũ
finem, Abb. in cap. cum in
Eccleſia de ſimonia.
6 Sed aliter dicendum eſt, ſi
ordinandus, † ſeu benefican
dus dedit pecuniã non Epi-
ſcopo, ſed eius cõſanguineis
ipſo Epiſcopo inſcio, quia
hoc modo confertur bene-
ficium, vel ordo ſimoniacè
à non ſimoniaco, & benefi-
ciatus ſubit eo ipſo cenſuras,
& pęnas, & tenetur reſigna
ri beneficium cum fructibus,
ſed collatio ordinis valet, ſed
ordinatus eſt ſuſpenſus, & ſi
exercet ordinem eſt irregu-
laris.
7 Cùm verò † conſanguinei,
ſeu amici beneficiandi, vel
ordinandi promittunt, ſeu
dant pecuniam conſangui-
neis. vel familiari Epiſcopi,
eo inſcio, & inſcio benefican
do, & confertur beneficium
neuter incurrit, ſed à die ſciẽ
tiæ, beneficiatus tenetur reſi-
gnare, in quo caſu quando
promiſſio pecuniæ non fuiſ-
ſet adimpleta per conſangui-
neos, ſeu amicos beneficiati,
& ipſe id ſciuerit, debet pro
hibere, ne adimpleatur pro

miſſum, & ſic ſimonia eſſet tantûmodo conuentionalis, & poſſet retinere beneficium modo, quo ſupra ei collatū.

8 Hic notandum † mediatoris, & proxonetas ſimoniæ eſſe excomunicatos excommunicatione Papali, & teneri reſtituere, ſi quid receperint à partibus, ac etiam teneri inſolidum ad reſtituendum omnes fructus malè perceptos cum ipſo beneficiato, Nauar. Conſ. 69. de ſimonia.

De ſimonia ex parte cauſę formalis, ideſt quo ſimonia committitur

QVAESITVM LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa formalis ſimoniæ quæ ſit.*

2 *Precium ſeu munus quod in ſimonia interuenit poteſt eſſe triplex à manu à lingua, vel ab obſequio.*

3 *Laudans ſeu adulans collatorem beneficij, vel electorem an committat ſimoniam, & quot modis, & num. 4.*

Quæ eſt cauſa formalis ſimoniæ, ideſt quo ſimonia committitur?

1 DIc, quod † eſt pretium, ſeù omne munus, quod eſt pretio extimabile, † & hoc poteſt eſſe
2 triplex, vel à manu, vel à lingua, vel ab obſequio cap. ordinationes, & cap. non nulli prima quæſt. 1. & ibi gloſ. Per munus à manu intellige non ſolùm pecuniā numeratam in præſentia, ſed omne temporale comodum pecunia extimabile l. 1 §. vlt. ff. de cal. per munus à lingua, intellige laudes, ſeu adulationes, quibus committitur ſimonia, & hoc modo lau-
3 dans, † ſeu adulans incurrit ſimoniam duobus modis, primo quando quis laudat aliquem apud collatorē beneficij, vel electorē ad illud, quæ laudatio fuit cauſa efficax, vt illi laudato conferetur benefitiū vel ad illud eligeretur, ſi laudans habuerit aliquid à laudato hac occaſione, vt putà aliud beneficium, vel aliquod pretium extimabile, laudans incurrit

ſimo-

ſimoniam, ſi ea intentione laudauit, vt laudato beneficium conferetur, & laudans haberet aliquid Sot. lib. 9. de Iuſt. & Iur. q. 7. art. 3.

Secundo per adulationem,
4 † & eſt quãdo quis, vel hiſtoricus, vel poeta, vt collatorẽ beneficij ſibi beneuolum faciat, promittit eum velle in opere celebrare cum hac intentione, vt ſibi beneficium conferat, ſi illi confertur, ſimonia comittitur ex parte ſic adulãtis, & ſi concurreret collator, ipſe etiam incurreret ſimoniam; In alijs laudibus non incurritur ſimonia, vt in ante dictis, & ratio eſt, quia in his præceſſit conuentio.

QVAESITVM LXX.

SVMMARIVM.

1 *Simonia an ſit ſi quis dat pecuniam potenti, vt eam apud Papam cõmendet, laudet, & idoneum aſſerat ad beneficiũ conſequendum.*

2 *An ſit ſimonia ſi quis laudat apud Summum Pontificẽ aliquẽ pro beneficio obtinendo ſine aliqua præuia cõuentione.*

3 *Preces an omnes inducant ſimoniam effuſæ apud collatorem beneficij.*

An eſt ſimonia, ſiquis dat pecuniam alicui potenti apud ſummum Pontificem, non ad conſequendum beneficium, ſed vt ille exponat dantis idoneitatẽ apud ſummum Pontificem, & meritum ipſius, & vt illum commendet eius Sanctitati?

1 Dic quòd, † non Felin. in capit. tua nos de ſimonia, Nauarr. capit. 23. num. 107. & eſt cõmunis opinio, & hoc ſequitur, etiã ſi poſtea laudato occaſione ante dicta confertur beneficium, Nec etiam eſſet ſimo-
2 nia, † ſi quis laudet apud ſummum Pontificem aliquẽ pro beneficio obtinendo ſine aliqua præuia conuentione, ſed eſſet ſimonia, ſi collator moueretur ad conferendum beneficium ſeù elector ad eligendum ad preces alterius in recompenſationem ſeruitiorum preſtitorũ, quia illæ preces ſunt pretio extimabiles, & qui ſeruitia præſtitit, obtento beneficio, non

habebit amplius remunerationem, & ita ſibi ſatisfactum eſt beneficio pro temporalibus ſeruitijs, D. Tho. 2. 2. q. 100. art. 5. Felin. d. cap. tua nos de ſimonia, Sot. loc. cit.

3 Hic nota, † quod non omnes pręces inducunt ſimoniam, nam præces humiles, ſi effundantur pro digno apud collatorem beneficij nō inducunt ſimoniam, ſed ſi pro indigno, nec inducunt ſimoniam, ſed tantummodo peccatum, & hoc quando præces humiles eſſent cauſa efficax, vt indigno conferretur beneficium Abb. in cap. tuam de ætat. & qualitat. Ripa in cap. cum M. Ferrarien. de conſtitu. num. 31.

Sed præces, quæ dicuntur armatæ aliquando inducūt ſimoniam, aliquando non inducunt, vide Sot. lib. 9. de Iuſt. & Iur. quæſt. 7. artic. 3.

De ſimonia muneris ab obſequio.

QVAESITVM LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Obſequia an inducant ſimoniam.*

2 *Simonia an ſit ſi venditores rerum cōmeſtibilium promitterēt collatori beneficij ſe daturos ex melioribus ei promittenti filijs illorum conferre.*

3 *Muneris acceptatio eſt præuaricatio veritatis.*

4 *Munera peruertunt verba iuſtorum.*

5 *Munera qui dat victoriam acquirit, & aufert animam accipientis.*

An obſequia inducant ſimoniam, vt familiaritas, honor, & id genus?

1 DIc, quod † ſic, quando ſunt pretio extimabilia, vt ſeruire Epiſcopo principaliter ob beneficium (vt eſſet vſuram mutuare alicui, vt laudet mutuantem, l. rogaſti, ff. ſi certum petat.) Nau. c. 23. num. 87. Ita etiam eſſet

2 † ſimonia, ſi venditores, rei ū cōmeſtibilium, vel aliarum, promitterent collatori beneficij, ſe daturos ex melioribus ipſi collatori, promittenti conferre beneficium illorum filijs, vel ſi eſſet Epiſcopus, promittente illorum filios ordinare cap. 1. & 2. & cap. plerisq; 24. quæſt. 3. & ſic

concIude obſequia inducere ſimoniam, quando principaliter fiunt pro obtinendo beneficio.

Hic nota primo ex ſalem. prouerb.c.5. qui odit munera vi
3 uit, † nã acceptatio muneris, eſt prçuaricatio veritatis, qui recte. 11.q.3. & rurſus prouerb.c.21. munus abſconditum, extinguit iras, & donum in ſinu indignationem maximam, & Deutor.cap.16.mu-
4 nera peruertunt, verba iuſtorum, & Geneſis. c.32. placabo, eum muneribus, & 1.Reg. cap.8. qui accipit munera, auarus eſt, & peruertit Iudicium, & Iſaias, c.1. princeps tui infideles, & ſotij furum deligunt munera, & Iob. c.36. nec multitudo donorum inclinet te, & Deutor. rurſus c.27. qui accipit munera, eſt maledictus, & prouerb.cap.22. victoriam, & ho-
5 norem, † acquiret, qui dat munera, animam autem auſert accipientium.

De ſimonia ex parte cauſæ finalis, vel principalis.

QVAESITVM LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa finalis ſeu principalis ſimonia quç ſit, & quæ cauſa impulſiua, num. 2.*

3 *Inſeruiens Epiſcopo vel collatori principaliter vt eius gratiã acquirat & ex illa gratia ſperet beneficium an cõmittat ſimoniam.*

4 *An ſit ſimonia dare aliquid temporale pro miſſis celebrandis vel prædicatione, & ſimil.*

5 *An ſit ſimonia dare aliquid temparale Epiſcopo per modũ ſpontaneæ liberalitatis.*

6 *Et quid per modum mercedis laborum.*

7 *Et quid per modum laudabilis conſuetudinis.*

8 *Conſuetudo recipiendi aliquid pro ſepultura mortuorũ vel benedictione ſponſorum vel extremæ untionis miniſtratione.*

9 *Recipere aliquid temporale pro collatione ſpiritualis per modum laudabilis conſuetunis, an licet.*

10 *Ante exequias mortuorũ, an poſſunt miniſtri pacyci delecto & pannis mortuorum.*

11 *Laudabilis cõſuetudo, quæ ſit & quãdo licitũ faciat. nu. 12.*

13 Con-

13 *Cõſuetudo à laicis introducta fauore clericorum an & quando valeat.*
14 *Cõſuetudo ſoluendi aliquid à clericis ipſis laicis an valeat.*
15 *Conſuetudo antiquitus introducta aliquid præſtandi à clerico clericis an valeat.*
16 *Conſuetudo vt nouus Canonicus ſolueret tot pro reparatione Eccleſiæ &c. valet.*

Quæ eſt cauſa finalis, ſeu principalis ſimoniæ in hoc propoſito?

1 DIc, quod † eſt illa, quæ principaliter ab agente conſideratur, & intenditur, & quæ ipſum agentem mouet, vt finis, Bartho. l. ambitioſe de...

Eſt, & alia cauſa, quæ dicitur mi-
2 nus principalis, † vel alio modo cauſa impulſiua, ſecundario motiua, excitatiua, vel cauſa ſine qua nõ, qua mouet ad faciendum aliquod ad alium finem, Bartho. l. 2. §. vlt. ff. de donationibus.

Hinc ſequitur non committere
3 ſimoniam † inſeruientem Epiſcopo, vel collatori beneficiorum, non principaliter vt habeat beneficium, ſed vt acquirat illius gratiam, & ex illa gratia poſtea ſperet beneficium, & ratio eſt, quia ſpirituale non fuit principaliter intentum, ſed ſecundario, ſic etiam qui inſeruiunt gratis Illuſtriſsimis, & Reuerendiſſimis DD. Cardinalibus ad acquirendam eorum gratiã principaliter, ſi poſtea eorũ fauore illi obtinent beneficia nullam committitur ſimonia, etiam ſi alias eis non inſeruiſſent, nam ſeruitium eſt, cauſa, ſine qua non, & ſecundaria, & ita non inducit vitiũ, nam cauſa principalis eſt illa, quæ inducit ſimoniam, & etiam vſuram, non autem cauſa impulſiua ſecundaria, & motiua, etiam ſi ſine ea, non inſeruiſſent.

4 Hinc etiam ſequitur † non eſſe ſimoniam dari aliquid temporale pro miſſis celebrãdis, ſeu celebratis prędicatione, & ſimilibus, quia non datur per modum pretij rei ſpiritualis, ſed per modum ſubſtentationis, & pro labore, quod procedit etiam, ſi celebrantes fuerint diuites.

5 Nec erit † ſimonia, ſi datur aliquod temporale Epiſcopo

pro

pro ſpirituali per modum ſpontaneæ liberalitatis, quæ in conſcientia excuſat quia non datur vt pretium licèt in foro exteriori aliter iudicaretur.

6 Nec erit † ſimonia, ſi datur temporale pro ſpirituali per modum mercedis laborum, quod potiùs erit per modum locationis operum in labore, vt Abb. in c. ad noſtram, & in c. tua nos de ſimonia, etiam ſi ſint diuites miniſtri: quod tamen eſt intelligendũ de labore extrinſeco ipſi operi ſpirituali.

7 Nec erit ſimonia, † ſi datur temporale in datione, rei ſpiritualis per modum laudabilis conſuetudinis cap. ad Apoſtolicam de ſimonia hinc

8 ſequitur eſſe ſeruandam conſuetudinem recipiendi aliqd pro ſepultura mortuorũ, vel pro benedictione ſponſorum, vel in extremæ vntionis miniſtratione, & ſtante conſuetudine, poteſt parochus, & recipere à dante, & exigere à negante P. Marius de ſimonia, & regulariter licèt recipere † aliquod tem-

9 porali in collatione rei ſpiritualis per modum laudabilis conſuetudinis, dummodo ſeruetur modus dandi, & recipiendi, & dentur prius ſpiritualia; & deinde petantur temporalia, aliàs eſſet ſcandalum, D. Tho. 2.2. quæſt. 100. art. 3. in corpore. DD. in c. ad Apoſtolicam de ſimonia quia non recipiuntur tanquã pretium rei ſpiritualis.

Verùm vbi timeretur (vt experientia docuit) laicos iuxta laudabilem conſuetùdinem non ſoluturos, & ſic veniendum eſſe ad lites coram iudice laico, in hoc caſu poſſunt prius peti temporalia, deinde dari ſpiritualia, aut capi pignora pro illis, aut alio modo caueri, vt Ecclesiaſtici ſeruentur indemnes, Nauar. c. 23. num. 106. ſil. ſimonia nu. 8. Gaiet. 5. ſimonia, num. 4.

10 Imò † ante exequias mortuorum poſſunt miniſtri paciſci delecto, ſeù pannis mortuorum. Hoſtien. in ſumma de ſimonia, num. 6. Tabien. ſimonia num. 40.

Laudabilis autem conſuetu-

11 do † eſt quæ habuit, originem à bono, & pio principio, & eſt quando incepit ſi-

ne vlla exactione,ſed ex mera liberalitate, & deuotione dantium hucusque ſine controuerſia deducta, ſed quæ habuiſſet initium à malo principio, corruptela potiùs, quàm conſuetudo diceretur, vt ſi à principio eſſet datum temporale rei Sacræ ſpiritualis per modum conuentionis, vel exactionis vide cap. cùm in Eccleſia, & ibi Abbatem de ſimonia.

12 Sed vt cõſuetudo † prędicta licitum faciatq́, requiritur, vt ſit in viridi obſeruãtia, quod ſignum eſt habuiſſe originem à bono principio,aliàs ſecus, & in caſu dubbij pręſumendum eſt habuiſſe bonum principium.

Hic nota, quod conſuetudo inter laicos, & laicos, aliquos ſoluendi non præſcribitur, nec valet, vide Abbatem in c.tua nos de ſimonia, ſed

13 † conſuetudo à laicis introducta fauore clericorum valet, & dicitur laudabilis,quando ex liberalitate᷎ ortum habuit, & ſic abſq; ſimonia exigere licet,quod laudabili cõſuetudine introductum eſt, cap. Iacobus de ſimonia, & cap. in tantum, & ſicut pro certo, eod. tit. Sot. loc. cit. quæſt.7. artic.3.

14 Et notandum, † quòd ſi eſſet introductum à conſuetudine ſolui à clericis aliquod ipſis laicis, non valet conſuetudo, niſi res valde modica eſſet, & cauſa ipſa pia, vt diſpenſatio candelarum in die Purificationis, ſed ſi eſſet onus graue, conſuetudo nõ valeret,Felin.in cap. dilectus, & ad Apoſtolicam de ſimonia,Sil.V. decima num.7.deferre in feſto Purificationis Candelas,ad domos eſt prohibitũ in ciuitate acdięceſi Beneuentana ex decreto ſinod. prouin.

15 Cùm verò conſuetudo † eſſet antiquitus introducta pręſtandi aliquod temporale à Clerico clericis᷎, ſi quod datur redundat in vtilitatem ſingulorum, non valet, & eſt corruptela, & inducit ſimoniam,ſi datur pro re ſpirituali,cap. in tantùm,& cap.ſicut pro certo de ſimonia, ſecus ſi redundaret in vtilitatem communem, & pro bono publico, & pio, vt pro reparatione Eccleſiæ, & ſimilium,

quia

quia tunc liceret, Nauar. cap. 23. num. 101.

16 Hinc † ſi eſſet conſuetudo, vt nouus canonicus, ſolueret tot pro reparatione Eccleſiæ, vel pro confectione Calicis valeret, nec eſſet ſimonia.

QVAESITVM LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Compoſitio an ſit licita in beneficialibus, & an tranſactio, num. 2.*

3 *Redimere vexationem ſuper beneficium an ſit ſimonia.*

An ſit licita compoſitio in beneficialibus, vt ſi inter duos litigantes beneficium communes amici, quibus res remiſſa eſt ſeù Epiſcopus ad euitandas expenſas, & diſcordias ſubditorum poſt beneficium ab altero alteri liberè, & ſine vllo pacto expreſſo renuntiatum, dicunt aliquid eſſe dandum ab eo, cui reſignatum eſt beneficium renuntianti pro conſeruanda amicitia.

1 DIc, † non interuenire ſimoniam ſi aliquod detur, modo gratis detur, & gratis offeratur ad propoſitionem amicorum, Abb. in c. ſuper eod. de tranſact. & ibi ſcribentes communiter, ſecus

2 dic † de tranſactione ſuper beneficio, quia ibi in effet ſimonia realis, & ideo in tali tranſactione conſulendus eſt Sãctiſſimus Dominus noſter d.c. ſuper eod. ſicut etiam

3 † eſſet ſimonia redimere vexationem ſuper beneficio de iure datam, & recipiens aliquid peccat, & tenetur reſtituere, ſecus eſt ſi redimitur vexatio de facto datam, gloſ. in c. dilectus el primo de ſimonia, vide Felin. in c. dilectus el 1. de ſim. & D.Tho. 2.2. q.100. artic.2.d.5.

QVAESITVM LXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Prędicatori ſine labe ſimonia an poſſit paciſci de mercede ſeu eleemoſina prędicationis.*

2 *Cappellano alicuius eccleſię an liceat paciſci de mercede pro celebratione miſarum.*

3 *Cappellanus abſq; labe ſimoniæ poteſt inueſtigare Eccleſiam vbi pinguiores eleemoſinæ dentur.*

4 *Prędicatores non debent quæſtus cauſa prædicare.*

An liceat prędicatori ſine labe ſimoniæ paciſci de mercede, ſeu eleemoſina prędicationis?

1 DIc, quòd † ſic pro expenſis vel obligatione quia non venditur ſpirituale, quod eſt verbum Dei, & prędicatio, ſed obligatio ad prędicandum, quæ eſt quoddam temporale, Sotus lib. 9. de Iuſt. & Iur. quæſt. 6. artic. 1.
2 Hinc ſequitur † licere Cappellano alicuius Eccleſiæ paciſci de mercede pro obligatione miſſarum celebrandarum, facit text. in c. ſignificatis de prębendis, & ibi gloſ.
3 & Abb. Imò poteſt † cappellanus abſq; labe ſimoniæ inueſtigare Eccleſiam, vbi dentur pinguiores eleemoſinæ, vt ibi inſeruiet, Nauar. c. 23. num. 101. Sot. 9. de Iuſt. & Iur. quæſt. 6. artic. 2. & hoc etiam ſi eſſent diuites, ſed poſſet hic adeſſe ſcandalum ob præſumptã auaritiam, & ideo cum magna cautela procedendum, vt quod ſponte datur, recipiatur. cap dilectus el 2. de ſimonia, quod etiam
4 dicerem † de prædicatoribus, ne de eis dicatur, quod prædicant quæſtus cauſa, ſed vt potiùs nos, & non noſtra quærant, contra quos exclamabat Apoſtolus illis verbis ad Corinthyos. 1. c. 2. ſunt cauponantes Verbum Dei, vel (vt alias cẽſio) adulterantes verbum Dei.

QVAESITVM LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Simonia an ſit ſiquis, renũciat beneficium litigioſum vel non litigioſum cum pacto quod ei ſoluantur expenſę in lite vel in bullis erogatis.*

An ſit ſimonia, ſiquis renuntiet beneficium litigioſum, ſiuè non litigioſum cum pacto, vt ei ſoluantur expenſæ erogatæ, ſiuè in lite, ſiuè in bullis, ſiuè pro recuperandis bonis Eccleſię, vel pro illius reparatione, vel in illius veſtimentis, & ornamentis, vel alio quouis modo factę à reſignante circa beneficium.

1 DIc, quòd † eſt ſimonia realis, Gloſell. in v. pecuniæ in c. ſuper hoc de

renun-

renunciatione, c. cum pridē de pactis, Felin. in cap. dilectus el primo de ſimonia, Abb. in cap. quod à te, de Cler. coniugat. D. Anton. 3. p. tit. 14. c. 3. §. 24. Et ratio eſt, quia beneficiatus tenetur ipſe reparare Eccleſiam, & ad alia, vt ſupra, & bullæ prioris beneficiati nil iuuant eum, cui facta eſt reſignatio, in his caſibus conſulendus eſt Sūmus Pontifex.

QVAESITVM LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Impeditus ab altero in beneficij poſſeſſione an poſſit redimere iniuſtam vexationem & num. 2.*

3 *Clericus ſi redimeret vexactionem dādo plusquam debetur notario deneganti ſcribere bullas an ſit ſimonia.*

4 *Simonia an ſit redimere vexationem datam indirectè non ſuper beneficio ſed ſuper inhabilitate.*

5 *Simonia an ſit dare pecuniā alteri impedientē ne dans procurrat Romam ad obtinendū beneficium.*

An eſſet ſimonia ſiquis haberet bullas beneficijs, & iniuſtè ab altero impediretur ſuper poſſeſſione beneficij, ſi daret impedienti pecuniam, ne impediret?

DIc, quòd non, quia po-
1 teſt † impeditus redi-
mere hāc iniuſtam, vexactio-
2 nem, ſecus eſſet, ſi † duo liti-
garent ſuper eodem beneficio, & alter alteri, vt deſiſteret, pecuniam daret nam eſſet ſimonia realis ex vtraq; parte, etiam ſi, qui dat, ſciat ſe habere potiora iura, ſed ad euitandam ſimoniam, eſt neceſſe, vt dans habeat plenum ius ad beneficium, ita, vt vexactio dicatur de facto, & nō de Iure.

3 Nec eſſet ſimonia, † ſi clericus redimeret vexationem dando plusquàm debetur notario deneganti ſcribere ei bullas ordinum, ſeu beneficij iuxta taxam, & Conc. Trident. ſeſſ. 21. cap. 1. quod diſponit de pretio Notarij pro literis comendaticijs, habet locum in foro exteriori, ſed in interiori procedetur vt ſupra iuxta diſpoſitionem iuris

communis. P. M. licet Concilium prohibeat, etiam ſponte dantes.

4 Sed eſſet ſimonia † ſiquis redimeret vexationem datam indirectè non ſuper beneficio, ſed ſuper eius inhabilitate, putà accuſando eum de irregularitate, & ſic reddendo collationem nullam, quia hæc eſt vexatio iuſta, etiam ſi eſſet dubium, ſi ille eſſet irregularis, Angel. v. ſimonia, nu.

5 2. Sed non eſſet † ſimonia, ſiquis daret pecuniam alteri impedienti ſe, ne præcurrat Romam ad obtinendum beneficium, quia eſt vexatio de facto, quam licet cuiq; redimere.

QVAESITVM LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Idoneus magis quam alijs cõcurrentes ad beneficium ſi timens vexationem concurrentium dat pecuniam examinationibus vt iuſte iudicẽt an ſit ſimonia.*

2 *Vexationem iuſtam an liceat redimi, circa beneficia.*

An eſſet ſimonia, ſi quis idoneus magis, quàm cæteri concurrentes ad beneficium timens vexationem aliorum concurrentium daret pecuniam examinatoribus, vt iuſtè iudicent circa renuntiationem idonei, & dationem votorum, & magis idoneum admittant ad beneficium nihil de ſe explicitè dicens?

1 DIc, quòd † eſſet ſimonia, quia vexatio, quàm hic timet, eſt iuſta, quia tam idoneus magis, quàm minus idonei poſſunt concurrere, & habent ius ſuper beneficio, & ſic vexatio non eſſet de facto, ſed ſecundum ius, & ita procedit doctrina, Doctoris mei Angelici, 2. 2. q. 100. artic. 7. ad 5. & Felin. in cap. dilectus de ſimonia,

2 & habe regulam † vexationem iuſtam non licere redimi circa beneficia quia eſſet ſimonia.

QVAESITVM LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Habens maiora ſuffragia in electione ſeu pręſentatione, ad beneficium, ſi dat pecuniam minori parti quæ elegit*

alium vt dicatur communi vota electus an ſit ſimonia.

2 *Legatum factum monaſter. ſi recipiat talem in monacum an ſit ſimoniacum.*

3 *An ſit ſimonia promittere Abbati centum ſi recipiat Franciſcum in monacum.*

An eſſet ſimonia, ſi quis habet maiora ſuffragia in electione, ſeu pręſentatione ad beneficium, dat pecuniam alteri parti, quæ elegit alium paucioribus votis, vt eum etiam eligant, vel nominẽt, vt dicatur communi omnium voto electus?

1 DIc, quòd † ſic, quia electus paucioribus votis habet aliquod ius reſiſtendi alij habenti plura vota P. Marius.

2 Nota hic quod non eſt † ſimoniacum legatum factum tali Monaſterio ſi recipiat talem in monacum, ita ſi lego Franciſco centum ſi monaſterium ingrediatur; ſed eſt ſi-

3 monia † ſi promitterem. Abbati centũ, ſi recipiat Franciſcum in Monacum, Petrus de Anchar. in regula nemo poteſt, de reg. Iur. in 6. & Guilielmus de Bendict. in rep. cap. Rainun. de teſtam.

QVAESITVM LXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus impeditus ne capiat poſſeſſionem Epiſcopatus ſi dat pecuniã ad redimendum hanc vexationem ſit ſimonia.*

2 *Epiſcopus debeãt Iurare ſeruare capitula iuſta.*

An eſſet ſimonia, ſi Epiſcopus à Ciuitate, ne capiat Poſſeſſionem Epiſcopatus impeditus, quia vult ſibi confirmari capitula, ſi dat pecuniam ad redimendam hanc vexationem, & ad remouendum hoc impedimentum?

1 DIc, quòd † ſic, quia debet Epiſcopus iurare ſeruare capitula iuxta, & ſic impedimentum non eſt iniu-

2 ſtum; † ſecus quando impediretur alio modo iniuſto, tunc liceret dare pecuniam abſq; ſuſpectione ſimoniæ, Nauar. c. 43. num. 10. & ſic intellige dictum Abbat. in c. Matth. de ſimonia.

QVAESITVM LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Spirituales res quod modis cō-ſiderantur.*
2 *Simonia an comittatur ſuper ſpiritualibus primo modo conſideratis.*
3 *Labor ſciētiarum docendarū eſt pretio extimabilis.*
4 *An committat ſimoniam dans beneficium alicui cum pacto quod teneatur decore conſerentem.*
5 *An detur præbenda lectori cū obligatione legendi, vel docendi.*

Quot modis conſiderantur res ſpirituales, vt ſciatur ſuper quibus poteſt comitti ſimonia?

1 DIc, quòd † ſeptem modis, primo ſunt quædā ſpiritualia eſſentialiter, vt sūt virtutes infuſæ, & acquiſitæ, huiuſmodi etiam ſunt corpora ſanctorum, & reliquiæ ſacræ, licèt participent de corporalibus, ſecūdo quædā sūt ſpiritualia cauſatiuè, vt ſunt Sacramēta Eccleſię, tertio sūt ſpiritualia præparatiua, vt sūt ſacramentalia, nempe aquæ benedictæ cōſecratio altaris, & ſimilium, quæ diſponunt animam noſtram ad acquirendā gratiā Dei. quarto sūt quædam ſpiritualia participatiuè, vt campanæ benedictæ, Cimiteria benedicta, &c. quinto sūt quædā ſpiritualia effectiuè, vt abſolutio à cenſuris, diſpenſam ab impedimentis matrimonij, vel ab irregularitate. Sexto ſunt quædam ſpiritualia ex ſtatuto Eccleſiaſtico, vt ingreſſus religionis, receptio in Monaſterium, & ſimil. Settimo ſunt quædam ſpiritualia pro annexionem, ſeu per dependētiam, vt ſunt beneficia Eccleſiaſtica Ius patronatus, canonicatus, & præbendæ, &c. quæ dependant à ſpirituali.

2 Tunc dic non committi † ſimoniam ſuper ſpiritualibus primi modi, quia non poſsūt emi, nec vendi, prima quæſt.

3 1. & quo ad † ſcientias labor ipſarū docendarum eſt prætio exiſtimabilis, & ideo poteſt vendi. D. Tho. 2. 2. qu. 171. artic. 4. Sot. de Iuſtit. & Iur. lib. 9. cap. 1. quæſt. 5. Hinc ſequitur committere † ſi-

moniā,

moniam, qui dat beneficiũ, alicui cum pacto, vt ille teneatur legere, & docere ipſum conferentem, licèt Abb. fuerit contraria ſententia, quia inquit ipſo, datur ſpirituale pro ſpirituali, ſed non eſt cum eo tenendum, nam in hoc conſideratur labor, Sot. loc. citat. quæſt. 3. D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 5. §. 3. ſecus eſt, quando beneficium, ſeu præbenda, quæ datur, habet annexum onus legendi, vt eſt in Eccleſia, Metropolitana, Beneuentana, quod onus exercuit hoc anno maxima cum laude P. Ioannes de Iuuene Ieſuita viro laudato, & laudando, vide gloſ. in ca. quia nonnulli de magiſtris.

5 Sed dic melius, non dari prębendam lectori cum obligatione legendi, vel docendi ſed quòd de fructibus ipſius conducitur lector.

QVAESITVM LXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Simonia an ſit exigere pretiũ à clerico benefic. pro licentia eundi ad ſtudium.*

2 *Abſens cauſa ſtudij dicitur eſſe pręſens.*

3 *Exigens à clerico vt abſens poſſit percipere fructus, qui pręſens reputatur, an committat ſimoniam.*

4 *Canonicus alicuius Eccleſiæ, poſſit ſoluere pro affictu beneficij annexi menſæ communi Canonicorum vt habeatur tã quam præſens ad lucrandas diſtributiones quotidianas.*

5 *Ire ad chorum principaliter ob diſtributiones an ſit ſimonia mentalis.*

An ſit ſimonia exigere pretium à clerico beneficiato pro licẽtia eundi ad ſtudendum?

1 Dic, quòd † ſic, Abb. in cap. 2. de magiſtr. num. 7. & ratio ipſius eſt, quia
2 † qui abſens eſt cauſa ſtudij, dicitur eſſe præſens, fallit tamẽ in diſtributionibus quotidianis, vt ſunt omnes fructus, & redditus canonicorum Eccleſiæ Beneuen. & ita qui exi
3 git † à clerico, vt abſens, poſſit percipere fructus, qui pręſens reputatur, committit ſimoniam, Archidiac. in cap. de quibuſdam 37. diſt. & ſic
4 † non poſſet Canonicus alicuius Eccleſiæ ſoluere pro

ſi:tu beneficij annexi maſſæ communi Canonicorum cum pacto, vt habeatur tanquam præſens in choro ad lucrandas diſtributiones, quotidianas.

QVAESITVM LXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Vendere reliquias Sanctorum an ſit ſimonia.*

2 *Cuſtos reliquiarum an committat ſimonia recipiendo mercedem pro labore ad oſtendendum reliquias.*

An ſit ſimonia vendere reliquias ſanctorum?

1 DIc, quod ſic, † & ſimiliter ſi aliquid exigitur, vt demoſtrentur c.2. de relique & vener. SS. & leg. nemo mortuus. Sed non eſſet
2 ſimonia ſi † cuſtos reliquiarum reciperet mercedem pro labore extraordinario eundi, & redeundi ad oſtendendum reliquias, nam labor prædictus eſt prætio extimabilis nec ſi accipitur a ſponte dantibus, & ſi rogatus mōſtret cuſtos, non autem ſe offerat.

QVAESITVM LXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Vendere ſacramenta an ſit ſimonia.*

2 *Vendere chriſma vel oleum ſanctum an ſit ſimonia.*

3 *Res benedicta an poſſint vēdi.*

4 *Presbiter an abſque ſimonia poſſit cantare miſſam per pecuniam.*

An ſit ſimonia vendere Sacramenta?

1 DIc, eſſe maximam † ſimoniam, & maximum ſacrilegium, fallit, quando aliquid pro obligatione miniſtrandi accipitur, vel ſi quis non ſit parochus & pro miniſtrandis Sacramētis debeat facere longum iter, & expenſas extraordinarias, P. Marius luciditi ſſimum ſidum ſanctæ Societatis Ieſu, magi. meus, quæ etiam citaui in tractatu de voce Canon. impreſſo Neapoli.
2 Ita etiam † eſſet ſimonia, quādo venderetur chriſma, vel oleum ſanctum, habito reſpectu ad conſecrationem, D. Tho. 2.2. quæſt. 101. art. 7. ſecus quando haberetur ratio

ſolum-

ſolummodo ad materiam c. placuit, cap. nullus 1. quæſt. 1. & ab hoc etiam eſt abſtinendum ob ſcandalum, & periculum.

3 Idem poteſt dici de alijs † rebus benedictis, quod poſſent vendi, habito reſpectu ad materiam ſolummodo, ſed ſi augeretur pretium ratione benedictionis, eſſet ſimonia. Nota hic, quòd præsbiter

4 † absque ſimonia poteſt cantare miſſam pro pecunia, & operas ſuas locari 10. qu. 3. cap. relatum, & 12. q. 2. charitatem, & c. cum ſit Romana de ſimonia, ſed hoc intellige quando non teneretur cantare ratione beneficij, vt puta, quia non habet beneficium, quia tunc poteſt mercedẽ ex pacto recipere, Roffredus Beneuentanus de libellis ſuper iure Pontificio. p. 6. tit. qualiter præsb. qui in eadem 6. par. tit. ad quo præbenda conferantur num. 2. dicit, quod Cap. Beneuentanum, & Neapolitanum habet ius conferendi.

QVAESITVM LXXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentalia an poſſint vendi.*

An poſſint vendi Sacramentalia.

1 DIc, quòd † habito reſpectu ad conſecrationem, ſeu benedictionem, vt eſſet in calice conſecrato, vel in veſtibus benedictis, eſſet ſimonia, ſecus ſi habetur ratio ſolummodo materiæ, & ea vendito absque augmento pretij reſpectu benedictionis, vt ſupra dictum eſt.

QVAESITVM LXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Parochus ſi vendit ſeu locat pro tanto pretio officium ſpargendi aquam benedictam per domos die ſabathi ſancti vel benedicendi cibus Paſcales an ſit ſimonia.*

An eſſet ſimonia, ſi Parochus vendit, ſeu locat pro tanto pretio officium ſpargendi aquam benedictam per domos in die Iouis, vel Sabbati

Sancti, vel benedicendi cibos Paſcales in die Sãctiſſimæ Reſurrectionis?

1 DIc, quòd † non, quia ibi non locatur, ſeu vẽditur benedictio, ſed locatur emolumentum, quod laudabili conſuetudine introductũ eſt, & labor illud faciẽdi, Sil. V. ſimonia, num. 8. Tabien. eod. v. num. 101. & alij, ab hoc tamen eſt abſtinendum ob ſcandalum, & maximè coram ſimplicibus perſonis.

QVAESITVM LXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura an liceat vendi vel præſtatio Crucis morientibus, & num. 3.*

2 *Et an poſſit dari pretium pro abſolutione, ab excommunicatione vel a votis, &c.*

An liceat vendi ſepultura, vel præſtatio crucis moriẽtibus, vel poſſit dari prætium, pro abſolutione ab excommunicatione, vel à votis, & ſimilibus?

1 DIc, quòd dantes, † vel recipientes aliquid pro concedenda ſepultura defunctis, in Eccleſijs ſeu Cimiterijs, committunt ſimoniam, c. cum in Eccleſia de ſimonia & clarius in cap. abolendæ de ſepult. D. Tho. 2. 2. quæſt. 100. art. 4. Hoſtienſ. in sũma de ſimon. idem pro abſolutione ab excõmunicat. vel à voto, in foro conſcientiæ.

2 Sed † quoad ſepulturam hoc procedit, quando locus ſepulturæ eſt ita neceſſarius, vt defunctus non poſſit alibi in Eccleſijs ſepeliri, ſed extra Eccleſiam.

3 Si verò † poſſet ſepelliri ad placitum in Eccleſia; ſed eligitur locus honeſtior, & comodior, vel dignior, vt ibi ſepelliatur à conſanguineis, quia ille locus eſt pretio extimabilis, poteſt pro eo pretium recipi, ſecundum verũ valorem, Sot. declarans D. Tho. q. de Iuſt. & Iur. quæſt. 6. artic. 2. & q. 7. artic. 1. Nauar. c. 23. num. 101. & 106. contra Alciatum, in l. cum teſtamento de verb. ſignifi. nec debet exigi aliquod pro præſtatione crucis, quia ſapit auaritiã, ſed ſi † eſſet lau- 4 dabili conſuetudine, introdu

ſta,vt certũ qđ ſoluatur Archipresb. pro ſua Cruce argentea, quæ petitur pro morientibus extra ſuam parochiam eſſet tolerandum, ſalua meliori ſententia, quia, id poſſet eſſe in recognitionem, maioritatis Eccleſiæ maioris,vt obſeruatur hodie in terra Ceruinariæ patria mea ibi nũc eſt Archipres.D.Ceſar.Ragucius,frater meus, ſed Neapoli hoc fuit prohibitum per conſtitutiones ſinodales.

QVAESITVM LXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Baldachinũ ſeu vmbellã nouis ſpoſis benedictionem recipientibus pretio concedere an ſit ſimonia.*

2 *Pretium an peti poſſit ſi petitur crux pretioſa pro moriẽte.*

3 *An poſſit aliquid peti pro officio cantato in muſica.*

An ſit ſimonia concedere baldachinum,ſeu vmbellam pro pretio nouis ſpõſis recipientibus benedictionem?

1 DIc, in hoc eſſe † obſeruandam laudabilem cõſuetudinem,ſed ſi ſponſi vellent pretioſiorem vmbellam, poſſet Parochus petere prætium ad libitum, quia vſus vmbellæ pretioſæ non eſt neceſſarius, nam poſſent ſponſi habere ſolitam vmbellam, & illa eis ſufficeret. Idem

2 dic,† ſi pro moriente petitur crux pretioſa, cùm poſsit haberi crux lignea, ſed dicerem ab hoc eſſe abſtinendum, quia ſapit auaritiam, ſimiliter

3 poſsit aliquid recipi pro † officio cantato in muſica, cũ ſolitũ ſit cantari cantu plano, quia ꝙ recipitur non eſt pro offitio ſed ꝓ modo inſolito illud cantandi, ſed aduertat Parochus,vt abſit ſcãdalum, Tabien.V. ſimonia,num.56. Sot.loc.cit.

QVAESTIVM LXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Simonia an ſit recipere pretium pro abſolutione, & ſimilibus,& num.2,*

3 *Pro licentia excommunicandi extra parochiam ſiquid datur vel recipietur an ſit ſimo.*

4 *An ſit ſimonia aliquid recipere pro licentia præſtanda vt quis operetur diebus feſtiuis ſtante neceſſitate.*

An ſit ſimonia recipere pretiũ pro abſolutione,& ſimilibus?

1 DIc regulariter, † non licere,& eſſe ſimoniã, ſed ſecus eſſet, ſi reciperetur pecunia in pœnam contumacie, & peccati, & vt eleemoſina eroganda locis pijs D. Tho. 2.2.quæſt.100.artic.2. ad quartum Nauar. loc. cit. num.101. Sed ſi reciperetur
2 † abſolutè pretium abſolutionis, vel diſpenſationis.& ſimilium, ſiue etiam pro licentia communicandi extra Parochiam,eſſet ſimonia, c.ad aures de ſimonia,& ibi Abb.
3 Sed quo † ad licentiam communicandi extra Parochiam, non eſſet ſimonia,ſi datur, & recipitur quod laudabili cõſuetudine introductum eſt dari a communicantibus in Parochia.
4 Hic nota † non eſſe ſimoniã recipere aliquid pro danda licentia,vt quis operetur diebus feſtiuis, ſtante neceſsitate ſi quod imponitur, applicetur locis pijs, cap. licet de ferijs, ſed ſi daretur abſolutè in pretium licentia laborandi in die feſto, eſſet ſimonia, vel magnum ſcandalum.

QVAESTIVM LXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Dare vel recipere aliquid temporale pro ingreſſu religionis vel profeſsionis an ſit ſimonia & num.2.*

3 *An ſit ſimonia ſiquis offert. omnia bona ſua alicui Eccleſiæ Cathedrali vt illum admitterent in Canonicum.*

4 *Et quid ſi detur pecunia vel quid temporale vt quis inhabilis admittatur ad religionẽ.*

5 *Et quid ſi detur pecunia pro damno euitando monaſterio.*

6 *Munera ſi recipiantur à monialibus in ingreſſu nouę monialis an ſit ſimonia.*

7 *Cupiens quis fieri monachus vel ſi qua monialis vt facilius admittatur mittat munera, an ſit ſimonia.*

8 *Cupiens ingredi religionem ſi promittat alere ſe ſuis ſumptibus an ſit ſimonia.*

An ſit ſimonia dare, vel recipere aliquod temporale pro ingreſſu religionis, vel profeſſionis?

1 DIc, quòd † ſic, capit. quàm pio 1.quæſt.7.& cap.non ſatis de ſimonia, &
2 huiuſmodi dantes, † vel recipiẽtes ſunt excõmunicati extrauag. 1.de ſimonia, & hodie non procedunt,quæ erãt antiquitus in contrarium, vt c.non ſatis de regul. c. veriùs de regul. & cap. dilectus, & cap.quoniam de ſimonia.

Eſſet etiam ſimonia, ſiquis
3 † offerret omnia bona ſua alicui Eccleſiæ Cathedrali, vt illum admitterent in Canonicum, quod dicas de omnibus modis ſimilibus cap. tua nos de ſimonia, ſecus eſſet,ſi daretur ſponte, poſtquàm aliquis fuit receptus d. cap. tua nos; & intellige dicta, quando datur temporale in pretium loci in religionem, vel in pretium ammiſsionis ad profeſsionem, vel pro receptione in Canonic. &
4 ſimil. quod procedit † etiã, ſi detur pecunia,vel quid tẽporale, vt quis aliàs inhabilis, vel defectu Natalium, vel quia deformis, admittatur ad Religionem, ſiue vir, ſit,ſiue femina.

Sed non eſſet ſimonia, ſi dare-
5 tur † pecunia pro damno euitando, Monaſterio, quia v3. perſona recipienda eſt infirma, & pro hoc onere datur, & recipitur pretiũ, ſicut etiã licet recipere dotem mulierum ingredientium Monaſterium, etiam ſi Monaſterium ſit diues, D. Thom.loc.cit.

6 Nec eſſet ſimonia, † ſi recipiantur a monialibus in ingreſſu nouæ monialis, aliqua munera, quia illa non recipiuntur, vt pretium profeſſionis ſiue admiſſionis in monaſterium,ſed quia ita laudabili conſuetudine (vbi viget) receptum eſt.

7 Nec eſset † ſimonia, ſiquis cupiens fieri Monachus, vel ſiqua cupiens fieri monialis, vt faciliùs admittatur ad captandam beneuolentiam mittat munera, ſeu eleemoſinas illi loco, Sot. de Iuſt. & Iur. lib.9.quæſt.6.art.vlt.

8 Nec eſset ſimonia, † ſiquis ingredi volens Religionem, promittat alere ſe ſuis ſumptibus, quia locus non eſt capax, quouſque locus valet, Sot. loc.cit.

QVAE-

QVAESITVM LXXXX.

SVMMARIVM.

1 *Recipere aliquid pro conficiendis ordinibus vel dandis dimiſſorijs ad ordines recipiendos an ſit ſimonia.*

2 *Epiſcopus non poteſt participare de emolumento notarij.*

3 *Concilium Tridentinum ſuſtulit omnes conſuetudines recipiendi in collatione ordinum cereos ſcrfices & mantilia.*

4 *Epiſcopus an poſſit aliquid recipere ratione laboris itineris &c.*

5 *Simonia an ſit poſt collationem ordinis vt ſine pacto ſed ratione eleemoſine Epiſcopus pauper aliquid petat.*

6 *Pretium pro abſoluendo excõmunicato non debet exigi.*

An ſit ſimonia recipere aliquid pro conferendis ordinibus, vel dandis dimiſſorijs ad recipiendum ordines?

1 Dic, quòd † ſic quo ad Epiſcopiſcopum, cap. 1. de ſimonia, & c. ex tua eod. tit. quod dicas etiam, ſi aliquid recipit pro ſigillo, vel pro firma eius manu iuribus ſupra allegat. & Concil. Trid. ſeſs. 21. cap. 1. de refor.

2 Imo Epiſcopus † non poteſt participare de emolumento Notarij ſui, Concil. d. lo. & Sot. q. de Iuſt. & Iur. quæſt. 6. art. 1. Vbi nota, quod Concilium † ſubſtulit omnẽ conſuetudine recipiendi in collatione ordinum, cereos forfices, & mantilia.

4 Secus eſset, † quando Epiſcopus ordinans reciperet aliquid ratione laboris, & itineris extraordinarij quæ ſunt pretio extimabilia, quia tunc non eſt vendere ſpirituale, pro temporali, ſed hoc non conceditur Epiſcopo ordinario, qui tenetur ex officio ordinare.

5 Nec eſset ſimonia, † ſi poſt collationem ordinis abſque vllo pacto Epiſcopus ordinans peteret aliquid pro victu ratione eleemoſinæ, quia pauper, Nauar. cap. 23. num. 100. & ſeqq. Sed eſset abſtinendum ab hoc, ratione ſcandali, quod licet poſset procedere in foro conſcientiæ, in foro exteriori, eſt periculoſum.

Nota quod pro abſoluendo

† excommunicato, pretiũ nõ debet exigi c. Aures de ſimonia.

QVAESITVM LXXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Examinatores ſynodales ſeu approbatores ad ordines an committunt ſimoniam recipiendo quid ab ordinandis.*

2 *Et quid ſi aliquo temporale fuerit datum à conſanguineis ordinandorum, & num. 3.*

4 *Ignorantia an excuſat ordinatos vt ſupra, & quod reſpectu fructuum, nu 5.*

An examinatores ſynodales, ſiue quicunq; alij approbatores ad ordines committant ſimoniam, ſi recipiunt aliquid ab ordinandis, ſeu alijs ratione approbationis, & examinis?

1 DIc, quòd † ſic, cap. ex tuę de ſimonia, & ſunt excõmunicati, quia ſimoniaci in ordine, & ſunt ſuſpenſi, vt in extrauag. 2. de ſimonia, & extrauag. omnibus eod. tit. Concil. Trid. ſeſſ 24. c. 18. de refor. quod intellige, nec ante, nec poſt alioqui ſimoniacę, vitium ipſi examinatores. quã alij dantes incurrant, a qua abſolui nequeũt, niſi dimiſſis beneficijs, quæ quomodocunq; etiam obtinebant, & ad alia in poſterum inhabiles redantur, & hoc intellige ratione examinis, & approbationis.

2 Et hoc procedit etiam ſi pecunia, † ſeu aliquod temporale datum ſit à conſanguineis ordinandorum, ſeu approbandorum, ipſis ignorantibus, quo caſu, quo ad ordines, licèt ordo teneat, & procedit etiam ſi fuiſſet datum aliquod examinatori contra dicent maior. part. & approbant illum ad ordinem, cap. Mettheus de ſimonia, vbi

3 ſciuerint, † ipſi ſunt ſuſpenſi ab adminiſtratione, & requiritur diſpenſatio Papæ, ſi res eſt publica, ſi occulta, diſpenſabit Epiſcopus, Concil. Triden. vbi ſupra, Abb. in cap. de ſimoniace eod. tit. vbi nota, quòd ignorantia excuſat hos ordinatos ab excommunicatione; & pœnis, ſed mediatores ſunt excommunicati, ſicut, & recipientes, & quo ad beneficia à die ſcien-

5 tiæ † non faciunt fructus ſuos, & tenentur reſignare, ſicut etiam, & fructus perceptos in bona fide deductis tamen expenſis, & mercede laboris, iuſti, & debiti, quo inſeruiuit beneficio vt ſupra latiùs dictum eſt.

QVAESITVM LXXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Idoneus & habilis an poſſit redimere vexationem examinatoris, ex malitia nolentis eum approbare.*

2 *Idoneus & habilis in caſu nõ approbationis debet appellare ad ſuperiorem.*

An poſſit dari caſus, in quo dãs pecuniam pro ordine recipiendo non incurrat ſimoniam ipſe, ſed ſolummodo recipiens?

1 DIc, quod † ſic, & hoc valet in foro conſcientiæ, quando quis eſt idoneus & habilis, & examinator ex mera malitia recuſat eum approbare, tunc licet redimere hanc iniuſtam vexationem ſine incurſu ſimoniæ, ſed recipiens incurrit, & tenetur reſtituere.

Sed abſtinendum eſſet in foro exteriori ab huiuſmodi datione ob ſcandalum, & peri-
2 culum, ſed in caſu † non approbationis deberet ordinandus appellare ad ſuperiorem à non admiſſione, & ſic tutior eſſet in vtroque foro.

QVAESITVM LXXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Notarius an poſſit recipere aliquid ab ordinatis pro bullis, & dimiſſorijs vel pro ſigillo.*

2 *Concilium Triden. prohibens recipere etiam à ſponte dantibus qualiter intelligitur.*

3 *Clericus redimens vexationem notarij an incurrat ſimoniam.*

An notarius poſsit recipere aliquid ab ordinatis pro bullis ſeu pro literis dimiſsorijs, vel pro ſigillo?

1 DIc, quòd † non, quia eſſet vendere, ſed ſi Notarius mercedem non habet ab Epiſcopo, poteſt eo caſu recipere decimam partem aurei, Concil. Trid. ſeſſ.

21. cap. 1. extra quem caſũ notarij recipientes ſunt ſimoniaci Verùm ſi poſt collatos ordines, vel datas literas notarijs aliquis daretur ſponte, non eſſet ſimonia, quia non petenti, nec directè nec indirectè datum eſt, Nauar. c. 23. num. 12. & hoc procedit in foro interiori, quia diſpoſi
2 tio Concilij † prohibens recipere etiam à ſponte dantibus, procedit in foro exterio
3 ri, & ſi notarius † vellet vltra decimam partem aurei pro literis, & Clericus daret, quia redimit vexationem, non incurrit, dans ſed recipiens ſimoniam.

QVAESITVM LXXXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Ordinandus, an debeat habere titulum ſufficientem.*
2 *Religioſus ordinatur ad titulum paupertatis.*
3 *Ordinans tenetur prouidere de beneficio ſufficienti ordinato abſq; titulo.*
4 *Quid ſi Epiſcopus fuerit deceptos per falſas literas dimiſſorias an ordo teneat.*
5 *Et quid ſi quis ordinaretur ab Epiſcopo ordine, Sacro ſine titulo cum pacto de non petendo ab ordinante.*
6 *Et quid ſi quis ordinatur ad titulum beneficij cum pacto de non recipiendo fructus beneficij.*
7 *Et quid ſi quis promiſit renunciare titulum, ſibi donatum pro ordine ſacro ſuſcipiendo, & num. 8.*
9 *Titulus ordinandorum ſeu patrimonij cuius valoris eſſe debetur.*

An ordinandus debet habere titulum ſufficientem?

1 Dic, quòd ſic, † intellige de ordinando ad ſacros ordines, & titulus debet eſſe, ſiue beneficium ſiue patrimonium, Cōcil. Trid. ſeſſ. 21. cap. 2. de refor. vbi habetur titulum ordinandi debere eſſe beneficium ſufficiens, patrimonium verò, vel penſionem poſſe etiam deſeruire pro titulo illi, quem Epiſcopus iudicauerit aſſumendum pro neceſſitate vel cōmunitate Eccleſiæ ſuæ, Reli
2 gioſus † verò ordinatur ad titulum paupertatis cap. neminem. 70. diſtint.

3 Et cum quis † abſque titulo fuerit ordinatus, tenetur ordinans prouidere illi de beneficio ſufficienti, vel dare ei victum, cap. Epiſcopus de præbende.& cap. cum Apoſtolus eod.tit. Sed ſi Epiſco
4 pus fuerit † deceptus, per falſas litteras dimiſſorias, vel per falſas probationes, ordo tenet,& ordinatus eſt ſuſpēſus, ſed cum ordinans, & ordinatus eſt in culpa, quia ordinans non adhibuit diligentiam, & ordinatus adhibuit malitiam, vterque eſt ſuſpenſus,& ordinans tenetur prouidere ordinato, Nau. conſ. 14. & 16. de tempor.ordin.
5 Sed notandum † eſſe ſimoniam, ſi quis ordinaretur ab Epiſcopo ordine ſacro ſine titulo cum pacto de non petendo, nec recipiendo aliquid ab ordinante, & ordinatus incurrit pęnas, cap.penul. de ſimonia, & hodie ex cōſtitutione Sixti V. eſt caſus reſeruatus ſedis Apoſtolicæ.
6 Sic † etiam eſſet ſimonia, ſi quis ordinaretur ad titulum beneficij petens id ſibi licere à beneficiato cum pacto de non recipiendo fructus beneficij. Idem dic ſi quis promiſit renunciare titulum donatum ſibi pro ordine ſacro ſuſcipiendo, vt facilius ſibi donaretur, & eſt excommunicatus, & ſuſpenſus, & celebrando cum Epiſcopo ordinante ſit irregularis capit. per tuas de ſimonia el 3. ſecus eſſet, ſi ſine pacto præcedente poſt ſuſceptos ordines ſacros ſubdiac. & diac. renunciet titulum, ordinatus poſtea ad ſacerdotium, pec-
8 cauit m. † ſed non eſt ſuſpenſus, quia non poterat renuntiare, Imò poteſt ſemper repetere l. qui actionibus, §. de reg. iur. & renunciatio eſt nulla, & inualida, Concil. Trid. ſeſſ. 22. cap. 2. Nauar. conſ. 16. & 47. de temp.ord.
9 Et hic † nota, quod titulus ordinandorum, ſiuè ſit patrimonij, ſiue beneficij deberet eſſe volaris aureorum triginta ſex quolibet anno, vel aliàs ſufficiens iuxta arbitrium Epiſcopi, & morem Prouinciæ, & aliàs ordinati titulo non ſufficienti dicuntur ordinati abſque titulo, nam requiritur à Cōc. duo nēpe, vt adſit titulus,& ſit ſufficiens.

QVAE-

QVAESITVM LXXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Spiritualia, quæ dicũtur depẽdentia à ſpirituali ſiue annexa ſpiritualitati quæ ſunt.*
2 *Beneficium in genere quid ſit.*
3 *Beneficium Eccleſiaſticum, quid ſit.*
4 *Beneficiorum Eccleſiaſticorum quot ſunt ſpecies.*
5 *Dignitas quid ſit.*
6 *Perſonatus quid ſit.*
7 *Officium quid ſit.*
8 *Beneficium curatum quod ſit & quod beneficium ſimplex num.9.*
10 *Canonici an dicantur habere dignitatem vel perſonatum aut beneficium simplex.*
11 *Beneficia conferre cuius ſit proprium.*
12 *Eligere cuius ſit & cuius præſentare, num.13.*
14 *Inueſtitio ſeu inſtitutio cuius ſit.*
16 *Penſionis impoſitio cuius ſit.*
17 *Permutatio quid ſit.*
18 *Dare pecuniam ſeu quoduis temporale vt quis præſentetur eligatur, &c. ad beneficia eſt simonia.*
19 *Si quis renunciat titulum beneficÿ, vt per Papam alteri conferatur & præceſsit pretiũ de aliqua penſione an ſit ſimonia.*
20 *Mittens munera Epiſcopo vel collatori ſeu electori vel præſẽtatori cũ hac intentione, vt poſtea conferat beneficium aut eligat, an sit simonia.*
21 *Soluere quid modicum notario pro bullis expediendis, ſiue expeditis non eſt simonia.*
22 *An ſit ſimonia ſi Epiſc. conferat beneficium famulo in recumpenſam ſeruitiorũ gratis præſtitorum.*
23 *Benefacere benefacienti opus eſt virtutis.*
24 *Simoniacus in beneficio an deponatur ab ordine si non conuincitur per viã accuſationis.*
25 *Dare temporale mediatoribus cum Epiſcopo, vel collatore aut præſentatore vt beneficium conferat an sit ſimonia & num.26.*
27 *Beneficia regulariter ſunt cõferenda ciuibus, & quid ſi collatores aliter diſponant.*

Quæ ſunt ſpiritualia, quæ dicuntur dependentia à ſpirituali, vel annexa ſpiritualitati?

1 DIc, eſſe † beneficium Eccleſiaſticum, Ius patrona-

tronatus, penſiones, & ſimi-
2 lia,& beneficiũ † cũ eſt actio beneuola, gaudium tribuẽs capientibus cap. 1. in quibus cauſis feud. amittit, & eſt duplex, ſeculare, & Eccleſiaſticum, & ſecularis beneficij eſt deſcriptio aſſignata, nam beneficium † Eccleſiaſticum eſt portio reddituum Eccleſiaſticorum data miniſtro pro ſeruitio, & officio c. vlt. de reſcript. in 6. Simonia autem non committitur in beneficio ſeculari, ſed in Eccleſiaſtico, quod eſt duplex, ſeculare, & regulare: & regulare eſt quod datur profitentibus tria illa vota religionis, & ſeculare, quod datur clericis ſecularibus.

4 Beneficiorum † Eccleſiaſticorum ſecularium ſunt quinq; ſpecies, prima eſt dignitas. ſecunda perſonatus, tertia officium, quarta beneficium curatum, quinta beneficium ſimplex.

5 Dignitas † eſt beneficium cũ Iuriſdictione, & Cura animarum, vt Epiſcopatus, Archiepiſcopatus, Patriarcatus, & Abbatia habentes Pontificalia.

6 Perſonatus † eſt beneficium ſolummodo habens pręeminentiam, vt ſtallum in choro, & vocem in Camp. ſine iurisdictione; & cura animarum, vt ſunt cantores, Primicerij, theſaurarij, Archidiaconi, & ſimil. in Eccleſia Beneuentana Archidiaconus habet iurisdictionem in tribus Caſtris, & eſt prima dignitas poſt Archiepiſcopalem.

7 Officium, † vt eſt Sacriſta, Vicarius alicuius Eccleſiæ, Economus, & ſindicus.

8 Beneficium † curatum eſt quod habent Parochi, qui tenentur reſidere, & eſt certis finibus diſtinctum.

9 Beneficium † ſimplex eſt, quod eſt ſine cura animarũ, vt eſt Cappellania, & ſimil. vbi nota, quod Canonici,
10 † non dicuntur habere dignitatem, neq; perſonatum, ſed tantummodo beneficium ſimplex, largo tamen modo dici poſſunt dignitates, ſeu quaſi dignitas, ſed ſi habent curam animarum, dicitur beneficium curatum.

Beneficium Eccleſiaſticum regulare poteſt eſſe cum cura animarum annexa, cum iuris

dictione, vel ſine, cum præeminentia, vel ſine in religione cap. cum in ſingula de præbend. in 6. Et tam in ſecularibus beneficijs Eccleſ. quàm regularibus poteſt interuenire ſimonia, vel in collatione, vel in electione, vel in præſentatione, vel in confirmatione, vel in inueſtitura, ſeu inſtitutione, vel in reſignatione, vel in impoſitione penſionis, vel in permutatione, vel denique in datione in confidentiam.

11 Conferre beneficia † per totum orbem eſt proprium ſũmi Pontificis, & Epiſcopi in ſua Diœceſi ſecundum menſes alternatiuè, ſi habet, vel ſecundum ius, & regulas Cancellariæ.

12 Eligere † eſt propriè capituli ſed in Reuerend. capit. Beneuentano electio eſt inſtituere, & hæc conſtitutio non cedetur nec examinari ordinario nec cõfirmatione, vt diximus in noſtro tract. de voce Canon. impreſſo Neapoli, &

13 probauimus: præſentare † eſt patronorũ iuris patronatus,

14 Inueſtitio, † ſeu inſtitutio eſt

15 etiã Epiſcopi, reſignatio † eſt

16 † beneficiati, Impoſitio penſionis eſt Summi Pontifi-

17 cis, permutatio † eſt beneficij cũ beneficio, & poteſt fieri per Epiſc. in aliquot caſibus datio in confidentiam eſt malorum, vt quando quis aliquem præſentat in benficio, vel confert cum pacto, vt ille poſtea alteri cedat.

18 Dare igitur † pecuniã, ſeu quoduis temporale, vt quis præſentetur, eligatur, &c. ad beneficia eſt ſimonia, Si ali-

19 quis † renunciat titulum Beneficij vt per Papam alteri cõferatur, ſi prece ſſit pactum de aliqua penſione, ſimonia eſt, ſed vt euitetur vide Panorm. in cap. non ſatis de ſimonia.

20 Hic ſcias, † quod qui mitteret munera Epiſcopo, vel alteri collatori, ſeu electori, vel præſentatori, & ſimil. cũ hac intenſione, vt poſtea conferat ille beneficium vacans, vel vacaturum, aut eligat, & præſentat &c. & Epiſcopus abſque alio pacto confert, vel elector eligit, aut præſentator præſentet, collatio beneficij tenet, ſic electio, vel præſentatio, ſed beneficiatus cõ-

miſit simoniam mentalem,& peccauit, m. non autem realem c. tua nos de simonia, & ibi Abb. Nec erit ſimonia
21 † ſoluere modicum quid Notario pro bullis, expediẽdis, ſiue expeditis, quia illa ſolutio eſt pro labore, Tab. in V. ſimonia, nu. 51. nam ſcriptura illa authentica de collatione beneficij eſt fauore beneficiati; qui ꝑcurat beneficia in curia Romana alicui, cui eſt obligatus vt ab obligatione ſe liberet, eſt ſim. Innocen. in cap. tuam de ætatæ & qualit.
22 Nec eſſet ſimonia, † ſi Epiſcopus conferret beneficium famulo in recumpenſam ſeruitiorum gratis præſtitorum Couar. Var. reſ. lib. 1. cap. 25. num. 4. quia eſt antidoralis obligatio, & opus virtutis,
23 † benefacere benefacienti, ſecus eſſet, ſi obligatio illa naturalis eſſet facta ciuilis, ex qua naſceretur actio etiã incõſcientia contra collatorem, tunc ſi ad extinguendam illã actionem daretur beneficiũ, eſſet ſimonia, quia illa actio eſt pretio extimabilis, Felin. in cap. ad audientiam de reſcrip. & ad noſtram, eod. tit.
24 Nota, quod ſimon. in † beneficio non deponitur ab ordine quãdo non conuincitur per viam accuſationis vt inſinuatum de ſimonia, vide c. inquiſitionis de accuſationibus.
25 Sed eſſet † simonia dare tẽporale mediatoribus cum Epiſcopo, vel collatore, aut pręſentante, & ſimill. vt danti beneficium conferatur, Soto lo. cit. Nauar. cap. 23. num. 106. etiam ſi Epiſcopus id penitus ignoret, ſi beneficiũ cõferatur danti ad pręces, & in ſtantiam mediatorum, ſecus
26 eſſet, † si daretur mediatori aliquid pro eius labore, vel vt declaret collatori virtutes petentis beneficium, & non pro collatione beneficij, tũc ex neutra parte eſt simonia, Sed quando datur vt ſupra pro collatione beneficij mediatori ex vtraque parte committitur simonia, & hic nota
27 obiter, beneficia † regulariter eſſe conferenda ciuibus, vt l. Eccleſ. ca. de Epiſ. & cler. & c. nullus inuitus, diſt. 61. & c. quoniã pleriq; de offi. ord. Abb. in c. ad decorẽ de inſtit.

inſtitut. Petrus Foll. de offi. Iuſtitiar. à numer.8. vſq; ad nu.9. Rolan. cõſ.47. nu.66.
27 libr.1. & eam † Collatores aliter diſponunt, credendum eſt pro bono publ. id facere & inſpirati à ſpiritu diuinæ prouidentiæ, & hoc non ſequitur in concurſu, quia ibi eligitur magis idoneus ſic poſſet ſequi in ſinplicibus.

QVAESTIVM LXXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Simonia vtrum ſit ſi aliquis ſciens Epiſcopum eſſe reſolutũ dare beneficium tali clerico petit pecuniam promittens curare vt ſibi illud beneficium conferatur &c.*

2 *Conferens beneficia vni magis grato quam alteri an committat ſimoniam ſperãs ex illa animi gratitudine, aliquid temporale.*

3 *Simonia vtrum ſit ſi quis diceret collatori, da mihi beneficium, quia non ero tibi ingratus.*

An committitur ſimonia, ſi aliquis ſciens Epiſcopum eſſe reſolutum iam dare beneficiũ tali clerico, tractat cum eo, & petit pecuniam, promittens curare, vt ſibi illud beneficiũ conferatur, & in effectu datur, ſine ipſius petitione, qui ſciens Epiſcopi inclinationẽ, nil de hoc tractauit, ſed Epiſcopus ſua ſponte contulit, & mediator habuit pecuniam?

1 Aliqui dicunt, † hunc clericũ cõmiſiſſe ſimoniam, quia dedit pecuniã pro beneficio obtinendo, Abb. in cap. nobis de simonia, cuius ſententia ſubſcribunt, & alij, & ſic collatio reſpectu clerici eſt inualida.

Aliqui dicunt, & melius hunc clericum ſolummodo commiſiſſe ſimoniam mentalem, in qua non incurruntur cenſurę & pœnę ſed ſolum peccatum mort. ex p. vero cõferentis, nulla culpa eſt ſed mediator debet reſtituere quod accepit danti Nauar. ca.23. num. 103. Sot. lib.6. de Iuſt. & Iur. quæſt.1. ar.4. gloſ. in cap. nobis de simonia.

2 Hic nota † non committere ſimoniam conferens beneficia vni magis grato, quàm al-

teri, etiam ſi ex illa animi gratitudine ſperet aliquid temporale, quia hic non ſperat tēporale ex collatione beneficij ſed ex animi gratitudine Sot. de Iuſt. & Iur. lib. 9. quæſt. 8. arti. 1. Nauar. lo. cit. Andrian. colibet q. art. 3. Imo Idem proſequitur in mutuo quo
3 ad vſuram, Ita nec eſſet † ſimonia, ſiquis diceret collatori da mihi beneficium, quia non ero ingratus, & ille conferret, & ſequeretur gratitudo, quia illa verba ſunt verba iactatoria, & generalia, quæ non inducunt obligationem. P. Marius de ſimonia.

QVAESITVM LXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Simonia vtrum ſit emere vel vendere Ius patronatus vel ſuffragia ad illud.*
2 *Ius patronatus cum vniuerſitate vendi poteſt ſine ſimonia.*
3 *Patroni ſacta præſentatione an poſſint ſe intromittere exactioni fructuum.*

An ſit ſimonia emere, vel vendere Ius patronatus, vel ſuffragia ad illud?

1 DIc, quòd † ſic, ſicut, & de beneficijs dicitur, Concil. Trid. ſeſſ. 25. ſicut legitima, & cap. de hoc de ſimonia, ſed Ius patronatus † ſine
2 ſimonia poteſt vendi cum vniuerſitate aliorum bonorum, nulla facta mentione ſingulariter de illo, ſed in confuſo cū venditione feudi.
3 Vbi nota, q̃ † patroni facta p̄ſentatione ad ius patronatus non poſſunt ſe intromittere, ſeu immiſcere exactioni fructuum alias incurrerent ſimoniam, ex Concil. Trid. loc. cit. niſi in caſu paupertatis, & tūc decreto iudicis.

De reſignatione beneficij.

QVAESITVM LXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Simonia vtrum ſit reſignare beneficium in manibus Papæ ad fauorem tertij præcedente conuentione de aliquo commodo temporali Papæ non expreſſo.*
2 *Reſignationes beneficiorum ſemper fiunt in manibus Papæ.*
3 *Reſignans liberè nil petens niſi*

mente & animo an committat simoniã ſi Epiſcopus ſciens eius mentẽ conferat nepoti renuntiantis.

An ſit ſimonia reſignare beneficium in manibus Papæ ad fauorem tertij, præcedente conuentione de aliquo commodo temporali, quod Papæ non exprimitur?

1 DIc, quòd ſic, † D. Anton. 3.p. tit.25. c.3.§. 15. Ioann. Andreas de rer. permut. in 6.

2 Vbi nota † huiuſmodo reſignationes ſemper fieri in manibus Papæ ex conſtitut. Pij V. ſed quando non ſunt ad fauorem, ſed liberè ſunt coram ordinario quæ potiùs vocatur renuntiatio.

3 Et hic ſcias non committere † ſimoniã qui renuntiauit liberè nil petens, niſi mente, & animo, ſed Epiſcopus ſciens illius mentem, confert nepoti renuntiantis, & eſt ſecurus in conſcientia tam renuntiãs, quàm conferens, & ille, cui eſt facta collatio, ceſſante omni fraude, ſed in foro exteriori videtur eſſe contra bullam Pij, V.

De permutatione beneficiorum.

QVAESITVM LXXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio beneficiorum an ſit licite.*

2 *In permutatione Iuris patronatus quid requiritur.*

An ſit licita permutatio beneficiorum?

1 DIc, quod † ſic, ſi concurrãt hæ conditiones, prima vt volens permutare, habeat ius verè non in ſpe, neq; ad rem, c. vnico de rer. permut. vbi Ioannes Andr. & ſcribentes, ſecunda vt ſiat authoritate ordinarij, quando non ſit coram Sãtiſsimo cap. queſtiones, & cap. vniuerſorum, & cap. quæſitum, & cap. cui olim, de rer. permut. & ibi Abb. & ſi ammutantes ſint diuerſarũ Diœceſum vtriuſq; Epiſcopi requiritur authoritas, & poſſet in praxi obſeruari, vt alter Epiſcopus alteri Epiſcopo vices, et voces ſuas in hoc de mandaret, et conferentem facere de hoc in literis mentionem. Videatur opti-

ma gloſ. ca. vnico de rer. per mut. in 6. tertia vt tractantes de permutando nil inter eos concludant, ſed tractatum reſeruant totum ordinario approbandum, nec aliàs, nec aliter, nec alio modo, Sil. permutatio num. 3. Abb. in cap. olim, de rer. permut. quarta conditio, vt prius fiat renuntiatio in manibus ordinarij, & poſtea ſequatur permutatio cap. queſtiones de rer. permut. cap. cum vniuerſorum eod. tit. & d. cap. vnico, & in 6.

2 Sed in Iure † patronatus vltra conſenſum Epiſcopi requiritur etiam conſenſus patronorum Couar. lib. pract. cap. 36. num. 9. quinta cōditio vt permutatio fiat libera, nullo adiecto pacto, modo, aut conditione, c. vlt. de pact. gloſ. cap. dudum de præbend. in 6. Nauar. conſ. 29. de ſimonia.

QVAESITVM C.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio an fieri poſſit de beneficio pręſenti cum beneſitio vacaturo.*

2 *Permutatio de beneficio, quod quis iam poſſidet cuius ad huc alter non cępit poſſeſſionē licet haberet bullas expeditas an valeat.*

3 *Permutatio Abbatia in commendam cum beneficio in titulum collato abſque aſſenſu ſuperioris an valeat.*

An poſſit fieri permutatio de beneficio pręſenti cum beneficio vacaturo, quia Pontifex conceſſerat alicui primum beneficium vacaturum?

1 DIc, quòd non etiam ſi Epiſcopus conſentiret, quia eſt neceſſe vtrumq; habere beneficium de præſenti in rè, non in ſpe, nec valeret

2 † permutatio de beneficio, quod quis iam poſſidet cum beneficio, cuius adhuc alter non cępit poſſeſſionem, licet haberet bullas expeditas, quia hic habetur Ius ad rem, ſed non Ius in re quia adhuc non cępit poſſeſſionem Abb. in cap. cum olim de rer. permut.

3 Nec † valeret permutatio Abbatiæ in comendā cum beneficio in titulum collato abſq; aſſenſu ſuperioris Abbatiæ, Abb. loc. cit. & ratio eſt, quia hæc non eſt æqualis permu-

tatio, in qua debet ſeruari æqualitas tituli, & introituum.

QVAESITVM CI.

SVMMARIVM.

1 *Simonia vtrũ ſit ſiquis de nouo fundet, & dotet beneficiũ pro eo cõmutando cum Abb. vel Canonico.*

2 *Permutantes beneficia, propria authoritate ſunt ſimoniaci, & priuandi.*

3 *Simonia eſt ſiquis renunciat beneficium alteri cum pacto vt ille renunciet aliud beneficium nepoti renunciantis.*

4 *Simonia eſt dare votum in capitulo cum promiſſione, quod altera vice dabitur ab altero ad eius inſtantiam.*

An eſſet ſimonia, ſiquis de nouo fundet, & dotet beneficiũ pro eo commutando cum Abb. vel Canonico?

1 DIc, quòd † ſi præceſſit conuentio inter fundãtem, & dotantem beneficium & Abbatem ſeu Canonicum cum pacto de fundando, & permutando, eſt ſimoniaca permutatio ſequuta, Nauar. conſ. 44. de ſimonia.

2 Hic nota, quod qui † permutarent beneficium propria authoritate ſine conſenſu Epiſcopi, ſunt ſimoniaci, & priuandi cap. cum olim de rer. permut. Couar. lib. 1. Var. c. 5. & ratio eſt, quia authoritas ſuperioris purgat omnem ſuſpectionem.

3 Hic nota † eſſe ſimoniam, ſiquis renuntiat beneficium alteri cum pacto, vt ille renuntiet aliud beneficium nepoti renuntiantis, & collatio facta eſt inualida cap. vlt. de pactis gloſ. in cap. dudum de præbend. in 6. Nauar. conſil. 23. de ſimonia; & in manu. cap. 23. nu. 100. & ratio eſt, quia hæc pactio, vt ſupra continet aliquod temporalitatis, & obligationis, & ideo ſimoniaca D. Anton. 3. p. tit. 15. c. 3. §.

4 25. Ita etiam eſſet † ſimonia dare votum in capitulo cum promiſſione, quod altera vicè dabitur ab altero ad eius inſtantiam. Idem dic de datione voti in iure patronatu, vel quacunque electione Eccleſiaſtica DD. in præallegat. locis.

QVAE-

QVAESITVM CII.

SVMMARIVM.

1 *Simania vtrum ſit reſignare beneficium ob luxuriam.*

An eſſet ſimonia reſignare beneficium ob luxuriã .i.cum pacto, vt alter permittat reſignantem luxuriari cum conſanguinea, vel altera?

1 DIc eſſe † ſimonia ſacrilegam, & peſſimam, Sot.lib.9.de Iuſt. & Iur.q.7. artic.3.

QVAESITVM CIII.

SVMMARIVM.

1 *Simoniam an ſit si in permutatione, vel reſignatione præceſſit pactum, vt alter faciat omnes ſumptus in bullis.*

2 *Simonia an ſit ſiquis permutat beneficium pingue cum altero minus pingue, vt haberet aliquem annuum cenſum, vel &c.*

3 *Quid ſi quis permutaret dignitatem, vel perſonatum paucorum redditum cum beneficio ſimplici pinguiorum introituum cum pacto, vt intus.*

An ſit ſimonia, ſi in permutatione, vel reſignatione præceſſit pactũ, vt alter faciat omnes ſumptus in bullis?

1 DIc, quòd † ſic, quia interuenit temporale pro ſpirituali, Inn.in c.cũ pridẽ de pactis, eſſet tuta praxis id exprimere ſupplicatione ſſmo Pontifici, Ita etiã eſſet
2 † ſimonia, ſiquis permutans beneficium ſuum pingue cũ altero minus pingue, vt hac occaſione haberet aliquem annuum cenſum, vel ſemel, vel tuto tempore iuri allegat.
3 Idem dic, † ſiquis permutaret dignitatem, vel perſonatum paucorum reddituum cum beneficio ſimplici pinguiorum introituum cum pacto, vt renuntians pinguius beneficium, aliquid ſibi retineat fructuum ad ſui ſubſtentationem, & remedium eſſet conſulere ſummum Pontificem, vt penſionem concedat ſuper pingue, Sot.loc.cit.art. 3.Couar.lib. Var.1. c.5. Sil. V. permutatio, q.13.Tabien. ſimon. num.53.

Licet aliqui dicant id poſſe fieri authoritate Epiſcopi, Fe-

lin. in c. quia veriſimile de rer.permut.Ancar. cõſ.208.

De penſione.

QVAESITVM CIV.

SVMMARIVM.

1 *Penſio quid ſit.*

2 *Penſio qualis, & quanta eſſe debet, & num.3.*

4 *Penſio in beneficijs Iuriſpatronatus requirit aſſenſum patronorum.*

5 *Papa ſolus poteſt penſiones imponere.*

6 *An ſit simonia si fiat pactum de extinguendo pensionem intra tot annos.*

7 *Quid si Epiſcopus concederet vt alter litigantium ſolueret pensionem ſuper beneficio alteri cedenti.*

8 *Quid ſi ſine conſenſu Papæ extingueretur.*

9 *Quid ſi quis ſolueret pensionem ſucceſſori in beneficio grauato penſione ante expeditionem bullarum.*

10 *Succeſſor in beneficio tenetur ad onera realia ipſius.*

11 *Penſionarius ad quid teneatur.*

Quid eſt penſio?

1 DIc, quòd † eſt ius ſpirituali annexum dependente percipiendi fructuum beneficij, certam quantitatẽ ob iuſtam cauſam, ad tempus ex conſẽſu ſummi Pontificis, Nauar. c.23. nu.101.
2 quæ penſio † debet eſſe certa,& determinata,& non debet tranſcendere tertiam partem fructuum annuorum beneficij. Abb.in c. conqueren. de cler.non reſid. Felin.in c. ad audien. de reſcrip. vel de-
3 bet eſſe † tanta, vt beneficiato, vnde viuere poſſit, ſed in hoc ſtandum eſt voluntati ſummi Pontificis, qui omnia facit optimè, & rationabiliter.
4 Hęc penſio † in beneficijs iuris Patronatus requirit aſſenſum patronorum,DD. cit. & in omni penſione imponenda ſuper beneficijs requiri-
5 tur Papæ authoritas, † qui ſolus eas imponere poteſt, alias eſſet ſimonia,Coua. Var. c.5.Nauar.lo.cit. & Papæ authoritate extinguitur, viuo penſionario, per pretium anticipatum, ſed alio modo ex-

tingui-

tinguitur, morte penſiona rij.
6 Eſſet † ſimonia, ſi ſit pactum de extinguendo eam intra tot annos, & coll. beneficij eſſet nulla, intellige ſine Papæ authoritate, Gigas de penſ. quæſt. 87.
7 Eſſet ſimonia, † ſi Epiſcopus concederet, vt alter litigantium ſolueret penſionem ſuper beneficio alteri cedenti, Abb. in c. 1. vt Eccleſiaſtica beneficia ſine di. conf. Nauar. conſ. 20. de ſimon. & eſſet ſi-
8 monia, † ſi ſine cõſenſu PP. extingueretur Nauar. conſ. 50. de præbend. & extinctio, eſſet nulla, ſed ex ſimonia, non inducit pœnas, ſed tantummodo peccatum mor.
9 Eſſet † ſimonia, ſiquis ſolueret penſionem, ſucceſſore in beneficio grauato penſionem ante expeditionem bullarum, & ratio eſt, quia datur ſpirituale pro temporali, vide Abb. in c. dilectus de ſimonia, Nauar. conſ. 51. de præbend.

Et notandum, quòd ſucceſſor
10 † in beneficio tenetur ad onera realia ipſius, Gigas de Penſ. Grem. & Franc. in ca. præſenti de offic. ordin. & pẽ-
11 ſionarius † tenetur incedere in habitu, & tõſura Clerical. & quotidie recitare offic. B. M. & non recitans, non facit fructus ſuos pro rata temporis, & non incedens in hab. & tonſ. peccat, maximè per bullam Sixti V. vide Nauar. conſ. 55. de præben.

De Confidentia.

QVAESITVM CV.

SVMMARIVM.

1 *Confidentia, quid ſit.*
2 *Confidentia quando committitur, & num. 3. 4. 5. & 6.*
7 *Simoniaca confidentia, quæ dicatur.*

Quid eſt confidentia?

1 DIc, quod † eſt collatio, ſeu receptio Eccleſiaſtici beneficij per modum fidei commiſſum, vt recipere beneficium cum pacto, vt alteri poſtea cedatur, & conferens, & recipiens ſunt ſimoniaci, & confidentia committitur.

2 Committitur † confidentia aliquando in collationem cũ pacto, vt ſupra, & tunc rece-

pro beneficio incurrũtur cenſuræ; & pœnæ ab vtroq; Nauar. c. 23. nu. 100. ſecus quando collator contulit abſq; pacto, ſed ſolummodo intentione, tunc non incurrit ſimoniam, ſed peccauit, Nauarr. conſ. 36. de ſimonia.

3 Committitur † in reſignatione, cum ſit pactum, vt reſignãs habeat fructus, & alter titulum, vel aliquam partem, DD. cit. vbi ſupra. Sed ſiquis

4 † reſignaret cum animo percipiendi fructus, & non cum pacto, reſignario teneret, ſed factum eſſet punibile in foro exteriori, vide Nauar. conſil. 28. & 29. de ſimonia; & in cõ ſcientia eſſet licitum.

5 Poteſt committi † in præſentatione, vel nominatione ad beneficia, vt quando quis præſentat, vel nominat cum pacto, vt alteri poſtea cedatur, Nauar. conſ. 23. de ſimonia, & in manu. c. 25. nu. 107.

6 Poteſt committi † in impetratione beneficij, vt cùm ſit pactum, vt alter, alterum certioret de vacantijs, & habeat pẽſionem ſuper impetratis, hæc

7 dicetũ † ſimoniaca confidentia, etiam ſi poſtea penſio obtineretur à ſummo Pontifice, nam deberet exponi etiam pactum, vt ſupra initum, Nauar. c. 23. nu. 100.

De pœnis confidentiæ.

QVAESITVM CVI.

SVMMARIVM.

1 *Confidentiæ pœnæ quæ ſint.*

Quæ ſunt pœnæ confidentiæ?

1 DIc, quod ſunt † eędem pœnæ, quæ ſunt cõtra ſimoniacos reales, ſcilicet, quod confidentes in beneficijs ſunt ipſo facto excõmunicati, vacat beneficiũ collatum, & receptum illo modo, nullus acquiritur titulus, & obtinentes beneficia tenentur ad reſtitutionem fructuum, etiam ante condẽnationem, etiam ſequuto adimplemento ab altera parte promiſſo, quod eſt pluſquàm in ſimonia reali, in qua requiritur adimplementum ex vtraque parte.

Nunc de Superſtitione.

QVAESITVM CVII.

SVMMARIVM.

1 *Superſtitio quid ſit.*
2 *Superſtitionis ſubiectũ quid ſit.*
3 *Superſtitio unde dicitur.*
4 *Superſtitio circa quæ conſiſtit, & num. 6. 7. 8. & 9.*
5 *Simplicitas quæ excuſet à ſuperſtitione.*
10 *Superſtitio an ſit ieiunare in die Dominico,*
11 *Superſtitio an ſit ſi celebrans vel recitàns diuinum officium &c. plures Cruces adhiberet quam Eccleſia pręcipiat.*

Quid eſt ſuperſtitio?

1 DIc, quòd † eſt veræ religionis falſa imitatrix, vel eſt falſa, vel vana religio exihibens cultum Deo debitum, cui non debet, vel ipſi Deo, eo modo, quo non debet, D. Tho. 2. 2. q. 92. art. 2. Summiſt. titul. 5. ſuperſtitio.

2 Et ſubiectum † ſuperſtitionis eſt ipſa religio, quæ, quia eſt virtus, poteſt habere extrema vitioſa, vel ratione defectus, & diceretur irreuerentia, vel ratione exceſſus, & diceretur ſuperſtitio, quæ dirigit hominem ad colendum Deum modo, & cultu indebito, ſicut vera religio dirigit ad colendũ Deum tanquam Creatorem.

3 Superſtitio † dicitur ab hoc vocabulo ſuperſtitè, quia ſolebant antiqui gentiles, vt filij eſſent, ſuperſtites quoti die, & ſacrificare, & orare cum obſeruationem temporis, loci, modi, & numeri, D. Tho. 2. 2. q. 92. art. 4. Iſiod. lib. de ethimol.

4 Superſtitio, † vel poteſt conſiſtere circa cultum, quod datur creaturę, & debetur Creatori, & dicitur proprius Idolatria, vel poteſt conſiſtere circa cultũ, quod datur Creatori, ſed modo indebito, vt ſuperfluo, & hæc dicitur propriè ſuperſtitio, quæ, vel poteſt conſiſtere in cultu pernicioſo, vt cum in cultu diuino adhibentur mendacia, & falſitates, nam in hoc poteſt interuernire Apoſtaſia, Idolatria, vel hæreſis, vt ſi hodie quis circumcideretur, vel ſi componeret. Azimos pan es hæc eſt Apoſtoſia, quia huiuſ-

modo antiquæ legis cęrimoniæ oſtendebant Chriſtum futurum, quem iam noſtra fides credit,& verè iam veniſſe, & talis eſſet puniendus, vt hęreticus.

5 Excuſaret † aliquas ſimplices mulieres in huiuſmodo, ſimplicitas,& quia ita fuiſſent inſtructa à maioribus,ſed ſi fuiſſent admonitæ,peccarẽt mortaliter,& punirentur etiam in foro exteriori.

6 Huc etiam pertineret proponere falſa miracula fideli populo, vel falſas hiſtorias, aut falſas reliquias,aut falſas imagines, vel falſas tabulas votiuas, contra quod inuehitur Concil Trid. vide Nauar.c.2. num.22.quæ omnia grauiſſima peccata mortalia sũt in genere ſuperſtitionis in cultu pernicioſo.

7 Poteſt † etiam conſiſtere ſuperſtitio in cultu Dei ſuperfluo, vt cũ quis exhibet Deo honorem, ſed cum cęrimonijs ab Eccleſiaſtico, vſu alienis, & quæ nihil pertinent ad Dei reuerentiam, ſiue ad ipſius gloriæ exaltationem, vt audire miſſam cum certo candelarum numero, vel cũ quatuor euangelijs, vel certum numerum miſſarum, vt ſeptẽ miſſas pro obtinendis ſeptem donis Spiritus ſancti vel quatuor pro obtinendis quatuor virtutibus, vel cum orationibus, quæ non ſunt in miſſali, & ſimil. quæ omnia ſuperſtitioſa ſunt, et prohibita per Concil.Trid.ſeſſ.22. et argu. text. cap.2. ext. de celebrat. miſſ. et peccatum grauiſſimũ, vbi interueniſſet pertinacia, et præceſſerit admonitio, aliàs regulariter ſine pertinacia,et admonitione diceretur regulariter peccata venialia huiuſmodo.

8 Sed non † compręhenduntur ſub hac regula miſſæ,quæ certo numero,celebrantur in Eccleſia nempe, le 31. & 41.vulgo nuncupatæ,le meſſe di S. Gregorio,quia hic numerus miſſarum, habuit initium à bona cauſa, & eſt in Eccleſia vſitatus,vt habetur in cap.ad monaſterium extra de ſtatu monacorum, & apud D. Greg. in dialog.Hoc enim numero miſſarum fuit reuelatum,liberatam fuiſſe à pœnis Purgatorij animam cuiuſdam monaci, licèt tũc non fuerint

celebratæ, niſi triginta miſſæ, ſed hodie ad fugiendam ſuperſtitionem dicuntur plures, nempe 31. vel 41.

9 Poſſet etiam † in his eſſe ſuperſtitio, vt ſi crederetur non poſſe dici plures, vel pauciores, vel debere dici continuatis diebus, nam poſſunt dici etiam cum intermiſſione, ſi abſit ſuperſtitio, ſed dici per dies continuatos, meliùs eſt.

10 Hic nota, † eſſe ſuperſtitionem, ieiunare in die Dominico, quia de hoc non eſt, nec præceptum, nec vſus Eccleſiæ, imo ſi vigilia incidit in Domicicam, obſeruatur in Sabbato præcedenti. c. 1. & 2. de obſeruat. Ieiun. & cap. quadrageſ. de conſe. diſt. 5. Verùm ſiquis vouiſſet ieiunare in aliquo feſto, quod poſtea incideret in Dominicam poſſet ieiunare, & deberet in tali die vel ſi ieiunet ex cauſam exultationis in die Dominico, & non afflictionis vt ſupra de voto dictum eſt.

11 Nota etiam † eſſe ſuperſtitionem, ſi celebrans in celebrando, vel in recitando diuino officio, vel in quauis alia actione miſterij ſacerdotalis plures cruces, quàm Eccleſia præcipit, adhiberet; & peccaret mortaliter, niſi excuſaretur ſimplicitate, vel inaduertentia.

De ſpeciebus ſuperſtitionum.

QVAESITVM CVIII.

SVMMARIVM.

1 *Superſtitionum quot ſunt ſpecies.*

Quot ſunt ſpecies omnium ſuperſtitionum?

1 DIc, quod † ſunt quinq; Prima eſt Idolatria, Secunda eſt magia, Tertia eſt vana obſeruatio. Quarta eſt maleficium. Quinta eſt diuinatio. & de hac loquitur bulla Sixti V. prohibentis.

De Idolatria.

QVAESITVM CIX.

SVMMARIVM.

1 *Idolatria quid ſit.*

2 *Idolatria vnde ſumpſit originem.*

3 *Qui peccant peccato Idolatriæ & num. 4. & 5.*

6 *Signa obſeſſi quæ ſint.*
7 *Qui poteſt adiurare demones & de licentia cuius.*
8 *Credens demonem ſcire dare omnia reſponſa, quæ petuntur eſt excommunicatus in bulla Cœnæ.*

Quid eſt Idolatria?

1 DIc, quòd † eſt cultus debitus Creatori, qui datur creaturæ, ſiue tacitè, ſiue expreſsè, & latria grecè, interpetratur latinè cultus, ſeu honor, vel adoratio, & Idolum, eſt ſtatua, vel imago alicuius creaturæ, D. Tho. 2. 2. quæſt. 94. & ibi Caiet.

2 Et Idolatria, ſumpſit originẽ à Nino Rege Babiloniæ, qui poſuit ſtatuam Belo eius parenti mortuo, & illam adorari præcepit, D. Anton. 2. p. tit. 15. c. 1. §. 3.

Hoc peccato peccāt omnes Ido-
3 latræ, † & peccaret qui adoraret Demonem incluſum in anulo, vel in fiala, vel alio loco, & reſponſa ab eo peteret, vide Nauar. c. 25. nu. 28.

4 Hoc peccato † peccat qui ſpẽ haberet in aliquibus vanis imaginibus, vel ſtatuis, & ab eis reſponſa quæreret, exceptis imaginibus, & ſtatuis Sāctorum, quæ dicuntur libri ſimplicium idiotarũ, quas venerari debemus, vt eorum interceſſione apud Deum adiuuemur.

5 Similiter peccaret, † ſiquis per curioſitatem peteret reſponſum à Demone, ſeu promiſſionem, ne reuertatur in corpus, aliàs obſeſſum, ſecus ſi ex ſimplicitate, vel per modum Imperij, quando exorcizans petit à Demone; vel eius nomen, vel à quanto tempore corpus obſedit, vel alia, quæ faciunt ad eius expulſionem.

6 Et hic nota, † quòd ſigna obſeſſi ſunt principaliter, quando loquitur diuerſis linguis, vel ſi proicit ſe in terram, vt leuari non poſſit, & alia, quæ ſciunt exorciſtæ, quo in genere habuit maximam gratiā à Deo P. D. Bernardus Canonicus Santi Saluatoris ex familia monaſterij Sāctæ Sophię huius Ciuitatis Beneuēt.

7 & ſolus † ſacerdos, vel exorciſta de licentia Epiſcopi, vel Parochi poteſt adiurare per adiurationes ab Eccleſia introductas, ſed laicus nullo

modo

modo poteſt,quia non habet ordinem, & ſi faceret, eſſet peccatum expreſſum,vel tacitum cum Dęmone,\nec Epiſcopus poteſt dare illi licentiā P. M. Et ſi legitur familiam Eleazari in l. veteri habuiſſe hanc virtutem eijciendi Demones, dicendum eſt, id conceſſum à Deo ſpeciali gratia, de qua dicit Ianſenius in concord. Euangel. inter alios textus Euangelici, intellexiſſe Dominum, cum dixit, Filij veſtri in quo eijciūt?

8 Nota † etiam eum,qui crederet Demonem ſcire dare omnia reſponſa, quæ petuntur eſſe excommunicatum in bulla Cenæ,ſi cum pertinacia, & errore,intellectus.

Secus, ſi ſine errore intellectus, ſed ſolummodo pro obtinendis theſauris, vel veneris, vel ſciendis hoſtium ſecretis, tūc peccat mortaliter, ſed nō eſt excomm. ſed in foro exteriori poteſt caſtigari tanquam ſuſpectus de hęreſi quomodo cunque hæc faciat, per bullā Sixti V. ſed antea puniebantur iuxta gloſ. in cap. accuſatus de hereſ. in 6.

De Magia.

QVAESITVM CX.

SVMMARIVM.

1 *Magia quid ſit.*
2 *Magia falſa quæ ſit.*
3 *Magiæ falſæ quot ſunt ſpecies.*
4 *Negromantia quæ eſt.*
5 P*harmatia quæ ſit.*
6 *Magia hodie ſemper ſumitur in malam partem.*
7 *Magia falſa quot modis poſſit fieri.*
8 *Magici homines pactū habent cū Demone & quale & nu. 9.*
10 *Nux Beneuentana hodie non extat.*
11 *Habentes expreſſum pactum cum Demone ſunt excōmunic.*

Quid eſt magia?

1 DIc, quòd † eſt ſcientia, quæ pertinet ad practicam,alio modo vocata ſapientia,vel naturalis Philoſophia, vel mathematica. hinc apud Perſas magi appellabantur, qui ſapientes erant, vt apud Gręcos Sophi, & apud Hæbreos. ſcribæ, ſicut apud nos appellantur doctores, & hæc magia verè eſt,quæ eſt cognitio virtutum naturalium,quo

modo applicentur actiua passiuis.

2 Sed eſt, & alia † magia falſa, quæ eſt ſcientia practica rerũ naturalium, ſed deprauata opera Demonum, & vſu per ditorum hominum, & cum auxilio Demonum operatur mirabilia, D. Tho. 2. 2. quæſt. 2. art. 1.

3 Huius falſæ † Magiæ duæ sũt ſpecies, negromantia, quę eſt,
4 quando pro ſuſcitandis mor tuis interuenit Demon, qui dicit eſſe ſe illum mortuum,
5 & Pharmatia, † quando da tur poculum maleficiè compoſitum ad inducendum o dium, vel amorem, hinc pocu la amatoria, & hodie magia
5 † ſemper ſumitur in malam partem, & magi dicuntur ni gromantes, nam vera magia poſt Chriſti Euangelium ceſſauit. 26. q. 3. c. Igitur, & hæc ſemper ſunt peccat. grauiſſ. & continent pactum expreſſum vel tacitum cum Dęmone, niſi excuſatur ſimplicitas, & bo na fides, ſed in foro exteriori punientur à S. Inquiſitione. Magia igitur falſa, † tribus modis poteſt fieri, vel transfe rendo, vel applicando, vel de ludendo, Transferendo vtſi corpus de loco ad locum, quod poteſt Demon diuina permiſſione, & non aliter, ſed non poteſt creare, quia id ſolius Dei eſt, applicando actiua paſſiuis per miniſteriũ alicuius pſonæ, vt ſi applicat her bam, cuius virtutem ipſe ſcit morbo, qui ſanatur hac dæmonis applicatione. Deluden do, vt cum decipitur imaginatoria hominis, vt faciunt præſtrigiatores, quod fecerũt magi Aegijptij Exord. 7. & 8.

8 Hiperditi † homines pactum habent cum Dęmone ſiue ta citum, ſiue expreſſum, tacitũ, vt cum per incantationes, aliquod operantur, quod non procedit ex cauſis, neq; natu ralibus, neq; ſupernaturalibus, vt dicere aliqua verba, quæ nullo modo poſſunt ope rari, quod quæritur, vel cum datur breuis ſcriptura continens caractheres, nihil ſignificantes, vulgo breuia in collo appenſa, uel ſimil.; In his adeſt pactum tacitum, & inuocatio dęmonis, & ſit regula, quoties, ſiue caractheres, ſiuè per figuras, ſiuè per circunſtantiam loci, aut tempo-

ris, & ſimil. petitur, quod nõ eſt effectus proportionatus medijs, vt portare breue ligatum manu Virginis ante ortũ ſolis in Eccleſia, & ſimil. eſt Demoniaca ſuperſtitio etiam ſi ferantur res ſacræ ad aliquẽ effectum particularem cum obſeruatione loci, aut circunſtantia temporis, vel perſonę, & ſimil. Non tamen eſt malum ferre deuotas orationes ad excitandam deuotionem, & ad obtinẽdum omnem gratiam à Deo.

9 Expreſſum † vero pactum eſt, cum homo creatoris ſui oblitus, expreſſe cum Dęmone paciſcitur ſe illi inſeruiturum, ſtipulando adinuicem ſcribendo cum ſanguine, vel alio modo ab eis adinuento, vt faciũt ſtriges, quæ iurant omagiũ Dæmoni in nuce Beneuentana.

10 Et hic nota † nucem hanc hodie non extare, nam, vt traditio fert, fuit radicitus extirpata à Beato Barbaro XX. Beneuentanorum Epiſcopo, qui in imo radicum foſſo inuentum ſerpentem, aqua benedicta aſpergens, occidit, ſed adhuc congregantur eo in loco ſtrygę, vel prope, vt noui ego, qui vt Auditor, Curię Archiepiſc. interueni examini quarũdam fęminarum huius prouinciæ, quarum cauſa fuit à S. Officio Inquiſitionis prætéritis annis examinanda, & cognoſcenda, remiſſa Domino Archiepiſcopo Beneuẽtano, cum interuentum admodum Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. Mellini tũc Gubernatoris, huius Ciuitatis.

11 Hi tales † habentes expreſſũ pactum cum Dæmone ſunt, excõmunic. & in eos eſt bulla Sixti V. vide Nau. c.25.n.22. in manu, & hic ſciatur conſulere negromãtes eſſe prohibitum ſub pœna excom. latæ ſenten. Nauar. c.2. num.23. & 36. & habetur in c. Ariolos, 26. quæſt. 5.

De vanis incantationibus.

QVAESITVM CXI.

SVMMARIVM.

1 *Incantatio quid ſit.*

2 *Incantatio an quandoq; ſit licita.*

3 Incan

3 *Incantatores ſerpentum habent pactum tacitum cum demone.*

4 *Dauidis carmen Pſalmi an approbet incantationes.*

An ſit licita incantatio?

1 DIc, quod † eſt prohibita, quia, vt dictum eſt habet tacitum; pactum cum Dæmone, & hoc procedit, in omnibus incãtionibus, niſi excuſaret ignorantia,& bona fides ante admonitionem cõfeſſoris, maximè circa ſimplices mulierculas, quæ ante admonitionem confeſſoris poſſunt abſolui impoſita ſalutari pęnitentia, & ſi fuerit caſus reſeruatus, vel habuerit annexam excommunicationẽ debet obtineri prius facultas à ſuperiore, vide D. Tho. 2. 2. q. 95. & 96. Incãtatio igitur eſt prohibita, & pertinet ad ſuperſtitionem, ſed ſi fuerit in mala fide nõ eſſent abſoluendę.

2 Sed, poſſet † dici, quod aliquando ſit licita, quã lo quis dicit verba ſacra, & nil aliud addit, vt Deus in adiutorium meum intende, ſperans diuino adiutorio expellendum eſſe omne malum, ſed non debet attendi aliquis finis particularis, vel obſeruari tempus, vel locus, vel modus, vide D. Tho. 2 2. quæſt. 69. art. 4. & Caiet. v. incantatio, qui dicit nulli credendum eſſe in bonum in materia Incantationis, Idem, Sil. in v. ſuperſtitio.

3 Et hic † nota, incantatores ſerpentium habere pactum ſaltem tacitum cum Dæmone, qui fingit obedire, vel educendo ſerpentes è latebris vel reddendo eos innoxios, & obedientes incantatori.

4 Nec † Dauidis carmen Pſalmis. Approbat incantationes, ſed potiùs reprobat iuxta D. Auguſtini, & aliorum, illius loci expoſitionem, ſed ibi Propheta, ſimilitudine voluit exprimere nolentes intelligere, vt bene agant; &c.

De vana obſeruatione.

QVAESITVM CXII.

SVMMARIVM.

1 *Vana obſeruatio in quo conſiſtit.*

In quo conſiſtit vana obſeruatio?

1 DIc, quòd † conſiſtit in ſumendis vanis, & ſuperſtitioſis remedijs pro recuperanda, vel tuenda ſanitatæ, D.Tho.loc.cit.& Nauar. cap.12.num.22. Vt eſt, cum quis vtitur aliquibus verbis, quæ neq; ex diuina inſtitutione, neq; ex naturali virtute, neq; ex Eccleſiæ diſpenſatione, talem effectum operari poſſunt, vt eſſet pro biberatione à febre quartana, liberè aquam cum cartis ſcriptis, verbis ſacris, vel non intelligibilibus, & ſimil.

QVAESITVM CXIII.

SVMMARIVM.

1 *Verba Euangelij an liceat ſuper nos geſtare vel res ſacras vt Agnos Dei.*

2 *Eijcere Agnos Dei in mare ad ſedandas tẽpeſtates vel & c. an ſit ſuperſtitio, & num. 3.*

4 *In verbis, & lapidibus aliquibus ineſt virtus quædam naturalis.*

5 *Superſtitio an ſit dicere verba ſacra, ad aures infirmi pro recuperanda ſanitate.*

6 *Viris aliquibus probis conceſſa eſt à Deo gratia ſanitatum in ſigno Crucis.*

An liceat geſtare ſuper nos verba Euangelij, vel res ſacras, vt Agnos Dei, & ſimil.?

1 DIc, quòd † non eſt illicitum, dummodo non imiſceantur vanitas, & ſuperſtitio, puta ad hunc, vel illum finem particularem, niſi quantum virtus diuina, aut naturalis, aut Eccleſiaſtica diſpenſatio permiſerit, Nauar. in tract. de Hor. Canon.

2 c.6.num.44. Hinc non † erit ſuperſtitio aliquando eijcere Agnos Dei in mare turbatũ ad ſedendas tempeſtates, vel ad extinguẽdum ignem, quia ex matris Eccleſiæ, diſpoſitione talem poſſunt habere virtutem communicatam illi ab eius ſponſo, Caiet. V. Superſtitio in fine, Hinc legi-

3 tur † Imperatorem ad ſedandum mare Andriaticum eijciſſe in illud vnum ex clauis paſſionis Chriſti.

4 Nota tamen poſſe † in aliquibus herbis, vel lapidibus ineſſe virtutem quandam natu-

ralem,

ralē, quæ applicata ſortiatur effectum, & hoc non eſt ſuperſtitioſum, nec prohibitū, vt virtus lapidis dyaſpidis, quæ habet ſiſtere ſanguinē, & vnguis Elephanti, quæ eſt naturaliter contra grancum, & calamita in ferrum, vide D. Antonin. 2. p. titt. 12. c. 1. §. 2. & alios. Quod poteſt dici de alijs, quæ habent naturalem virtutem in aliquos effectus eis infuſam, & diuina reuelatione cognitam, & à diuina bonitate, vt proſit ſanitati conceſſa, ſed eſſet

5 † ſuperſtitio dicere etiam verba ſacra ad aures infirmi pro recuperanda ſanitate, quæ ſi ſuccedit vel caſu ſucceſſiſſe vel dęmonis fraude, dicas, vt inducat homines ad credendum ei.

6 Non tamen † negandum eſt aliquibus probis viris conceſsā à Deo gratiam ſanitatum, vel ſigno Crucis, Gaiet. V. ſuperſtitio in fine, maximè quando eſt in ædificationem fidei, & familiæ Eleazarię erat conceſſa expulſio immundorum ſpirituū, de qua Chriſtus, in Euāgelio, filij veſtri in quo eijciunt. Ita Ganſenius in ca. Conçor. ſuper Euāgel. Luc. c. 11.

QVAESITVM CXIV.

SVMMARIVM.

1 *Remedia quæ prohibita, & quæ permiſſa pro ſanitate recuperanda, & num. 5.*

2 *Noxia remedia quæ ſitn.*

3 *Contumelioſa remedia, quæ ſint.*

4 *Nugatoria remedia quæ ſint.*

Quæ ſunt remedia prohibita, & quæ permiſſa in hoc propoſito pro ſanitate?

1 DIc, quædam † eſſe noxia, quædam contumelioſa, quædam nugatoria, Noxia † ſunt, quæ dantur ad inducendam ſterilitatem, ſiuè viro, ſiue feminæ, & ſunt peccata mortalia, & ſi dantur pro abortu, inducunt excommunicationem ex bulla Sixti V. quæ bulla comprehendit dantes mulieribus remedia pro abortu, ſeu ſterilitate, non autem viris, quia tunc tantummodo peccatur mortaliter.

3 Contumelioſa † remedia sūt quando dantur pocula ad

amorem, vel odium, quæ ſũt cum maxima Dei contumelia, & ſi miſcentur in eis ſacramentalia, ſapiũt hęreſim, Sil. in V. ſuperſtitio, Angel. V. interrogatio.

4 Nugatoria † remedia ſunt quæ adhibentur per aliquam actionem factam in aliquo particulari tempore, vel per particulare medium, vt natare in nocte Sãcti Ioannis Baptiſtæ, vel colligere herbas in hoc, vel alio die, vel emittere ſanguinem hoc, vel alio feſto, & non comedere capita animalium, hæc ſunt remedia nugatoria, vana, & ſuperſtitioſa, & vtentes peccant mortaliter, quia habent pactum tacitum cum Dęmone, niſi excuſentur ab ignorantia, & numquam fuerint admoniti à confeſſore, Nauar. c.6.num. 9. de Hor. Canonicis

5 Sed pro temporalibus † infirmitatibus, poſt adhibita licita remedia, ad Deum recurrendum eſt, ſcilicet rationibus, votis, & eleemoſinis, & ad Sanctorum interceſſionẽ, ac etiam ad vſus Sacramentorum, nec non & Sacramentalium. vt aquæ benedictæ, inceńſi, & palmæ benedictæ, ſed abſq; ſuperſtitione, vide Nauar. de Hor. Can. nu. 49.

QVAESITVM CXV.

SVMMARIVM.

1 *Inuocare auxilium alicuius ſancti particularis pro aliquo particulari, malo an liceat.*
2 *Inuocari poteſt D. Anton. pro inueniendis rebus deperditis.*
3 *Superſtitio an ſit ducere animalia infirma circa templa Sanctorum in eorum feſtis, vel &c. & num. 4.*
5 *Superſtitio an ſit pro ſanitate recuperanda imponi ſibi veſtem alicuius ſancti.*
6 *Quid ſi fiat anulus ex nummo argenteo, primo in adoratione Crucis oblato, &c.*
7 *Quid in eo qui ex nummo per eleemoſinam acquiſito, quamuis ſit diues dum luna eſt media, &c.*

An liceat pro aliquo particulari inuocare auxilium alicuius ſancti particularis, vt pro dolore dentium inuocare Sanctam Apolloniam, vel pro expulſione ignis Sanctum

Anto

Antonium de Viẽna, vel pro inuentione rerum deperditarum, Sanctum Antonium de Padua aduocatum meum, cãnendo reſponſorium, vt ſolet fieri?

1 DIc, quòd † licet, quia Deus elargitur multas gratias interceſſione Sanctorum, ſed euitandus eſſet vanus cultus, ne incideretur in ſuperſtitionem.

Hic nota, Nauarrum in ſpecie
2 docere poſse inuocari † D. Antonium aduocatum meũ pro inueniendis rebus deperditis, modo abſit ſuperſtitio, quæ eſſet, ſi quis diceret eſſe neceſſario dicendum reſponſorium, & non ſufficere, aliã orationem, c. 18. nu. 24.

3 Nota etiam, non † eſſe ſuperſtitione ducere animalia in firma circa templa Sanctorũ in eorum feſtis, vel alio tempore, vt fit Neapoli in feſto Sancti Antonij, & Sancti Eligij, & Romæ in feſto etiam Sancti Antonij, vt vidi maximo concurſu, & in terra Ceruinariæ huius Diœceſis in feſto Sancti Blaſij, vel alibi in feſto Sancti Viti, cuius Corpus eſt in Praga vrbe Boemiæ vt ex Martirol. & ratio eſt, quia deuotio, dominorũ poteſt impetrare ſanitatem animalibus interceſſione ſanctorum, quod approbat hiſtoria S. Paulini Nolenſis Epi-
4 ſcopi, ſed † poſſet ineſſe ſuperſtitio, ſiquis putaret neceſsarium ducere circum circa templum, vel per vnã portam introire, & aliam exire, vel tot vicibus circuire, & ſimil. vel cum dono, nam ſufficit ibi illa apparere, & ſi cũ oblatione, quod ſignum pietatis eſt, vt domini animaliũ moueantur ad deuotionem & eorum orationibus, & ſibi, & animalibus ſanitatem præcentur.

5 Nec eſſet ſuperſtitio, † pro ſanitate tuenda, vel recuperanda procurare imponi ſibi veſtem alicuius Sancti, vt pro dolore capitis, imponi biretum Sancti Franciſci de Paula, vel cingulum Sancti Franciſci Seraphici, dũmodo ſine ſuperſtitione apponatur, vt manu virginis, vel in tali loco, vel hora.

6 Sed eſſet † ſuperſtitioſum ex nummo argenteo, primo in

adora-

adoratione Crucis oblato, fieri anulum pro ſanitate tuenda, vel pro expellenda infirmitate, puta attractione neruorum, vulgo lo grãco, quia id ei, nec ex naturali virtute, nec ſuper naturali, nec ex diuina reuelatione, nec ex Ecclefiæ inſtitutione, aut quauis alia ratione, hoc illi ineſſe virtutis reperitur.

7 Idem dic † de eo, qui ex nũmo per eleemoſinam acquiſito quamuis diues, confici curat, mediam lunam, dum luna eſt media pro liberatione à morbo caduco, nã hoc nugatorium, & ſuperſtitioſũ remedium eſt.

Secus eſset, ſi quis faceret aliquod, quod ab antiquis audiuit reuelatum à Deo alicui Sancto, vel deuotæ perſonæ, Caiet. in Summ. V. Superſtitio, & in 2.2. q 96. art.4.

De arte Notoria.

QVAESITVM CXVI.

SVMMARIVM.

1 *Ars notoria quæ ſit.*

2 *Scientia non acquiritur niſi ſtudio, & labore aut per intellectus illuminationem.*

3 *Ars notoria habet tacitam Dæmonis inuocationem.*

Quid eſt ars notoria?

1 DIc in hoc propoſito † eſse illam, qua quis artificioſe vtitur ad acquirendas ſcientias abſq; labore, & ſtudio, vt cum vtitur certis Ieiunijs, orationibus, vel probationem verborum, incognitorum, aut in ſpectioni aliquarũ figurarum, hæc eſt ars diabolica D.Tho. 2.2.q.96. art.1. Nauar.c.2. nu.38. Sil. V. Superſtitio. Nam ſcien-
2 tia † non acquiritur, niſi ſtudio, & labore, aut per intellectus illuminationem, quæ non poteſt fieri à Dæmone, ſed à Deo ſolo, & ideo hæc
3 ars † habet tacitam inuocationem Dæmonis, Nauar. loc. cit. licèt hodie non ſit in vſu, Sed qui haberet reuelationem ſibi à Deo fuiſse infuſam ſcientiam, bonum eſset, ſed hodie non facile à Deo conceditur 26. quæſt.2.cap. qui ſine Saluatore, & ibi gloſ.

QVAESITVM CXVII.

SVMMARIVM.

1 *Reliquias Sanctorum an liceat gectare.*

2 *Geſtare an licitum ſit ſacras orationes, & Agnum Dei.*

3 *Geſtare reliquias falſas, & alteri dare eſt ſacrilegium.*

4 *Superſtitio quando poteſt ineſſe in orationibus, & geſtationibus rerum ſacrarum.*

5 *Superſtitio an ſit Imergere imaginem alicuius Sancti in mari vel flumine pro excitanda pluuia, &c.*

5 *Et an ſcribere in carta in feſto Sanctæ Agatæ dum miſſa celebratur vt liberetur Domus à tactu fulminum.*

7 *Et an ſcribere verba in candelis in feſto purificationis pro liberanda muliere à partus difficultate.*

3 *Imagines deuotas ad pluuias excitandas vel ſedandas an licitum ſit.*

9 *Quot ſunt neceſſaria ad euitandã ſuperſtitionem, in geſtatione breuium & quæ.*

An liceat geſtare reliquias Sanctorum.

1 DIc, † quod ſic, ſi cum Dei reuerentia, & Sanctorum veneratione geſtentur, pro omni bono obtinendo, & omni malo euitando,
2 & hoc modo licitum † eſt etiã geſtare ſacras orationes Agnum Dei, & ſimil. ſine tamen vana circũſtantia, vt geſtare reliquias, vel Agnos Dei, in forma triangulari, vel tribus filis ligatos, & ſimil. quia ineſſet ſuperſtitio cum pacto tacito dęmonis, vide Nauar. c.2.num.35. & D. Tho.2.2. q.96. art.4. & D. Antonin. in 2.p. tit. 12.c.1.§.13. Sed
3 geſtare † reliquias falſas, & dare alteri ſacrilegium eſt.
4 Hic in vniuerſum ſciatur † in orationibus, vel geſtationibus quarumuis rerum ſacrarum poſſe ineſſe ſuperſtitionem, ſi geſtentur, aut dicantur cum circumſtantia loci, & temporis, aut pro aliquo fine particulari, quia orationes, & geſtatio Sacrorum optima ſunt, ſed poſſunt eſſe vanæ circunſtantiæ, niſi dicatur de aliquibus orationibus reuelatis à Deo aliquibus Sanctis; quod per eas tales effectus impetrari poſſint, de quo ſtandum

eſt Sanctæ Matris Eccleſiæ, diſpenſationi. Et ſi legatur de aliquibus orationibus, quod ſint compoſitæ ab aliquibus ſanctis pro aliquo particulari fine, obtinendo, vel euitando, dicendum eſt, vel ex Dei reuelatione illos compoſuiſſe, vel eos in vniuerſali compoſuiſſe pro omni malo euitando, & bono obtinendo, ſed alios adidiſſe hunc, vel illum finem particularem.

5 His adde † eſſe ſuperſtitionem imergere alicuius Sancti Imaginem in mari, vel in flumine pro excitanda pluuia, vel lauare pedes alicuius ſancti per manus Virginis ad eundem effectum, Nauar.c. 6. num.46. Ita etiam ſcribere

6 † in carta in feſto Sanctæ Agatæ, dum miſſa celebratur, vt cartula liberet domum à tactu fulminum, Nauar. c.2. num.35. P.M. de ſuperſti-

7 tione, ſic † etiam ſcribere verba in candelis in feſto Purificationis pro liberanda muliere à partus dificultate, & pro pariendo maſculum, quæ omnia ſupeſtitioſa ſunt Sed licitum eſt ad excitandũ pluuiam, vel remouendum,

8 † circunducere, deuotas Sanctorum imagines, & orationibus flectere Deum ad noſtra vota. Vnde Dauid. flectitur iratus, voce præcante, Deus.

Adde etiam ad euitandam

9 † ſuperſtitionem in geſtatione breuium, quatuor eſſe neceſſaria. Primum vt contineant nomina, vel verba Sacræ Scripturæ, nam ſi continent verba incognita, ineſt tacita inuocatio Dęmonis. Secundum vt nullus alius caracther apponatur, præter ſignum Crucis, Tertium, vt nulla ſpecies requiratur in modo ſcribendi, aut ligandi aut geſtandi, puta, quod ſcribatur in carta virginea, aut manu puellæ, ligetur tot nodis, aut in tali die &c. Quartum vt non contineat finem malum, puta ad alliciendum amorem, vel, vt non confiteatur iu tortura, & ſimilib. Nauar. capit. 2. numer. 34. qui citat. Diuus Anton.

De obſeruatione temporis.

QVAESITVM CXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Superſtitio an poſsit eſſe in vana obſeruatione temporis vt in exemplis, num. 2. 3. 4. & 5.*
6 *Futurorum obſeruatio an poſſit eſſe ſuperſtitioſa.*

An poſſit eſſe ſuperſtitio in vana obſeruatione temporis?

1 DIc, quòd † ſit, quando in aliquo faciendo, vel non faciendo obſeruaretur tempus excepta cauſa natu-
2 rali, vt ſi quis non † lauaret caput in die Sabathi ad euitandum dolorem, & ſimil. cum id ars medicina non do-
3 ceat, vel colligere † herbas in die Sancti Ioannis Baptiſtæ pro aliquo remedio, & ſimil. Nauar. loc. cit. & habetur in c. non obſeruetis, 26. quæſt. 7. Ita etiam eſſet
4 ſuperſtitioſum, ſi quis † haberet pro malo augurio in capite anni non mitti ſibi munera, vt ſolitum eſt, nam id ſine ſuperſtitione ſeruari poteſt ad retinendam reciprocam beneuolentiam, ita etiā
5 poſſet † eſſe ſuperſtitio non plantare vineam in anno Biſexto, c. non liceat, 26. q. 5. Sed obſeruatio temporis in nauigatione; agricultura, & medicina, quia eſt naturalis non eſt ſuperſtitioſa.

Ita etiam poſſet eſſe ſuperſtitioſa obſeruatio futurorum, ex aliquo accidenti, vt quando
6 quis, in egreſſu domus, ſi offendit pedem, & inde crederet ſibi malum futurum, vel ſi ex occurſu talis animalis, vel cantu auium, vel vlulatu aliquorum animaliū, & ſimil. aliquod ſiniſtri ſibi timet quod ſi euenit, vel caſu accidiſſe, vel arte Dæmonis, credendum eſt, non autem ex ante dictis, in qui bus debet paſtor animarum remedijs oportunis oues ſibi commiſſas ita deterrere, vt tales vanitates abborreat.

De maleficio.

QVAESITVM CXIX.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium quid ſit.*

2 *In maleficio quot concurrunt.*
3 *Maleficium quotuplex.*
4 *Parochus in confeſſione maleficiorum quid debet aduertere.*
5 *Malefici quid ſunt interrogandi à confeſſare cum Sacramenta, vel Sacramentalia adhibuerint.*
6 *Maleficia quot modis poſsunt impedire debitum matrimoniale.*
7 *Quare Deus hæc maleficia permittat, & num. 11.*
8 *Maleficia alio maleficio diſſoluere non licet.*
9 *Dans mercedem malefico pro recuperanda ſanitate an peccet.*
10 *Vera remedia contra maleficia, quæ ſint, & numer. 13.*
11 *Malefici ſeu maleficia non poſſunt offendere tria genera perſonarum, & quæ.*

Quid eſt maleficium?

1 Dic, † quod eſt ars nocendi, ſiue animæ, ſiue corpori ex Dęmonis poteſtate à Deo permiſſa, & ſpecies artis magicæ.

2 Et tria † concurrunt in maleficio, Dęmon præparans, maleficus cooperans, & Deus permittens ex occulto, & ſemper iuſto eius giudicio, cap. per ſortiarias 33. quæſtio 1.

3 Et eſt † duplex maleficium, alterum amatorium, quod inducit ad amorem laſciuũ, vel auertit ab amore honeſto, vt vxoris, & amici, & contra authores vltra pœnas Sacrorum Canonum eſt pœna mortis in Regno Neapolitano.

Alterum veneficium, quo ſolent malefici nocere hominibus, vel brutis, vt in volucro aliquarum materiarum, vel cereis imaginibus, & ſimil. & hoc nunquam eſt ſine occulto maleficio, c. nec mirum, 26. quæſt. 5. l. multi, C. de malefic. & matematic. vide Caſtrenſ. lib. 1. cap. 15. de iuſta hæretic. punition.

4 Hic ſciet † Parochus in Confeſſione maleficorum eſſe bene aduertendum, an habuerint pactum expreſſum cum Dęmone, abnegantes fidem Chriſtianam interius,

Digitized by Google

& exterius, nam tunc ſunt excõmunic. & Apoſtatę nec poſſunt abſolui, niſi à ſummo Pontifice, verum ſi corde non credente, ore tantũ peccauerunt, ſine errore in tellectus, non ſunt excommunicati in foro conſcientiæ, ſed peccauerunt peccato mortali, quod ſapit hæreſim, ſed in foro exteriori adhuc punirentur, & in horum abſolutione, ſi ſine ſcandalo fieri poteſt, eorum ſcripta ſtatim comburantur.

5 Et cum hi malefici † adhibuerunt Sacramenta, vel Sacramentalia in maleficijs, sũt interrogandi à confeſſore, ſi crediderunt in illis eſſe virtutem ad facienda maleficia, nam, ſi ita, ſunt hæretici, ſin ſecus, eorum peccatum ſapit hęreſim, & in abſolutione debet eis imponi, vt ſatisfaciant partibus læſis, quantũ fieri poteſt.

6 Et tene mente † maleficia quatuor modis poſſe impedire debitum matrimoniale, primo refrigerãdo lumbos, & renes coniugum, occulta dęmonis applicatione rerum refrigeratiuarum, puta ſucco herbarum, vel puluere lapidum, citiſſimo, ſi opus eſſet, motu ex vltimis terræ partibus exportando. Secundo turbando imaginatiuam, & fantaſiam illorum ita, vt vxori vir exoſus videatur, & è contra. Tertio interponendo corpus aereum inter coniuges, vt coniungi non valeant. Quarto intercludendo vias naturales, & meatus, ne ſemen poſſit pertingere ad vaſa genitalia.

7 Et hæc † ſolet Deus permittere propter peccata coniugum, c. nec mirũ, 26. quæſt. 3. quæ ligamina Dęmon ſolet operari per maleficia extrinſeca malefici opera, ſed re vera ipſe interius operatur illuſo malefico.

8 Et notandum non licere huiuſmodi maleficia, alio maleficio diſſoluere, quia eſset inducere maleficum ad peccandum, vt male tenuit Angelica; licet eſset paratus, qđ eſt res intrinſecè mala, & nũquã põt bene operari, ſed licet implorare malefici auxilium, tum in inueniendis maleficijs, & materijs, quibus

confecta ſunt, tum etiam, vt maleficius illa diſſoluat ſine tamen alio maleficio, Caiet. V. maleficium, Paulus de Caſtro lib. 1. de Iuſta hæret, punit. cap. 15 & hic nota,
9 promittentē † mercedem malefico pro recuperanda ſanitate ſi dat ante recuperatam ſanitatem peccata m. ſin vero poſt pecc. mortaliter, ſed tenetur ſoluere promiſsū ſalua meliori ſententia.
10 Sed vera remedia † contra maleficia ſunt ſacrificia, & Orationes, & alio modo diſſoluere eſt peccatum m. Sed, vt dictum eſt, Sacrificia, & orationes ſunt optima remedia, & ad ſanandas & ad præſeruandum, quibus adde Ieiunia, confeſſiones generales, eleemoſinas, & alia pietatis opera, d. c. ſi per ſortiarias. Adde optimum remedium eſſe exorciſmum per miniſtros Eccleſiæ per preces Eccleſiaſticas ad id deputatas, optimumq; etiam remedium eſſe frequentem inuocationem dulciſſimi nominis Ieſu, ac eius Sanctæ Matris, & habere magnam deuotionem erga Angelum Cuſtodem, eſt etiam optima cautela ad purgandum maleficia, requirere totius domus angulos ad inueniendū facturam, & inuenta, comburatur, vel patiens mutet do-
11 micilium, ſed ſciatur † aliquādo Deum permittere ad meritum patientis, & ad illius purgationem in hac vita.
12 Et hic ſciatur † maleficos, ſeu maleficia non poſſe offendere tria genera perſonarum, in prima ſunt omnes miniſtri Iuſtitiæ contra maleficos, & maleficas non poſſunt ab eis lædi; Paulus de Caſtro loc. cit. & Paulus Grillan. in ſuo tract. de ſtrig. & ratio eſt quia nō poſsūt impediri actus iuſtitiæ, imò vt experientia docuit, non poſsūt nocere, nec bonis, nec filijs, nec amicis officialium. In ſecundo genere ſunt, qui habent bonā cuſtodiam Angelorum, ideſt ita ſe gerunt, vt bene ab Angelo cuſtodiri mereantur, & qui bene ſe muniunt ſigno Crucis: In tertio genere ſunt, qui deuotè vtuntur ſacramentalibus, nempe aqua benedicta, palma benedicta, & incenſu

bene-

benedicto, & candelis benedictis, quæ ſunt ab Eccleſia diſpoſita ad debilitandas vires hoſtis, vide Authores cit.

13 Adde, † quod idonea remediam ad ſoluendo maleficia, ſũt exorciſt. appoſita aqua benedicta, preces deuotæ, deuota perceptio communionis, & tunc ſine vlla etiam inuocatione ſoluendo vinculum capillorum, ſeu aliorum inuolucrũ, quibus incantatio contineri ſolet Nauarr. capit. 11. numer. 29.

QVAESITVM CXX.

SVMMARIVM.

1 *Incantationibus maleficorum, &c. an liceat expellere tempeſtates & alios aeris motus.*

2 *Campane ſunt benedicta.*

3 *Bombardarum ictus iuuat ad diſsipandum aerem quo futura tempeſtas continetur.*

4 *Ad idem prodeſt accendere candelas, benedictas ante imaginem B. M. V.*

5 *Dæmones in corpore obſeſſo an liceat interrogare.*

6 *Maledictiones contra ſorices vermes brucos, &c. vaſtãtes labores hominum an liceat miniſtris Eccleſia proferre ne ſuperſtitione.*

An liceat impedire, vel expellere tempeſtates, aut alios aeris motus incantationibus maleficorum, vel alio modo, præter quàm orationibus?

1 Dic, quòd † non licet vllo pacto, quia eſt peccatum m. Sed licitum eſt orationibus placare Deum, vt deſinat ab illis afflictionibus, prodeſt etiam campana-
2 rum † ſonitus, quia ſunt benedictæ, & illarum benedictio expellit Dæmones ab aere cauſantes plerũque tempeſtates, vel quia illo ſonu populus inducitur ad deuotionem, & ſic placatur Deus,
3 iuuat etiam ictus † bombardarum ad diſſipandum aerẽ, quo futura tempeſtas conti-
4 netur. Prodeſt † etiam accendere candelas benedictas ante imaginem Beatæ Virginis, & ibi etiam apponere palmas benedictas ad modũ Crucis, & dicere deuotas

præces

præces ab Eccleſia approbatas ad dictum finem contra tempeſtates, & tonitrua. Et hic nota, ſententiam Bartoli in l. eorum c. de malefic. & matemat. non eſſe contrariam D. Thom. quia Bart. loquitur in foro exteriori, ſed D. Tho. in foro interiori.

5 Nota hic quòd licet † interrogare Dæmones in corpore obſeſſo non tamen præcepi & ſine aliquo ſocietatis pacto ad aliquã vtilitatem, D. Anton. 2. p. tit. 12. q. 1. §. 5. Nauar. cap. 1. p̃cept. dicas ca. 11. num. 27. qui citat. D. Anton. Imo addit, quod non eſt niſi veniale, collo qui cum dæmonibus in corpore obſeſſo ob curioſitatem.

6 Nota contra † ſorices, Vermes, brucos, & ſimil. labores hominum deuaſtantes ſolere ſine ſuperſtitione proferri à miniſtris Eccleſiæ maledictiones, & eſt optimum remedium confeſsio generalis populi, & orationes publicæ. Vide Caſſaneum in lib. Conſiliorum ſuper hac materia, de quo habetur ea ratio quæ ſecundum fidem Chriſtianam habenda eſt.

De Strigibus vulgo le Ianare.

QVAESITVM CXXI.

SVMMARIVM.

1 *Striges ſeu ſtrigones quare ita dicantur.*

2 *Harum maleficarum quot ſunt ſpecies.*

3 *Cauſæ quibus mouentur ad hoc peſsimum exercitium.*

4 *Vxores nouæ antiquitus vngebant poſtes maritorum oleo & adipe & cur.*

5 *Vxores vnde ita dictæ.*

6 *Maleficæ an vere intrant domos ſub forma canis aut felis*

7 *Et an poſsint intrare domos ianuis clauſis.*

8 *Animal in cuius forma maleficę apparent ſi percutitur an & vbi remaneat ſignum percuſsionis.*

9 *Non vella de Bereuentana nuce.*

10 *Beneuenti cur olim potius, quam alibi maleficę conueniebant.*

Quare huiuſmodi perditæ fęminę vocantur ſtriges, ſeu ſtrigones, qui maſculini ſunt generis?

1 DIc, appellari † tali vocabulo, ſumpta ſimilitudine quorundam animaliũ rapacium, quæ dicuntur habere aſpectum quaſi humanum, & latenter intrantes domos, ſugunt ſanguinem puerorum, & oleum lampadum, & ita appellantur huiuſmodi mulieres, quæ dicuntur etiam & lamiæ, & hæ expreſſe paciſcuntur cum dæmone dantes ſe illi in corpore, & in anima, cum chriſtianæ fidei abnegatione.

2 Harũ † maleficarum duplex eſt ſpecies, aliquæ deferũtur corporaliter, ſiue viſibili, ſiue inuiſibili modo per Dęmonem ſub forma canis, vel hirci 26.q.5. c. Epiſcopi, Aliquæ per imaginationem deceptæ putant adire diuerſa loca, & diuerſas rerum videre ſpecies, dum grauiſsimo ſomno oppreſſæ in terra, vt mortuæ iacuerunt.

3 Tres † autem cauſæ ſolent aſſignari, quibus mouentur ad hoc peſsimum exercitium, Prima eſt ad explendam luxuriam, & ideo vt plurimum vetulæ ſunt, quæ in priori vita meretrices, vel alias mali nominis fuerunt. Secunda propter paupertatem, aut deſperationem, Tertia propter zelotipiam, & vindictã, nam poſſunt intrare in domos, & facere multa mala ex permiſsione diuina.

4 Nota quod apud † antiquos vxores nouæ vngebant poſtes maritorũ oleo vel adipe ne quid mali medicamenti inferre, ſed præcipuè adipe Lupino, teſte Manſurio,

5 hinc vxores † dictæ ſunt ab vngendo, ita Beroaldus contra Seruium.

Sed ſciendum, quod iſtæ male-

6 ficæ † non intrant domos ſub forma canis, aut felis, quia Dęmon non poteſt mutare formas, ſed facit eas apparere in aliena forma præſtringendo virtutem viſiuam circunſtãtium, nec poſ-

7 ſunt † intrare domos ianuis clauſis, quia hoc ſolummodo Beatorum eſt, ſed Dæmõ præcedendo eas aperit, & illis intrantibus ianuæ clauſæ

apparent, quæ tamen apertæ ſunt & oculi earũ præſtrigio detenti, non vident.

8 Nota, hic, quòd † ſi percuteretur illud animal, in cuius forma ipſæ apparent, remaneret ſignum percuſſionis, in loco vbi percuſſæ fuerunt, & ſic de die poſſet cognoſci, quæ nam fuit malefica illa, quòd ſæpe accediſſe in praxi publicè docuit fulgentiſſimus ſydus, Sanctiſs. & mundo vtiliſſime Societatis Ieſu P. Marius toties à me citatus magiſter meus, idem confirmauit tot venerandus Pater Pecorarius eiuſdem Societatis, qui fuit Theologus Beneuentanæ Eccleſiæ tempore Illuſtriſs. Card. Arigoni Archiepiſ.

9 Non ab re † inſerã hic aliqua de nuce Beneuẽtana, occaſionem præbente materia, de hac nuce, & Paulus Gyrlandus, & alij ſcriptores mẽtionem faciunt.

Hæc nux mos non extat, fuit in loco vbi nũc dicitur à Sãta Colomba in planitiæ inter collennam Monticalui, & fluuium ſabati, prope viã quæ itur al ſtretto de Barba, in eodẽ loco, quo erat, fuit ædificata Eccleſia ſub vocabulo Sanctæ Columbæ, de ordine S. Barbati Vigeſimi Beneuentan. Epiſcopi, qui ſacrilegam hanc & nefauſtam arborem radicitus extirpauit, & ex inde erumpentem ſerpentem aqua benedicta aſperſum interfecit: hoc idem præfatus Sanctus de altera arbore in cuius loco Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de Cota ædificata fuit non longè à mœnib. Beneu. miraculosè operatum eſſe antiqua traditione Beneuẽti habetur, de hoc Sancto Epiſcopo quod ſamnitum populum, ab idolatria purgauit, & quod ſectam internitionis Benti expellendo extulit.

Itaq; ad hanc nucem infames maleficæ quas ſtriges vocant ad nocturnum Conuentum conuenire ſolebant vt ex pluribus proceſsibus apparet.

Tempore autem Maximiliani de Palombaria cuius memoria in benedictione ſit ex cõfeſsione quinq; maleficarum ex Beneuentana Prouincia apparet eas per plures annos, conueniſſe ad locum

dictæ

apparet eas per plures annos, conueniſſe ad locum dictæ Nucis, & ad plenum confeſſas fuiſſe multa curioſa de ludo hoc Nocturno, & diabolico, me vti Auditore præfati Archiepiſcopi interrogãte, prout ex proceſſu cõſtat quæ tamen malefice vt dictũ eſt extere fuerunt, nam ſic propter vigilantiam DD. Archiepiſcoporum nomen hoc perditarum mulierum videtur penitus extinctum.

10 Quare autem † Beneuenti olim potiùs, quàm alibi peſſimus ſic conuentus haberetur, ſicut etiam habebatur in quodam loco Dalmatiæ, & loco fori Liccij: hanc ratiõnẽ reddunt ſcriptores, quod in his ſcilicet locis, principalior idolatriæ ſoboles ab antiqua gẽtilitate colebatur, vel quia, prædictæ humidæ, ſunt regiones, & Behemot habitat in locis humentibus.

QVAESITVM CXXII.

SVMMARIVM.

1 *Faſcinatio quid ſit & quotuplex ſit nu. 2.*

Nabucdonoſor quomodo ludificatus, qui credebat ſe eſſe bouem & degebat cum beſtijs.

4 *Ludificatio hæc an ſolet fallere ſanctos.* (*ſit.*

5 *Faſcinatio per oculos qualiter*

Quid eſt Faſcinatio.

1 Dic quod † vocabulum eſt Grecum, & Latinè ſonat nocumentum, quod fit præ ſtrigijs, & artibus magicis, Italicè pigliare d'occhi & affaturare, & ſolet etiam animalia tenella inficere hũc, Poeta Neapolitanus, che ſi dilegua come Agnel per

2 faſcino, & triplex † eſt huius mali ſpecies, prima eſt ludificatio oculorum, ſecunda inuidia, & odium, tertia eſt infectiua viſio ludificatio oculorum ſiue ſenſuum hominis fit quando, ita præſtringuntur oculi alicuius, vt rem videat, aliter ac eſt vt erãt diſcipulorũ oculi qui tenebantur, ne Dominum agnoſcerent,

3 & ita † fuit ludificatus. Nabucdonoxor qui credebat ſe eſſe bouem, & degebat cum beſtijs Daniel. 4. &

4 hæc † ludificatio non ſolet fallere ſanctos vt affirmat D. Hieronymus in vita Sancti

Hylarionis ſecunda faſcina tio fit propter inuidiam, & odium quando quis per inuidiam per mala media inficit alios. Tertia fit naturalis ex infecta complexione cum
5 ſpiritus infecti † per oculos aſpicientium egredientes inficiunt aliorum oculos maximè tenellorum puerorum vnde Ariſtot. in lib. de ſõm. & Vigil. quia multa huc pertinentia diffuſe inuenientur. Vide etiam tractatum de faſcino Fratris Magiſtri Leonardi Vaiti ex monacis antiquis Sanctæ Sofię de Beneuento, poſtea Reuerendiſſimi Epiſcopi puteolani, & vide quæ ſatis diffuſe ſcribit Thomas Garzonius in la ſua piazza Vniuerſale, diſcurſu 41. fol. mihi 417.

De ebullitione ſanguinis occiſi ex vulnere.

QVAESITVM CXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa ebullitionis ſanguinis mortui ex vulnere in præſentia occiſoris.*

2 *Ebullitio huiuſmodi an ſit inconueniens inditium ad detegendum crimen occultum.*

An poſſit aſſignari cauſa ebullitionis ſanguinis mortui ex vulnere in præſentia occiſoris?

1 DIc, quòd vel ebullit ille ſanguis in præſentia occiſoris propter aerem ex ſpiritibus malignis infectum ipſius occiſi, & hæc eſt ratio naturalis, quæ placuit D. Proſpero reghene, apicino celeberrimis nominis Medico, & Matemathico, vel poteſt id accidere ex diuina diſpenſatione in vindictam homicidij, vnde dixit Dominus Caino, ſanguis Abel fratris tui clamat ad me de terra, geneſ. 4.

2 Sed notandum hoc † non eſſe incõueniens inditium ad detegendum crimen occultum, prudenti Iudici, contra ſuſpectum homicidam, Poder. deciſ 166. Comes de tor. reor. num. 15. Vide Afflict. in cap. 1. §. iniuria, numer. 62. de pac. Marcus Antonius Blancus in tract. de ind. numer. 408. qui dicunt quòd eſt inditium, ſi

ceſ-

ceſſat ebullitio poſt diſceſſum himicidæ.

De Diuinatione.

QVAESITVM. CXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Diuinatio quid ſit, & an ſit prohibita num. 2.*
3 *Dæmon quot modis poſsit ſcire futura occulta.*
4 *Experientia eſt rerum magiſtra.*
5 *Diuinationis quot ſunt ſpecies.*
6 *Aſtrologia naturalis an ſit vera & quid in Iudiciaria num. 7.*

Quid eſt diuinatio?

1 Dic, quòd † eſt inordinata præcognitio eorũ, quæ per naturam ſciri non poſſunt, Caiet. V. Diuinatio in ſumm.

2 Et eſt prohibita, † & continet tacitam, vel expreſſam inuocationem Dęmonis, qui

3 † tribus modis poteſt ſcire aliquantulum futura occulta, vel per quaſdam coniecturas, & exteriora inditia, ex quibus ipſe, vt optimus Philoſofus conijcit per ſigna ſecreta cordium, & cogitationes hominum, vel per longã experientiam, & ingenij ſubtilitatem, nam ipſe, vt eſt prima creatura habet experientiam præ alijs exactiſſimam,

4 & experientia † eſt rerum magiſtra, vel ex ipſa rerum natura, & diſpoſitione, vt prędicere morbos futuros in autũno, ex maxima humiditate æſtatis, & ſimil.

5 Et hic nota ſpecies † diuinationis eſſe multas, & omnes eſſe prohibitas, vt peccata mortalia regulariter, niſi excuſet ſimplicitas, vel curioſitas, vel iocus, pro quibus breuitate ſtudens, remitto parochum ad ſummiſtas.

6 Et hic nota † Aſtrologiam naturalem, quando pura eſt, eſſe veram, vt in prædictione futurorum ventorum, aut pluuiæ, aut defectus lunæ, vel ſolis, quia dependet ex cauſa naturali, & ideo non ſuperſtitioſa; in hac non eſt mediocriter verſatus D. Oratius Albinus Beneuentanus Medicus, & philoſophus excellentiſſimus.

7 Sed Aſtrologia † Iudiciaria

eſt prohibita ab Eccleſia vbique, & ſignanter per bullã Sixti V. & vltra peccatum m. ſapit hæreſim, contra hos Aſtrologos Parochus debet ita ſe gerere, vt eos non abſoluat, niſi vere pœniteat, & abſtineant in futurum, & libros ſtatim comburant, vide bullam Sixti V.

QVAESITVM CXXV.

SVMMARIVM.

1 *Incantationes pro conſeruandis fructibus ſeu animalibus &c. an admittatur.*

An admittantur incantationes pro conſeruandis fructibus, ſeu animalibus, ſeu pro ſanandis vulneribus?

1 DIc, † quòd non, vide Oſaſc. in ſua diſputatione, an Principi Chriſtiano, fol. 110. nu. 21. impreſſ. poſt deciſ.

Nunc de Ludo.

QVAESITVM CXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Ludus quid ſit.*

2 *Ludus in genere ſuo eſt opus indifferens.*

3 *Actio ſanctorum vel paſsiones Chriſti an poſsit repreſentari in Eccleſijs.*

4 *Ludus quibus rationibus poteſt eſſe illicitus.*

Quid eſt ludus?

1 DIc, quòd eſt † humana inuentio ad exercendum corpus, vel ingenium, Nau. cap. 19. num. 41. Caiet. 2. 2. quæſt. 68. art. 1. & in ſumm. V. ludere.

2 Et in genere ſuo ludus † eſt opus indifferens, & per conſequens nullum peccatum, quia eſt virtutis eutropoliæ, .i. iucunditatis, ſed poteſt ineſſe peccatum, vel ex genere ludi, vel ex circumſtantijs, vt ſi conſtaret ex factis turpibus, & ſimil. vel ſi reſultaret in damnum ſpirituale, ſeu etiam corporale, vel ſi fierẽt in Eccleſia, quod eſſet irreuerentia loci Sacri cap. cum decorem de vita, & honeſt.

3 cler. licèt † in Eccleſijs poſſit repræſentari actio ſanctorum, vel paſsionis Chriſti, de licentia tamen Epiſcopi.

4 Præterea † ludus poteſt eſſe illici.

illicitus, vel ratione perſonę, vt ſunt clerici, vel ratione loci, vt ſi fiant in Eccleſia, vel ratione temporis, vt in diebus pœnitentiæ, vel ratione finis, vt ſi ad corrumpendam mulierem, vel ratione abuſus, vt ſi ita quis ſit ludo affectus, vt vileſcat apud leges Canonic. & ciuiles, aut etiã ratione qualitatis, quando ludus in ſe eſt malus, vel continet malũ modum ex exercendo, Nauar. c.20. Caiet. in V. Ludere.

QVAESITVM CXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Clerico an liceat ludere, & num.2.*

3 *Qui vouit non ludere ſi luſit in parua quantitate an faciat contra votum, & num.4.*

An liceat clerico ludere?

1 Dic, † quòd non ijs ludis, qui ſunt permiſsi laicis, vt ludus armorum, nec ludo alearum, cap. Cler. el. 2. de vita, & honeſt.cler. Imò non præmit eſſe participes acquiſiti in talibus ludis, nec ſpectare ludentes, glo. in cap. Epiſcopus 31. diſtin. & in d.cap.cler.

2 Sed cauſa † recreationis, & in loco ſecreto, & ludo honeſto non eſt prohibitum clericis ludere, quia tunc non faciunt contra ſacros Canones, qui ſunt contra luſores ordinarios, & ludẽtes notabilem quantitatem. Imò ſi Clericus luſerit, non cauſa recreationis, ſed lęnitatis, qa eſt homo lenis, peccat venialiter. Nauar. cap.20. num.9. & 10. D.Th.2.2.quæſt.168. artic.3.

3 Hic nota pulchrum, † quod, qui vouit non ludere, ſi luſit in parua quantitate, non fecit contra votum, imò, nec contra iuramentum ſi iuraſſet, quia votum, & iuramentum interpretantur de ludo in quantitate notabili, Idem

4 dic, † ſi vouiſſet, vel iuraſſet non ludere, & ludendo, ſoluere tot hoſpitali, ſi luſerit poſtea in parua quantitate, vel per breue tempus, non vt priùs, ſed ſi luſiſſet, vt priùs in tempore, & in quantitate, teneretur ad votum ſoluendum etiam non ſequuta conditione, quia hoc non eſt

pœna,

pœna, ſed votum, & ius eſt acquiſitum, loco pio, nec procuratores poſſent remittere, niſi ſummus Pontifex. Quando verò votum eſſet expreſſe etiam in parua quantitate, votum teneret, vt emiſſum eſt.

QVAESITVM CXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Scaccorum ludus an ſit permiſſus clericis, & religioſis.*
2 *Ludus non ſolum clerico ſed etiam laico poteſt eſſe prohibitus*
3 *Ludere ludo licito eſt prohibitum in Eccleſia, & num.4.*
5 *Ludere in die Feſto quando ſit peccatum veniale, & quando mortale.*
6 *Ludens in diebus ſollemnibus eſt excommunicatus.*
7 *Ludo ita intentus vt vileſcat & contemnatur peccat mortaliter.*
8 *Aleatores ſunt velut hoſtes reipublicæ & deterioris conditionis quam latrones nu.9.*

An ludus ſcaccorum ſit permiſſus clericis, & religioſis?

1 Dic, quòd † omnes ferè dicunt eſſe permiſſum, Riccar. 4.ſent.d.15.q.13. ar. 3.dub.2.gloſ. in authen. interdicimus, C. de Epiſcopis, & cleric. & ratio eſt, quia eſt ludus ingenij.

Aliqui dicunt eſſe illicitum, quia mens eo diſtrahuntur Hab.4. ſent.di.15. Tu dic reſolutè eſſe prohibitũ, ſi ludatur per conſuetudinẽ, ita, vt prorumperur in vitium, ſed cauſa recreationis.

2 Et hic nota, quemcumq; † ludum poſſe eſſe prohibitum non ſolùm clerico, ſed etiam laico, ſi ille ex quocumq; ludo eſt ſolitus prorumpere in blaſfemias, & ſimil. quæ ſunt peccatum; Imò ludere
3 † etiam ludo licito eſt prohibitum in Eccleſia, & ludens peccaret, niſi excuſaretur tẽpore belli in obſidione, ſi tamen fieret reuerenter, c. decet de immun. Eccleſiaſti-
4 ca in 6. ſed exercere † in Eccleſia ludos theatrales, & ſimiles eſſet peccatum m. Nauar. c. 20. num.3. Sil.V. ludus, & alij ſum m. Caiet. 2.2. q.166. art.3. & cap. cũ decorẽ, de vit. & honeſt. cler

5 Et hic ſciatur qđ ludere † in die feſto, aliquando eſt veniale, & graue, quando quis luderet per totum diẽ audita miſſa, ſed eſſe mortale, quando quis luderet, & omitteret audire miſſam, quia facit contra præceptum,
6 Imò Ludens † in diebus ſollemnibus eſt excommunicatus de conſe. diſt. 1. & hoc intellige, cum totus dies cōſumitur, ſed ſi non conſumaretur totus dies, etiam ſi eſſet dies ſollemnis, vt nox Natalis Domini, vel dies Paſchatis, non eſſet peccatum propter ludum, ſed poſſet eſſe peccatum ratione ſcandali propter irreuerentiam, vel propter perſonæ qualitatem, Sil. V. Ludus. Caiet. V. ludere, Ita etiam peccat
7 † mortaliter ludens qui ita eſt intentus ludo, vt vileſcat, & contemnatur, Sil. V. Ludus, Sot. 4. de Iuſt. & Iur. q. 5. art. 2. Nota, quòd Odoffred. in l. 1. ff. de aleatoribus
8 dicit, quod aleatores † ſunt velut, hoſtes reipub. & philo. IIII. ethic. luſores, † ſunt
9 deteriores conditionis, quã latrones, D. Aug. de penitente, cohibeat ſe ludis ſeculi qui profectã vult con ſequi remiſſionem gratiam. Hieron. non ſunt cum Conſilio ludentium, & cap. 15. Ieb. namq; ludentibus miſcui me cap. 3.

QVAESITVM CXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Ludens habens intẽtum ad lucrum non ad delectationem animi an peccat.*
2 *Parocus non debet ſtatim abſoluere habentes continuã conſuetudinem, ludendi.*
3 *Habentes continuam conſuetudinem ludẽdi ſunt infames*
4 *Ludens qua ratione peccat.*
5 *Ludi qui prohibentur à Iure Canonico vel Ciuili qui ſunt.*
6 *Ludentes ludo prohibito quãdo excuſatur.*
7 *Factores ſeu venditores taxillorum an peccant.*
8 *Baratter iam tenentes peccãt grauiſſime.*
9 *Reſtitutio à luſoribus quibus facienda, & num. 14.*
10 *Spectantes ludorum prohibitorum an excuſentur à peccato.*
11 *In ludo peccatur ſi non ſerua*

tur modus & interuenit fraus dolus, vis, aut metus.

12 *Quot modis poſsit eſſe fraus in ludo.*

13 *Ex defectu cõſenſus quot modis poſsit eſſe fraus in ludo.*

15 *Lucratum in ludo a filijsfam. etiam 40. annorum reſtituendum eſt eorum patri fallit. num. 16. 17. & 18.*

19 *Peculium Caſtrenſe vel quaſi quod ſit.*

20 *Ludens cum Clerico ſeculari an teneatur reſtituere quod ab eo lucratus fuit.*

21 *Admonitus in ludo de punctis aduerſarij teneatur reſtituere.*

22 *In ludo permittitur quadam fictio, & fraus adinuicem.*

23 *Decipiens ſocium in errore calculi ſe vinceret peccat, & tenetur reſtituere.*

24 *Ludens tenetur reſtituere quod acquiſiuit violãte leges ludi.*

25 *Ludens tenetur reſtituere q lucratur ab eo qui inductus eſt ad ludendum quadam reuerentia, & Vaſſallus cum Domino, & num. 26. & 27.*

28 *Simulãs ſe ineptum cum ſit peritus in ludo teneatur reſtituere quod lucratur.*

29 *Et qui d de tertio affirmante illum ſimulatorem eſſe inexpertum.*

30 *Expertus in ludo ludens cum inexperto an peccat & teneatur reſtituere.*

An peccet qui habens intentum ad lucrum, & non ad recreationem, & delectationem animi?

1 Dic, quod ſic, † & aliquando mortale, vt cũ ludit, intendens lucrum cum periculo tamen amiſſionis omnium bonorum, vel maioris partis, vel cum periculo reddendi ſe impotentem, poſtea ad ſatisfaciendum creditoribus, aut cum quouis periculo nocendi proximo, Nauar. c. 20. num. 3. Sot. lo. cit. Caiet. in V. Ludere, D. Tho. 2. 2. q. 168. art. 3. Aliquando peccat venialiter, quando intendit principaliter lucrum, ſed ſine periculo, vt ſupra, aliquando nec venialiter, vt quando lucrũ non eſt cauſa primaria, & finalis ludi, ſed ſecundaria, & impulſiua, etiam ſi eſſet cauſa, ſine qua non luſiſſet, nam cauſa principalis vitiat, non

autem

autem ſecundaria poteſt etiã eſſe peccatum in ludo reſpectu abuſuum, nempè blasfemiarum, mendaciorum, & ſimilium. Nec obſtat antedictis præceptum legis de non concupiſcendo rem proximi nam ibi intelligitur, concupiſcentia vijs illicitis, ſecus eſt in ludo, in quo ludens, certat cum periculo bonorũ ſuorum, remotis fraudibus, & alijs circumſtantijs malis.

2 Hic aduertat Parochus, † quod non debet ſtatim abſoluere habentes continuam conſuetudinem ludendi, quia exponit ſe periculo peccandi, &

3 hi † tales ſunt infames de Iure communi, ac etiam de iure regni, per conſtitutionẽ, quæ incipit, exordiẽs de his, qui ludunt, Gramt. deciſ. 40.

Peccat etiam aliquando ludens

4 † ratione ludi prohibiti, vel quia eſt per ſe malus, & contra legem Dei, vel quia eſt prohibitus per legem Canonic. ſeu ciuilem, quia non obedit legi, cui tenetur obedire.

5 Et ludi, † qui prohibetur à Iure Canonico, ſeu Ciuili ſunt ludi qui innituntur ſorte, ſeu fortuna, vel caſu, vt ſunt ludens alearum, & ſimiles, non autem illi, qui innituntur viribus corporis, aut ingenij, & iura, quæ prohibent huiuſmodi ſunt in viridi obſeruantia, quo ad taxillos, ſed quo ad cartas, aliqui ſunt prohibiti, aliqui verò permiſſi, & ita obligãt ad peccatum m. ludentes ex conſuetudine, & profeſſione aliquo ludo taxillorum; ſeu cartarum in tali ludo prohibito excuſarentur ludentes non ex conſuetudine, vel ex profeſſo, ſed ſemel, atque iterum, & in pauca quantitate, hi peccant tantum venialiter, cap. Epiſcopus 35. diſt.

6 excuſarentur † item, qui luderent etiam ludo taxillorũ, ſeu cartarum prohibito, ſed cauſa recreationis, niſi ex ludo magnum ſequeretur ſcã dalum, Nauar. cap. 20. nu. 6. & 7.

7 Hic nota non peccare † factores, vel venditores taxillorum, & alearum, D. Thom. 2. 2. q. 169. artic 2. ad quartum & Caiet. Sil. in V. ars contra D. Antonium 2. par. tit. 1. c. 23. §. 27. & ratio eſt, qui ta-

xilli, & aleæ non ſunt venenum, vt non poſsit quis illis vti in bonum, quod non fit de veneno.

Peccant tamen grauiſsimè, qui
8 tenent la baratteria, cum ipſi ſint luſoribus peiores, l. 1. ff. de ale. luſ. imò ſunt infames ex conſtitutione Regni antedicta, & deciſ. Grammat. 40. & multæ pœnæ ſunt impoſitæ in Pragmat. Regni contra prædictos, imò ex iure Regni tenentur ad omnia damna, quæ à luſoribus fierent in eorum domibus, & hoc in foro exteriori ſecus in foro interiori, in quo tenẽtur luſores ſuſceptoribus, vide Sil. V. ludus q. 9. qui dicit
9 reſtitutionem à luſoribus eſſe faciendam pauperibus, ſed tu dic melius, eſſe faciendam parti læſæ.

10 Nec excuſantur † à peccato ſaltem veniali ſpectatores ludorum prohibitorum, imò aliquando poteſt eſſe mortale ratione ſcandali, & mali exempli, quando ſunt perſonæ, quæ alios corrigere deberent, vel quando cooperiunt, & protegunt ludentes ludo prohibito, ne inueniantur ab executoribus curiæ, vide Angelum in V. ludus, nu. 13. & Sil. & Tabiẽn. num. 14.

Peccatur etiam in ludo, † quan-
11 do non ſeruantur modus, & lex ludi, & interuenit fraus, aut dolus, vis, aut metus, Nauarr. cap. 20. nu. 13. D. Tho. 2. 2. q. 32. art. 7. & ratio eſt, quia in tali ludo videretur eſſe ablatus conceſſus, vbi interuenit fraus, &c. efficeretur ludus malus, Nauar. cap. 20. nu. 17. & ſic vincens tenetur reſtituere, & peccat mortaliter.

12 Quatuor autẽ modis † poteſt eſſe fraus in ludo, vel ex parte inſtrumẽti luſorij, quãdo cartæ, ſeu taxilli ſunt falſi vel ludenti aliquo ſigno noti, tũc ludentes peccant mortaliter, & tenentur reſtituere, Nauarr. cap. ſupra, quia in pugna ludi non fuit æqualis conditio vtriuſque partis, vel ex defectu legum ludi non ſeruatarum, & hoc ſequitur, ſiue ludi ſint liciti, ſiuè illiciti, ſiue à fortuna, ſiue ab ingenio dependeant, ſic vincẽs tenetur reſtituere, & peccat mortaliter.

13 Vel ex defectu † conſenſus, & hoc tribus modis, vel quã-do quis ludit inuoluntariè, vel cum alter ſimulat impe-ritiam ludi, & eſt peritiſsi-mus, vel cum ludit quis cum amentem, & ſimil. hic ſic lu-crans tenetur reſtituere, & peccat mortaliter. Vel ex par-te defectus dominij colluſo-ris, cum non habent ſuper re-bus ſuis, vt filij familias, reli-gioſi, profeſsi, vxores, ſerui,
14 prodigi, & minores viginti annis, hinc quicquid ab his ſuper lucratum fuerit eſt re-ſtituendum nõ ipſis, ſed eo-rum dominis, curatoribus, vel ſuperioribus, adminiſtra-toribus, vel parentibus, &c. D.Thom. 2.2. q. 57 art. 7. ad ſecundum. Nauar. c. 20. nu.
15 12. & alij, imo dic † de filio familias, quod etiã ſi ſit æta-tis quadraginta annorum, et aliquid ab eis ſuper lucratũ fuerit, eſt reſtituendũ eius pa-
16 tri ſecus eſſet, ſi filius fuerit emancipatus, vel vixerit ſeor-ſum à patre per decem an-nos l. 1. C. de patria poteſta.
17 Affl. deciſ. 183. Vel ſi † fi-lius familias luderet, patre expreſsè conſentiente, vel ſi exiſteret in curia alicuius Prin-cipis, vel in ſtudio, quia tunc poteſt ludere, & diſponere de aliqua parua quantitate, nam videtur pater in eo caſu & loco conſentire, Nauar. c. 20. nu. 17. Sot. lib. 4. de iuſ. & iur. q. 5. art 7. Sed hoc in-tellige iuxta qualitatem per-ſonæ, filius enim pauperis in ſtudio, vel in curia, non de-bet ludere vti filius Principis quia non videtur in tali caſu pater conſentire, vel dicas
18 etiam filius familias poſſe ludere, ſi habet peculium ca-ſtrenſe, vel quaſi, & peculium caſtrenſe eſt, quod eſt ac-quiſitum militiæ quaſi ve-ro caſtrenſe eſt, quod eſt ac-quiſitum exercitio artium liberalium, Nauarr. c. 17. nu. 241. & lucrans non tenetur reſtituere, ſecluſa fraude, idẽ dic de religioſo habente pe-culium ex permiſſione ſedis apoſtolicę; licet ludere pec-cat.

Idem dic, quando ſeruus habe-ret conſenſum domini ad lu-dendum, vel ſi haberet pecu-lium de conſenſu domini, vel ſi eſſet factus liber, ludẽs cum eo, & lucrans, non te-

erur reſtituere.

tenetur reſtituere, qui vinceret monetam ſubreptam, ſtatim atq; ſcit, qui verò † lucraretur cum clerico ſeculari etiam ſi eſſent fructus beneficij, aut diſtributiones quotidianæ, aut quæuis participationes in Eccleſia, non tenetur reſtituere, licet ipſi clerici grauiſſimè peccent, nec ipſi clerici lucrantes tenētur reſtituere, Sot. lib. 4. de iuſt. & iur. q. 5. art. 7. licet Nauar. teneat contrarium de reddi. eccleſ.

1 Ita etiam tenetur reſtituere, qui lucratur in ludo cartarū admonitus ſigno alicuius de punctis aduerſarij, & admonens tenetur inſolidum reſtituere, & peccat mortaliter, ita etiam, qui ludit nummis adulterinis, tenetur, reſtituere, & peccat mortaliter.

22 Secus † eſſet, quando quis luderet in ludo, in quo permittitur quædam fictio, & fraus adinuicem, vt cùm quis fingit habere plura puncta in cartis, & prædicta plura offert, vel ſpondet ad faciendum fugere aduerſarium, & lucrans in hoc caſu non tenetur reſtituere, nec peccat Couar. Reg. pecc. 2. p. §. 4. n. 1. & idem dicas de omnibus fictionibus, quæ fiunt in ludo, ſiue inuitando, ſiue acceptando ſponſiones, vulgo l'immite, quia ita fert lex ludi, quæ eſt vtrique parti comunis.

23 Sed † qui deciperet ſocium in errore calculi, & ſic vinceret peccaret, & teneretur reſtituere, l. eleganter. ff. de dolo.

24 Ita etiam teneretur quis reſtituere acquiſitum violādo leges ludi, vt ſi prius acciperet cartas, qui debebat accipere poſterius, & ex hac præuentione lucratus ſit, & ſi erit incertum, quod lucratus ſit, reſtituat arbitrio boni viri Nauar. c. 20. n. 17.

25 Ita etiam tenetur † reſtituere, qui lucratur cum eo, qui ſit inductus ad ludendū, non propria voluntate, ſed q̄dā reuerentia, & pudore, vt ſolet etiam vaſſalli cum Domino, cui non audet contradicere, & tamen ſine voluntate ludit, Sot. de iuſt. & iur. lib. 4. q. 5. art. 7.

26 Et hoc † procedit ab ea parte ludi, à qua incepiſſet reuerentia, vel pudor, vt qui in principio voluntariè luſiſſet, ſed poſtea in medio, vel in fine ludi non audet diſcedere à ludo quodam timore reuerentiali, & pudore, noto tamen Domino, alias ſecus.

27 Quod fortius procedit in ludere † coactum nimis, aut alio modo ad ludendum cũ potentiori, quia lucrans peccat, & teneur reſtituere, maximè, qui amittit, ſi eſt vilis conditionis, & animi, Sot. lo. cit. & in l. ſolet, ff. de ale. luſ. Limitat Nauar. quando quis fuit leuiter diſtractus, & de facili inductus ad ludendum c. 20. n. 15.

28 Ita etiam † tenetur reſtituere, qui ſimulat ſe ineptum, cũ ſit peritus in ludo, & ſic alter etiam inexpertus inducitur ad ludendum, quia fraudem committit lucrans, Nauarr. loc. cit. n. 13. Innoc. in c. quia pleriq; de immun. Eccleſ. & ibi Abb. num. 31. Couar. lo.

29 cit. Idem dic † de tertio, qui vt in expertus induceretur ad ludendum, affirmauit illũ ſimulatorem doctum in ludo eſſe inexpertum, quia cũ illo participabat de lucro, faciens, vt vulgo dicitur la vacca. Sed hoc non procederet, quando duo luſores ambo eſſent peritiſſimi, & vterq; fingeret ſe imperitum.

30 Quando vero † peritiſſimus non fingit ſe in expertum, ſed ludit cum inexperto certiſſimus de victoria, peccat, et tenetur reſtituere, quia non fuit æqualis conditio.

QVAESITVM CXXX.

SVMMARIVM.

1 *Filius fam. ludens cum maioribus an teneatur reſtituere, & num. 3.*

2 *Minores poſſunt facere conditionem ſuam meliorem non deteriorem.*

An filius familias teneatur reſtituere, ſi lucratur cum maioribus, cum lex ludi debet eſſe æqualis?

1 DIc † quod non, vide Couarr. reg. pecca. 2. p. §. 4. Nauarr. c. 20. num. 22. Med. c. de reſtitu. q. 22. et ratio eſt, quia minores, et

2 alij, vt ſupra poſſunt † facere conditionem ſuam meliorē, ſed non deteriorem.

Sed alij dicunt huiuſmodi minores teneri reſtituere, Alfonſ. de Caſt. l. 2. de leg. pen. c. 7. Sot. 4. de iuſt. & iur. q. 5. art. 2. ſed prima opinio eſt probabilior.

3 Sed † cum filij familias, & alij, vt ſupra inhabiles ad ludendum, vel finxerint ſe eſſe maiores, vel habere peculiū caſtrenſe, ſeu quaſi, cum vtrū que falſum ſit, tunc ſi lucrentur, mentientes tenentur reſtituere, Nauar. & alij. Io. cit. Sed ſi ludentes cum antedictis, ſciebant illos mentiri, & ludunt, & perdunt, eis imputetur, nam ſcienti non fit iniuria de reg. iur. in 6.

QVAESITVM CXXXI.

SVMMARIVM.

1. *Habens vnum aureum, & fingens habere plura an teneatur reſtituere.*

An qui habet niſi ſolum vnum aureum, & in ludo fingit habere plures, & ſic inuitat ad ludendum, & lucratur plura teneatur reſtituere?

1 Dic. quod † poteſt lucrari plures pluribus vicibus, dūmodo in vnaquaq; vice non lucretur niſi quantum ipſe habebat, nam in vna vice non poteſt lucrari, niſi quantū ipſe habebat, & alias tenetur reſtituere.

QVAESITVM CXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Ludere pecunia credita an ſit licitum, & quid extra Regnum Neapolitanum, & n. 1.*

3 *Tenetur quis de iure communi ſoluere, quod in ludo amiſit vel promiſit, & quando excuſatur.*

4 *Renunciare quis non poteſt quod eſt fauore publico ſtatutum.*

An ſit licitum ludere pecunia credita?

1 Dic. quod † non in quauis ludo, & ſi quis ita lucratus fuerit tenetur reſtituere, etiam ante ſententiam & hoc procedit in Regno Neapolitano ex diſpoſitione

Pragmaticarum, ſicut etiam non poteſt ludi ſuper apocis banchi, nec ſuper pignorum, quod vt audiui, etiam in Iſpanijs obſeruatur.

2 Sed † extra regnum Neapolitanum in caſu prædicto nõ tenetur reſtituere ante condemnationem, etiam ratio eſt, quia ludus in Regno per leges antedictas dicitur illicitus, & prohibitus, & propria annullat quemcunq; contractum, & quamuis promiſſionem ratione ludi factam.

Aliter autem eſſet dicendum, ſi alibi extaret lex, quæ prohiberet ludum, ſed non annullaret contractum, nam de iure comuni † tenetur quis ſoluere, quod in ludo amiſit, vel quod promiſit, ſed excuſatur prohibitione legis particularis, quod ſequitur etiã ſi cum iuramento promiſiſſet, Nauar. cap. 20. n. 17. nam licet peccauerit iurando, tamen non peccat non obſeruando, Quod procedit etiã ſi ludens renuntiaret pragmaticæ, & omni legum auxilio facienti in contrarium,

3 (margin number at "re comuni")

4 quia quis non poteſt renuntiare, quod eſt pro publico bono ſtatutum, Sot. 4. de iu. & iur. q. 5. art. 2.

QVAESITVM CXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Compenſatio de acquiſitis in ludo fraudolente cum quæſitis in ludo bonæ fidei an valeãt.*

2 *Quid de lucro cum pecunia præſenti mutuata.*

3 *Reſtituere tenetur lucrans cũ pecunia præſenti, ſed ſubrepta à monte, vel menſa communi.*

4 *Ludens cum pecunia fraude quæſita in ludo reſtituere tenetur.*

5 *Quid ſi appareat de voluntate perdentis.*

6 *Ludens in die feſto contra prohibitionem legis, vel præcepti ſuperioris an teneatur reſtituere.*

7 *Ludens cum pecunia abſenti cum altero pecunia præſenti ſi lucratur non poteſt recipere.*

An valeat compenſatio de acquiſitis in ludo fraudulento cum quæſitis in ludo bonæ fidei, & licito?

1 DIc. quod † non, ſicut non valeret compen-

ſatio lucri cum pecunia præſenti cum lucro de pecunia credita, Sil. V. ludus num. 9.
2 & ibi Tabien. Idem dic † de lucro cum pecunia præſenti mutuata, vel ab ipſo colluſore, vel ab alio conſorcio, nam ludere cum pecunia mutuata, à colluſore virtualiter eſt ac ſi luderetur pecunia credita, & ita in foro conſcientiæ non teneretur quis reſtituere collatori pecuniam ſic in ludo mutuatam.

3 Ita etiam tenetur quis reſtituere lucrum factum pecunia præſenti, ſed ſubrepta à monte comuni, & menſa pecuniæ; itaq; lucrans hoc modo, & lucrum perdenti reſtituere, & pecuniam ſubreptam menſa comuni tene-
4 tur: Idem dic † de lucro facto in ludo per pecuniam fraude aliqua quæſita in ludo, quia hoc eſt virtualiter ludere pecunia abſente.

5 Sed hoc non † procederet, ſi appareret de voluntate perdentis, quod vellet lucrari voluntariè donare ſine reſpectu humani, & tunc lucrans legitimè ſibi retinet, non ratione ludi, ſed ratione doni. Nec procederet hoc in locis, vbi tales leges non ſunt, vel ſi ſunt, abrogata ſunt, patiẽte legislatore, & ſciente.

6 Et hic nota † ludentem in die feſto contra prohibitionem legis, vel præcepti ſuperioris, ſi lucratur teneri reſtituere, & perdentem teneri ſoluere, quando lex vltra pœnas non tollit obligationem.

7 Et hic ſciendum † ludentem cum pecunia abſenti cum altero pecunia præſenti, ſi lucratur, non poſſe recipere, ſicut, ſi perdit non teneri ſoluere, quia lex ludi debet eſſe æqualis.

QVAESITVM CXXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Sponſio, quid ſit in hoc propoſito.*
2 *Sponſiones quot modis fiunt.*
3 *Sponſio quando ſit licita.*
4 *Modus alius ſponſionis licitus & num.* 5.
6 *Promittens non ludere, & ſi luſerit centum Eccleſiæ cum iuramento tenetur, nec poteſt ei ſponſio remitti.*
7 *Stipulatus non ludere, & quo-*

ties-

tieſcunque luſerit dare centum, &c. an teneatur toties ad centum quoties contrauenerit, vel ſemel tantum, & num. 8.

9 *Stipulatus hoc modo ſi me reprehendes in ludo dabo tibi centum ſi clam luſerit an teneatur.*

10 *Ad ſponſionem teneatur qui concedit de veloci curſu, vel de validioribus viribus in lucta etiam ſi ante experientiã, quem pænituerit.*

11 *Sponſio de re illicita non valet.*

12 *Sponſiones quaando ſunt licitæ, & obſeruandæ.*

13 *Ludus alearum recreationis cauſa non præſumitur eſſe peccatum m.*

14 *Perdenti in ludo licitum eſt furari aliquid vincenti, & tenenti barattariam.*

15 *Mutuans pecuniam ad ludendum an habebat actionẽ.*

16 *In prohibitione ludi alicuius particularis, comprehenditur tam qui ludit, quam qui reſpicit.*

17 *Ludum tenens in domo ſi percutitur ratione ludi nõ tenetur percuſſor.*

18 *Colluſor ſi colluſori vendat an teneatur de euictione.*

Quid eſt ſponſio in hoc propoſito?

1 DIc. quòd eſt ludus conuentionalis, & quædam ſpecies aſſecurationis, vt cum pecunia exponitur pro dubijs euẽtibus, vulgo, le inguagiature, o le ſcommeſſe. Et

2 fiunt tribus † modis vel quãdo vterque colluſor deponit pecuniam penes tertium, ſeu pignus, vel quando vnus tantum ſtipulatur, vt promitto tibi centum, ſi nauis mea ſalua redierit, & ſi non redierit, ſolues mihi centum, & ſic firmant ſtipulatione. Tertio quando vnus ex colluſoribus promittit pro futuro aliquo euentu, vel dat aliquã pecuniæ quantitatem requirens ab eo in caſu non ſequuti effectus duplum.

3 Et hic ſciatur quod † ſponſio vt ſupra in tantum erit licita, in quantum habet in ſe cauſam iuſtam, & honeſtam, ſed quando eſt de re parum honeſta, dicas eſſe illicitam, ſed per modum aſſecurationis, ſemper eſt licita, Sot. 6. de iu. & iur. art. vnico.

4 Eſt & alius † modus ſponſionis etiam licitus, vt cum quis accipit mutuo ab aliquo cum pacto ne ludat, & ludendo reddere illi duplum, ſi iſte luſore luſerit in ſecreto, tenetur in foro conſcientiæ ſoluere illud duplum promiſſū, Bart. in l. ex ea parte, ff. de verbor. oblig. Nec requiritur condemnatio, quia hæc eſt pęna conuentionalis, quæ nō requirit condemnationem, & non legalis, in qua requiritur condemnatio, Imò nec pęna conuentionalis debetur ante petitionem partis, Nauar. c. 23. 66. Couar. c. 6. §. 8. nu. 2. de ſponſal. Imo hic eſt contractus miſtus, & modus ludēdi licitus, & obligat ante petitionem, etiam ſi conditio clam euenerit. Quod procedit
5 † etiam ſi quis per alterū luſerit, nam per ſe ipſum ludere videtur. Imo procedit etiam, ſi ſtipulator promiſiſſet pecuniam, & non adhuc dediſſet,

6 Et hic nota † cum, qui promiſit nō ludere, & ludendo ſoluere centum tali Eccleſiæ, & iuramento firmauit, teneri in fo o conſcientię, ſi contrauenerit ad ſponſionem, nec poſſet remitti ab economis vel rectore, nam ius eſt Eccleſiæ acquiſitum, ſed ſolùm poſſet remitti à ſummo Pontifice, & quando pactum eſſet publicum, poſſet ſpondens cogi per curiam, poſſet tantū quando promiſſio fuit ſecreta, comutari ab Epiſcopo, vel à Confeſſore in aliā rem piam ſi talis detur facultas in indulgentia.

7 Et hic ſciatur † quòd ſi quis ſtipulatus fuerit non ludere & quotieſcunq; luſerit promittit ſoluere centum, tunc contraueniens tenetur ad promiſſa quotieſcunq, ludit pro qualibet vice, ſecus ſi ſtipulatus fuiſſet non ludere tunc pro vna tantum vice tenetur, & pro alijs, & in dubio ita eſt interpretanda ſtipulatio l. bonus, ff. de verb. & rer. ſignifi.

8 Qui autem ſtipulatus † eſſet p. o quacunque vice qua luſerit promitto ſoluere centum, tunc, ſi per per totum diem luſerit cum vna perſoſona, tenetu. ſemel ad centum, ſed ſi luſerit cum pluribus perſonis, tunc tenetur

ad ſol

ad ſoluendum toties centum quot ſunt perſonæ, cum quibus luſerit,& ratio eſt,quia tunc fiunt actus diſcontinui, & tot ſunt vices,quot fuerūt perſonæ, cum quibus luſit, Sil.in V.ludus in fine, Bartol. in l. inficiendo, ff. de furtis, §.infans: hoc autem non procedit, quando luditur parua pecunia, vel ſine pecunia.

9 Nota etiam † qui ſtipulatus eſſet hoc modo, ſi me reprehenderis ludentem dabo tibi centum,non contrauenire, nec teneri,ſi clam luſerit, nā ad hoc,vt teneatur debet cōſtare cauſa cognita de ludo.

10 Nota † etiam teneri ad ſpōſionem qui dato pignore cōtendit cum aliquo, vel de veluciori curſu, vel de validioribus viribus in lucta, ſi ipſe inferius fuerit, & ante experientiam eum pęnituerit, dūmodo per alterum non ſtet, nam hic recuſans experiri, fraudem committit, Dec. in l. in iure ciuili de regul. iur. gloſ.in l.ſi rem,ff.de præſcri. § ſi quis ſponſionis.

11 Nota etiam † non valere ſponſionem de re illicita, vt de committendo peccato,vel de re inciuili, & damnoſa, vt de bibendo tot vicibus, cap. à crapula de vit.& honeſt.cle

12 ric.& tunc † ſponſiones erūt licitæ,& obſeruandæ, cum continent honeſtam cauſam, & excludunt omnem fraudē, quæ interuenire poſſet cum periculum enim eſſet æquale vtriuſq; partis.

13 Nota hic † quod ludus alearum, recreationis cauſa, non præſumitur eſſe peccatum m. Cappel.Toloſ. q. 192. in addit. Aufr.

14 Nota etiam † quod perdenti in ludo licitum eſt impune furari aliquod vincenti,& tenenti barattariam in domo, & pro tali furto non datur accuſatio Anton.Corſet.in ſuis ſingul.c.ſ.ſing. 1.

15 Nota etiam,† quod mutuās pecuniam ad ludendum non habet actionem pro reſtitutione,Gram. deciſ. 40. Cappel. Toloſ.vbi ſupra.

16 Nota etiam, † quod ſtante prohibitione ludi alicuius particularis ludi tam cōprehenditur qui ludit, & puniri poteſt, quam qui reſpicit ludere, Hippol.ſingul,152.

17 Nota etiam, † quod tenens

ludum in domo, ſi percutitur ratione ludi, non ſolum in loco, vbi luditur, ſed vbicunq; non tenetur percuſſor, & talis iniuria eſt impunibilis Gram. deciſ. 40. nu. 5.

18 Nota etiam, † quod ſi colluſor colluſori vēdat, de euictione non tenetur, idem dic ſi vendat extraneo, intellige, quando venditio fit in ludo prohibito, Petrus de Rau. ſingulare 562.

Nunc de ſanctificatione feſtorum.

QVAESITVM CXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Sabathum vox hębrea eſt, & quid ſonat.*
2 *Sabathum apud hæbreos accipiebatur per tota hebdomada, & quid apud gentiles nu. 3.*
4 *Dies Dominicus quarę ita dicitur.*
5 *Sabathum hodie obſaruans an pecc. mortaliter, & nu. 6.*
7 *Dies ſabathi eſt conſecratus B. M. V. & quibus rationibus.*
8 *Miraculum magnum in Grecia in effigie B. M. V.*

Quid intelligatur per Sabathum quod in lege mandatur ſanctificare, per hæc verba, Sabatha ſanctifices?

1 DIc. quod ſabathū † vox hæbrea eſt, & ſonat latinè requiē, & dicitur è ſabbe, ideſt ſeptem, ſecundum hæbreos, itaq; dies ſabathi, quietis interpretatur, & ſabathizare eſt quieſcere, & vacare, & quoniam in creatione mundi Deus quieuit in die ſeptimo ab omni opere, quod patrarat, hinc dies ſeptimus ſabathum fuit appellatum.

2 Præterea † apud hæbreos ſabathum accipiebatur pro tota hebdomada, & ita ieiuniū phariſei bis in ſabatho, interpretandum eſt, quod iactabāt ſe ieiunare bis in hebdomada, ſcilicet quarta, & ſexta feria, unde etiam habetur in Euangelio prima ſabathi, & ſecunda ſabathi, ideſt prima dies, & ſecunda dies hebdomadæ, & ſic de reliquis.

3 Sed Apud † gentiles dies hebdomadæ denominati fuerunt à planetis, vt prima dies appellaretur dies ſolis, ſecunda

dies lunę; & ſic de reliquis, quod etiam hodie apud nos obſeruatur verſo tantum nomine ſolis in nomē Domini, & ſic prius dies vocatur dies Dominicus, ſecundus dies lunæ, &c. Sanctus Silueſter Papa mandauit, vt retento nomine diei Dominici reliqui dies per ferias appellarentur, vt feria ſecunda, & tertia, &c. Iudæi itaq; obſeruabant ſabathū quod eſt ſeptimus dies in memoriam creationis mundi & ob tantum beneficium, ſed nos non obſeruamus ſabathū ſed diem dominicum in quē ſabathum translatum eſt, & hoc in memoriam beneficij recreationis noſtræ, ideſt redemptionis, & licet omnes dies ſint Domini, hic tamen dies vocetur Dominicus, ideſt

4 conſecratus in honorem Domini, vel vocatur dies Dominicus, quia in tali die Chriſtus natus eſt (vt omnes tenēt) vel quia in tali die Dn̄s fecit principium creationis, vel quia in tali die venturus eſt iudicare mūdum, vel quia in tali die reſurrexit, vel quia in tali die miſit Spiritum ſanctum Apoſtolis, et propterea in tali die debemus omnes quieſcere, & tunc tantum diem ſanctificare.

5 Vbi nota † quòd peccaret mortaliter hodie, qui obſeruaret ſabathum more iudæorum, cap. peruenit de conſecr. diſtin. 3.

6 Sed obſeruare ſabathum in honorem B. Virginis, nempe orando, ieiunando, viſitando Eccleſias, & alia opera pia faciendo, etiam abſtinēdo ab operibus ſeruilibus, non eſſet malum, ſed pium, & meritorium.

7 Et ratio quare † dies ſabathi eſt conſecratus B. Virgini, eſt quia cum Chriſtus eſſet in ſepulchro, ſolum in matre Virgine remāſit fides integra & hoc fuit in die ſabathi, ſecunda, quia in hoc die B. Virgo diuerſa beneficia, & gratias deuotis ſuis impetrauit. tertia quia in hoc die † magnum viſum eſt miraculum in Græcia in quadam effigie B. Mariæ Vir. cooperta velo, nam viſa eſt diſcooperiri ab hora nona diei Veneris, vſq, ad horam vigeſimam quartā ſabathi, quod pluries viſum eſt. D. Anton. 1. p. tit. 24. cap. 4. §. 4.

4.§.4. & Duran. in ſuo ratio-nal. Sed aduertendum in hac obſeruatione ſabathi in honorem B.V. ne incidatur in aliquam ſuperſtitionem, vt ſolét mulierculæ, & ne quod pietas introduxit, impiè fiat, vt non texere, vel non filare, vel non ſuere, vel ieiunare vſque ad ſtellas, & interim alia opera ſeruilia facere P. Marius.

QVAESITVM CXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Rationes quibus fuit inſtitutũ vt obſeruaretur dies dominicus, & alia feſta.*

2 *Homo in feſtis debet abſtrahere ſe à terrenis, & vacare ſpiritualibus.*

3 *Præceptum de obſeruando die dominico partim eſt morale, partim cerimoniale.*

4 *Determinatio dierum ſanctificandorum, eſt de iure poſitiuo.*

5 *Obſeruare tenemur non ſolũ feſta de præcepto, ſed de conſuetudine in loco vbi reperimur.*

Quare fuit inſtitutum, vt obſeruaretur dies Dominicus, & alia feſta de præcepto, & hora qua incipiunt?

1 DIc. primo † ob requiem corporalem hominum, & animalium, quia continuo labore deficerent, & ideo decebat aliquando quieſcere, & hoc eſt in die Dominico, & alijs feſtis.

Secundo, ob requiem animæ, 2 nam in feſtis poteſt, & debet homo abſtrahere ſe à terrenis, & vacare ſpiritualibus de conſe. diſt. 3. c. Ieiunio, §. vlt.

Tertio, vt homo in die Dominico, & alijs feſtis recordetur diuinorum beneficiorum.

Quarto, vt in talibus diebus cõtemplando imitetur exempla Sanctorum, & illorum ſuffragia ſibi imploret, quorum feſta obſeruat, D. Augu. lib. 20. & 22. contra Fauſtum.

3 Et notandum † præceptum de obſeruando die Dominico, eſſe partim morale, ideſt de iure diuino, & partim cerimoniale, ideſt de iure poſitiuo, De iure diuino dicetur, vt ſicut corpore iure naturali eſt neceſſaria temporum vi-

ciſſitudo,ne deficiat, ſic, & animæ pro eius refectione eſt obſeruanda,& ſanctificanda aliqua dies, in qua facta vacatione à rebus ſeruilibus, animæ ſaluti incumbatur.

Sed eſt de † iure poſitiuo determinatio dierum ſanctificã dorum,nam iuris poſitiui eſt ſtatuere celebranda feſta, & celebrationis præfigere tempus,& teneatur menti teneri nos † obſeruare non ſolum feſta de præcepto, ſed etiam quæ ſunt de conſuetudine in in loco, vbi reperimur tempore feſti gloſ.in cap.illa 12. diſtinc.

Et ſanctificatio † feſti incipit à media nocte præcedenti vſq; ad mediam noctem ſubſequentem ipſum feſtum more Romano, ff.de fer. licet in aliquibus locis hoc non procedit,nam dies aliter incipit, vt in loco, in quo incipit ab hora 24.diei præcedentis vſque ad 24.die. ſubſequentis, & vbi eſſet hæc conſuetudo antiqua,& recepta, ſciente Epiſcopo, & tolerante, eſſet obſeruanda, in noſtris autem regionibus obſeruatur more Romano.

Nec obſtat textus in cap.2.de fer.vbi præcipitur, vt de veſpere ad veſperam celebrentur ſabatha, quia ibi loquitur quo ad officium Diuinũ à miniſtris Eccleſiæ celebrandũ; quia regulariter à primo veſpere incipiunt, & finiunt in ſecundis.c.ſi peccauerit.2. q. 1.

7 Sed in obſeruatione ſemifeſtorum eſt ſeruanda conſuetudo locorum,quo ad perdurationem, vel etiam præceptum Epiſcopi,nam ſi Epiſcopus mandat,vel eſt conſuetudo ſeruari,vt ſemifeſta, tunc ſunt ſeruanda vſque ad meridiem per duodecim horas computatas à media nocte præcedenti.

Si vero Epiſcopi mandatum eſſet, vel ita conſuetudine ſeruaretur obſeruanda eſſe per horas miſſarum,tunc ſunt ſeruanda vſq; ad horam, qua miſſæ, vel ſimiliter terminari ſolent incipiendo à tempore,quo veriſimiliter miſſæ incipere poſſunt,Nauar. c. 17. num.1,Et hora pro vtroque ſolet eſſe ab aurora quouſq; terminetur miſſa conuentualis, vbi eſt vltima, vel aliæ

miſſæ, omnes in maiori eccleſia, & in his ſemifeſtis eſt obligatio audiendi miſſam; ſicut in feſtis ordinarijs, & per illud tempus, quo durant, eſt abſtinendum à ſeruilibus.

QVAESIT. CXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Quæ prohibentur in diebus feſtis.*

2 *Opera quæ prohibentur in die feſto quotuplicia.*

Quæ prohibentur in diebus feſtis?

1 Dic. † primo quod præcipuè prohibentur opera ſeruilia animæ, quæ ſunt peccata, nam ſeruus eſt peccati, qui peccatum facit, ſecundo ſunt prohibiti ludi, ioci, & malæ conſuetudines. l. dies feſtos, C. de fer. Tertio, ſunt prohibita opera ſeruilia corpori, & dum dicuntur hęc tria eſſe prohibita in diebus feſtis, debitum eſt fidelium intribus vacare nempe operibus miſericordię, orationibus & verbo Dei, & auditioni Miſſæ.

2 Opera † autem, quæ prohibētur in die feſto, vel ſunt opera manualia, vel alia, quæ prohibentur ab Eccleſia, & hæ differunt, nā prima ſunt prohibita de iure diuino, ſed opera, quæ ſunt prohibita ab Eccleſia ſunt de iure poſitiuo, vt facere mercedem, ferre laudum recipere iuramenti & ſimilia, & peccatum mort committitur in cōtrauentione horum, ſicut contramueniendo præcepto piuino d abinendo à ſeruilibus poſſe excuſare à peccato conſuetudo antiqua tolerata, circ facere mercatum in die feſt & hoc propter humanæ vitæ neceſſaria.

QVAESIT. CXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Opera manualia, quæ ſint in propoſito.*

2 *Pingere, ſculpire, deſignare, & ſimilia non ſeruilia, ſed ingenua ſunt opera.*

3 *Opera communia tam liberi quam ſeruis an ſint prohibit in die feſto.*

4 *Docere artem ſonandi canendi, &c. an ſint prohibitum diebus feſtis.*

5 *Seruilia exercitia an liceat ſacere in die feſto, & quæ ſint, & num.* 8.
6 *Opus in die feſto qua ratione redditur licitum, vel illicitum.*
7 *Studere ſcribere allegationes, & ſimil. an liceat in die feſto, & quid copiare, vel tranſcribere nu.* 9. *&* 13.
10 *Videre computa, & ratiocinia, an liceat in die feſto.*
11 *Aritmetica eſt ars liberalis et an ſit prohibitum eā docere die feſto nu.* 12.
14 *Scribere teſtamenta, vel capitula matrimonialia, an liceat die feſto.*
15 *Et an ſcribere ad amicos, & an orationes, & prædicationes, & ſimilia nu.* 16.

Quot ſunt opera manualia, quæ conſiderari poſſunt in hoc propoſito?

1 DIc. quod poſſunt eſſe triū ſpecierum, vel quæ pertinent ad animam, & eius potentias, & hæc non ſunt prohibita, quia ſunt libera, & ingenua, vt ſtudere, audire lectiones, meditari, informare iudices in ſcripto, vel verbo, etiam in die reſurrectionis, Scribere allegationes in iure & ſimilia, & etiam docere, nam hęc pertinent ad potentias animæ D. Thom. 2.2. q. 122. art. 4. Nauar. cap. 13. nu. 6. Caiet. in D. Tho. loc. cit. & non eſt audiendus Abb. cōtrarium ſentiēs in c. 1. de fer.
2 Adde, quòd pingere, † ſculpire, deſignare, & ſimilia, non ſunt opera ſeruilia, ſed ingenua, & facientes in diebus feſtiuis non peccant, quia ſunt opera intellectus, intelligendo, quo ad primos modellos, vel retractus, Caiet. V. feſtos dies Nauar. loc. cit.
3 Vel quæ † ſunt communia, tā liberis, quàm ſeruis, vt iter facere, ſaltare, currere, ſonare, venari, cantare, & ſimilia, & hæc non prohibentur die feſto, nec eſt ſentiēdum cum Sil. aliter ſentiente de venatione, ſicut etiam non † eſt ꝓhibitum docere artem ſonandi, canendi, æquitandi, digladiandi, ſonandi organum in Eccleſia, vel extra, etiam neceſſe eſſet portare illud à baiulis ꝑ Ciuitatē. Nauarr. cap. 13. nu. 7. D. Tho. 2.2. q. 122. art. 4. cum Caiet.

5 Vel quæ † ſunt verè ſeruilia, vel manualia, quia communiter pertinẽt ad ſeruos,& mercennarios,vt fabricare, arare, ſuere, & alia quæcunq; exercitia ſeruilia, & hæc facere in die feſto eſt mort. vt etiam eſſet barbas tondere,l.omnes Iudices,C.de fer.Scit ergo Parochus, quæ prohibentur in die feſto.

6 Et notandum † quod opus in die feſto non redditur licitũ, vel illicitum ratione mercedis prætij,vel ſi fiat gratis,ſed cõſideratur ipſum opus, nam pretium eſt per accidens, & nil operatur ad conſtituendũ peccatum.Et eſt com.ſent.cõtra Armill.& Angel.

7 Itaque poteſt † quis in die feſto etiam interueniente mercede,ſtudere, ſcribere allegationes,informare iudices, & ſimil quia hæc opera pertinẽt ad intellectum,& cum ſint ipſa licita,sũt etiam licita, & acceſſoria,vt lucrum pro eis.

Sed de operibus ſeruilibus dicẽdum eſt totum contrarium, 8 quia † & ſi pia eſſent,& in vſus Eccleſiæ,& gratis ſine mercede adhuc eſt peccatum, ſi fiãt in die feſto, etiam ſi ædificarẽtur altaria,& multo magis, ſi hæc opera ſeruilia exercerentur in vſus priuatorum,& conſuetudo, quæ eſſet in cõtrarium,eſſet abuſus,licet poſſet excuſare gratis laborãtes Eccleſia paupertas, vel Parochi, vel Parochiani, in quo caſu non ſolùm eſt licitum, ſed etiam meritorium.

Hic nota, quod ſcribere aliquãdo eſt opus ſeruile,& ſic pro-
9 hibitum, vt tranſcribere, † vt copiare proceſſus allegationes iuris, & ſimil. quia tunc non eſt propriè ſcribere, & eſt peccatum mort. exercere in die feſto,Vt peccarent Notarij tranſcribentes à baſtardolo in protocollũ, vel de libro ad librum, vt fit à mercatori-
10 bus, vt etiam eſſet † peccatũ videre compotus, & ratiocinia.D.Anton.2.p.tit.9.c.7. §.5.Sil.in V Dominica nu.5.

Eſſet itaq; ſeruile videre ratiocinia, licet dependeat ab Aritmetica,
11 † q̃ eſt ars liber.& ratio eſt, quia hoc non eſt ipsã
12 docere, † quod non eſt prohibitum, nec eſt ſcribere, aut diſcere, Aritmeticę numeros, quod etiam licet in die feſto,ſed eſt expreſsè tranſcribere

bere, quod eſt opus ſeruile.
13 Sed non † eſt prohibitum tranſcribere literas ab exemplari cauſa diſcendi, ſicut etiã non eſt peccatum ſcribere, ſeu trãſcribere ſpiritualia excitantia ad deuotionem, ſed
14 ſcribere † teſtamenta; vel capitula matrimonialia in die feſto regulariter eſt illicitum. D. Anton. 2. p. tit. 9. cap. 7. §. 5. Sed vbi eſt conſuetudo fieri, non eſt peccatum, ſiue quis per ſe ipſum faciat, ſiue per alios.

Aliquando verò, ſcribere eſt opus ingenuum, & ſic licitũ, vt quando eſt per modum loquutionis permanentis, vt
15 ſcribere † ad amicos, quia ſicut non eſt prohibitum ei loqui coram, ſic, nec ſcribere prohibitum eſt in quolibet die feſto etiam miſſa non audita, dummodo audiatur poſtea, & hoc ſiue per ſe, ſiue per alium, quis ſcripſerit.
16 Hinc ſequitur nõ eſſe † prohibitum in die feſto ſcribere orationes, & lectiones, & prædicationes, & ſimil. quia huiuſmodi pertinent ad illuſtrationem intellectus, & ſunt opus animæ, vt etiam eſt, ſcribere lectiones in ſcolis, diſputationes, vel argumenta, &c. Caiet. in 2. 2. q. 122. art. 4. & eſt communis opinio; Sil. in V. Dominica num. 7. contra Sotum de iuſt. & iur. q. 4. ar. 4. & alios.

QVAESITVM CXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Facientes alios, vt puta ſeruos laborare in die feſto an peccent, & num. 4.*

2 *Et quid in ſeruis exiſtentibus in domibus talium dominorum, an teneantur obedire, & nu. 3.*

An peccent, qui faciunt alios laborare in die feſto, vt faciunt Domini in ſeruos, vel Dominæ in ancillas facientes vacare in ſeruilibus.

1 Dic, quod † peccãt mort.
2 ſicut, † & ipſi laborãtes qui in hoc non tenentur obedire, quia eſt contra præceptum Dei, in quo caſu non tenentur obedire, ſicut non tenentur obedire præcipientibus contra præceptum Ec-

3 cleſiæ, Imò huiuſmodi † ſerui non poſſunt abſolui niſi diſcedant ab illa domo reperta alia commoditate, qua poſſũt viuere ſine hac occaſione peccandi; ſed alias excuſantur à peccato propter illam cohactionem, Nau. cap. 13. num. 7. & conſ. 3. de fer. Sil. in V. Dominica.

4 Sed ſi Dominus † mandaret ſeruis laborare in die feſto, nõ ex auaritia, ſed in contemptũ Eccleſiæ, & feſti, quia non benè hic ſentiret de fide, ſeruus non deberet obedire, ſed ſtatim diſcedere, etiam ſine alia commoditate viuendi, etiam ſi futurum eſſet periculum, vt fame moriretur, alias ipſe eſſet in ſtatu damnationis, quia videretur cooperari Domino in errore fidei.

QVAESITVM CXXXX.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum an ſit facere laborare iumenta in die feſto, & num. 2. & 4.*
3 *Iter agere ſiue equeſter, ſiue pedeſter an ſit permiſſum.*
5 *Qui onerant iumenta in precedenti die ſi occurrit feſtũ inter iter an poſſint ſequi iter.*
6 *Nonnulla de vſu molendinorũ circa hanc materiam.*
7 *Sella geſtatoria an liceat vti in die feſto.*
8 *Iter tabellarij s, an ſit licitum in die feſto.*

An ſit peccatum facere laborare iumenta, vel molere in die feſto?

1 Dic, quod peccant † facientes laborare iumenta in diebus feſtiuis, nam ex præcepto Domini Exod. 20. etiam iumenta debẽt quieſcere.

2 Sed inducere iumenta † vacua in die feſto, vel agere ea onerata ſuperlectilibus domeſticis, vt lectis, pane, & alia, quæ ſunt neceſſaria in tranſmigratione, non eſt prohibitum, nam ſicut † iter agere,
3 ſiue equeſter, ſiue pedeſter eſt permiſſum, ſic etiam ſunt permiſſa neceſſaria pro itinere.

4 Sed alia occaſione † onerare iumenta, & currus in die feſto ad lucrandum, eſt peccatum, vt ad conducendum vina, aut pabula, & ſimil. niſi

excuſet aliqua iuſta cauſa.

5 Hic notandum quòd qui onerant in præcedenti die iumenta, & inter iter occurrit feſtum, poſſunt ſequi; quia prohibitio eſt onerare ad inchoandũ iter, non autem ad perficiendum inchoatum. Nau. c. 13. nu. 69. Sil. in V. Domenica.

6 De vſu molendinorum; Dic quod in molendinis † fluminum, vel ad uentum nullum eſt peccatum molere in die feſto, quia ibi parua interuenit opera hominis, vel nulla P. Marius magiſter meus, ſed hoc nõ procedit, quãdo adeſt prohibitio Epiſcopi ad bonũ finẽ, vt ſcandalum euitetur, & miſſa audiatur, & ſimil.

Sed in piſtrinis, vbi interuenit opera plurium hominum, & iumentorum, eſſet peccatum, niſi excuſaret neceſſitas, D. Anton. 2. p. tit. 9. c. 2. in fine, Nauar. & Sil. loc. cit. Sicut

7 etiam non † eſt peccatum in die feſto vti ſella geſtatoria per ſeruos ducta cum aliqua neceſſitate nec eſt prohibitũ

8 † iter tabellarijs quibuſcunque.

QVAESIT. CXXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Mercatum vel nundinæ an ſint licitę in die feſto & nu. 2.*

3 *Notarij ſcribentes cõtractus in die feſto an peccent.*

4 *Per placitum litis quæ intelliguntur.*

5 *Officialibus ruralibus, & in villis degentibus an liceat facere actus iudiciales in die feſto.*

6 *Executiones pro debito an liceat facere in Ciuitate in die feſto.*

7 *Per ſẽtentiam iuridicam quid intelligitur.*

8 *Publici latrones & perduelliones leſę Maieſtatis poſſunt in die feſto duci ad ſuppliciũ.*

9 *Sententiam excommunicationis contra occupantes rerum alienarũ &c. an liceat in die feſto fulminare.*

10 *Per iuramentum iudiciale, quod prohibetur etiam die feſto fieri, quid intelligitur.*

11 *Iurare extra iudicium an ſit pec. m. in die feſto.*

12 *Dare iuramentum teſtibus in die feſto an ſit prohibitum.*

Quæ ſunt opera prohibita præcepto Eccleſiæ, licet ingenua, & non ſeruilia?

1 DIc eſſe quatuor nempe mercatum, placidum litis, ſententiam iuridicam, & iuramentum iudiciale. Sed de mercato alias Nundinis, vbi eſt conſuetudo fieri in die feſto, vt eſt in hoc Regno quæ fiunt bis, vel ter in anno, dic non eſt prohibitum, dummodo audiatur miſ-
2 ſa. De mercato † verò, quod fit intra hebdomadam bis, vel ter, vt fit Beneuenti, Dic etiam poſſe fieri ratione antiquę conſuetudinis, licet Epiſcopus poſſet prohibere, ꝙ tamen non eſſet faciendum, quia publica negotia impedirentur.

Illa verò ſpecies mercati, quæ conſiſtit in emendo, vendendo, locando, & conducendo, eſt prohibita in die feſto, &
3 peccant Notarij † ſcribentes contractus, ſecus eſſet de cōmeſtibilibus.
4 Per † placitum litis intellige omnes actus iudiciales, vt proceſſus, ſtrepitus, iudiciarios, examen teſtium, capturas informationum, probationes ſententiarum, & decretorum ciuilium, executiones pignorum, & rerum debitarum, & cōtrafacientes, peccant mort. cū nullitate actorum, niſi excuſet neceſſitas, vt
5 accidere ſolet in † officialibus ruralibus, & in villis degentibus, qui poſſunt facere aliquos actus iudiciales, vt teſtes examinare, & concedere exequutionem pro debitis, nam in alio die non poſſent vacare ruſtici, ſine maxima eorum incommoditate, & intereſſe ob amiſſionē operum, licet Epiſcopus poſſet prohibere huiuſmodi etiam in villis; quæ tamen prohibitio non eſſet facienda in villis, quia ibi ante dicta ratione licet exercere iudicialia, vt
6 etiam liceret † in Ciuitate facere exequutiones pro debito, quando adeſt periculū in mora vel timor fugæ, vel tranſportationis de loco ad locum, Caiet. V. feſtos dies, & 2.2.q.122.art.4. Sot. 2. de iuſt. & iur. q.4. art.4.
7 Per † ſententiā iuridicam intellige ſententiam condennatoriam ad mortem, & exe-

quutio ipſius, ſed hæc prohibitio non procedit quo ad publicos latrones, & perduelliones reos læſę Maieſtatis,
8 & ſimil. nam ij † poſſunt etiã in die feſto duci ad ſuppliciũ pro maiori populi ędificatione, & timore, l. prouinciarũ. C. de fer. Nec procedit prohibitio tempore belli, nec cũ hereticis, nec quando mora poſſet fugę periculum offerre, vel aliud impedimentum Sot. de iuſt. & iur. q. 4. art. 4. Gaiet. loc. cit.
9 Sed licitum † eſt in die feſto fulminare ſententiam excommunicationis contra occupatores, vel detemptores rerũ alienarum, & inobedientes, quia in huiuſmodi actu nõ interueniunt, ſtrepitus iudiciales.
10 Per iuramentum iudiciale, quod prohibetur etiam fieri in feſto, intelligi iuramentum teſtiũ, & principalium, item iuramentum calumnię, & cõtrafaciens, eſt peccatũ mort. & actus nullus. Sed iurare
11 † extra iudicium in die feſto cum cõditionibus requiſitis, non eſt peccatum.
12 Similiter eſt prohibitum † in die feſto dare iuramẽtum teſtibus, vt eſt prohibitum ſcribere depoſitiones, licet Abb. ſentiat contrarium c. 1. de fer. in villis autem aliter eſt dicendũ propter rationes ſupra aſſignatas.

QVAESIT. CXXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa quæ poſſunt excuſare laborantes in die feſto quæ ſint.*
2 *Modicitas rei quando dicatur & quando excuſat num. 3. & 4.*
5 *Modicitas rei relinquitur arbitrio boni viri.*
6 *Ratio cultus diuini, quando excuſat laborantes in die feſto & num. 7. & 8.*
9 *Ornamentum Reipublicę quãdo excuſat laborantes in die feſto.*
10 *Humana pietas quando excuſat laborantes in die feſto, & nu. 11. & 12.*
13 *Pictor an poſſit in eccleſia pingere immagines in die feſto.*
14 *Conſuetudo quando excuſat laborantes in die feſto, & num. 15.*
16 *Neceſſitas quando excuſat la-*

4 Eſt & alius † modus ſponſionis etiam licitus, vt cum quis accipit mutuo ab aliquo cum pacto ne ludat, & ludendo reddere illi duplum, ſi iſte luſore luſerit in ſecreto, tenetur in foro conſcientiæ ſoluere illud duplum promiſsũ, Bart. in l. ex ea parte, ff. de verbor. oblig. Nec requiritur condemnatio, quia hæc eſt pęna conuentionalis, quæ nõ requirit condemnationem, & non legalis, in qua requiritur condemnatio, Imò nec pęna conuentionalis debetur ante petitionem partis, Nauar. c. 23.66. Couar. c. 6. §. 8. nu. 2. de ſponſal Imo hic eſt contractus miſtus, & modus ludẽdi licitus, & obligat ante petitionem, etiam ſi conditio clam euenerit. Quod procedit

5 † etiam ſi quis per alterũ luſerit, nam per ſe ipſum ludere videtur. Imo procedit etiam, ſi ſtipulator promiſiſſet pecuniam, & non adhuc dediſſet,

6 Et hic nota † cum, qui promiſit nõ ludere, & ludendo ſoluere centum tali Eccleſiæ, & iuramento firmauit, teneri in fo o conſcientię, ſi contrauenerit ad ſponſionem, nec poſſet remitti ab economis vel rectore, nam ius eſt Eccleſiæ acquiſitum, ſed ſolùm poſſet remitti à ſummo Pontifice, & quando pactum eſſet publicum, poſſet ſpondens cogi per curiam, poſſet tantũ quando promiſſio fuit ſecreta, comutari ab Epiſcopo, vel à Confeſſore in aliã rem piam ſi talis detur facultas in indulgentia.

7 Et hic ſciatur † quòd ſi quis ſtipulatus fuerit non ludere & quotieſcunq; luſerit promittit ſoluere centum, tunc contraueniens tenetur ad promiſſa quotieſcunq, ludit pro qualibet vice, ſecus ſi ſtipulatus fuiſſet non ludere tunc pro vna tantum vice tenetur, & pro alijs, & in dubio ita eſt interpretanda ſtipulatio l. bonus, ff. de verb. & rer. ſignifi.

8 Qui autem ſtipulatus † eſſet p o quacunque vice qua luſerit promitto ſoluere centum, tunc, ſi per per totum diem luſerit cum vna perſoſona, tenetu ſemel ad centum, ſed ſi luſerit cum pluribus perſonis, tunc tenetur

ad ſol

ad ſoluendum toties centum quot ſunt perſonæ, cum quibus luſerit,& ratio eſt,quia tunc fiunt actus diſcontinui, & tot ſunt vices,quot fuerũt perſonæ, cum quibus luſit, Sil.in V.ludus in fine, Bartol. in l. infiriendo, ff. de furtis, §.infans: hoc autem non procedit, quando luditur parua pecunia, vel ſine pecunia.

9 Nota etiam † qui ſtipulatus eſſet hoc modo, ſi me reprehenderis ludentem dabo tibi centum,non contrauenire, nec teneri,ſi clam luſerit, nã ad hoc,vt teneatur debet cõſtare cauſa cognita de ludo.

10 Nota † etiam teneri ad ſpõſionem qui dato pignore cõtendit cum aliquo, vel de veluciori curſu, vel de validioribus viribus in lucta, ſi ipſe inferius fuerit, & ante experientiam eum pęnituerit, dũmodo per alterum non ſtet, nam hic recuſans experiri, fraudem committit, Dec. in l. in iure ciuili de regul. iur. gloſ.in l.ſi rem,ff.de præſcri. § ſi quis ſponſionis.

11 Nota etiam † non valere ſponſionem de re illicita, vt de committendo peccato,vel de re inciuili, & damnoſa, vt de bibendo tot vicibus, cap. à crapula de vit.& honeſt.cle

12 ric.& tunc † ſponſiones erũt licitæ,& obſeruandæ, cum continent honeſtam cauſam, & excludunt omnem fraudẽ, quæ interuenire poſſet cum periculum enim eſſet æquale vtriuſq; partis.

13 Nota hic † quod ludus alearum, recreationis cauſa, non præſumitur eſſe peccatum m. Cappel.Toloſ. q. 192. in addit. Aufr.

14 Nota etiam † quod perdenti in ludo licitum eſt impune furari aliquod vincenti,& tenenti barattariam in domo, & pro tali furto non datur accuſatio Anton.Corſet.in ſuis ſingul.c.f.ſing. 1.

15 Nota etiam,† quod mutuãs pecuniam ad ludendum non habet actionem pro reſtitutione,Gram. deciſ. 40. Cappel. Toloſ.vbi ſupra.

16 Nota etiam, † quod ſtante prohibitione ludi alicuius particularis ludi tam cõprehenditur qui ludit, & puniri poteſt, quam qui reſpicit ludere, Hippol.ſingul,152.

17 Nota etiam, † quod tenens

ludum in domo, ſi percutitur ratione ludi, non ſolum in loco, vbi luditur, ſed vbicunq; non tenetur percuſſor, & talis iniuria eſt impunibilis Gram. deciſ. 40. nu. 5.

18 Nota etiam, † quod ſi colluſor colluſori vẽdat, de euictione non tenetur, idem dic ſi vendat extraneo, intellige, quando venditio fit in ludo prohibito, Petrus de Rau. ſingulare 562.

Nunc de ſanctificatione feſtorum.

QVAESITVM CXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Sabathum vox hebrea eſt, & quid ſonat.*
2 *Sabathum apud habreos accipiebatur per tota hebdomada, & quid apud gentiles nu. 3.*
4 *Dies Dominicus quare ita dicitur.*
5 *Sabathum hodie obſaruans an pecc. mortaliter, & nu. 6.*
7 *Dies ſabathi eſt conſecratus B. M. V. & quibus rationibus.*
8 *Miraculum magnum in Grecia in effigie B. M. V.*

Quid intelligatur per Sabathum quod in lege mandatur ſanctificare, per hæc verba, Sabatha ſanctifices?

1 DIc. quod ſabathũ † vox hæbrea eſt, & ſonat latinè requiẽ, & dicitur è ſabbe, ideſt ſeptem, ſecundum hæbreos, itaq; dies ſabathi, quietis interpretatur, & ſabathizare eſt quieſcere, & vacare, & quoniam in creatione mundi Deus quieuit in die ſeptimo ab omni opere, quod patrarat, hinc dies ſeptimus ſabathum fuit appellatum.

2 Præterea † apud hæbreos ſabathum accipiebatur pro tota hebdomada, & ita ieiuniũ phariſei bis in ſabatho, interpretandum eſt, quod iactabãt ſe ieiunare bis in hebdomada, ſcilicet quarta, & ſexta feria, unde etiam habetur in Euangelio prima ſabathi, & ſecunda ſabathi, ideſt prima dies, & ſecunda dies hebdomadæ, & ſic de reliquis.

3 Sed Apud † gentiles dies hebdomadæ denominati fuerunt à planetis, vt prima dies appellaretur dies ſolis, ſecunda

dies

dies lunę; & ſic de reliquis, quod etiam hodie apud nos obſeruatur verſo tantum nomine ſolis in nomē Domini, & ſic prius dies vocatur dies Dominicus, ſecundus dies lunæ, &c. Sanctus Silueſter Papa mandauit, vt retento nomine diei Dominici reliqui dies per ferias appellarentur, vt feria ſecunda, & tertia, &c. Iudæi itaq; obſeruabant ſabathū quod eſt ſeptimus dies in memoriam creationis mundi & ob tantum beneficium, ſed nos non obſeruamus ſabathū ſed diem dominicum in quē ſabathum translatum eſt, & hoc in memoriam beneficij recreationis noſtræ, ideſt redemptionis, & licet omnes dies ſint Domini, hic tamen dies vocetur Dominicus, ideſt

4 conſecratus in honorem Domini, vel vocatur dies Dominicus, quia in tali die Chriſtus natus eſt (vt omnes tenēt) vel quia in tali die Dñs fecit principium creationis, vel quia in tali die venturus eſt iudicare mūdum, vel quia in tali die reſurrexit, vel quia in tali die miſit Spiritum ſanctum Apoſtolis, et propterea in tali die debemus omnes quieſcere, & tunc tantum diem ſanctificare.

5 Vbi nota † quòd peccaret mortaliter hodie, qui obſeruaret ſabathum more iudæorum, cap. peruenit de conſecr. diſtin. 3.

6 Sed obſeruare ſabathum in honorem B. Virginis, nempe orando, ieiunando, viſitando Eccleſias, & alia opera pia faciendo, etiam abſtinēdo ab operibus ſeruilibus, non eſſet malum, ſed pium, & meritorium.

7 Et ratio quare † dies ſabathi eſt conſecratus B. Virgini, eſt quia cum Chriſtus eſſet in ſepulchro, ſolum in matre Virgine remāſit fides integra & hoc fuit in die ſabathi, ſecunda, quia in hoc die B. Virgo diuerſa beneficia, & gratias deuotis ſuis impetrauit. tertia quia in hoc die † magnum viſum eſt miraculum in Græcia in quadam effigie B. Mariæ Vir. cooperta velo, nam viſa eſt diſcooperiri ab hora nona diei Veneris, vſq, ad horam vigeſimam quartā ſabathi, quod pluries viſum eſt. D. Anton. 1. p. tit. 24. cap.

4. §. 4.

4.§.4. & Duran. in ſuo ratio nal. Sed aduertendum in hac obſeruatione ſabathi in honorem B.V. ne incidatur in aliquam ſuperſtitionem, vt ſolẽt mulierculæ, & ne quod pietas introduxit, impiè fiat, vt non texere, vel non filare, vel non ſuere, vel ieiunare vſque ad ſtellas, & interim alia opera ſeruilia facere P. Marius.

QVAESITVM CXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Rationes quibus fuit inſtitutũ vt obſeruaretur dies dominicus, & alia feſta.*

2 *Homo in feſtis debet abſtrahere ſe à terrenis, & vacare ſpiritualibus.*

3 *Præceptum de obſeruando die dominico partim eſt morale, partim cerimoniale.*

4 *Determinatio dierum ſanctificandorum, eſt de iure poſitiuo.*

Obſeruare tenemur non ſolũ feſta de præcepto, ſed de conſuetudine in loco vbi reperimur.

Quare fuit inſtitutum, vt obſeruaretur dies Dominicus, & alia feſta de præcepto, & hora qua incipiunt?

1 DIc. primo † ob requiem corporalem hominum, & animalium, quia continuo labore deficerent, & ideo decebat aliquando quieſcere, & hoc eſt in die Dominico, & alijs feſtis.

2 Secundo, ob requiem animæ, nam in feſtis poteſt, & debet homo abſtrahere ſe à terrenis, & vacare ſpiritualibus de conſe. diſt. 3. c. Ieiunio, §. vlt.

Tertio, vt homo in die Dominico, & alijs feſtis recordetur diuinorum beneficiorum.

Quarto, vt in talibus diebus cõtemplando imitetur exempla Sanctorum, & illorum ſuffragia ſibi imploret, quorum feſta obſeruat, D. Augu. lib. 20. & 22. contra Fauſtum.

3 Et notandum † præceptum de obſeruando die Dominico, eſſe partim morale, ideſt de iure diuino, & partim cerimoniale, ideſt de iure poſitiuo, De iure diuino dicetur, vt ſicut corpore iure naturali eſt neceſſaria temporum viciſſi

ciſſitudo, ne deficiat, ſic, & animæ pro eius refectione eſt obſeruanda, & ſanctificanda aliqua dies, in qua facta vacatione à rebus ſeruilibus, animæ ſaluti incumbatur.

4 Sed eſt de † iure poſitiuo determinatio dierum ſanctificādorum, nam iuris poſitiui eſt ſtatuere celebranda feſta, & celebrationis præfigere tempus, & teneatur menti teneri

5 nos † obſeruare non ſolum feſta de præcepto, ſed etiam quæ ſunt de conſuetudine in in loco, vbi reperimur tempore feſti gloſ. in cap. illa 12. diſtinc.

6 Et ſanctificatio † feſti incipit à media nocte præcedenti vſq; ad mediam noctem ſubſequentem ipſum feſtum more Romano, ff. de fer. licet in aliquibus locis hoc non procedit, nam dies aliter incipit, vt in loco, in quo incipit ab hora 24. diei præcedentis vſque ad 24. die. ſubſequentis, & vbi eſſet hæc conſuetudo antiqua, & recepta, ſciente Epiſcopo, & tolerante, eſſet obſeruanda, in noſtris autem regionibus obſeruatur more Romano.

Nec obſtat textus in cap. 2. de fer. vbi præcipitur, vt de veſpere ad veſperam celebrentur ſabatha, quia ibi loquitur quo ad officium Diuinū à miniſtris Eccleſiæ celebrandū; quia regulariter à primo veſpere incipiunt, & finiunt in ſecundis. c. ſi peccauerit. 2. q. 1.

7 Sed in obſeruatione ſemifeſtorum eſt ſeruanda conſuetudo locorum, quo ad perdurationem, vel etiam præceptum Epiſcopi, nam ſi Epiſcopus mandat, vel eſt conſuetudo ſeruari, vt ſemifeſta, tunc ſunt ſeruanda vſque ad meridiem per duodecim horas computatas à media nocte præcedenti.

Si vero Epiſcopi mandatum eſſet, vel ita conſuetudine ſeruaretur obſeruanda eſſe per horas miſſarum, tunc ſunt ſeruanda vſq; ad horam, qua miſſæ, vel ſimiliter terminari ſolent incipiendo à tempore, quo veriſimiliter miſſæ incipere poſſunt, Nauar. c. 17. num. 1, Et hora pro vtroque ſolet eſſe ab aurora quouſq; terminetur miſſa conuentualis, vbi eſt vltima, vel aliæ

miſſæ omnes in maiori eccleſia, & in his ſemifeſtis eſt obligatio audiendi miſſam; ſicut in feſtis ordinarijs, & per illud tempus, quo durant, eſt abſtinendum à ſeruilibus.

QVAESIT. CXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Quæ prohibentur in diebus feſtis.*

2 *Opera quæ prohibentur in die feſto quotuplicia.*

Quæ prohibentur in diebus feſtis?

1 DIc. † primo quod præcipuè prohibentur opera ſeruilia animæ, quæ ſunt peccata, nam ſeruus eſt peccati, qui peccatum facit, ſecundo ſunt prohibiti ludi, ioci, & malæ conſuetudines. l. dies feſtos, C. de fer. Tertio, ſunt prohibita opera ſeruilia corpori, & dum dicuntur hęc tria eſſe prohibita in diebus feſtis, debitum eſt fidelium in tribus vacare nempe operibus miſericordię, orationibus & verbo Dei, & auditioni Miſſæ.

2 Opera † autem, quæ prohibētur in die feſto, vel ſunt opera manualia, vel alia, quæ prohibentur ab Eccleſia, & hæc differunt, nã prima ſunt prohibita de iure diuino, ſed opera, quæ ſunt prohibita ab Eccleſia ſunt de iure poſitiuo, vt facere mercedem, ferre laudum recipere iuramentũ & ſimilia, & peccatum mort. committitur in cõtrauentione horum, ſicut contramueniendo præcepto piuino de abinendo à ſeruilibus poſſet excuſare à peccato conſuetudo antiqua tolerata, circa facere mercatum in die feſto & hoc propter humanæ vitæ neceſſaria.

QVAESIT. CXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Opeſa manualia, quæ ſint in propoſito.*

2 *Pingere, ſculpire, deſ[g]nare, & ſimilia non ſeruilia, ſed ingenua ſunt opera.*

3 *Opera communia tam liberis, quam ſeruis an ſint prohibita in die feſto.*

4 *Docere artem ſonandi canendi, &c. an ſint prohibitum diebus feſtis.*

5 *Seruilia exercitia an liceat fa cere in die feſto, & quæ ſint, & num.8.*
6 *Opus in die feſto qua ratione redditur licitum, vel illicitum.*
7 *Studere ſcribere allegationes, & ſimil. an liceat in die feſto, & quid copiare, vel tranſcribere nu.9.& 13.*
10 *Videre computa, & ratiocinia, an liceat in die feſto.*
11 *Aritmetica eſt ars liberalis et an ſit prohibitum eā docere die feſto nu.12.*
14 *Scribere teſtamenta, vel capitula matrimonialia, an liceat die feſto.*
15 *Et an ſcribere ad amicos, & an orationes, & prædicationes, & ſimilia nu.16.*

Quot ſunt opera manualia, quæ conſiderari poſſunt in hoc propoſito?

1 Dic. quod poſſunt eſſe triū ſpecierum, vel quæ pertinent ad animam, & eius potentias, & hæc non ſunt prohibita, quia ſunt libera, & ingenua, vt ſtudere, audire lectiones, meditari, informare iudices in ſcripto, vel verbo, etiam in die reſurrectionis, Scribere allegationes in iure & ſimilia, & etiam docere, nam hęc pertinent ad potentias animæ D. Thom. 2.2. q. 122.art.4.Nauar.cap. 13.nu. 6.Caiet.in D.Tho.loc. cit. & non eſt audiendus Abb. cōtrarium ſentiēs in c.1.de fer.

2 Adde, quòd pingere, †ſculpire, deſignare, & ſimilia, non ſunt opera ſeruilia, ſed ingenua, & facientes in diebus feſtiuis non peccant, quia ſunt opera intellectus, intellige, quo ad primos modellos, vel retractus, Caiet. V. feſtos dies Nauar. loc. cit.

3 Vel quæ † ſunt communia, tā liberis, quàm ſeruis, vt iter facere, ſaltare, currere, ſonare, venari, cantare, & ſimilia, & hæc non prohibentur die feſto, nec eſt ſentiēdum cum Sil. aliter ſentiente de venatione, ſicut etiam non† eſt ꝓhibitum docere artem ſonandi, canendi, æquitandi, digladiandi, ſonandi organum in Eccleſia, vel extra, etiam neceſſe eſſet portare illud à baiulis ꝑ Ciuitatē. Nauarr. cap. 13.nu.7.D.Tho.2.2.q.122. art.4.cum Caiet.

5 Vel quæ † ſunt verè ſeruilia, vel manualia, quia communiter pertinēt ad ſeruos,& mercennarios,vt fabricare, arare, ſuere, & alia quæcunq; exercitia ſeruilia, & hæc facere in die feſto eſt mort. vt etiam eſſet barbas tondere,l.omnes Iudices,C.de fer.Scit ergo Parochus, quæ prohibentur in die feſto.

6 Et notandum † quod opus in die feſto non redditur licitū, vel illicitum ratione mercedis prætij, vel ſi fiat gratis,ſed cōſideratur ipſum opus, nam pretium eſt per accidens, & nil operatur ad conſtituendū peccatum.Et eſt com.ſent.cōtra Armill.& Angel.

7 Itaque poteſt † quis in die feſto etiam interueniente mercede,ſtudere, ſcribere allegationes,informare iudices, & ſimil.quia hæc opera pertinēt ad intellectum,& cum ſint ipſa licita,ſūt etiam licita, & acceſſoria,vt lucrum pro eis.

Sed de operibus ſeruilibus dicēdum eſt totum contrarium,
8 quia † & ſi pia eſſent,& in vſus Eccleſiæ,& gratis ſine mercede,adhuc eſt peccatum, ſi fiāt in die feſto, etiam ſi ædificarētur altaria,& multo magis, ſi hæc opera ſeruilia exercerentur in vſus priuatorum,& conſuetudo, quæ eſſet in cōtrarium,eſſet abuſus,licet poſſet excuſare gratis laborātes Eccleſia paupertas, vel Parochi, vel Parochiani, in quo caſu non ſolùm eſt licitum, ſed etiam meritorium.

Hic nota, quod ſcribere aliquādo eſt opus ſeruile,& ſic pro-
9 hibitum, vt tranſcribere, † vt copiare proceſſus allegationes iuris, & ſimil. quia tunc non eſt propriè ſcribere, & eſt peccatum mort. exercere in die feſto,Vt peccarent Notarij tranſcribentes à baſtardolo in protocollū, vel de libro ad librum, vt fit à mercatori-
10 bus, vt etiam eſſet † peccatū videre compotus, & ratiocinia.D.Anton.2.p.tit.9.c.7. §.5.Sil.in V Dominica nu.5.

Eſſet itaq; ſeruile videre ratiocinia, licet dependeat ab Arit-
11 metica, † q̄ eſt ars liber.& ratio eſt, quia hoc non eſt ipſā
12 docere, † quod non eſt prohibitum, nec eſt ſcribere, aut diſcere, Aritmeticę numeros, quod etiam licet in die feſto,ſed eſt expreſsè tranſcri

bere

bere, quod eſt opus ſeruile.
13 Sed non † eſt prohibitum tranſcribere literas ab exemplari cauſa diſcendi, ſicut etiã non eſt peccatum ſcribere, ſeu trãſcribere ſpiritualia excitantia ad deuotionem, ſed
14 ſcribere † teſtamenta; vel capitula matrimonialia in die feſto regulariter eſt illicitum. D. Anton.2.p.tit.9.cap.7.S. 5. Sed vbi eſt conſuetudo fieri, non eſt peccatum, ſiue quis per ſe ipſum faciat, ſiue per alios.

Aliquando verò, ſcribere eſt opus ingenuum, & ſic licitũ, vt quando eſt per modum loquutionis permanentis, vt
15 ſcribere † ad amicos, quia ſicut non eſt prohibitum ei loqui coram, ſic, nec ſcribere prohibitum eſt in quolibet die feſto etiam miſſa non audita, dummodo audiatur poſtea, & hoc ſiue per ſe, ſiue per alium, quis ſcripſerit.
16 Hinc ſequitur nõ eſſe † prohibitum in die feſto ſcribere orationes, & lectiones, & prædicationes, & ſimil. quia huiuſmodi pertinent ad illuſtrationem intellectus, & ſunt opus animæ, vt etiam eſt, ſcribere lectiones in ſcolis, diſputationes, vel argumenta, &c. Caiet. in 2.2.q.122.art.4. & eſt communis opinio; Sil. in V. Dominica num. 7. contra Sotum de iuſt. & iur. q. 4. ar. 4. & alios.

QVAESITVM CXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Facientes alios, vt puta ſeruos laborare in die feſto an peccent, & num. 4.*
2 *Et quid in ſeruis exiſtentibus in domibus talium dominorum, an teneantur obedire, & nu. 3.*

An peccent, qui faciunt alios laborare in die feſto, vt faciunt Domini in ſeruos, vel Dominæ in ancillas facientes vacare in ſeruilibus.

1 DIc, quod † peccãt mort.
2 ſicut, † & ipſi laborãtes qui in hoc non tenentur obedire, quia eſt contra præceptum Dei, in quo caſu non tenentur obedire, ſicut non tenentur obedire præcipientibus contra præceptum Ec-

3 cleſiæ, Imò huiuſmodi † ſerui non poſſunt abſolui niſi diſcedant ab illa domo reperta alia commoditate, qua poſsũt viuere ſine hac occaſione peccandi; ſed alias excuſantur à peccato propter illam cohactionem, Nau. cap. 13. num. 7. & conſ. 3. de fer. Sil. in V. Dominica.

4 Sed ſi Dominus † mandaret ſeruis laborare in die feſto, nõ ex auaritia, ſed in contemptũ Eccleſiæ, & feſti, quia non benè hic ſentiret de fide, ſeruus non deberet obedire, ſed ſtatim diſcedere, etiam ſine alia commoditate viuendi, etiam ſi futurum eſſet periculum, vt fame moriretur, alias ipſe eſſet in ſtatu damnationis, quia videretur cooperari Domino in errore fidei.

QVAESITVM CXXXX.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum an ſit facere laborare iumenta in die feſto, & num. 2. & 4.*

3 *Iter agere ſiue equeſter, ſiue pedeſter an ſit permiſſum.*

5 *Qui onerant iumenta in precedenti die ſi occurrit feſtũ inter iter an poſſint ſequi iter.*

6 *Nonnulla de vſu molendinorũ circa hanc materiam.*

7 *Sella geſtatoria an liceat vti in die feſto.*

8 *Iter tabellarijs, an ſit licitum in die feſto.*

An ſit peccatum facere laborare iumenta, vel molere in die feſto?

1 DIc, quod peccant † facientes laborare iumenta in diebus feſtiuis, nam ex præcepto Domini Exod. 20. etiam iumenta debẽt quieſcere.

2 Sed inducere iumenta † vacua in die feſto, vel agere ea onerata ſupellectilibus domeſticis, vt lectis, pane, & alia, quæ ſunt neceſſaria in tranſmigratione, non eſt prohibitum, nam ſicut † iter agere,

3 ſiue equeſter, ſiue pedeſter eſt permiſſum, ſic etiam ſunt permiſſa neceſſaria pro itinere.

4 Sed alia occaſione † onerare iumenta, & currus in die feſto ad lucrandum, eſt peccatum, vt ad conducendum vina, aut pabula, & ſimil. niſi

excuſet aliqua iuſta cauſa.

5 Hic notandum quòd qui onerant in præcedenti die iumenta, & inter iter occurrit feſtum, poſſunt ſequi; quia prohibitio eſt onerare ad inchoandũ iter, non autem ad perficiendum inchoatum. Nau. c. 13. nu. 69. Sil. in V. Domenica.

6 De vſu molendinorum; Dic quod in molendinis † fluminum, vel ad uentum nullum eſt peccatum molere in die feſto, quia ibi parua interuenit opera hominis, vel nulla P. Marius magiſter meus, ſed hoc nõ procedit, quãdo adeſt prohibitio Epiſcopi ad bonũ finẽ, vt ſcandalum euitetur, & miſſa audiatur, & ſimil.

Sed in piſtrinis, vbi interuenit opera plurium hominum, & iumentorum, eſſet peccatum, niſi excuſaret neceſſitas, D. Anton. 2. p. tit. 9. c. 2. in fine, Nauar. & Sil. loc. cit. Sicut

7 etiam non † eſt peccatum in die feſto vti ſella geſtatoria per ſeruos ducta cum aliqua neceſſitate nec eſt prohibitũ

8 † iter tabellarijs quibuſcunque.

QVAESIT. CXXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Mercatum vel nundinæ an ſint licitę in die feſto & nu. 2.*

3 *Notarij ſcribentes cõtractus in die feſto an peccent.*

4 *Per placitum litis quæ intelliguntur.*

5 *Officialibus ruralibus, & in villis degentibus an liceat facere actus iudiciales in die feſto.*

6 *Executiones pro debito an liceat facere in Ciuitate in die feſto.*

7 *Per sẽtentiam iuridicam quid intelligitur.*

8 *Publici latrones & perduelliones leſę Maieſtatis poſſunt in die feſto duci ad ſuppliciũ.*

9 *Sententiam excommunicationis contra occupantes rerum alienarũ &c. an liceat in die feſto fulminare.*

10 *Per iuramentum iudiciale, quod prohibetur etiam die feſto fieri, quid intelligitur.*

11 *Iurare extra iudicium an ſit pec. m. in die feſto.*

12 *Dare iuramentum teſtibus in die feſto an ſit prohibitum.*

Digitized by Google

quutio ipſius, ſed hæc prohibitio non procedit quo ad publicos latrones, & perduelliones reos læſę Maieſtatis,
8 & ſimil. nam ij † poſſunt etiã in die feſto duci ad ſuppliciũ pro maiori populi ędificatione, & timore, l. prouinciarũ. C. de fer. Nec procedit prohibitio tempore belli, nec cũ hęreticis, nec quando mora poſſet fugę periculum offerre, vel aliud impedimentum Sot. de iuſt. & iur. q. 4. art. 4. Caiet. loc. cit.

9 Sed licitum † eſt in die feſto fulminare ſententiam excommunicationis contra occupatores, vel detemptores rerũ alienarum, & inobedientes, quia in huiuſmodi actu nõ interueniunt, ſtrepitus iudiciales.

10 Per iuramentum iudiciale, quod prohibetur etiam fieri in feſto, intelligi iuramentum teſtiũ, & principalium, item iuramentum calumnię, & cõtrafaciens, eſt peccatũ mort. & actus nullus. Sed iurare
11 † extra iudicium in die feſto cum cõditionibus requiſitis, non eſt peccatum.

12 Similiter eſt prohibitum † in die feſto dare iuramẽtum teſtibus, vt eſt prohibitum ſcribere depoſitiones, licet Abb. ſentiat contrarium c. 1. de fer. in villis autem aliter eſt dicendũ propter rationes ſupra aſſignatas.

QVAESIT. CXXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa quæ poſſunt excuſare laborantes in die feſto quæ ſint.*

2 *Modicitas rei quando dicatur & quando excuſat num. 3. & 4.*

5 *Modicitas rei relinquitur arbitrio boni viri.*

6 *Ratio cultus diuini, quando excuſat laborantes in die feſto & num. 7. & 8.*

9 *Ornamentum Reipublicę quãdo excuſat laborantes in die feſto.*

10 *Humana pietas quando excuſat laborantes in die feſto, & nu. 11. & 12.*

13 *Pictor an poſſit in eccleſia pingere immagines in die feſto.*

14 *Conſuetudo quando excuſat laborantes in die feſto, & num. 15.*

16 *Neceſſitas quando excuſat laborantes*

ad cultum diuinum, itaut præcedenti, vel alio die fieri non poſſit, vt pulſare campanas, & ſimil. & hæc ſunt licita in die feſto etiam mediante mercede, vt etiam eſt geſtare per Ciuitatem cruces, & imagines ſacras, quia hoc immediate pertinet ad cultum diuinum, aut non pertinet immediatè ad cultum diuinum, vt coque
7 re † hoſtias in igne, ponere claues in portis Eccleſiæ, & ſimil. & hæc fieri in die feſto nõ licet, nam poſſunt fieri in die præcedenti, niſi tamen excuſaret neceſſitas, Idem
8 dic de † ornando templum tapetis, & ſimil. de conſtruendo Santo Sepulchro, de purgatione viarum, de ornantibus parietis pannis, quia hæc poſſunt fieri die præcedenti, niſi quo ad pannos, & ſimil. eſſet timor amittendi, ſi affigerentur ante feſtum, Sot. loc. cit.
9 Excuſat † ornamentum Reipub. nempe ea, quæ fiunt pro exercitatione militari, vulgo le giostre, vel le moſtre, & cõſtrucre apparata pro iuſtis ſpectaculis, quando commodè nõ poſſunt fieri in die præcedenti, Sot. loc. cit. 2. de iuſt. & iur.
10 Excuſat humana † pietas, prout eſt cauſa ſepeliẽdi mortuos, excauare foſſas, emere, & ſuere veſtes lugubres, ſcribere teſtamenta infirmorum, illis inſeruire, reficere pontes, & ſimili, Nauarr. capit.
11 13. numer. 11. Caietan. V. feſtos dies. Ita etiam † ſunt opera pietatis reparare eccleſias religioſarum, reficere domos, & colere agros ipſorũ, quando concurrit neceſſitas, & paupertas ipſorum, nam ſi poſſent conducere operarios mercede, non excuſarẽ-
12 tur à peccato, ſed † vt excuſentur, requiruntur hæ conditiones prima, vt adſit paupertas, ſecunda vt opera fiãt poſt auditam miſſam, tertia vt fiãt gratis vſque ad extremam defatigationem D. Anton. 2. p. tit. 9. c. 7. §. 5. Sil. V. Dominica Vbi nota, quod nec † pi-
13 ctor poſſet in Eccleſia ſine peccato pingere imagines, niſi concurrerent hæ tres cõditiones.
13 Excuſat † etiam cõſuetudo, dummodo ſit recepta antiquitate, & ab Epiſcopis tole-

rata, vt eſſet calceare ſoleas, vel veſtire veſtes in die feſto illos, pro quibus facta ſunt.
15 Sed non excuſaret † aliquos artifices conſuetudo præparandi materiam in die feſto, quo citius,in die ſequenti efficiat opus, quia hæc corruptela eſſe t, Nauarr. conſ. 1. defer.
16 Excuſat à peccato † neceſſitas, quæ non ſubeſt legi, l. 1. ff de offic.conſulis,& hæc eſt
17 multiplex † prima eſt neceſſitas corporalis propria, cùm quis non habet aliũde, vnde viuere poſſit,niſi ex diurno exercitio,&hæc excuſat in quolibet die feſto, dum modo inquantum poteſt,fiat ſine ſcandalo: Imò in hoc ca-
18 ſu excuſaretur quis etiam ab excommunicatione; ſi lata eſſet contra laborantes in die feſto, & ratio eſt, quia hic non adeſt peccatum, quod eſt materia excommunicatio-
19 nis; cùm neceſſitas liberet ab hoc præcepto c. nemo 11. q.
20 3. Imò fortiùs ſi † epiſcopus in excommunicatione expreſſe nominaret pauperes laborantes adhuc excuſaret neceſſitas,nec excommunicatio ligaret, quia contineret cauſã iniuſtam,Caiet. 2. 2. q. 121. art. 4. & in ſumm. in V. Dominica. Nauar. c. 13. num. 13. Seconda neceſſitas eſt reſpectu proximi adiuuandi,& tũc
21 † opera ſeruilia neceſſaria ad adiuuandum proximum infirmum, ſunt licita, vt ea, quæ poſſunt iuuare illum ad ſalutem,& quæ in alium diẽ differri non poſſunt. Tertia neceſſitas eſt reſpectu emendi,vel vendendi, neceſſaria
22 ad uictum, & hac † excuſantur macellarij,vendendo carnes, vel mactando animalia in die feſto,quæ in die præcedenti propter iminentem cauſam corruptionis mactari non poſſunt,vt eſt Beneuenti in æſtate,cum maximi caloris eſſe ſolent. Sed circa modum ſeruanda ſũt ſtatuta epi-
23 ſcoporum. Quarta neceſſitas conſideratur ratione dãni temporalis euitandi, vt tempore belli, tempore inundationis, tempore incendij, peſtis, & ſimil. & hac neceſſitate poteſt quis ad euitandum damnum temporale laborare in die feſto. Item tempo-
24 re † meſſium, & vendemia-

rum, maximè, ſi periculum immineat, poteſt quis laborare pro recuperatione. Sed iſta vt tutiori conſcientia fiant, debent fieri de licentia Epiſcopi, qui pericula conſiderare, & neceſsitatem declarare poteſt, qua liceat. Quinta neceſsitas conſideratur pro
25 euitãdo dãno ſpirituali † vt eſſet laborare pro euitando otio, & tentationes, vnde D. Hyeronimus ad Ruſticum. Sẽper aliquod facito, vt te occupatum diabolus inueniat,
26 & Ouidius. †
Ocia ſi tollas periere cupidinis artes.
Sil. in V. Dominica. Sed hoc debet fieri ſine ſcandalo.
27 Hic nota, quod † concurrentibus pluribus feſtis, quędã, qui alias ſunt opera ſeruilia, poſſunt fieri licitè ꝑpter periculum deteriorationis, vt eſſet pectere equos, nã ſi non pecterentur equi per notabile ſpatium deteriorarentur, ſic etiam verrere domũ alias macularetur honor ipſius Domini, Sot. lib. 2. de iuſt. & iur. q. 4. art. 4. Nauarr. c. 13 nu. 9.
28 Ita etiam † licet in die feſto operare ad captandum lucrũ pertranſiens, vt eſt in faro ſyculo in concurſu piſcium ꝓtioſorum. Vulgo il peſce ſpada, qui certis diebus, & non alijs ibi apparet, c. licet de fer. & hoc data aliqua elemoſina Eccleſ. conuicinę.
29 Ita etiam † licitum eſt vendere veſtes, & id genus, præcedentibus ſubhaſtationibus, & hoc in locis, & in ciuitatibus paruulis, in quibus frequentia populi, eſt in die feſto, & nõ in alijs, vt vero pretio vendantur propter concurſum emptorũ. Ita etiam
30 liceret † in apotecis vedere bona in die feſto, quando potius in tali die, quàm alijs vẽderẽtur, aduerte tamẽ quod in caſibus ſimilibus non ſunt huiuſmodi actus faciendi ꝓpria auctoritate, ſed cum dictæ cauſæ ſint rationabiles, conſulendus eſt Epiſcopus, & ſeruandus eſt modus, qui ab ipſo tradi ſolet. Nauar.
31 conſil. de fer. Ita etiam licet † ferrare equos in die feſto propter neceſsitatem itineris.
32 Excuſat deniquè † diſpenſatio Epiſcopi, ſeù licentia, vel

declaratio, ob cauſam lice-
re, quæ debet fieri iuſta de-
cauſa, & bene conſiderari, ne
ceſsitas, quæ plerunq; allega
33 tur: nam alias † excuſaren
tur ſubditi, ſed concedens
peccaret: vt etiam ſi ſine
cauſa, vel ea falſa ſcienter daretur, & impetraretur licentia nam tunc impetrans, & concedens, peccaret mort. P. M. Quò ad reliqua remitto Parochum ad cathec. Rom.

PRO FVTVRIS EPISCOPIS, ARCHIEPISCOPIS, ET PATRIARCHIS.

QVoniam maximè cupimus etiam futuris Epiſcopis, Archiepiſcopis, & Patriarchis, & aliquo modo labore hoc noſtro eorum labori, quantum cum Deo poſſumus, conſulere; Hæc quæ ſequuntur, eis conſideranda proponimus, non quod docere eos profiteamur: Sed quòd, quæ ſparſim diuerſis auctoribus leguntur, hic in vnum congeſta in medium afferimus, illud rogantes, vt æqui, boniq; conſulant, & charitati, non temeritati aſcribant noſtræ. Et ſciatur primo, quòd Epiſcopatus ſecundum canoniſtas eſt ordo, Hoſtienſ. in ſum. de ord. Ang. V. ordo primo nu. 1. & eſt communis canoniſtarum ſententia Sed ſecundum Theologos non eſt ordo, ſed dilatatur in eo character ſuſceptus in ordine præſbiteratus, & prima opinionem aliqui dicunt eſſe de fide.

QVAESITVM I.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus eſt vocabulum græcum, & quid ſonat & num. 2. & 3.*

4 *Epiſcopus appellatur pupilla oculi Dei, & alijs nominibus, &c.*

5 *Appetens Epiſcopari ſciens ſe eſſe indignum peccat mor. & num. 6.*

7 *Digno an liceat appetere Epiſcopatum.*

8 *Verba Diui Hieronymi circa materia.*

Quot nominibus appelletur Epiſcopus?

1 DIc, quòd † Epiſcopus eſt vocabulum græcũ, & latinè ſonat ſuperinten dens, nam Epiſ. ideſt ſuper, & ſcopus .i. intendere ſigni-
2 ficat: dicitur † latinè ſpeculator, nam debet vitam, & mores ſubditorum ſpeculari. c. cleros. diſt. 21. Hinc apud Athenienſes habebant in eorum ſubditis ciuitatibus Epiſcopos ad inueſtigãdum quę populi gerebant ſiue boni,
3 ſiuè mali. Et Epiſcopus † eſt nomen operis, non honoris tantum, c. qui Epiſcopatum quæſt. 1. cap. ſicut, & 11. q. VII. cap. accuſatio. Vbi habẽtur hæc verba, quòd qui præeſſe, & non prodeſſe deſiderat, Epiſcopari non debet.
4 Epiſcopus † appellatur alibi pupilla oculi Dei, aliquando columna Eccleſię Sãctę Dei Domi. in c. ſtatutis 11. q. 7. Aliquando vocatur ſummus Sacerdos, c. de his, de conſ. diſt. 5. Aliquando dicitur Vicarius Chriſti 23. q. 5. c. mulier.

Hinc Epiſcopus vocatur culmẽ, diſt. 60. quis de præb. in ſexto c. venerabilis, vocatur dignitas, & faſtigium .i. magnitudo, vel altitudo, c. miramur diſt. 61.

5 Hic nota primo quod appetens Epiſcopari, ſciens ſe eſſe indignum. p.m Diuus Antonin. 2. p. titul. 3. c. 5. §. 3. & 4. Sylu. V. ſuperbia, q. 7. Angelica V. ambitio, num. 1. Nauar. c. 13. nu. 15. in manual.
6 Secũdo nota, quòd qui † appetit ob lucrum, vel ob honorem, dicunt citati DD. quòd peccat mortaliter, & hoc eſt

ve-

verum tã in Epiſcopatu, quã in curato, & hoc ob periculum,& additur obiter idem eſſe de eo, qui dicit miſſam, vel habet concionem principaliter ob lucrum, vel vanam gloriam, Angel.V. vana gloria, in principio. Nota tamẽ
7 hic,quòd licet † appetere qui dignus eſt principaliter ob bonum finem, nimirum ob vtilitatem animarum,& ſimil. quando ſcilicet fuerit quædã neceſſitas in Eccleſia perſonæ dignæ, quæ habeat tale officium, præſertim ſi ad hoc inuitatur,ſed ſine tali occurrente neceſſitate peccat læui p.v. vide Sylu. Diuus Hierony
8 mus † tanta,inquit,debet eſſe conuerſatio,& eruditio Pontificis, vt omnes motus, & greſſus,& vniuerſa opera eius mirabilia ſint, & Diuus Bernardus ad Paſtores, diſcite ſubditorum matres vos eſſe debere, non dominos,ſtudete magis amari, quam metui, & ſæueritas veſtra paterna ſit,non tyrannica.

QVAESIT. I I.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus ſciens ſe indignum appetens Epiſcopatum peccat mor.*

2 *Epiſcopus in quibus debeat eſſe dignus epiſcopatu.*

3 *Epiſcopus recuſans recipere Epiſcopatum an peccat m.*

4 *Promotus ad Epiſcopatum debet procurare intra ſex menſes conſecrari vel ordinari alias &c.*

5 *Epiſcopus ſi abſq; cauſa non reſidet ad quid tenetur.*

6 *Epiſcopus per ſe ipſum non conferens ordines, quid facere debet.*

7 *Quid ſi conferat Sacramentum confirmationis ſuis quando opus eſt.*

8 *Epiſcopus quid ſi ſacros ordines promouet indignos, & alijs caſibus ſeqq.*

12 *Diœceſis Beneuent ina eſt cẽtum & ſex locorum.*

Quot modis Epiſcopus poſſit peccare?

1 Dic quòd infraſcriptis modis, Primo ſi appe

tat † Epiſcopatum,cum certo ſciat, vel probabiliter ſe ad hoc eſſe indignum, quod etiam de appetentibus beneficia curam animarum habentia, vel aliud beneficium Eccleſiaſticum dicẽdum eſt. Dixi indignum ratione criminis ætatis, ignorantiæ, defectus natalium, cenſuræ Eccleſiaſticæ, vel alterius impedimenti canonici. p.m.

Secundo ſi ſuſcipit Epiſcopatũ per ſymoniam, vel intruſionem, vel ſi non habet ſaltem ætatem ad Epiſcopatum, vel ſi non ſit bonæ vitæ, & ſufficientis doctrinæ, vt per concil. Trid. ſeſſ. 22. c. 2. de refor. & c. cum in cunctis de electione, & ibi gloſa, & DD. nam

2 † Epiſcopus debet eſſe dignus ſcientia moribus, & ętate, ita vt habeat trigeſimum annum completum, ſecus eſt in ordine ſubdiaconatus, Diaconatus, & præsbyteratus, nã ætas asſignata ſufficit, ſi ſit incepta, vt diximus in noſtra lucerna Parochorum iam impreſſa de ſacram. ordinis.

3 Terzo pec. m. † ſi recuſat acceptare Epiſcopatum, dum ei præcipitur à Domino Papa, vel ab altero de eius commiſſione, ſiuè ſciat ſe eſſe idoneum, ſiuè de eo dubitet, quia in dubio huiuſmodi debet ſub. m. obedire ſuperiori D. Thom. 2. 2. q. 185. artic. 2. Sylu. V. Epiſcopatus. q. 3.

4 Quarto ſi promotus † ad Epiſcopatũ intra ſex menſes nõ ꝓcurat cõſecrari, vel ordinari in Epiſcopũ, cũ reſtitutione ratæ fructuum, Trid. ſeſſ. 23. c. 2. de reform. Et ſi infra ſex alios menſes ex negligentia ſua non conſecratur, priuandus eſt Epiſcopatu.

5 Quinto ſi ſine † rationabili cauſa nõ reſidet, & fructus tene? applicare fabricę Eccleſię, vel erogare pauperibus, Trid. l. c. l. c. cap. 1.

6 Sexto ſi † per ſeipsũ non cõfert ordines non legitimè impeditus, & tunc debet mittere approbatos cum litteris dimiſſorialibus: idem dic, ſi nõ cõfert ſacramẽtũ Cõfirmationis ſuis, quando opus eſt, & ſi ſingulis annis non renouet chryſma, c. ſi quis de alio, & c. omni tempore, de conſec.

8 diſt 4. Idem dic † ſi ad ſacros ordines ꝓmoueat indignos, & non ſeruet diſpoſita per

Trid.ſeſſ.25.c.20.

9 Septimo ſi non † concionetur per ſeipſum, vel per alios Trid.l.c.20. de reform.

10 Octauo ſi ſingulis † annis non congregat ſynodum Diœceſanam, vel ſi eſt Archiepiſcopus Metropolitanus, tertio quoque anno nõ celebret Prouincialem ſeſſ. 24.c.2.de refor.

11 Nono ſi non viſitet, vel viſitari facit totam Diœceſim, vel maiorem partem, nam,

12 quando ampla eſt † Diœceſis, vt eſt hæc Beneuentana, quæ eſt centum,& ſex locorum, ſufficit biennio finire, vt feci pluries, vt viſitator generalis Maximiliani de Palumbaria, Pompei Cardinalis Arigonij Archiepiſcopi ſucceſſoris,& D. Alexandri de Sangro Patriarche Alexandrini Archiepiſcop.qui nunc prçeſt,quem Deus diù conſeruet felicem,& incolumen Præſulem noſtrum, paſtoralium virtutum laude inſignem. Vide c. Epiſcopũ 10.quæſt.1.Trid.ſeſſ. 22. c. 3.de refor.

13 Decimo ſi † non eligit dignos miniſtros tam in foro † interiori,quam exteriori.

14 Vndecimo Si fuerit regularis, non obſeruat tria, ſeù alia vota ſuæ Religionis, à quibus non abſoluitur, D. Tho.2.2.q.185.nu.8.

15 Duodecimo ſi non † curat adimpleri legata pia,c.hæredes de teſtam.Trid. ſeſſ. 22. cap.6.

17 Decimoterzo ſi † ſuperflua non erogauit ad pios vſus, & eleemoſinas, vel Eccleſię vtilitatem c. ex his c. opus,c. præcipimus,cap. res Eccleſiæ,12. quæſt.1.

18 Adde † ſi intereſſe neglexerit diuinis officijs, & miſſæ diebus Dominicis, & feſtis non legitimè impeditus, Nauar.c.5. de horis canon. Syl. V.hora q.10.

QVAESIT. III.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus habet duplicem poteſtatem in Eccleſia Dei, & quam.*

2 *Abbas benedictus poteſt ordinare ſuos ſubditos, & quibus ordinibus.*

Quàm

Quam poteſtatem habet Epiſcopus in Eccleſia Dei.

1 DIc quod duplicem, † nempè ordinis Epiſcopalis,& iuriſdictionis,gl. in c.tranſmiſſam, item gloſ. in c.1. de translatione, & poteſtas functionis ordinis Epiſcopalis verſatur in cleri ordinatione, iuriſdictionis vero circa,ea q̃ infrà habeatur, nam præcipua quædam relictis alijs breuiter proſequemur.

2 Nota, hic, quod Abbas benedictus poteſt ordinare ſuos ſubditos prima tonſura, & quatuor ordinibus,ac etiam benedicere calices, & paramenta, & facere omnes benedictiones,vt declarauit Cōgregatio de anno 1594.

QVAESITVM IV.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt ordinare omnes indifferenter, & quid ſi contra fecerit nu. 2.*

3 *Diœceſanus quibus rationibus quis efficitur,& nu. 4.*

5 *Qui nullius eſt diœceſis a quo debeat ordinari.*

6 *Subditus vnius Epiſcopi an poſsit ordinari ab alio.*

7 *Conceſſa facultate ordinandis per litteras dimiſſoriales cenſetur conceſſa facultas diſpenſandi circa concernentia ipſam ordinationem.*

8 *Epiſcopus quando poteſt ordinare ad ſubditum ſine literis dimiſſorijs,& nu.*10 *&* 11.

9 *Familiaris Epiſcopi quis dicatur.*

12 *Literas dimiſſorias ad ordinationem an poſsit concedere Epiſcopus excommunicatus.*

13 *Dimiſſoriæ ſemel conceſſæ ſemper durant.*

14 *Fœminę & infideles non poſſunt ordinari nec etiam hermaphroditus num.* 16. *nec habentes ętatem requiſitam num.*17.

15 *Baptiſmus eſt ianua ſacramentorum.*

18 *Aetas ad ordines ſuſcipiendos quæ ſit.*

An Epiſcopus poſſit ordinare omnes indifferenter.

1 DIc quòd non † ſed debet ordinare ſuos ſubditos, & diœceſanos, c. nullus de tẽp. ord. in 6. & Trident. ſeſſ. 14. c. 2. & 23. c. 8. de reform. & qui con-
2 trafecerit ſuſpenditur † per annum à collatione, ſicut primotus ab exercitio ordinis, arbitrio propij Epi-
3 ſcopi, & hic nota † quod qs efficitur diœceſanus ratione originis domicilij, & beneficij c. nullus citatus vt ſupra.
4 Nota, & quod hæc regula † de ſubditis, comprehendit, & regulares, nam, & hi debent ordinari, ab illo ordinario, ſub cuius diœceſi ſunt monaſteria, licet in regularibus non requirantur alij modi circa acquirendam diœceſim.
5 Nota etiam, quod qui † nullius eſt Diœceſis, debet ordinari à viciniori Epiſcopo, quem elegerit, vt reſpondit Sac. Congreg. Concil. petitioni Epiſcopi Cadſis de anno 1587.
6 Nota etiam, quod ſubditus vnius Epiſcopi poteſt ordinari ab alio cum dimiſſorijs ſui ſuperioris, imo, & cum eo diſpenſari in caſibus diſpenſari cõſuetis per literas dimiſſoriales, vt poſſit ordinari ab alio, & ratio
7 eſt, quia conceſſa † facultate ordinandi per litteras dimiſſoriales, cenſetur etiam conceſſa facultas diſpenſandi circa ea, quæ ipſam ordinationem concernunt, cap. præterea, de offic. deleg. Nõ tamen poterit hic ordinator diſpenſare ſuper interſtitijs temporum, alijſque maioris momenti, niſi expreſſum fuerit in dimiſſorijs: ita Sac. Congregatio Epiſcopo Aliſano de anno 1593.
8 Nota etiam hic, quod poteſt Epiſcopus ſine dimiſſorijs ordinare non ſubditum ſibi, qui interuenerit ei per triennium, dũmodò ſtatim quacumque fraude ceſſante conferat beneficium, Trident. ſeſſ. 23. c. 9. de refor. Et hæc facultas ordinandi non ſubditum, triennalem familiarem, fundatur in col-

latione beneficij ex declaratione Congregationis, quã citat Pariſius de reſigna.lib. 4.q.2.num.91. & familiaris
9 † in hoc propoſito eſt,qui præſens ſemper aſſiſtit Epiſcopo, non qui longinquo moratur, etiam ſi ſumptibus Epiſcopi viuat. Non
10 tamen hic Epiſcopus poterit diſpẽſare cum dicto ſuo familiari in caſibus, in quibus licitè poteſt cum ſuis ſubditis, nequè circa interſtitia temporum, niſi cum arctato ad beneficium, Nauar.de tem.ord.cõſ.12.23.
11 & 24.Epiſcopi tamen † titulares nihil horum facere poſſunt videatur lucerna noſtra Parochorum de ſacramen.ord.quæſito 22.
12 Has tamen † dimiſſorias non poteſt concedere Epiſcopus excommunicatus, vel ſuſpenſus declaratus, & hoc caſu poſſent ſubditi ordinari ſe facere abſque dimiſſorijs proprij Epiſcopi, viciniori Epiſcopo probato per eos Epiſcopum proprium eſſe excommunicatum,c.2.de temp.ord.in 6, Rebuff.de dimiſſ.nu. 19.

13 Et hæ † dimiſſoriæ ſemel conceſſę ſemper durant,nec expirant morte concedentis niſi fuerint reuocatæ per ſucceſſorem, Cardinal.in Clem.ſi.q. 5. de electione, Nauar.de pœnit.diſt.6. nu. 34.&166.in c.placuit,idem dic de dimiſſorijs conceſſis à Capitulo in caſu permiſſo Imol.in c. 2. ne ſede vacan.Rebuff.de for.dimiſſor. num.43 Hoc non placet aliquibus Actuarijs lucri cupidis,contra quos omnes inuchitur Carauita,& turpem contra eos deducit concluſionẽ in tract.ſuper ritu vic.
14 Nota etiam hic, quod † fęminæ,& infideles non poſſunt ordinari, & ordinati non recipiunt characterem,
15 quia † Baptiſmus eſt ianua ſacramentorum,c.1.& 3.de præsb.nõ baptiz.Nau. in c. 27.n.27.fęminę vero sũt incapaces c.noua de pœnit.& remiſs.& eſt communis opinio,imò nec † hermophroditus etiam ſi ad ſexum virilem magis declinet, recipe-
16 ret characterem,Angel.in V.ordo 3.num 21. Alij dicunt, quòd ſi magis decli-

net ad ſexum virilem, ordinatus reciperet characterem.
17 Nota etiam hic, quòd non ſunt ordinandi non habētes autem requiſitam ex neceſſitate præcepti, & quò ad primam tonſuram, & tres primos minores ad minus ſeptē annorum ad Acolitatum verò annorum duodecim requiritur, c. nullus, de temp. ord. in 6. & in ſing. 77. diſtint.

Sed hæc moderanda eſt ex præſcripto iuris communis, cum Sac. Congregatio cenſuerit præſtitutam ætatem tōſuræ, & quatuor minoribus à Tridentin. nō eſſe, ſed ex S. Canonibus exhauriendam. De reliquis verò ordinibus per Triden. ſeſſ. 23. c. 12. de reformat. diſpoſitum eſt, vt ad
18 † ſubdiaconatum 22. ad Diaconatum 23. ad præsbiteratum 25. incæpti anni ſufficiant, ſed ad Epiſcopatū 30. completi, c. cum in cunctis, & ibi gloſa de elect. Clem. generalem de ætat. & qual. qui ordinatur ante ætatem, eſt ſuſpenſus cōſtit. Pij II. cum ex ſacrorum, & cap. vel nō eſt cōpos. de temp. ord. ſecus dicas de minoribus ordinibus Nauar. c. 25. num. 7. Epiſcopus ordinatus ante ætatem, non eſt ſuſpēſus, ſunt ſuſpēdēdus d. c. non eſt compoſ. & deponere de ætate, eſsent idonei, etiam parentes l. ætate ff. de minor.

Nota quòd ordinatus, non confirmatus, nullam incurrit cēſuram licet de ſac. ordinis. Imò Nauar. dicit nec ordinatum, nec ordinantem nullo modo in hoc peccare mort. Cap. 22. num. 9. Cætera requiſita in ordinandis habebunt alibi futuri Reuerendiſſimi Epiſcopi ſicut etiam cætera, quæ pertinēt ad eius poteſtatem ordinis, & nota, quod titulus requiſitus in ordinandis, ſufficit quod habeatur in ſacordotio, ita Sacra Congregatio, hoc poteſt eſſe in Eccleſijs receptis à quibus habetur portio, & præsbiteratus.

De

De iuriſdictione Epiſcopi.

QVAESITVM V.

SVMMARIV

1 *Poteſtas Epiſcopi iurisdictionalis eſt multiplex.*
2 *Prouiſus per concurſum de parochiali cenſetur idoneus ad audiendas confeſſiones.*
3 *Epiſcopus poteſt ſibi aliquos caſus reſeruare.*
4 *Caſus reſeruat Epiſcopum de iure vel de conſuetudine, vel virtute Concilij Tridentini, num. 11.*
5 *Epiſcopus an & quando poſſet abſoluere caſus Papales, & nu. 6. & 8. & qua conditione nu. 7.*
9 *Quæ excommunicationes sũt reſeruatę Epiſcopo & nu. 10.*
12 *Epiſcopus ſi excommunicauerit incendiarium non poteſt ipſe abſoluere.*
13 *Idem ſi priuat clericum hæretico ſacramento miniſtrauerit & alius caſus nu. 14.*
15 *Confeſſor quem ſibi Epiſcopus eligit poteſt abſoluere ipſũ de omni vinculo peccati a quo poteſt abſoluere ipſe Epiſcopus.*
16 *Caſus reſeruati expirãt morte Epiſcopi.*
17 *Epiſcopus debet ſemel in anno ſynodum diœceſanam conuocare, & quando capitula ſunt vocanda nu. 18.*
19 *Notabile circa præcedentiam in ſynodo.*
20 *Epiſcopus poteſt in ſynodo ſtatuta concedere, & ad quid.*
21 *Epiſcopus an poterit cõtra canones ſtatuere.*
22 *Epiſcopus in conſtitutionibus condendis an procedat cum cõſenſu, & approbatione cleri.*
23 *Statuta Epiſcopi circa quæ ligant.*

An poteſtas Epiſcopi, quę dicitur iuriſdictionis ſit multiplex?

1 Dic, quod ſic nempe fori pœnitentialis, fori contentioſi, & tertia eſt volũtaria de quibus datum aliqua de authen. fori pœnitentialis Epiſcopi conſiſtit in ſuum populum, & Diœceſim determinatam, in quam excitat ſuam iuriſdictionem foro pœnitentiali abſoluen-

do ab omnibus culpis,& cẽſuris exceptis, quæ reſeruat ſibi Sanctiſſimus Dominus in bulla Cœnę,vel alijs conſtitutionibus, quibus exceptis poteſt absoluere Epiſcopus in omnibus alijs caſibus in foro animæ, Abb. in cap. Deus qui pœnit.& remiſſ.

2 Hic nota quod † prouiſus, per concursũ de Parochiali cenſetur idoneus miniſter ad audiendas confeſſiones, in ea Ciuitate,vel oppido vbi eſt Parochialis non autem paſſim per totam Diœceſim, vt ex declaratione Cõgregationis, quæ addidit verbum taxatiuum,dumtaxat,bene verum poterit abſoluere, & audire in confeſſione ſuum ſubditum etiam in aliena Parochia, vel Dięceſi Victo. de confeſſione num.152. qa hæc eſt iuriſdictio voluntaria Imò ſi dimiſerit beneficium curatum, deſinit eſſe confeſſor.

3 Epiſcopus † aſſeruat ſibi caſus atrociores in Ciuitate, & Diœceſi ſua,à quibus ſine expreſſa licentia, nullus poteſt abſoluere etiam regulares virtute priuilegiorũ præcipuę priuilegij, quod vocāt mare magnum, vt ex Decreto Sacr. Congreg. ſub 10. Septembris 1577.

Nota hic, quod ſunt aliqui

4 † caſus reſeruati Epiſcopo, alij de iure, & alij de conſuetudine,& alij,quos ſibi reſeruat virtute Concilij Trident. & illi,qui ſunt de iure comprehendunt excommunicationes Papæ reſeruatos,quarum abſolutio in certis caſibus abſolutione permittitur Epiſcopo,nam in hoc caſu p inferiorem Nauar. etiam intelligi Epiſcopum c.27.num. 262.& hoc idem ſentiunt cõmuniter alij ſcribentes in hoc ſenſu,ita etiam abſolutio caſuum occultorum, qui nõ ſint dedúcti ad forum contẽtioſum Trident.ſeſſ 24. c. 6. de reform. Sed non poſſunt Epiſcopi uigore concilij abſoluere dictos caſus Bullæ Cœnæ,vt per declarationem Greg.XIIII.& Clem.VIII. vide praxi Curiæ Archiepiſcopali Neap. c.67.num.10. Imò quo ad caſum hæreſis adeſt etiam declaratio Sacræ Congregat. quæ cenſuit bullam cœnæ derogaſſe Tri-

dentin. in hoc c. 6. ſeſſ. 24 vide Pignam in 3. p. di ectorij comm. 141.

5 Epiſcopus etiam † abſoluit caſus Papales in caſu, quo detemptus legitimo impedimento Sedem Apoſtolicam adire non poteſt, vel ad legatum accedere c. quãuis c. ea ſcitur, & c. quod de his de ſent. excommunic. & cauſæ † impedimenti, dic, quod ſunt paupertas, valitudo imbecillis ꝑpetua infirmitas, conditio ſexus, vel ſtatus ſenectus inimicitiæ capitales, & aliæ, quas numerant Summiſtæ.

7 Sed nota hic, quod abſoluto ob impedimentum, ſi impedimentum non eſt perpetuum debet imponi conditio, vt adeat ad Sedem Apoſtolicam, & niſi adiret, reinci deret in priores cenſuras, c. eos de ſentent. excommun. in 6.

8 Epiſcopus etiam abſoluit cenſuram ob leuem percuſſionem clerici, c. peruenit de ſent. excom.

9 Sunt etiam † reſeruatę de iure ipſi Epiſcopo excommunicationes, quas ipſe tulit, vel eius prædeceſſores aſſeruando ſibi abſolutionem, idem participantium in crimine cum excommunicato excõmunicatione, ipſi reſeruatæ c. ſi concubinæ ibi de ſent.

10 excommun. Idem omnes † excommunicationes maiores iuris nemini reſeruatæ gloſ. in c. ſi Epiſcopus de pœnit. & remiſs. aliqui tamen dicũt, quod cum non eſt facilis aditus ad Epiſcopum poſsũt abſolui pro ſimplicem Sacerdotem Innoc. in c. nuper de ſententen excommunic. ſed Nauar. vult huiuſmodi excõmunicationes poſse abſolui per proprium confeſsorem dictum verò Innocentij procedere, quo ad forum exterius tantùm c. 25. num. 39. & 262.

11 Sunt † etiam reſeruata de iure peccata, propter quę ſolemnis pœnitentia eſsent iniungenda, ac etiam incendiũ domorum, & frugum, & ſimil. ex propoſito factum, & conſilium, & auxilium ad id præſtitum, c. ſi quis, & c. peſ-

12 ſima 23. q. 8. Et hic nota † quod ſi Epiſcopus excommunicauerit incendiarium non

poteſt

poterit ipſe abſoluere c. tua nos cum gloſa de ſententia excõmunicat. ſic etiam ſi pri
13 uat † clericum, quia hæretico ſacramenta adminiſtrauerit reſtituere ipſe non poteſt, c. excommunicamus de hæreticis,idem dic de degradatione c.ex tua de clerico non reſidente,& c. ideo, 2. q.6.intellige de degradatione ſolemni non verbali tantũ nam taliter degradatum reſtituere poſſet,vt c. Epiſcopus
14 11.q. 3. habetur ſimiliter † peccatum clerici,quod habet annexam notam irregularitatis. Sed in hoc dicit Nauar. loc.cit. num. 262. quod qslibet confeſſor poſſet abſoluere à peccato etiam antequam cum ipſo per Epiſcopũ diſpenſaretur.

15 Nota vnum hic, quod † confeſſor, quem ſibi elegit Epiſcopus poteſt abſoluere ipsũ Epiſcopum ab omni vinculo peccati,de quo poteſt abſoluere,vel diſpenſare ipſe Epiſcopus,& ita cenſuit Sacra Congregatio imò hic confeſſor electus habet tantam poteſtatem in Epiſcopum, quã tam haberet Archiepiſcopus, qui eſt ipſius proprius confeſſor,& hæc poteſtas eſt ei à iure D. Anton.3.p.tit.17. c. 2.§.2.Silu.V.confeſſor 1.q. 9. Angel. V. confeſſio 3. num.7.

16 Nota tamen , quod † caſus reſeruati expirant morte Epiſcopi,non tamen illi , quos de iure vel de conſuetudine ſibi reſeruati ſunt,vel per ſtatutum,quia durant, durante ſtatuto.

Sequuntur alia pertinentia ad iuriſdictionem Epiſcopi extraordinariam.

17 Poteſt etiam Epiſcopus † imò & debet ſemel in anno Synodum diæceſanam conuocare,c.quoniam 18.diſtin. ſeſſ.24.c.2. & adeo hoc neceſſe eſt , vt ſi Epiſcopus impedimento detineatur aliquẽ ad præſidendum ſynodo ad illam celebrando deputari poteſt; Argument.tex. c.Epiſcopus p. 18. diſt. imò ſi negligens ſit in celebratione ſynod. pœnam ſuſpenſionis,vt in d.cap.habetur ſuſtinere debet per duos menſes.
18 Nota hic, quòd ex † de-

cla-

claratione S.Cõgreg. Concilij cap.collegiatarum quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentia ſunt vocanda
18 ad Synodum, † & non ſolùm Diœceſani, imò proximiores venire tenentur Trident.loc.citat.imò etiam, & laici inuitari poſſunt, cum agitur aliquid circa fidem, & ibi adeſſe ſ oterunt,non, vt iudicent,vel doceant, ſed vt audiant, c. vbi nam 96. diſt.gloſ.in c.vltima, de his, quæ fiunt à Prælat.

Nota hic circa præcedentiam in Synodo ex declaratione
19 Greg xiij Epiſcopos † præcedere debere conſiderato tempore ordinationis quo alios præcedant non autem dignitate, aut ordine Eccleſiarum item Canonicis capitulariter procedentes præcedere Abbates Benedictos,& qui vſum mitræ habent Cõmendatarios deinde locum obtinere dignitates, poſtea procuratores. Itẽ cõmẽdatarios inter Abbates recipiendos eſſe, necnon nõ teneri intereſſe Synodo,niſi qui de iure,vel cõſuetudine intereſſe debent. Capitula autem Cathedralium ſpecialiter eſſe inuitanda,nota etiam, hæc ſint obiter hic adiecta, quæ dictus Pontifex occaſione Cõcilij Prouincialis Rotomagen declarauit.

Nota hic,quòd ex declaratione Sacr.Congreg.Concil.die ij. Iulij 1592. declaratur poſſe Epiſcopum examinatores futuros Synod.probari ſiuè per vota ſecreta,ſiuè per vota publica.

Poteſt etiam Epiſcopus cõdere
20 ſtatuta in Synodo ad retinẽdum clerum,in diſciplina,vel tollendos abuſus,c.1. diſt.3. de conſ. dummodò non ſint contraria ſacris Canonibus, cap.quo ſuper de maior. aut contrarij cõſtitutionibus Romanorum Pontificum, c.omnia 25.diſt.q.j dummodò nõ ſint circa fidei dubia, c. quoties 24.q.13. neque obſtant ſtatutis Metropolitani cap.cũ infer.de maiorat. neque in præiudicium priuilegiorum Clericorum,c. de Eccleſiaſticis 25.q.2.neque in diminutionem emolumentorum ipſius Cleri c.veſtra 25.q.2.neque ſi ſint cõtra Eccleſiaſticã immunitatem.

Poſſet tamen Epiſcopus† contra
21 Canones ſtatuere ex noua cauſa,& vrgēti,quam Canon non præuidit,& periculum ſit in mora,c.Abb.de conſuetudine, & in caſibus à iure non determinatis,& ſimil. & etiam quando agetur ſolùm de ſuo præiudicio c. cum dilectus de conſuetudine, imò etiam in præiudicium ſucceſſorum, cum facit ſtatutum derogans, antequam aliquis actus fuerit ſequutus,in quo de iure communi priuilegiū Epiſcopi requiritur. De alijs caſibus,videantur ſcribentes.

Nota tamen, quòd Epiſcopus
22 in huiuſmodi conſtitutionibus poteſt procedere abſque conſenſu, & approbatione Cleri,nec tenetur ſequi conſilium capituli, niſi in caſibus à iure expreſſis,licet teneatur de iure requirere, vt ex declaratione S.Congregationis die 27.Aprilis 1592. Quamuis aliter habeatur ex forma celebrandi Diœceſanum Synodū in Pontificali Romano.

Caſus† autem in iure expreſſi,
23 in quibus requiritur conſenſus capituli,ſunt, nempè cum agitur de ipſius intereſſe cap. vlt. de his quæ fiunt, vbi diminueretur Eccleſiæ, authoritas cap. dilecti de maior. & obed. vbi ageretur de alienatione bonorum Eccleſiæ dānoſa, c.quòd quibuſdam de fideiuſs. vbi agitur de præiudicio, quo ad ſubiectionem, vel limitationem conſenſus capituli,cap.vltim. de maior. & obedient. Vbi agitur de cauſis criminalibus 15.q.7.& maximè circa perſonas Cathedralis Eccleſiæ, vel collegiatæ nuper per Trident.c.6. ſeſs.25.de reformat.cuius vigore deputantur duo qui aſſiſtunt Iudici Epiſcopali circa perſonas Eccleſiæ Cathedralis,& ſi non elegerit capitulū hos duos initio cuiuslibet anni, poteſt Epiſcopus ſolus procedere, vt patet ex reſpōſo S.Congreg. Epiſcopo Girundinen.ſed vt habetur in eodem reſponſo, vt capitulū ante admoneat,ſi à principio anni non eligant, ſe ſolum eam iuriſdictionem exerciturum. Hoc non obſeruatur in Metropolitana Curia Beneuentana, & reſponſum Sacrę Congregationis, vt ſupra intelligerem ſalua correctione

ne, & meliori ſententia de capitulis exemptis, & nota,
23 quòd ſtatuta † Epiſcopi ligãt quò ad pœnam regulariter, & non quò ad culpam, Abb. in c.cum olim de clerico coniugato, ſed melius eſt, vt declarat Epiſcopus mentẽ ſuam in faciendis ſtatutis.

QVAESITVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus an poſsit Clero ſuo aliquam exactionẽ imponere.*
2 *Et an poſsit exigere cathedraticum, ſiuè ſynodaticum.*
3 *Et an charitatiuum ſubſidiũ.*
4 *Charitatiuum ſubſidium, an praeſcribi poſsit.*
5 *Charitatiuum ſubſidium, an exigi poſsit à paupere.*
6 *Epiſcopus poteſt, & debet viſitare Ciuitatem, & Diœceſim ſuam, &c.*
7 *Aliqua circa viſitationẽ Graecorum vſque ad num.21.*
22 *Epiſcopus in ſua Diœceſi eſt proprius, & competens Iudex.*
23 *Clericus non poteſt conſentire in non ſuum Iudicem.*
24 *Epiſcopus an poſsit ſubijcere clericum ſuum alteri Epiſcopo.*
25 *Epiſcopo excommunicato, vel Hęretico declarato ceſſat eius Iuriſdictio.*
26 *Iuriſdictio Epiſcopi ceſſat extra Diœceſim ſuam.*
27 *Epiſcopus recuſatus à partibus an poſsit iudicare.*
28 *Epiſcopus an teneatur de facto Vicarij ſui.*
29 *Vicarius Epiſcopi an poſſet eſſe laicus.*
30 *Cauſa ſpiritualis an poſsit cõmitti laico.*
31 *Aſſeſſor laicus an poſsit eſſe in iudicijs ſpiritualibus.*
32 *Epiſcopi munus praecipuum quod ſit.*
33 *Epiſcopus non incurrit pœnam ſuſpenſionis per aliquam generalem conſtitutionem, & alia priuilegia Epiſcopi vſque ad num.50.*
51 *Quae Archiepiſcopus poſsit, vel non poſsit vſq; ad nu.58.*
59 *Nonnullę de Patriarchis, 60.*
61 *Iuſpatronatus qualiter amittitur, & num.62.*
63 *Iuſpatronatus quod tempus habet ad praeſentandum.*
64 *Patronus an poſsit praeſentare cõſanguineũ, & an abſentẽ.*
65 *Iuſpatronatus Eccleſiaſticum in quo differat à laico.*
66 *Beneficia Eccleſiaſtica omnia praeſumuntur libera.*

verum tã in Epiſcopatu, quã in curato, & hoc ob periculum,& additur obiter idem eſſe de eo, qui dicit miſſam, vel habet concionem principaliter ob lucrum, vel vanam gloriam, Angel.V. vana gloria, in principio. Nota tamẽ
7 hic,quòd licet † appetere qui dignus eſt principaliter ob bonum finem, nimirum ob vtilitatem animarum,& ſimil. quando ſcilicet fuerit quædã neceſſitas in Eccleſia perſonæ dignæ, quæ habeat tale officium, præſertim ſi ad hoc inuitatur,ſed ſine tali occurrente neceſſitate peccat læui p.v. vide Sylu. Diuus Hierony
8 mus † tanta,inquit,debet eſſe conuerſatio,& eruditio Pontificis, vt omnes motus, & greſſus,& vniuerſa opera eius mirabilia ſint, & Diuus Bernardus ad Paſtores, diſcite ſubditorum matres vos eſſe debere, non dominos,ſtudete magis amari, quam metui, & ſæueritas veſtra paterna ſit,non tyrannica.

QVAESIT. II.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus ſciens ſe indignum appetens Epiſcopatum peccat mor.*
2 *Epiſcopus in quibus debeat eſſe dignus epiſcopatu.*
3 *Epiſcopus recuſans recipere Epiſcopatum an peccat m.*
4 *Promotus ad Epiſcopatum debet procurare intra ſex menſes conſecrari vel ordinari alias &c.*
5 *Epiſcopus ſi abſq cauſa non reſidet ad quid tenetur.*
6 *Epiſcopus per ſe ipſum non conferens ordines, quid facere debet.*
7 *Quid ſi conferat Sacramentum confirmationis ſuis quando opus eſt.*
8 *Epiſcopus quid ſi ſacros ordines promouet indignos, & alijs caſibus ſeqq.*
12 *Diœceſis Beneuentana eſt cẽtum & ſex locorum.*

Quot modis Epiſcopus poſſit peccare?

1 DIc quòd infraſcriptis modis, Primo ſi appe

tat † Epiſcopatum,cum certo ſciat, vel probabiliter ſe ad hoc eſſe indignum, quod etiam de appetentibus beneficia curam animarum habentia, vel aliud beneficium Eccleſiaſticum dicēdum eſt. Dixi indignum ratione criminis ætatis, ignorantiæ, defectus natalium,cenſuræ Eccleſiaſticæ, vel alterius impedimenti canonici.p.m.

Secundo ſi ſuſcipit Epiſcopatū per ſymoniam, vel intruſionem, vel ſi non habet ſaltem ætatem ad Epiſcopatum, vel ſi non ſit bonæ vitæ, & ſufficientis doctrinæ, vt per concil.Trid.ſeſſ.22.c.2.de refor. & c.cum in cunctis de electione,& ibi gloſa, & DD. nam

2 † Epiſcopus debet eſſe dignus ſcientia moribus, & ętate, ita vt habeat trigeſimum annum completum, ſecus eſt in ordine ſubdiaconatus,Diaconatus,& præsbyteratus,nā ætas aſſignata ſufficit,ſi ſit incepta, vt diximus in noſtra lucerna Parochorum iam impreſſa de ſacram. ordinis.

3 Tertio pec. m.† ſi recuſat acceptare Epiſcopatum, dum ei præcipitur à Domino Papa, vel ab altero de eius commiſſione, ſiuè ſciat ſe eſſe idoneum, ſiuè de eo dubitet, quia in dubio huiuſmodi debet ſub.m. obedire ſuperiori D.Thom.2.2.q.185.attic. 2. Sylu.V.Epiſcopatus.q.3.

4 Quarto ſi promotus † ad Epiſcopatū intra ſex menſes nō pcurat cōſecrari,vel ordinari in Epiſcopū, cū reſtitutione ratæ fructuum, Trid.ſeſſ. 23. c. 2.de reform. Et ſi infra ſex alios menſes ex negligentia ſua non conſecratur, priuandus eſt Epiſcopatu.

5 Quinto ſi ſine† rationabili cauſa nō reſidet,& fructus tenet applicare fabricę Eccleſię,vel erogare pauperibus,Trid.l.c. l.c.cap.1.

6 Sexto ſi † per ſeipsū non cōfert ordines non legitimè impeditus,& tunc debet mittere approbatos cum litteris dimiſſorialibus: idem dic,ſi nō cōfert ſacramētū Cōfirmationis ſuis,quando opus eſt, & ſi ſingulis annis non renouet chryſma,c. ſi quis de alio, & c. omni tempore,de conſec. diſt 4.

8 Idem dic † ſi ad ſacros ordines pmoueat indignos, & non ſeruet diſpoſita per

Trid.ſeſſ.25.c.20.

9 Septimo ſi non † concionetur per ſeipſum, vel per alios Trid.l.c.20. de reform.

10 Octauo ſi ſingulis † annis non congregat ſynodum Diœceſanam, vel ſi eſt Archiepiſcopus Metropolitanus, tertio quoque anno nõ celebret Prouincialem ſeſſ. 24.c.2.de refor.

11 Nono ſi non viſitet, vel viſitari facit totam Diœceſim, vel maiorem partem, nam,

12 quando ampla eſt † Diœceſis, vt eſt hæc Beneuentana, quæ eſt centum,& ſex locorum, ſufficit biennio finire, vt feci pluries, vt viſitator generalis Maximiliani de Palumbaria, Pompei Cardinalis Arigonij Archiepiſcopi ſucceſſoris,& D. Alexandri de Sangro Patriarche Alexandrini Archiepiſcop.qui nunc preeſt, quem Deus diù conſeruet fœlicem,& incolumen Præſulem noſtrum, paſtoralium virtutum laude inſignem. Vide c. Epiſcopũ 10.quæſt.1.Trid.ſeſſ. 22. c. 3.de refor.

13 Decimo ſi † non eligit dignos miniſtros iam in foro interiori,quam exteriori.

14 Vndecimo Si fuerit regularis, non obſeruat tria, ſeù alia vota ſuæ Religionis, à quibus non abſoluitur, D. Tho.2.2.q.185.nu.8.

15 Duodecimo ſi non † curat adimpleri legata pia,c.hæredes de teſtam.Trid. ſeſſ. 22. cap.6.

17 Decimoterzo ſi † ſuperflua non erogauit ad pios vſus, & eleemoſinas, vel Eccleſię vtilitatem c. ex his c. opus,c. præcipimus,cap. res Eccleſiæ,12. quæſt.1.

18 Adde † ſi intereſſe neglexerit diuinis officijs, & miſſæ diebus Dominicis, & feſtis non legitimè impeditus, Nauar.c.5. de horis canon. Syl. V.hora q.10.

QVAESIT. III.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus habet duplicem poteſtatem in Eccleſia Dei, & quam.*

2 *Abbas benedictus poteſt ordinare ſuos ſubditos, & quibus ordinibus.*

Quàm

Quam poteſtatem habet Epiſcopus in Eccleſia Dei.

1 DIc quod duplicem, † nempè ordinis Epiſcopalis, & iuriſdictionis, gl. in c. tranſmiſſam, item gloſ. in c. 1. de translatione, & poteſtas functionis ordinis Epiſcopalis verſatur in cleri ordinatione, iuriſdictionis vero circa, ea q̃ infrà habeatur, nam præcipua quædam relictis alijs breuiter proſequemur.

2 Nota, hic, quod Abbas benedictus poteſt ordinare ſuos ſubditos prima tonſura, & quatuor ordinibus, ac etiam benedicere calices, & paramenta, & facere omnes benedictiones, vt declarauit Cógregatio de anno 1594.

QVAESITVM IV.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt ordinare omnes indifferenter, & quid ſi contra fecerit nu. 2.*

3 *Diœceſanus quibus rationibus quis efficitur, & nu. 4.*

5 *Qui nullius eſt diœceſis a quo debeat ordinari.*

6 *Subditus vnius Epiſcopi an poſsit ordinari ab alio.*

7 *Conceſſa facultate ordinandis per litteras dimiſſoriales cenſetur conceſſa facultas diſpenſandi circa concernentia ipſam ordinationem.*

8 *Epiſcopus quando poteſt ordinare ad ſubditum ſine literis dimiſſorijs, & nu. 10 & 11.*

9 *Familiaris Epiſcopi quis dicatur.*

12 *Literas dimiſſorias ad ordinationem an poſsit concedere Epiſcopus excommunicatus.*

13 *Dimiſſoriæ ſemel conceſſæ ſemper durant.*

14 *Fœminę & infideles non poſſunt ordinari nec etiam hermaphroditus num. 16. nec habentes ętatem requiſitam num. 17.*

15 *Baptiſmus eſt ianua ſacramentorum.*

18 *Aetas ad ordines ſuſcipiendos quæ ſit.*

An Epiſcopus poſſit ordinare omnes indifferenter.

1 DIc quòd non † ſed debet ordinare ſuos ſubditos, & diœceſanos, c. nullus de tẽp. ord.in 6. & Trident.ſeſſ.14.c. 2.& 23. c.8. de reform. & qui con
2 trafecerit ſuſpenditur † per annum à collatione, ſicut primotus ab exercitio ordinis, arbitrio propij Epi
3 ſcopi, & hic nota † quod qs efficitur diœceſanus ratione originis domicilij, & beneficij c.nullus citatus vt ſupra.
4 Nota, & quod hæc regula † de ſubditis, comprehendit,& regulares,nam, & hi debent ordinari, ab illo ordinario, ſub cuius diœceſi ſunt monaſteria,licet in regularibus non requirantur alij modi circa acquirendam diœceſim.
5 Nota etiam, quod qui † nullius eſt Diœceſis, debet ordinari à viciniori Epiſcopo, quem elegerit, vt reſpondit Sac. Congreg. Concil. petitioni Epiſcopi Cadſis de anno 1587.
6 Nota etiam, quod ſubditus vnius Epiſcopi poteſt ordinari ab alio cum dimiſſorijs ſui ſuperioris,imo, & cum eo diſpenſari in caſibus diſpenſari cõſuetis per literas dimiſſoriales, vt poſſit ordinari ab alio, & ratio
7 eſt,quia conceſſa † facultate ordinandi per litteras dimiſſoriales, cenſetur etiam conceſſa facultas diſpenſandi circa ea, quæ ipſam ordinationem concernunt, cap. præterea,de offic.deleg.Nõ tamen poterit hic ordinator diſpenſare ſuper interſtitijs temporum,alijſque maioris momenti, niſi expreſſum fuerit in dimiſſorijs.ita Sac. Congregatio Epiſcopo Aliſano de anno 1593.
8 Nota etiam hic, quod poteſt Epiſcopus ſine dimiſſorijs ordinare non ſubditum ſibi, qui interuenerit ei per triennium, dũmodò ſtatim quacumque fraude ceſſante conferat beneficium, Trident.ſeſſ.23. c. 9.de refor. Et hæc facultas ordinandi non ſubditum, triennalem familiarem,fundatur in col

latione beneficij ex declaratione Congregationis, quã citat Pariſius de reſigna.lib. 4.q.2.num.91. & familiaris
9 † in hoc propoſito eſt,qui præſens ſemper aſſiſtit Epiſcopo, non qui longinquo moratur, etiam ſi ſumptibus Epiſcopi viuat. Non
10 tamen hic Epiſcopus poterit diſpẽſare cum dicto ſuo familiari in caſibus, in quibus licitè poteſt cum ſuis ſubditis, nequè circa interſtitia temporum, niſi cum arctato ad beneficium, Nauar.de tem.ord.cõſ.12.23.
11 & 24. Epiſcopi tamen † titulares nihil horum facere poſſunt videatur lucerna noſtra Parochorum de ſacramen.ord.quæſito 22.
12 Has tamen † dimiſſorias non poteſt concedere Epiſcopus excommunicatus, vel ſuſpenſus declaratus, & hoc caſu poſſent ſubditi ordinari ſe facere abſque dimiſſorijs proprij Epiſcopi, viciniori Epiſcopo probato per eos Epiſcopum proprium eſſe excommunicatum,c.2.de temp.ord.in 6. Rebuff.de dimiſſ.nu. 19.

13 Et hæ † dimiſſoriæ ſemel conceſſę ſemper durant,nec expirant morte concedentis niſi fuerint reuocatæ per ſucceſſorem, Cardinal.in Clem.ſi.q. 5. de electione, Nauar.de pœnit.diſt.6. nu. 34.&166.in c.placuit,idem dic de dimiſſorijs conceſſis à Capitulo in caſu permiſſo Imol.in c. 2. ne ſede vacan.Rebuff.de for.dimiſſor. num.43 Hoc non placet aliquibus Actuarijs lucri cupidis,contra quos omnes inuehitur Carauita,& turpem contra eos deducit concluſionẽ in tract.ſuper ritu vic.
14 Nota etiam hic, quod † fęminæ,& infideles non poſſunt ordinari, & ordinati non recipiunt characterem,
15 quia † Baptiſmus eſt ianua ſacramentorum,c.1.& 3.de præsb.n õ baptiz.Nau. in c. 27.n.27.fęminę vero sũt incapaces c.noua de pœnit.& remiſs.& eſt communis opinio,imò nec † hermophroditus
16 etiam ſi ad ſexum virilem magis declinet, reciperet characterem,Angel.in V.ordo 3.num 21. Alij dicunt, quòd ſi magis decli-

net ad ſexum virilem, ordinatus reciperet characterem.

17 Nota etiam hic, quòd non ſunt ordinandi non habẽtes autem requiſitam ex neceſſitate præcepti, & quò ad primam tonſuram, & tres primos minores ad minus ſeptẽ annorum ad Acolitatum verò annorum duodecim requiritur, c. nullus, de temp. ord. in 6. & in ſing. 77. diſtint.

Sed hæc moderanda eſt ex præſcripto iuris communis, cum Sac. Congregatio cenſuerit præſtitutam ætatem tõſuræ, & quatuor minoribus à Tridentin. nõ eſse, ſed ex S. Canonibus exhauriendam. De reliquis verò ordinibus per Triden. ſeſs. 23. c. 12. de reformat. diſpoſitum eſt, vt ad

18 † ſubdiaconatum 22. ad Diaconatum 23. ad præsbiteratum 25. incæpti anni ſufficiant, ſed ad Epiſcopatũ 30. compleri, c. cum in cunctis, & ibi gloſa de elect. Clem. generalem de ætat. & qual. qui ordinatur ante ætatem, eſt ſuſpenſus cõſtit. Pij II. cum ex ſacrorum, & cap. vel nõ eſt cõpos. de temp. ord. ſecus dicas de minoribus ordinibus Nauar. c. 25. num. 7. Epiſcopus ordinatus ante ætatem, non eſt ſuſpẽſus, ſunt ſuſpẽdẽdus d. c. non eſt compoſ. & deponere de ætate, eſsent idonei, etiam parentes l. ætate ff. de minor.

Nota quòd ordinatus, non confirmatus, nullam incurrit cẽſuram licet de ſac. ordinis. Imò Nauar. dicit nec ordinatum; nec ordinantem nullo modo in hoc peccare mort. Cap. 22. num. 9. Cætera requiſita in ordinandis habebunt alibi futuri Reuerendiſſimi Epiſcopi ſicut etiam cætera, quæ pertinẽt ad eius poteſtatem ordinis, & nota, quod titulus requiſitus in ordinandis, ſufficit quòd habeatur in ſacordotio, ita Sacra Congregatio, hoc poteſt eſſe in Eccleſijs receptis à quibus habetur portio, & præsbiterarus.

De

De iuriſdictione Epiſcopi.

QVAESITVM V.

SVMMARIV

1 *Poteſtas Epiſcopi iurisdictionalis eſt multiplex.*

2 *Prouiſus per concurſum de parochiali cenſetur idoneus ad audiendas confeſſiones.*

3 *Epiſcopus poteſt ſibi aliquos caſus reſeruare.*

4 *Caſus reſeruat Epiſcopum de iure vel de conſuetudine, vel virtute Concilij Tridentini, num. 11.*

5 *Epiſcopus an & quando poſſet abſoluere caſus Papales, & nu. 6. & 8. & qua conditione nu 7.*

9 *Quæ excommunicationes sũt reſeruatę Epiſcopo & nu. 10.*

12 *Epiſcopus ſi excommunicauerit incendiarium non poteſt ipſe abſoluere.*

13 *Idem ſi priuat clericum hæretico ſacramento miniſtrauerit & alius caſus nu. 14.*

15 *Confeſſor quem ſibi Epiſcopus eligit poteſt abſoluere ipſũ de omni vinculo pecca[illegible] à quo poteſt abſoluere ipſe Epiſcopus.*

16 *Caſus reſeruati expirãt morte Epiſcopi.*

17 *Epiſcopus debet ſemel in anno ſynodum diœceſanam conuocare, & quando capitula ſunt vocanda nu. 18.*

19 *Notabile circa præcedentiam in ſynodo.*

20 *Epiſcopus poteſt in ſynodo ſtatuta concedere, & ad quid.*

21 *Epiſcopus an poterit cõtra canones ſtatuere.*

22 *Epiſcopus in conſtitutionibus condendis an procedat cum cõſenſu, & approbatione cleri.*

23 *Statuta Epiſcopi circa quæ ligant.*

An poteſtas Epiſcopi, quę dicitur iuriſdictionis ſit multiplex?

1 DIc, quod ſic nempe fori pœnitentialis, fori contentioſi, & tertia eſt volũtaria de quibus datum aliqua de authen. fori pœnitentialis Epiſcopi conſiſtit in ſuum populum, & Diœceſim determinatam, in quam excitat ſuam iuriſdictionem foro pœnitentiali abſoluendo

do ab omnibus culpis,& cẽſuris exceptis, quæ reſeruat ſibi Sanctiſſimus Dominus in bulla Cœnç,vel alijs conſtitutionibus, quibus exceptis poteſt abſoluere Epiſcopus in omnibus alijs caſibus in foro animæ, Abb. in cap. Deus qui pœnit.& remiſſ.

2 Hic nota quod † prouiſus, per concursũ de Parochiali cenſetur idoneus miniſter ad audiendas confeſſiones, in ea Ciuitate,vel oppido vbi eſt Parochialis non autem paſſim per totam Diœceſim, vt ex declaratione Cõgregationis, quæ addidit verbum taxatiuum,dumtaxat,bene verum poterit abſoluere, & audire in confeſſione ſuum ſubditum etiam in aliena Parochia, vel Diçceſi Victo. de confeſſione num. 152. qa hæc eſt iuriſdictio voluntaria Imò ſi dimiſerit beneficium curatum, deſinit eſſe confeſſor.

3 Epiſcopus † aſſeruat ſibi caſus atrociores in Ciuitate, & Diœceſi ſua,à quibus ſine expreſſa licentia, nullus poteſt abſoluere etiam regulares virtute priuilegiorũ præcipuè priuilegij, quod vocat mare magnum, vt ex Decreto Sacr. Congreg. ſub 10. Septembris 1577.

Nota hic, quod ſunt aliqui
4 † caſus reſeruati Epiſcopo, alij de iure, & alij de conſuetudine,& alij,quos ſibi reſeruat virtute Concilij Trident. & illi,qui ſunt de iure comprehendunt excommunicationes Papæ reſeruatos,quarum abſolutio in certis caſibus abſolutione permittitur Epiſcopo,nam in hoc caſu ꝑ inferiorem Nauar. etiam intelligi Epiſcopum c.27.num. 262.& hoc idem ſentiunt cõmuniter alij ſcribentes in hoc ſenſu,ita etiam abſolutio caſuum occultorum, qui nõ ſint deducti ad forum contẽtioſum Trident.ſeſſ 24. c. 6. de reform. Sed non poſſunt Epiſcopi uigore concilij abſoluere dictos caſus Bullæ Cœnæ,vt per declarationem Greg.XIIII.& Clem.VIII. vide praxi Curiæ Archiepiſcopali Neap. c.67.num.10. Imò quo ad caſum hæreſis adeſt etiam declaratio Sacræ Congregat. quæ cenſuit bullam cœnæ derogaſſe Tri-

dentin. in hoc c. 6. ſeſſ. 24 vide Pignam in 3. p. di ectorij comm. 141.

5 Epiſcopus etiam † abſoluit caſus Papales in caſu, quo detemptus legitimo impedimento Sedem Apoſtolicam adire non poteſt, vel ad legatum accedere c. quã uis c. ea ſcitur, & c. quod de his de ſent. excommunic. & cauſæ † impedimenti, dic, quod ſunt paupertas, valitudo imbecillis ꝑpetua infirmitas, condicio ſexus, vel ſtatus ſenectus inimicitiæ capitales, & aliæ, quas numerant Summiſtæ.

7 Sed nota hic, quod abſoluto ob impedimentum, ſi impedimentum non eſt perpetuum debet imponi conditio, vt adeat ad Sedem Apoſtolicam, & niſi adiret, reincideret in priores cenſuras, c. eos de ſentent. excommun. in 6.

Epiſcopus etiam abſoluit cenſuram ob leuem percuſſionem clerici, c. peruenit de ſent. excom.

Sunt etiam † reſeruatę de iure ipſi Epiſcopo excommunicationes, quas ipſe tulit, vel eius prædeceſſores aſſeruando ſibi abſolutionem, idem participantium in crimine cum excommunicato excõmunicatione, ipſi reſeruatæ c. ſi concubinæ ibi de ſent.

10 excommun. Idem omnes † excommunicationes maiores iuris nemini reſeruatæ gloſ. in c. ſi Epiſcopus de pœnit. & remiſs. aliqui tamen dicũt, quod cum non eſt facilis additus ad Epiſcopum poſſũt abſolui pro ſimplicem Sacerdotem Innoc. in c. nuper de ſententen excommunic. ſed Nauar. vult huiuſmodi excõmunicationes poſse abſolui per proprium confeſſorem dictum verò Innocentij procedere, quo ad forum exterius tantùm c. 25. num. 39. & 262.

11 Sunt † etiam reſeruata de iure peccata, propter quę ſolemnis pœnitentia eſsent iniungenda, ac etiam incendiũ domorum, & frugum, & ſimil. ex propoſito factum, & conſilium, & auxilium ad id præſtitum, c. ſi quis, & c. peſſima 23. q. 8. Et hic nota †

12 quod ſi Epiſcopus excommunicauerit incendiarium non

poteſt

poterit ipſe abſoluere c. tua nos cum gloſa de ſententia excõmunicat. ſic etiam ſi pri
13 uat † clericum, quia hæretico ſacramenta adminiſtrauerit reſtituere ipſe non poteſt, c. excommunicamus de hæreticis, idem dic de degradatione c. ex tua de clerico non reſidente, & c. ideo, 2. q. 6. intellige de degradatione ſolemni non verbali tantũ nam taliter degradatum reſtituere poſset, vt c. Epiſcopus
14 11. q. 3. habetur ſimiliter † peccatum clerici, quod habet annexam notam irregularitatis. Sed in hoc dicit Nauar. loc. cit. num. 262. quod qslibet confeſsor poſset abſoluere à peccato etiam antequam cum ipſo per Epiſcopũ diſpenſaretur.

15 Nota vnum hic, quod † confeſsor, quem ſibi elegit Epiſcopus poteſt abſoluere ipsũ Epiſcopum ab omni vinculo peccati, de quo poteſt abſoluere, vel diſpenſare ipſe Epiſcopus, & ita cenſuit Sacra Congregatio imò hic confeſſor electus habet tantam poteſtatem in Epiſcopum, quã tam haberet Archiepiſcopus, qui eſt ipſius proprius confeſsor, & hæc poteſtas eſt ei à iure D. Anton. 3. p. tit. 17. c. 2. §. 2. Silu. V. confeſsor 1. q. 9. Angel. V. confesſio 3. num. 7.

16 Nota tamen, quod † caſus reſeruati expirant morte Epiſcopi, non tamen illi, quos de iure vel de conſuetudine ſibi reſeruati ſunt, vel per ſtatutum, quia durant, durante ſtatuto.

Sequuntur alia pertinentia ad iuriſdictionem Epiſcopi extraordinariam.

17 Poteſt etiam Epiſcopus † imò & debet ſemel in anno Synodum diœceſanam conuocare, c. quoniam 18. diſtin. ſeſſ. 24. c. 2. & adeo hoc neceſse eſt, vt ſi Epiſcopus impedimento detineatur aliquẽ ad præſidendum ſynodo ad illam celebrando deputari poteſt; Argument. tex. c. Epiſcopus p. 18. diſt. imò ſi negligens ſit in celebratione ſynod. pœnam ſuſpenſionis, vt in d. cap. habetur ſuſtinere debet per duos menſes.

18 Nota hic, quòd ex † de-

cla-

claratione S.Cõgreg. Concilij cap.collegiatarum quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentia ſunt vocanda
18 ad Synodum, † & non ſolùm Diœceſani, imò proximiores venire tenentur Trident.loc.citat.imò etiam, & laici inuitari poſſunt, cum agitur aliquid circa fidem, & ibi adeſſe poterunt,non, vt iudicent,vel doceant, ſed vt audiant, c. vbi nam 96. diſt.gloſ.in c.vltima, de his, quæ fiunt à Prælat.

Nota hic circa præcedentiam in Synodo ex declaratione
19 Greg xiij Epiſcopos † præcedere debere conſiderato tempore ordinationis quo alios præcedant non autem dignitate, aut ordine Eccleſiarum item Canonicis capitulariter procedentes præcedere Abbates Benedictos,& qui vſum mitræ habent Cõmendatarios deinde locum obtinere dignitates, poſtea procuratores. Itẽ cõmẽdatarios inter Abbates recipiendos eſſe, necnon nõ teneri intereſſe Synodo,niſi qui de iure,vel cõſuetudine intereſſe debent.

Capitula autem Cathedralium ſpecialiter eſſe inuitanda,nota etiam, hæc ſint obiter hic adiecta, quæ dictus Pontifex occaſione Cõcilij Prouincialis Rotomagen declarauit.

Nota hic,quòd ex declaratione Sacr.Congreg.Concil.die ij. Iulij 1592. declaratur poſſe Epiſcopum examinatores futuros Synod.probari ſiuè per vota ſecreta,ſiuê per vota publica.

Poteſt etiam Epiſcopus cõdere
20 ſtatuta in Synodo ad retinẽdum clerum,in diſciplina,vel tollendos abuſus,c.1. diſt.3. de conſ. dummodò non ſint contraria ſacris Canonibus, cap.quo ſuper de maior. aut contrarij cõſtitutionibus Romanorum Pontificum, c.omnia 25.diſt.q.j.dummodò nõ ſint circa fidei dubia, c. quoties 24.q.13. neque obſtant ſtatutis Metropolitani cap.cũ infer.de maiorat. neque in præiudicium priuilegiorum Clericorum,c. de Eccleſiaſticis 25.q.2.neque in diminuitionem emolumentorum ipſius Cleri c.veſtra 25.q.2.neque ſi ſint cõtra Eccleſiaſticã immunitatem.

Poſſet tamen Epiſcopus† contra
21 Canones ſtatuere ex noua cauſa,& vrgēti,quam Canon non præuidit,& periculum ſit in mora,c.Abb.de conſuetudine, & in caſibus à iure non determinatis,& ſimil. & etiam quando agetur ſolùm de ſuo præiudicio c. cum dilectus de conſuetudine, imò etiam in præiudicium ſucceſſorum, cum facit ſtatutum derogans, antequam aliquis actus fuerit ſequutus,in quo de iure communi priuilegiū Epiſcopi requiritur. De alijs caſibus,videantur ſcribentes.

Nota tamen, quòd Epiſcopus
22 in huiuſmodi conſtitutionibus poteſt procedere abſque conſenſu, & approbatione Cleri,nec tenetur ſequi conſilium capituli, niſi in caſibus à iure expreſſis,licet teneatur de iure requirere, vt ex declaratione S.Congregationis die 27.Aprilis 1592. Quamuis aliter habeatur ex forma celebrandi Diœceſanum Synodū in Pontificali Romano.

Caſus † autem in iure expreſsi,
23 in quibus requiritur conſenſus capituli,ſunt, nempè cum agitur de ipſius intereſſe cap. vlt. de his quæ fiunt, vbi diminueretur Eccleſiæ, authoritas cap. dilecti de maior. & obed. vbi ageretur de alienatione bonorum Eccleſiæ dānoſa, c.quòd quibuſdam de fideiuſs. vbi agitur de præiudicio, quo ad ſubiectionem, vel limitationem conſenſus capituli,cap.vltim. de maior. & obedient. Vbi agitur de cauſis criminalibus 15.q.7.& maximè circa perſonas Cathedralis Eccleſiæ, vel collegiatæ nuper per Trident.c.6. ſeſs.25.de reformat.cuius vigore deputantur duo qui aſſiſtunt Iudici Epiſcopali circa perſonas Eccleſiæ Cathedralis,& ſi non elegerit capitulū hos duos initio cuiuslibet anni, poteſt Epiſcopus ſolus procedere, vt patet ex reſpōſo S.Congreg. Epiſcopo Girundinen.ſed vt habetur in eodem reſponſo, vt capitulū ante admoneat,ſi à principio anni non eligant, ſe ſolum eam iuriſdictionem exerciturum. Hoc non obſeruatur in Metropolitana Curia Beneuentana, & reſponſum Sacræ Congregationis, vt ſupra intelligerem ſalua correctio-

ne

ne, & meliori ſententia de capitulis exemptis, & nota,
23 quòd ſtatuta † Epiſcopi ligãt quò ad pœnam regulariter, & non quò ad culpam, Abb. in c.cum olim de clerico coniugato, ſed melius eſt, vt declaret Epiſcopus mentẽ ſuam in faciendis ſtatutis.

QVAESITVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus an poſſit Clero ſuo aliquam exactionẽ imponere.*
2 *Et an poſſit exigere cathedraticum, ſiuè ſynodaticum.*
3 *Et an charitatiuum ſubſidiũ.*
4 *Charitatiuum ſubſidium, an præſcribi poſſit.*
5 *Charitatiuum ſubſidium, an exigi poſſit à paupere.*
6 *Epiſcopus poteſt, & debet viſitare Ciuitatem, & Diœceſim ſuam, &c.*
7 *Aliqua circa viſitationẽ Græcorum vſque ad num.21.*
22 *Epiſcopus in ſua Diœceſi eſt proprius, & competens Iudex.*
23 *Clericus non poteſt conſentire in non ſuum Iudicem.*
24 *Epiſcopus an poſſit ſubijcere clericum ſuum alteri Epiſcopo.*
25 *Epiſcopo excommunicato, vel Hæretico declarato ceſſat eius Iuriſdictio.*
26 *Iuriſdictio Epiſcopi ceſſat extra Diœceſim ſuam.*
27 *Epiſcopus recuſatus à partibus an poſſit iudicare.*
28 *Epiſcopus an teneatur de facto Vicarij ſui.*
29 *Vicarius Epiſcopi an poſſet eſſe laicus.*
30 *Cauſa ſpiritualis an poſſit cõmitti laico.*
31 *Aſſeſſor laicus an poſſit eſſe in iudicijs ſpiritualibus.*
32 *Epiſcopi munus præcipuum quod ſit.*
33 *Epiſcopus non incurrit pœnam ſuſpenſionis per aliquam generalem conſtitutionem, & alia priuilegia Epiſcopi vſque ad num.50.*
51 *Quæ Archiepiſcopus poſſit, vel non poſſit vſq; ad nu.58.*
59 *Nonnullę de Patriarchis, 60.*
61 *Iuſpatronatus qualiter amittitur, & num.62.*
63 *Iuſpatronatus quod tempus habet ad præſentandum.*
64 *Patronus an poſſit præſentare cõſanguineũ, & an abſentẽ.*
65 *Iuſpatronatus Eccleſiaſticum in quo differat à laico.*
66 *Beneficia Eccleſiaſtica omnia præſumuntur libera.*

67 *Iuſpatronatus qualiter tranſeat in alium, & an poſſit probari per teſtes, num. 68.*

69 *Epiſcopus an poſſit vnire beneficium, & an ſuæ menſæ, num. 70.*

71 *Epiſcopus an poſſit condemnare ad triremes.*

72 *Epiſcopus poteſt degradare clericum, & quid per degradationem clericus amittat.*

73 *Epiſcopus an poſſit recipere reſignationes beneficiorum.*

74 *Epiſcopus an poſſit conferre beneficium in ſua Diœceſi ſede vacante.*

75 *Epiſcopus ſi eſt negligens in conſtituendo ſibi Vicarium ſupplet Archiepiſcopus.*

76 *Epiſcopus an poſſit dare licentiã aſſeuerãdi Sacramentum Eucharistiæ in Eccleſia non Parochiali.*

77 *Epiſcopus in beneficijs curatis reſeruatis Sedi Apoſtolicæ vacantibus quid agat.*

78 *Beneficia iuriſpatronatus Eccleſiaſtici vacantia in menſibus reſeruatis quomodo expediantur.*

79 *Examen per concurſum an fieri debeat in vacatione parochialis Eccleſiæ iuriſpatronatus laicorum, & num. ſeq.*

81 *Concurſus an requiratur in parochialibus conferri ſolitis regularibus.*

82 *Concurſus an requiratur quãdo cura animarum ſpectat ad collegium.*

83 *Cõcurſus an requiratur ſi vacat parochialis ex permutatione, vel reſignatione.*

84 *Concurſus ommittitur quando veriſimiliter timẽtur rixę.*

85 *Concurſo peracto quis præferatur.*

86 *Quod poſſit in Synodo minor numerus Miſſarũ reduci qualiter intelligitur.*

87 *Epiſcopus non poteſt cogere obtinentem beneficia ſimplicia impendere aliquod perſonale beneficium.*

88 *Notandum circa onus celebrandarum Miſſarum à teſtatore diſpoſitum.*

89 *Parochia ſi indiget reparatione veſtium altaris, &c. ex quibus ſunt facienda expenſa.*

90 *Epiſcopus tempore vindemiarum, & meſſium an poſſit dare licentiam.*

91 *In nundinis, & mercatis an poteſt violari feſtum.*

92 *Mercatoribus &c. an liceat diebus feſtiuis vendere.*

93 *Epiſcopus an poſsit cogere confratres ad veniendum ad proceſsionem.*

94 *Regulares debent legata Parocho reuelari.*

95 *In Sabatho Sancto nõ poſſunt pulſari campanæ.*

96 *Regulares non poſſunt prohibere Epiſcopos in eorum Eccleſijs ſolemniter celebrare, &c.*

97 *Epiſcopus an poſſit abſoluere lapſum in hæreſim.*

98 *Epiſcopus an poſſit habere familiam armatam.*

99 *Epiſcopus poteſt eligere examinatores quando non eſſent electi in Synodo.*

100 *Epiſcopus in eligendo in concurſu magis idoneũ debet regulare arbitrium ſuum ſecundum diſpoſitionem iuris communis.*

101 *Epiſcopus poteſt admittere aliquem ad concurrendum etiam termino elapſo.*

102 *Tempus quatuor menſium ad prouidendum de parochialibus, Epiſcopo in cõcurſu quando curret.*

103 *Clericus ſi eſt captus à Iudice ad quem ſpectat cognitio.*

104 *Clericus ſi fuit in fraude, & dolo in ſuſcipiẽdo ordine nõ eſt exẽptus à iuriſdictione laici.*

105 *Clericus poſt delictum commiſſum reaſſumens habitum à quo debet puniri.*

106 *Epiſcopus non poteſt facere ſuum Vicarium in ſpiritualibus clericum coniugatum.*

107 *Clericus coniugatus an poſſit eſſe delegatus ad cauſam ſpiritualem.*

108 *Epiſcopus an poſſit in prouiſione per concurſum deputare nouos examinatores.*

109 *Epiſcopus an poſſit reſeruare penſionem ſuper beneficijs.*

110 *Epiſcopi familia an gaudeat priuilegio fori.*

111 *Collationes beneficiorum in menſibus Epiſcoporum debent fieri de die non de nocte.*

112 *Idem dicendum de optione canonica.*

113 *Quid de reſcriptis factis nocturno tempore.*

114 *Periurius non dicitur iurãs ſoluere tali die ſi ſoluit media nocte eius diei.*

115 *Reſignationes beneficiorum non poſſunt fieri nocturno tẽpore.*

116 *Epiſcopi debent viſitare parochias Ciuitatis ſingulis annis, vel ſaltim ſingulis duobus annis.*

117 *Parochialis Eccleſia qua di-*

catur,

Digitized by Google

catur, & num. 118.
119 *Parochialis ſi efficitur collegiata cura animarum immi net collegio non Prælato.*
120 *Eccleſia Parochialis in quo differat ab Eccleſia habente parochiam.*
121 *Quæ ſunt neceſſaria ad probandum parochialem Eccleſiam.*
122 *Solus Parochus habet in ſua parochia iuriſdictionem ſpiritualem.*
123 *Eccleſia de nouo edificata acquiritur Eccleſiæ parochiali intra cuius terminos eſt, & numero 127.*
124 *Eccleſia parochialis habet Iuriſdictionem, vt intra eius fines nõ poſſint decantari miſſa ſolemni.*
125 *Vna eccleſia non poteſt habere plures Curatos in ſolidũ.*
126 *Parochiani in quibus ſubijciuntur Parocho.*
128 *Decimæ Eccleſiarum an, & quo tempore poſſunt præſcribi.*
129 *Parochiani ſunt perpetui.*
130 *Habitans in aliena parochia an efficiatur ſubditus ei.*
131 *Parochiani an admittendi ſunt contra eorum parochum.*
132 *Collationes beneficiorum cũ ſpectãt ad inferiores collatores in manibus cuius fiunt reſignationes.*
133 *Epiſcopatus an ſit ordo.*
134 *Epiſcopus poteſt permittere ex neceſſitate aliquem ſepeliri in ſepultura alterius.*
135 *Epiſcopus poteſt extrahere ab eccleſia clericos, ſeu religioſos quos vult corrigere.*
136 *Epiſcopus poteſt cogere ſubditos ad permutandum beneficia ex cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis eccleſiæ.*
137 *Reſidere in eccleſia quid ſit propriè.*
138 *Habitatio clericorum an debeat eſſe contigua eccleſiæ.*
139 *Epiſcopus poteſt vnire Seminario beneficia, & qualiter hoc intelligitur num. 140.*
141 *Ad Epiſcopum ſpectat cognitio, an hoſpitale ſit locus pius.*
142 *Prælatus an teneatur reſidere in eccleſia tempore peſtis, & num. 143.*
144 *Prælato licet deſerere reſidentiam ob periculum futurũ tyranni.*
145 *Rector debet peſtis tẽpore miniſtrare Sacramentũ infectis.*
146 *Eccleſia ſi pateretur defectũ ex cauſa miniſtrorum debent etiam Rector abſens venire.*
147 *Prælatus non poteſt deſerere*

exi-

exiſtētes ſubditos in extrema neceſsitate.

148 *Prælato an, & quando liceat deſerere gregem, & num.* 149. *&* 150.

151 *Ex qua cauſa Epiſcopus poteſt relinquere propriam Cathedram.*

152 *Epiſcopo infirmo, vel ſeni datur coadiutor.*

153 *Coadiutor datus Epiſcopo dementi seni, &c. quam poteſtatem habeat.*

154 *Conceſsio Vicarij Epiſcopi ad audiendam confeſsionem ſpirat finito officio vicariatus.*

155 *Epiſcopi poſſunt monere ex cauſa occulta animos eorum mouente, vt quis non ſuſcipiat ordines.*

An Epiſcopus poſſit aliquam exactionem clero ſuo imponere de iure?

1 DIc primo, † quòd prohibetur onerare clerum taleis, & exactionibus c. quoniam 18. diſt. ſed poteſt exi-
2 gere † cathedraticum, ſiue Synodaticum de iure, & hoc nomine debentur Epiſcopo à quaibet Eccleſia duo ſolidi ſecundum antiquam conſuetudinem valore ipſorum extimato, c. conquerente de off. ordin. & ibi gloſ. nec poteſt præſcribi hæc ſolutio, quia datur inſigni ſubiectionis, & inhonorem Epiſcopalis Cathedræ, poſſet tamen præſcribi pars illius, Abb. in c. paſtoralis de donat. & in vllo caſu cenſetur remiſſum hoc cathedraticum; niſi expreſſum ſit gloſ. in c. paſtor. de donat. & ibi Innoc.

Poteſt etiam † exigere ſubſidiū
3 charitatiuū, ſi fuerit pauper, vel ſi vrgeant debita Eccleſiæ pro illis ſoluendis; pro expeditione bullarum, pro ſumptu in itinere ad viſitanda limina Apoſtolorum, vel ad Concilium Prouinciale, ſeu generale præſuppoſito, quod ſit pauper ipſe Epiſcopus, c. cauendum 10. q. 3. c. cū Apoſtolus de cenſibus vbi ait Innoc. quod requiritur conſenſus capituli, & cleri, in imponendo charitatiuo ſubſidio.

Nec † poteſt præſcribi ſubſidiū
4 charitatiuum, ratio eſt, quia hæc præſcriptio eſſet contra charitatem, vt ait Bellenginus de ſubſidio charitatiuo q. 30.
5 Nota † tamen, quod non poteſt exigi à paupere, & pau-

per in hoc propoſito eſt qui nō habet redditum vltra decentem ſubſtentationem, Bellenginus quæſt. 30.

oteſt etiam † Epiſcopus immò, & debet viſitare Ciuitatem, & Diœceſim ſuam, & corrigere defectus ſubditorum, & Eccleſias ſibi ſubiectas ſaltem ſemel in anno bene circumſpicere, vt ex Trident. ſeſs. 24. c. 3. de reform.

Non tamen obligatur præcisè intra annum totam viſitationē expedire, ſed arbitrio eius relictum eſt à Sacra Congregatione, hoc tamen arbitrium vt in ea habetur, debet eſſe moderatum, & diſcretum.

mmò ea poteſt eſſe Diœceſis amplitudo, vt duorum annorum ſpatio eius viſitationem cōplere difficile ſit, vt expertus ſum in viſitatione ampliſſimę Diœceſis Beneuentanę, cuius iam ſub Maximiliano, & eius ſucceſſore Pompeio Cardinali Arigonio, quàm ſub Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Alexandro de Sāgro Patriarchę Alexādrię Archiepiſcopo moderno Beneuentano pluſquam vicecies Viſitator generalis fui. De cuius Diœceſis viſitatione propè diem à me tractatulum Deo dante habebunt futuri viſitatores, cum reſolutione multorum dubiorum, & cū quinquaginta caſibus, in quibus Epiſcopus poteſt viſitare laicos, interim videatur fuſius lib. 2. cap. 21. de viſitatione.

7 Hic tantum inſitam, † quæ faciant pro omnibus Epiſcopis in viſitatione Græcorū, quorum etiā in hac Diœceſi duo oppida extant, nam quo ad animaduertenda in viſitatione aliorum Eccleſiarum Tuſcus, & alij doctiſſimè tractauerunt.

8 Debebit Epiſcopus in viſitatione Eccleſiarum Grecarum animaduertere, vt Græci baptizatos in fronte Chriſmate non conſignent, ſed in vertice, vt faciunt Latini, in hoc enim Græci ſolent errare, & ego emendaui aliquando in viſitatione Caſalis noui Mōtis Rotani huius Diœceſis Græcorum quendam Capellanū, ſed de aduertendis in viſitatione Græcorum in hoc etiā tractatum eſt.

9 Debebit† etiam circa Sacramentum Confirmationis infantes

bapti-

baptizatos a præsbyteris Grę cis in fronte conſignatos iterum confirmare ſub conditione. Si es Confirmatus ego te non confirmo, &c. & hæc quo ad eos qui verè ſimiliter creduntur baptizati a præsbyteris Græcis.

Debebit etiam circa † Sacramē-
10 tum Euchariſtiæ, quod obſeruatur in cuſtodia, vt ſæpè renouetur, & non toto anno idem aſſeruetur, vt tollatur abuſus tundendi, vel etiam miſcendi ſacro oleo, & iterũ coquendi, vt Græci accipiant altaria portatilia, ſeù viatica, ſin minus tolerentur eorum throni ſuper altaria lapidea, & vt habeant corporalia more latino, niſi eorum vtantur thronis huiuſmodi.

Debebit † circa ſacramentum
11 Pœnitentiæ, vt curent ſcire præsbyteros Græcos poſſe in caſu neceſſitatis abſoluere latinos, & eos vti debere forma præſcripta a Concil. Florent. & ſi noluerint poſtea, dicant orationem illam, quã pro forma huius abſolutionis conſueuerũt dicere omittentis veram formam, & vt tollatur, vbi eſt abuſus, vt vir, & vxor eodem tempore confiteantur, & in die Epiphanię vel primo die menſis aqua benedicta in Eccleſijs conſeruetur, & illa fideles ſe aſpergant ex Conſtit. Alexandri Papæ.

Debebit † circa ſacra olea non
12 cogere Gręcos ab eis accipere, niſi ſanctum chriſma, ſed ſancta olea ab eis ex veteri ritù conficiantur, & benedicantur.

Debebit † circa Sacramentum
13 Ordinis docere Græcos ordinatos ab Epiſcopis ſchiſmaticis eſſe ſuſpenſos ab exercitio ordinum, & ideo eos emendatos, & correptos abſoluendos cum pœnitentijs ſalutaribus, dummodò errores emendent; vel ſaltem abiurent publicè, vel ſecretè in iudicio ſchiſma ordinatoris, Interim non permittantur exercere alios ordines, etiam ritè a Cattholico Antiſtite perceptos, niſi cum ipſis ſuper irregularitate, propterea contracta diſpenſatum ſit.

Græci † ſine literis dimiſſor js
14 Epiſcopi latini Diœceſani, ſi promouentur ſuſpenſi ſunt, & exercentes fiunt irregula-

res.ſi. ut,& latini, & cum eis
diſpẽſandum eſt Apoſtolica
Authoritate.

Si Epiſcopus † latinus volue-
15 rit aliquem ordinare ex Græ
cis, illum, ſi babtiſmũ a Græ-
co ſuſciperit, & propterea in
fronte chryſmate, vt moris
eſt apud eos fuerit conſigna
tus, debet priùs illum confir-
mare ſaltem ſub conditio-
ne.

Debet † etiam aduertere Epi-
16 ſcopus viſitator Græcorum
vt præsbyteri Græci vxori-
bus orbati habitum diuerſũ
ab alijs gerant, præcepi ego
in locis huius Diœceſis.

Debebit † etiam circa Sacramẽ-
17 tum Matrimonij Græcorum
vt decretum Trident. de re-
format. matrimonij habeant
Græci in lingua Græca vul-
gari, & vt publicetur in eorũ
Parochijs eſſe inſeparabile
matrimonium, & ſeparari
quoad vinculum non patian
tur, & ſeparationem forſitan
factam declarant nullam. In-
ſuper, vt maritus latinus non
ſequatur ritum vxoris Græ-
ci, nec vxor latina ritum ma-
riti Græci, ſed vxor Græca
ſequatur ritum mariti latini,
quod ſi id exequi difficile ſit
permittatur ſuo quoque ritù
Catholicè tamen viuere,
proles ſequatur patris ritũ,
niſi præualuerit mater, quæ
latria eſt. Præsbyteri Græci
ante ſacrificium per hebdo
madam, vel per triduum ab-
ſtineant ab vxoribus.

Debebit † etiam aduertere ſu-
18 per dogmata Græcorum
nempè an teneant Spiritum
Sanctum procedere etiam
a Filio, ſed non cogantur
pronunciare, niſi eſſet ſcan-
dalum.

Nunquam † committatur cura
19 Animarum Græcis monacis
niſi vrgente neceſſitate, vel
alia iuſta cauſa.

Et præsbyteri Græci abiurent
erroribus Græcorum, ſed to-
20 lerandus † eſt apud eos vſus
carnium in die Sabbathi, vbi
ſcandalum non adeſt, & in-
ter eos, & vt non teneantur
ad ieiunium, ſed tantum ad
abſtinentiam in die Sabbati
tempore Quadrageſimæ ex-
cepto Sabbato Sancto. Et
hoc intelligendum eſt etiam
de Sabbato comprænhenſo
in ieiunijs triduanis, vt habe-
ri ſolet in iubilæis, vel in re

iunijs,

iunijs indictis ab Epo Diœceſano,ſed in hoc caſu diei illius ſabbati commutetur in alium diem pro plebibus Græcis, ex authoritate Clementis VIII.

Debebit † etiam Epiſcopus la-
21 tinus curari, vt Græci inducantur ad obſeruationem ieiuniorum latinæ Eccleſiæ, ſed non cogantur, cum ipſi ex Græco ritu in qualibet hebdomada feria iiij. & vj. ieiunare teneantur,& vt obſeruent feſta de præcepto latinæ Eccleſiæ, vt laici, & vt videat Bullas Græcorum præsbyterorum an ſint ordinati ab Epiſcopo Cattholico Romæ commorante cũ dimiſſorijs Epiſcopi latini, & hæc eos Conſtitutione Papæ Pij IV. ac ex declaratione Sacræ Congregationis ſuper reformatione Græcorũ de anno 1595. debent etiã ſtudere Græcos in eorum Diœceſi exiſtentes ad ritum latinum paulatim reducere vt reſpondit Sacra Congregatio Concilij Domino Archiepiſcopo Beneuentano Maximiliano de Palumbaria me Abbate Ragucio pro eo ad limina SS. Apoſtolorum viſitanda miſſo Procuratore de anno 1599.

De foro iudiciali Epiſcoporum.

Dic vt infra. Iudicem † in ſua
22 Diœceſi proprium, & competentem eſſe Epiſcopum cap.conquerente de officio ordinarij, & in quolibet loco ſua Diœceſis, non exempto poteſt iudicare,& eſſe verè pro Tribunali, nec Archiepiſcopus Metropolitanus iudicare poteſt ſubditos Epiſcopi,niſi per viam appellationis cap.Romano de foro competenti, & id etiam de conſenſu partium, nam
23 † clerici non poſſunt conſentire in non ſuum Iudicem ſine licentia proprij prælati cap.ſignificaſti de foro com-
24 petenti,& è contra.nec † Epiſcopus poteſt ſubijcere clericum ſuum Iudicem ſubditum alteri Epiſcopo tanquam ordinario illo inuito, ſed poterit delegare illius

cauſam, Hoſtien. de foro cōpeten. num. 14. Nota tamen,
25 quod Epiſcopo † excommunicato, vel hæretico declarato ceſſat ipſius iuriſdictio c. excommunicatus de hæreticis, & c. ad probandum de re iudicata, item ſi fuerit furioſus, aut ſurdus, aut mutus, 3. q. 7. cap. primum, idem dic
26 † ſi fuerit in Diœceſi non ſua, quia ibi requiritur licentia Diœceſana 9. q. 2. cap. non inuitati, & tum ſi demum ipſi ſubditi ipſius cōſentiant aliàs non poteſt, cap. vt litigantes de off. ord. in 6. ſed poteſt expedire, quæ non requirunt cauſæ cognitionem ſine licētia Diœceſani in cuius Diœceſi eſt, vt quæ ſunt voluntariè iuriſdictionis, cap. nouit de off. deleg.

Sed † non poſſet iudicare in ca-
27 ſibus, in quibus recuſaretur a partibus, vt in cauſa propria Hoſtien. in ſumm. de ſenten. num. 4. nam licèt poſſit eſſe Iudex in cauſa ſuæ Eccleſiæ 2. q. 7. cap. ſi quis, tamen poteſt recuſari, vt ſuſpectus, Abba Syculus in cap. inſinuante deciſ. Capec. 167. Poſſet etiā recuſari in caſu conſanguinitatis, affinitatis, vel familiaritatis, cap. ad hæc de reſcript. vide Aufrer. qui numerat caſus recuſationis, vide tractatum de Iudice ſuſpecto doctiſſimi Beneuentani Doctoris Ioannis Iacobi de Laurentijs.

Nota, quod † Epiſcopus tene-
28 tur facto ſui Vicarij, cap. ad hæc de officio Archidiacon.

Nota † quod Vicarius non po-
29 teſt eſſe laicus, cap. decernimus, imò nec cauſa ſpiritua-
30 lis † laico commicti, neque compromicti poteſt, cap. contingit de arbitri, ſed cauſa pecuniaria poteſt committi, & compromitti, cap. expoſita loco cit. & poteſt eſſe iudicijs
31 † ſpiritualibus aſſeſſor laicus, ſed conuenientius eſt, ſi adhibeatur clericus Dec. de iudic. num. 6. nec licet locare Vicariatum, vel ius nominandi ipſum. Trident. ſeſſ. 25. cap. 11. de reform. fiſcus Epiſcopi debet eſſe clericus.

Pro

Pro Epiſcopo in communi.

Epiſcopus munus præcipuum
32 eſt prædicare Euangelium Chriſti.

Epiſcopus non incurrit pęnam
33 ſuſpenſionis per aliquam generalem conſtitutionem, niſi expræſſa fiat mentio de eo, cap. quia periculoſum de ſentent.excommun.in 6. Idē dic de interdicto, ſecus dicas de excommunicatione gloſſ. in dicto cap. quia periculoſum.

Epiſcopus habet priuilegium
34 Confeſſoris, & altaris portatilis, ſeù viatici.

Epiſcopus habet territorium, &
35 Fiſcum.

Epiſcopus diſpenſat in omnibus
36 votis exceptis Caſtitatis, Religionis Sancti Iacobi, Romæ, Ieruſalem, & Laureti.

Epiſcopus † electus confirma-
37 tus, ſed non conſacratus poteſt exercere, quæ ſunt iuriſdictionis, & poteſt concedere indulgentias, D Thom. in 4. diſt. 23. art. 2. Imò, quod poteſt non conſacratus, nec adhuc Sacerdos concedere Indulgentias, imò, & poteſt concedere in aliena Diœceſi, quia hoc eſt voluntariè iuriſdictionis l. 2. de offic. proconſulis.

Poteſt † admictere liberam reſi-
38 gnationem beneficij, ſed nō in fauorem alterius, non poteſt committere cauſam cum clauſula ſimpliciter, & de plano, Epiſcopus de iure communi elegit Canonicos, gl. & DD. in c. d. 21. diſt.

Poteſt † abſoluere ad effectum
39 agendi abſolutionem iudiciali, non tamen periurum, poteſt abſoluere † hæreticū
40 occultum ſecundum Trid. ſed non ſecundum Bullam Cęnæ, poteſt eſſe † Iudex in
41 cauſa propria ſuæ Eccleſiæ, ſed non poteſt eſſe Aduocatus abſque procuratore, cap. quia 3. quæſt. 13. poteſt di-
42 ſpenſare bigamo ad quatuor minores, & ad ſimplex beneficiū, & non ad alios ordinis, vel beneficia cap. quicumque il 2. 50. diſt. & ibi gloſ. Rota dec. 1. de bigam. in nouiſ. idē poteſt diſpenſare † cum ille-
43 gitimo ad quatuor minores, & ad ſimplex beneficium, po-

teſt concedere coadiutorem Parocho non perpetuum, ſed benè ad tempus, poteſt con
44 cedere † licentiam alienandi res Eccleſiæ, quæ ſunt tenuis modici valoris.

Poteſt † etiam extra Diœceſim
45 conferre beneficia, quia collatio beneficiorum eſt iuriſdictionis voluntariè, & poteſt vbique exerceri præterquam in Vrbe ob reuerentiam Summi Pontificis, & tunc poteſt facere collationem extra mœnia, non poteſt conferre
46 † plura beneficia ſimplicia, ſi vnum eſt ſufficiens, ſecus, ſi non eſſet ſufficiens, quia tunc poſſet conferre plura, poteſt omittere ex cauſa denunciationis in matrimonio contrahendo.

Non poteſt † conferre benefi-
47 cium curatum abſque concurſu regulariter, non poteſt augere cenſum in emphyteuſim niſi facta noua inueſtitura, & ita rei valore exigente.

Non poteſt concedere in perpetuum rem ſolitam dari in emphyteuſim.

Non poteſt legatum ad certum vſum pium in alium etiam pium conuertere, num poſſit imponere pretium rebus venalibus, vide Bertachinum.

Non poteſt delegare cauſam alicui exiſtens extra Diœceſim, iuxta Specul. in titu. de reſcr. ſed benè poteſt ſecundum Ioannem Andream ibid.

Non poteſt ſibi applicare pœnas condemnatorum, ſed illas debet in vſus pauperum erogare.

Poteſt † citare ſuum ſubditum
48 repertum etiam in Curia Papæ, imo etiam realiter DD. in cap. meminimus de appellation.

Poteſt ſibi aduocare cauſam pēdentem coram Vicario ſuo, ſecus ſi coram Archidiac. vel alio Iudice inferiore.

Indulgentia † conceſſa per Epi-
49 ſcopum vltra tempus ſibi cōceſſum valet pro tempore cōceſſo, v. g. ſi pro centum diebus, & pro his non poſſet, valet per quadraginta.

Non poteſt inſtituere præſentatum extra territorium ſuum, Abb. in cap. nouit de off. leg.

Epiſcopus habet tempus ſex menſium ad conferenda beneficia.

Epiſcopus excommunicatos

ipſo iure, quos ipſe denunciauit, non poteſt abſoluere, ſed Papa tantùm c. tua de ſenten. excomm.

Epiſcopus poteſt abſoluere ab omni excommunicatione lata à iure, niſi fuerit reſeruata.

Non † poteſt appellare a ſentẽtia Vicarij ad Epiſcopum,
0 quia idem Tribunal, ſed benè appellatur a Vicario foraneo.

Aliqua de Archiepiſcopo.

Archiepiſcopus † an poſſet co-
1 gere Epiſcopum ad conuocandam Synodum ſingulis annis, vide cap. quoniam de offi. ordin. & an poſſit cogere ad conſtituendum ſibi Vicarium, vide Abbatem in ſupradicto cap.

Vicarius † Archiepiſcopi non
2 poteſt ſuſpendere, ſeu excõmunicare ſuffraganeum, niſi abſente Archiepiſcopo.

Archiepiſcopus † non ſupplet
3 vices Epiſcopi, ſede vacante, ſed ſpectat ad Capitulum.

Archiepiſcopus † petere debet
54 pallium a Papa infra tres mẽſes a die conſecrationis, & ante receptionem pallij non debet dici Archiepiſcopus, cap. 3. de aut. & vſu pallij.

Archiepiſcopus † non habet iu-
55 riſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum, niſi per appellationem, olim in Viſitatione & notorietate delicti.

Archiepiſcopus † eſt Iudex ſuf-
56 fraganeorum in ciuilibus tãtum c. cognouimus 10. q. 5. in criminalibus ſolus Papa cognoſcit. Trident. c. 3.

Collatio † Epiſcopi, ſi per ſex
57 menſes non contulerit, deuoluitur primo ad Capitulum, deindè ad Archiepiſcopum cap. 2. de conceſſione præbendæ.

Archiepiſcopus non ſupplet pro Epiſcopo excommunicato, ſed Capitulum.

Notet Archiepiſcopus futurus de vſu pallij, quòd vt dictum eſt infra tres menſes a die cõſecrationis debet petere pallium.

Quòd ante † illius receptionem
58 non debet dici Archiepiſcopus c. 3. vt ſupra de autho. & vſu pall. Archiepiſc. ſi extra Prouinciam ordinis celebra-

ret,

ret, vel Epiſcopos conſecraret non vtitur pallio, quia ibi, non vt Archiepiſcopo hos actus facit, ſed tanquam Epiſcopus, ideò Epiſcopalibus vtitur veſtimentis.

Quod non poteſt exercere iuriſdictionem, cap. quod ſicut de elect.

Quod debet vti pallio in diebus expreſſis in Eccleſis ſuæ Prouinciæ infra miſſarum ſolemnia.

Quod non poteſt vti in proceſſionibus extra Eccleſiam c.1. de aut.& vſu pall.

Quod non poteſt alteri Archiepiſcopo accomodare c.2.eo. titul.

Archiepiſcopus non poteſt vnire Cathedrales Eccleſias, Trident.ſeſſ.26.c.28.de refor.

De Patriarchis.

Non debet † futurus Patriarcha 59 appellari tali nomine ante receptionem Pallij c. 3. eod. tit.

Patriarcha poteſt conferre pallium Metropolitanis cap. antiqua de priuil.

Poteſt appellari ab inferiore Iudice ad Patriarcham, DD. d.c.antiquo.

Suffraganei Patriarchæ debent præſtare debitum obedientiæ non ſolùm ipſis, ſed præcipuè Romanæ Eccleſiæ.

Patriarcha poteſt deponere Epiſcopos c.renouantes 22.diſt. & Cardinalis in clem. in pleriſq; de elect. ſed hoc non verò hodie procedere poſt Concilium Tridentinum, cũ depoſitio huiuſmodi ſit Papę reſeruata.

Patriarcha extra ſua Dięceſim non poteſt ſolemniter benedicere,& ratio eſt,quia benedictio ſolemnis eſt iuriſdictionis,Abb. c.antiqua de priuil. idem dic de Archiepiſcopo, & Epiſcopo.

Patriarcha tenetur iurare fidelitatem Papæ: ſecus Cardinalis,& ratio eſt,quia Cardinales ſunt membra Papæ, Archid.in c. fęlicis de pęnis in 6. & ipſe recipere iuramentũ fidelitatis, pro ſe, & Eccleſia Romana.

Patriarcha poteſt vbique extra ſuam Dięceſim Crucem ante ſe deferre, præterquam Romæ,vel vbi Papa adeſt, vel eius Legatus, dum vtitur inſi-

Digitized by Google

gnijs in c. antiqua de priuil. teſtatur Panormitanus de bened.

Inter Patriarchas olim præcedebat poſt Romanum, Alexandrinus c.renouantes de priu. nunc eſt ſecundus c.antiqua, & ibi glo.eo.tit. ſed pro maiori horum declaratione videatur Cathechiſmus Rom. de Sacram.Ord.

Patriarcha decedens, ſepelitur in Eccleſia Cathedrali, illius loci vbi decedit.

Archiepiſcopi, dicũtur ſuffraganei Patriarch. ſed poteſt appellari omiſſo medio, ac dictorem.

Et quoniam ad Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Patriarchas pertinet cognitio iuris patro natus, inſeram hic aliqua prę-
60 cipua † huius materiæ, vt infra.

Ius patronatus † amittitur, ſi ſpe-
61 cialiter venditur Abb.in cap. finali de iure patronatus, ſi patronus vſurpet res Eccleſiaſticas, Trident.ſeſſ.25.c.9. de reform.

Si patronus occiderit, vel occidi
62 curauerit Rectorem, c. in quibuſdam de pęnis, ita etiã ob hæreſim, c.ſecundum, leges de hæret.in 6.

Ius patronatus Eccleſiaſticum
63 habet ſex menſes ad præſentandum, laicus quatuor, & currit a die ſententiæ, non autem a die mortis, Abb.in c.fin. de iure patron. & Epiſcopus ex cauſa prorogat, vt infra.

Patronus † poteſt præſentare
64 conſanguineum, Vgolin. de offic.Epiſc. c.51.

Abſens poteſt præſentari, & ad-
65 mitti, idem Vgol.l.cit. dummodò ſit notus ſuperiori, coram quo ſit præſentatio, qui addit quod præſentatus ad ſimplex beneficium debet habere 14.ann. ſed ad Parochialem 25. incæptos.

In hoc præſtat ius patronatus Eccleſiaſticum laico, iuri patronatui, quòd ius patronatus laicum habentes, vnum tantum poteſt præſentare, ſed Eccleſiaſticum plures ad Parocchialem Eccleſiam, Theſaur.for.eccl.p.2.c.21. nu.9. qui etiam dicit, quod Epiſcopus poteſt repellere non idoneos.

Et quoniam omnia † beneficia
66 præſumuntur libera, ius patronatus non præſumitur, ni-

ſi probetur, Theſſaur. loco citato.

Et notandum, quod ius patro-
67 natus non tranſit in Fiſcum, cum Vniuerſitate bonorum, ſecundum vnam opinionem, & eo caſu efficitur Eccleſia libera, ſed extat alia opinio contraria, Theſſ. l. cit. num. 33 & ius patronatus poteſt donari laico de conſenſu Epiſcopi, qui etiam poteſt poſtea dari, & retrotrahitur, ſi donatur Eccleſiæ, vel clerico, non requiritur, vt infra fuſius.

Vicarius Epiſcopi poteſt inſtituere ſine ſpeciali mandato.

Ius patronatus poteſt vendi, & donari, cum Vniuerſitate bonorum, ſed non propterea præiudicatur Epiſcopi iuribus.

Patronus non poteſt ſe præſentare, nec ſe inſtituere, & merè laicus non poteſt inſtituere.

Ius patronatus non poteſt
68 probari per teſtes in petitorio, vt ex declaratione Sacræ Congregationis, his verbis, Congregatio omnium conſenſu cenſuit, requiri pro forma, vt probatio fiat per authenticam ſcripturam, & authenticum dicitur, quòd conficitur per Notarium publicum, ſeù Iudicem, cum ſubſcriptione duorum, vel trium teſtium, vel in præſentia ipſorum, gloſſ. in c. 1. de fide inſtrument. & in propoſita materia iuris patronatus, dicitur ſcriptura authentica, Bulla Epiſcopi, vel conſenſus datus in ſcripto, ad fundare, vel dotare, vel conſtruere, & faciunt fidem, quia ſine figura iudicij, c. poſt ceſſationem, c. literas, de probation. & ibi gloſ.

Et addit. Sac. Congreg. quod regula conſtituenda eſt, quod probatio per teſtes non ſufficiat in petitorio, licet in poſſeſſorio admittatur probatio per teſtes, Zerula Reuerēdiſſimus Epiſcopus V. ius patr. ad tertium.

Ius patronatus poteſt legari, vel donari, c. ex inſinuatione de iure patr. ſed ſi donatur laico requiritur conſenſus Epiſcopi, & retrotrahitur, Rot. deciſ. ſi Eccleſiæ, vel clerici, valet ſine conſenſu, gl. in ver. contuliſſet loc. cit. Abb. in cap. cum ſęculum de iure patron.

Patronus laicis conceditur tem-
pus quatuor menſium, cleri-
cis, tex. ad præſentandum c.
cum pp, c. eam te, eod. tit. &
c. vnio eodem tit. in 6. & da-
tur longior terminus clerico,
quia non poteſt variare, lai-
cus verò poteſt variare c. pa-
ſtoralis eo. tit.

Epiſcopus ex cauſa prorogatio.
tempus ad præſentandum,
Zecch. c. 12. nu. 23. imò ſi du-
rat lis, confert, ſine præiudi-
cio obtinentium c. ſi verò, eo
dem tit.

Rurſus † Epiſcopus poteſt vnire
69 beneficia c. ſicut vnire de
exceſſibus prælatorum, ſed
non poſſunt vnire inferiores
niſi habeant iuriſdictionem
Epiſcopalem, Abb. d. c. eod.
tit. Nec Vicarius Epiſcopi po
teſt vnire, niſi cum ſpeciali
mandato, Abb. ibid.

Epiſcopus † eſto, quod poſſit
70 vnire, non tamen poteſt vni-
re ſuæ menſæ, Clemen. fin.
de rebus eccl. non alienandis
nec poteſt imponere penſio-
nes per Bullam Pij V. incipi-
entem, intolerabilis, ſed po-
teſt inſtituere nouam Paro-
chiam c. ad audientiam de
eccl. ædific.

71 Epiſcopus † poteſt condẽ-
nare ad triremes, Clarus q.
70. ver. frequens, poteſt im-
ponere pœnam etiam fuſti-
gationis, etiam clerico, Clar.
lo. cit. ſed aduerte, quod non
irrogatur publicè ob honorẽ
clericatus, poteſt etiam impo-
nere pœnam ictus funium,
etiam clerico, Clar. vbi ſupra,
& poteſt etiam carcerare, &
mulctare, Felin. in c. cœterũ
de offic. ordin. ſed hanc pœ-
nam non poteſt per Conciliũ
Trid. ſibi applicare, ſed pijs lo
cis, ſeſſ. 25. ca. 3. de reformat.
olim poterat ſuæ Cameræ
applicare etiam contra laicos
Viuius opin. 255. Sbozz. lib.
2. q. 80. gloſ. in c. ſtatutum de
elect. & alij.

72 Epiſcopus poteſt † degra-
dare clericum, per quam de-
gradationem amittit clericus
vſum ordinum, & priuilegia
cap. degradatio de pœnis in
6.

73 Poteſt † recipere ſimplices
reſignationes beneficiorum
in manibus ſuis factas, ſed illæ
conferre ſuis, aut conſangui-
neis, vel affinibus reſignantiũ
non poteſt, Paris de reſign.
lib. 8. q. 7. ſed poteſt conferre

benefi.i in manibus ſuis per mutantibus permutata, clem. 1. de permut.

74 Epiſcopus † Sede Apoſtolica Vacante poteſt conferre beneficia vacantia quouis modo, etiam reſeruata, quia ceſſat reſeruatio Sede vacante, c. ſi gratioſa de reſcript. in 6. Mandoſ. in reg. 1. Cancellar. q. 1. & 10. non poteſt beneficia vacantia propter hæreſim per Bullam 29. Pontificis Pij V. nec beneficia vacantia in Curia, quouis modo c. 2. de præben. in 6. nec poteſt conferre poſt ſex menſes, quia eo caſu collatio pertineret ad Capitulum, & poſt alios ſex menſes ad Archiepiſcopum, Nec poteſt conferre beneficia reſeruata, & affecta, his exceptis. Poteſt alia beneficia conferre iure ordinario in quatuor menſibus, vel in ſex ex conceſſione Pontificia alternatiuam.

75 Epiſcopus † ſi eſt negligẽs conſtituere ſibi Vicarium, poteſt inſtituere, & ſupplere Archiepiſcopus, Metropolitanus, & ſi Sede Epiſcopali vacante Capitulum non elegerit Vicariũ infra octo dies, poteſt eligere Archiepiſcopus, & vacante Sede Archiepiſcopali, & c. eligere Vicarium negligẽte, antiquior ſuffraganeus eligit Vicarium, ex Trid.

76 Epiſcopus † non poteſt dare licentiam aſſeruandi ſanctiſſimum Sacramentum Euchariſtiæ in Eccleſia non Parochiali pro adoratione populi, ſed licentia eſt petenda à Summo Pontifice. Deciſ. Rubin. 29. limit. dũ concl: pro, quod eo caſu, quo poteſt aſſeruari notum dicitur, c. præsbyt. 2. diſt. & extat declaratio Sac. Congregationis, quod Epiſcopus non poſſe concedere hanc licentiam, vt ſupra, pro adoratione populi, & ſi conceſſiſſet, eſſe nullam, nec eſſe neceſſarium per ſucceſſorem illa reuocari.

77 Epiſcopus † in beneficijs Curatis reſeruatis Sede Apoſtolicæ vacantibus per obitũ in menſibus reſeruatis proponet edicta concurſus, & magis idoneus ab eo electus inter approbatos ab examinatoribus ab eo fidem habebit pro obtinenda prouiſione a Sede Apoſtolica, vt declara-

tum

tum refert à Sacra Congregatione, Paris de reſign. lib. 8 q. 9. num. 103. vt habetur ex Bulla Pij V. & ſimiliter Epiſcopus proponit edicta, & examinat in vacatione Curatorum, quoq. collatio pertinent ad Abbatem Regular. Sac. Congre. cla. cenſur. & ad inferiores.

78 Beneficia † iuris patronatus Eccleſiaſtici, dum vacauerint in menſibus reſeruatis debent eodem modo per concurſum, & examen expediri, vt reſpondit Sacr. Congregatio his verbis, Si vacauerit beneficium Curatum iuris patronatum eccleſiæ in menſibus Sede Apoſtolicæ reſeruatis, Ordinarius nulla habita ratione patronorum, debet edicta concurſus proponere, & idoneum cum fide ipſius ad Summum Pontificem inſtituendum mittere, vt fit in alijs Curatis, quæ non ſunt de iure patronatus.

Sed ſi vacauerint in menſibus non reſeruatis. Patronus Eccleſiaſticus debet nominare plures examinandos, imò poteſt Epiſcopus, & alios ad concurſum inuitare, & de mum ex approbatis in examine vnum ipſe patronus eligere de beneficio inſtituendum, & ita declaratum teſtatur à Sacra Congregatione Praxis Curiæ Archiep. c. 66. Sed in Curato iuris patronatus laicorum non fit concurſus, ſed tantum examinatur præſentatus à patronis, niſi plures fuerint præſentati, vt declarauit Sacra Congregatio, & tunc Epiſcopus eum eligat, quem cœteris magis idoneum iudicauerit ex idoneis ab examinatoribus denunciatis, vt infra.

79 Examen † per concurſum fieri non debet in vacatione Parochialis Eccleſiæ iuris patronatus laicorum, ſed ſufficit, quod deputatus à patronis examinetur ab examinatoribus, & idoneus iudicetur, &c.

80 Eueniente verò † vacatione eiuſdem, quando plures ſunt præſentati requiritur examen per concurſum inter ipſos præſentatos tantum, vt ex his, qui peracto examine idonei ab examinatoribus denunciati ſunt, Epiſcopus eum eligat, quem cæteris magis ido-

idoneum iudicauerit, atque illum, & non alium inſtituat.

81 Non requiritur † concurſus in Parochialibus conferri ſolitis regularibus, ſed ſolùm examen per decretum Sacræ Congreg. his verbis, Hoc decretum non habet locum in beneficijs regularibus, quæ regularibus conferri conſueuerunt.

82 Nec † requiritur concurſus, quando curæ animarum ſpectat ad Collegium, vel eſt annexa alicui præbendæ, tunc enim cura ſequitur naturam illius cui eſt annexa, c. ſtatutum de electione in 6. nec fit incōpatibilis, niſi hoc habeat ex principali ſui natura, cap. ſuper eo de præb. in 6.

83 Nec † requiritur concurſus, ſi vacat Parochialis ex permutatione, vel reſignatione ad fauorem, ſed tantum examen prouidendi, Conſales gl. 6. nu. 12.

84 Omictitur etiam concurſus, quando veriſimiliter timerentur irxæ ex eo, & quan do Parochialis tenues habet redditus, & cū nemo ſe velit ſubijcere examine. Conſales loco citato.

Notent hic futuri Epiſco-
85 pi, quòd peracto † examine, in electione debet præferri, doctior minus docto, cœteris paribus, & hæc eſt communis opinio Theologorum & Canoniſtarum. Sed tamen aliquando dignus digniori præferri poteſt, cuius mores ſunt magis noti, & probati, vt ex Sacra Congregatio, his verbis. Præferendus eſt minus doctus, modo idoneus, quando eius mores noti ſunt & probati, doctiori, cuius vita ignoratur.

Idem dic, quod debet præferri minus idoneus ciuis, vel de Collegio, doctiori externo, Lambert. de iur. pat. lib. 2. p. 3. & 6.

Notent etiam, quod licet
86 † poſſint in ſynodo minorē reducere numerum miſſarū, ac etiam extra Synod. ex Nauarr. Conſ. id tamen non intelligitur de numero miſſarum in fundatione Eccleſię poſito, nam hic eſt neceſſario adimplendus, vt ex Sacra Congregat. 1592. his verbis, Sacra Congregatio cenſuit, ex decret. Conc. c. 4. ſeſſ. 25.

de

de reform. non licere Epiſcopo, reducere onera miſſarum in fundatione poſita, ſed benè poterit de oneribus nouis.

87 Notent etiam † quòd ex declaratione Congregation. vt infra, Epiſcopus non poteſt cogere obtinentem bene ficia ſimplicia, perſonale aliquod ſeruitium impendere, cum ex antiquiſſima Eccleſiæ totius conſuetudine, non teneatur, Conſal. gl. cit.

88 Notent etiam circa onus celebrandarum miſſarum à teſtatore impoſitum, his verbis, quòd Cappellanus celebrare debeat, noćte, dięque ſicut cœteri Cappellani, ex his verbis in fundatione Cappellæ poſitis Congregatio cenſuit, non inferri neceſſario vt Cappellani ſint præsbyteri vt refert Conſalez gloſ. 5. nu. 84. Et ex alia declaratione habetur, hoc, Epiſcopus non poteſt cogere obtinentem Cappellaniam, vt ipſemet celebret, licet dicatur in fundatione, vt Capellani celebrēt, nam poteſt per ſubſtitutum adimplere, ſed ſi dicitur in fundatione, quòd Cappellanus debeat eſſe Sacerdos, & ipſe celebrare, & fuerit in hoc ab Epiſcopo aſſentitum, tunc tenetur ipſe celebrare.

89 Notet item in viſitatione, quòd Parochia, vbi indiget reparatione veſtium altaris, ſeù ornamentum Eccleſiæ, ꝙ ſi abſit quarta, pro Eccleſiæ reparatione, ex illa faciendæ ſunt expenſæ, c. vnio 10. q. 3. ſed ſi non adſit, nec quarta, nec alij fructus ſeparati, teneretur Parochus, c. decernimus 10. q. 3. & q. 5. & c. de Eccl. ædificand. vide Ferret. conſil. volu. 2. conſil. 368. & 369. & pulchra inuenies, hũc librum habeo ego liberalitate Illuſtriſſimi Maximiliani de Palumbaria Archiepiſcopi Beneuentani, à me nunquam ſatis laudati, & intellige de Parocho, ſi habeat vltra decentem ſui ſtatus ſubſtentationem, idest, duc. centum, vel ſecundum Regionis qualitatem.

Sed ſi Parochus ſit pauper tenerentur Parochiani, & poteſt eos ad hoc Epiſcopus compellere, Trid. ſeſſ. 21. c. 4. de reform. Sed ad conſeruandum domum ſuam, tene-

tur omninò ipſe Parochus, vſufructuarius enim ad ſarcta recta tenetur. l.eum C. de vſufruct.

90 Sciat etiam Epiſcopus † in tẽpore vindemiarum, & meſſiũ poſſe dare licentiam, idest declarare licere dare operam ad vitam humanam neceſſarijs, & tempore perituris, id etiam tempore recollectionis fructuum: ſi neceſſitas, vrgeat, & ſuadet pietas, ex declarat. Sacræ Cong. quam refert Quaranta.

91 De † Nundinis, & mercatis, adeſt declaratio Sac. Congregationis, ſcilicet non eſſe violanda feſta illorum prætextu, & inter alia habentur hęc verba. licere Agaſonibus, & alijs baiulis, ac miniſtris, ſarcinas, & onera, nundinarum cauſa, exonerare, & deponere, incœptumque iter, miſſa prius audita, proſequi, non debere ſarcinas componere. & iumenta onerare de nouo ad iter accipiendum.

92 Neq; † mercatoribus, aut alijs ciuibus, ac viatoribus ijs diebus, etiam clauſis apothecis, merces vendere, aut aſportare licere, niſi tantum ad victum neceſſaria, aut alia minuſcula, & modici momenti opera confecta, & elaborata per tranſeuntium hoſpitum, & aduenarum vigenti, & præſentanea neceſſitate, & opportunitate, & quæ ſequuntur.

93 Epiſcopus † non poteſt cogere confratres ad veniendũ ad proceſſiones, ex declaratione Sacræ Congregationis de anno 1597. quam refert Quaranta, neque ad id poſſunt cogi cenſuris, vt ibi ver. præcedentia, & refert etiam Paulus Piaſecius in ſua optima, & vtillima praxi Epiſcopali de viſitatione beneficiorum, ſed poteſt vocare exemptos clericos, tam ſæculares, quam regulares, exceptis à Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 13. de reform.

94 Notent † Epiſcopi, qđ regulares obligantur dare mediatè funeralium Parocho, extrauag. inter cunctas §. funeralibus de priuilegijs, vel ſi fuerit alia conſuetudo ſpecialis, quo ad quantitatem ſoluendam, illa obſeruetur, & per funerale, intellige, quicquid circa funus defertur, exceptis candelis, quas fra-

tres in manibus ferunt. Conf. l.c. c. 1. & extrau.

95 Notent † etiam, quod Sabato Sãcto, nullus poteſt pulſare Campanas, ante matricẽ Eccleſiam, aliàs inconcurrit pulſans pœnam centum ducatorum, ex Conſtit. Leonis Decimi.

96 Notent † etiam, quòd regulares non poſſunt prohibere Epiſcopos in eorum Eccleſijs ſolemniter celebrare, vel populum benedicere, ex clem. vnic. de priuileg. & declarauit Congregatio, qđ poſſunt vti Baldacchino in eorum Eccleſijs de anno 1603.

97 Epiſcopus ex decret. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. non poteſt abſoluere lapſos in hæreſim, quia obſtat Bulla Cœnæ, qua derogauit d. decreto, vt cenſuit Congreg.

98 Poteſt Epiſcopus habere † familiam armatam, quia Eccleſia habet carceres, & infligit pœnas, c. cum Epiſcopus de off. ord. & ideò debet habere familiam armatam, Archid. in c. fin. de off. ord. & ita declaratum a Sacra Congregatione teſtatur Franciſcus Leo c. 9. ſuæ praxis intuitu Trid. c. 13. ſeſſ. 25. adde fuiſſe prouiſum per Conſiliũ Collaterale Epiſcopos poſſe tenere aliquos familiares armatos, Ann. ſing. 12. Anna filius in Conſtit. Regni ſiquis aliquem num. 22. in compẽd. dec. Neap. V. famulũ facit c. aſtendendum 26. q. 4.

99 Epiſcopus † poteſt abſque Synodo eligere examinatores, quando non eſſent electi in Synodo, Rot. dec. 1593. in vna Placent.

100 Epiſcopus, quia eligit ex approbatis in concurſu magis idoneum, debet regulare ſuum arbitrium iuxta diſpoſitionem iuris, Rot. dec. 1586 coram de rubæis.

Ab Epiſcopi iudicio in electione: in concurſu, datur appellatio, ex Conſtitutione Pij V.

101 Epiſcopus † poteſt admictere aliquẽ ad concurrendũ, non obſtante, quod terminus præfixus ſit elapſus, Creſc. deciſ. 11. & 12.

102 Epiſcopo † tempus quatuor menſium ad prouidendum de Parochialibus conceſſum currit a die notitiæ va-

cationis, Rot. dec. 482. dicens idem dic de patronis ad præſentandum in iure patronatu, & notandum quod in cōcurſu, examinatores, peracto examine, debent facere relationem, & approbationem, de omnibus poſitis à Conci. non ſolùm, quoad litteraturam, Garſia de benef. p. nona c. 11. num. 105. qui etiam dicit, vt infra, in hac materia, quod extat declaratio Congregationis circa modum dādi vota, vt examinatores palam inter ſe ſua vota conferant, deindè Notario iubent, vt in actis ſuis ſimpliciter ſcribat, Titium approbatum, Seium verò reprobatum, vt Romæ fit, & quòd ex oppoſitis ad examinatoribus, ſolus Epiſcopus, vel Vicarius, & non ipſi examinatores, debent eligere magis idoneum, & citat Abul. & adducit declarationem Sacræ Congregationis, vt ſequitur Congregatio cēſuit non ſpectare ad examinatores, ſed ad Epiſcopum eligere ex approbatis magis idoneum, qui adducit etiam alias declarationes Sac. Congregationis, idem concludētes, licet aliqui tenuerunt contrarium, vide Garſ. loco cit.

103 Nota † etiam pro iuriſdictione Epiſcopi, quòd ſi reus captus à Iudice, ſit clericus, cognitio pertinet ad Iudicem Eccleſiaſticum, non autem ad ſæcularem: ſed pendente diſcuſſione, Iudex laicus non tenetur remittere, ſi fuit captus in habitu laicali, ſed fuit repertus in habitu clericali, vel ſi communiter habeant.

Clerico, ſtatim remitti debet ad Iudicem Eccleſiaſticū etiam ante cognitionem cauſæ iuriſdictionis, Farinac. tractat. variar. quæſt. & commu. opin. criminal. 7. quæſ. q. 8. num. 36. ſed aduertendum quod pendente diſcuſſione clericatus; cum dicitur, quod notent debet remitti, quod interim Iudex laicus debet ſuperſedere, Fulg. conſ. 124. præſuppoſito, Alex. conſilio 145. Vol. 6. num. 3. vbi dicit, ſuperſedendum eſſe interim a Iudice laico, imò quod Iudex Eccleſiaſticus poteſt ei inhibere, vt, non procedat, & pendente diſcuſſione, dum

Iu-

Iudex Eccleſiaſticus vult probare eſſe clericũ, poteſt ſummariè procedere, imò ſi ordinariè procedit debet citare Iudicem laicum pro ſuo intereſſe, aliàs proceſſus eſſet nullus, Alex. alleg. conſil. eſt videndus c. ſi Iudex laicus de ſentent. excommun. in 6. vbi habetur hæc materia de captura, & remiſſione clerici, vbi nota, quòd Iudex laicus in ſpiritualibus, nec principaliter, nec incidenter poteſt procedere, c. tuam de ordin. cogni. c. lator, qui filij ſint legit. & quod crimen ſacrilegij eſt clericum detinere, c. quiſquis xvij. q. iiij. vbi de multiplici genere ſacrilegij.

104 Nota tamen † quod ſi interueniret fraus, vel dolus, non eſt reus hic exceptus a iuriſdictione Iudici laici, & hoc caſum, ſi ante ordinem ſuſceptum fuit hic clericus infamatus, vel denuntiatus, ſeu accuſatus de aliquo delicto, ita præſumi poſſet illum in fraudem, & confugiendũ Iudicium ſæculari, promoueri ſe feciſſe.

Hoc tamen non eſt ſemper verum, nam habet ſuas limitationes, ſcilicet, in eo, qui vouiſſet ſe futurum clericũ, vel ſe ingreſſurum religionẽ ante delictum perpetratum, tunc nullo poſſet a Iudice laico puniri, Iaſon in l. ex quadam puella de iureiur. Gerar. ſin. 5j. Mart. 554. Blanc. in pract. crim. cauſ. 2. nu. 5. Viuius lib. 1. opin. 38. in ſil. conſil 9.

105 Et † ſi clericus poſt delictum commiſſum reaſſumpſerit habitum à quo debeat puniri, vide Bald. in l. Officiales C. de Epiſcop. & cler. vbi de aſſumente habitum poſt carcerationem.

106 Nota † etiam quod Epiſcopus non poteſt facere ſuum Vicarium in ſpiritualibus clericum coniugatum & ratio eſt, quia iuriſdictio ſpiritualis, & Eccleſiaſtica, non cadit in laicum cap. 2. de iudic. nam clericus coniugatus, vt ſupra dictum eſt, extra duo priuilegia reputatur, vt laicus, DD. c. cit. nu. 12.

107 Nec poteſt eſſe † delegatus ad aliquam cauſam ſpiritualem c. clericum nullus 11. q. 1. poteſt tamen eſſe Vicarius Epiſcopi in aliqua iuriſ-

dictione temporali, quam Epiſcopus haberet, Dec.c.2. de iudic.q.5.num.125.in noua edit. Poteſt eſſe aſſeſſor Epiſcopi,Hoſtien. c.2. de iudic.& alij,& ſi Epiſcopus cõſtitueret clericum coniugatũ ſuum Vicarium, deberet interpretari,vt aſſeſſor in ſpiritualibus non vt Vicarius, Bald. & alij d. c. & ſi dicitur, quòd Paulus de Caſtro fuit Vicarius Archiepiſcopi Florentini,id vel intellige, vt ſupra,vel dic, quod fuerit ex diſpenſatione Apoſtolica.

Epiſcopus etiam hodie poſt Conſtitutionem Pij V.
108 † poteſt reſeruare ſuper beneficij, penſionem, tribus ex cauſis. Prima, ex cauſa perputationis, quia non intrat in hoc dicta Conſtitutio. c. poſt translationem de renunciatione, Tiraq. in tracta. ceſſat cauſa, p.1.num.114. Secunda, pro bono pacis ad extinguendam litem coram ipſo penden. Hoſtien. in c. niſi de præben. & Gomeſ. in reg.de ann.paſſ.q.2. num.5. Anton.de Butr. in cap. audiuimus de elect. num.2. Gig. de penſi. q. 6. num. 3. & 4. Tertia,etiam in collatione beneficiorum ad eos pertinente per obitum vacantium, Theſ.for.eccleſiaſt. de penſ. num.29. vbi dicitur, quod de raro Epiſcopi reſeruant penſiones huiuſmodi, ſed quando reſeruant,non tranſeunt in ſucceſſorem,niſi quę imponitur in extinctionem litis,& citat gloſ.in c.audiuimus de coll. de ſeq. & alios, vt videre eſt loc.cit.

109 Et notandum,quod quãdo licet Epiſcopo imponere penſionem, requiritur conſenſus beneficiati, Gigas de penſ.q.10.num.9.& ſi oritur lis ſuper penſione impoſita ab Epiſcopo, committitur cauſa,tam quoad effectum deuolutiuum,quam ſuſpenſiuum, ſecus in penſionibus impoſitis à Papa.

110 Epiſcopi familia, etiam ſi fuerint laici, gaudent priuilegio fori,Abb.in cap.nullus de for.compet. num. 6. & in cap.fin.de officio Archidiac. Oldrad.conſ. 293. Idem dic de familia armata Epiſcopi, quia de eius familia dicuntur omnes, qui ſunt in eius ſeruitio, & qui in l. ædiles §.familia ff. de edil. edict. & omnes qui in aliquo loco,

ſeu domo Epiſcopi habitan, gloſ.in c.1.& 3.queſt.5.& in cap.lite is de teſt. & atteſt Idem tenet Decianus, ſcili cet, familiam Epiſcopi gau dere priuilegio fori ſicut eius domum Eccleſiaſtica immu nitate in tractatu criminaliũ, tom.1.lib.4.cap.9. num.47. & alij permulti Scribentes, Idem tenent, & probant, & quidem bene, vt tanta digni tas, præcœteris hominibus, gaudeat prærogatiuis.

111 Notent etiam Epiſcopi, quod collationes beneficio rum in eorum menſibus de-bent fieri de die, & non de nocte, tamen ſi fiant de no-cte valent,ſed ſunt ſuſpectæ, ita Petrus Gregor.Tholoſ.in ſyntag.iuris vniuer.q.2. libr. 17.cap.12.Fel.cap.conſuluit de off.delegat.num.40.Abb. in cap.1.de clan.deſp.gloſ.5 occulta;vt Eccleſiaſtica bene-fic.

Quidem dicendum de
112 optione † canonicã, quod fieri poteſt nocturno tempo-re,cum in optione, nec col-latio,nec electio fiat, Couar. ad cap.Alma.1.par.§.7. Vbi nota,quòd optare etiam po-teſt excommunicatus, Deciſ. Rom.qui citat Couarr.lo.cit. & eſt communis opinio, vt Per. Alex. Moneta de optio. cap.4.num.24.& nota etiam obiter,quod prouiſo de cano nicatu poteſt poſſeſſio per Canonicos, etiam ſeparatim, Rót.deciſ.in nouiſſ.15. de conceſſ. præbend. Fœlyn.in cap.eam te de reſcriptis, vbi multa de conſuetud. ſecus in prouiſo ab Epiſc.

103 Nota etiam † quod re-ſcripta nocturno tempore valeant, idem dic de priuile-gijs,& adducitur in teſtimo-nium, quod Innocentius Sũ-mus Pontifex de nocte crea-tus,plures ſupplicationes ſub ſcripſit,& plures gratias fecit Gemin.de conceſſ.præbend. in 6.cap.final.vide Flam. Pa-ris lib.3.q.18. de reſignatio-ne,quicquid dicat, & vt pro-teſtatur Polydorus Ripa in ſuo tract. de nocturno temp. cap.4.de reſcr.

Notent etiam Epiſcopi in
114 materia abſolutionis à † iu-ramento, quod non dicetur periurus,qui iurauerit ſolue re, ad diem Sancti Iacobi, ſi non ſoluet de die,ſed ad me-

diam noctem, & poſt vult agere, vel excipere, & petit abſolutionem à iuramento, quę ſi eſſet periurus, non eſſet eo danda ab Epiſcopo, ſed a Sũmo Pontifice, & ideo ego cautela ſolitus eram addere, dum fui Auditor, vel Vicarius huius Curiæ Archiepiſcopalis, dummodò non ſit periurus, qui abſolutionem petit, & hæc eſt bona cautela, etiam ſi appareat ex comparitione, quòd non ſit periurus, & hic eſt antiquus vſus Curiæ ſtylus. vide Archid. in cap. quod à patribus 75. diſtinct. & Bald. in cap. ego de iure iur. & ratio eſſe poteſt, quòd ſe obligans, voluit ſe confirmari iuris communis diſpoſitioni, & ſecundum communem morem accipien di diem, qui apud nos currit, vſque ad mediam noctem. vide Ripam de noctur. temp. cap. 110. de periurio.

De abſolutione à iuramento, compoſitum reliquit ſatis luculentum, & doctum tract. Ioannes Camillus ille Biloċta, qui fuit Regius Conſiliarius, & prius Aduocatus Fiſci Magnæ Curiæ Vicariæ, quẽ edendum curauit Ioannes Baptiſta Biloċta eius nepos, vir eminentiſſimi ingenij, legum præſtantia, patruo non diſſimilis, virtutum meritis a familia non degenerans, & ſuauitate, omnibus charus, & venerabilis.

115 Notent etiam Epiſcopi, † quod reſignationes beneficiorum, poſſunt fieri de nocte, ſed adhibitis cautelis nẽpè plurimis luminaribus, vt benè dignoſcatur reſigans à teſtibus, & Notario, vide Paris de reſign. lib. 12. tom. 2. q. 8. n. 40. & alios.

116 Debent etiam Reuerendiſſimi Epiſcopi † viſitare Parochias Ciuitatis, & Diœceſi ſingulis annis, vel ſaltem infra duos annos, vbi latitudo excuſat, ex Triden. quod ego obſeruaui in hac latiſs. Diœceſi, 96. ſcilicet Caſtrorum, exceptis oppidibus, quia non poſſunt abſoluere vnius anni ſpatio, & ideo pro ponimus ei, aliqua de Parochijs, vt infra.

117 Nempe quod † Parochialis Eccleſia dicitur, quæ habet curam animarum ſine prærogatiua, vel prælatione. Fe-

Feder.de Sen.conſil.49.nam ſi haberet prærogatiuam, eſſet perſonatus, ſi collegium eſſet dignitas: idem dic ſi haberet annexum aliquod nomen dignitatis, idem de Sen.conſil.86. & parochialis propriè dicitur quaſi partitio curæ, Abb. in c. de maleta, de præben.num.24. Roman. conſil. 356. & ſic talis Eccleſia curata, carens Collegio, & prærogatiua præfertur alij Rectoribus Parochialium, licet volentur alio titulo, Fed. de Sen.conſ.49.

118 Sed nota † quod in decanatibus, Præpoſituris, & Prioratibus parochialibus, quæ ſunt rurales, & non habent dignitatem, vt verè ſint Parochiales, & habent in eis locum cap licet canon. de elect. in 6. quod teneant prouiſi circa ſuſceptionem ordinis debent eſſe actu, & non habitu curatæ, nam in habitu tantum curatis non habet locum d. c. licet canon, neque habet locum cap. de maleta. de præb. vide conſil. Feder. de Sen. 80. num. 2. & conſil. 135.

Nota etiam hic quod, 119 aliqua parochialis, efficiatur collegium tunc cura animarum imminet Collegio, Rom.conſ. 325.

120 Nota † etiam, quod parochialis Eccleſia differt ab eccleſia habente parochiam, nam parochia, eſt certus locus, in certus populus alicui eccleſiæ deputatus certis finibus limitatur, Bellam.conſ. 38.num.8.& Rom.conſ.356 & parochialis eccleſia habet ius conſiſtens in cura animarum ipſorum parochianorũ, de quorum ſoluta eſt reddẽda ratio Deo per Rectorem. Bellam.conſil.citat. eodem num.

Hic ſciatur, quod ad pro-
121 bandum † parochialem eccleſiam, ſunt plura neceſſaria, ſcilicet, quod habeat locum certis finibus limitatum, in quo Regatur populus aſſignatus eccleſiæ ipſæ, c. eccl. 14. quæſt. 1. deinde, vt parochiani in diebus feſtiuis audiant Miſſam in ipſa Eccleſia parochiali, quod ibi Sacramenta percipiant, quod ibi ſepeliãtur, quod ſoluant decimas, quod ibi offerant oblationes, quod habeat ius baptizandi,

Rom.

Rom.conſil.356. num. 3. vide eundem ibidem à principio circa ius parochiæ, & teneatur mente, quod parochiã dicitur partitio curæ. Rom, 187.

Nota hic vnum pulchrum quòd ſi aliqua parochialis exiſtens habitu talis, quia, vel mortui ſunt, vel receſſerunt parochiani ſi poſtea reuertuntur, incipit eſſe parochialis habitu, & actu, abſque alia Superioris authoritate, quia ſufficit, quòd ſemel interuenerit, ita Alex.conſ.74. num.3. Vbi habetur, quòd Parochialis habitu eſt incompatibilis, & retinet ſua priuilegia, ac ſi eſſet parochialis actu, & ſi reuerſi ſunt parochiani vacat. 2. per adoptionem primæ, quod clarum eſt, vbi reuerſi ſunt Parochiani.

Notetur etiam hic † quod
122 ſolus parochus in ſua parochia, habet iuriſdictionem ſpiritualem, nec poſſunt fratres efferre proceſſionaliter mortuos, qui elegerunt ſepulturas in eorum Eccleſijs, per Conſil. Oldrad. & extrauag. ſuper cathedram de ſepult. licet idem conſuluerit directè contrarium conſil. 223. Sed Zabarella declarat contrarietatem in cleme. dudum de ſepult. circa fin. Sed tamen confitetur, quòd ſeruatur de conſuetudine, prima opinio, quia non effertur funus, niſi pręſente parocho, fallit quando eligeretur ſepulturam Eccleſia Cathedrali, quia tunc non expectatur præſentia Parochi, quod ąetè obſeruatur Beneuenti, & quando interuenit Parochus ipſe debet prius intonare, Subuenite, &c. vel alias Antiphonas ſecundum Rituale, & Regionis laudabilem conſuetudinem.

123 Nota etiam hic, † quòd Eccleſia de nouo ædificata ſubijcitur, & acquiritur Eccleſiæ Parochiali, quando eſt intra terminòs alicuius parochialis, ita Calder. conſil. 421 de relig. domib an autem teneatur ad aliquod Parochiali Eccleſiæ Cappella nouiter edificata, non eſt cautum in iure, niſi ſit cautum in erectione, Calder. conſ. 422. n. 1. de religioſ. dom.

124 Adde his, quod † Parochialis

chialis Eccleſia habet iuriſdi-ctionem, vt intra eius fines, non poſsit decantari Miſſa ſollemnis, neque fieri oblationes, quando reſultaret in damnum ipſius, niſi fierit ex diſpenſatione, & priuilegio Apoſtolico, Calder. vbi ſupra nu. 2. & per totum.

Nota etiam, quod vna

125 † Eccleſia poteſt aliquando haberet plures Curatos in ſolidum, qui exerceant curā animarum, Bellamer. conſil. 32. num. 12. vt eſt in Diœceſi Beneuentana in Caſali Paulſiorum in Parochiali Sancti Thomæ, & in Terra Apicij, patria olim celeberrimi Medici, & Phyloſophi Lucæ de Felice, (nunc autem eo Ciue Beneuentum fœlix eſt.) in Parochia Sancti Nicolai, & forſan alijs ex antiquiſſimo inſtituto.

126 Parochiani † ſubſuntur Parocho in multis, nempè, quòd tenentur audire Miſsā in diebus feſtiuis in Eccleſia Parochiali, Rom. conſil 356. licet ad id cogi non poſſint, ex declaratione Sac. Congr. ſed ſunt potius exhortandi, tenentur facere oblationes infra Miſſ. ſollemnia diebus feſtiuis, Roman. d. conſil. n. 3. tenentur accipere Sacramenta in Parochiali Eccleſia, nec poſſunt alibi ſumere, niſi de licentia Parochi, niſi in certis caſibus, cap. omnis vtriuſque ſex. de pœnit. & remiſſ. Rom. d. conſi. num. 3. tenentur decimas perſonales ſoluere, Feder. de Sen. conſil. 253. in inſerta additione, Rom. dicto conſil. & 9. Debent ſepeliri de iure in parochiali Eccleſia niſi alibi elegerint ſepulturam, & in hoc caſu debet parochus habere quartam funeris, Fede. de Sen. conſ. 253. & 254.

127 Eccleſia ædificata † ſub parochia acquiritur ipſi parochiæ, vt ſupra dictum etiā eſt, ſi vero non eſt ſub parochia acquiritur Epiſcopo, Calderin. conſil. 421. alias 5. de relig. dom.

Sed notent Reuerendiſs.

128 Epiſcopi, quoad decimas, quod decimæ contra Eccleſiam perſcribuntur cum titulo, & bona fide, ſpacio triginta annor. Bald. conſil. 180. num. 2. ſed requiritur etiam, quod poſſidens, poſſederit

publicè,& non clam.vel prę cario,& quod eccleſia potuerit agere,Calder.conſil.116. Notetur etiam hoc,quod eccleſia perſcribit contra eccleſiam ſpacio quadraginta annorum,cap.patrim. de perſc. in 6.& ſequente materiam Parochorum,dicimus, quod Parochiani ſunt illi,qui habitant intra limites eccleſiæ parochialis, ēt ſi ſit aliquis beneficiatus,vel Curatus Eccleſiæ parochialis alienæ, ſi non facit reſidentiam,& ratio eſt, quia iniuſtum domicilium, non reſidendo facit eum iuſtè ſubditum alterius parochiæ, Federic.de Sen.conſil. 254.

129 Sunt † etiam parochiani perpetui, & efficiuntur tales, omnes extranei ſepulti in parochiali eccleſia, Abb.conſil. 99. Vbi habetur,quod legatum factum pro celebrandis Miſſis non dum ædificata eccleſia, eſt adimplendum, & miſſæ ſunt celebrandæ in eccleſia parochiali,in qua eſt ſepultus legans,ſi id commodè fieri poteſt,quia non loca, ſed merita ſanctificant, vide Abb.in conſil.99.lib.2. Sed hæc regula fallit in Canonico, vel alio clerico habitans in vna parochiali, vt reſident in Cathedrali,nam non ſit parochianus Eccleſiæ particularis, quod eſt mente tenendum.

130 Hinc benè aduertendum in hac materia, ad fugiendas lites,& differentias ſuper ſolutione decimarum, quod vbicumque quis habitat in aliena parochia,obligatus ſuę parochiæ; non efficitur ſubditus alienæ parochialis eccleſiæ,vt ſum ego,qui obligatus Eccleſiæ meæ parochiali Sancti Petri de Traſerijs, (quam obtinui ſunt nunc circiter triginta quinque annorum)non efficior ſubditus parochialis Eccleſiæ alienæ ſub qua habito,vide Lapum allegat.63. num.4.

131 Parochiani admictuntur contra eorum Parochum in multis, licet regulariter, (vt experientia docuit) non ſunt admictendi, nempè ad ſciendum titulum inſtitutionis,ſi eſt canonicè, nec nō, vt ſcilicet, ſciant an poſſit canonicè ligare,& ſoluere,Fœde. de Sen.conſil.103.item ſi eſt

cal-

criminoſus,vt amoueatur Lupus ab ouibus idem ſi eſt dilapidator bonorum Eccleſię, Feder.de Sen. d.conſil.

Hæc omnia diligens Lector, inueniet diffusè,ſed breuiter, ab Illuſtriſſimo,& doctiſſimo Cardinali Tuſcho,tom.ſexto, concl.95. & ſeqq. Nota hic obiter,quòd Parochus debet eſſe ſobrius, & quicunque alius clericus,nam clericus dicitur ſine menſura bibere,qui vltra trinam vicem in prandio,vel cœna bibit, cap.quando, el 2.,44.diſt.Ripa in l.generaliter nu.72. de reuocan. donat.

Tenentur etiam mente,
132 quod † vbi collationes beneficiorum ſpectant ad inferiores collatores,non poſſunt permutationes fieri in manibus ipſorum inferiorum, ſed debent fieri in manibus Epiſcopi,qui authorizabit ipſam permutationem, & hoc,conſentiente ipſo inferiore collatore,de Sen. conſil.156.n.3. Epiſcopum verò intellige viciniorem ipſi eccleſiaſtici inferiori, ſed in manibus Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ poteſt fieri permutatio omnium beneficiorum, & regularium, Calderin.conſil.293. alias 1.de rerum permutatione.

Notetur etiam vltra alibi
133 dicta,† quod Epiſcopatum eſſe ordinem,eſt de fide, Ita Pater Hieronymus Pecorarius Societatis Ieſu Theologus Eccleſiæ Beneuentanæ, Pompeio Cardinali Arigono Archepiſcopo, licet alij teneant contrarium.

Notetur etiam,quod pro-
134 pter neceſſitatem poteſt Epiſcopus permittere ſepeliri aliquem extraneum in ſepultura alterius, eo inuito, Archidiac.in cap.præcipiendum 13.q.11.Ludou.Rom.ſingu. 685.Angel.V.ſepultura §.12 Idem dic de ſedibus, ſeu banchis quæ laici ſibi vendicant, vt propria in aliquibus Eccl. Hoſtien.& Abb. in c. penult. de ſepult.

Notetur etiam, quod Epi-
135 ſcopus poteſt extrahere ab Eccleſia clericos,ſeu Religioſos quos vult corrigere, non ad odium, ſed ad corrigendum,licet confugerint ad Eccleſiam, & poteſt eos facere carcerari adhunc finem,Abb.

in cap.inter alia de immunit. eccleſiaſtic. & cæmit. & hoc intellige de quolibet Iudice Eccleſiaſtico, in ſuos ſubditos.

Epiſcopus poteſt cogere
136 ſubditos ſuos ad permutãdum beneficia, ex cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis eccleſiæ, videlicet, ad euitandum ſcandalum, vel perſecutionem, Innocent. in cap. niſi de rerum permutatione, maximè ſi non poteſt prouidere per dationẽ coadiutoris.

Poteſt etiam Epiſcopus cogere, qui tenentur ad reſidẽdum, ſed debet ponderare infraſcriptos textus, nam ſufficit, vt quis reſideat temporibus debitis, nec poteſt cogi ad nunquam diſcedendum, Abb. in cap. ex parte, el 2. de cler. non reſiden. Archidiac. in c. licet de elect. in 6. & ibi Card. poſt gloſ. in clem. 1. q. 12. de for. compet. nam verbum reſidere verificatur in eo, qui eſt in loco beneficij reſidentiam requirentis, licet non ſemper interſit diuinis officijs, Abb. in c. dilectus, de cler. nõn reſid. nam per illum textum reſidet, qui eſt in Ciuitate, vel loco benefi.ij licet non habitet in circuitu Eccleſiæ.

137 Sed propriè reſidere eſt Eccleſiæ inſeruire cap. conquærente, de cler. non reſid. & cap. generaliter 16. q. 1. vide Archid. loc. cit. & Anch. in d. c. licet canon, & Archidiac. in cap. peruenit 7. quæſtio. 1.

Et licet habitatio, ſeu do-
138 mus clerici reſidere debentis, non ſit contigua Eccleſiæ, cui præeſt, tamen ſufficit, vt non ſit multum diſtans, & remota, Felyn. in cap. ſi vt lite non conteſt. vide S. Concil. Triden. ſuper pœnis non reſidentium, & inueniet ibi maturitatem, procedendo contra non reſidentes, & tandẽ in priuando eos beneficijs.

Nec erit ab re, hic aliqua
139 breuiter inſerere, circa reſidentiam Epiſcoporum, & aliorum, qui reſidere tenentur, Tempore peſtis, vel perſequutionis, materiam hanc aliquantulum tangendo, & primo, quod tempore peſtis prælatus non tenetur reſidere, Imol. in c. final. de cler. non reſiden. Fran. Man.

dec.

dec.520.n 12.& 13. vo'u.1. Tabien. V Epiſc.num.5. Maiol.de irregul. lib.2. cap.20. num.3. licet contrarium tenuerit Ripa in tract. de peſt. tit. de priuil. contract. cauſ. peſt.num.147. eluxit in hoc charitas, & paſtoralis ſollicitudo Sancti Caroli Borromęi ad cuius laudes, (vt Sancti Maximis verbis Vtar) addiſſe aliquid, decerpſiſſe eſſet.

In hac quæſtione de qua ſatis obſcurè loquuntur mul ti Doctor. Theologi, Canoniſtæ, & Legiſtæ. dic primo, quod pro ſalute animę proximi tenetur Epiſcopus, ſiue Curatus, etiam cum ſuæ vitæ periculo reſidere, nec diſcedere debet à loco peſtifero, & datur exemplum, ne moriatur puer ſine baptiſmate, quod probatur ex D. Thom. 3.ſent.diſt.24. art. vlt. Alex. de Ales in ſumm.p.3. quæſt. 189.num.3. Armill. V.Epiſc. num.4.& nouiſſimè Benſon. de fuga peſtis lib.1.q.1.diſp. 1.vbi dicit id procedere, quo ad extremam neceſſitatem ſpiritualem, quando ſcilicet vita proximi perit ſine auxilio Rectoris, & non habet vllum aliud remedium, & declarat ibi, quæ ſit neceſſitas ſpiritualis, & præſertim, cum quis eſt in periculo vitæ ob peſtem ex neceſſitate fraternæ correctionis, & non expectatur aliud tempus, tunc obligatur etiam cum periculo vitæ, D.Auguſt.lib.3.de Ciu. Dei cap.3.Gaiet. ſecunda ſecundæ quæſt. 23. art.4. Diu. Thom.2.2. quæſtio.26.art.5 Maiol.loc.cit.cap. 20.nume. 3.

Dic ſecundo, quod ſi Epi-
140 ſcopus, vel Rector relinqueret idoneum, qui deſeruiret, poſſet à loco infecto peſte, aufugere, & hæc videtur cõmunis ſententia, Ripa loco cit.num.147. Ioan. de Imol. tit.de diſp. de non reſiden.

Dic tertio, licere Prælatũ,
141 ac Rectorem deſerere locũ ob periculum furum; Tyrannidi, vel Turcharum, & datur exemplum D.N.IESV Chriſti Matth. cap.21. dum fugit in Aegyptum, & Diſcipulorum eius, qui metu Iudæorum Chriſtum reliquerunt.

Dic quarto, debere Recto-
142 rem, cum effectu miniſtrare Sacramenta infectis ſub pę

na peccato mortalis non ſolum, non aufugere. Nauarr. in ſumm.num.11.cap.24. & cap.21.nu.133. Benſon. refert loc.cit.Maior.Gabr.Tol. & alios.

Dic quinto, quod † ſi Eccleſia
143 patitur defectum ex cauſa Miniſtrorum, etiam abſens Rector debet venire ad gregem, Franc. Me.dec.120.nu. 13. volum. 1. ex Borrello in ſumm. deciſ. tit. de reſid. & de cler.non reſid.num.36.& & ſeqq.

Dicerem ego, † ſalua meliori
144 ſententia, quòd exiſtentibus ſubditis in extrema neceſſitate ſpirituali, non poteſt Prælatus deſerere eos, etiam cum ipſius vitæ periculo maximæ incerto, ſicut tenetur quis exiſtenti in extrema neceſſitate corporali ſuccurrere de præcepto, & ſub pœna pec.mort.

Aliqui dicunt, quòd quando periculum eſt vniuerſale totius gregis non poteſt Paſtor deſere, ſecus eſt, quando eſt particulare ipſius Paſtoris, quia inimici quærerent ad perdendum Curatum, & Paſtorem, & non gregem, & ratio, quare Paſtor non poſſit deſere gregem ſine ipſius culpa, & pœna, eſt, quia incumbit ei ex officio paſcere opes, & illorum curam habere, alioquin dominus ex eius manibus earum ſanguinem requiret, vt etiam dicitur de Cuſtodibus Ciuitatum mercede conducti, qui tenentur ex officio benè cuſtodire, etiam cum periculo vitæ vigilare, & clamare cum opus eſt, & facere quantum in eis eſt, pro earum ſalute.

Quando autem † liceat Prælato
145 deſerere gregem, vide Innocent. in c.niſi cum pridem num. 5. de renunc. qui doctiſſimus Author, poſtea Sũmus Paſtor diſtinguit, quod aut perſecutio eſt extrinſeca, & conſiſtit in manifeſtis inimicis Eccleſiæ, qui nos quærunt ad mortem, & tunc aut ſolus Prælatus quæritur, aut totus Clerus, aut tota Eccleſia, ſi ſolus Prælatus, aut eo recedente, tuta eſt Eccleſia, & tunc poteſt deſerere, aut non eſt tuta, & tunc vt bonus Paſtor debet pro ouibus ſuis animam poneri.

146 Si quæritur † totus Cle-

rus,& alio modo poteſt Cõ ſuli Eccleſię,tunc poteſt Clerus cum ſuo Prælato diſcedere, ſed ſi non poteſt Con ſuli Eccleſiæ,debet Clerus reſidere cum ſuo Prælato, aut omnes, aut aliqui, & ſi fuerit differentia inter eos, quis nam debeat periculo remanere,res ſorte dirimatur cap. ſors.26.q.2.

Si vero tota Eccleſia quæritur,
147 & Fides impugnatur, tunc pro confirmatione Fidei debent omnes remanere,& fortiter omnes pugnare pro Sancto Domo Iſrael cap. ſi Rector 43. diſtinct. ſi vero perſecutio eſſet intrinſeca, tum etiam diſtingue, quod, aut omnes ſunt mali,aut quidam, aut omnes boni, aut quidam boni: ſi malis bonis mixti ſunt, Prælatus non debet eos deſerere cap. cum bonis 23.quæſtio. 4. Si vero omnes ſunt mali, ſi eſt ſpes, correctionis, non ſunt deſerendi, ſi vero nulla ſpes eſt de correctione tunc deſerendi ſunt,cap.fin. de renunciat. & poteſt afferri exemplum de Sancto Benedicto,qui deſeruit fratres, quia erant omnes mali, quia propinare voluerunt venenum ei.

Nota inſuper, quod Epiſcopus
148 non debet relinquere propriam cathedram,niſi ex cauſa hoſtilitatis, vel peſtis, vt in cap.temporis 7.q.1. vbi habetur, quòd neceſſitate temporum, ſedium Epiſcopaliũ mutationes fieri poſſunt exemplo Chriſti, & Pauli, & habetur in c.aduerſitas 7.q.1 dum per alios firma eſt ſalus Eccleſiæ, & ſi quia vel Ciuitas diruta eſt, vel intemperie aeris moleſta eſt,aliquod oppidum inſignæ ſuæ Diœceſis ſibi ad reſidendum perpetuò eligeret eſſet in hoc caſu petenda licentia à Summo Pontifice, & iuxta illius tenorem obſeruandum.

Cum verò non Prælatorum tantum, ſed totius Eccleſiæ ſalus quæritur,& fides impugnatur tunc pro Domo Domini ſe debet opponere Epiſcopus, & pro omnibus animam ponere,vt exemplo ſuæ Paſſionis accendantur quos ſermone doctrinæ diutiùs confirmare non valet vt cap.aduerſitas cit. vide ibi tex.in cap.hoc nequaquam,

vide

vide in cap.fin.7.q.1. vbi habentur hæc verba ibi, adunati æquanimiter portandi ſunt mali, vbi interuenientur aliqui boni, qui adiuuentur: De reſidentia Epiſcoporum, vide D.Thom ſecunda ſecundæ q.185.& ibi Card.vide tex.in cap.ſi quis 7. q. 1. ſed non eſt in vſu,vide cap.bonæ meriæ de poſtulat. prælat. licet aliter habeatur de conſuetudine.

Epiſcopo infirmo,vel ſeni datur
149 coadiutor cap. ſcripſit 7.q. 1.vſque ad cap.ſicut vir,cap. qualitas, cap. quamuis, cap. Eccleſiæ de ſupplend. negl. Prælat.

Sed notandum, quòd quando
150 datur coadiutor Epiſcopo dementi,vel ſeni decrepito, vel totaliter infirmo, hic videtur habere liberam poteſtatem in ſpiritualibus,& temporalibus,c.7.q.1.& c.quamuis ſit,& cap.petiſtis, & cap. quia frater de ſupplend. negligend. prælat. intellige, quando dementia eſt continua,ſeu quando non, idem dic de ſenectute, quia non impedit, niſi ſit ea inhabilis omninò. Sed quando datur ob aliam cauſam certam,puta ob timorem dilapidationis,tunc Epiſcopus non poteſt conferre, nec diſponere ſine conſenſu coadiutoris,vt extra de offic. & poteſt.Iudicis delega.cap. venerabilis,vide Oldrad.conſil.44.vide c.ſugg. cum duobus ſequent.7.q.1. nam non omnis Epiſcopus, qui dicit Pax vobis eſt ſicut columba, vide c.omnis loc.cit. cap.nemo 81.diſt.c. qui nec 7.q.1. c.primum 25.diſtinct.vide c.fin. & ca. ex literarum de temp.ord. in omnibus his textibus inuenies multa circa perſonam Epiſcopi, & circa requiſitas qualitates, ſed poteſtas coadiutoris,de quo ſupra eſt actendenda ex litteris Apoſtolicis deſuper expeditis ad tollendam omnem dubietatem.

Notet etiam † Epiſcopus,quòd
151 licet poſſit ſeminario aliquot beneficia, prout ex Trident. ſeſſ.27. de ref. c 8. & vnita non indigent Confirmatione Apoſtolicæ, imò ſi peteretur regulariter non ſolet concedi,vt ex Sacra Congregatione ſup. d.c. in V.de

be-

beneficijs vnitis, Non tamen poteſt vnire benefi.ia ſimplicia ad collationem collatoiũ inferiorum,vt ex Sac. Cong. vbi, ſub tit. Imolen. nec beneficia regularia,vbi ſub titu. Taurinen. Caſalen. nec canonicatus ibi ſub tit.Papien.nec beneficia iuris patronatus, & Eccleſiaſtici,vbi ſub tit. Gandanen. nec beneficia Sedi Apoſtolicæ reſeruata poſtquam vacauerint, ibi, ſub tit. Camaricen. nec benefi.ia vacantia in menſe reſeruato,ibi ſub tit.Aquilan.his exceptis, potuit vnire Epiſcopus beneficia ſimplicia ex virtute Concil.& in caſu vnionis,debet vnio fieri cum conſenſu deputatorum Seminarij,alias eſſet inualida,& hæc vnio poſſet fieri,etiam extra Synodũ, vide Theſ.for.eccleſiaſt. p.2. cap.31.

Notet inſuper Epiſcopus circa
152 difficultates,quæ ſolent occurrere in Viſitatione locorum piorum,(quas ego ſemper ſuperaui in viſitatione huius ampliſſimæ Diœceſi, quam viſitaui pluſquam triginta ann. vt notum eſt) hæc quatuor, primum, quòd ad ipſum ſpectat cognitio,ſi hoſpidale ſit locus pius,vel nō vel quòd ſit immediatè ſu[b] Regum poteſtate,Secundun[m] quòd poteſt exigere ration[em] adminiſtrationis locorum piorum,& hoſpitalium, do[nec] coram eodem Ordinari[o] doctum fuerit de inſtitutio[ne] ne in qua ſecus expræſsè ca[u]tum ſit. Tertium, quod poteſt exequi aduerſus Admini[ſ]ſtratores condemnatos, ſiu[e] ipſi ſoli fuerit reddita ratio ſiue vna cum alijs deputatis & in hoc caſu votum ipſiu[s] connumeratur cum voto cæterorum,quorum maior par[s] condemnat, vel abſoluit Quartum, quod etiam extr[a] viſitationem, & in caſibus à iure non expræſsis poteſt exigere rationem adminiſtrationis locorum piorum generaliter omnium, & quando ex priuilegio,vel conſuetudine, vel inſtitutione, alijs reddenda eſſet ratio, tunc etiam, & ipſe adhibetur, niſi in fundatione eſſet cautum eſſe, ſcilicet,quod rationes,nec Ordinario reddendæ eſſent,ſed in caſibus dilapidationis adminiſtratorum à teſtatoribus de

putatorum, poteſt Epiſcopus ſe immiſcere, cap. tua à nobis de teſtam. ſupra notata circa loca pia, habentur in declarationibus Sacræ Congregationis Concil. ſeu decretis miſſis à Cardinal. Montalto, cuius mem. in benedictione ſit, Illuſtriſſimo Nuntio Neapolitano de ann. 1588.

Notent etiam, quòd prouiſus de parochiali Eccleſia per concurſum, non eſt idoneus Confeſſor ad audiendas confeſſiones in tota Diœceſi, ſed ſolum in illa Ciuitate, vel oppido, vbi ſita eſt parochialis, ita Sacra Congregatio, cuius verba refert optima praxis Piaceſij par. 1 1. cap. 1. vbi addit, quod Parochus ſuum ſubditum poteſt audire, etiã extra ſua parochiam, vel etiã in aliena Diœceſi, & ſi dimiſerit parochialem, vel detinerit eſſe parochus, non poteſt audire, ſed indiget noua licentia Epiſcopi Superioris. Hic additur pro parocho, qđ non poſſunt amouere fructus terræ ſine ipſius interuentu, deciſ. Vinc. de Franch. 117. imò ad domum expuſantur deciſio. 124.

Notent inſuper ex reſponſo Sacræ Congregationis, quod idem refert loc. cit. Epiſcopi ſemel ab eis approbatos Confeſſores regulares præuio examine ab eiſdem non eſſe examinandos, ſed poſſe à ſuceſſoribus Epiſcopis examinari, iuxta Conſtitutio. Pij V. 8. Auguſt. quæ non fuit reuocata per fel. record. Greg. XIII. per reductionem priuilegiorum regularium ad terminos, Concil. Trident. idem Piaceſ.

Hæc facultas poteſt dari ad certum tempus, prout Epiſcopo videbitur, vt ex Sacra Congregatione ibidem Piaſe. imò data generaliter poteſt reuocari, ex iuſta, & vrgenti cauſa. Nota hic obiter ex eadem declaratione Sacræ Congregationis, quod qui in domibus laicorum confeſſiones ex cauſa audierunt ſtatim parochum admonere tenentur, & fidem auditæ confeſſionis ꝑ medico aduenĩẽte relinquere.

Notent inſuper, quod nec ipſi Epiſcopi hodie, nec etiam Inquiſitores poſſunt abſolue re lapſos in hæreſim, quia

Bulla Cœna derogat decret. Concil.c. 6.ſeſſ. 24. idem ex declarat. Sac. Congreg. ſup. d.decr.

Notent inſuper, quòd Confeſſor ab eis electus ad eorum confeſſiones audiendas poteſt eos abſoluere, & cum eis diſpenſare, vt poteſt ipſemet Epiſcopus ex declaratio. Sacræ Congregationis ibidem, imo Confeſſor ab Epiſcopo electus tantam habet poteſtatem, quantam haberet Archiepiſcopus, qui eſt ipſius Epiſcopi proprius Cōfeſſor. Angel.ver.confeſſ.n.7 & iſtam poteſtatem Confeſſor non habet ab Epiſcopo eligente, ſed jà iure permittēte, Diuus Antoni.3.p.tit.17. c.2.§.2.Syluest. V.Confeſſor 1.quæſt.9.

Et hic ſciatur, quod caſus reſeruati ab Epiſcopo expirant morte ipſius, non tamen illi, qui de iure, vel de conſuetudine eis ſunt reſeruati, nec qui per ſtatutum, quia durāt hi, durante ſtatuti obſeruantia, ſciatur etiam, quod facultas audiendi confeſſiones Confeſſoribus delegatis, expirat morte Vicarij concedē tis, ſecundum bonam opinionem aliquorum, Sanchez d matu.lib.8.diſ.28.

Meminerint inſuper Epiſcopi quoad ordinandos, quòd poſſunt monere aliquos e cauſa eorum mentem mouē te, vt aliquis ordines non ſu ſcipiat. Sed Superior regula rium poteſt prohibere. Conc Trident. ſeſſ.24.cap.8. & ha betur in c. ad aures de temp ord.

QVAESITVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopatū recuſare an ſit pec catum, & nu. 4.*

2 *Epiſcopus eſt nomen operis n honoris tantum.*

3 *Status Epiſcopi eſt perfectio quam ſtatus Religioſorum.*

5 *Epiſcopus non prohibetur pri mo ſibi, & ſuis neceſſaria mi niſtrare.*

6 *Epiſcopus debet prouidere pa peribus, alias videtur interfi cere, & qualiter hæc intelligi tur num. 7.*

8 *Epiſcopus tenetur potius ſubu nire ſuis, quam extraneis*

9 *Epiſcopi an potuit dare cogna*

tis ſuis rem Eccleſiæ in feu dum, vel emphyteuſim.

An ſit peccatum recuſare Epiſcopatum, cũ quis ſe eſſe idoneum probabiliter credat, vel ſaltem dubitat?

1 DIc quod ſic, & ratio eſt, quia eſt contrà fraternã charitatem, facit textus in c. in ſcripturis 8. q. 1. quic quic abſcondit frumenta, ideſt doctrinam maledicatur in populo, poſſit quis excuſari infirmitate ſi dubitaretur de conualeſcentia, & hoc intellige in futuro Epiſcopo, non autem in promote, DD. in c. cum inter canonicos de electione.

Nota hic, quod Epiſcopus † eſt
2 nomen operis, non honoris tantum, vt ſupra dictúm eſt, ſecundum Auguſtinum, & habetur in c. qui Epiſcopatũ 8. q. 1. ſed operatio eſt Epiſcopi principale, & finale, vel quam populi vtilitas intenditur, hinc dicitur Ioan. vlt. paſce oues meas. Aliud vero Epiſcopi eſt altitudo, & excellentia gradus, quia Epiſcopus conſtituitur ſuper multos, quapropter debet habere mentem æqualem gradui, vndè Bernardus in contrafacientes, monſtruoſa, res eſt, inquit, gradus ſummus, & animus infimus: deſiderare autem Epiſcopatum digno ad proficiendum laudabile eſt, vt habetur Paul. l. 3. ad Titũ, & in c. 3. ad Thimotheum.

Nota etiam, quod ſtatus Epiſco
3 pi eſt perfectior, quam ſtatus Religioſorum, vt habetur in c. vno 18. q. 1. ideò bene poſſunt, qui digni ſunt deſiderare tranſire ad ſtatum, ſed requirantur in Epiſcopo multa quæ videantur in c. fin l. 1. diſt. vbi conſil. Tholetan. 4. c. 18.

Nota etiam, quod Epiſcopus, vt diximus, nolens acceptare talem dignitatem, qui putat ſe humiliter idoneum peccat cum per alium non poteſt, bene prouideri Eccleſiæ, cap. venerabilem de electione, & ibi Abb. & in c. ſi electio de electio. in 6. vbi habetur per DD. peccare mortaliter electus non acceptando electionem ad prælaturam dum ſe

idoneum ſe putat ad illam, intellige tamen quando idoneus deeſt, vide gloſ. in c. in ſcripturis veſtris 8. q. 1. vide ibi Ioan. Andr. & Ancharan. & Franc. ad hoc propoſitum facit ſententia Gregorij ſummi Paſtorem non amat, qui virtutibus pollens Dei gregem paſcere recuſat 1. part. cap. 5. in Paſtorali, & hoc ſenſu debent intelligi, qui contrarium dicunt ſcilicet, vt principaliter proſit.

5 Nota etiam † quod Epiſcopus non prohibetur primo ſibi, & ſuis neceſſaria miniſtrare, quia eſt diſpenſator; reliqua vero, quæ ſuperſunt poteſt dare pauperibus c. nulli Epiſcoporum ij. q. 1. imò honeſtè poſſunt donare conſanguineis egentibus, qui præferuntur alijs, Abb. in c. fin. de pecu. clericorum, & alij DD. ſed ſciendum, quod non debet donare conſanguineis pauperibus, niſi victum, & veſtitum c. quis quis 12. q. 2. & non debet fraudare pauperes, quia canes non debent comedere panem filiorum, ideſt pauperum, c. ſi quis 16 quæſt. 1. nam Epiſcopus †

6 debet prouidere pauperes alias videtur interficere, c. paſce 86 diſtinſ. quia eſt eorum diſpenſator cap. quæcumq. 10. q. 1. debet autem Epiſcopus generaliter prouidere pauperibus aliter non dicitur Epiſcopus c. fratrem 86. diſt. debent igitur benè penſare verba Diui Gregorij, bona noſtra ſunt pauperum, c. ſicut 47. diſtin. & D. Ambr. quidquid habeo pauperum eſt, & habetur in c. conuenior 23 qu. 8. ſi ego haberem ſuperflua, vel ſaltem ſufficientia, ſit ſcrutator cordium intentionem meam quam, ſpero, non vacuam futuram.

7 Sunt tamen † hæc omnia intelligenda circa diuiſionem bonorum eccleſiaſticorum, nam ſi habet bona ſui patrimonij clericus eſt illorum dominus, non tamen debet illorum redditus in malos vſus impendere, imò poteſt illos conſeruare pro honeſtis vſibus, & viuere ex redditibus eccleſiaſticis, Innoc. in c. Epiſcop. de præbend. non tamen debet theſaurizare, Abba. in diſponſatione ſua, quæ incipit titius in l. c. & in c. 1. 12. q. 4.

poterit bene non theſauriza re propter auaritiam,ſed con ſeruare pro ſuis hæredibus, & ſic intellige,c.paſtor 1.q 7 ſed non ſequitur hoc, quando vult viuere de redditibus Eccleſiæ, vt augeat patrimonium pro hæredibus, & non deſeruit beneficio, quia bene ficium datur propter ſeruitium, poterit tamen clericus in facienda eleemoſina, imò,
8 † & tenetur potius ſubuenire ſuis quam extraneis,c.non ſatis 86.diſt. Abb.in c.in officijs de teſta. & in c.inquirendum,de pecu.cler. Imo Prælati licet non poſſint dare conſanguineis ſuis res Eccleſiæ in emphyteoſim perpetuam,poſſunt tamen dare ad tempus, Bartol.in authentica quibuſcumque, C.de ſacroſ. eccleſ.Cardin. in clement.1. §.Abbates exce. Præla. poſ-
9 ſunt etiam dare cognatis rem eccleſiæ modicam in feudum & in emphyteuſim ſi ſint pau peres,& benemeriti, Iacobus de Beluiſo in 1. conſt. feud. Bald. in d. authent. intelligit de ſolitis locari,& alienari, alias ſecus,nam per c.epiſcop. cit.vt ſupra eſt obnoxius concilio, & correctioni Epiſcopus,qui dat res eccleſiæ conſanguineis ſubtrahendo pauperibus, vide verba D. Ambroſij in c. eſt probanda 86. diſtinct.

QVAESITVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus debet habere ſcientiam noui, & veteris Teſtamenti.*

2 *Ordo Epiſcopalis quadripartitus.*

3 *Ad Epiſcopum nouem ſpecialiter pertinent,& quo.*

4 *Ordo præcedentiæ quatuor Patriarcharum, qualis ſit.*

Quæ ſcientia requiratur in Epiſcopo?

1 DIc, quod debet † habere notitiam noui, & veteris ttamenti,c.qui Epiſcopus 23. diſt. vbi habetur, quod Epiſcopus ordinandus antea examinetur ſi ſit prudens, ſi docilis, ſi temperatus moribus,ſi vita caſtus,ſi peruigil,

ſi humilis,ſi miſericors,ſi literatus,ſi in lege Domini inſtructus, & alijs, quæ ibi numerantur.

Hic nota, quod Ordo Epiſco-
2 palis quadripartitur, ſcilicet in Patriarchis, Archiepiſcopis Metropolitanis,& Epiſcopis,c.cleros 21. diſtinſ. & ad
3 Epiſcopum nouem ſpecialiter pertinent ſcilicet ordinare Clericos, benedicere Virgines, confirmare conſecrare Pontifices,dedicare baſilicas, Chriſma conficere, benedicere veſtes, baſa conſecrare, Synodum celebrare, declarandos deponere,manus imponere,& benedicere ſollemniter ante pacem c. per lectis 25. diſtinſ. & c. quamuis 68. diſtinſ.

Et ordo † præcedentię quatuor
4 Patriarcharum talis eſt poſt Romanam Eccleſiam omniū matrem, & magiſtram,primū locum habet Sedes Conſtantinopolitana, ſecundum Alexandrina,hæc tamen habebat olim primum locum poſt Romanam Eccleſiam. tertium Anthiochena, & quartum Hieroſolymitana, c.in antiq. de priuilegijs,vide de Patriarchis,& de eorum poteſtate in ſpeculatore in titul. de c ſpenſa.§.nunc breuiter, & §.ſunt quoque,& ibi Bald. Card.in clem.in pleriſq.de electione, Fęlyn.in cap.ex teris de off. del.

QVAESITVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus debet reſidere in l... co vbi eſt Eccleſia.*

2 *Epiſcopus diebus Dominica... bus debet intereſſe diuinis O... ficijs in ſua Eccleſia.*

3 *Epiſcopo an liceat fieri* Mon... *chum ſine licentia Papæ.*

4 *Epiſcopus debet habere ſecu... maturos viros.*

5 *Bona monaci Epiſcopi cui... ſunt.*

6 *Epiſcopus ſingulis diebus deb... vel celebrare,vel audire M... ſam.*

7 *Epiſcopus poteſt in itinere c... lebrare facere in altare port... tili.*

An Epiſcopus debeat reſidere... &c.

DIC, quod ſic, ...

de-

1 debet † reſidere in loco, vbi eſt eccleſia, c.Epiſcopus de conſecratione diſt. 3. imò
2 diebus dominicalibus debet intereſſe diuinis officijs in ſua Eccleſia, c. cit. Epiſcopus poterit tamen de licentia Sanctiſſimi reſidere in aliquo inſigni Oppido, quando ob aliquam iuſtam cauſam reſidere non poteſt in Ciuitate, nec tamen poterit Epiſcopus ad libidum vagari per Diœceſim niſi cauſa viſitationis, c.placuit 10.q.1.& c.placuit 7.q.1.

Nota hic † quod non licet Epi-
3 ſcopo monachum fieri ſine licentia Papæ c. temporis 7. q.1. & ratio eſt, quia eſſet de perfectiori ſtatu ad minus perfectum deſcendere, nec poteſt iterum ad Epiſcopatum redire, c. hoc nequaquam l.c. cum duobus ſequentibus poſſet tamen vterque caſus eſſe licitus, & habilis ex iuſtis cauſis, & circumſtantijs quas Sanctiſſimus Dominus Papa diſcernet.

Epiſcopus autem † debet habe-
4 re ſecum maturos viros tam ex Clericis, quam ex Religioſis propter bonum teſtimonium, c.cum paſtoris ij. q. 7. & ſequ. c.Epiſcopus Deo de conſe.diſt. 1.

Et qui † exiſtens monachus epi-
5 ſcopus creatur, quæ ante conſecrationem habuit monaſterij ſui ſunt, quæ verò poſt conſecrationem acquiret propriè eccleſiæ acquirit, & abſoluitur à regulis Religionis nempè ieiunijs, vigilijs ſilentio, & alijs ſimilibus quibus vacare non poteſt, habitum tamen Religionis mutare non debet, nec ritum ſui ordinis quoad ſubſtantialia ſcilicet quoad tria vota eſſentialia, quæ tamen officium Pontificale, & executionem impedire non poſſunt, vide c.de monachis 16. q. 1. vide D.Thom.2.2. quæſtio. 185. artic.8.

Nota hic, † quod ſingulis die-
6 bus debet vel celebrare, vel audire miſſam niſi excuſetur rationabili cauſa, cap. fin. de priuileg.in 6.& miſſa regulariter debet audiri in eccleſia, & non alibi, vt in cap. ſicut, & in c. vnicuique de conſe. diſtin. 1.
7 poterit † tamen cum eſt in itinere in aliqua camera honeſta facere celebrare

cum altari portatili ex priuilegio, nec Diœceſanus poſſet impedire, quia priuilegium hoc eſt clauſum in corpore iuris.

QVAESITVM X.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus quæ poſsit facere principaliter inter cœtera, & num. 2.*

3 *Epiſcopus an poteſt erigere alia iura Epiſcopalia niſi expreſſa à iure.*

4 *Monaſterium, vel Oratorium ſine conſenſu Epiſcopi non poteſt ædificari.*

5 *Epiſcopus habet iuriſdictionẽ in Monaſterijs Religioſorum.*

6 *Epiſcopus poteſt inuocare brachium ſæculare.*

7 *Epiſcopus appellatur oculus Dei.*

8 *Epiſcopus an poſsit delegare collationem beneficiorum alteri quam ſuo Vicario.*

9 *Epiſcopus diſpenſat in irregularitatibus, & quæ requirantur, & nu. 10.*

11 *Delictum quando dicatur deductum ad forum contentioſum.*

12 *Epiſcopus poteſt diſpenſare in homicidio commiſſo pro d[...] fenſione vitæ.*

13 *Epiſcopus poteſt diſpenſa[...] cum clerico promoto per f[...] tum, & alijs caſibus, vſque [...] num. 22.*

Quæ poſſit facere Epiſcop[...] principaliter, &c.

1 DIC, quod † pote[...] reconciliari, imp[...] nere ſollemnes pœnitentia[...] concedere indulgentias, ſe[...] non vt Summus Pontife[...] cognoſcere cauſas matrim[...] niales, cōferre ordines 1[...] q. 1. c. interdicimus, ext. de[...] pœnit. & remiſſ. c. cum ex e[...] extra de confec. eccl. vel alt[...] c. conſuluiſti, poteſt ſollem[...] ter excommunic. 11. q. 3. ca[...] debeat, poteſt dare literas d[...] miſſorias 8. q. 2. c. illud, & [...] dilectiſſimi, & c. vt noſtrum [...] ext. de off. Archidiac. Pote[...] mulam porta. e, c. quod cle[...] ci ext. de vita, & honeſt. cle[...] poteſt duos Canonicos ha[...] bere ad ſui ſeruitium, lucran[...] tes fructus (ſecundum quo[...] declarat Sac. Congreg.) ac [...] reſiderent extra de cler. no[...]

reſid.c.ad audientiam, Poteſt Parochus † ordinare, cimiteria ordinare, c. eccleſias 13. quæſt. 1. & c.paſtoralis, de his, quæ fiunt à prælat. poteſt Conſtitutiones facere in ſua Diœceſi, c.fin. de appellat. in 6. poteſt Synodum conuocare Diœceſana 18.diſt. cap. Epiſcopus, & de maioritat. & obed.c. quod ſuper, Panhormitanus hic, & alij Scribentes tangunt diffusè materiam Synodi Diœceſanæ, vnde Synodiam, Vgoniam, quia habent omnia hac pertinentia. Poteſt eccleſiam pollutam reconciliare, hæc tamen reconciliatio debet fieri expenſis eius, qui eam polluat, Cardin.in clement.1.§.de exceſſ. prælat. Felyn. in c. accedens de præſcript. poteſt inſtituere clericos, & deſtituere, cap.ex tua, extr. de fil.præsbyt. tempore generalis interdicti poteſt aud. diuina, c. nonnulli extr. de priuil. poteſt eligere Confeſſorem, c.fin. ext.de pœna, & remiſſ. habet priuilegium de altari portatili, (vt etiam alibi dictum eſt) c. vlt. in 6.de priuileg. poteſt in aliena Diœceſi diuini celebrare, & benedicere populũ, etiam in locis exemptis, clem. vltim.de priuil. cap. Romana de foro compet. Poteſt ſupplere negligentiam exemptorum, cap.de ſuppl.negl. præl. ſed hoc eis venit Apoſtolica authoritate. Poteſt exercere iuriſdictionẽ in aliena Diœceſi inter ſuos ſubditos, clem. de for.compet. ſolus Epiſcopus confert benef. de iure commu. Innoc. in c.non ſatis de off. ord. & ipſe inſtituit. c.ex frequent. de inſtit. Inferiores ver. collatorẽ habent ex priuilegio c. nullas 16.q.7 valet etiam conſuetudo inferiori collatori, & tunc inferior facit tanquam Vicarius, c.ſuper eo de off. deleg. cap. cum veniſſent de inſtit. Scribentes in c.Abbatem de reſc.

3 Nota hic obiter, quod Epiſcopus non poteſt exigere alia iura Epiſcopalia niſi illa, quæ ſunt expræſſa in iure niſi aliud ſuadeat aliqua ſuperueniens neceſſitas, vide Abbatem in c. conquerente de off.ordo. vbi etiam habetur, quæ ſunt iura Epiſcopalia, q̃ habeat Epiſc. in ſua diœceſi.

Non

Non poteſt † ſine conſenſu Epi
4 ſcopi ædificari Monaſterium, vel Oratorium, c. quidam, & ſequen. 18. q. 2. idem dic de hoſpitalitali, c. ad hoc de relig. domib. ſed ſi ſimplex hoſpitale ædificaretur ſine Oratorio, tunc poſſet ſine licentia Epiſcopi ædificari c. ſi hoſpitali de eccleſ. ædific. & nota, quod in oratorijs priuatis non licitum eſt ponere campanas, c. parentibns extra de priuileg. nec celebrari, cap. miſſarum de conſ. diſt. 1. ſine licentia, nunc autem requiritur, ſtante conſtitutione Apoſtolica licentia Summi Pontificis.

Epiſcopus † habet iuriſdictionẽ
5 in Monaſterijs Religioſarum c. p. 18. q. 2. & prælatus dandus monialibus, ſeu alijs Religioſis fœminis ab eo comprobandus eſt, c. qui religioſis, cum duobus ſeq. loc. ſup. cit. 6.

Epiſcopus habet liberam iuriſdictionem in ſua Diœceſi, & Officiales Papæ ſine expreſſa facultate non poſſunt ſe intromictere, 11. q. 3. cap. peruenit, & hoc ne ordo cõfundatur, & poteſt ex officio procedere in delictis c. 1. de offic. ordinarij, vide multa capitula in cauſa 16. q. 7. vbi inter cœtera habes, quod Epiſcopus poteſt procedere in adulterio, etiam contra laicos.

Epiſcopus poteſt † inuocare
6 bracchium ſæculare, & cogere ad dandum, Innoc. & Abbas in c. venerabili de cenſibus.

Epiſcopus appellatur oculus
7 Dei, ideò debet à ſubditis debitum obſequium præſtari nec iudicare, aut lacerari 6 q. 1. c. oues paſtorem ſuum non repræhendant.

Epiſcopus poteſt delegare † be
8 neficiorum collationem non alteri, quam ſuo Vicario generali, intellige de futuris cap. conſtitutus de conceſsione præbend. ſed poteſt alteri priuato concedere poteſtatem conferendi certum beneficium vacans, ſed non vacaturum, dicto cap. conſtitut. per Scribentes. poteſt Epiſcopus cogere ad oſtendendum titulum beneficiorum Abbas in c. licet heli. de ſimonia, & ibi Felyn. Epiſcopus etiam poteſt ex cauſa

vna Parochia erigere duas;
cœtera huc pertinentia requi
rat ſtudioſus Lector in ſacris
canonibus, & in tractatibus
diffusè rem explicantibus;
pauca hæc inſeruiſſe placuit
futurorum Epiſcoporum
commoditate: quia ſumma-
timpoſita de facili mente re-
tinentur.

Additur his, quod † Epiſcopus
9 diſpenſat in irregularitatibus,
ex Concil. Trid. ſeſſ. 24. c.6.
de ref. concurrentibus, ſcili-
cet, vt pronunciat ex delicto
occulto, & intellige non pro
omninò occulto, ſed pro ut
correſpondeat pene occulto,
& prout opponitur manife-
ſto, vel publico, itaque in
hoc ſenſu dicetur occultum,
etiam ſi ſciatur à pluribus,
ſed non à maiori parte vici-
nie, & poſſit celari tergiuerſa-
tione, & hoc ſaluo ſenſu ve-
ro Sacri Concilij, & ſalua
correctione cui hæc, & om-
nia alia ſubijcio, Nauarrus
c.27. num.255. Henric. de
irregu. c.20. num.40. Zeccus
de caſu reſer. caſu vlt. Cande-
labrum aureum de irre. num.
325. & habeatur pro regula,
quod attendenda eſt radix
delicti, vt ſic occulta.

Requiritur ſecundo, † vt deli-
10 ctum non ſit deductum ad
forum contentioſum per ci-
tationem, quia tunc reputa-
bitur deductum ad forum,
nec ſufficeret informatio ca
pta ſine citatione, Genuenſis
c.67. num.5. nec ſufficeret ſi
complices fuiſſent tracti ad
Iudicium, vide Nauarr. de re
jud. conſ. 2.

Nec dicetur deductum ad fo
11 rum contentioſum in hoc
ſenſu ſi reus fuerit abſolutus,
etiam falſis probationibus,
Nauar. loco cit. neque ſi non
fuit abſolutus, nec condem-
natus, ſed ſe compoſuit cum
parte, & fiſco, ſi delictum eſt
tranſigibile, adhuc tamen
Epiſcopus diſpenſat, Genuē-
ſis loco citato, excipe ab hac
facultate homicidium volun-
tarium, & iniuſtum, nam non
poteſt Epiſcopus diſpenſare
ad exercitium ordinis niſi for
te poſſit diſpenſare ad reti-
nendum beneficium ſimplex,
ne egeat, Nauarr. conſil. 45.
num. 1. de homic. imò poteſt
diſpenſare in quocumque
quo ad beneficium, Innoc.
in cap. 2. de cleric. non ord.

miniſtran. hac facultate Concilij non poteſt diſpenſari in regularitate abhortus ſętus animati ex Conſtitutione Xiſti V.

Similiter diſpenſare poteſt hac
12 facultate Concilij in homicidio commiſſo pro defenſione vitæ propriæ, etiam cũ exceſſu moderamine volupta te tutelæ, idem pro defenſione vitę parentum, propinquorum, vel bonorum ſuorum, & alio quocumque quod non punitur à lege, vel non dicitur omnimodè voluntarium ſi fuerit occultum: diſpenſat Epiſcopus hac facultate Concil. Trident. l. c. Sed ſi non fuerit occultum remanebit in diſpoſitione iuris communis, & diſpenſatur cum tali, quo ſe minores ordines, & ad ſimplicem beneficium. Nauarr. loc. cit. c. 27. num. 18. & 40. Hoſt. in ſumm. de homicid. §. vltim.

Poteſt etiam diſpenſare in irregularitate ex mutilatione membri, ſi fuerit occulta prę fata facultate Concil. Sacra Congreg. vt teſtatur Genue. c. 6 num. 9. ſi fuerit publicè remanet in terminum iuris communis, vt diſpenſetur ad ſimplex beneficij, & ad mino. ordines.

Diſpenſat etiam Epiſcopus præ
13 dicta facultate, cum clerico promoto per ſaltum, ſi in ordine non miniſtrarent, imò ſi etiam miniſtrauerit ignoranter tamen. Nauarr. l. c. n. 242. idem dic de eo, qui miniſtrat in ordine, quæ non habet, c. 2. de cl. non ord. miniſt. & ibi gloſ. Hoſt. in ſumm. eod. num. 3.

Diſpẽſat etiam cum eo, qui non
14 approbatus acceſſit ad ordinationem, ante tamen prohibitionem factam ab Epiſcopo ſub pœna excommunicationis, Trid. c. 1. de eo, qui.

Diſpenſat etiam cum ordinetur abſque dimiſſorijs à non ſuo Epiſcopo, vel extra tempora à iura ſtatuta, c. conſultation. de temp. ord. & ibi gloſ. Nauarr. eodem ti. conſil. 38. & Bulla Pij V. non videtur reſeruare ſibi hanc diſpenſationem.

Diſpenſat ſimiliter † cum ordi-
15 natur ignorante ab Epiſcopo Hæretico, vel Schyſmatico, vel excommunicato, cuius

de-

denunciationem neſciebat. Nau.num.241.l.c.

Diſpenſat etiam cum Symonia-
16 co † dummodo non fuerit talis,in ordine,vel beneficio, Hoſtien.de ſymon.nu.16. in ſumm.ſed in ordine ſcienter, etiam occulto, haud quoq; ſtante prohibitione, clem.8. & Bulla, quæ incipitur Rom. Pontificem.

Sed cum ſymoniaco occulto in beneficio diſpenſat Epiſcopus, non tamen ad retinendum beneficium taliter acquiſitum, Nauarr.de ſimon. conſil.97. num.5. qui addit, quod diſpenſat Epiſcopus, et ſi ipſe Epiſcopus deliquerit circa hoc,num.12. ſed ſymonia publica, etiam ſi fuerit commiſſa ignoranter, etiã diſpenſat Epiſcopus, c.nobis de ſymon.& ibi gloſ.& V. de ſymoniacè,cum gloſ. Nauar. loc.cit.

Diſpenſat, vel abſoluet Epiſco-
17 pus, etiam à ſuſpenſione incurſa propter ordinem ante ætatem requiſitam ex Bulla Pij Primi, Cum ex ſacrorum,cum tamen peruenerit ad ætatem requiſitam ita cenſuit S.Cong. vide Frãciſ.Leonem in ſuo tract. cap. 23.num.53.qui ita refert.

Diſpenſat † cum criminoſis, &
18 cum adulteris, etiam ſimil. c.toti cleric. de iudic. & ibi gloſ.& cum eo, qui duellum commiſit, dumõ nõ fuerit ſecutum homicidium, vel membri mutilatio c. porrò de cler.pugn.in duel.Innoc.in cap. dilectus de ſer. in ord.

Diſpenſat etiam in bigamia ſimi-
19 litudinaria, Abb. in cap. primo quando cler. Nauarrus tenet poſſe, etiam diſpenſare cum bigamo vero, vel interpræetat. ſed communis eſt contrarium, cap. 27.numer. 197. intelligebat quo ad vsũ minorum ordinum ſuſceptorum, & Genuenſ. refert ita fuiſſe reſpõſum à Sacra Congregatione, quod non poſſit Epiſcopus. in praxi c. 113.

Item ibi diſpenſat etiam ad minores ordines,& ſimplex beneficium cum eo, qui ex defectu corporis fuit iudicatus irregularis ab Epiſcopo, cuius iudicio id remiſſum fuerat,vide Nauarr.loc.cit.num. 201.Innoc.in c.1.de corpor. vitiat.Candelabr.aur.n.174.

Di-

Diſpenſat etiam ad minores or-
20 dines tantum, & ſimplex beneficium cum in legitimis c. j. de filijs præsbyt. Io. Andreas ibidem in 6. Sylueſt. V. in legitimi n. 8.

Diſpenſat etiam cum expoſitis
21 ad omnes minores ordines, imò cum his facilius, quia Epiſcopus eſt pater horphanorum, Abbas in c. cum deputati de iud.

Et nota regulam † Epiſcopum
22 poſſe diſpenſare in omnibus irregularitatibus ad minores ordines, & ſimplex beneficiũ excepta bigamia, & homicida voluntario, eſt communis ſententia Scribentium in cap. ad audientiam de homicid. &
23 adde, quod id etiam poteſt facere quoad maiores ordines, in caſibus in quibus diſpenſare ei à iure expræſſe non prohibetur, c. nuper de ſent. excomm. & ibi gloſa adde neceſſitatem non habere locum in quibusvis prohibitionibus, itaque vrgente Eccleſiæ vtilitate, vel neceſſitate, maximè ex poſt facto, & ignorãtia excuſat Epiſcopus poteſt diſpenſare, Hoſtien. de temp. ord. num. 34. de æta. & qualita. num. 1. in ſua ſumma, Adde etiam quod ſi Epiſcopus ordinaret aliquem impeditum aliquo impedimento, quod ſciret ipſe Epiſcopus, licet nihil expræſſerit, tamen facto cenſetur diſpenſare dum ordinat Hoſti. de ſcrut. in ord. num. 6. Syluester ver. irregula. q. 28. & in omnibus caſibus gratis diſpenſandum eſt, vide Nauarr. de ſymon. conſ. 7. & Triden. de reform. ſeſſ. 25. c. 18. ſed hæc potiùs poteſtatem Epiſcopi reſpiciunt, nunc de officio pauca.

QVAESITVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Officium Epiſcopi, quod ſit & nu. 2. & 3.*
3 *Semenaria clericorum quare fuerint erecta.*
5 *Metropolitanus, & Archiepiſcopus ſunt idem.*
6 *Archiepiſcopus non poteſt vti paleo extra Eccleſiam.*
7 *Archiepiſcopus eſt Ordinarius ſua Eccleſia.*
8 *Archiepiſcopus an poſſit deferre Crucem ante ſe per to-*

tam Prouinciam.

9 *Archiepiſcopus punit ſuffraganeos impedientes quaſtores ipſius.*

10 *Archiepiſcopus poteſt de criminibus paruis ſuorum ſuffraganeorum cognoſcere.*

11 *Epiſcopus non poteſt ſubjicere Clericum ſuum inuitum alteri Ordinario.*

12 *Archiepiſcopus in cauſa appellationis non habet iuriſdictionem niſi inter appellantes.*

13 *Archiepiſcopus quomodo viſitat Diœceſim ſuffraganei, & quæ habeat de ſeruare nu. 14.*

15 *Suffraganei quare ita dicũtur.*

16 *Quæ aduertere debent Epiſcopi circa viſitatione Græcorum, & num. 17. & alijs ſequentibus.*

18 *Vſus carnium in die Sabbatho apud Græcos, quare tolleretur.*

29 *Epiſcopi tenentur reſidere in eorum Eccleſijs.*

30 *Item debent prædicare, non obſtante conſuetudine.*

31 *Epiſcopus qualis es debeat, & nu. 32.*

33 *Epiſcopus, quæ aduertere debeat circa clericorum ordinatione.*

34 *Item, quæ circa pluralitatem beneficiorum.*

35 *Poſſidentes plura beneficia qualiter ſint ſeculi.*

36 *Epiſcopus debet aduertere circa defenſionem iuris Eccleſiaſticorum.*

37 *Hæc defenſio circa quæ conſideratur.*

38 *Epiſcopus non debet prolabi additandum conſanguineos.*

Quod eſt officium Epiſcopi?

1 Dic, quod eſt conſecrare Eccleſias, altaria, & virgines conficere Chriſma, & cum ipſo confirmare, c. quamuis 68. diſt.

Epiſcopi etiam eſt ordinare, 2 † item coſtructio altaris in Eccleſia conſecrata nam ante conſecrationem Eccleſiæ liceret conſtrui altare, ſed poſt conſecrationem non licet niſi de licentia Epiſcopi, & contra faciens deponitur, cap. nullus de conſecratione diſt. 1.

Eſt etiam † officium Epiſcopi, vt 3 ſit procurator animarum, & diſtributor ſpiritualium, cap. clericum 11. q. 1. debet Epiſcopus ſcire legem ſacros ca-

nones

nones, & omnem ſacrã ſcripturam, debet etiam Epiſcopus intendere lectioni, orationi, & prædicationi cap. Epiſcopus ij. quæſt. vij. & cap. Epiſcopus nullam 88. diſtinct. debet procurare pacem inter ſubditos cap. ſtudium 90. diſtinct. immò poteſt excommunicare qui nolunt pacem facere c. placuit, & cap. prælatum eadem diſtinct. debet Epiſcopus pauperibus prouidere c. fratrem 86. diſtinct. debet etiam Epiſcopus curare, vt in Eccleſijs Parochialibus adſint magiſtri qui inſtruant pueros in artibus liberalibus, & alijs vtilibus præcipuè vero in fidei rudimentis cap. de quibuſdam 37. diſtinct.

Ad hunc effectũ † S. Syn. Triden-
4 tina diuinitus inſpirata ſeminaria Clericorum erigi mandauit quibus, & Ciuitati, & Diœceſi conſulitur vt experientia compertum eſt hic Beneuenti ex èius florentiſſimo in omnibus ſcientijs Seminario, quod à B. M. Cardinali Iacobo Sabello prius erectum deinde à Maximiano de Palumbaria, & Pompeio Cardinali Arigono cenſibus, & beneficijs auctum fuit, & nunc ab Ill. Alexand. de Sangro Patriarcha Alexandrino Archiepiſcopo ſucceſſore etiam auctis cenſibus vigilantiſſima cura ſub diſciplina doctiſſimorum Patrum Societatis Ieſu non in Grammatica ſolum, & humanioribus literis, ſed in artibus liberalibus, præcipuè vero in morali ac in ſpeculatiua Theologia eruditur in muſicis vero concentibus maximè etiam floret.

Nunc ad rem quæ hic diximus de Epiſcopo etiam Archiepiſcopo conuenire clarum eſt, vltra ea quę infra ſequuntur, & quæ ſupra poſita ſunt, & probatur.

Metropolitanus, † & Archiepi-
5 ſcopus ſunt idem, ſed metropolitanus ſumit nomen ad Eccleſijs, & earum numero, & dicitur à metro quod eſt menſura, & polis, idelt ciuitas Archiepiſcopus vero trahit nomen à perſonis, & dicitur ab arcos quod eſt princeps, ſcilicet quod ſit princeps Epiſcoporum vide Cardinalem in Clement. ij. de

priuilegijs, & ibi DD.
Archiepiſcopus † non poteſt vti
6 pallio extra Eccleſiam cap. cum ſuper de author. & vſ. pal. & pallium eſt aſſumptum de corpore Beati Petri, & eſt inſigne ornamentum Archiepiſcopi quod-quod notatur iuriſdictio, & hoc pallium non poteſt extrahi prouinciam cap. ex tuarum eodem titulo, de authoritate, & vſu pallij, & hoc pallium non remanet Eccleſiæ, ſed ſepellitur cum eo Archiepiſcopo, & ante traditionem non debet quis appellari Archiepiſcopus, quod pallium debet peti inſtanter ſaltem intra tres menſes à die conſecrationis ceſſante impedimento cap. 1. cap. dilect. eodem titulo, & nota hic, quod ſi electus in Archiepiſcop. ſi ſit, Epiſcopus non poteſt alios conſecrare, ante receptionem pallij 1. diſtinct. §. 1. eodem, & † Archiepi-
7 ſcopus eſt ordinarius ſuę prouinciæ cap. per ſingulas cum ſequent. 11. quæſt. vlt. vj. 7. viij. cap. paſto. alis de officio ordinarij, eodem titulo, & eſt maior ſuis Epiſcopis, ſed eſt Dięceſanus in ſua Dioeceſi, & nõ Archiepiſcopus, in prouincia verò eſt Archiepiſcopus Clem. ij de priuileg. §. 1. & ibi Card. itaque reſpectu dięceſis dicitur Epiſcopus, reſpectu prouinciæ, dicitur Archiepiſcopus nota quod dioeceſis fuerunt diſtinctæ tempore Dionyſij, gloſ in cap. prouinciæ 99. diſtin. & dioeceſis dicitur quaſi diuiſio c. vni. x. q. iij.

Archiepiſcopus † poteſt facere
8 deferri crucem ante ſe per totam prouinciam, & populum benedicere, Cardin. in Clem. ij. de priuileg. c. 11.

Archiepiſcopus † punit ſuffra-
9 ganeos impedientes quæſtores ipſius Cardinal. in clem. j. de poenit. & remiſs.

Archiepiſcopus † per ſacros Ca-
10 nones de criminibus paruis ſuorum ſuffraganeorum poteſt cognoſcere, & ipſos punire cap. ſacro de ſenten. excommun. & 10. quæſt. 4. cap. quia cognouimus. Ioannes Andreas in cap. ſi litigantes de offic. ordin. in vj. Hodie id non poſſunt ex conſtitutione Apoſtolica. De cauſis ciuilibus indifferenter, cognoſcunt

etiam

etiam ſi ſubditi agere velint contra Epiſcopum, ſed ſi Epiſcopus agat contra ſubditum non coram Archiepiſcopo, ſed eligendi ſunt arbitri cap. ſi clericus 11. quæſt. j. Abbas in cap. paſtoralis de officio ordinarij vide ibi ſcribentes. Regulariter ſubditi Epiſcopi adeant Archiepiſcopum per appellationem cap. venerabilis de ſent. excomm. in 6. cap. Romana de appellat. in 6. & ita obſeruatur quod ego obſeruaui in hac metropolitana Curia Beneuentana per tot annos quibus fui Auditor generalis itaque Archiepiſcopus cognoſcit de cauſa ſuffraganei deuoluta per appellationem cap. duo ſimul de offic. ordin. & Romana de foro competenti. Immò nec de conſenſu partium, nam clerici non poſſunt ſine conſenſu proprij Epiſcopi conſentire in alienam iuriſdictionem cap. ſignificaſti de foro compet. Gemin. in c. 1. de foro competent. in 6.

Nec Epiſcopus † poteſt ſubijce-
11 re clericum ſuum inuitum alteri ordinario Hoſtien. de for. comp. nu. 14. licet poſſit delegare alteri cauſam ipſius.

Archiepiſcopus † in cauſa ap-
12 pellationis non habet iuriſdictionem quo ad alios niſi inter appellantes tantum vide cap. 1. de foro comp. in 6.

Archiepiſcopus viſitat † diœce-
13 ſim ſuffraganei cauſa prius cognita, & probata in Concilio prouinciali Trid. ſeſs. 24. c. iij. de reformat.

Archiepiſcopus † in cauſis ap-
14 pellationis ſuffraganeorum debet obſeruare regulas datas à ſacra Congregatione pro cæteris remitto lectorem ad authores id fuſius tractantes, hæc obiter dicta ſint; adde his quod Archiepiſcopus poteſt bandire ex tota prouincia ſua, eius ſubdito delinquentes.

Dicuntur † aut Epiſcopi, ſuffra-
15 ganei Archiepiſcop., quia ſuffragantur illis in conſecratione, & in alijs. Nam Archiepiſcopi debent requirere cõſilium Epiſcoporum in ordinatione prouinciæ cap. 1. & ij. 11. q. iij. & in conſecrat. Epiſcopor. debent habere alios Epiſcopos ſecundum xlv. diſt.

ebent etiam Epiſcopi † aduer-
5 tere in viſitatione Græcorũ,
ſi quò haberent in eorum
diœceſibus,(quod ego aduer-
ti in viſitatione duorum lo-
corũ quæ ſunt in diœceſi hac
Beneuentana, nempè Caſali
Græcorum, & Caſalis nouo
de Mõte Rotano) quod Græ-
ci tenentur credere Spiritum
ſanctum procedere etiam à fi-
lio; licet hoc non teneantur
pronunciare,niſi ſubeſſet ſcã-
dalum,ſeù ſi neceſſitas poſtu-
laret profitẽdi fidem Catho-
licam, maximè cum ſunt in-
ter Latinos in hoc enim caſu
tenerentur etiam pronuncia-
re, & hæc, & cætera, quæ in-
fra ex conſtitutione Apo-
ſtolica ſuper reformatione
Græcorũ fel.record.Clem.8.
& aduertant etiam Epiſcopi
17 † nunquam Græcis, ſeù Ca-
logeris curam animarum cõ-
mittere,niſi ex neceſſitate,vel
alia iuſta cauſa id facere co-
gerentur, ſed præsbyter ſæ-
culares Græci abiuratis ſchiſ-
mate,& erroribus Græcorũ,
& bene inſtructi in fide Ca-
tholica poſſunt inſtitui in Ec-
cleſijs Græcorum; quod ego
obſeruaui in prædictis locis,
imò nũq̃ externũ Græcũ ad ce-
lebrandũ admiſi, niſi haberet
fidẽ ab Vrbe Roma à deputato
ſuper Græcis, ſic etiã ſi ad re-
cipiẽdũ ordines huc veniſſet.
Futuri Epiſcopi prætereà † ſciant
18 tolerandũ eſſe apud Græcos
vsũ carniũ in die Sabati,vbi ſi-
ne ſcandalo id fieri poteſt, in
locis tñ ipſorũ,& inter eos tñ
& vt nõ teneãtur ad ieiuniũ
in die Sabati ĩ Quadrageſ. ex-
cepto vno Sabato sãcto;& hoc
ex antiqua traditione,ſed te-
nẽtur dũtaxat ad abſtinentiã;&
hic dies Sabati ſi forte cõpre-
henderet in alijs ieiunijs ꝑ an-
nũ,cõmutet in aliũ diẽ ꝓ ple-
bib. Græcis,ab ipſis diœceſanis
Debẽt Epi perſuadere Græcos
in eorũ diœceſibus degentes,
vt obſeruẽt,vigilias,& ieiunia
latinæ Eccleſiæ,ſed ad id non
cogant,cũ ipſi, qualibet heb-
domada fer.iiij.& vj.ieiunent
aduertãt tñ Epi,ſi id obſeruẽt.
Debẽt etiã ſtudere Epi eos pau-
19 latim ad ritũ latinæ Eccleſiæ
reducere,Ita reſcripſit S. Cõ-
greg.Cõc. Ill.Max. Archiep.
Beneu.cũ eius noĩe ad limina
viſitãda miſſum ſum præfecti
Sac.Cõgreg. Illuſtriſs. Card.
Matthæi b.m.nã Epi tenẽtur

per ſe, vel per alios ſingulis biennijs viſitare l mina ex cõſtitut. Apoſt. & ſingulis annis ſi nõ diſtãt niſi per duos dietas ab vrbe, cap. iuxta 93. diſt.

Debent Græci iſti obſeruare feſta de præcepto S.R. Eccleſię, & ita obſeruãt in hac diœceſ.

Debent præterea aduertere † circa
20 ca adminiſtrationẽ Sacramẽ-
torũ, & qđ in adminiſtratione Baptiſmatis, vt Græci nõ conſignent Baptizatos in fronte Chriſmate, more Eporum ſed conſignẽt, vbi latini, & in eorũ forma Græca, omittant illa verba ſignificantia talẽ conſignationem, & accõmodãt, vt habet forma latina, in hoc.

Circa ſacramẽtũ † Confirmatio-
21 nis Epi latini infantes alios
Baptizatos à Græcis de facto chriſmate in fronte conſignatos, confirment, & tutius eſt, ſi id ſub cautela faciant, & ſub conditione faciant, id eſt ſi es confirmatus, ego te non confirmo, ſed ſi non es confirmatus, &c. & id præſertim, cũ veriſimilẽ dubitari poſſit, quòd ab Epis Græcis baptizati fuerint.

Circa ſacramentũ ſãctiſs. Eucha-
22 riſtiæ, † qđ pro infirmis aſſeruã-
tur, vt renouetur ſīgulis octo diebus, vel ſaltẽ quindecim, renouetur, non aſſeruetur toto anno, ſi tñ aſſeruatũ fuerit, ſaltẽ in fine anni ſumatur, & vſus, ſeu abuſus fundẽdi, vel etiã miſcendi ſacro oleo, ac iterum coquẽdi, vel alios exſiccandi ſpecies ſacramẽti feria v. Cœnæ Dñi, vt deinde aſſeruent, tollatur hic abuſus.

Si Græci velint accipere altaria portatilia ab Epis Latinis cõſecrata, ipſis permittatur, ſin minus vti poſſint eorũ thronis ſuper altaria lapidea ponendis, ſed habeant corporalia more latino, niſi vtantur eorũ thronis pro corporalib.

Circa ſacramẽta † pęnitentiæ. In
23 caſu neceſſitatis, præsbyteri
Græci Catholici poſſint abſoluere latinos, forma Cõc. Florent. præſũpta, & id dũmodò ſciãt, & intelligãt latinos cõfitẽtes, & poſt formã latinã, dicãt orationẽ illã deprecatiuã, quã pro forma huius abſolutionis dicere tñ conſueuerunt.

Nõ tolerent † abuſum, vt vir, &
24 vxor ſimul confiteantur eidẽ
Cõfeſſori, & aqua benedicta ex ritu Græco in die Epiph. vel p⁹. die mẽſis cõſecretur in Eccleſia, vt fideles aſpergãtur

Circa

Circa oleum ſanctum † Cathe-
25 cumenorum,& infirmorum,
non ſunt cogendi præsbyteri
Græci,niſi accipere Chriſma
à Latinis Diœceſanis,nam cæ-
tera olea,ab ipſi ex veteri ri-
tu conficiuntur, ſeù benedi-
cuntur, ſed Chriſma præsby-
teri Græci non poſſunt acci-
pere ab Epiſcopis Græcis,
ſchiſmaticis,&externis,& co-
munionem ſuam ſancta Sede
Apoſtolica non habentibus,
& ſi acceperunt puniantur à
Diœceſanis,qui vti eis non
permittant.

Circa ſacramentum † Ordinis,
26 ordinati ab Epiſcopis Schiſ-
maticis,ſeruata debita forma
recipiunt caracterem,ſed non
exequutionem ideò ſuſpenſi
ſunt,qui tamen emendati, &
correcti,reconciliandi ſunt,&
abſoluendi cum pœnitentijs
ſalutaribus, dummodò erro-
rem,vel ſaltem Schiſma ordi-
natoris abiurent in iudicio
publicè,vel ſecreto,pro qua
litate facti.

In alijs verò ordinibus per eos
forſan ritè ſuſceptis;miniſtra-
re non permittatur,niſi cum
talibus fuerit diſpenſatũ per
ſedem Apoſtolicam,ſiuè eius
authoritate ſuper huiuſmodi
irregularitate.

Si fortè venerunt in eorũ Diœ-
ceſibus Epiſcopi Schiſmatici
nõ eſt eis permittendũ admi-
niſtrare ordines,vel aliam iu-
riſdictionem adminiſtrare ſed
potius ſunt detinendi,& ſcri-
bendum eſt ad Sanctiſſimũ,&
reſponſum expectandum.

Attendatur,† quòd Græci ordi-
27 nata ſine dimiſſorijs Epiſco
pi Latini in cuius diœceſi ſunt
ſuſpẽſi ſunt, & ſi miniſtrauẽ
rint in ordine ſuſcepto, Irre-
gulares effecti, vt Latini, effi-
ciunt in tali caſu, & non di-
ſpenſat, niſi ſedes Apoſtoli-
cæ,vel de eius auctoritate
ideo ad Epiſcopus, petendã.

Si occurrerit, ad Epiſcopus La
tinus voluerit ordinare ali-
quẽ Græcũ qui in Baptiſmate
fuerit à præsbytero Græco,
in fronte Chriſmate, defacto
conſignatus, debet prius ſub
conditione,vt ſupra.

Attẽdatur ab *Epiſcopis*† vt præſ-
28 byteri vidui, diuerſum ab a
lijs,habitum deferant, vt in
ter noſcantur,tàm inter ipſos
Græcos,quàm Latinos.

Præterea *Epiſcopi*† tenentur re-
29 ſidere in eorũ *Eccleſijs*, nec

inde

inde diſcedere, niſi ad tẽpus ob cauſas in Trid.explicatas, vide ſeſs.6.c.1.& 23.c.1. de refor.Sed vid.etiam Caiet.in 2.2. q.185.artic.1. & Sotus lib.10.de iuſtitia,& iure q.3. rem hanc acrius explicantes.

30 Præterea debet † prædicare, licet conſuetudo cõis inoleuit,vt per alios prædicent,at tamen ſecurius eſſet per ſe ipſos ad exequi,nàm in conſecratione ei dicitur. Accipe Euangeliũ, vade prædica populo tibi commiſſo,idem docet Concil.Trid. idem docet nomen paſtoris dixit enim Dñs Petro,& in eo,omnibus paſce oues meas, idem Dominus,Ioan. enim oues ſequuntur paſtorem, & vocem eius audiunt, idem Paulus act.20. non enim ſuubterfugi,quominus annunciarem omne conſilium Dei vobis; & paulo ante,dixerat,vel ſcitis,qui nihil ſubtraxerint vobis vtilem,quominus annunciarem vobis,& docerem publicè,& per domos,Exechiel. c.33. & tu filij hominis ſpeculatorem dedi te, & in fine, ſanguinem autem, eius de manu tua requiram.

Præterea † debet eſſe perfectus
31 Epiſcopus D.Th.2.2.q.184. art.9.& pluſquam ſunt religioſi, qui hi ſunt in ſtatu acquirendæ, Epiſcopis in ſtatu iam perfecto;Paul. ad Tol.2. & Dominus Matth. 5. vos eſtis ſal terræ,itaque Epiſcopus eſſe debet perfectus,i.ardentiſſima charitate Dei, & proximi quod datur, ita vt diuitias Eccleſiæ ſuæ, non ſuas eſſe exiſtimet, & quod non habet ad poſſidendum tanquam proprias,ſed ad diſpenſandum,vt alienas,idem circa caſtitatem,vt angelica puritate Deo miniſtret; & vt homines,& fęminas, quibus pręeſt,diligat,vt filios,& filias & nullam incontinentiæ ſuſpicionẽ illis tribuat.Proinde non habeat domi perſonam vllam, vel ob adoleſcentiam, vel ob ornatum ob quã carnali affectione à perpẽſus credatur,foris autem,cum nulla vnquã muliere ſine teſtibus loquatur, ad præcipuè, erga moniales de quibus hi in ſerotino ſcrutinio, aut omnes vnanimiter dilige,aut omnes
32 pęnitus ignora;debet † etiam Epiſcopus eſſe perfectus cir-

ca humilitatē, & obedientiā, erga Dei,& ſuperiorū mādata,& præcipuè circa illud qđ promulgatur Io. in 1. epiſt. Debemus pro fratribus animas ponere, & multo magis diuitias, quietem delitias, & commoda omnia.

Hæc pfectio excludit ludos,venationes,& alias vanitates ad rem non facientes,nā munus Ep̄o,eſtvaldè laborioſum,ſed magna habet præmeriti.

Præterea debet† Epiſcopus ad
33 uertere,& bene conſiderare circa Clericorum ordinationem, circa quòd teneant mēte,quòd optandū eſt, vt Clerus multiplicetur, dum digni ſunt,i.vt multi ſint,qui clericatu digni inueniantur, ſed cum magno delectu eligēdos eſſe Clericos ordinandos nā indignos promouere, eſt Eccleſiam diruere,& non edificare, ideo clamabat Apoſtolus,nemini manus citò impoſito.1.ad Tim.5.& Trid.ſeſs. 23.c.2.&16.vbi,inter cætera debet nullū debere ordinari ad tit.patrimonij, niſi vtilitate,vel neceſsitate Eccleſiæ,& qui aliter ordinātur,ꝑ ſua vtilitate ordinantur tali titulo.

Prætereat† debēt aduertere Epi
34 ſcopi circa pluralitatem beneficiorū, quā ſacri Canones damnant diſt.19. cum ſingula.& xxj.q.1.c.clericus,& in Trid.ſeſs.7.c.3.& 4.& ſeſs. 24 c.13 & 14.

Sed qui poſsidēt multa † bene-
35 ficia, ex diſpenſatione, ideò illi ſunt ſecuri ſi veritatē iuſtę cauſæ expreſſerunt Summo Pōtifici,quia ſi cauſa diſpenſandi iuſta eſt, ſunt tuti, ſin minus, in foro poli non ſint tuti,& foro fori.D.Th.quo lib.9.art.15. Andrianus in q. de reſtit.dubio de pluralitate beneficiorum,vel præbendarum, Sotus lib.3.de Iuſtit.& iur.q.6.art.3.quos refert, & ſequitur doctiſsimus, & Illuſtriſs. Bellarminus in ſua admonitione, & inter Canoniſtas,Abb.Io.Andr. Hoſtienſ. in c.dudus 2.de elect.vide Dionyſium Cartuſianum. in lib. contra multiplicitatem beneficiorum, refert ſuper hac quæſtione Illuſtriſsimus Bellarminius, ex ſententia cuiuſdam docti Theologi,ita Pariſ. fuiſſe determinatum à plurimis doctiſsimis Theologis, inter quos veriſimile eſt

fuiſſe

fuiſſe D. Thomam, nam fiunt (inquit) de ann. 1238.
Præterea debet † Epiſcopus ad
36 uertere circa defenſionem iurium Eccleſiarum, & in hoc maximè elaxit Illuſtriſs. Maximilianus de Palumbaria Domicillus Romanus Archiepiſcopus Beneuentanus, cui, vt Auditor, & Viſitator per multos annos inſeruiui, circa
37 quam defenſionē† duo ſunt conſideranda ab Epiſcopo. Primum, vt nihil tenere, & ſine conſilio agat, ſed conſilio virorum peritorum, & ſi non adſint præſentes, ſcribatur, & conſulantur abſentes, ſi tempus patietur, ſin minus orationis auxilio, & bona intentione, & Deus aderit. Secundum eſt, vt ſic viuant Epiſcopi, vt Principes, & illorum miniſtri intelligant, illos non præbere occiſiones cum illis rixandi, ſed cum Dei timore, & honore duci ad defenſionem Eccleſiaſticæ libertatis, alioqui eorum amicitiam optare, & magnificare, & reuere, ad hanc curam incumbere (præter Eccleſiaſticæ libertatis offenſionem) vt cum eis amicitiam conſeruēt, multi enim principes huius ſęculi amicis Epiſcopis multa concedunt, quæ alijs quos aduerſarios putant, & credunt, non concedunt, & in hoc etiam valet dexteritas Vicarius ipſius Epiſcopi, vt ipſius cum Dominis ſecularibus amicos conſenſio, & quantum fieri poteſt ſine rei Eccleſiaſticæ iactura, vt dictum eſt; in qua re ſicut in multis, imò in toto regimine eſt laudanda prudentia Reuerēdiſs. D. Io. Petri Miulli Vicarius Generalis Illuſtriſs. D. Alex. de Sangro Archiepiſc. Beneuent. qui, & amicitia cum Baronibus, & Pręſide prouincię conſeruat, & iuriſdictionem inter Eccleſiæ nullum intereà detrimētū patitur quod maximè eſt laudandum, & imitandum.
Præterea aduertat † Epiſcopus,
38 ne probabatur additandum conſanguineos qui ob iuſtū Dei iudicium, quò magis impinguatur, & locupletati relinquatur, eo magis beneficiorum obliuiſcantur, & eo citius profundant ipſorum ſeruandae ergo eſt eis obſeruanda regula Tridēt. ſeſſ. 25. cap. 1. per hæc verba, Omni-

nò,&c. Quam Regulam Diu. Auguſt. accuratiſſimè obſeruauit, de quò ſcribit. Poſſidius, in eius vita circa finem, eis vt Cæſaris erogauit, non vt diuitias haberent, ſed vt, aut non egerent, aut, vt, minus egerent. Item ante Diu. Auguſtinum docuit D. Ambroſius 1. de officijs cap. 30. eſt etiã, inquit, pro illa prohibẽda liberalitas, vt proximos ſeminis ſui non deſpicias, ſi egere cognoſcas, nõ tamen, vt illi ditiores fieri velint, & quod cũ poſsit cõferre pauperibus, illis tribuatur.

Præterea, relicta quæſtione illa, ac ſint prælati dñi redditnũ Eccleſiæ, & an teneantur reſtituere, ſi malè expẽderunt, nam itur ad pœnas ſi peccatum contra Iuſtitiam, non ſecus, ac ſi peccatum contra charitatem afferam tantum dicta Sanctorum, circa vſum rerum Eccleſiarum, vt ad aduertant Epiſcopi D. Hieron. in epiſt. ad Nepotianũ Clericus, qui in terra debuerit non futuram partem Domini, nec Dominus partẽ eius. Sanctus Proſper lib. 2. de vita contemplatiua cap. 9. & allij docent Epiſcopum, qui habet patrimonium, non poſſe viuere ex redditibus Eccleſiæ, niſi fortè patrimonium ſuum Eccleſiæ donauerit Diuus Bernardus declarant verba (Ecce nos reliquimus omnia) ſatis Seuerius loquitur. Claſſici verò DD. Mitius loquuntur Diu. Thom. 2. 2. quæſt. 185. artic. 7. diſtinguit de bonis Eccleſiaſticis, alicubi inquit, ſunt diſtincti redditus, ideſt Epiſcopi Eccleſiæ, clericis, & pauperibus, tunc Epiſcopus ſola ſua portione, vti debet, vbi verò non ſunt diſtincti peccãt mortaliter Epiſcopi, ſi ſibi appropriant aliena ad theſaurizandum, & nõ sũt cõtenti teneri ſuppellectili, & frugali vtuntur Diu. Thom. vide Caiet. 2. 2. quæſt. 185. artic. 7. & Sot. 10. de Iuſtitia, & Iure quæſt. 4.

DE DVBIIS Curioſis.

QVAESITVM CLIV.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus contra prohibitionem Epiſcopi, vt nemo accedat excommunicatus, vel, &c. an ſit ordinatus.*

An ſit ordinatus, qui accedit ad ordinationem contra prohibitionem Epiſcopi ordinantis, vt nemo accedat excommunicatus, vel non examinatus, vel alias inhabilis ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, & ipſe accedat cum tali cenſura, vel defectu, & non legitimè?

1 DIc † quod ſic, & eſt ordinatus, etiam quod ſic excommunicatus, & ratio eſt, quia Epiſcopus ordinatus conſentit in illo indiuiduo, licet diſſentiat in ſpecie, & diſſentire videatur. In Pontificali antiquo, viderat poſtea benedictio, quæ nunc in moderno, ibi non adeſſe, quod non vidi. Ita tenuit P. Pecorarius à me ſæpè laudandus.

QVAESITVM CLV.

SVMMARIVM.

1 *Mulier adultera an teneatur reuelare, quæ concepit ex adulterio ad euitandum damnum veri hæredis.*

An teneatur mulier adultera, quæ concepit ex adulterio, reuelare ad euitandum damnum veri hæredis, filium ſpurium, putatum vere filium?

1 DIc, quòd conſtat omnium ſententia, mulierem, quæ poteſt reuelare adulterium, abſque mortis, & infamia periculo, teneri reuelare, aliàs teneri ad reſtitutionem, his tamen conditionibus, prima, vt probari poſſit, filium eſſe ſpurium, ſecunda, vt ſciat eius reuelationem eſſe vtilem ad illati damni reſtitutionem, Couarr. ad regul. pecc. par. 1. num. 5. relect.

Sed nota, quòd filius non tenetur credere matri, ita reuelant.

QVAESITVM CLVI.

SVMMARIVM.

1 *Vt in ſummario.*

An qui propinat potionem, vel puluerem emptam à vendentibus in publicis plateis, vulgo li Salta in banco, alicui pro aliquo morbo, & ille moritur, dare incurrat irregularitatem?

1 Dic quòd ſic? ſi abſque conſilio Medici, dederit, & ſequutum ſit homicidium caſuale, Sayrus decentur. .6.7.c.6.num.12.

Sed cautela † eſt Collegium

2 Medicorum, illam potius naturaliter eſſe abſolutum talis morbi, & non ad mortem. Has etiam cenſui P.Euangeliſta Theolog.Societatis Ieſu Beneuent.

QVAESITVM CLVII.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus contra me mihi inimicus poteſt à me prohiberi decretũ Iudicis.*

An poſſim iuridicè prohibere Aduocatum mihi inimicum à cauſa, quæ agitatur contra me?

1 Dic quod poſſum decidi Iudicis prohibere me ſit aduocatus contra cauſam meam aduocatus mihi inimicus. Ita refert pluries Iudicibus in Senat. Luſitan. Aluar. Bellapert. in Cand. vniform.Borrell.ſumm.deciſ. vt de aduoc. num.98.

DE MVLIERE prægnante &c.

QVAESITVM CLVIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier prægnans, vel. quod an poſſit ſine peccato ſummere medicinam, num.2. & 3.*

An mulier prægnans, ſine periclitans in partu poſſit ſine peccato ſumere medicinam ſibi ſalutarem, vt euadat periculum mortis, ſed cum periculo fętus, vt eſſet mittere ſanguinem, introire balneam, pharmacum ſumere, & ſimil.

1 Dic, quod ſi medicina eſſet remedium ſalutare matri, & non ordinatum ad interitum fętus, per ſe, ſeu ex ſui natura, licitum eſt matri ſumere, ſi credat probabiliter fętuum propterea, non interiturum, licet per accidens præter intentionem ipſius, inde ſequeretur interitus fętus, vt licitum eſſet matri prægnanti, currendo fugeri, vt ab incendio, vel alio ſe periculo, liberaret, licet ex fuga, ſequatur periculum fętus.

Sed † ſecus eſſet dicendum, ſi
2 medicina, quam mulier prægnãs infirma eſſet ſumptura, eſſet ex ſui natura apta, accomodata, & inductiua interitus fętus, vt ſi daretur ad faciendum abortum, vel alias violenta, quia tunc non liceret matri ſumere, etiam vt ſe à morte liberaret, nam mater non habet ius tuendi ſe cum præiudicio alterius, idest interitu fœtus, cum poſſit eſſe, vt mortua matre, adhuc ſit ſpes vitæ, pro li, vt experientia viſum eſt.

Secus † eſſet, ſi fœtus non
3 eſſet animatus, quia tunc pro ſalute matris licet ei ſumere medicinam, etiam ſi per accidens, vel præter intentionem, ſequatur impedimentum, ne fętus fiat animatus, Nauarr. cap. 25. num. 62. Armil. abortus, num. 2. Nota, quòd Hippocrates iurauit per Deos non daturum medicinam grauidis mulieribus ob periculum abortus.

DE ESV CARNIS in infirmitate, &c.

QVAESITVM CLIX.

SVMMARIVM.

1 *Religionis quibus ex regula prohibetur vſus carnium,*

an

an liceat commedere in articulo mortis.

An liceat religioſis, quibus ex regula prohibetur etiam in articulo mortis comedere carnes, non obſtante regula, comedere maximè de conſilio medici ad euadendum periculum mortis, & ſi pec.et comedendo, vel non comedendo ſtante regula?

DIc, quòd licebit comedere, aliàs peccat, & talis regula in hoc caſu non ligat Silue. V. votum 2. quæſt.14. & ratio eſt, quia in tali caſu abſtinere, eſſet contra ius naturale, quo quis tenetur vitam ſuam conſeruare medio conuenienti, licèt Gerſon de continent.tractat. 29. & alij ſentiant contrarium, ſed quæ ſit probabilior ſententia, iudicium ſie datis.

DE CONSTITVTO in extrema neceſſitate victus, &c.

QVAESITVM CLX.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutus in extrema neceſſitate an poſſit commedere carnem hominis.*

An conſtitutus in extrema neceſſitate poſſit comedere carnes hominis, ſiuè naturaliter mortui, ſiuè in bello occiſi, cum non habeat alium cibum, quo poſſit viuere?

1 DIc, quòd in † ſolo caſu extremæ neceſſitatis, licitum eſt, Nauarr. cap.23. num.222. Abulen. in 4. Regum, cap.6.q.22. Caiet. in 2.2.q.187.art.10. ad 2. Alij negant, quia comedere tales carnes videtur contra dictamen naturæ, & inclinationem, & huius ſententiæ videtur eſſe Diu. Thom. 2.2. quæſt.142.art.4. ad tertium, & Vict. in prælect. de temp. c.6. ego adhæreo cũ D. Tho. Doct. Angel. ſalua meli. ſent.

DE

DE INFIRMO NOLENTE comedere.

QVAESITVM CLXI.

SVMMARIVM.

1 *Infirmus an teneatur comedere carnis ſub pœna peccati.*

An infirmus nolens comedere peccet,& teneatur comedere ſub pęna peccati mortalis?

1 DIc,qđ infirmus,† qui habet ſpē vitę,ſub mortali tenetur comedere,& ſumere medicinā oportunam cōſilio Medici, niſi excuſaretur debilitate potentiæ appetitiuæ, vt ſi non poſſet ſine maximo dolore,& nauſea, quia tunc excuſaretur à mortali, maximè, ſi parua, aut nulla eſſet ſpes vitæ, ſi ſumeret cibum,vel medicinam, & ratio eſt, quia in tali caſu non tenetur vitam cum dolore, & diſpendio conſeruare.

DE PECCATO CARNIS ob vitæ conſeruationem.

QVAESITVM CLXII.

SVMMARIVM.

1 *Fornicari pro conſeruatione vitæ,an ſit mortale.*

An ſit mortale fornicari pro cōſeruatione vitæ?

1 DIc, quod ſic, † & nullo modo licet, tanquam actus intrinſecè malus, qui ob nullum bonum finem, fieri poteſt, tum etiam, quòd actus carnalis, non eſt ordinatus ad conſeruationē vitæ particularis perſonæ, ſed ad procreandum,pro conſeruatione ſpeciei in legitimo matrimonio,& hoc, etiam ſi de conſilio Medici,quod quidē eſſet peſſimum; liceret tamen in caſu, quo medicus id iudicaret,& imponeret viro cum vxore ſua pro conſeruatione vitæ, quia tunc vir peteret medio, aliàs ſibi licito, Victor. in prælect. de temperam.num.9.

DE EXERCENTE ludum periculoſum.

QVAESITVM CLXIII.

SVMMARIVM.

1 *An peccat qui exercet ludum periculoſum exponens ſe periculo vitæ.*

An peccet, qui exercet ludum periculoſum, exponens ſe periculo vitæ?

1 DIc, quòd non, ſi eſt ita exercitatus in illo, & peritus, vt nullum probabile periculum mortis, aut læſionis corporis grauis ei immineat, aliàs non excuſaretur à mortali, quia exponit ſe periculo, Nauar. cap. 15. nu. 8. & Sapient. qui amat periculum, peribit in illo.

DE FVGA DAMNATI ad mortem.

QVAESITVM CLXIV.

SVMMARIVM.

1 *Damnatus ad mortem, an poſſit licitè fugere à carceribus, & num. 2.*

3 *Carceratus an licitè poſſit frãgere carceres, & aufugere.*

4 *Conſanguineis, & amicis an liceat afferre limas &c. carceratis, vt inde aufugeant.*

An damnatus ad mortem iuſtè, vel iniuſtè, poſſit fugere à carcere licitè, & euadere?

1 DIc licere, dummodò ſit ſine violentia cuſtodis, vel miniſtrorũ damnoſa nimium, vt vulnerando, aut mutilando, quia id eſſet mortale. Diu. Thom. 2. 2. quæſt 69. artic. 4. ad ſecundum qui dicit non licere, ſi ſit iuſtè damnatus, quia tenetur ſubire pęnam debitam, & ibi Caiet. Sil. V. fugere, Nauar. c. 17. num. 202. Et procedit etiam, ſi Iudici, vel cuſtodi probabile periculum grauis damni ob eius fugam immineat, Sotus 5. de Iuſtit. & Iur. quæſt. 6. artic 4. Nauarr. loco citato.

Ita etiam licebit fugere reo, qui iuſtè, vel iniuſtè quæritur à miniſtris Iuſtitiæ, vt capiatur ſiue pro ciuili cauſa, ſiue pro criminali quæratur, dummodò habeat intentionem ſatisfaciendi parti lœſæ, & ratio eſt, quia de iure naturæ poteſt fugere graue damnũ, quod ſibi imminet, ſi eſſet

3 appræhenſus. Ita etiam licet carcerato ſiuè iuſtè, ſiuè iniuſtè, ſiuè ob delictum verum, ſiuè præſumptum frangere carceres, & fugere, ſine tamẽ violentia cuſtodis, vel miniſtrorum Iuſtitiæ, vt ſupra, Nauar. loc. cit. licet aliqui negent, vt Enricus colibet 9. ar. 25. & Maur. 4. ſent. diſti. 25. q. 2. & Sil. V. fugere, qui dicunt eſſe mortale, ob periculum vitæ, cui ſe exponit, ſi caperetur, iux. le. 1. ff. de effract. & l. milites, & l. eius ff. de re mili. ſed prima opinio eſt probabilior.

Ex antedictis † ſequitur, in quo

4 caſu liceat conſanguineis, vel amicis condemnati afferre limas, vel malleos, vel aliàs coadiuuare ad fugam damnatum ad mortem, ſed Caietan. loc. cit. aſſerit in omni caſu licere, ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè fuerit damnatus, Sot. verò lo. cit. ſentit contrarium, quia violaretur iuſtitia, & hæc ſententia videtur probabilior, aliàs iuſtitia non haberet locum tutum, & rei, remanerent impuniti, quod non expedit rei publicæ.

QVAESITVM XXIII.

De occidente inuaſorem ad ſui defenſionem.

SVMMARIVM.

1 *Inuaſorem iniquum an liceat occidere num. 2. & 3.*

4 *Habere voluntatem occidenti iniuſtum agreſſorem ad defenſionem an ſit peccatum.*

5 *Clericus, qui interficit agreſſorem an peccat, & efferatur irregulares.*

An liceat occidere inuaſorem iniquum.

1 Dic licere † cum moderamine debito, ideſt ad defenſionem, & ſi aliter non poſſet euadere, quin ab eo occideretur fugiendo, percutiẽ-

do, vulnerando, vel alio quo uis modo euadendo, & eſt communi ſententia D. Tho. ſecunda ſecundæ, q. 64 art. 3. & ibi Caiet. D. Anton. 3. par. tit. 28. c. 2. §. 3. Nauarr. c. 2. num. 2. & 3. Imò occidens non eſt irregularis, ceme. vlt. de homic. & id etiam eſt de iure naturæ, vt vim vi repellere liceat; Gerſon. in tract. de Euchariſt. Abulen. in Mat the. c. 5. q 109. & alij ſentiant contrarium, ſed prima opinio eſt verior, etiam ſi inuaſor eſſet perſona publica, vt Iudex dummodò non eſſet perſona neceſſaria rei publicæ, vt Princeps, Rex, Imperator, Prælatus, vel Pontifex, quia tunc tales inuaſores non liceret occidere; & ratio eſt, quia de iure communi, & ex lege charitatis bono particulari eſt anteponendum bonum publicum.

ò in caſu prædicto † licito, poſſet inuaſus, etiam per alienum auxilium occidere inuaſorem vocando alios in ſui auxilium, vt illum ab iniuſto inuaſore tueatur, qui niſi alio modo non valeat defendere, poterit impunè, & ſine peccato occidere, Nauar. cap. 27. n. 112. & procedit etiam ſi inuaſus poſſet fugere, ſed non ſine periculo vitæ, vt inuaſor eum ſequatur, & occidat, Nauarr. cap. 15. num. 4. Sil. homicid. 3. q. 4. Imò procedit etiam ſi inuaſus occidat, non ſolum ad impediendum ne ipſe occidatur, ſed ne mutiletur in aliquo membro, Sil. loc. cit. Roſell. homicid. 4. q. 2. Nau. c. 27. n. 215.

3 Sed hæc omnia † intellige licere, ſi fiant ſolummodò ad defenſionem neceſſariam vitæ, vel membri, & non ex odio, indignatione, vel mala voluntate, quia tunc occidens peccaret mort. vt etiam ſi poſſet mutilando ſe defendere, quia tunc non licet occidere.

4 Et nota non † eſſe peccatum habere voluntatem occidendi iniuſtum aggreſſorem ad defenſionem, vt ſupra, quia cũ liceat factum, licebit etiam voluntas ad factum, Nauarr. c. 25. num. 30. Sot. de iuſt. & iure quæſt. 1. art. 8. Sil. V. homicid. contra Caiet. in 2. 2. q. 64. art. 7. Sed melior eſt prima opinio intellecta cum

cir-

circumſtantijs debitis.

Nota, quòd † clericus ſi interficit agreſſorem non peccat, nec efficit irregularis, Marſil. l. 1. num. 29. ff. ad l. cornel. de ſicar. Bart. conſ. crim. 175. nu. 25. l. 1. tamen ſi interficit aggredientem, propinquum ſuum, licet non peccet, fit irregularis, gloſ. ſing. ſecundũ Card. in clem. ſi furioſus de homic.

QVAESITVM XXIV.

De occidente parantem inſidias, &c.

SVMMARIVM.

1 *Occidere an liceat parantem inſideas.*

2 *Inuaſor quot modis dicatur inuadere.*

An liceat occidere parantem inſidias ad occidendum, ante quam aggrediatur, vel parantem arma ad occidendum?

Dic quod ſi quis alter nõ poteſt euadere periculum mortis, licet occidere, ſi alio modo impediri nõ poteſt inuaſor, ne occidat, vel
2 mutilet, nam inuaſor † dicitur inuadere, non ſolum, quãdo actu aggreditur, ſed etiam quando parat inſidias, aut arma ad occidendum, aut currit contra aliquem, vt illum occidat, gloſ. c. 3. de homic. Sil. homicid. 1. q. 2. Nauarr. cap. 15. num. 2. & 3. qui ponit exemplum de vxore, quæ videt pugionem euaginatum ſub ceruicali mariti, certò credemus ab eo ſe dormientem occidendam, niſi præueniat.

QVAESITVM XXV.

De occidente ad defenſionem inuaſorem, ſi dedit occaſionem, &c.

SVMMARIVM.

1 *Dic vt in Summaria.*

An eſſet licitum occidere alterũ ad ſui defenſionem, ne ab illo occidatur, cum tamẽ priùs præbuiſſet ei occaſionem, vt eum occidat, vt eſſet, ſi illum graui iniuria affeciſſet, v. g. adulterando cum vxore, & ſimil.?

DIc,quòd in tali caſu, nõ liceret occidere, & eſſe peccatum homicidij, Nauarr. c.15.num.7. Maiol.lib.5. de irregul.c.48. nu.7. D.Anto. 2.p.tit.7. c.8.§.1. & incurritur irregularitas, Alij dicunt licere in caſu prædicto occidere,licèt pei cauit mori. qui præbuit occaſionem; vt occidatur per adulterium, & ratio eſt,quia per hoc non amittitur libertas naturæ legis, vt liceat vim vi repellere,ſi aliter euadere non poteſt, Sotus de iuſtit.& iure q.1.ar.9. Sil.homic.3. q.3.

QVAESITVM XXVI.

De occidente pro defenſione proximi, vel Reipublicæ.

SVMMARIVM.

1 *Ex præcepto tenemur ad defenſionem conſanguinei,vel inuaſi.*

2 *Niſi defenſori immineat periculum vitæ.*

An liceat pro defenſione neceſſaria proximi occidere inuadentem illum?

1 DIc, licere, imò eſſe † de præcepto, præſertim pro defenſione fratris,vel cõſanguinei,vel Prælati,vel Principis, quando alter defendi non poſſunt,vel impedire, ne offendantur in vita, vel membris, quàm occidendo, vel mutilando inuaſorem, Nauar.c.15.num.2.& eſt cõmunis ſententia, D. Anton. 3.par.tit.28.c.20.§.3.

Sed intellige,quòd quando defenditur priuata perſona,poteſt defenſor ceſſare à defenſione, ſi ſibi timet vitæ periculum,vel notabilis lœſionis corporalis,non tamen poteſt ceſſare cum dicto periculo à defenſione Principis,vel Prælati, vel Rei publicæ propter bonum publicum, quod priuato anteferri debet, vt dictũ eſt.

QVAESITVM XXVII.

De occidente pro defenſione honoris, &c.

SVMMARIVM.

1 *Occidere, vel mutilare an liceat*

ceat pro defenſione honoris,& num.2.& 3.

An liceat occidere,vel mutilare pro defenſione honoris?

1 DIc licere in duobus caſibus. primo,quando quis aggreditur virum nobilem, vel alias honeſtum, vt cum iniuria afficiat, v.g. cum baculo, vel virga, vel alapa percutere intendens, tunc ſi alia via prohibere iniuriam, non poteſt, quàm occidendo,vel mutilando,tunc licet, Nauarr.cap.15. num.3.& 4. Armill.V.moderamen, Petr. à Nau.lib.2. de reſti. c.3.ſil. bellum 2.q.1.

Altero caſu † quando vir nobi-
2 lis videns hoſtem ad ſe venientem ad occidendum,non fugit etiam ſi poſſet, quia fuga eſt ei ignominioſa, ſed perſiſtens occidit, ne occidatur, Abb. in cap.odium el primo, de ieſt.ſpoliat.Sil.V.homici. 1.q.2.Bartol.in l.1.C. vnde vi,& ibi Bald.cum Salyc.Sed
3 intellige ante dicta, dummodo ſine odio, vel inuidiæ liuore id faciat, & hoc procedit in foro conſcientiæ, nam in foro exteriori aliter res ſe habet,& ſunt probandæ prouocationes,vel percula.

QVAESITVM XXVIII.

De offendente pro defenſione bonorum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Occidere, vel mutilare an liceat pro defenſione bonorum temporalium.*

An liceat occidere,vel mutilare pro defenſione bonorum temporalium?

1 ALij dicunt, non licere in foro conſcientiæ, gloſ.in princip.23.q.3. & id procedere etiam ſi aliter,quã occidendo, aut mutilando, quis non valeret ſua bona defendere. Alij dicunt licere, cum quis non poſſet defendere res ſuas,niſi cum periculo vitæ,& ſic pro defenſione neceſſaria vitæ,& bonorum occidat, Scot.4.diſt.25. q.3. Couarr. in clement. vnic. de homicid.§.vlt.licet Sil.Verb. excommunic. 6. notab. 4

ſen-

ſentiat contrarium dicens nõ licere occidere inuaſorem, pro conſeruatione bonorũ, niſi in caſu, quo res illę eſſent neceſſariæ ad ſubſtentandum vitam, vel Statum, ſine quibus miſerè viueret. Sed prima ſententia eſt communior, imò procedit etiam ſi defenſores eſſent clerici, aut Religioſi in defenſione rerum magni momenti, defendere ne fures rapiant, etiam ſi non ſubeant periculum vitæ, etiã ſi non ſint neceſſaria ad vitam, vel Statum conſeruandũ ſi tamen non poſſunt alio modo defendere, quàm occidendo, vel mutilando, & id faciant ſine odio, ira, vel alio malo affectu, ſed ſolùm pro defenſione bonorum, Nau. c.15.nu.2.& 3. & DD.in l. furem, vt ſupra Caiet.in 2.2. q.64.art.7.ad ſeptimum Sil. homicid.1.q.4. Et qui ſentiunt contrarium debent intelligi, quando fiat ſine debito moderamine, & cum poſſent alio modo defendere bona, quàm occidendo, vel mutilando volentem rapere, Ego tamen non teneo cum Scoto in hoc, ſalua ſemper meliori ſententia, & correctione, qui vita eſt ordinis ſuperioris, itaque non licet occidere ob bona ſi non ſunt neceſſaria ad vitam.

QVAESITVM XXIX.

De muliere offendente hominem illam violare volentem, &c.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri an liceat occidere hominem inuadente eam pro illicita copula.*

2 *Et quid de puero inuaſo ad nefandam luxuriam.*

An liceat mulieri occidere hominem eam inuadentem pro illicita copula?

1 Dic, quod ſi hæc mulier non poſſet defendere ſuam pudicitiam fugiendo, vociferando, vel alio modo, quam occidendo, poteſt licitè occidere inuaſorem pro defenſione neceſſaria pudicitiæ, quæ maximè bonum eſt, imò poteſt in hoc ab alijs adiuuari ad occidendum.

Idem dicendum de † puero in-
2 uaſo ad nefandam luxuriam. vide Nauarr. c. 15. num. 5. D. Anton. 3. p. tit. 2. c. 8. §. 7. Sil. homicid. 1. q. 5. Caiet. in 2. 2. q. 64. ar. 7.

QVAESITVM XXX.

De priuata perſona occidente aliam perſonam priuatam, &c.

SVMMARIVM.

1 *Perſona priuatæ an liceat occidere aliam perſonam priuatam.*

An liceat perſonæ priuatæ occidere aliam perſonam priuatam.

1 Dic, quod ſic, intelligendo de proſcriptis à Principe, ideſt banditis, dummodò fiat intra territorium, & iuriſdictionem Principis ſuperioris occidentis, vel ſi in alieno territorio de conſenſu domini territorij, vel tacito, Tabien. V. banditus, Ang. V. homicid. 1, nu. 6. Sil. V. aſſaſſinus, & V. homicid. 1, q. 2. vel ſi occidat pro defenſione vt dictum eſt, & quando aliter quis vitam ſuam teneri nō poſſet.

QVAESITVM XXXI.

De viro occidente vxorem adulteram, &c.

SVMMARIVM.

1 *Occidere an liceat adulterum deprehenſum cum vxore, vel vxorem deprehenſam cum adultero.*

An liceat virum occidere adulterum deprehenſum cum vxore, vel vxorem deprehenſam in adulterio?

1 Dic, quod eſt peccatum mortalem, etiam ſi in fraganti crimine id faciat, & eſt communis opinio, cap. interfectores, &c. inter hæc. 23. q. 2. & ibi gloſ. Sot. de iuſt. & iure, lib. 5. q. 1. art. 3. & alij, & ratio eſt, quia hoc eſt occidere non ad defenſionem vitæ, vel honoris, ſed ad offenſionem, & ad vindictam, & cum periculo animæ adulteri, vel

adulteræ, & hæc in foro conſcientiæ, nam in foro exteriori permictitur, l. marito ff. de adult. & l. Gracchus, C. ad l. Iul. de adult.

QVAESITVM XXXII.

De Iudice condemnante innocentem ad mortem, &c.

SVMMARIVM.

1 *Iudici an liceat damnare ad mortem reum conuictum ex probatis, licet ſciat innocentem.*

2 *Iudex tenetur iudicare ſecundum ſcientiam quam iuridicè habet.*

An liceat Iudici dãnare ad mortem reum, licet ex allegatis, & probatis, conuictum, quem ſcit certè eſſe innocentem?

1 DIc licere eum condemnare, & eſt communi ſententia. Sed in tali caſu, vt cautius Iudex procederet, deberet remictere cauſam ad ſuperiorem, ſi non poſſet aliter iuridicè liberare innocentem. Imò in tali caſu tenetur ex officio condemnare, D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 2. & 64. art. 6. Alex. de Ales 4. p. q. 40. membro 6. artic. 1. D. Anton. 3. part. tit. 9. c. 2. §. 6. & alij multi, & diffusè Couarruu. lib. 1. var. c. 1. num. 3. Et ratio eſt, quia † Iudex tenetur
2 iudicare ſecundum ſcientiã, quam iuridicè habet, & non ſecundum conſcientiam, vt perſona priuata, & ſcientia iuridica eſt ex proceſſu, & tũc non peccat contra conſcientiam, quia, vt iudex iudicat, & non vt perſona priuata. Sed Lyranus exod. 23. id negat, & idem ſentit Abb. in c. paſtoralis de off. deleg. & ibi DD. communiter.

QVAESITVM XXXIII.

De procurante, vel concurrente ad abortum.

SVMMARIVM.

1 *Abortum procurans mulieris, vel concurrens ad illum an pec. mort.*

2 *Fœminæ ſumentes medicinam ne concipiant peccant.*

3 *Percutiens mulierem prægnãtem ex qua percuſſione ſequatur*

tur abortus an peccat peccato homicidij,& nu.4.

An procurans abhortum mulieris,vel concurrens ad illum, peccet mort.?

1 DIc, quod in fœtu animato,quod eſt in maſculo in quadrageſimo die poſt conceptum, & in fœmina ſeptuageſimo, eſt homicidium, & incurritur irregularitas,Sil.Ver. abortus, & alij ſumm. Sed ſi probabile credatur fętum non eſſe animatum, non eſt homicidium, nec incurritur irregularitas, ſed eſſet grauiſſimum peccat. mortale.

Hic nota † quod commićtunt
2 peccatum morta. fœminę ſumentes medicinam, ne concipiant,vel ne conceptus fœtus animetur,& ad id concurrentes, etiam ſi id fiat ad vitandum infamiam, vel ſcandalum, vt ſi monialis concepiſſet,vel ſi puella nubilis, & ratio eſt quia hoc eſt intrinſecè malum,& nunquam licitum eſt pro quouis ſcandalo, ſeu infamia cuitando.

Nota etiam † peccare peccato
3 homicidij, qui percutiendo mulierem prægnantem, eſt cauſa, vt ſequatur abortus pueri animati,vel matris,Caiet. V.abortus. Sed intellige, ſi percuſſio illa ex ſui natura erat inductiua abortus,ſiue loeſio fuerit grauis corporaliter, ſiue per incuſſionem timoris,quæ vt plurimum, vel ſemper talis percuſſio,vel incuſſio ſolent cauſari abortũ, quia tunc homicidium in fœtu erit voluntarium, & nõ cauſale,& hoc ſi ſcienter percuſſit fœminam grauidam,ſecus ſi percutiens ignorabat ignorantia inculpabili; ſi verò ignorantia † culpabili per-
4 cuſſerit,& ſequeretur abortus in fœtu animato, diceretur homicidium cauſale culpabile tamen; & cum percuſſio fuiſſet lœuis, vel mediocris, ſed indiſcreta, ſiue ioco, ſiue ſerio, vel ſi læuis timor fuiſſet incuſſus, & ſequeretur abortus fœtus animati, diceretur homicidium cauſale, & præter intentionem,cum culpa veniali tantum, quia percutiens,vel incutiens, vt ſupra, non aduertit, & ſi illa percuſſione futurum abortũ.

Hinc ſequitur † peccare mort.
2 mulierem, quæ, vel ſumit remedium ad abortiendum, vel ad eundem finem, corpus nimium fatigat, vel ſi ventrẽ percutit ad eundem finem, Imò peccat etiam ſi abſque intentionem abortus, exponit ſe periculo abortiendi.

QVAESITVM XXXIV.

De grauitate fornicationis, &c.

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio an ſit grauius peccatum, quam furtum.*
2 *Fornicatio in quibus caſibus non eſt peccatum.*

An fornicatio ſit peccatum grauius, quàm furtum?

1 DIC, quod † ſic, & ratio eſt, quia in furto auferuntur bona, ſed in fornicatione vitiatur proles, & maius bonum eſt proles, quã bona exteriora, & ideò vitiatio prolis maius peccatum, D.Thom. 2.2.q.154.art.3.& ibi Caietan. Sed in duobus
2 caſibus fornicatio nõ eſt peccatum, primo, quando, fornicatur amens, vel ebrius, & hoc modo fuit excuſatus Loth à peccato incæſtus, Geneſ.19. D.Augu.li.22.contra Fauſt. & habetur 15.q.1. Secundo, quando alicui contra voluntatem infertur vis ad copulã fornicariam, vt poteſt eſſe in fœminis, ſi tamen non conſentit in actu fornicationis, etiam ſi in illo actu inuoluntario, experiretur aliquã ſenſualem delectationem.

QVAESITVM XXXV.

De concupiſcente mulierem in Templo, &c.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum interius eſt eiuſdẽ naturæ cum exteriori.*

An qui concupiſcit habere rem cum muliere in Templo, vel qui ibi eam reſpicit ad concupiſcentiam, committat ſacrilegium?

DIc, quod peccatum mortale eſt ſacrilegij, ſiue concupiſcens ſit in Tem-

1 plo,ſiue extra, & ratio eſt, † quia peccatum interius eſt eiuſdem naturæ cum exteriori, quod in hoc caſu eſt ſacrilegium, ſed per concupiſcentiam huiuſmodi non violatur Templum, vt eſſet in peccato exteriori carnis.

Non tamen eſſet ſacrilegium, ſi exiſtens in Eccleſia, concupiſceret fœminam extra Eccleſiam, vel ſi nihil determinaret intus non vel extra Templũ, & eſt communi ſententia.

QVAESITVM XXXVI.

De ieiunante indiſcreto, &c.

SVMMARIVM.

1 *Ieiunijs, vigilijs, & diſciplinis domare corpus, ita vt conſumetur corpus an liceat.*

An liceat ieiunijs, vigilijs, diſciplinis, & alijs macerationibus ita domare corpus, vt ob hoc quis cõſumetur, & citius moriatur?

1 Dic, quod huiuſmodi peccaret mortaliter, qui dicta faceret aduerten-ter, vt citiùs moriatur, quia contra charitatem, ſed ſi bona fide credens placere Deo, nec intendens nocumentum propriæ vitæ, peccat ſolùm venialiter.

QVAESITVM XXXVII.

De exponente ſe periculo vitæ, etiam ob charitatem, &c.

SVMMARIVM.

1 *Viſere infirmos tempore peſtis, &c. an liceat.*

2 *Præcipitans ſe cum periculo vitæ, vt euitet certum periculum non peccat.*

An liceat viſere infirmos tempore peſtis, nauigare periculoſo tempore, & ſimilia facere pro ſalute propria, vel amici, ſeu pro bono publico?

1 Dic, quod ſic, quia eſt actus charitatis certus viſere infirmos, & ſimil., ſed periculum eſt incertum, Caiet. in 2.2. q.64. art. 3. & 4.

2 Ita non peccat, qui, vt euadat certum periculum vitæ, vt ſe-rum leonem ad ſe venientem

ſe præcipitat cum periculo vitæ, ſed cum ſpe euadendi, & ratio eſt, quia vitat maius periculum, Couar. var. c. 2. lib. 1 Cordub. lib. 1. q. 38.

QVAESITVM XXXVIII.

De procurante cibos delicatos, &c.

SVMMARIVM.

Homo non tenetur tueri vitam per remedia magni precij, & laboris.

Homo non tenetur pro tuenda vita permittere ſibi bracchiũ amputari.

An ſit peccatum procurare cibos delicatos, vel remedia, magno labore, & impenſa, vel cum conſumptione omnium bonorum pro tuenda ſanitate?

DIc, quod non eſt peccatum, quia hoc non eſt occidere ſe directè, licet non † teneatur homo tueri vitam per remedia magni pretij, & laboris, quo vitet peccatum homicidij Hinc fit, qđ
2 non tenetur homo pro tuenda vita permiĉtere ſibi, aut bracchium, aut aliud membrum amputari de conſilio Medici, quia nemo tenetur cum tanto dolore vitam ſuã redimere, & ſic non peccaret non obtemperans medico, nec poſſet ad id cogi, niſi tamen eſſet perſona neceſſaria, & publica.

QVAESITVM XXXIX.

De condemnato ad bibendum venenum, vel ad mortem famis, &c.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus ad pœnam an teneatur ad illam conſentire, & num. 2.*

An teneatur obedire, qui fuit condemnatus, vt venenum bibat, vel vt ſibi linguam amputet, vel vt cor ſibi gladio tranſuerberet, vel vt non edat, adhoc, vt fame moriatur?

1 DIc quo ad primum, non teneri obedire, quia pec-

peccaret mortaliter, nam acti uè, & principaliter ad eius mortem, & illa ſententia eſſet iniuſta, poſſet tamen reus compelli, vt aperiat os ad bibendum venenum ab alijs miniſtratum, vel vt linguam, aut manum, aut collum miniſtro iuſtitiæ porrigat, quia hoc nõ eſt cooperari in eius morte, & ad ea teneretur ex lege iuſtitiæ, vide Caiet. in 2.2.q.69 art.4. Vict. in relect. de homicid. Quo ad ſecundum, dic,
2 † quod poteſt oblatos cibos comedere, imo, & tenetur, alias ſe ipſum occideret, D. Thom. 2.2.q.69.art.4.ad ſecundum, & alij licet alij dicant, quod non poteſt, nec debet comedere, Sot. lib.1. de iuſtit. & iur.q.7.art.4. Angel. V. fugere, & vtraque opinio probabilis eſt, & qui contrarium ſentiunt, exponunt D. Thom. de nolente edere ex deſperatione, & tædio vitæ, non autem ex iuſta condemnatione.

QVAESITVM XL.

De occidente ſe ipſum.

SVMMARIVM.

1 *Occidere ſe ipſum an alicui liceat ſine peccato, & nu.2. & 3.*

4 *Amputare ſibi membrum, licet pro ſalute totius corporis.*

An liceat alicui ſine peccato occidere ſe ipſum?

1 DIc, quod peccat mortal. ob quamuis cauſam, ſiue ex deſperatione, ſiue in pœnam commiſſi ſceleris, ſiue ad euitandam infamiam, vel miſeriam in hac vita, ſiue ne ab alio violetur, vt fœmina, quæ tenetur conſeruare honorem non ſe occidendo, ſed potius ab alio patiendo, occidi, & ratio eſt, quia homo non dominus vitæ ſuæ.

Et ſi legitur aliquas ſanctas fœ-
2 minas, † vel viros ſe aliquando occidiſſe, dicendum eſt id fuiſſe ex ſpeciali Spiritus Sancti aſpiratione, vt de Sancta Apollonia, vel quod id fecerunt non inferendo ſibi mortem, ſed pro defenſione Chriſtianæ Fidei, D. Thom. 2.2. q.124.art.1. ad ſecundum.
3 Poſſet tamen excuſari, † ſi

quis

quis ex ignorantia, vel inſania ſe occideret, ſecus ſi ex odio, vel ira, vel ex vanagloria, & honore huius mundi, ita etiã peccaret mort. qui ſibi ex ira abſcinderet membrum, excuſaretur ſi pro ſaluanda vita, Nauarr. c. 15. num. 11. & alij communiter, & eadem ratione peccaret, qui ſibi amputaret virilia, pro vitanda libidine, vt in Concil. Nicen. 1. c. 1.

4 licebit † tamen amputare ſibi membrum, vel partem ꝓ ſalute totius, vt in membro putrido, vel puncto à ſerpente, vel ligato ab hoſtibus, & in his caſibus non erit peccatum.

QVAESITVM XLI.

De appetente beneficia.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia ſiue curata, ſiue ſimplicia an licet appetere, & nu. 2. & 3.*

4 *Appetens Epiſcopatum, vel beneficium curatum ob indebitũ finem qualiter peccat.*

An liceat appetere beneficia, ſiue curata, ſiue ſimplicia?

1 DIc, quod ſi appetens ſcit probabiliter, vel certò, ſe eſſe indignum, aut ratione ignorantiæ, aut ætatis, aut criminis, aut defectu natalium, aut cenſura Eccleſiaſtica, vel alio impedimento legitimo, peccat mort. appetendo, vel procurando, Sil. V. ſuperbia q. 7. Angel. V. ambitio num. 1. Nau. c. 23. num. 15. D. Anton. 2. p. tit. 3. c. 5. §. 3. & 4. Dic præterea, quod

2 appetere voluntariè beneficia Eccleſiaſtica, & præſertim curata, aut propter honorem temporalem, aut propter dignitatem, & lucrum, eſt peccatum, quia hic appetitus nõ dirigitur ad debitum finem, qui in beneficijs debet eſſe vtilitas ſpiritualis proximi, & in curatis eſt mortale, qđ dicas etiam de celebrante miſsã principaliter ante dicto reſpectu, de conſciente, de adminiſtrante Sacramenta, & ſimiliter, licèt alij dicant in hoc non eſſe, niſi veniale, vide Nauarr. cap. 13. num. 15. Imò Caietan. extendit hoc

etiam in laico appetente b neficium ſimplex principal ter propter lucrum in 2. 2 q.185.art.1.Non tamen pec caret qui putans † ſe dignum
3 & habens finem debitum ſpiritualem principaliter,etiã ſi ſecundariò moueretur ratione honoris, lucri, & ſimil. quia tunc ſolùm peccaret venialiter. Peccaret etiam venialiter,qui appetit Epiſcopa
4 tum,vel beneficium curatum principaliter ob indebitum finem,quo ad aliqua,ſed in alijs pertinentibus ad officiũ paſtorale habens debitum finem,Nauarr. vbi ſupra, Peccaret tamen talis mort.quando appetendo ita inhæreret vltimo fini à ſe principaliter intento,vt potiùs vellet pecc. mort. quàm amictere illum finem,vt lucrum,vel dignitatem,D.Thom.loc.cit.q.185. art.1. Adde licere appetere,
5 vel etiam procurare Epiſcopatum, vel aliud beneficium Eccleſiaſticum ſine peccato, aliàs digno, & principaliter ob debitum finem,& ad perficiendum, & ita intellige de quacunque appetitione licita.

QVAESITVM XLII.

De famulo ægrotante,vel diſcedente à Domino.

SVMMARIVM.

1 *Mercedem an liceat ſubtrahere famulo ægrotanti pro rata temporis.*

2 *Seruus promiſſens ſeruire domino per annum ſi diſcedit finito hyeme non poteſt habere medietatem mercedis.*

An liceat ſubtrahere mercedem famulo ægrotanti pro rata temporis?

1 DIc,quod,vbi eſt conſuetudo,vt merces non ſoluatur tempore infirmitatis licet ſubtrahere pro rata tẽporis,ſecus, vbi non eſt talis conſuetudo, & eſt communis ſententia, Ab.in c.1.de cler. ægrotan, & ibi Scribentes.Gemin.in c.1.de cler. nõ reſid.Alciat.l.licet,C.locato,
2 Seruus autem, qui promiſit per annum ſeruire domino, & diſcedit finito hyeme,non poteſt habere medietatem mercedis regulariter, quia

plus

plus operatur in æſtate,quàm in hyeme,ſed hoc relinquendum eſt arbitrio boni viri,qui conſiderabit,quo tempore famulus potuiſſet vtilius, & plus operari pro Domino, quicquid dicant Tabien. V. famul.& Sil.& alij.

QVAESITVM XLIII.

De non obtemperante legi humanæ,&c.

SVMMARIVM.

1 *Lex lata ab homine, ſiue eccleſiaſtica,ſiue ſæcularis an ligat tranſgreſſorem in conſcientia.*
2 *Vendentes vltra pretium taxatum peccat mort.*
3 *Conſuetudo rationabilis ligat in conſcientia.*
4 *Lex an ligat in conſcientia quando imponit pœnam corporalem,& nu.8.*
5 *Lex quando dicitur preceptiua.*
6 *Extrahere æquum extra Regnum contra prohibitionem eſt pecc.mort.*
7 *Prohibitio extrahendi æquum an ligat clericos.*
9 *Lex non dicitur obligare,quādo præceptum eſt iniuſtum.*
10 *Iniuſtitia legis, quomodo cognoſcitur.*
11 *Præceptum ſuperioris non obligat ad culpam ſi eſt contra conſuetudinem approbatam.*
12 *Præcepto ſuperioris non obediens ex iuſta cauſa non obligatur ad culpam.*
13 *Præceptum Iudicis ſæcularis non extenditur ad alligandā animam.*
14 *Contraueniens legi penali an teneatur ad pœnam ante condemnationem.*

An lex lata ab homine, ſiue Eccleſiaſtica, ſiuè ſæcularis licet tranſgreſſorem in conſcientia?

1 DIc,primo,quod ſic,ſi ſit iuſta promulgata, & vſu recepta,Fęlyn.in c.1. de conſtitu.Abb.in proemio decret. D.Thom.2.2.q.96. art. 8.Sot.1.de iuſtit.& iur. q 6. art.4.& eſt commun. Quod procedit etiam, ſi lex ſit particularis, vt ſtatuta municipalia, ædicta, Conſtitutio, Pramatica,nam ſunt leges,Fæly. d.cap. 1. gloſ.3. c.2. de conſtitu.

ſtitu.in 6.Iſerniæ,& Afflict.in proemio conſtitutio. Regni;

2 Hinc ſequitur peccare mort. vendentes vltra pretium taxatum à Principe pro bono publico, & teneri ad reſtitutionem, Nau.c.23.n.88.

Imò ligat in conſcientia,etiam
3 conſuetudo rationabilis, quā do facere contra illam putaretur eſſe peccatum.

Imò lex ligat in conſcientia,
4 etiam ſi imponat pœnam tẽporalem, Fœlyn.in cap. nam concupiſcentiam nu.7.Franc. in c.perpetuo,de electio.in 6.& cap.commiſſa, eodem tit.& eſt comm. quicquid dicant Decius d.c. nam concupiſcentiam, & Nauarr. c. 23. nu.53. Sed intellige in tranſgreſſione in re graui, quia in re læui, ẽt in lege diuina quis excuſatur à mortali, D.Tho. 2.2.q.59.art.4.ad 2.& q.66. art.6.& quando lex eſt præceptiua,vel prohibitiua, c. 2. de maior. & obed. Secus, quando eſſet conſultiua,tunc non tenetur quis ex neceſſitate,niſi alias ratione voti, vt religioſi, nam tunc peccat mort. contrafaciens in re graui, ſecus in læui,niſi adeſſet contemptus,D.Tho. 2.2. q.107.art.3.

Et lex tunc dicitur præceptiua,
5 quādo præcipit fieri,vel prohibet fieri,aliquod,Sil.V.præceptum,& Abb.d.c.nam concupiſcentiam, & tranſgreſſio in re graui cognoſcetur ex materia ſubiecta, de qua præcipitur, vel prohibetur, vt in ſtatuto tempore famis, ne frumentum extrahatur, vel ne arma aſportentur tempore belli, & tunc tranſgreſſio eſt mortale, quia reſpicit rem publicam, ſecus eſſet ſi prohibitio eſſet,ne quis equitaret mulas,vel ſerico veſtiretur,& ſimil. quia in his tranſgreſſio cum non ſit magnæ importantiæ,eſt venialis, Fœlyn.d.c.nam concupiſcentiā, Nauar. tenuit leges ſæculares etiam ſi præceptoriæ ſint, nō obligare ad mortale,cap.23. num.55. in manu. Sed meo iudicio probabilior eſt ſententia,Sot.lib.1. de iuſt.& iure q. 6.art.4.eſſe mortali in re graui,ſed veniale in re læui tranſgreſſionem legis ſæcularis.

Hinc ſequitur eſſe mortale con-
6 tra prohibitionem Excellen-

tiſſimi Proregis Neapolitani extrahere æquos extra Regnum.& idem dicas de tranſgreſſoribus in alijs Regnis, quia ſumus in materia graui, Sot. vbi ſup.

Sed tamen prohibitio contra
7 extrahentes æquos non ligaret clericos, extrahentes æquos ſuos genitos ex eorum gregibus æquarum, & ratio eſt, quia prohibitio eſt contra laicos, & non ſit extenſio in clerico, quia ſumus in pœnalibus C.pœnæ de pęniten. diſt. 1.tum etiam, quia lex laicorum non habet locum in clericos imò ſi eſſet præceptiua fauorabilis,& rationabilis, & non contra Canones, adhuc non habet locum cum clericis, & ſic eos non compræhenderet, Nauar.de conſtitut lib. 1.conſil.4.Felyn.in c.Eccleſiæ S.M. de conſtitut. num. 10.& ibi Abba. & Decius.

Hic nota, quod etiam ſi lex ſit
8 puræ pænalis, quæ non præcipit, aut prohib.t, ſed tantũ ſtatuit pęnam tranſgreſſori, adhuc obligat ad culpam, Couarr.in reg. peccatum 2. par. §.5.num.4.Sot.lib.1.de iuſt. & iur. q.6.art.5. Sed intellige, quod leges mere pęnales, licèt obligent ad culpam, vt dictum eſt, tamen, quando, quod prohibetur, vel præcipitur, nulla alia lege, nec prçceptum, nec prohibitum eſt, vt plurimùm, tunc videntur non obligare: ſed hoc poteſt colligi ex mente ferentis legem, & ſi quod præcipitur, vel prohibetur, eſt Reipublicæ damnoſum maximè, vel vtile, & ceſſaret omnis dubitatio, cum legiſlator declararet nolle obligare ad peccatũ mortale, ſed ſolummodò ad pęnam temporalem.

Nec dicitur obligare lex, quan-
9 do præceptũ legis eſſet iniuſtum, vt in gabella iniuſta, & ſimil. & iniuſtitia cognoſcetur ex fine, quando pro publica vtilitate impoſita fuiſſet à principio, & poſtea ad priuatum commodum conuerſa, vt pro reficiendo ponte tunc iſtius gabellæ, vt iniuſtæ non obligat tranſgreſſio in conſcientia.

Cognoſcetur etiam iniuſtitia
10 legis, cum non eſt æqua omnibus, quia non diſtribuit æquè onera ſubditis, ſiue

etiam,quando eſt contra legẽ Dei,vel contra rationem, vel contra ſacros Canones, tunc etiam non ligat, nec eſt ei obediendum, tam ſi eſſet generale, quam ſi eſſet particulare præceptum. Et cum ſit particulare præceptum inferiore,quod vero contra rationem,aut Canonem, aut legẽ Diuinam,quia mandatum videtur deuiare à iuſtitia,antequam inferiore obediat, debet reſcribere ſuperiori,& interim ſuperſedere, c.ſi quando, de reſcript. gl. fin.in c.2. de fil. præsbit. Sed tamen in praxi id non debet obſeruari,quando, quod mandatur, non admittit moram,vel quã do Iudex exequutor non habet adhibere cauſæ cognitionem, quia tunc ſine alio intermedio debet exequi, etiã iniuſtum mandatum,c.paſtoralis de off.dele. §.quia verò, & c.ſi quando,eod.tit.niſi tamen eſſet in cauſa criminali corporis afflectiua,quia tunc debet ſuperſedere, & reſcribere,& eo magis ſi conſtat de innocentia Rei pſaltem per publicam famam, Bar.in l. 1. §.fin. de quæſt.

11 Nota etiam præceptum ſuperioris non obligare ad culpam, ſi eſt contra conſuetudinem approbatam, Sil. V. lex q.6. gl.in c. venerab. de conſuet. & ratio eſt,quia facere contra conſuetudinem,eſt peccatum.

12 Nota etiam non obligari ad culpam in conſcientia, qui ex iuſta cauſa non obediuit præcepto ſuperioris,vt quia non Iudex competens, niſi tunc præceptum emanatum eſſet fundatũ in iure diuino, quia contrafaciens, etiam ſi eſſet clericus,& mandans laicus,ligaretur in conſcientia, non ratione præcepti illius ſuperioris,ſed ratione contrauentionis iuris diuini.

13 Nota etiam regulariter præceptum Iudicis ſæcularis non extendi ad alligandam animam,quia anima,vt ſpiritualis ſubmictitur foro Eccleſiaſtico,vt dictum eſt, niſi præceptum, initeretur iure diuino,vel Eccleſiaſtico.

14 Nota etiam contrauenientem legem pœnalem teneri ad pœnã in conſcientia, niſi poſt condemnationem Iudicis 12 q.2.c.fraternitatis.

QVAESITVM XLIV.

De muliere ſe ornante, &c.

SVMMARIVM.

1 *Mulier colorans faciem an peccat.*
2 *Diomædis dictum circa materiam.*
3 *Auguſtini ditat aliorum Sanctorum circa materiam, & num.4.*

An peccet mulier colorem faciem?

1 DIc, quòd ſi facit ad malum finem, peccat mortal. ſi ex quadam læuitate muliebri, venialiter, ſi, vt viro placeat, vt illum à libidine alienarum abducat, nihil peccat; & idem dicas de quolibet ſuperfluo ornamento circa reliquum perſonæ vltra ſui ſtatus decentiam, Nauarr. c.23.n.100. & quod dicitur de muliere, dic de homine ornante ſe ad malum finem, quod vitium maximè hodiæ indoleuit, imò antiquiſſimũ eſt, vt apud Homer. Ilyodos lib.11. Græcè loquens Diomedes, contumelioſè inquit, Contumeliæ dignè capite, & facie puellariter compta, corde puellis addicto; quibus verbis ſatis vanitatem Paridis exprobrauit.

De hac adulterina ſpecie, ita D.
3 Auguſtinus, faciem fucare figmentis adulterina fallacia eſt, & non ad Deo placendũ, ſed ad ſeruiendum Diabolo, adhibetur.

D. Cyprian. manus inquis Deo
4 inferunt, qui vultum manu Dei formatum reformare contendunt, nam impugnatio eſt diuini operis, præuaricatio veritatis, nec poteſt Deũ videre, qui oculos, quos Deus fecit, non habet, ſed, quos dęmon infecit, de habit. Virg.

D. Ambroſius. deles mulier Dei picturam, ſi vultum tuum materiali candore depingis, 4. Thom. lib.5.c. 8. examen, & alibi, tolerabiliore propemodum ſunt in adulterio crimina, Ibi enim pudicitia, hic natura adulteratur, lib. 1. de Doctr. Chriſt.

D. Hieronymus ad Mauritij filiam, Crimen inquit, eſt puluere, vel zucco pigmenti ſordidari: ex quibus locis poterit

rit Parochus commodè ſume re materiam ſermonis ad ſubditos, D.Petrus dixit de his, ò mulier non effugies damnationem, quia venenum propinaſti, licet alter non biberit. Clem.P. lib.1. conſt. Apoſt. cap.4.

QVAESITVM XLV.

De occidente iam vulneratum certè moriturum.

SVMMARIVM.

1 *Faciens occidere vulneratum certo moriturum an teneatur de occiſo.*

2 *Mulier prouocans ſe ad ſingulare certamen an incurrat pœnas Conſtitutionis Apoſtolicæ.*

Finiens occidere vulneratum ad mortem certè moriturum an teneatur de homicidio?

1 Dic, quod ſic, ſicut, & vulnerans hinc ſeruus Saul pecc.mort. & tenebatur de homicidio.

De muliere prouocante ad ſingulare certamen.

Mulieres prouocantes ſe ad ſingulare certamen Conſtitutionis Apoſtolicæ, etiam ſi ad capillos ſe prouocaſſent, licet aliqui teneant contrarium.

QVAESITVM XLVI.

De rapiente in extrema neceſſitate, &c.

SVMMARIVM.

1 *Qui rapuerit in extrema neceſſitate poſitus an teneatur ad reſtitutionem ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit.*

2 *Poſito in neceſſitate extrema tenemur de præcepto dare elemoſinam.*

3 *Ad elemoſinam, quæ datur ex præcepto tenentur etiam infideles.*

4 *Ad præceptum elemoſinæ tenentur magis eccleſiaſtici, quã ſæculares.*

5 *In facienda elemoſina eſt ſeruandus ordo, & qui, & nu. 6. & 7.*

8 *Debitor in extrema neceſſitate poſitus cui potius teneatur*

ſuc-

ſuccurrere ſibi, vel creditori.
9 *Filius cui potius ſuccurrere debeat parentibus, vel filijs in extrema neceſſitate poſitis, & num.* 10.

An qui rapuerit in extrema neceſſitate poſitus, quæ ſibi erant neceſſaria ad victum, teneatur reſtituere, ſi venerit ad pinguiorem fortunam?

1 SCot. dicit, quod non, 4. ſent. diſt. 15. q. 2. & Sot. li. 4. de iuſt. & iure q. 7. Nau. tenet eum obligari c. 17. nu. 60. in manua. quod idem tenet Andrian. in mat. de teſt. ſed Medin. dicit non teneri ſi accepit de ſuperfluo alterius, ſed teneri, ſi accepit de non ſuperfluo, vt tenetur reſtituere omninò, qui accepit ante neceſſitatem, etiam ſi vtatur in neceſſitate, Tolet. inſtruct. Sacer. c. 36. Idem dic de eo, qui patiens neceſſitatem extremam in vno loco, habet tamen in altero, vnde poſſit ſuæ neceſſitati ſuccurrere, idem dic de habente ſtabilia, ſed non ſufficientia, nec vtilia illi tempore neceſſitatis, qđ ſi accipiat in neceſſitate, teneretur poſtea reſtituere, niſi res eſſet parui momenti.

Et hic nota, quod poſito in ne-
2 ceſſitate extrema, tenemur de præcepto dare eleemoſinam, hinc dicitur, vidiſti pauperem, non cibaſti, occidiſti ſed alio tempore eſt de conſilio, & adimpleri etiam præceptum per mutuum in extrema neceſſitate, nec requiri per eleemoſinam, aut per donationem, teſtantur Andria. & Nauarr. loc. cit. Alij dicũt ex ſuperfluis eſſe donandum ſed ex non ſuperfluis eſſe mutuandum, & niſi ægenus maluerit ſibi mutuari, eſſe etiam donandum, Tolet. vbi ſupra cap. 37.

Et cum eleemoſina datur de
3 præcepto, quia hoc eſt præceptum diuinum, & naturale tenentur omnes fideles, & infideles, Cyprian. de eleemo. hinc pecc. mort. infidelis, ſi non ſubueniat, poſito in extrema neceſſitate, ſiue fideli, ſiue infideli.

Et ad hoc præceptum obligan-
4 tur magis eccleſiaſtici, quàm ſæculares, quia ſunt patres pauperum, & in primis debēt Eccleſiaſtici ſuccurrere con-

ſan-

ſanguineis indigentibus nomine eleemoſinæ tamen, & maritare neptes, & etiam filias illegitimas, & hoc non ſolum habito reſpectu ad conditiones ipſarum, ſed ad ſtatum ipſius donantis, Tabien. V. reſtitutio n. 9. Sotus dicit poſſe eis donare, & peccare etiam laicos non faciendo eleemoſinam in caſibus in quibus tenentur.

Et notandum, quod in facien-
5 da eleemoſina eſt ſeruandus ordo, vt ſi extraneus ſit in extrema neceſſitate, & conſanguineus in graui, vel communi, vt prius ſuccurratur extraneo in extrema poſito, idem dicendum, ſi extraneus eſſet in graui, & conſanguineus in communi. Hinc ſequitur, qđ
6 potiùs debeo ſuccurrere conſanguineo, vel amico, quàm extraneo, ſi in æquali neceſſitate poſiti ſint.

Hic etiam nota, quòd in extre-
7 ma neceſſitate debeo potius ſuccurrere alij, ſi eſt perſona publica, & vtilis Reipublicæ, etiam ſi ſit extranea, quàm pro me conſeruare, cum ipſe non ſim ita vtilis, Tolet. ibidem, c. 39. & è contra.

Adde debitorem in extrema
8 neceſſitate poſitus, debet potiùs ſuccurrere creditori, quã ſibi, de re, quæ eſt in ſpecie creditoris, vt diſpoſitum, pignus, comodatum, & ſimil. ita Nauarr. Sed communis opinio eſt in tali caſu debitorem, ſibi potiùs, quàm creditori debere ſuccurrere. Imò potius parentibus, contra Tabien. reſtit. §. 4. Imò potiùs fratribus in primo gradu. Tolet. vbi ſup.

Et pro complemento aſſumptæ
9 materiæ, præſuppoſito, quod parentes, & filij eſſent in eadem extrema neceſſitate, filius, qui habet parentes, & filios, debet potiùs ſuccurrere parentibus, D. Thom. 2. 2. q. 31. art. 3. licèt quo ad ordinẽ
10 charitatis, eſſe ſuccurrendum potiùs filijs, tamen, quia in tali caſu eleemoſina eſt debitum, & debita retributio beneficij eſt danda, quibus magis debemus, vt ſunt parentes, quibus nunquam æquè ſatisfacere poſſumus, vt dixit Ariſtotiles. Ideò potiùs eis ſuccurrendum eſſet. Ioannes de Amicis conſilio 106. dicit in caſu prædicto eſſe

po-

potiùs ſuccurrendum filijs.

QVAESITVM XLVII.

SVMMARIVM.

1 *Iurans non mutuare, vel non comodare an teneatur de ſeruare iuramentum.*

An qui iurauit non mutuare, vel non comodare, teneatur obſeruare iuramentum?

1 DIc, quod ſic, quia iurauit de euitando ſibi damno, quod quiſque tenetur facere, Oldrad. conſ. 40. Ioan. Andr. D. Anton. in 2. p. Idem dic de fideiubendo, fallit in caſibus extra neceſſitatis, quæ de difficili datur, quando aliter fieri nõ poſſet, vel in caſu graue neceſſitatis, quando quis caderet de ſuo ſtatu.

QVAESITVM XLVIII.

SVMMARIVM.

1 *An ſit licitum comedere carnes humanas in extrema fame.*

2 *Ethiopes, & Antropophagi tẽpore Tholomai comedebant carnes humanas.*

An ſit licitum comedere carnes humanas, ſaltem in extrema fame?

1 DIc, quod non, dicente, & prohibente Deo in lege veteri; carnem cum ſanguine non comedetis, quicũque enim effuderit ſanguinẽ humanum, effunderetur ſanguis illius.

Nic nota, quod vt Tholomeus
2 ſcribit ſuo tempore Aethyopes, & Antropophaghi ædebant carnes humanas, & Plin. lib. 1. ait Liſtrigones, & Cyclopos in Italia idem facere. D. Hier. dicit hæc verba de cœteris rationibus, cum ipſe adoleſcentulus in Gallia viderim Schotios gentem Britannicam humanis veſci carnibus, quæ efferitas, vt dixi, eſt contra diuinam legem, ideo prohibita.

Nunc de Excommunicatione, & alijs cenſuris Eccleſiaſticis.

QVAESITVM XLIX.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio quid ſit.*
2 *Cenſuræ Eccleſiaſticæ, quot ſunt.*
3 *Irregularitas non eſt neque cenſura, neque pœna propria.*
4 *Excommunicatio quare dicatur cenſura, & quibus alijs nominibus appellatur.*
5 *Vſus excommunicandi eſt in Eccleſia antiquiſſima.*
6 *Excommunicatus quot, & quibus bonis priuatur.*
7 *Excommunicatio eſt duplex, & nu.8.& 9.*
10 *Excommunicatio quando ſit latæ ſententiæ, & quando cõminatoria.*

Quid eſt excommunicatio?

1 DIc, quod eſt cenſura Eccleſiaſtica, quæ priuat hominem legitima Fidelium communione ſuffragijs Eccleſiæ, & participatione Sacramentorum actiua, & paſſiua, & vocatur cenſura ſicut etiam interdictum, & ſu-
2 ſpenſio, quia hæ tres † ſunt cenſuræ eccleſiaſticæ, vel potius vna eſt cenſura, quæ in has tres diuiditur, c. quærenti de verb. ſignific. quod ſonat correptionem, mutuato vocabulo ab antiquitate, antiquiores enim apud Romanos cenſores ad corrigendum mores diuerſis pœnis deſtinati erant. Hinc Mater Eccleſia pro correptione Fidelium malè viuentium his cenſuris vtitur, quæ aliquando etiam pęnæ vocantur, quia in pęnam peccati infliguntur, Sunt tamen, & aliæ pęnæ Eccleſiaſticę, quæ non ſunt cenſuræ, vt depoſitio, degradatio, detruſio in monaſterium, & ſimil. Itaque omnis cenſura eſt pęna, ſed non è con-
3 tra: Irregularitas autem non eſt, neque cenſura, neque pę-

na propria, ſed impedimentū macula, ſeù nota, & vbi datur facultas, quæ uis ampliſſima in Iubilæis, vel alijs conceſſionibus abſoluendi, nunquam venit irregularitas, niſi exprimatur, Nau. c. 27. n. 254.

Excommunicatio igitur appel-
4 latur cenſura, quia corrigit, appellatur pęna, quia pro pęna peccati infligitur, & æquiparatur pęnæ vltimi ſupplicij, nec in Eccleſia nulla maior reperitur, c. ſacro de ſentent. excommun. & c. corripiantur 24. q. 3. Appellatur mucro Epiſcopi, quia ab ipſo ſolo decerni debet, c. viſis 16. q. 2. Appellatur gladius Eccleſiæ ſpiritualis, quia per ipſum homo non occiditur, ſed viuificatur 23. q. 2. Appellatur vinculum animæ, c. excōmunicatos 11. q. 3. Appellatur medicina, quia per eam anima debet ſanari ab infirmitate ſpirituali præuia emendatione, c. 1. de ſent. excom. in 6. Appellatur diſciplina quia per eam homo debet doceri, quæ fugere, & quæ amplecte doceat, Itaque excommunicatio debet mederi, & docere, & non eradicare, c. notandum 24. q. 3. Appellatur anathema, & eſt, quā do fertur ſollemniter aſtantibus duodecim Sacerdotibus cæreos accenſos in manibus geſtantibus, & in fine in terram proijcientibus, & anathema dicitur, etiam à crimonia l. placet C. de ſacroſa. eccleſ. Anathema verò eſt ſeparatio vel ſurſum poſitio. Appellatur, etiam neuus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, vt in Concil.

Vſus excommunicandi eſt in Eccleſia antiquiſſimus, vt teſtatur locus Apoſtoli ad Corinthyos Vbi ſcribitur, tradendum eſſe Satanæ quendā Corinthyum, & intelligitur, quo ad corpus, & animam, c. omnis, & c. audi 11. q. 3. Facultas verò excommunicandi habetur ex loco Euangelij.

Vbi dicitur inobedientē Eccleſiæ habendum eſſe, vt Ethnicum, & Publicanum.

Hanc cenſuram in lege veteri ſignificabant eiectiones extra Templum, vel extra Ciuitatem, quod Dominus prædixit futurum Apoſtolis per illa verba, Abſque Sy nagogis facient vos. Imò, & apud Gētiles videtur etiam quodam-

modo

modo ſignificata, vt videre eſt apud Cœſarem de bello Gallico, vbi à Sacerdotibus proferebantur execrationes quædam contra committentes atrocia delicta, & apud Appianum Alexandrinum de bello Romanorum contra Parthos, in egreſſu de Vrbe Craſſi, vbi habetur contra Craſſum fuiſſe illatas quaſdã execrationes ſecretas, quippè qui contra Senatus voluntatem, bellum ſuſceperat, & addit Hyſtoricus illas execrationes eam vim habere, vt ſi illegitimè inferentur, maximam perniciem inferenti, ſi verò non obſeruarentur, non obſeruanti perniciem allaturas, quod in Craſſi exitum viſum eſt, per Hyeruſalem tranſiens Templum opulentiſſimum expoliatus, quod audere Pompeius perterreuit Religio.

Tribus ergo bonis principali-
6 bus priuatur excommunicatus. Imò excommunicatus dicitur membrum abſciſſum à corpore Chriſti myſtico, quod eſt Eccleſiaſtica, & excommunicato Diabolus abutitur, vt ruſticus iumento ſuo Abb. in rub. de ſen. ex. omm. Couarr. in c. Alma mater, eo. tit. Iaſon in l. Gallus, de libe. & poſthum. Nau. c. 27. nu. 8. & c. Chriſtianus 11. q. 3

Excommunicatio autem eſt du-
7 plex, altera maior, altera minor, & in dubio ſemper intelligitur de maiori, & minor illa eſt, quæ infertur à Summo Pontifice, ab Epiſcopo, & à quocunque alio habente poteſtatem, vt inferiùs dicetur, minor verò eſt illa, quæ contrahitur per participationem cum excommunicato maiori excommunicatione.

Rurſum excommunicatio eſt du-
8 plex, altera à iure, & eſt, quæ reperitur expræſsè in ſacris Canonibus, & Pontificijs Cõſtitutionibus, & Oecumenicis ſine particularibus Concilijs, Altera, quæ dicitur ab homine, & eſt, quæ infertur per ſẽtentiam hominis in contumaciam, Abb. d. rubr. & in c. reprenſibilis de appell.

Et hic ſciatur excommunicatio-
9 nem, ſiue à iure, ſiue ab homine eſſe duplicem, vel latæ ſententiæ, quale dicitur alio modo, eo ipſo incurrenda ipſo iure, ipſoque facto, &

tunc intelligitur, qui contra-
fecit, iam incurriſſe excom-
municationem, Vel excom-
municationem comminato-
riam,quæ non ſtatim incurri-
tur,ſed tantum comminatur
ſententiam ferendam, & in
caſu inobedientiæ poteſt à
Iudice ferri.
Et vt dignoſcatur,quando ſit la-
10 tæ ſententiæ, & quando cõ-
minatoria,ſunt attendenda
verba,nam quando Iudex vti
tur verbis præteriti, vel præ
ſentis temporis,vt excommu
nicamus talem,vel talis ſit ex
communicatus, vel ſubiaceat
excommunicationi, vel latæ
ſententiæ,vel eo ipſo,vel ipſo
iure,vel ipſo facto, tunc ſem
per intelligitur de excommu
nicatione latæ ſententiæ, &
hoc procedit,ſiue à Iudice
verba proferantur, ſiue in
iure ſit ita expræſſum, ſed
comminatoria ſit per verba
futuri temporis, vt nemo fa-
ciat hoc,vel illud,ſub pœna
excommunicationis, tunc
inobediens poteſt excommu-
nicari ob peccatum inobedi-
entiæ,& in dubio, ſit ne latæ
ſententiæ, vel comminatoria,
ſemper intellige de commi-
natoria,quia in pœnalibus mi-
tior interpretatio eſt facien-
da,gloſ.& tex.in cap. omnis,
& in l.in poen. de reg. iur. in
6.& Fœlyn.de except.c.dile-
ctus nu.2.

QVAESITVM L.

De eo,qui poteſt excommuni-
care, &c.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicare qui potuit.*
2 *Forus ex duplex.*
3 *Habere poteſtatem in foro in-
teriori vnde procedat.*
4 *Claues, quare dicãtur in plu-
rali cum vna ſit.*
5 *Claues Eccleſiæ habentes im
foro interiori non vtuntur in
foro exteriori.*
6 *Fœmina non poteſt excommu-
nicare,nec eam ſubditus.*
7 *Abbatiſſa,vel Prioriſſa,an ha
beat aliquam poteſtatem Ec-
cleſiaſticam.*

Qui poteſt excommunicare?

1 DIc poſſe eum,qui habet
clauem, & poteſtatem
fori exterioris,vt eſt Summus

Pon-

Pontifex, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alij habentes iuriſdictionem eccleſiaſticam in foro exteriori, ſiue ordinariam, ſiue delegatam, Soti. 4 ſent. d.22.q.1.art.2. Tabien. Ver. excomm. 3. & Scribentes in c.decernimus, de iudic. & c. tranſmittimus de elect.

Et hic nota, quod in hoc pro-
2 poſito, duplex eſt forus, alter exterior, vt in Tribunalibus publicis Eccleſiaſticis, vbi cognoſcuntur delicta publica, quæ probari poſſunt, vt adulteria, & ſimilia, & in hoc foro fertur excommunicatio, vbi cauſa requirit, Alter verò eſt forus interior, cùm confeſſarius in confeſſione audit peccata, & abſoluit, vel non abſoluit, & hic vocatur etiam forus conſcien-
3 tiæ; Et habere poteſtatem in foro interiori, vel exteriori eſt ex virtute clauium Eccleſiæ, nempè poteſtates datæ à Chriſto Eccleſiæ militanti. Matth. 18. quæ metaphoricæ dicitur clauis, ſicut enim clauis materialis claudit, & aperit, ita Prælatus virtute clauiũ habet poteſtatem aperiendi, & claudendi Cœlum, ideſt dandi, vel negandi alteri facultatem intrandi Cœlum.

Et licet vna ſit clauis, tamen dicuntur claues in plurali nu-
4 mero, ratione diuerſorum effectuum, ideſt vocatur clauis ſcientiæ, quia per eam habet Prælatus poteſtatem ſciẽdi, interrogandi, & cognoſcẽdi merita cauſarum. Vocatur etiam clauis poteſtatis, qua Prælatus, vel alius habet poteſtatem abſoluendi, & ligandi, vt Confeſſores, qui cognito ſtatu pœnitentis virtute clauis ſcientiæ, illum abſoluit, vel ligat, virtute clauis poteſtatis, obligando illum ad pœnitentiam, vel non abſoluendo ex iuſta cauſa.

Itaque per has claues ſcientiæ, ſcilicet, & poteſtatis datur facultas in foro exteriori, & cognoſcendi delicta, & illa caſtigandi, & condemnando, vel abſoluendo iudicialiter, & hoc, vel iure ordinario, vel iure delegato.

Sed qui habent has claues Ec-
5 cleſiaſticæ in foro interiori tantùm, vt ſunt Confeſſores ordinarij, vt Parochi, vel delegati, & alij, quicunque, ſiue ſæculares, ſiue regulares ap-

pro

probati ab Ordinario, non poſſunt excommunicare, quia non habent poteſtatem in foro exteriori. Itaque vt poſſit quis excommunicare oportet, vt habeat poteſtatẽ in foro exteriori, aliàs excõmunica eſſet nulla, & etiam vt ſit ſaltem in prima tonſura initiatus, quia laicus non poteſt excommunicare, etiam de licentia Epiſcopi, neque poteſt eſſe Vicarius Epiſcopi, Sil. V. excommun. Fęlyn. in c. dilec. de maior. & obed. vel etiam ſaltem debet habere etiam minores ordines. Abb. in c. decernimus de Iudicijs, & cap. ab excommun. de reſcr.

Hinc ſequitur, fœminam non
6 poſſe excommunicare, neq; ſuas ſubditas, vt Prioriſſa, vel Abbatiſſa, quia non eſt capax poteſtatis clauium Eccleſiæ; tam quo ad forum exteriorẽ, quam ad interiorem, c. noua, & c. inaudita de pœnit. & remiſſ. & d. c. dilecta de maior. & obed. Poteſt tamen Abbatiſſa, vel Prioriſſa habere aliquam poteſtatem Eccleſiaſticam circa correptionem ſuarum Monialium, & ad aliqua præcepta ciuilia, Sil. ver. Abbatiſſa, Sot. 4. ſenten. diſt. 19. qu. 1. Nauarr. tamen dicit, quod fœmina poteſt excommunicare ex priuilegio de ſentent. exc. lib. 5. & Sil. conſil. 1. ſicut, & laicus, videatur, Paulus de Caſtro Cleric. coniug. fuit Vicarius Florentiæ ad quoad temporaliam tantùm, vel cum diſpenſatione Papæ, vt diximus.

QVAESITVM LI.

De eo, qui poteſt excommunicare, & quot condemnationes requirantur.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicari qui poſsit, & qua de cauſa.*
2 *Quot quæ conditiones requiruntur, vt quis poſsit excommunicari.*
3 *Animalia irrationalia an poſſunt excommunicari.*
4 *Excommunicari an poſſit Collegium Vniuerſitas.*
5 *Infidelis an poſſit excommunicari.*
6 *Mortuus an poſſit excommunicari, & nu. 7.*

8 *Abſolutio alicui poſt mortem data qualiter intelligitur.*
9 *Sepeliens in Eccleſia cum ſollemnitatibus, eſt excommunicatus, fallit num.* 10.
11 *Inferior an poſsit ſuum ſuperiorem excommunicare, aut parem ſucceſſorem, aut ſe ipſum.*
12 *Excommunicans ludentes ſi ipſe ludat cũ eis, an ſint excõmunicati.*
13 *Par in parem non habet imperium.*
14 *Ratione delicti quis ſortitur forum.*
15 *Vt quis poſſit excommunicari debet eſſe ſubditus excommunicantis.*
16 *Epiſcopus an poſsit excommunicare ſubditum delinquentẽ in Diœceſi alterius.*
17 *Statutum factum in Concilio Prouinciali ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ligat ſubditos Archiepiſcopi, & ſuffraganeorum.*
18 *Excommunicari nemo debet niſi interueniat peccatum mortale, & inobedientia, vel contumacia.*
19 *Epiſcopus ſi faceret præceptum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne quis clericus ludat, etiam ludo licito ludens peccat mort.*
20 *Epiſcopo, qui non obedierit morte moriatur.*
21 *Quæ ſit grauis, & quæ leuis materia, quæ inducit, vel non inducit pecc. mort.*
22 *Quantitas notabilis in materia furti etiam quoad diuitem inducit furtum.*
23 *In materia furti conſideratur valor rei ex affectione, licet ipſa ſit minima.*

Qui poteſt excommunicari? & quot conditiones requiruntur?

1 DIc, quod poteſt excommunicari aliquis ob peccatum mortale, vel inobedientiam, & requiruntur ſex
2 conditiones. Prima, vt perſona excommunicanda, ſit homo, ſiue fœmina, ſiue hermofroditus. Secunda, vt ſit perſona certa, & determinata. Tertia, vt ſit Chriſtiana, quia qui non eſt baptizatus non poteſt excommunicari, quia nunquam habuit communionem Eccleſiæ. Quarta, vt ſit viua, nam mortuus non poteſt excõmunicari. Quinta,

vt ſit inferior, quia nemo poteſt excommunicare ſuum ſuperiorem, imò nec parem, nec ſe ipſum. Sexta, vt inferior ſit ſubditus excommunicantis. Quibus conditionibus attentis, ſequitur, non poſſe excommunicari animalia irrationalia, & ſi aliquando legitur irrationalia fuiſſe excommunicata, vt locuſtas, & ſimilia, prout Caſſianus tradit in primo conſilio de excommunicatione, intelligi ibi pro maledictione, & deteſtatione quadam contra illa animalia, cum inuocatione diuini auxilij ad effugandam illam peſtilentiam, Nauarr. c. 23. nu. 13. Sot. de iuſt. & iur. q. 12. art. 2. D. Tho. 2. 2. q. 100 art. 3. & qui præſumeret excommunicare irrationalia alio modo, quam dictum eſt, poſſe caſtigari, Sot. loc. cit. q. 22. art. 2. Nauar. conſ. 5. de ſent. excom. & verba D. Bernardi dicentis, Excommunico vos, in muſcas, ſunt intelligenda pro maledictionibus, ideſt maledico vos, & imploro diuinum auxilium, vt exeatis ab Eccleſia, quæ muſcarũ numero impleta erat. Nota quod poteſt Iudex Eccleſiaſticus in cauſa litis, poteſt concedere præceptus, vt teſtes, deponant verum coram Iudice laico, Abb. in c. ad noſtrũ de iur. iur.

4 Sequitur etiam non poſſe excõmunicari Collegium, Vniuerſitatem, Monaſterium, Congregationes, & ſimiles, ſed opus eſt, vt determinentur perſonæ excommunicandæ, c. Romana de ſent. excom. in 6. & ſi feratur, eſt nulla, & ratio illius textus, ne ſimul cum nocentibus, puniantur innoxij. Sed vt teneat excomm. contra Collegium, aut Vniuerſitatem, & ſimil. Debet excõmunicans vti talibus verbis, nempè excommunico omnes talis Ciuitatis, vel Collegij, qui fuerunt inobedientes talibus mandatis noſtris, & ſimil. Cou. lib. 2. var. c. 8. nu. 9. Sil. V. excomm. 1. Sot. 4. ſent. diſt. 22. q. 1. art. 2.

5 Sequitur etiam, infidelem non poſſe excommunicari, & excommunicat. contra eum latam eſſe nullam, quia, vt dictum eſt, non excommunicatur, qui nunquam communicauit cum Eccleſia, c. gaude-

mus,de diuort. nam priuatio præſupponit habitum l. decem de verb. oblig. Et ſi inuenitur aliquando, Infideles poſſe excommunicari,vt per c.paſtoralis de iudic.& c. miſerabilis de vſu.intellige indi rectè.ſ.poſſe ꝓhiberi Chriſtianis,ne cũ ipſis conuerſentur.
Sequitur etiam mortuum non
6 poſſe excommunicari, & ratio eſt,quia mortui ſunt extra forum Eccleſiæ Syl.in V. excomm. 1. vel quia excom. non ligat, niſi qui eſt in peccato mortali, & mortuus aut eſt in Paradiſo, & ſic ſine peccato,aut eſt in inferno,& quorſum excommunicatio? aut eſt in Purgatorio,& idem eſt,quia aĩę in Purgatorio sũt extra culpã, & in gratia Dei.
Poteſt tamen quis poſt mortem
7 excommunicari, vel abſolui, ſed hoc modo videlicèt, eum declarando deceſſiſſe excommunicatum, quia hæreticus, vel quia percuſſor clerici viuens,& dum vixit, ignorabatur,& deceſſit ſine vllo ſigno contritionis, ita vt non poſſit participare de ſuffragijs Eccleſiæ,nec ſepeliri in Eccleſia, & requiritur etiam,vt factum ſit notorium,quo caſu ſi fuiſſet ſepultus in Eccleſia poſſet exhumari,& hoc modo, declaratur poſt mortem quis excommunicatus, quia viuus inciderat in excommunicationem,& ita intellige,quoſcumque textus dicentes,mortuos poſſe excommunicari, vt c.ſi quis de hæretit. & ibi Abb.& Roman. in ſing. 242.
8 Idem dic de abſolutione data poſt mortem, vt intelligatur data poſt mortem, quia malè fuerat, excommunicatus viuens, & datur mortuo abſolutio, quàm merebat viuus,& intellige, etiam ſi excommunicatus taliter fuiſſet ſepultus,c.à nobis,el 2. de ſentent.excómm. Et hic nota
9 incidere in excommunicationem, qui ſepelit in Eccleſia cum ſollemnitatibus Eccleſię excommunicatum notoriè, ex clem. 1. de ſepult. Sed ſi
10 fuiſſet in articulo mortis abſolutus, etiam à ſimplice Sacerdote, & habuit extremam vnctionem, poteſt ſepeliri in Eccleſia, abſque alia abſolutione,etiam ſi fuiſſet excommunicatus excommunicatione Papali,Nauar.c.17.n.221

Couarr. in c. alma mat.§. 12. num.8.& c.Parochiano,de ſepult.

Sequitur etiam inferiorem non
11 poſſe excommunicare ſuum ſuperiorem, neque parem ſibi ſucceſſorem,neque ſe ipsũ tamen ipſe contrauemendo ſtatutis à ſe factis pecc.mort. Caiet.2.2.q.96. art.2. ad 3. quia cogitur vi directiua; ſi non coactiua,c.digna vox de leg.num.13. Abb.c.à nobis, el primo de ſent. excommu. cap.cùm inferior,de maiorit. & obed.Nauar.c.27. nu.13.
12 Per quam ſequelam habeas excommunicantẽ,eo ipſo ludentes,ſi ipſe ludat, non eſſe excommunicatos ludentes cum eo, quia videtur cum illis diſpenſaſſe, nec eſſe excõmunicatum ipſummet, quia ſemper perſona excommunicãtis eſt excepta, habeas ẽt non includi dicta excommunicatione, qui eſſet par ipſi excommunicati,quia par in †
13 parem non habet imperium, ſic nec eſt ei ſuperior, & hoc procedit, ſiue excommunicatio fuerit lata per ſententiam,aut per ſtatutum,Felyn. c.cum inferior, de maior. & obed. Abb.in c.à nobis,de ſent.excommun.el primo, & hoc quando inobediens eſſet ſuperior, vt Archiepiſcopus,Nec habet locum in hoc caſu diſpoſitio † textus,c.vlt.
14 de for.comp.quod quis† ratione delicti efficiatur ſubditus, & ſortiatur forum loci. Secus in ſtatuto Archiepiſcopi in Synodo Prouinciali ſub pœna excommunic. latæ ſententiæ,quia tunc in caſu, quo non obſeruarent, ligat etiam Epiſcopos Comprouinciales, Nau.conſ.7.de off. ord. Statutum tamen Epiſcopi non ligat Epiſcopum ſucceſſorem, ſi contraueniat, Nau.c.27.n.13.nec clericos, qui cum Epiſcopo contrauenerunt, Fęlyn.d. c.cum inferior,Abb.in c.1. de ſymonia, & ibi etiam Fœly. Quando tamen Epiſcopus eſſet alterius Diœceſis, qui contraueniret, ligaretur, quia diceretur inferior ratione iuriſdictionis, Silver. excommu.4. Abb.in c.1.de maior.& obedien Sed ſi excommunicatio eſſet Papalis, & Epiſcopus promulgans contraueniret, tunc ipſe, quàm quicunque

alij

alij ligarentur, quia eſt à ſuperiore.
Sequitur denique ex conditio-
15 nibus requiſitis, vt quis poſſit excommunicari, excommunicandum debere eſſe ſubditum excommunicantis, vel ratione delicti, vel domicilij, vel alia ratione, vt excōmunicans habeat iuriſdictionem in loco, vbi fert excommunicationem, c. vlt. de conſtit. in 6. qua ratione non poteſt Epiſcopus vnius Diœceſis excommunicare in Diœceſi alterius, quia ibi non habet iuriſdictionem, nec ſubditos. l. 3. de offic. Præſ. Poſſet tamen Epiſcopus excommunicare ſibi non ſubditum, ratione delicti, aut rei ſitæ, aut domicilijs, aut originis, aut beneficij, nam qui forum ſortitur, ligatur ſtatutis, c. 1. de foro competen. Sed hoc non procedit contra priuilegiatos, quia licet ſint ſubditi ratione delicti, & cœt. tamen ob eorum priuilegia non poſſunt excommunicari, vt ſunt in aliqua Ciuitate, Religioſi exempti à iuriſdictione Epiſcopi, nec procedit in foro conſcientiæ, quia peccans tenetur confiteri proprio Parocho, licèt peccauerit in alterius Diœceſi, Abb. in c. qđ autem de pœn. & remiſſ.
Nec Epiſcopus poſſet excom-
16 municare ſubditum ſuum, qui deliquit in Diœceſi alterius, nec facere ſtatutum, qđ ligaret delinquentes extra ſuam Diœceſim, etiam ſubditos, vt v. g. adeſt Beneuenti ædictum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ contra ludentes taxillis clericos, quidam clericus ex hac Ciuitate ludit extra Diœceſim, non ligatur l. final. de iuriſd. omn. iudic. Sed poſſet Præſul Beneuentanus excōmunicare ſubditos ſuos, qui extra Diœceſim deliquerunt, ſi poſtea muniti non ſatisfecerint, vel obedierint eorum Præſuli, etiam ſi eſſent laici, & hoc rōne noui futuri peccati, non autem præteriti cōmiſſi extra Diœceſim. Sed extra hunc caſum, non poſſet Præſul Beneuentanus in ſua excommunicatione compræhendere ſubditos ſuos, exiſtentes extra Diœceſim, quia nullo iure poteſt facere hanc extenſionem, & ſi faceret, nō

teneret, DD. in c. vt animarũ de conſt. Nau. c. 27. nu. 222. Couarr. in c. Alma mater 1. p. §. 10. licèt Bart. & alij, ſed nõ benè ſenſerint contrarium in l. cunctos populos de Trinita. & Fide Catho. Si tamen quis in hac Ciuitate, vel Diœceſi commiſiſſet delictum, & poſtea diſceſſiſſet in alienam Diœceſim, lata contra ipſum excommunicatione, remanet, quocunque ierit, excommunicatus, quia excommunicatio ſequitur ipſum, vt vmbra corpus, & lepra leproſum, nõ tamen hic talis eſſet excommunicatus, ſi excommunicatio fuiſſet tantum comminatoria, & nihil vlteriùs factum, ſed ſi ipſum deindè excommunicaret Præſuli, ligaretur excommunicatione, licet extra Diœceſim reperiretur, ratione delicti contracti in hac Ciuitate, vel Diœceſi, Sot. 4. ſent. diſt. 12. q. 2. art. 2. Ange. V. excommu. 1. licèt alij contrarium ſenſerint, ſed verior eſt opinio Soti, & Angeli.

17 Statutum tamen factum in Concilio Prouinciali ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ligat ſubditos, tam Archiepiſcopi Metropolitani, quàm ſuffraganeorum, vt ſi fuiſſet tale ſtatutum in Prouinciali Synodo Beneuentana, vt quis non iuret falſum, ligarentur, tam ſubditi huius Ciuitatis, & Diœceſis, quàm ſubditi tot ſuffraganeorum latiſſimæ Prouinciæ, decem, & octo Epiſcoporum, quæ Prouincia non multum eſt temporis, cùm erat viginti quinque, & antiquitus triginta duorum Epiſcoporum ſuffraganeorum, ſed erectis in Metropolitanas, Sypontina, & Capuana Eccleſijs, numerus ſuffraganeorum diminutus eſt, vide in hoc propoſito ædictum in Synod. Prouincial. Beneuentan. quod ego compoſui ſicut, & Synodum cuius fui Secr. ſed ad rem redeamus.

Quia verò ſupra dictum fuit, ob peccatum mortale, & inobedientiam, vel contumaciam, quæ ſunt idem, poſſe aliquẽ excommunicari, & nemo †

18 debet excommunicari, niſi interueniat vnum ex his duobus, c. nemo, c. nullus 11. diſt. & c. dilect. de ſent. excomm. & eſt comm. ſequitur, quod

qui non eſt in peccato mortali, ſeù inobedientia, & contumacia, non eſt excommunicatus, vt qui iuſſus ſub pœna excommunicationis, etiam latæ ſententiæ, non reſtituit, quia non eſt ſoluendo, ſed habet animum, reſtituendi, ſi poſſet, hic non incurrit excõmunicationem in foro conſcientiæ, quia non eſt contumax, aut inobediens, ſed in foro exteriori, ſi factũ ipſius eſſet notorium, teneretur habere ſe, vt excommunicatum; & quando eſſet ſoluendo, tenetur reſtituere, Sot. 4. diſtin. 22. q. 1. art. 2. Syl. V. excom. el primo.

Hinc ſequitur, quod ſi Epiſco
19 pus faceret præceptum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, nè quis Clericus ludat aliquo ludo licito, licet non deberet Epiſcopus hoc præceptum facere, tamẽ ludens peccat mort. & proprio inobedientiam poſſe
20 excommunicari, nam qui Epiſcopo non obedierit morte moriatur, c. 2. de maior. & obed. Et quamuis excommunicatio non debet ferri, niſi ob maximas, & grauiſſimas cauſas, ex Concil. Trid. ſeſſio. vlt. de refor. c. 3. & ad eam tanquam ad vltimum refugium recurrendum ſit, vt Nauar. c. 27. nu. 10. tamen ſi feratur ſuper materia læui, nominatim tenet, vt ſi dicatur, ſit excommunicatus, qui non reſtituet tali, carolenum vnũ, ſi habuerit de illius bonis. Sed quando fertur in communi non exprimendo materiam, ſiue grauem, ſiue læuem, non intelligitur de materia læui, quæ non inducit peccatum mortale, & tunc non reſtituentes aliquam rẽ paruam ſubreptam, non incurrunt excommunicationẽ, licet excommunicatio fuerit fulminata v. g. contra omnes, qui non reſtituunt bona Domini Abbatis Detij, quia iuxta Sacrorum Canonum diſpoſitionem, tenentur reſtituere, qui ſubripuerunt in materia peccati mortalis, quando aliter non fuerit declaratum.

Et quod dictum eſt de reſtituẽte, dic de reuelante, quod in materia læui, quando non inducit peccatum mortale, v. g. ablatio acus, calami, pomi, & ſimi-

ſimilium homini diuiti, quia homini pauperi forſitan eſſet magna quantitas, non tenetur quis reuelare in monitionibus,& hoc procedit in excõmunicatione tam a iure, quã ab homine.

Vt autem cognoſcatur † in hoc
2 propoſito, quæ ſit grauis, & quæ læuis materia, quę inducit, vel non inducit peccatum mortale: Sunt attendendæ circumſtantiæ perſonarum,& temporum, nam furari diuiti paruam materiam eſt veniale ſed furari pauperi, poſſet eſſe mort.& in hoc valebit iudicium prudentis Confeſſarij, conſideratis circumſtantijs, perſonæ, & temporis, quia furari acum ſutori eſt veniale, ſed ſi ille non habens aliam amittit mercedem illius diei, non laborando, poſſet eſſe mortale reſpectû amiſſæ operę,& ſic de ſimilibus.

Sed regulariter quantitas nota-
2 bilis in materia furti, tam quo ad diuitem, quo ad pauperem eſt furtum vnius, vel duorum argenteorum, valoris decem granorũ, pro vnoquoque,& hęc eſt communis opinio, Couarr. var. lib. 1. c. 3 num. 17. Nauarr. c. 7. nu. 23. idem conſil. 25. de regu. Tolet. ſuper, non furaberis, D. Thom. 2. 2. q. 99. art. 4. ad 2. & q. 66. ar. 6. Quicquid dicat Sot. lib. 5. de iuſt.& iur. art. 3. q. 1.& Franc. in c. cum contingat de appell. in 6. & forſitan alij dicentes ſummam notabilem, tam in paupere, quam in diuite eſſe duorum, vel trium aureorum, nam iſta ſententia præberet anſam fu-
27 randi. Et hic nota, poſſe in aliqua re conſiderari valor ipſius ex affectione, licèt ipſa ſit minima, quando continet materiam affectionis, vt de ſcriptis magno labore factis, quia ibi conſideratur intereſſe affectionis, & in hoc caſu, furtum talium eſſet mortale, licet res ſit minima, Nauarr. c. 17. nu. 2. Idem dic de eo, qui pluribus vicibus paruam quantitatem furatur, cum animo perueniendi ad quantitatem notabilem, c. furtum 14. q. vlt. licet alij dicant, tũc eſſe mortale. Idem dic, de eo, qui pluribus vicibus furatur paruam quantitatem, etiam ſine animo perueniendi ad quantitatem notabilem

Nau.

Nau.c.17.num.4. & nu.139 & hoc cum peruenitur ad notabilem quantitatem. Idem dic de pluribus,qui ſimul furantur,quiſque paruam quãtitatem, ſed inde notabile damnum infertur proximo, & hoc quando communicato conſilio furati ſunt, nam tunc peccant mort. tenentur reſtituere inſolidum,& ligantur excommunicatione. Secus,quando non communicato conſilio, quia tunc tenetur quis pro rata, ſed ligatur excommunicatione, ſi damnum notabile ſequutum eſt, Couar.var.lib.1. c.3. nu.11. 12. Nauarr. c.17.num.179. Nam tunc incurretur excommunicatio, ſi fulminaretur propter damnum notabile non propter rei paruitatem. Et hic nota pulchrum, quod quando propter plura peccata venialia,ſequitur damnũ notabile proximo, poſſunt inferentes excommunicari.

QVAESITVM LII.

De forma verborum, quibus exprimitur excommunicatio,&c.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio non habet certam formam nam quecunque verba exprimentia excõmunicationem ſunt forma,quę vt liget debet habere quinque circumſt.*

2 *Iudex debet habere intentionem excommunicandi,& non terrendi.*

3 *Vna,vel trina monitio debet precedere.*

4 *Quando eſt periculum in mora ſufficit vna per trina monitione,qua non precedente excomm.non ligat.*

5 *Excommunicatio debet ferri in ſcript. & non oretenus, & Iudex hoc non ſeruans eſt ſuſpenſus.*

6 *Cauſa etiam communis debet exprimi in ſententia aliter eſt iniuſta, & non ligat.*

7 *Requiritur notoria excommunicationis, ſiue à iure, ſiue ab homine,alias non dicitur verè excommunicatio.*

8 *Ignorantia, altera eſt iuri, altera eſt facti.*

9 *Ignorantia facti eſt, quando quis ſcit ius prohibere malum, tamen ipſe neſcit illud ꝙ facit omne malum.*

10 *Ignorantia iuris eſt, quando quis ſcit factum, ſed ignorat ius.*

11 *Ignorantia etiam triplex eſt, affectata, craſſa, & ſupina, & etiam eſt quædam inuincibilis, ſeu probabilis, vt infra remiſſ. & nu. 12.*

13 *Ignorantia iuris poteſt conſiderari dupliciter, vel iuris particularis, vel communis. item, vel iuris communis diuini, vel diuini poſitiui.*

14 *Quo ad Deum, quis poteſt excuſari, ſecus quò ad Eccl.*

15 *Excommunicatio non poteſt fieri pro peccatis præteritis, vel præſentibus quantumuis enormibus.*

16 *In monitorijs ſolet dici qui furatus eſt reſtituat, aliàs excommunicabitur, & tunc qui non reſtituit excommunicatur.*

17 *Excommunicatio ſine vlla monitione non tenet.*

An excommunicatio habeat certam formam verborum, quibus feratur, &c.

1 Dic, quod forma excommunicationis ſunt verba, quæ diffinitiuè exprimunt ſententiam excommunicationis, vt excommunicamus tenentes rem alienam, & non reſtituentes, vel præcipimus ſub pœna excommunicationis, vel anathematizamus, Nauarr. c. 17. nu. 17. Hoſtien. de ſent. excomm. Hinc ſequitur, quod excommunicatio non habeat certam formam, ſed forma ipſius ſunt quæcunq; verba exprimentia excommunicationem, quæ forma, vt liget excommunicatio, debet habere quinque circumſtantias, prima eſt, vt tam excommunicans, quàm petens excommunicationem habeat intentionem excommunicandi. Secunda, vt pars excommunicãda ſit præmonita, ſiue in vniuerſali, ſiue in particulari. Tertia, vt excommunicatio feratur in ſcriptis. Quarta, vt in ſententia exprimatur cauſa, Quinta, vt ſit publicata.

2 Et quo ad primam circumſtantiam neceſſe eſt, vt Iudex habeat intentionem excommunicandi, & non terrendi, Abba. in c. 1. de offic. ord. in 6. ſic, & pars ad cuius inſtantiã fertur, Abb. in c. bonæ mem. de ſent. excomm. il primo, n.

11. Tabien. excomm. 2. ad 10 Naua. c. 27. num. 11. & 12. Hinc ſequitur excommunic. non ligare, quos pars excipit vel Iudex ligare non intendit, ſed hoc intellige, quo ad forum interius eſt, nam exterius, qui ſic fuerit excommunicatus, debet ſe habere per excommunicato, quouſque conſtat de contrario, ſaltem per coniecturas, ſed debet in hoc aduertere Iudex, ne excipiat, quem pars non intendit excipere, aliter deciperet partem, & ipſe grauiter peccaret, Sot. 4. ſent. diſt. 22. q. 1. art. 2. qui etiam in lib. 5. de iuſtit. & iur. q. 3. art. 1. dicit non præſumi ex partem, ad cuius inſtantiam fuit fulminata excommunicatio, voluiſſe compræhendere filios, vel vxores, qui fortè peccauerunt in his, propter quæ excommunicatio petitur, vt quia furati ſunt illius bona, & ſimilia.

Quo ad ſecundam circunſtantiam, ſeù conditionem, ſciatur, debere præcedere monitionem vnàm, vel trinam cap. conſtitutionem de ſent. exc. in 6. & c. ſacro, & quando periculum eſſet in mora, ſufficit vna pro trina, & non præcedente trina, vel vna monitione, excommunicatio non ligat, d. c. ſacro, & c. per tuas de ſent. excomm. c. ſtatuimus, & c. excommunicatio de ſente. excomm. in 6. Et hæc intellige in excomunicatione ab homine, quia in excommunicatus à iure non requiritur monitio, quia ius ſemper monet, ſed requiritur declaratio, q̃ vt in praxi obſeruaui, debet præcedere citatio ad dicendũ cauſam quare, &c.

Quo ad tertiam conditionem
5 ſciatur excommunicationem debere ferri in ſcriptis, & nõ oretenus, c. 1. de ſent. excommun. in 6. Et ſi Iudex non obſeruat hunc ordinem eſt ſuſpenſus ab offic.

Quo ad quartam conditionem
6 ſciatur eſſe exprimendã cauſam excommunicationis in ſententia ipſius, aliter eſt iniuſta c. 1. de ſent. excomm. in 6. Sed ligat, & Iudex eſt ſuſpenſus, ſecus ſi eſſet priuilegiatus, vt poſſet excommunicare ſine ſcriptura, & ſine expreſſione cauſę.

Quo ad quintam conditionem

7 ſciatur requiri notitiam ex communicationis, ſiue a iure, ſiue ab homine, aliàs non dicitur verè excommunicatio, c. vt animarum de teſtibus in 6. & l. error ff. de iur. & fact. ign. nam ignorantia aliquando excuſat.

Et pro intelligentia notandum, 8 quòd in hoc propoſito ignorantia eſt duplex, altera facti, altera iuris. Ignorantia facti eſt quando quis ſcit ius prohibere aliquod malum, tamẽ ipſe neſcit illud, quod facit eſſe malum exempli gratia, ſcio ego iniicientem manus in clericum eſſe excommunicatum, ſed neſciebam eſſe clericum, quem percuſſi, quia non gerebat inſignia clericatus, vt ſunt habitus, & tonſu-9 ra. hæc ignorantia facti excuſat ab excommunicatione, c. ſi verò de ſent. excommu.

10 Ignorantia iuris eſt, quando quis ſcit factum, ſed ignorat ius: puta ſcit talem eſſe clericum, ſed neſcit adeſſe ius in percutientẽ ipſum pœna excommunicationis latæ ſententiæ, & hæc ignorantia non excuſat ab excommunicatione hinc ſequitur regula, q̃d ignorantia facti, & non iuris, excuſat.

Sed notandum, quòd ſiue iuris, 11 ſiue facti, ignorantia eſt triplex, quædam affectata, quædam eſt craſſa, & ſupina, quę dam eſt inuincibilis, ſeu probabilis, ſeu iuſta, c. Apoſtolicæ de ſent. excommun. Ignorantia affectata, ſeu craſſa eſt, quando quis poteſt ſcire aliquod factum, & non vult ſcire, Imò procurat ignorare. Ignorantia craſſa, & ſupina, eſt quando quis ignorat ea, quæ tenentur ſcire omnes explicitè ſub pœna peccati mortalis, vt eſt ſcire articulos Fidei, præcepta legis, & orationem Dominicam, vel, vt qui neſciret, nec quærit diſcere, quæ pertinent ad officium ſuum, D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 7. Nauarr. c. 11. n. 18. & hæc ignorantia non excuſat ab excommunicatione ſicut non excuſatur ignorantia, doctor, qui amictit cauſas cũ intereſſe clientis, nec medicus, qui necat homines, licet ipſi aliàs ſint boni viri, & habeant intentionem bonam: quia debet quis ſcire, quæ ſunt eius officij, aliàs eſt in

ſtatu damnationis, & tenetur ad intereſſe, Nau. c. 25. n. 60. & nu. 28. & c. 23. n. 62. Ignorantia inuincibilis eſt, quando quis non tenetur ſcire aliquod, nec poteſt ſcire, adhibita diligentia, quam adhiberent homines eius ſimiles addiſcendum, Nau. c. 23. nu. 26. Et hæc ignorantia inuincibilis, quæ dicitur etiam probabilis, excuſat ab excommunicatione, v.g. quis in aliquo actu verè non recordabatur eſſe prohibitum, quia quadā obliuione captus eſt, vt qui ſciebat talem eſſe clericum, & ſciebat Canonem excommunicantem percuſſores clerici, tamen in actu percuſſionis realiter non aduertit de prohibitione, & excommunicatione hic excuſatur ab excommunicatione, quo ad Deum, ſed quo ad Eccleſiam excommunicatur, & pro tali ſe habere debet, & ſatisfacere Eccleſiæ, & parti læſæ, & quærere abſolutionem. Idem dic de eo, qui legit libros prohibitos, neſciens eſſe tales, vel de hoc non recordatus tempore lectionis.

Et pro pleniori notitia, ſciendū
12 ignorantiam iuris poſſe conſiderari dupliciter, vel iuris particularis, quando quis ignorat aliquod ius particulare alicuius loci, vel iuris cōmunis, vt ignorare canones Pontificales, Bullas Pontificias, Concilia Generalia, & ſimil. vel ſi loquamur de iure ciuili, ignorare leges communes Imperiales. Tunc dic, qđ ignorantia iuris particularis excuſat ab excommunicatione, etiam ſi quis daret operā rei illicitæ, vt furando bona alterius, neſciens excommunicationem contra furantem illius bona, quia de hac excommunicatione probabiliter non habebat notitiam. Ignorantia verò iuris communis non excuſat, quando eſt affectata, ſed quando eſt inuincibilis, ſeu probabilis excuſat.

Et hic nota, quod ignorantia
13 iuris poteſt conſiderari adhuc dupliciter, vel iuris cōmunis diuini, & hæc non excuſat, vt nemo excuſaretur ob ignorantiam, ſi fornicaretur, vel occideret, nam hoc eſt prohibitum iure diuino communi, quòd debent om-

nes Chriſtiani ſcire, vel iuris diuini poſitiui, & hæc ignorantia, ſi eſſet probabilis excuſaret ab excommunicatione. Ex quibus diuiſionibus poterit Parochus colligere quando ignorantia excuſet ab excommunicatione, ſed regulariter teneat Parochus,
14 omnes excuſationes valere quo ad Deum, nam quo ad Eccleſiam nemo excuſaretur quia Eccleſia non iudicat de occultis, & in tali caſu debet excommunicatus obedire Eccleſiæ, & ſatisfacere ſatisfactionibus exterioribus, quæ ab Eccleſia ei per abſolutione imponerentur, licèt dici poſſet, quod ſi imponerentur ſatisfactiones ſecretæ, forſan ſi ſine contemptu Eccleſiæ eſſet, ſine peccato poſſit ommittere, ſed nihilominus deberet exequi pro eius maiori merito.

Nota hic excommunicationem
15 non poſſe inferri pro peccatis præteritis vel præſentibus, quantumuis enormibus, quia vt dictum eſt excommunicationem debet præcedere trina, vel vna monitio, quæ monitio monet, ne talia peccata quis faciat, hæc, qui monitionem contendit peccat mort. & tunc vti inobediens excommunicatur, & ſic ſemper excommunicatio fertur pro peccato futuro euitando.

16 Hinc in monitorijs ſolet dici vt qui furatus eſt, reſtituat, aliàs excommunicabitur, & tunc, qui non reſtituit, excõmunicatur, & hæc eſt communis opinio, licet Caiet. tenuerit contrarium, in 2. 2. q. 69. art. 2. & c. Roman. de ſenten. excommu. in 6. & Sot. 4. ſent. diſt. 22. q. 1. art. 2.

Et nota etiam, quòd excommu-
17 nicatio ſine vlla monitione non tenet, vide Nauarr. conſ. 4. de ſent. excomm. & c. 27. num. 11. qui varius eſt, & dicit valere ſine monitione, ſed dicendum debere præcedere monitionem, c. nemo Epiſcoporum 11. q. 3. quæ monitio debet fieri cum interuallo cõueuienti dierum, vel ſaltem horarum in caſu atroci, & peccaret Iudex, non ſeruando ordinem iuris, licet excõmunicatio teneret, quæ ſiue iuſta, ſiue iniuſta eſt timenda, c. 1. 11. q. 3. & c. ſacro de ſent. excommun. imò Iudex

non

non ſeruans ordinem, ſi eſt Sacerdos eſt ſuſpenſus à celebratione Miſſæ, c.1.de ſen. excom.in 6.

QVAESITVM LIII.

SVMMARIVM.

1 *Finis ob quem debet inferri excommunicatio: eſt, vt excommunicatus reſipiſcat à malo.*

2 *Abſtinendum eſt ab excommunicatione, quando præuidetur eam parui faciendam eſſe.*

3 *Licet aliquando excommunicatio ſit mat. eſt tamen medicinalis.*

Ob quem finem debet inferri excommunicatio?

1 DIc, vt excommunicatus reſipiſcat à malo, & ſequatur bonum, & Eccleſiæ ſatisfaciat, atque ita finis excommunicationis debet eſſe medicina ſpiritualis animæ, c. cum medicinalis de ſentent. excommunicat. in 6. & peccat mort. Iudex ſi ferret excommunicationem malo animo ad occidendum, & non ad ſanandum, & ſecundum hanc doctrinam omnes maledictiones, & alia terribilia, quæ in fulminatione contra excommunicandum adhibentur, sũt & eſſe debent ad finem ſalutarem animæ, & ſecus faciens Iudex malefacit, & eſt ſuſpenſus.

Hic notandum eſt abſtinendum 2 eſſe ab excommunicatione quando præuidetur eam parui faciendam eſſe, quia tunc eſſet mortalis, & non medicinalis, vt in furia Populi, & ſimil. Ita etiam eſt abſtinendũ ab excommunicatione, quando eſſet inferenda pro debito, & ſcitur debitorem non eſſe ſoluendo, quod benè Iudex deberet præcognoſcere in decernendis excommunicationibus pro debito.

Et licet, aliquando excommuni3 catio ſit alicui mortalis, qui eam contemnit, eſt tamen medicinalis toto corpori myſtico Eccleſiæ, quia ſanitas eſt corpori, cum membrũ putridum ab eo reſecatur, vt fit in excommunicato, c. reſecãdæ 23. q 4. Et vbi accideret vt excommunicatus contemnat excommunicationem

permanendo in ea, & nil curando de abſolutione, debet Iudex illum abſoluere, etiam abſentem, ac etiam inuitum, & non petentem, c. Abba.in c.excommunicato de reſcrip. in fine, Quia cauſa finalis excommunicationis debet eſſe vita, & non mors excomm. quod ſequeretur, ſi indurato animo in excommunicatione perſiſteret excommunicatus, qui etiam poſt annum eſt ſuſpectus leuiter de hæreſi, vt per Concil.Trid. Et pars quæ impetraret excommunicationem odio, vt excommunicatus damnetur pecc. mor. Nau.c.14.num.24.Nota hic, quod agens mulierem ad ingrediendum Monaſterium, quod prohibentur per Concil. Trident. ſeſſ.25. cap.18. de Regularib. non habet locum illa excommunicatio effectu non ſequuto, Say. ex dec.51.de ſenten.excommunicat.

QVAESITVM LIV.

De monitorijs ad finem reuelationis, de quibus infra latius.

SVMMARIVM.

1 *Monitorium eſt ædictum quo quis monetur ſub pœna excommunicationis, vt aliquod facere, vel non facere debeat.*

2 *Monitoria generalia, vel particularia ſolent fieri vel vt reſtituatur, vel vt reuel.*

3 *Cauſa quibus poſſunt concedi huiuſmodi monitoria plures ſunt, vt infra.*

Quid ſit monitorium?

1 DIc, quod eſt ædictum, quo quis monetur ſub pœna excommunicationis, vt aliquod faciat, vel non faciat vt reſtituat, vel reuelet, vel, vt non ingrediatur Monaſteriũ, & ſimil.& poteſt fieri, vel generale, quando Iudex in ędicto monet omnes, vt reſtituant, aut reuelent res ſubtractas, aut deperditas, vel particulare, quando monens dirigit ſuum monitorium in aliquam perſonam particularẽ, vt reſtituat, vel reuelet, ſed in hoc monitorio, particulari debet eſſe clauſula iuſtitiæ, vt infra aliquod tempus congruũ compareat ad allegandum

quic-

quicquid, aliàs eſſet iniuſtum cap. cauſam quæ de reſcriptis.

Hæc monitoria, ſiue generalia, 2 ſiue particularia, ſolent fieri, vel vt reſtituatur, vel vt reueletur, vel vt denuncietur impedimentum, vt in matrimonio, vel vt exhibeantur ſcripturæ, & ſimil. aliquando ẽt; vt reueletur aliquod Epiſcopo, vt Iudici, aliquando verò, vt reueletur, vt patri, & bono viro, Nauarr. conſil. 6. de accuſationibus: Et quando Epiſcopus recipit denunciationes, vt pater debet prodeſſe, & non obeſſe, c. in hoc videtur 22. q. 5. Nau. loc. cit. vbi nota, quòd in aliquo caſu tenetur quis denunciare Epiſcopo, vt patri, licet non teneatur, vt Epiſcopo, & tunc ſi ille nollet recipere, vt pater, non tenetur reuelare.

Cauſæ verò, quibus poſſunt cõcedi 3 huiuſmodi monitoria, vel monitiones excommunicationis ſunt, vel per inueniẽdis rebus deperditis, & furto ſubtractis, vel pro ſupplemento plenè probationis, in defectu teſtium, vel pro inducẽdis teſtibus ad reuelandum, qui ob potentiam aduerſarij nollent reuelare, vel pro ſupplendo defectu ſcripturarum in iudicio neceſſarium, quia debent Iudices Eccleſiaſtici, & laici ſe mutuò iuuare pro veritate, & ſic aliquando à laico conceditur bracchium ſæculare eccleſiaſtico Iudici, & aliquando ab Eccleſiaſtico ſęculari Iudici bracchium Eccleſiaſticum, conceditur, vt veritas indagetur, Abb. in c. ad noſtram de iur. iur. il ſecõdo, Nauarr. conſ. 3. de cenſibus.

QVAESITVM LV.

SVMMARIVM.

1 *Non tenentur reuelare, qui nõ ſunt in peccato, propter quod fertur excommunicatio.*

2 *Contumax præſumptus non eſt in peccato, licet in contumacia.*

3 *Contumax præſumptus quis dicitur.*

4 *Ad impoſſibile nemo tenetur.*

5 *Excommunicatio non trabitur ad futura.*

6 *Excuſatur à reuelando qui detinet aliena in compenſatione*

veri crediti, quod aliàs recuperare non poteſt.
7 *Scientes non tenentur reuelare quando principalis eſt impotens ad reſtituendum.*
8 *Vidua qua ex bonis mariti aliqua abſcondit in compenſationem rerum paraphrenalium, vt teneatur ad reſtitutione ſeu reuelatione.*
Principalis excuſetur a monitorio, quod eſt contra ſcientes tantum.
10 *Arma non ſunt ſumenda de domo rei.*
11 *Principalis non tenetur reuelare quando eſt impotens ad reſtituendum, vel quando imminet ſibi maius periculum fama, vel honoris num. 12.*
13 *Nonnulla quo ad monitoria circa ius congrui.*
14 *Reuelare non tenetur qui ex reuelatione incurreret infamiam.*
15 *Reuelare non tenentur qui retinent in compenſationē ſeruitiorum.*
16 *Reuelare non tenentur, qui non poſſunt probare eorum dictum ſaltim per vnum teſtem.*
17 *Scieni ſub ſigilli confeſſionis non tenetur reuelare, etiam ſico ſeſſio eſſet inualida.*
18 *Aduocati cauſarum non tenentur reuelare ſecreta ſuorū clientum, nec procuratores, nec Conſultores, &c. vt numer. 19.*
20 *Decretum, & iuramentum non ligat contra bonos mores.*
21 *Ad remedium denunciationis Canonica, quando eſt recurrēdum.*
22 *Denunciatio Canonica, qua ſit in hoc caſu, & cui eſt faciēda nu. 23.*
24 *Monitorium generale in quibus caſibus poſſit impediri ne expediatur.*
25 *Excommunicatio, quando ſit iniuſta, ſed valida.*
26 *Excommunicatio, quando ſit iniuſta, & inualida, & num. 28.*
27 *Excommunicationis edictum expirat morte excommunicat. non autem excommun. iam incurſa.*

Qui non tenentur reuelare, vel excuſentur in huiuſmodi monitionibus.

1 Dic, quod non tenentur monitorij, qui non ſunt in peccato propter quod fer-

tur excommunicatio, quia non ſunt in culpa, vt ſi fit monitorium, vt furatus reſtituat, non tenetur reſtituere non furatus, idem dic de ſimili
2 bus, vt eſt contumax, præſumptus à iure, quia non eſt in peccato, licet in contumacia, ſed præſumptus c. 2. de dolo & contumacia, ſed hoc intellige in foro interiori conſcientiæ, nam quo ad Eccleſiam debet ſe reputare, vt excommunicatum; Et in hoc
3 propoſito, præſumptus contumax diceretur, qui monitus ſub pœna excommunicationis, vt compareat prohibetur ab aliquo ſuperiore, ſub pœna, vt non compareat Huiuſmodi impeditus in foro conſcientiæ non eſt excõmunicatus, ſi fertur contra ipſum excommunicato, ſed in foro exteriori P.M. de monitor.

Excuſantur etiam ab huiuſmodi monitorijs, quando fiunt, vt reſtituatur, qui non poſſunt reſtituere, quia ad impoſſibile nemo tenetur, &
4 ideo ij non dicuntur contumaces, & inobedientes, Abb. in cap. ſignificante de pigno. num. 3 Sot. 4. ſent. diſtin. 22. art. 2. c. 7. Sed non excuſarentur, ſi poſſent reſtituere aliquam tantùm partem, quia tunc tenerentur ad partem, & ſic obedire monitorijs, alias eſt contumax.

Et nota, quod cum quis excuſatur ab huiuſmodi monitorijs & ab excommun. inde forſitan ſequuta, ex impoſſibilitate, ſi tamen poſtea venerit ad pinguiorem fortunam, tenetur reſtituere, licèt non reſtituens non ligetur illa excommunicatione iam fulminata, & ratio eſt, quia excommunicatio non trahitur ad futura cum iam fulminata ſit, Ta-
5 bien in ver. excommunicatio num. 5. Couarr. in c. Alma mat. 1. p. S. 10. nu. 6. contra Sot. loc. ci. Itaque impotens non tenetur monitorijs, nec tenentur reuelare cum non poſſit reſtituere.

Excuſantur à reuelando, qui de-
6 tinent aliena, vel ſurripiunt in compenſationem veri crediti, quòd aliàs recuperare non poſſet, quia in tali caſu videtur detinere ſua, & non aliena, Sil. V. furtum. Sed in hoc requiritur, vt debitum

ſit liquidum, & non dubium ali as eſſet quaſi furari, requiritur etiam, vt creditum non poſſit recuperari in iudicio, vel defectu teſtium, vel potentia aduerſarij, vel abſentia Iudicis, vel quando expenſæ erogandæ ſuperarent rem recuperandam, requiritur ēt, vt non ſequatur ſcandalum, vel alijs imputetur, vel non ſequatur infamia detinentis, vel ſubripientis, aut periculum propriæ perſonæ, & denique, vt ſit ſecurus in conſcientia, vt non putet ſe peccare ratione detentionis, vel ſubreptionis, vel, vt nil putet per ſe faciendum in huiuſmodi actione, propter quod putet ſe peccare. Concurrentibus ergo his circumſtantijs excuſatur quis à reuelatione, vt ſupra. Sed contrafaciens peccat non tamen teneretur reſtituere, niſi plus accepiſſet nec reuelare, niſi ex non reuelatione ipſius, immineret aliquod malum alicui, cui eo reuelante oblicaretur, Sil. V. furtum nu. 17. Nau. c. 17. n. 104. DD. in c. olim de reſtit.

7 ſpol. Et in hoc caſu non tenentur reuelare ſcientes, quia quando principalis non tenetur, vt eſt impotens ad reſtituendum, vel detinens pro credito, non tenentur reuelare alij extranei ſcientes, penes quem illa bona reperiantur, & hoc ſequitur, ſi extranei ſcientes, verè ſciunt, detinentes, vel ſubripientes, itinere, & ſubripere, & impotentes, verè eſſe tales, alias nō excuſarentur.

Ex his infertur, non teneri ad re

8 ſtitutionem, ſeu ad reuelandum illam viduam, quæ ex bonis mariti aliqua ſibi abſcondit, vel apud aliquam perſonam depoſuit in compenſationem rerū paraphrenalium, dummodò non excedant veram quantitatem, nec tenetur reuelare perſona illa depoſitaria, aut aliæ id verè ſcientes, viduam accepiſſe in compenſationem. Sed ſi eſſent dubbij deberent admonere viduam, vt reſtituat, ſed ſi hæc eſſet certa de ſuo credito excuſarentur ſcientes, Nau. c. 17. n. 175.

Excuſantur à monitorijs, vt non

9 teneantur reuelare, etiam principales rei, quando monitorium eſt contra ſcientes,

quia tunc videtur Iudex voluiſſe eos excipere. Sed ſi monitorium fuiſſet generale cōtra ſcientes, & tenentes, tunc tenentur etiam principales reuelare, & reſtituere, & hoc procedit in foro conſcientię, nam in foro exteriori, etiam ciuili, principalis non tenetur reuelare ſuas rationes aduerſario, cùm non ſint ſumenda
10 arma de domo rei, licèt hoc non procedat contra Fiſcum pro quo tenetur principalis exhibere ſcripturas contra ſe ipſum, Abb. & ibi Felyn. in c. 1. de probat. Et quo ad particulares etiam principalis tenetur reuelare, & exhibere ſcripturas priuatas, facientes, etiam pro aduerſario, ſecus de ſcripturis publicis. Nec
11 principalis tenetur reuelare, quando non poteſt reſtituere ex paupertate, Abb. in cap. ſignificante de pigno. nu. 3. Nec tenetur principalis reuelare, quando ex reuelatione imminet ſibi maius periculū
12 famæ, vel honoris, quia in tali caſu nemo tenetur cum periculo boni maioris, vt animæ vitę, vel honoris reuelare, nec reſtituere, Fœlyn. in c. intimauit de teſti. & habetur in cap. officij de pœnit. & remiſſ. per eund. Fęlyn. Tenetur tamen principalis, ſi ſine vllo periculo facere poteſt, reſtituere, vel alio modo ſecuriori, præſupp. quod poſſit.

Hic nota, quod ad monitoria,
13 quæ fiunt pro detegendis fraudibus circa ius congrui allegando fictas donationes, vel permutationes, contrahētes teneri, etiam principales rem venditam reſtituere, & veritatem reuelare pro intereſſe partis prætendentis, vel cum illa cōcordare, alioquin non excuſantur ab excom-
14 municatione. Si tamen reuelando incurreret notam infamiæ, non tenetur reuelare; ſed ſecurius eſt, vt reuelet, q. a Iudex Eccleſiaſticus cui exhibeatur reuelationes non debet dare copiam laico, quando imminet periculum contra reuelantem. Imò in caſu probabilis periculi contra reuelantem, ſi dubitaretur Iudicem Eccleſiaſticum, ob malitiam, ſeù ignorantiam daturum copiam Iudici laico, & propterea reuelans timeret ſuo honori, vel famæ non

tenetur reuelare.

Hic nota, quod non tenentur re
15 uelare, nec reſtituere, qui ſeruierunt Præsbytero, vel laico & aliquod retinent in recompenſam ſeruitij, dummodò quod retinent iuſtum ſerit pro mercede, & cum quis in articulo mortis legauit famulo aliquã quantitatem, & poſt illius mortem hæredes, qui promiſerant ſoluere, negant, vnde in foro exteriori non poſſunt cogi, niſi ad iurandum, iuxta l. fin. C. de fideicommiſſ. & expediuntur monitoria, tenentur hæredes reuelare, & reſtituere, Sil. V. teſtamentũ, idem dic de fraudante, vltra dimidium in venditione, qui de iure ciuili non poteſt cogi, nam licitum eſt contrahentibus ad inuicem ſe decipere, dummodò fraus non ſit vltra dimidium, & hoc de iure ciuili, ſed fraudans in hoc caſu tenetur in conſcientia reſtituere, & maximè ſi fulminatur excommunicatio, Nauar. c. venit de iudic. Fely. in c. intimata de teſt.

Excuſantur etiam reuelare, qui
16 non poſſunt probare eorum dictum, ſaltem per vnum teſtem oculatim, & qui probare poſſet, ſaltem per vnum teſtem, tenetur reuelare in excommunicatione, etiam ſi ſciret ſub ſigillo ſecreti naturalis, etiam iuramento firmati, quia ſigillum hoc non obligat, ſed obligaret ad non reuelandum, quando ſequeretur damnum notabile proximi, vel contra publicum bonum, ita etiam, quando proximus non poſſet aliter recuperare ſuum, D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad ſecundum, Sil. V. denunciatio, Secus eſſet, ſi ſciret ſub ſigillo Confeſſionis ſacramentalis, nam tunc non tenetur reuelare,
17 quia illud † ſigillum eſt de iure diuino, etiam ſi confeſſio non fuiſſet valida, & durat etiam poſt mortem pœnitentis, Nauar. c. 18 num. 7. & procedit etiam ſi fuerit interpres in Confeſſione Sacramentali, vt interpres non teneatur reuelare ad monitoria contra ſcientes, DD. in c. Sacerdos, de pœnit. & remiſſ. diſt. 6.

Hinc aduocati † cauſarum non
18 tenentur reuelare ſecreta ſuorum clientum, nec procu-

ratores, nec conſultores, nam ſunt in hoc ad inſtar Confeſſoris, Fęlyn. in c. 1. de teſt. cogen. & c. intimauit, & c. cum nuncius de teſt. Sed quando
19 pars non poſſet alia via habere intentum, tenentur reuelare omnes aduocati procuratores, conſultores, domeſtici, & alij quicunque priuilegiati, præter Confeſſorem, imò in tali caſu, vt ius cuique ſuum tribuatur, tenetur etiã filius contra patrem, quia ſe-
20 cretum † & iuramentum nõ ligant contra bonos mores, Nauarr. c. 25. num. 42. niſi tamen ex reuelatione timeretur damnum maioris boni, quia tunc excuſarentur huiuſmodi, Naua. c. 23. nu. 50. nec tenerentur reuelare, vt ſupra, quando eſſet periculum vitę illius, contra quem fit reuelatio, Nauarr. loc. cit. & alij, vt ſupra, & ſupra nominati non tenerentur reuelare, niſi ſciuerit à fide dignis, nam ſi intellexerunt pro vicos, & plateas, non dicuntur bene ſcire, quia ſcire in hoc propoſito, eſt percipere ſenſu corporeo, aliter non dicitur ſcire, glo. in l. 2. §. idem labeo, ff. de acq. plu. arc. Naua. c. 18. num. vlt.

Cum verò res eſſet ita occulta, vt ſcientes non poſſent probare, & per conſequens, non tenentur reuelare pars læſa, debet relinquere remedium
21 excommunicationis, & † recurrere ad denunciationem Canonicam, Nau. c. nouit. de jud. & ſic ſcientes debent canonicè denunciare. Quæ de-
22 nunciatio † in hoc caſu eſt, vt quis denunciet Prælato tanquam patri, & non tanquã Iudici, Matthe. X. & Prælatus recipiat denunciationem ad aures, & non per ſcripta, & iudicialiter, & habita prouideat, quantum poteſt indemnitati proximi, & ſi qui detinet bona alterius, noluerit reſtituere, prout Epiſcopus ſecretè monuerit, poterit Epiſcopus fulminare excommunicationem generaliter contra detinentes bona aliena, non autem nominatim.

Hæc denunciatio eſt facienda
23 Epiſcopo, tanquam patri, ſeruato ordine Euangelij, vt prius denuncians moneat detinentem paternè, vt reſtituat & ſi non fecerit, adhibeat ſe-

cum teſtes,& ſi adhuc noluerit reſtituere, dicat Eccleſiæ, id eſt Epiſcopo. Sed hoc non eſt ſeruandum, quando non eſt ſpes emendationis, vel quã adeſſet periculum corrigentis, vel quando crimen eſſet contra bonum publicum, vt hæreſis, tunc ſtatim facienda eſt denunciatio ſine præuia correptione, D. Tho. 2.2.q.7 art.1. Naua.c.18.nu.31.Sot. lib.5.de iuſtit.& iur. q. 7.artic.1.

Nota hic poſſe † aliquem, qui
24 timet excommunicari, comparire,& impedire, ne expediatur monitorium generale, & hoc in tribus caſibus. Primo, quando monitionem eſſet de re minima, pro qua nõ debet expediri, cap.quamuis ſeſſ.25.Conc.Trid. Secundo quando lis pendet in iudicio & eſt publicatum in cauſa, quia adeſt periculum ſubornationis teſtium. Tertio, quando lis eſt magnæ quantitatis, ſed poteſt probari per teſtes, vel ſcripturas, quia tunc poteſt impediri, ne expediatur monitor. quia ad hoc remedium eſt confugiendum, tanquam ad vltimum remedium tamen ſi expediatur, eſt timẽdum, quia ſiue iuſta, ſiue iniuſta eſt timenda ſententia Paſtoris.

Et hic nota, quod excommuni-
25 catio aliquando eſt iniuſta, ſed valida, & eſt defectu partium accidentalium, vt ſi Iudex eſſet ipſe excommunicat. occultè, tunc excommunicatio ab ipſo eſſet iniuſta, ſed timenda, Nau.c.27.nu.13. Vel quando continet cauſam iniuſtam, vel non expræſſam in ſententia excommunicationis, vel quando fuiſſet fulminata ſine trina monitione, ſed vnica tantùm in re non vrgẽti, vel quando ex odio,& vindicta, & non ad bonum finẽ fuiſſet fulminata. In omnibus his caſibus eſt iniuſta, ſed valida.

Aliquando eſt iniuſta † defectu
26 ſubſtantialium, vt ſi excommunicans non habeat iuriſdictionem in excommunicandum, vt eſt merè laicus, ſine iuriſdictione, ſecus ſi ex delegatione Papæ, Abb. in c. ab excomm. de reſcript.n.9.& ſine vlla delegatione, excommunicatio eſt nulla,& excommunicans peccat mort. Idem

dic

dic de alijs, qui non habent claues Eccleſiæ, Fęlyn. in c. dilect. de except. nec habent iuriſdictionem in foro exteriori.

Et hic nota, quod ſi excommu-
27 nicans habeat iuriſdictionem & fecerit ædictum ſub pœna excommunicationis, & deindè moriatur, expirat ipſius ædictum, & contrafaciens non incurrit, ſecus ſi contra fecerit in vita, & eo excommunicante, & ſi ædictum fuerit latæ ſententiæ, adhuc expirat poſt mortem ipſius, & contra faciens nõ incurrit poſt mortem, Nau.c.27.num.2. intellige de ædicto generali, vel particulari ſimplici, non autẽ de Statuto facto in Synodo. Sic etiam expiraret ipſius ędictum, ſi Epiſcopus deſereret illam Eccleſiam, in qua fecit ædictum.

Dicetur etiam excommunicatio
28 iniuſta defectu ſubſtantialiũ, ſi fiat contra eum, qui non peccauit mort. vel qui fecit aliquod bonum, vel ſi contra quem fit non ſit perſona rationalis viua, Chriſtiana, determinata, inferior, vt ſupra dictum eſt, quia ſi abeſt vna ex his cauſa excommunicatio eſt nulla, & inualida. Ita etiã, ſi fuit lata ſine vlla præcedẽti monitione, c. ſacro de ſenten. excomm. Intellige de excommunicatio ab homine. Vel quando excommunicatio nõ fuit publicata, tunc eſt inualida, & nulla, reſpectu illius, qui ligari poterat, & nullam habuit notitiam verè, nec habere potuit, vel ſi finis excommunicationis non eſt medicinalis, ſed in odium, eſt nulla & inualida, & non timenda, quia eſt inualida, reſpectu ſubſtantialium, ſed ſi eſſet inualida defectu accidentalium vt dictum eſt, eſt timenda, & hæc procedunt in foro interiori, quia in exteriori, ſiue iuſta, ſiue iniuſta, eſt timenda, quouſque declaretur nulla, & ad euitanda ſcandala, nam ſi abſque declaratione contemneretur, fieret iuſta contemnenti ob contemptum.

QVAESITVM LVI.

De malis, quæ proueniunt ex communicatio, ex hac cenſura, &c.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus eſt ipſe iure priuatus omni actu iudiciario.*

2 *Excommunicatus an poſſit teſtari.*

3 *Excommunicatio priuat omnibus ſuffragijs Eccleſiæ, &c. & nu. 4.*

5 *Excommunicatus non poteſt eligere, nec eligi.*

6 *Excommunicatus ſi pro annũ perſeuerauerit in excommunicatione eſt ſuſpectus de hæreſi.*

7 *Duo clerici ſimplices rixantes ad inuicem, & ſe percutiens, qui id per plures confeſſiones non ſunt confeſſi, an teneantur eas repetere.*

Quæ mala infert excommunicatio ipſi excommunicato?

1 Dic, quod primum malũ eſt, quod excommunicatus eſt ipſo iure priuatus omni actu iuridico, c. decernimus de iud. & ſic non poteſt eſſe Iudex, imò nec procurator, nec Aduocatus, nec teſtis, Abb. & Fęlyn. d. c. decernimus, non poteſt accuſari in vllo foro. Sed poſſet teſta-
2 ri, niſi ſit hæreticus, Fæ'yn. in c. cum voluntate, de ſent. excomm. Secundum malum eſt quod priuat excommunica-
3 tum † ſuffragijs Eccleſiæ commmunione fidelium, & participatione Sacramentorum actiuè, & paſſiuè, Hinc Eccleſia non orat pro excommunic. c. à nobis, & c. cum voluntate
4 de ſent. excomm. imò aliquãdo orat pro iudæis, & infidelibus, ſed numquam pro excommunicato, & ſi in die veneris orat pro hæreticis, eſt, quia, quando fuerunt compoſitæ illæ orationes, non erat lata ſententia excommunicationis contra hæreticos, & Schyſmaticos, vel dicas, quod orat, vt conuertantur, & reſipiſcant, & vt dictum eſt, poteſt orari pro excommunicatis à miniſtris Eccleſiæ, non vt miniſtris, ſed vt perſona priuata, & hoc etiam in miſſa, in orationibus priuatis, Nau. de hor. cano. c. 19. n. 35. Couarr. alma ma. nu. 77. Priuat itaque excommunicatio tot bonis, imò ſi eſt clericus, vel Sacerdos, & exercet ordinẽ, fit irregularis, c. 1. de clerico

excomm.celebr.Priuat etiam omni iure actiuo, & paſſiuo c.poſtulanti, de ſent.excom. ità vt excommunicatus non poteſt eligere, nec eligi, & hoc, tam in dignitate Eccle
5 ſiaſtica, quam ſæculari, non poteſt dare vocem in Capitulo, nec recipi poteſt eius votum, nec poteſt recipi eius vox in præſentatione iuris patronatus, nec poteſt ei conferri beneficium, & ſi conferatur, coll.eſt nulla, nec facit fructus ſuos, dum eſt in excommunicatione, Nau.c.19. nu.221. & c. poſtulaſti de
6 cler.excomm. imò ſi excommunicatus per annum perſeuerauerit in excommunicatione, non petendo abſolutionem, eſt ſuſpectus de hæreſi, Concil. Trid. ſeſſ. 25.c. quamuis, & in c. Regni Neapolitani ſunt ſtatutæ pœnæ contra permanentes in excõmunicatione, ſiue à iure, ſiue ab homine, vt ſi eſt comes, 24 vnc.auri, ſi Baro 20. ſi Patricius priuatus 6.& ſi permanſerit per duos annos, pœna duplicetur.

Hic nota, quod non tenetur re
7 petere omnes confeſſiones factas duo clerici ſimplices, qui rixantes ad inuicem ſe percuſſerunt, & poſtea pluries confeſſi ſunt, ſed nunquã de hac excommunicatione, quia ſtante eorum bona fide, & ignorantia probabili, excuſantur, Nau.c.9.n.3.

QVAESITVM LVII.

SVMMARIVM.

1 *Per verbum OS, quod intelligitur in materia noſtra, & quid per verbum* orare *nu.*2.

3 *Audire Miſſam, vel diuina, quis non poteſt cum excommunicato.*

4 *Mortuum excommunicatum non licet comitari ad ſepulturam.*

5 *Si excommunicatus ingrediatur Eccleſiam, quid agendum, & num.*6.

7 *Audiens miſſam in eadem Eccleſia vbi eſt excommunicatus, an dicatur participare cũ excommunicato.*

8 *Exiſtens in Eccleſia vbi eſt excommunicatus ad alium ſinem non ad miſſam audiendã an dicatur communicare cum excommunic.& nu.*9.

10 *Per verbum* vale, *quid intelligitur in hac materia.*
11 *Excommunicato quis non debet aperire caput aſſurgere, &c. vel eum ſalutantem reſalutare. n.12*
13 *Loquens cum excommunicato cum huiuſmodi proteſtatione,* Io ti parlo in conuertendo, *an excuſetur ſi loquatur de alijs negotijs.*
14 *Per verbum* communio, *quid intelligitur in hac materia.*
15 *Cum excommunicato an liceat in eodem Palatio habitare.*
16 *per verbum* menſa, *quid intelligitur in hac materia.*

Quid intelligitur per Communionem, qua priuatur excommunicatus?

DIc intelligi ea, quę compræhenduntur, vel compræhendi poſſunt ſub hoc verſiculo.

Os, orare, vale, Communio, menſa negatur.

1 Per *Os*, intellige, quod priuatur excommunicatus colloquio, vt non poſſit quis cum eo loqui, nec orare, nec ſalutare, nec comedere cum eo, aliàs incurrit excommunicationem minorem, nec poteſt ſcribi ad eum per literas, quæ dicitur etiam loquutio, neq; poteſt quis cum eo loqui, et per nuncium, c. ſi aliquando de ſent. excomm. Innoc. in c. nuper clement. vlt. de ſente. excomm. Non poteſt amicti excommunicatus ad oſculũ pacis, & ad familiares amplexus, nec poſſunt ab eo accipi donaria, alias incurritur excommunicatio minor, & dona ab excommunicato miſſa ad aliquem, eo abſente, debent eijci per feneſtras, vel remitti ad hoſpitale. D. Ant. 3. p. tit. 2. §. 3. Nauar. loc. cit. & hæc omnia prohibentur fieri cum excõmunicato per vocem *Os*.

Per *orare*, prohibetur, vt quis
2 non poſſit participare in diuinis cùm excommunicato, alias incurrit maiorem, & peccat mort. ſecus in participatione alicuius horæ, quia ibi incurritur minor, & peccatur
3 venialiter, Itaque † non poteſt quis audire miſſam, vel diuina officia cum excommunicato, poteſt tamen audire concionem, & intellige de

excommunicato notorio, cũ quo non licet, nec audire Euangelium, vel Epiſtolam, aut horas Canonicas, Sot.4. ſent.diſt.22.q.1.art.vlt. Nec
4 licet comitari mortuum excommunicatum ad ſepulturã nec illum,ad eam admittere, c.ſacris de ſepultur. Et hic nota, quod adeo eſt exoſus excommunicatus,vt ſi ingre-
5 diatur Eccleſiam, & ibi adſit Sacerdos paratus ad celebrãdum,debet monere,vt exeat, & nolente exire debet deſiſtere à celebratione,& reuerti in Sachriſtiam,ſi nondum peruenerit, & incœperit canonem,quia tunc deberet ſequi miſſam,licèt aliqui dicãt, quod debet deſiſtere, niſi facta fuerit conſecratio,ſed eſt melior prima opinio, ſed caſu,quo nollet libenter exire excommunicatum, non eſt expellendus cum ſcandalo, vt accidit aliquando cum nollens exire excommunicatus, & Parochus vellet eum expellere indutus veſtibus Sacerdotalibus fuit percuſſus cum baculo ab ipſo excommunicato,quem in pœnam huius delicti,& forſan aliorũ vidi meritò ad triremes condemnatum.

Imò ſi omnes alij diſceſſe.int, &
6 excommunicatus ſolus oſtinatè perſiſteret,& nollet exire,adhuc incœpto Canone Miſſæ,debet Sacerdos, etiam ſi ſolus cum clerico ſequi miſſam, non obſtante præſentia excommunicati nolentis obſtinatè exire,Nau.c.27.n.34. Sil.V. excommun. 1. & alij, imò etiam ſi ſolus Sacerdos remanſiſſet ſine clerico, debet ſequi miſſam. Verùm ſi Sacerdos data opera,vt gratum faceret excommunicato, coram illo celebraret, peccaret mort. & incurreret in minorem, Imò, ſecundum aliquos, fieret irregularis per c. Epiſcoporum de priuile. ſed non eſt verum, quia hæc macula,ſeu nota,non incurritur niſi in caſibus expræſſis in iure, incurritur tamen excommunicatio minor,cap.his qui de ſent.excom. in 6.

Hic nota, quod ſi quis audiret
7 miſſam in eadem Eccleſia,ſed ſatis diſtans ab excommunicato,quia Templum eſt ſpatioſum, vt Templum admirabile Sancti Petri de Vrbe,vel

Sancti Ioannis Lateranenſis; vel Templum Eccleſiæ Beneuentanæ, quod ampliſſimum eſt,& excommunicatus audiret eandem miſſam, diceretur participare in diuinis, & incurreret minorem, ſecus ſi vnus vni, & alter alteri miſſæ ſeparatim intenderent, etiam ſi eſſent propinqui, ita vt ſe honeris tangerent, quia non dicitur participare in tali caſu quia requiritur, inſimul ſint in eodem ſacro, P.M. Idem dic de diuinis officijs, horis Canonicis, ſepulturis, litanijs, & ſimilibus ſacris. Sed aduerte, quod non dicetur participare quis in diuinis cum excommunicato, ſi ille ibi ingrediatur, vel permaneat, dũ celebratur miſſa, non vt audita miſſam, vt alia diuina officia, ſed alium finem, puta, vt ibi dormiat, vel vt latitet à Curia, vel vt ibi negotietur, vel etiam, vt oret, priuatè tamen.& ſimil. quia participatio conſideratur, quando eſt circa diuina, Nau.loc.cit. Syl. ver.excomm. 5. Inno. c. nulli de ſent.excomm.& alij.

t vbi in aliqua Eccleſia ſpacioſa,& plena populo, vel in aliqua proceſſione longa adeſſet excommunicatus, quem alter ſcit et publicum. adhuc diceretur participare cum eo in diuinis quantumuis diſtãs: Caiet.V.excomm. & interueniret cum eo in auditione miſſæ, vel in proceſsione. Secus ſi eſſet in orationibus priuatis, vt quando pulſatur campana pro ſalutatione Angelica,& ſimil. quia participatio intelligitur in oratione publica, ſicut etiam non incurreretur minor, ſi quis audiret cum excommunicato lectiones, vel concionem, dũmodo cum eo non loquatur, ſed incurreretur, recitando cum eo diuinum officium publicè, quia eſſet participare in diuinis, Inno.c. nulli de ſent.excomm. Sot.lo.cit. Sed ſi recitaretur priuatè, non incurreretur excommunicatio minor, ſed tantum peccaretur, & hic nota excommunicatum ipſum teneri recitare diuinum officium, etiam ſi eſſet irregularis, degradatus, ſuſpenſus, & interdictus, q͞d procedit de alijs quocunque modo obligatis ad diuinum officium aliàs peccat mortal.

& ra-

& ratio eſt, quia pœna non alleuiat malos ab onere, ad quod tenentur; Debent tamen ſecretè recitare, c. illud de cler. excomm. celebr. Archid. in c. præsby. de cler. ex commun.

Vale, per hanc vocem, non
10 poteſt quis ſalutare, nec reſalutare excommunicatum, aliàs incurrit excommunicationem minorem, & hoc ad confuſionem excommunicati c. qui communicauerit 11. q. 3. Nec poteſt quis aperire
11 caput, neque aſſurgere excommunicato, neque capite annuere, nec vultum hilarem illi oſtendere, ſalutandi gratia, nec quæcunque alia ſigna ſalutationis, quæ eſſent apud quoſcunque populos cum eo facere. Hinc D. Anton. tenet
12 † non eſſe reſalutandum excommunicatum prius ſalutantem, ſed hæc ſententia eſt contra communem 3. p. titul. 25. c. 2. §. 1. Sed poſſet ita concordari comm. cum ſentia D. Anton. vt liceat reſalutare excommunicatum prius ſalutantem, non animo ſalutandi, Nau. c. 27. nu. 20. Syl. in ver. excomm. & cum hac limitatione non incurritur excom. minor, etiam ſi prior ille non ſalutaſſet.

Et hic nota, loquentem cum ex-
13 communicato cum proteſtatione (vt vulgò fit) *ti parlo in conuertendo*, non excuſari à minori excommunicatione ſi loquatur de alijs negotijs, & nil de ſalutè excommunicati, ſed ſi admiſceret cum monitis de ſalute, alia negotia, excuſaretur.

Communio, per hanc vocem
14 prohibetur † quis contrahere cum excommunicato quocunque contractu, ſiue ciuili, ſiue canonico, hinc non licet ei vendere, nec ab eo vendere, nec cum eo ſocietatem facere, nec conferre ei beneficium, nec cum eo in eadem camera cohabitare, Syl. V. excommun. 5. Nauar. c. 23. n. 2. Imo non licet cum excom-
15 municato in eodem palatio habitare, quãdo palatium eſt vna domus, & commune pretium, tam excommunicato, quàm alteri, ſecus eſſet, ſi excommunicatus ſeparatim ſibi locaſſet aliquam cameram, ſed ſi in dicto caſu non poſſit quis expellere excommunicatum

à communi domo, & ipſe ſi ne magno incommodo non poſſet inde diſcedere, poſſet permanere ſine incurſu mi noris, dummodò cum eo nō communicet in vllo actu fa miliaritatis. Turrecrem. in c. ex comm. 11. q. 3.

Menſa, per hanc vocem pro
16 hibetur quis, vt non poſsit cū comedere cū excommuni cato in eadem menſa, nec in eodem lecto dormire, ſed tñ poterit in diuerſis lectis, & menſis, etiam in eadem came ra dormire, & comedere, in hoſpitio ſeu taberna, & ſic eſt intelligenda hæc prohibi tio, & non erit contraria ſu perius dictis, non tamen in curreret, qui daret elemoſi nam excommuni. 11. q. 3. c. quoniam multos.

QVAESITVM LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Participans in diuinis cum excommunicato vltra mino rem excommunicat. incurrit etiam peccatum.*
2 *Item quandoque incurrit ex communicat. maiorem.*
3 *Mulier ſi eſt excommunicata, quia concubina habens rem cum ea eſt excommunicatus maiori excommun.*
4 *Idem in clerico.*
5 *Epiſcopus ſi luderat cum cleri co quem excommunicauerat ob ludum incurrit excommun. maiorem.*
6 *Nemo poteſt ſe ipſum excom municare.*
7 *Epiſcopus non poteſt dare licē tia conuerſando cum excom municato ſine incurſu maioris excommun.*
8 *Qui conuerſatur cum excom municato, etiam extra crimi ne, ſed in contemptum clauiū pecc. mort.*
9 *Quem excommun. teneamur euitare.*

An participans cum excommu nicato notorio, incurrat aliā pœnam, quàm excommun. minorem, &c.

1 Dic, quod ſic. primo, quando participat in diuinis, vltra minorem exō municationem incurrit etiā peccatum mort. aliquando
2 etiam incurrit excommunic. maiorem in tribus caſibus,

quando

quando communicat cum excommunicato nominatim à Papa,& incurrit eandem in qua eſt principalis,& abſolutio eſt reſeruata,ſicut,& principalis, c. ſignificaui de ſent. excommun. ſed requiritur ad incurrendam excommunicationem,vt ſit clericus,qui participet cum excommunicato nominatim à Papa , & participatio ſit in diuinis,& ſcienter,& ſpontè,& non ignoranter, ſeu per vim,& metum, Cou.in c.alma ma.§.3. n 4. Syl.V.excomm.15. Caiet.V. excomm. c.38. Secundo,incurrit excommun. maior, qñ ſententia excommunicatiõ. exprimit etiam contra participantes, & communicantes c.ſtatuimus,& c. conſtitutio, de ſent.excomm.in 6.& in hoc requiritur etiam monitio ſaltem vna pro trina d.c.conſtitut.& c.ſtatuimus. Tertio, includitur etiam maior, quãdo quis participat cum excommunicato in crimine criminoſo,ſeu dãnato, propter quod perſona illa fuerit ex-

3 communicata, vt ſi mulier aliqua fuiſſet excommunicata,quia concubina clerici ille alterius participans cum ea in actu carnali, incurrit excõmunicationem maiorem. Sed ſi laicus alter participaret cũ ea non incurreret,niſi minorem, ſed quando fuiſſet excommunicata ob fornicationem, tunc omnes peccantes cum illa,remanerent excommunicati eadem excommunicatione maiori, quia participant in crimine criminoſo , Idem eſſet ſi dediſſent fauorem,conſilium , vel auxilium ad concubinatum , quia eſt participare in crimine criminoſo. Et quod dictum eſt de muliere excommunicata ob

4 fornicationem,dic de clerico proindè crimin. excommun. quia omnes mulieres peccãtes cum eo remanerent excommunicatę ob participationem in crimine criminoſo & idem poteſt dici de quocunque alio excommunicato ob aliquod crimen,quod incurrunt eandem excommunicationem participantes cũ eo in illo crimine P.M. Sot.4 ſent.diſt.22.q.1.art 4. Abb. in c.ſi concubinis.Secus eſſet ſi quis participaret cum excommunicato quantumuis

pu-

publico, ſed non in crimine criminoſo.

Ex his poteſt dicere, quod ſi Epi
5 ſcopus luderet cum clerico, quem ob talem ludum ex communicauit, incurrat ex communicationem maiorem quia participat in crimine criminoſo cum excommun. Nec obſtat, quod nemo pôt ſe ipſum excommunicare, quia hæc excommun. modo, non eſt ab eo, ſed à iure, quo ſtatutum eſt incurrere maiorem excommunicationem participantes in crimine criminoſo, Abb. in c. nuper, & in c. cum conſideret, de ſenten. excomm. Nau. c. 27. nu. 26. Cou. in c. alma ma. P. M. de excomm. Hinc colligitur Epiſcopum non poſſe dare licẽtiam conuerſando cum excommu. nec poſſe eum conuerſari ſine incurſu excom. minoris, vel maioris, vt ſupra dictum eſt, & ratio eſt, quia hoc eſt à iure ſupra quo non habet diſponere Epiſcopus, Abb. in c. nullum & in c. cum conſideres de ſent. excomm. Hoſtien. in ſumm. de ſenten. excomm. Sil. V. excommu. 5. Poſſet tamen diſpenſare Summus Pontifex, qui eſt ſupra ius. Et nota hic, quod qui
8 conuerſaretur cum excom. extra crimine criminoſo, ſed in contemptum clauium peccat mort. Nauar. c. 27. nu. 22. Imò nec excommunicati poſſunt inter ſe ipſos conuerſari ſine incurſu peccati, nec cũ alij non excommun. vt infra dicetur. Nota etiam, quod poſt Concilium Conſtanſiẽſe non tenemur euitare niſi †
9 excommun. publicè per cædulones, & publicos percuſſores Clericorum: alios etiã ſi ſciamus eſſe excommun. ſed res eſt occulta, non tenemur euitare, Nau. c. 27. n. 30. & 36. Fælyn. in c. Radulf. de reſcript.

QVAESITVM LIX.

SVMMARIVM.

1 *Quando non incurritur excommunicatio per conuerſationem cum excomm. propter vtilem.*

2 *Excommunicato an licet petere debitum cum iuramento ſibi promiſſum.*

3 *Excommunicato indigenti an*

licet dare eleemoſinam.

4 *Debitor an poſſit ſoluere excommunicato creditori.*

5 *Infirmus an propter penuriam medicorum poſſit vocare medicum excommunicatum.*

6 *Pauper an poſſit acceptare eleemoſinam ab excommunicato.*

7 *Sedere quis poteſt in concione propè excommun.*

8 *An quis poſſit communicare cum excommun. in ſociet. in qua ſucceſſit.*

9 *Contractus facti cum excommun. an valeant.*

10 *Aduocatus an poſsit dare conſilium excomm.*

11 *Vxor ſi conuerſatur cum excommunicato an incurrat excumm. aliquam.*

12 *maritus excommunicatus an poſſit petere debitũ ab vxore & nu. 13.*

14 *Filij obedientes parentibus, vel ſerui dominis an incurrãt excommun. & nu. 15.*

16 *Ignorantiæ, an & quando excuſet conuerſantem cum ex comm. & nu. 17. & 18.*

19 *Inaduertentia an excuſet ab incurſu excommunicationis loquentem cum excommunicato.*

20 *Neceſſitas, an & quando excuſet conuerſantem cum excommun.*

21 *Peregrinus fidelis tranſiens per hæreticos an poſſit petere elemoſinam.*

An liceat conuerſari cum excõmunicato publico ſine incurſu excommunicationis, &c.

DIc, quod ſic in caſibus cõpræhenſis hoc verſiculo declaratis, vt infra.

Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Vtile, per hanc vocem non incurrunt excommunicationẽ, qui conuerſantur cum excõ-
1 municato propter vtile, vtpu tà petendo debitum ab eo, c. intelleximus de iudic. vel loquendo ob ſalutem ipſius excommunicati, etiam ob vtile ſpirituale ipſius. Hinc ſequitur non licere conuerſari cum excommunicato ob vtile temporale ipſius, Imò non licet ipſi excommunicato pe-
2 tere debitum, etiam iuramento promiſſum, vel inſtrumento. 21. q. 4. in malis promiſſis non obſerues fidem, ſed po-
3 terit dari eleemoſina excom-

municato indigenti, c. quoniam 11.q.3.quo caſu pote-
4 rit etiam debitor ſoluere excommunicato, Abb.in c.veritatis,de dolo, & contumacia num.40.Sed extra hunc caſũ debitor deberet deponere pecuniam debitam penes ſidem perſonam,ne dicatur ex malo proximi ſibi bonum, adagei, Syl. Ver. excomm. 5.nu.21.Abb.in c.inter,de ſent.excomm. Poſſet tamen
5 aliquis infirmus propter penuriam aliorum medicorum vocare medicum excommunicatum ad ſui curam,idem dic de aduocato, & alia perſona neceſſaria alicui miniſterio vitæ humanæ,Fælyn. c.1. de iud. Poſſet etiam pauper
6 accipere elemoſinam ab excommunicato diuite,vel ſi eſt ſubditus, poteſt ad euitandũ aliquod malum, quod ei immineret, ſi non faceret accedere ad illum. Poteſt etiam
7 quis ſedere in concione prope excommunicatum,vel, dũ ille priuatim oret, ſed non poteſt illum alloqui, Nauarr. c.27. num. 26. Poteſt etiam
8 quis communicare cum excommunicato in ſocietate, in qua ipſe ſucceſſit, ſecus ſi ipſe contraxiſſet ſocietatem, & hoc ſi ex non communione ſuccederet damnum ipſi, ſecus ſi ſuccederet damnum ipſi excommun. quia tunc non licet cum eo communicare, c.nos ſaneborum, & c.veritatis de dolo,& con-
9 tum. Et nota, quod contractus facti cum excommunicato licet fieri non debeant, & peccatum eſt,tamen non ſunt omninò inualidi, Sylu. V.excomm.5.n. 17. Sed durante excommunicatione non debent obſeruari pacta cum excommunicato.Poteſt
10 etiam aduocatus dare conſilium excommunicato, Abba. in c.propoſuit de cler.excom mun.miniſtran. ſed non pōt extra iudicium, & extra pertinentia ad defenſionem ipſius & dummodò foueat iuſtam cauſam, ſed ſi aduocatus ſciret fouere malam cauſam, quia in hoc eſt prohibita defenſio,dans conſilium incideret in excommunicationem minorem, Imò ſi defenderet in crimine, propter quod facit excommun.incideret maiorem, ſed in alijs cauſis in

currit

currit minorem, c. nuper de ſent. excomm.

Sed non incurreret aduocatus maiorem, nec minorem, ſi defendit aliquem in cauſa, in qua poſteà fuit excommunicatus, ſi ipſum defendit, vt priùs in iudicio, Abb. d. cap. propoſui de cler. excom. miniſtrante in fine.

Lex, per hanc vocem intellige l. matrimonialem, per quam non incurrit vxor, ſi cum ma-
11 rito excommunicato conuerſetur, & è contra, ſed non po-
12 teſt maritus excommunicatus petere debitum, & è contra, gloſ. in c. qm̃ 11. q. 3. licet ipſa gloſa teneat contrarium de vxore excommunicata, quod ad virum non excommunicatum, ſed melior eſt ſententia, vt pari paſſu iudicentur, quàm ſequitur Roſell. & Sil. V. excomm. 7. & ſimiliter non incurrit inferior, qui eſt aſtrictus ſuperiori ſuo & è contra 21. q. 5. c. de for.
13 ſed ſi excomm. fuiſſet lata in cauſa matrimoniali contra contractum matrimonij, eo caſu putata vxor, non tenetur obedire marito, nec illi conſentire, & ſi ad inuicem ſe carnaliter cognoſcerent, vterque incurreret excommunicationem maiorem, quia participarent in crimine criminoſo, Sot. 4. ſent. diſt. 22. q. 1. art. 4. ſimiliter non in-
14 currerent filij, quia tenentur obedire parentibus ſic ſerui, & mancipia dominis, ſed intellige de ſeruis, qui erant in ſeruitio tempore excommunicationis, non autem de his, qui de nouo poſtea veniſſent Nau. c. 27. nu. 26. Sot. 4. diſt. 22. q. 1. art. 3. Idem dic de quibuſuis ſubditis erga ſuperiores, ſiue ſpirituales, ſiue temporales, & de dominis,
15 reſpectu ſeruorum, & parentibus, reſpectù filiorum, ſub patria poteſtate, licet aliqui teneant contrarium, Sot. loc. cit. art. 4. D. Thom. diſtin. 28. ar. 2. Andria. in tract. de clau. in 4 ſen. q. 3. & habes, qui intelligantur per vocem *Humile*, nempè ſerui reſpectu dominorum, & filij reſpectu parentum, vt ſupra dictum eſt.

Res ignorata, Ignorantia facti
16 probabilis, vt ſi quis nullo modo ſciuit, vel ſcire potuit, aliquem eſſe excommun. pu-

blicum, excuſat à minori, & hoc procedit, etiam ſi aliquis audierit ab aliqua perſona, vel ab amico, cui credere te neretur, adhuc dicitur neſci re factum, ſed ſi ignorantia facti non eſſet probabilis, qa audiuit per famam publicam vel à perſona fide digna, ali quem publicè percuſſiſſe cle ricum, non excuſaretur à mi nori, ex ignorantia facti ſi nō vitaret talem excommun. tā in ſecreto, quàm in occulto, & hoc procedit, quando eſt fama de excommun. vel percuſſione, adeò clara, vt nulla poſſit tergiuerxatione occul tari, aliàs non ſufficeret fama publica, argum. tex. in c. illud de cler. excommu. miniſtran. in fama dubia non tenetur qs viſitare excommun. in publi co, quia eſſet inferre illi iniuriam, Nau. c. 27. nu. 27. Et hic
17 nota, quod ſi ſcio aliquem eſſe publicè excommun. hic Beneuenti, & poſtea per longum temporis ſpatium, puta biennium eum non video, ſi talis eſt timoratæ conſcientię & tempore excommu. anxiè obſeruabat, debet præſumi eum eſſe abſolutum, maximè ſi ita afferat, c. propoſ. de cle. excomm. miniſtr. Sylu. in V. excomm. 3. nu. 26. Secus de perſona non timoratæ conſcientiæ, quia, niſi conſtat de abſolutione, debet ſemper præſumi excommunicatus, d. c. propoſuit, Henriq. in c. cū conſideres nu. 6. de ſent. exc. Nau. c. 27. nu. 278.

Ignorantia autem iuris dubbij
18 excuſat à minori, vt ſi quis neſciebat an excommu. eſſet euitandus, c. cum conſideres de ſent. excomm. ſecus eſſet de ignorantia iuris clari, vt ſi quis ignoraret eſſe excomm. frangentem fores Eccl. & ſimil. V. excomm. 5. num. 4. & in hac ignorantia, etiam excuſarentur ſimplices doli incapaces, mulieres, ruſtici, & ſimiliter, qui ius hoc probabiliter ignorant, Zabarell. in clemen. 1. de conſanguin. & affin. Idem dic de inaduerten-
19 tia, quod excuſat ab hac excommun. vt ſi quis inaduertenter loqueretur cum excommun. nil putans de excō-mun. & ſciebat illum talem eſſe excommun. ſed eo tempore non aduertit, quia inopinatò venit occaſio, & hoc

eſt

eſt verum,ſi citra contemptũ Eccleſiæ, Syl. V.excommun. 5.num.26. & ſemper intelligc in foro conſcientiæ.

Neceſſe.Neceſſitas, ſiue temporalis,ſiue ſpiritualis excuſat, vt quis ſine incurſu excommun.minoris,poſſit communicare cum excommu. c.cum voluntate de ſent. excomm. & c.q̃m multos 11.q.3.

Hinc peregrinus fidelis tranſiẽs
1 per Terras hæreticorum, poſſet petere, ſi indiget eleemoſinas ab hæreticis, c. ſi verè de ſent. excomm. & ratio eſt, quia quærere victum, eſt de iure diuino, & non conuerſari,cum excomm., eſt de iure poſitiuo, & quando concurrunt duo præcepta minus maiori cedit,vt in hoc caſu. Idem dic de neceſſitate infirmitatis, quod poteſt vocari etiam excommunicatus defectu aliorum, vel quia petitior eſſet excommunicatus, vel iudæus, vel hæreticus,dũmodo non ſit periculum ſubuerſionis à veritate fidei, Fęlyn.in c.1.nu.3.de iud.Idem dic, quando adeſſet vnus lectus,qui eſſet excommun.tũc hac neceſſitate ſtante, licebit filijs dormire cum excomm. & ſic de ſimilibus. Idem dic, quòd liceret communicare cum eo ad euitandum probabile mortis periculum,& hoc relinquitur arbitrio boni viri ad iudicandum de periculo, Sot. l. c. Idem dic de metu mortis,quòd excuſat ab excommunicatione ſi communis eſt in temporalibus,vel ẽt ſi eſſet in diuinis,vbi imminerret periculum mortis, Sylu. V.excommun.5.q.4. Nauar. c.27.num.95. ſecus eſſet, ſi quis participaret in diuinis ex metu incuſſo in contemptum clauium, quia tunc debet potiùs mori, quàm participare,imò ſi participaret,incurreret maiorem excomm. & pec.mort.

QVAESITVM LX.

De malis, quæ infert excomm. minor.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio minor priuat participatione Sacramentorum paſſiua.*

2 *Participans cum excommun. mi-*

minori non eſt excomm. ipſe, nec etiam minori.

Quæ mala infert excommun. minor?

1 DIc, quod priuat participatione Sacramentorũ paſſiua, ideſt, quod excomm. minori excomm. non poteſt recipere Sacramenta, c. ſi celebr. de cler. celeb. mini. & ſi celebraret clericus in hac excomm. peccaret mort. Caiet. V. excomm. minor, Syl. Ver. excomm. 4. ſed non priuat à colloquio fidelium, nec Sacramentorum collatione, nec à communione exteriori in totum, niſi quo ad receptionem Sacramentorum, & regulariter hæc excommunicatio contrahitur participatione cum excomm. publ. & qui participaret cum excommu. minori excommun. non incurrit aliam minorem, quia non tranſit in tertiam perſonam, gl. in c. excellen. 11. q. 3. De iure fertur in octo caſibus vide Inno. in c. 1. de ſen. excomm. poteſt etiam ferri à Iudice, ſed hodie non eſt in vſu.

QVAESITVM LXI.

Qui excommunicati ſint euitandi, &c.

SVMMARIVM.

1 *Excommun. quæ ſpecies ſunt euitandi.*

2 *Percuſſor clerici, vt euitari debeat, quæ requiruntur.*

3 *Notorium quid ſit in propoſito noſtro.*

4 *Coactus conuerſari cum excõmunicato metu cadenti inconſtantem virum excuſatur.*

5 *Publicè excomm. debemus vbicumque vitare.*

6 *Excommunicatio ſequitur ex communicato, ſicut lepra lepro ſum.*

7 *Publica, & notoria percuſſio clerici, quæ dicatur.*

8 *Percuſſores clericorum ſiue publici, ſiue occulti, &c. non poſſunt cum al:js conuerſari.*

9 *Excommunicatus etiam occultè celebrans fit irregularis, idem ſi præſtaret auth. celebrandi miſſæ nu. 10.*

11 *Excommun. occulti an teneãtur abſtinere à conuerſatione fidelium.*

12 *Excommunicatus excuſatur a præcepto audiendi miſſam.*
13 *Excommunicatus ab aliquo Commiſſario Apoſtolico ex nō vera cauſa ſi eſt Sacerdos an abſtinere debeat.*
14 *Excommun. ſemel poteſt iterum excomm.*

An omnes excommunicati ſint euitandi?

1 DIc, quod non, ſed duæ tantùm ſpecies excommun. nempè publicè, & nominatim denuntiati per cædulones, ſeu ſcripta quocũq; modo patentia, & publici, & notorij percuſſores clericorũ & hoc ex Conſtitutione Cōcil. Conſtanſ. nam antiquitus omnes excomm. pro quauis cauſa euitabantur.

Aliqui Summiſtæ, vt Sylu. Nau. & alij, adhuc volunt eſſe euitandos quoslibet excomm. notorios, ideſt, quando conſtat eos eſſe excommunicatos, ſed malè meo iudicio, q̃a Conſtitutio Concilij, dumtaxat, extenditur ad dictas duas ſpecies excommun. & extenſio, quam fecit illius Conſtitutionis Concilium Baſilienſe, ēt ad omnes notorios, nō fuit vſu recepta, Nau. c. 21. n. 34. Sylu. V. lex, Nau. iterum, c. 22. nu. 45. Hinc ſequitur, quòd exceptis illis duabus ſpeciebus excommun. poteſt quis cum alijs conuerſari, ēt ſi ſciat eos eſſe excommun. vel quia non communicauerunt in Paſchate contra ædictum generale, vel quia percuſſerunt clericum, & intellige de euitatione in publico, nam ſi in ſecreto, ſiue infamia illorum, & ſcandalo fieri poſſet, deberet euitare etiam occultos excomm. ad eorum confuſionem, & adde publicos excommun. eſſe euitandos, etiam ſi fuerint non nominatim excommun. ſed per nomen officij, vt Abbas talis Monaſterij, dummodò eò tempore ſit Abbas, q̃ fuit excommun. vel ſi in Monaſterio non eſſent duo Abbates, qui regerent, quia in tali caſu neſciretur, qui eſſet euitandus, vel ſi in Collegio eſſent duo Rectores, primus, & ſecundus, vide glo. in Clem. vni. de vit. & honeſt. cler. ver. nominatim.

2 Et quo ad percuſſorem Clerici

rici, vt euitandus ſit, ſciatur requiri, vt ſit publicus, & notorius percuſſor, vt nullo modo, ſeu tergiuerſatione occultari poſſit, Nau. c. 27. nu. 35. Syl. V. excomm. Caiet. eodē V. D. Anton. 3. p. tit. 25. c. 3. S. 1. Couarr. & Canoniſtæ in c. alma ma. Fęlyn. in c. Radulf. de reſcript. Nec ſufficit fama publ. eum eſſe excommun. vt euitetur ante denuntiationem, ſed ſi eſſet fama publ. eum eſſe denuntiatum, & fama haberet ortum à fide dignis, tunc tenetur quis ſe informare, & interim euitare illum excommun. ſecus ſi ortum habuit à perſona inimica, vel læui, c. hoc 22. q. 5. & c. non ſolum 11. q. 3.

Et ad ſciendum in hoc propoſito, quid ſit notorium, dicas notorium duobus modis cōſiderari, vel iuris, quando qs confeſſus eſt in iudicio, delictum ſuum, vel quando eſt conuictus per teſtes in iudicio, vnde nata eſt ſententia Iudicis contra ipſum, tunc ſic excommunicatum eſt euitandus, quia eſt notorius iuris, quia per iura innotuit eius delictum, vt qui negabat percuſſiſſe clericum, & fuit conuictus per teſtes. Notorius facti, eſt qui nullo modo pōt occultare factum, quia fuit coram teſtibus, & conſtat toti populo, vel omnibus vicinis, vel omnibus de Parochia de Congregatione, de Collegio, de Monaſterio, vel maiori parti eorum, & factum coram maiori parte, intelligitur factum coram ſex perſonis, nam decem perſonæ faciunt Collegium, Nau. c. 27. num. 33. Sot. 4. ſent. diſt. 12. q. 1. art. 7. Abb. in c. veſtra de cohab. cler. & muli. Sed relinquitur arbitrio boni viri, quæ ſit vera facti notorietas, & quando eſt dubbium de facti notorietate, talis excommunicatus non eſt euitandus quia pœnæ non debent ampliari.

4 Hic nota, quod excuſaretur coactus conuerſari cum excōm. metu cadenti in conſtantem virum, qui metus eſt, qñ quilibet conſtans vir timeret, & immineret graue periculū, Nau. c. 27. nu. 36. Sot. 4. ſent. diſt. 22. q. 1. art. 4. Inno. in c. ſi verè de ſent. excomm. ſed nō excuſaretur timore leui, vel ſi

cogeretur in contemptum Eccleſiæ, quia tunc potius deberet mori, quàm conuerſari. Et nota, quod excommu-
5 nicatum publicum, vt ſupra tenemur euitare, vbicumque eum reperimus, etiam ſi in alio loco neſciatur eſſe excõmun. ſi non conſtat de abſolutione, Imò eſt ſuſpitio parum timoratæ conſcientiæ eorum, quia excommun. ſe-
6 quitur excommunicatũ, ſicut lepra leproſum, ſecus ſi conſtaret de abſolutio e, vel ſi aliter bona qualitas excom. ſuaderet. Sed non tenemur euitare excomm. in loco, vbi neſcitur, niſi quantum ipſi nobis dixerunt, & hoc in occulto ſine detrimento illius fama, Couarr. in c. alma mat. §.3. Sed non tenemur, nec debemus alijs reuelare, illum eſſe excomm.

Ad intelligendum autem, quæ
7 ſit publica, & notoria percuſſio Clerici: actendendus eſt locus, nempè, vt fiat in loco publico populi, & Ciuitatis, nam ſi facta fuerit in Palatio Regis, vel magni Principis, in quo ſunt magnæ perſonæ coram decem, vel quindecim perſonis de familia Principis non dicitur publica. Sed ſi fiat in Clauſtro Religioſorũ, vel in Eccleſia, dicetur publica, quia hæc loca ſunt publica, reſpectù tamen Religioſorum, & hoc ex priuilegio loci ſacri.

Et hic nota, quod ipſi excom-
8 municati omnes, ſiuè occulti, ſiue nominatim denuntiati ſiue publici percuſſores clerici non poſſunt cum alijs cõuerſari niſi in caſibus permiſsis, ſine incurſu peccati mortalis, c. illud de Cler. excommun. miniſt. Sil. V. excõ-
9 mun. 3. num. 3. & excommu. etiam occultè, ſi celebret, fit irregularis, c. 1. de ſent. excõmun. in 6. non conſtituitur Concilij Conſtanſiens non fuit facta fauore excommun. ſed ad remictendos laqueos fidelibus animabus. Imò ſi ex
10 communicatus præſtaret authoritatem Celebrationi Miſſæ, eſſet irregularis, vt eſſet Epiſcopus, etiam occultè excommunicatus, qui mandaret coram ſe celebrari, c. illud de cler. excomm. celebr. in 6. ſecus, ſi dubitaret dubbio probabili, ſe eſſe excommunica-

tum, vel ſi crederet ſe fuiſſe abſolutum, quia tunc celebratio inducit irregularitatem, cùm eſt cum peccato mortali, at qui celebrat credens ſe fuiſſe abſolutum, non peccat mortal. propria non incurrit irregularit. Nau.lib.5.conſil. de ſent. excommu.conſil.18. num.3.glo.in c.pen.de ſent. excomm.in 6.Abb.in cap. Paſtoralis de appellation. §. verùm,

Ipſi verò excommunicati occul-
11 ti, an teneantur abſtinere a conuerſatione fidelium cum eorum infamia, aliqui dicunt, non teneri quo ad temporalia, ſed teneri quo ad ſpiritualia, nec ad euitandum ſcandalum eis licere conuerſari, Couarr.in c.alma mat.§.2.nu.2. ſed alij tenent, ſe imminet periculum maximæ infamię proximi, vel maximi ſcandali, vt qui occidit alium, & niſi celebret, vt ſolet, detegitur eius crimen, & ſimil. poſſe ſine irregularitate celebrare, quia præceptum de conſeruanda fama eſt de iure diuino, ſed de non celebrando, vel communicando cum his impedimẽtis, de iure poſitiuo, quod cedit diuino, Nauar.cap.27. num.239. & hæc eſt melior ſententia, ſaluo meliori iuditio.

Et cum excommunicatus non poſſit conuerſari cum alijs, vt dictum eſt, nec cum alio excõmunicato, non poteſt etiam, ſtante quæcunque maxima ſollemnitate audire miſſam, & in hoc excuſatur à præcepto, quia eſt ei impoſſibile, l.
12 impoſſibilium de regul.iuris in 6.Nauarr.c.27.nu.3. Imò, nec poteſt audire miſſam per feneſtram longè extra Eccleſiam, nec ex eodem loco põt intereſſe diuinis, aliàs peccat grauiſſimè mortaliter, Innoc. in c.nuper de ſent.excom. & habetur in c.quod in te de pœn.& remiſſ.

Excommunicatus verò à Com-
13 miſſario aliquo Apoſtolico, vel alio quocùnque habente iuriſdictionem, quia ex depoſitione falſorum teſtium probatum eſt eum detinere bona pertinentia ad Reuerendã Cameram Apoſtolicam, vel ad alium locum pium, cum re vera non poſſideat, in publico hic talis ſi eſt Sacerdos, debet abſtinere propter ſcan-

dalum

dalum, ne videatur contendere, ſed in loco ſecreto, & vbi neſciretur eum eſſe excom. poſſet ſine irregularitate celebrare, Sot. 4. ſentēt. diſt. 22. q. 1. art. 3. idem dic de laico,

14 Et aduerte, quod ſemel excommunicatus poteſt iterum excommunicari, & ſępiùs, ſi ita eius demeritum, & pertinacia requirunt, & hoc ad maiorem eius confuſionem, & vt impetrandæ abſolutionis conſolatio difficilior ei reddatur, imò, qui à Papa fuerit excommun. poterit etiam ab Epiſcopo, & alijs habentibus iuriſdictionem toties quoties cauſa requirit excommunic. nec obſtat regula, vbi maior, minor cędit, Syl. in V. excom. nu. 3. gl. in c. ita quorundam de iud.

QVAESITVM LXII.

SVMMARIVM.

1 *Cuius eſt ligare eius eſt ſoluere.*

2 *Diſtinctio ſuper generali quaſtione, & nu. 3. & 4.*

A quo poſſit dari abſolutio ab excommunicatione?

Dic regulariter, poſſe dari ab eo, qui eam inferre potuit, nam cuius eſt ligare

1 eſt etiam ſoluere, l. nemo, qui §. de reg. iur. licet aliquando poteſt quis ligare, & non ſoluere, vt in excommunicatione incendiariorum, cuius abſolutio eſt reſeruata Papæ, ſc. tua nos de ſent. excom.

Et pro intelligentia notandum,

2 quod aut excommunicatio eſt à iure, aut ab homine, aut neutro modo, vt in excōmunicatus in Synodis Diœceſanis, vel Prouincialibus. & excommunicatio à iure, aut eſt reſeruata, & tunc nemo pōt abſoluere, niſi ille, cui eſt reſeruata, vel de eius commiſſione, vt de abſolutione ab excommunicatione ob enormem Clerici percuſſionem, quæ eſt reſeruata PP. & ab hac nemo poteſt abſoluere, niſi Summus Pontifex, vel de eius commiſſione, Aut non eſt reſeruata, & poteſt Epiſcopus abſoluere, quia Pontifex, cùm non reſeruat, videtur cō cedere Epiſcopo, c. nuper de

ſent. excommun. Nau. c. 27. num. 29.

Si autem excommun. eſt ab ho-
3 mine, aut eſt reſeruata ei, à quo lata eſt, & tunc non põt ab alio abſolui, niſi ab eo, & hoc in Summo Pontifice, ſecus in inferioribus habentibus iuriſdictionem: Aut non eſt reſeruata, & hæc, vel eſt ſpecialis, vel generalis. Specialis, cum Epiſcopus, vel alter, aliquem excommunicat ob talem, vel talem cauſam: Generalis, quando generaliter excommunicat omnes, qui illa, vel hæc commiſerũt, non expræſſa perſona: Tunc dic, quod excommun. ſpecialis lata ab homine, non poteſt abſolui, niſi ab eo, qui eã promulgauit, vel à ſucceſſore, vel à Superiore Archiepiſcopo per vim appellationis, vel grauaminis, qui nec poſſet aliter dare abſolutionem, ad cautelam, c. per tuas de ſent. excommun. Sed ſi excommun.
4 fuit generalis, v.g. contra concubinarios, vel vſurarios, tunc poterit hanc excommunicat. abſoluere, & qui tulit illam, & eius ſucceſſor, & eius Superior abſque remedio appellationis, ac etiam quilibet alius Epiſcopus etiam alterius Diœceſis, dummodò non fuerit deducta in iudicio, & fuerit ſatisfactum parti læſæ; & ex hoc nullum præiudicium infertur proprio Epiſcopo. Et ratio eſt, quia qui poteſt abſoluere ab excommunicatione à iure non reſeruata, põt etiam abſoluere ab excommunicatione ab homine generaliter lata, non reſeruata, Nau. c. 27. nu. 48. Syl. V. abſolut. 1 Fęlyn. in c. paſtoralis de offi. ord.

QVAESITVM LXIII.

De abſolutione excommunicati in articulo mortis, &c.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos quilibet etiam non approbatus ad confeſſionem, poteſt abſoluere à quacunque excommunicatione in articulo mortis.*

2 *Ordo, qui obſeruentur in abſolutione ab excomm. in articulo mortis.*

3 *Abſolutio in articulo mortis, ſub qua conditione detur.*

4 *In articulo mortis quis dicatur eſſe in propoſito noſtro, & num. 6.*

5 *Abſolutus in articulo mortis à caſibus Epiſcopalibus, vel cenſuris Bullæ Cœnæ ad quid tenetur.*

7 *Abſolutio excommunicationis minoris extra caſum neceſſitatis à quo detur.*

8 *Epiſcopus poteſt ſibi reſeruare abſolutionem excommunicationis minoris non tamen debet.*

9 *Epiſcopus an poſſit abſoluere ſuum ſubditum exiſtentem in aliena Diœceſi.*

10 *Excommunicatus licet creditori, vel clerico percuſſo ſatisfecerit indicet tamen abſolutione.*

11 *Sententia condemnatoria vbi præceſſit debet ſubſequi abſolutoria.*

12 *Abſolutio excommunicationis Papalis non reſeruata poteſt dari ab Epiſcopo territorij delicti.*

An quilibet Sacerdos poſſit abſoluere excommunicatum in articulo mortis?

1 Dic, quod quilibet Sacerdos, etiam non approbatus ad confeſſiones, poteſt abſoluere à quacumque excommunicatione, ſiue à iure, ſiue ab homine, ſiue reſeruata, ſiue non reſeruata, ſiue Epiſcopali, ſiue Papali, ſiue à quouis altero habente iuriſdictionem lata, dummodò non abſit præſentia Iudicis competentis, nam tunc peccaret ſimplex Sacerdos abſoluens.

Et in hoc caſu debet obſeruari †
2 ordo, vt abſoluat Superior, ſi adeſt, vel ab eo delegatus, ſin minus Parochus, & in abſentia Parochi, alius Confeſſor approbatus, & deficientibus omnibus, tunc poterit abſoluere quilibet Sacerdos ab omnibus cenſuris, & peccatis, Nau. c. 26. n. 26. Abb. in c. 1. & in c. Monaci, de ſent. excõ. Ang. abſol. 3

Et quando hæc abſolutio in ar-
3 ticulo mortis datur ab alio, q̃ a proprio Iudice debet dari ſub conditione, vt ſi infirmus conualuerit, debeat accedere ad ſuperiorem, à quo poterat abſolui ſanus ad obtinendã abſolutionem, & ad offeren

dam illi ſatisfactionem. Et ſi in danda abſolutione in articulo mortis, Sacerdos non meminit, poterit poſtea, ſi recordetur infirmum conualeſcentem; quod ſi facere neglexerit ſic abſolutus reincidit in eandem excommunicationẽ, vel ſimilem, c. eos de ſenten. excomm. in 6. ſecus de peccatis, quia non tenetur adire ſuperiorem, vt dictum eſt.

4 Et in articulo mortis in hoc propoſito dicitur eſſe, qui graui infirmitate tenetur, vel graui vulnere percuſſus eſt, de cuius morte probabiliter timetur.

5 Et nota, quod qui fuit abſolutus in articulo mortis à caſibus Epiſcopalibus, vel cenſuris Bullæ Cœnæ, vel alijs, poſt conualeſcentiam, tenetur petere abſolutionem à cenſuris, vbi annexa eſt, & non à peccatis, & quo ad caſus Bullę Cęnæ, tenetur petere abſolutionem, quia omnes illi canis habent annexam excommunicationem. Vndè data abſolutione à cenſuris in illis caſib⁹, caſus non remanent reſeruati quia ſunt reſeruati ratione cẽſuræ annexæ, & hoc mente tenendum eſt.

6 De periculo verò mortis? dic idem, quod dictum eſt in articulo mortis, quando periculum eſt præſentaneum, ſeu propinquum. & in periculo mortis dicitur eſſe, qui eſt in aduerſa tempeſtate maris, vel periculoſo belli conflicto, vel mulier, quæ primæ parit, vel quæ difficilem habet, vel ſolet habere partum, Nauar. c. 25. nu. 272. per text. in c. eos, de ſent. excomm. in 6. licèt Cou. in c. alma mat. §. 10. & ſeqq. ſentiat contrariam cum Soto ſed melior eſt prima opinio.

7 Abſolutio verò excommunicationis minoris extra caſum neceſſitatis, ſecundum veriorem opinionem, non poteſt dare quilibet Sacerdos, ſed requiritur, vt ſit approbatus ad confeſſiones. DD. in c. nuper de ſent. excomm. Sot. diſt. 27. q. 2. art. 3. licet alij aliter ſentiant, ſed malè, in caſu neceſſitatis, ideſt articulo, vel periculo mortis, poterit quilibet Sacerdos abſol.

8 Sed notandum, quod quando Epiſcopus, (quod facere non deberet) reſeruaſſet ſibi abſolutionem excõmunicationis

minoris, quod facere poteſt, vt ſi reſeruaſſet ſibi abſolutionem colloquentium cum excommunicato, tunc extra caſum neceſſitatis eſſet abſoluenda à Iudice competenti.

9 Et notandum etiam Epiſcopum non poſſe abſoluere ſuum ſubditum excommunicatum exiſtentem in aliena Diœceſi, ſi excommunicatio fuerit publica, ſed ſi fuerit ſecreta, & pars remiſit, poteſt, quia non requiritur iudicium contentioſum, ſed voluntariũ Nau. c. 27. nu. 39. & 47.

Hic notandum pro rudibus, qđ

10 qui fuit excommunicatus, vel ob debitum, vel quia percuſſit clericum, ſi ſoluit debitum, & ſatisfecit clerico, itaut ei fecerit remiſſionem adhuc indiget abſolutione, DD. in c. cum deſideres, Fęlin. & Ripa in c. 1. de iud. & ratio eſt,

11 quod vbi præceſſit ſententia condemnatoria, debet ſubſequi abſolutoria, pręterea, qui offendit Clericum, offendit, & Epiſcopum, cui ẽt ſatiſfaciẽdum eſt, vt abſolui poſſit ab excommunicatione in quam incidiſſe, fuit declaratus. Secus eſſet in caſu ſecreto, quia tunc non videretur læſus Epiſcopus, & ſufficeret ad habendam abſolutionem remiſſio clerici offenſis, & ſic currit Praxis. Abſolutio excommu-

12 nicationis Papalis non reſeruatæ poteſt dari ab Epiſcopo in cuius territorio reperitur deliquiſſe excommunicatus, & à proprio Ordinario.

QVAESITVM LXIV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos excommunicatus interdictos, an poſſit abſoluere in articulo mortis, & quid de ſchyſmatico, vel hætetico n. 2.*

3 *Abſolutus ſub conditione reincidentiæ reincidit ſtatim abſque declaratione, in caſu non adimpletæ conditionis.*

4 *Abſolutio ad cautelam quibus in caſibus detur.*

An Sacerdos excommunicatus poſſit abſoluere in articulo mortis, aut ſuſpenſus, irregularis, vel interdictus?

1 DIc, quòd ſic, in abſentia aliorum habilium, licet alij negent, quorum opinio

non

non eſt tenenda reprobata à Nau.c.27.n.272. & ratio eſt quia huiuſmodi pænæ,& cẽſuræ non tollunt facultatem conceſſam à iure in hoc caſu cuilibet Sacerdoti fouere periclitantium, Sot.in 4.diſt.27 art.4.Cou.alma ma. §.11.

De ſchyſmatico,vel hæretico ſa-
1 cerdote, ſecundum communem opinionem, dic,non poſſe,& ratio diuerſitatis eſt, qa excommun. ſunt Cattholici, & licet membra abſciſſa, ſunt tamen in gremio Eccleſiæ,ſecus verò ſunt hæretici.

Aliqui dixerunt,poſſe etiam hæreticos,vel ſchyſmaticos, per verba Conc.Trid.ſeſſ.14.c.2. vbi habetur,quod quilibet ſacerdos poſſit abſoluere in articulo mortis,& ideò non eſſe reſtringendam facultatem, quæ eſt fauore periclitantiũ, ſed potius eſſe faciendam latam interpretationem, tanquam rei fauorabilis. Quam ſententiam poſſumus intelligere procedere, dummodò illi intelligant facere, quod facit Eccleſia,nec inducere errorem.

Nota hic abſolutum ſub conditione reincidentiæ, ſi infra certum tempus non ſatisfecerit creditori,eo lapſo, ſi nõ ſatisfecit, reincidit ſtatim abſque alia declaratione,Ripa in c.1.de iud.Cou.lo.cit.Idẽ dic de abſoluto cum conditione ad aliquod faciendum, puta ad teſtificandum in aliqua cauſa,nam finito actu teſtificationis, ſtatim reincidit in eandem excommunicationem, Felyn.in c.paſtoralis de off.ord.n.13.& in c.ad Apoſtol.de except.

Nota inſuper abſolutionem ad
4 cautelam,non poſſe dari, niſi in excommu. ab homine,non autem à iure, niſi fuerit dubium in iure,quia excommu. à iure non poteſt abſolui ad cautelam,niſi ab habente poteſtatem illam abſoluendi in totum. Sed quando fuerit dubium iuris,vel facti, an qs inciderit,vel non in Canonẽ, tunc datur ab Ordinatio abſolutio ad cautelam, Felin.in c. ſolet,de,ſent.excomm. Hinc ſequitur,Epiſcopum in excõmunicat. Papalibus reſeruat. non poſſe dare abſolutionem ad cautelam,niſi eſſet dubiũ, an quis incidiſſet,vel non.

QVAESITVM LXV.

De modo abſolutionis ab excommunicatione.

SVMMARIVM.

1 *Abſoluendo ab excommunicatione eſt præſtandum iuramentum de parendo mandatis, &c.*

2 *Mandatus pluribus excommunicationibus indiget pluribus abſolutionibus.*

3 *Abſolutio data ex falſa cauſa, an valet.*

4 *Abſoluens ab excommun. an teneatur ſeruare certam formam.*

An in danda abſolutione ab excommunicatione ſit obſeruandum aliquod?

1 Dic quod ſic, primum eſt vt detur iuramentum de parendo mandatis Sanctę Matris Eccleſiæ, c. de cœtero c. cum deſideres, & c. ex more de ſent. excomm. Secundum, vt fiat ſatisfactio parti læſæ, vel realis, vel fideiuſſoria, vel pignoratitia, vel detur iuratoria cautio. Tertium, vt detur publicè, vt publica fuit excommunicatio coram Notario, & teſtibus in facie Eccleſiæ cum percuſſione virge, & Pſalmo Miſerere, &c. cum denudatione humeri, ſed hoc poſſet omitti in mulieribus, Abb. d. c. cum deſideres, Naua. c. 26. nu. 309. Quartum, vt in abſolutione non ſeruetur forma ſacramentalis, ſed per æquipollentia verba, nam ſacramentalis forma non datur, niſi circa peccata, Nau. lo. cit. nu. 8. & 9. & hæc forma requiritur in abſolutione publ.

2 Et notandum, quod innodatus pluribus excommun. indiget pluribus abſolutionibus, ſi abſoluens non habet omnimodam poteſtatem abſoluendi, c. cum pro cauſa, & c. officij, de ſent. excomm. ſed habens omnimodam poteſtatem, poteſt vnica abſolutione plures abſoluere excomm. imò vnico verbo nempè, Abſoluo te, quæ eſt forma abſolutionis ſacramentalis, poteſt abſoluere à peccatis & à cenſuris, ſi ita intendit, Naua. c. 25. nu. 8. & 9. Sed abſolutio data

3 ex falſa cauſa, puta, quia ſatiſfeciſti, & non eſt verum, non

valet, quo ad forum exteriorem, ſi eo deducta erat, ſed valet, quo ad forum interiorem, Nau. conſ. 23. de pœnit. & remiſſ. & abſolutio ab excommun. poteſt dari abſenti, etiam per literas, & inuito, qa eſt pœna, quæ poteſt infligi, vel tolli ab habente poteſtatem, Abba. in c. Apoſtolica de cler. excomm. miniſtr. nu. 3. & in c. ab excommun. de reſcri. D. Thom. 4. diſt. 18. q. 2. art. vlt. Cagnol. in reg. inuitus de reg. iur. & hoc procedit quò ad ſpiritualia fauore animæ, nam quò ad temporalia, beneficia non conferuntur in inuitum, l. inuitus ff. de reg. iur. P. M. ſecus dicendum eſt in abſolutione à peccatis, vt dictum eſt. Et in abſolutione excommunicationis abſoluẽs licèt non teneatur obſeruare certam formam, quia forma abſolutionis ab excommun. non habet certa verba, tamen debet vti verbis ſignificantibus abſolutionem à cenſura, & vnionem cum S. M. E. vt Abſoluo te à vinculo excommunicationis, quod incurriſti ob talem cauſam, vel libero te, & ſimi. & reſtituo te vnioni Fidelium, & ſimil. ſed abſoluens debet ſe in hoc conformare cum Ritualibus Sanctæ Matris Eccleſiæ, vel Eccl. Epiſcopalis, intellige in foro conſcientiæ, quia in foro exteriori aliter obſeruatur.

QVAESITVM LXVI.

De excommunicatione ob Clerici percuſſionem, & de praxi in eius abſolutione.

SVMMARIVM.

1 *Quæ requirantur, vt incurratur excommunicatio propter clerici percuſſionem.*

2 *Qui clericum percuſſerit iocosè non incurrit excommunicationem.*

3 *Percutiens clericum non ex animi deliberatione, ſed ſubita ira preoccupatus excuſatur ab excommun.*

4 *Percutiens clericum ob defenſionem proximi excuſatur.*
Idem ſi ex caſu fortuito.

5 *Percutiens clericum pro defenſione vitæ non incurrit excommunicat. & qui de cauſa honõris nu. 6.*

7 *Per-*

7 *Percutiens clericum ex cauſa libidinis, quando excuſetur.*

Quomodo incurritur hæc excommunicatio?

1 DIc, quod incurritur ob Clerici percuſſionem, etiam per alium, concurrentibus quatuor copulatiuè. Primum eſt, vt ſit inijectio manus. Secundum, vt ſequatur effectus, nam non ſufficit affectus. Tertium, vt inijectio fiat, Diabolo ſuadente, ideſt cum animo malo iniuriandi. Quartum, vt inijectio ſit talis, quæ conſtituat peccatũ mor. vt videre eſt, hæc ora in c. ſi quis ſuadente 17.q.4.

Hinc colligitur non incurrere hanc excommunicationem, qui iocosè percuſſerit Clericum, vel Monacum, nam in hoc propoſito ſub Clerici vocabulo, etiam monacus compræhenditur, ſed ſi iocus peruenißet ad iram, & durante ea, fieret percuſſio, incurreretur. Colligitur etiam percutientem, non ex animi deliberatione, ſed ſubita ira præoccupatum, excuſari ab excommunicatione, in perfectione actus, Caiet. V. excom. 2. Turrecre. ſuper c. ſi quis ſuadente, Nau. idem confirmat, quãdo actus fuit repẽtinus, c. 27. num. 80. Collige etiam, non incurrere, qui percutit Clericum in defenſione proximi,
4 retrahendo proximum ab iniuria Clerici, quia tunc non Diabolus, ſed charitas ſuadet etiam ſi Clericus in terram caderet, Nau. de ſent. excom. conſ. 36. & 39. nec incurrere, qui percuſſerit caſu fortuito, etiam ſi interueniſſet lata culpa, vt eijciendo tegulas de domo in viam publicam, quia licet committatur p.m. ; non tamen incurritur hæc excom. quia factum hoc non fuit directum iniuriam Clerici, ſed forus exterior punit hanc inaduertentiam, nec incurrere percutientem ad correctionẽ vel ad diſciplinam, dummodò nõ excedat modum, quia nullum interuenit peccatum, nec iniuria, c. 1. & c. ex tenore de ſent. excommun. & c. cum voluntate eod. tit. Colligitur
5 etiam non incurrere percutientem pro defenſione vitæ, dummodò ſit cum moderamine inculpatæ tutelæ, d. c.

ex tenore, & Clem. ſi furioſus de homic. nec incurrere, qui percuſſerit cauſa honoris, puta Clericum turpiter inuentum cum filia, ſorore, matre, vel vxore, nam in his tantum quatuor perſonis non incurritur, c. ſi verò de ſent. excomm. & procedit non ſolùm ſi Clericus, vel Monacus fuerit inuentus infraganti crimine, ſed etiam in actibus ꝓximis, vt oſculis, amplexibus, & ſimil. aut etiam in colloq̃o ſuſpecto, & ſecreto, Nauarr. c. 27. n 84. pro quo facit lex, quod ait, lex, quem ff. ad l. iu. de adult. imò procedit etiam ſi Clericus turpiter infeſtet puerum pro nefanda libidine imò procedit, vt non incurratur in percuſſione Clerici inuenti cum filiam, etiam illegitima, Nau. lo. ci. & vt non incurratur pro defenſione honoris, Cou. 2. p. de ſent. excõmu. c. 2. §. 7. & in c. ſi verò de ſent. excom.

7 Sed aduerte, quod vt non incurratur in caſu libidinis cum filia, ſorore, matre, vxore, & puero, requiritur, vt percuſſio fiat incontinenti, non aũt ex tractu temporis, l. quod ait lex, §. vltim. de adulter. Nauarr. cap. 25. num. 84.

QVAESITVM LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Violenta manũ iniectio, quid importet.*

2 *Euaginans enſem, vt percutiat clericum, ſed impeditus non voluit percutere an ſit excommun.*

3 *Manuum iniectio continet omnem iniuriam ab homine, ſiue per manus, ſiue per bracchia, ſiue per pedes, &c.*

4 *Percutiens vnica percuſſione plures clericos an plures incurrat excomm.*

5 *Percutiens vnum clericum pluribus percuſſionibus vnam incurrit excommun. niſi diuerſis temporibus.*

6 *Mandans, conſulens, hortans, &c. percuti clericum, an ſit excomm. & nu. 7.*

Quid importet violenta manuũ iniectio, diabolo ſuadente?

1 DIc, importare ex ira, actum completum, ita vt non ſufficiat conatus, & malus animus, ſed ſequatur contactus perſonæ Clerici, vel

vel illi adhærentium, vt veſtium, etiam extremum fimbriæ, vel æqui in quo Clericus æquitet, ſecus ſi percuteretur æqui propè Clericum, vel ſi ira non fuerit, diabolo ſuadente, ſed ex primo motu Sil. V. excomm. 6. ſed incurreretur, ſi percuteretur lectica, vel ſella geſtatoria, vel ſella ſtabilis, vbi ipſe Clericus ſederet. Hinc ſequitur non in-
2 currere, qui euaginato enſe vellet percutere Clericum, ſed impeditus per interpoſitas perſonas, non valet, ſed incurreret, vel aliquantulum tetigiſſet perſonam Clerici, vel illi adhęrentium, ita etiam incurreret, qui eijceret è capite Clerici biretum, vel pileum, quia noluit illum ſalutare, vel reſalutare, arg. tex. in l. etiam ff. ad leg. aquil. Ita ēt incurreret, qui teneret Clericum dicendo, ſi non eſſes Clericus, facerem, vel dicerem, comminando, Tabien. V. excomm. 5. num. 21. & per ma-
3 nuum iniectio venit omnis iniuria ab homine, ſiue per brachcia, ſiue per manus, ſiue per pedes, ſiue per alias partes corporis, ſiue per ſputa, ſiue immediatè ab ipſo homine, ſiue mediatè, vel imitando in ipſum canes, vel impellendo æquum in ipſum, aut aliud animal, vel eijciendo eum ex æquo, & ſimil. & Canon nominauit manum, tanquam organum organorum, Nau. c. 27. n. 77. dicitur iniectio manus, incuſsio cubito, iniectio Chyrotecè, vel pilei, vel bireti in perſonam vel adhærentia Clerici, dummodò tangant adhærentia, vel perſonam, ſic etiam percuſſio ęqui ſuper quo eſt Clericus, ſic etiam immiſſio aquę vini, vel alterius liquoris in perſonam Clerici, ſic etiam extractio per vim alicuius de manu Clerici inducit excom. Nau. l. c. ſic etiam incurreret retinens per habenas æquum Clerici iniuriandi cauſa.

Et hic notandum, percutientem
4 vnica percuſſione plures clericos incurrere tot excomm. quot ſunt Clerici, Nau. c. 26. nu. 16. & 18. c. 20. num. 212. Sed qui percuſſit pluribus
5 ictibus continuatis vnum Clericum, vnam tantùm incurrit excomm. quia iniuria fuit facta in vnico inſultu, & vna

cen-

cenſetur manuum injectio; Sed ſi inſultus, & ictus fuerint diuerſis temporibus, tūc tot incurruntur excommun. vel toties, quot fuerunt inſultus, & impetus, vt ſi Clericus euaſit è manibus inſultantis in vno loco, & ille in alium, vel in alium locum, inſequatur, & percutiet, Abb. in cap. contingit, il primo, de ſente. excomm. nu. 8. Ioan. Andr. in reg. delictum, de reg. Iu. in 6. currítur etiam hæc excomm. ſi quis non per ſe, ſed per alium percutit, quia textus ille extenditur ad mandantem conſulentem, hortātem, cooperantem, & quomodolibet authorizantem factum; dummodo tamen fuerit ſequutus effectus, aliàs mandans, & mādatarius conſulens, & conſultus, & alij non incurrerent, ſed ſequto effectu, oēs incurrerent in excommun. & non ſequuto effectu, incurrerent in pec. mortal. ſolùm, & dummodo auxilium, conſilium, & mandatum, & alia fuerint cauſa efficax, ita vt per illa percutiens motus ſit, & percuſſit; & hoc quo ad excom. ſed quò ad p.m. ſufficit affectus; Nam ſi ſine ipſis adhuc percuſſiſſet, non incurritur excōm. licet p.m. Nau. c. 25. n. 52. DD. in c. fęlicis, de pęn. in 6. & ibi glo. Nec incurreretur ſi re integra mandans reuocaſſet mandatum, & monuerit mandatarium, ne faceret, glo. in c. mulieres de ſentent. excommu. & ibi Scribentes, ſed incurreretur, ſi non denunciaſſet mandatario, ante ſequutum effectum, Bartho. in l. ſi pecuniam, ff. de addict. cau. da. nu. 5. & habetur in l. ſi mandatum ff. mand.

7 Aliter procedit in conſulente, quia etſi re integra reuocat conſilium, & denuntiat conſulto, etiam ante ſequutum effectum, ſi poſtea ſequatur incurritur excommu. & ratio diuerſitatis eſt, quia mandatū reſpicit mandantem, & conſilium reſpicit conſultum, & ſic reuocatio conſilij, non ſufficit, ſed requiritur retractio à malo, Sil. V. excomm. 6. Barthol. in l. conſilium, ff. de iniuria, §. ſi mandabo nu. 21. Scribentes in c. penul. de ſen. excomm. in 6. & cautela eſſet vt conſulens, in quantum poſſet, retraheret cōſultū à malo.

QVAESITVM LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Habens ratam percuſſionē clerici an ſit excomm.*

An habens ratam percuſſionem Clerici, incurrat hanc excommunicationem?

1 DIc, quod ſi percuſſio fuit facta ratione alterius, etiam neſcientis, & dum ille ſcit per ſigna exteriora, ratum habet, incurrrit. Secus, ſi tantum interius ratum habuit, & ratio diuerſitatis eſt, quia cenſuræ Eccleſiaſticę, nō incurruntur, niſi per exteriora mala, nam Eccleſia non iudicat de occultis. Sed ſi percuſſio non fuit facta ratione, & reſpectu alterius, & illē adhuc lætatur, etiā per ſigna exteriora, non incurritur hæc excomm. quia percuſſio non fuit facta contemplationē ipſius, Nau. c. 17. nu. 133. vide Franc. in c. pen. de ſenten. excommun. in 6. & ibi Gemin.

QVAESITVM LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Qui non impediuit percuti clericum cum poſſet, an incurrat excomm.*

2 *Non dicitur poſſe fieri, qui commodè fieri non poteſt.*

An qui non impediunt percuſſionem Clerici cum poſſint, incurrant in hanc excommunicationem?

1 DIc, quod non, etiam ſi ex odio, vel lata culpa non impedirent, licèt p. mor. ſi ex odio, & ſi ex negligentia, venialiter. Sed incurrerēt ſi non impedirent, cùm poſſent, & tenerentur ex officio, & ita intellige tex. in c. quan. de ſent. excomm. Sed, vt hi incurrant, quatuor debet copulatiuè concurrere. Primū, vt teneantur ex officio, vt eſt Officialis erga ſubditos, pater erga filios, dominus erga ſeruos, & ſimil. Nau. c. 24. n. 12. Secundum, vt poſſint impedire ſine iactura, vel periculo vitæ, honoris, aut bonorum. Tertium, vt poſſint commo-

dè

dè impedire, nam non dicitur
2 poſſe aliquod fieri, niſi commodè fieri poteſt, l. nepos, proculo ff. de verbor. ſignifi. Quartum, vt offenſio Clerici ſit manifeſtè iniuſta illi ſuperiori, aliàs non teneretur, Nauar. c. 24. nu. 19. Cou. in clemen. 1. de hom. 2. p.

QVAESITVM LXX.

SVMMARIVM.

1 *Faciens peccati conſanguineos Clericorum in eorum odium an incurrat excomm.*

2 *Clericorum appellatione in hac materia, qui veniant, & nu. 3*

4 *Clericus excommunicatus, interdictus, vel irregularis an gauderet priuil. c. ſi quis ſuadente, & quid in cler. acerrimo nu. 5.*

6 *Percuſſor Clerici ex permiſſione ipſius clerici an ſit excommunicatus.*

7 *Clericus percutiens ſeipſum an ſit excomm.*

8 *Laicus incedens in habitu clericali ex deuotione, vel clericus, qui à clericatu receſſit nõ gaudet priuilegio ſi quis ſuadente.*

Idem de clerico, qui ter monitus, vt non ſe immiſceat enormitatibus non abſtinet.

An incurrant, qui faciũt percuti conſanguineos Clericorum in odium illorum?

1 Dic reſolutè, quod non incurrunt, niſi hęc cõcurrant. primum, vt percuſſio fiat in odium Clericorum in perſonam laici ipſius conſanguinei, vel veſſatio bonorum ipſius clerici, vel conſanguinei cum max. damno. Secundum, vt perſecutio fiat cauſa clerici electi ab aliquo ad beneficium, & ita intellige c. cunctis, de elect. in 6. nam ſi fieret ex aliquis cauſis, non incurreretur excommun. vide Felin. in c. E.S.M. de conſt. nu. 81. & Nau. c. 27. nu. 122.

Et appellatione clerici in hac ma-
2 teria intelligitur largè omnis perſona dicata ordini, & eccl. diſciplinæ, ſiue ſæcularis clericus, ſiue regularis, ſiue monacus, ſiue clericus ſæcularis coniugatus, ſiue monacus cõuerſus, & quia ſumus in fauorabilibus fit larga extenſio. Itaque omnis clerici, etiam ſi

ſint

ſint nouitij,& conuerſi, gau-
dent hoc priuilegio, c.religio
ſo de ſent.excomm.in 6.n.1.
& c.duo ſunt 12.q.1.& gau-
det etiam ſi ſit tantum in pri-
ma tonſura initiatus,& non
ſeruiat in diuinis,neque inci-
dit in habitu, & tonſura, nec
habet beneficium.
Et notandum, quod Concil.Tri
dent.ſeſſ.23.c.nullus, intelli-
git de priuilegio fori, & non
de priuilegio Canonis,& pro
3 cedit etiam ſi clericus coniu-
gatus ſit Græcus, ſeu latinus,
c.vnico de cler.coniug. in 6.
Imò procedit etiam, quando
percutitur clericus, ſi clericus
4 percuſſus ſit excommunica
tus interdictus, vel irregula-
ris, niſi tamen eſſet per ſen-
tentiam Iudicis priuatus pri-
uilegio Canonis, imo proce-
dit, ſi clericus ſiue in minori-
bus,ſiue in ſacris, immiſcuiſ-
ſet ſe enormitatibus, quia
ſemper gaudet priuilegio Ca
nonis,niſi per ſententiam pri-
uatus ſit,& communis ſentē
tia in contrarium in c. cum
non ab homine,de iud.& per
de ſent.excomm. intelligēda
eſt poſt monitionem factam,
& priuationem.

Secus eſſet de clerico aſſaſſino,
5 vt c.1. de homicid.in 6. quia
talis non gaudet, ſed gaude-
ret clericus,qui aliquando di
miſerit habitum clericalem,
& incædat perſonatus, imò ſi
duo clerici ad inuicem ſe
percuſſerint,ambo ſunt excō-
mun. c.1. & c. cum per eam
de ſent.excomm. vel ille eſt
excomm.qui prior percuſſit,
6 ſi alter ſe defendit tantùm nō
excedendo, imò ſi clericus
7 pateretur ſe percuti, adhuc
percuſſor eſſet excommun &
ipſemet clericus, c. contingit
de ſent.imò ſi clericus ſe ipſe
ex ira percuſſerit, vel tædio
vitæ, vel impatientia, vel do-
loræ ammiſſæ pecuniæ, & ſi-
mil. Felyn.in c.contingit, el
primo,de ſent.excomm. Imò
incurreretur hæc excommu.
etiam ſi clericus renunciaſſet
clericatui, quia hoc eſt priui-
legium conceſſum ordini, &
non perſonæ,& ideò non po
teſt denuntiare; Nota, quod
clericus non præſumitur vim
pati,quia defenditur à lege
diuina dicente, nolite tãgere
Christos meos,ex quo clerici
audaces dicuntur,glo. in 6. æ
chonomum, V. denegare

authen.de non alienan. Maſcard.concl.2416.nu.6.de prob.

Hoc tamen non procederet, ſi clericus ſe percuteret ob dolorem mortis propinquorũ, & ſi percuſſio eſſet talis, quæ in altero non induceret p.m. Nau.c.15.nu.11.

Hoc tamen priuilegio non gau-
8 deret laicus, qui ex voto, vel deuotione incæderet in habitu clericali, nec clericus, qui receſſit à clericatu, & effectus laicus exercet exercitia laica, vt militiam, vel duxit vxorem vel alia ſimilia, omninò ſimilia, c.vlt.de cler.coniug. nec clericus realiter degradatus, vel depoſitus, c. degradatio de pœn.in 6.nec clericus dãnatus ad triremes, Nau.in c. nullus 18.q.2.num.52. nec Clericus ter monitus, qui ſe immiſcuit enormitatibus, nec aſſaſſinus, vide Panormi.in c. per de ſent.excomm. vide c.1.de homici.in 6.& deniq; non incurrit in excommun. percutiens ex ignorantia facti, quando nullo modo ſciebat eſſe clericum.

QVAESITVM LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Qui Religioſi veniant in hac materia appellatione clericorum.*
2 *An Aequites S. Ioannis Hieroſolym.*
3 *An tertiarij, & tertiariæ mendicantium.*
4 *An hæremita, & an fratres, vel ſorores pezoccas nu. 6.*
5 *Habitus non facit monachum.*

An extendatur hoc priuilegium in monachos, ſeu religioſos quoſcunque, cum Canon loquatur de monacis, & monaci, nomine propriæ veniant ſolitarij, vt Camalduenſes, Ciſtertienſes, Benedictini, & ſimil?

1 DIc, quod ſub vocabulo monaci in hoc propoſito veniunt omnes Religioſi mendicantes, & omnes monaci, & confunditur hoc vocabulo, Itaque religioſi cuiuſcunque Religionis approbatæ, ſiue profeſſi, ſiue nouitij, ſiue conuerſi, ſiue fratres, ſiue monialis gaudent hoc

pri-

priuilegio, & quo ad moniales, ſiue ſint nouitiæ, ſiue profeſſæ, & conuerſæ, cuiuſcunq; Ordinis, & Religionis, etiam ſi ad inuicem ſe percuterent, imò gaudent hoc priuilegio æquites, milites, vt S. Ioannis
2 Hieroſolym. & ſimil. quia hę ſunt Religiones approbatæ, Nau. in apolog. de redd. eccl. q. 1. & habetur in c. 1. de ſen.
3 imò extenditur ad tertiarios, & tertiarias mendicantium, dummodò communem vitã agant in monaſterio, Naua. c. 22. num. 21. in manual. imò
4 extenditur in hæremitam degentem ſub aliquo Prælato, Syl. in V. excomm. 6. Nau. vbi ſupra, ſed non offenditur in hæremitas vagos, dummodò non ſint ordinati ſaltem prima tonſura, nec extenditur in pueros geſtantes habitum monacalem cauſa voti, vel deuotionis, quia habitus non
5 facit monacum, Abba. in c. ſi verò de ſent. excomm. & habetur in c. correptum de reg. Nec extenditur ad famulos conuictitios, & temporaneos, monaſterij, ſeu monachorum Felyn. in c. nuper de ſentent.
6 excommu. nec ad fratres, vel ſorores pizoccas, quia non ſunt Religioſi, nec viuunt in communi in religione approbata, nec profitentur vota, Fælyn. d. c. nuper, Syl. V. excomm. 6. Caiet. V. excommu. c. 20. nec extenditur ad tertiarios, ſeu tertiarias, quæ viuunt in proprijs domibus.

QVAESITVM LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Percutiens monacum turpiter inuentum ad peccandum, an incurrat excomm.*

2 *Percutiens clericum credens eſſe laicum an incurrat excõmun.*

3 *Error an excuſet in percuſſione clerici.*

4 *Rapiens per vim pecuniam a borſa clerici, vel &c. an incidat in excommun. & quid ſi latenter nu. 8.*

5 *Iudex laicus capiens clericum an incurrat excommunicationem.*

6 *Perſequens clericum fugientẽ ex qua fuga cecidit, & ſe percuſſit an incidat in excommunicationem.*

7 *Lacerans veſtes clerici an in-*

currat excommunicationem.

9 *Percutiens clericum defendendo coniunctum, vt ſororem & cæt. an incurrat excommunicationem.*

10 *Defenſio eſt promiſſa in vtroque foro, & qualiter.*

11 *Parentes an incurrant excõmunicationem percutiendo filios clericos, & an prælati ſubditos.*

12 *Frater percutiens fratrem clericum an incidat in excommunicationem.*

13 *Excedens modum in correctione clerici, an & quando incurrat in excomm.*

An incurrat, qui percutit monacum turpiter inuentum, vel eum occidat, puta inuentum ad peccandum cum aliqua illarum quatuor perſonarum vt ſupra è.

Dic, quod percutiens p. mort. grauiſſimè, ſed non incurrit hanc excomm. c. ſi vero de ſentent. excommun.

Nec incurrit per dictum capitulum percutiens clericum, credens eſſe laicum, ſed non tenet cum gloſ. dicto capit. Couarr. in c. alma mater §. 10. 13.

Et hic nota pulchrum, quod in percuſſione Clerici, vel monaci, ſi interuenit error perſonæ

3 puta, quia putabam percutere Petrum Clericum, & percuſſi cum monacum in. urro, vel poteſt interuenire error qualitatis, quia percuſſi laicum, credens eſſe clericum, & tunc non incurro, nec eſt tenendum cum glo. d. c. ſi verò, quia ab omnibus reprobatur, vt dictum eſt, vel poteſt interuenire error vtriuſque, vt percuſſi Petrũ Clericum credens eſſe laicum, idem dic de percutiente Monacum, aut alios quoſcunque Religioſos cum tali errore & hæc ignorantia excuſat in conſcientia, Abb. d. c. ſi verò, Nau. c. 27. nu. 80. Couarr. vbi ſupra, ſed incurreret, ſi quis habuiſſet intentionem percutiendi Petrum, ſiue laicum, ſiue clericum, ſiue religioſum indiſtinctè, & percuſſit, ſecus ſi non percuſſiſſet ſi ſciſſet eſſe clericum.

Similiter incurreret, qui rapit pe

4 cuniam per vim à burſa clerici, vel pallium ab eius perſo-

na, ſimiliter, qui detinet ipſũ, ne progredi poſſit, vel ſi in cludit, vt exire non poſſit ad libitum, ſi facit cauſa iniuriæ, ſecus ſi ioci cauſa, ſed ſi ex illa incluſione ſequutum eſt dedecus clerico, quia fuit in cluſus in domo mæretricis, ẽt ſi per iocum factum eſt, cen ſura includitur, qui hoc fecit, ſimiliter incurrit Iudex laic[9], qui capit clericum, ſiue de
5 die, ſiue de nocte, c. nuper de ſent. imò incurreret in excom mun. Bullæ Cœnæ ſi incarce raret Iudiciaria iuriſdictione, ſecus, ſi faceret de licentia Epiſcopi ordinarij, niſi exce deret in exequendo licentiã datam, & interuenirent per cuſſiones c. ſi clericos de ſen. excomm. & ibi glo. in 6. & c. vt famæ. de ſent. Similiter in-
6 curreret, qui perſequeretur Clericum fugientem, & ille metu mortis ſe præcipitaret, vel in terram caderet, vnde mors, aut vulnus, aut aliquod malum, vel debilitas membri illi ſucceſſit, & ratio eſt, quia qui cauſam damni dat, dam num dediſſe videtur, Ang. V. excomm. nu. 38. Armill. n. 12 Tabien. nu. 42. licet, Syl. Ver. excomm. 6. tenuerit contrarium, cum Nau. c. vlt. nu. 77. Similiter incurrit qui expellit Clericum a choro, vel proceſſione per vim, Nau. de ſente. excomm. conſ. 4. Similiter in-
7 currit, qui lacerat veſtes in p ſona clerici, vel eas maculat, vel qui reſcindit zonas, vel fibias ęqui, in quò ęquitat clericus, ſi fit animo iniuriandi, ſed non incurreret, qui laten
8 ter ſurriperet nummos, vel alia bona à perſona clerici, ſiue dormientis, ſiue non aduertentis, quia non eſt manuũ injectio, nec incurrit percutiens in defenſione propriæ vitæ, ſed hoc procedit in defenſione pudicitiæ, imò nec eſſet p. m. tex. in l. 1. ff de ſic. Nau. c. vlt. nu. 80. Sot. 6. de iuſt. & iur. q. 1. art. 8. Caieta. V. excomm. 6. c. 5. Nec incur-
9 reret, qui defendendo proximum, pręſertim coniunctum, vt ſororem, vel matrem, vel patrem, cum quibus Clericus rixaretur, & percuteret, ſi offenderet Clericum, Nau. loc. cit. & Caiet. Nec eſt tenendã cum Nau. c. 25. nu. 3. dicente licere offenſo proſequi Clericum offenſorem fugientem,

& illum percutere, nã in hoc caſu eſſet vindicta, & non defenſio.

Et hic notandum, quod defen-
10 ſio eſt permiſſa in vtroque foro cum moderamine inculpatæ tutelæ, quod tria requirit, primum, vt ſeruetur modus, ideſt, vt fiat paribus armis, exempli gratia, vt verbis, & verbis, armis, & armis. Hinc benè conſuluit Nau. vt in c. vlt. nu. 83. incidiſſe in hanc excomm. quandam monialem, quæ percuſſit Clericum alapa appellantem eam formoſam. Secundum requiritur, vt defenſio fiat eodem tempore, quo quis offendit? & non ex interuallo temporis argu. tex. in l. quod ait lex, ff. de adult. poſſet quis, tamen per uenire clericum percutere volentem, & eius arma diuertere. Tertium, vt non fiat ad vindictam, ſed ad defenſionē

11 Sed non incurrerent parentes ſi filios proprios clericos, vel prælati ſubditos, vel Primicerius clericos pro ſeruitio Eccl. & diuini cultus, vel præſbyteri ſenes, alios clericos ad correctionem, imò nec incurrunt laici domini percutiendo clericos famulos, c. cum voluntate, & ex tenore de ſent. excomm. Nau. c. 27. nu. 82. Sed frater incurreret ſi percuteret fratrem ſuum clericum, niſi eſſet maior, & clericus in minoribus, poſſunt etiã, & alij propinqui ad correctionem percutere in minoribus conſtitutos, l. vni, C. de emen. pro.

Sed de conſtitutis in ſacris aliter eſt dicendum, quia ſi percutiens eſt prælatus, vel magiſter, etiam ſæcularis, percutiendo ad correctionem, non incurrit, d. c. ex tenore, de ſent. excomm. Abb. in c. vniuerſitatis, eod. tit. Nau. c. 27. num. 81. Sed alijs non licet, niſi in minoribus conſtitutos percutere pro ſeruitio Eccl. & ſic licet in Eccl. Beneuentana procuratori, quem vocant Camerellæ, cuius eſt, vt debitus numerus miſſarum celebretur; percutere moderatè clericos ipſius Eccl. ſi munus ſuum negligunt adimplere. Sotus lib. 5. de iuſt. & iur. tenet, poſſe parentes ad correctionem percutere filios in ſacris conſtitutos, & eſt communis opinio, licèt aliqui negent,

ed in hoc eſt attendendus ſus,& praxis fori eccleſiaſti- i,vide Fęlyn. in c.cum volũ- ate de ſent. excommun. qui ontra ſentit,ſed non bene Abb. in d.c.

i, quibus licet corrigere, vt ſupra clericos,vel etiam in acris conſtitutos, modum notabiliter excesserint, ſi caſu fortuito,& non lata culpa, non incurrunt, vt volens percutere in manu, percuſſit in capite. Si verò ex lata culpa, quæ dolo ęquiparetur,exceſſerint,non præuidendo ea, quæ ſapiens præuideri debebat,incurrunt, Syl. excomm. 6.Nau.c.27. num.82. Caiet. V.excomm.c.10. Idem dic,ſi quis percuſſerit clericum ſub velo correctionis, ſed animo vendictæ principaliter,& licet correctio non fiat ſine ira, tamen ad euitandum cenſuram,neceſſe eſt, vt hæc ira nõ ſit peccatum,ideſt non contineat vindictam,& corrigentes iraſcantur,ſed nolint peccare. Poſſunt etiam, vt dictum eſt, parentes, magiſtri, prælati, & alij ſuperiores in Eccleſia percutere,vel ad correctionem, vel pro ſeruitio Eccleſiæ, & hoc etiam per interpoſitas perſonas, ideſt per alios clericos,vel per alios monachos, inter monachos, c.vniuerſitatis,de ſent.Caiet. V.excomm. c. 10. ſecus ſi prælatus vellet corrigere per torturam, quia tunc poteſt etiam per manus miniſtrorum ſæcularium.

QVAESITVM LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Abſolutio ab excommunicat. ex percuſſione clericorum à quo ſit petenda.*

2 *Regulares ſe inuicem percutientes à ſuperiore eorum abſoluuntur, & vide alios caſus, vbi abſolutio in percuſſionibus clericorum non eſt reſeruata Papæ in ſeq. num.*

16 *Leuis percuſſio, quando dicitur, & nu.17. & quæ mediocris nu.18.*

19 *Alapa data in loco publico, an ſit leuis, vel grauis percuſſio.*

20 *Circumſtantia diei feſti an aggrauat percuſſione clerici.*

21 *Spuere in faciem clerici an ſit leuis iniuria, & caſus Papalis.*

A quo eſt petenda abſolutio huius excommunicationis?

1 Dic, quod regulariter debet obtineri à Summo Pontifice, quia ei reſeruata eſt, exceptis caſibus, in quibus eſt permiſſa inferioribus, vt Epiſcopis, vel ſuperioribus Religionum, quo ad eorum ſubditos, vltra articulum mortis, in quo poteſt etiam ſimplex Sacerdos abſoluere, & pro not. habeto mente hos verſiculos,

Regula, mors, hoſtis, ſexus, puer, officialis.
delitioſus, inops, ſociÿque, ſeneſque,
Debilis aſtrictus, dubius, cauſa leuis ictus.

Abb. in d. c. de cœtero, & c. ea noſcitur, & c. quamuis de ſent. excomm.

2 *Regula*, intellige, regulares, qđ mutuò ſe percutientes poſſunt abſolui à ſuperiore, & ſi religioſus percutit religioſū alterius religionis, debet abſolui ab vtroque ſuperiore c. cum illorum de ſent. excō. vel alter ſuperior poterit cōmittere alteri vices ſuas. Sed cum religioſus percuſſerit clericum ſæculare, debet abſolui ab Epiſcopo ſuperiore clerico percuſſi, c. religioſo de ſent. excomm. in 6. Sed ſi clericus ſæcularis percuſſerit regularem, debet abſolui ab Epiſcopo, qui tamen non abſoluat, niſi ſatisfacta parte, & ſuperiori percuſſi, Gemin. d. c. relig.

3 *Mors*, intellige probabile periculum, ſeu articulus mortis, quo ſtante poteſt etiam quilibet Sacerdos abſoluere ab hac excomm.

4 *Hoſtis*, intellige capitales inimicitias, vel quando adſunt bella, vel pericula, incurſus latronum in via, d. cap. de cœtero.

5 *Sexus*, intellige mulieres, præſertim moniales, c. monialibus, & c. mulieres de ſen. excommun.

6 *Puer*, intellige pueros ante annos quatuordecim completos, etiam ſi percuſſio fuit ante dictum tempus, & petat abſolutionem poſt pubertatem, quia tempus delicti attēditur in hoc caſu, c. quamuis, c. pueris de ſent. excom.

7 *Officialis*, intellige, quando Officialis ex officio arcet turbam,

& in-

& inter illos Clericum, vt ſit in torneamentis, vel comediis, vel in frequentia hominum coram Offi.iali.

Delicioſus, intellige perſonã
8 nimium debilem, & delicatam, & c. mulieres, il ſecondo & ibi Abb. eod. tit.

Inops, intellige pauperes, qui ex artificio viuunt ipſi cum fama; ſed hoc non procedit in mendico ſolo, ſine familia, quia tenetur adire Summ. Pontificem mendicando, Abb. in c. ea noſcitur de ſent. excomm. extra.

Aeger, intellige infirmos qua-
10 cunque infirmitate impediente iter.

Socii, intellige clericos, qui vi
11 uunt in communi in aliquo collegio c. quoniam de vit. & honeſt. cler. & procedit hoc, quando percuſſio fuit læuis.

Senex, intellige in ſenectute
12 conſtitutos.

Debiles, intellige impotentes
13 ad ambulandum, vt claudi.

Aſtrictus, intellige ſeruos obli
15 gatos ſeruire dominis c. relatum de ſent. excomm. ſed ſi dominus permitteret, teneretur adire Apoſtolicam ſedem, imo ſi ſeruum percutiet clericum de mandato domini tenetur adire Apoſtolicam ſedem, ſicut & dominus, ſecus ſi ſeruus eſſet infidelis, quia non incurrit excommunicationem, idem dic de filijs familias ſi percuſſerint de ordinatione parentum, quod tenentur adire, ſecus, ſi abſque ordinatione, Nauarr. cap. vlt. n. 88.

Dubius, intellige eum qui ti-
15 met perdere honorem, vel qui timet periculum animarum, vt Curatus, Nauarr. c. vlt. num. 90.

Cauſa læuis ictus, intellige le-
16 uem percuſsionem, vt infra dicetur ad cognoſcendam, quando ſit leuis ita, vt poſſit abſolui ab Epiſcopo. nota, quando percuſsio, vel eſt leuis, vel grauis, vel mediocris, c. cum peruenit de ſen. excomm. & c. cum illorum eod. tit. Et leuitas, aut grauitas, aut mediocritas attenditur ex circumſtantijs, nempe reſpectu perſonæ percuſſæ, reſpectu loci percuſsionis, vt in facie, & reſpectu loci delicti, reſpectu per-

cuſsionis, quando ex ipſa ſequitur percuſsio graue factum, vt mors, mutilatio, debilitatio membri, vel magna deformitas, & hæc eſt iniuria grauis, vt eſt etiam grauis expilatio barbæ, excuſsio dentium cum ſcandalo, Nauar.c.vlt.num.91. qui declarat extrauag. Rationæ perſonæ percuſſæ, vt ſi fieret iniuria a perſona vili viro in dignitate conſtituto, vel ſuperiore ratione loci vulneris, vt ſi fuerit in facie, capite, vel oculis; ratione loci delicti, vt ſi fuerit in eccleſia, vel inter diuina officia, vel in proceſsionibus Nau. vbi ſupra, ex quibus collige, quod iniuria, & percuſsio dicetur grauis ex his quatuor circumſtantijs, quibus poterit ſe regulare Epiſcopus loci delicti in declarando, & in dubio eligenda eſt via ſecurior, nempe ad eundem eſſe Summum Pontificem, Lap. all.76.

Leuis, vero percuſsio iudicā-
17 ca eſt, quando deſunt hæ circunſtantiæ; etiam ſi percuſsio eſſet manu aperta, baculo calcibus, cubitis, vel humeris, & nullum remaneat veſtigium cicatricis, vel deformitatis, Nauar. l.c. DD. in c. peruenit de ſent. excomm.

Mediocris eſt, quæ eſt media
18 inter grauem, & leuem, Abb. in c. quoniam de vit. & honeſt. cler. & iudicium eſt Epiſcopi Ordinarij loci percuſsionis ad quem pertinet declarare, c. peruenit, & illorum eod. titul. & per Epiſcopum intellige etiam inferiorem ordinarium alicuius loci, vt eſt Vicarius S. Sophiæ Beneuenti, & in terris, & locis, vbi exercet Epiſcopalem iuriſd.

Sed an alapa in loco publico
19 data ſit cenſenda percuſsio leuis, vel grauis? dic, quod quāuis de iure ciuili ſit grauiſsima pęna iniuncta, ita percutienti, vt per Gramm. dec.14. & Viui. dec.46. & Theſ. dec.224. tamen aliqn̄ eſt viſa leuis, vt fuit deciſū in Cur. Archiep. Neap. etiā in loco publico data deciſ. 10. illius curiæ. Ego tamen aliquando cenſui grauiſsimā. Auditor curiæ Archiep:

Bene-

Beneuentanæ ratione loci, & perſonæ , & ſic pluries fuit per me declarata,& iudicata.

Nota circumſtantiam diei feſti
20 non aggrauare hunc caſum percuſsionis,ita Puteus deciſ. 291. p. 1. Imo, nec eſt grauis percuſsio huiuſmodi, ſi erit facta coram perſona in dignitate exiſtente, vt canonico , ſecus ſi coram habente iuriſdictionē, Put. l.c. dec. 303. p. 1.

Hic nota,quod ſpuens in faciē
21 clerici eſt leuis iniuria , nec eſt Papalis, Franc. Marc. in deciſ. 249. p. 1. Et habe regulam generalem, eſſe grauem percuſsionem,conſumato facto , animo iniuriādi, & ſuaſione diabolica, Franc.Marc.deciſion. 820. p. 1.

Nota,quod , ſi clericum celebrando fuerit percuſſus, poteſt dimittere celebrationem, & ſi ſe defendendo , occidet aggreſſorem poteſt licitè redire ad altare , & proficere Panorm. in cap. cleric. de vit. & honeſtat. clericor.

Item ſi quis percuſſerit clericum incedentem in habitu laicali, quem ignorabat eſse clericum cap. ſi vero de ſentent. excommunicat. Sed ſi percutiendo vidit tonſuram , & tamen non credit eſse clericum , tunc incidit , gloſ. d. cap. ſi vero , nam probabilis ignorantia excuſat in primo caſu cum is talis reputatur in quali habitu reperitur, C.de aquæduc. l. decernimus , ſed non excuſatur in ſecundo caſu cum viderit tonſuram, niſi tamen ignorantia probabilis , & hunc excuſa etur ex more patriæ, qui debet actendi , quia mos eſt deferendi tonſuram , vel habitum clericalem extra locis , tunc tamen dic verius, quod incurrit. Quid ſi ſit percuſſus aliquis , vt clericus , cum non ſit clericus dic,quod incurrit , & hoc conſcientiam eſt excommunicatus, gloſ. in d. cap. ſi vero , niſi certus poſtea efficiatur , cap. quoniam multos 11. quæſt. 3. & hoc operatur affectio operæ ſequutæ , aliqui dicunt

quod no n incurrit, & hæc eſt verior, gloſ. in cap. vidi extra de ſentent.excommunic. quid ſi volebas percutere vnum laicum ei percuſſit clericum, Alanus, quod incurrit, l. eum qui, ff. de fur. c.vlt.Fanc.tenet contrarium per c. ſi vero.

Nec incurrrit percutiens clericum habitu laicali incedentem, monitum cap. in audiendo de ſent. excommunic. Nec incurrit in clerico gerente admiſtratione rerum ſecularium, cap.ſacerdotibus. Hic nota quod qui conſulens, ſeu mandans percuti clericum non incurrit excommunicationem niſi ſecuto effectu, argument. cap. mulieres de ſentent. excommunication.ſed qui mandat interfici aliquem per aſſaſſinos, ſtatim quauis non ſequatur mors, eſt excommunicatus, cap. 2. de homicid.in 6.Vide Nauarr. c.27.n.75.

Nota hic quod non incurreret excommunicationem, qui vi expelleret ex communicatum clericum ab eccleſia gloſ. in §. prohibentur, V. perturbent, de his qui tempore diuin. off. Abb.in cap. vt Dominicis de parochijs,ſequens Innoc.

Hic nota, quod ſi clericum occiderit aggredientem ſe pro defenſione propriæ vitæ non peccat, nec incurrit irregularitatem intellige cum moderamine inculpatæ tutelæ Marſil. in l. 1. num. 25. ff. ad l. corneliam, Bertan. conſ. crim.135. lib. 1. num. 25. ſecus ſi occiderit pro defenſione propinqui, quia licet non peccaret, tamen incurret irregularitatem; gloſ. fin. Card.in clemen. ſi furioſus de homicid. Abbas in cap.2. de cler. perc.

Nota hic quod excommunicato, & anathematizato nec eleemoſyna danda eſt, gloſ. in cap. quenquam pio, 1.qu. 2. Marc. deciſ.884. numer.14. vol. 2. limit quod filius poteſt dare eleemoſynam patr. excommunicato.ſic & alementa, Surd. de aliment. tit. 7.q.2.nu.12.

Nota

Nota, quod non poteſt abſolui excommunicatus ob occupationem rei eccleſiaſticæ, etiam in articulo mortis, niſi reſtituat, ſi poteſt reſtituere, antequam abſoluatur, c. de verb. ſignificat. vel ſaltem ſiue permiſſione reſtituendi quam primum, nec poteſt abſolui huiuſmodi ad cautelam, vel in reincidentia, ſi poteſt exire de comum. obedienco, & non vult exire quia eſt in peccato, & non eſt pœnitens verè.

Nota, quod poteſt etiam abſolui hac regula mulier in partu ob periculum mortis, maxime ſi robuſta, couarr. in cap. alma mater de ſent. excomm. & Hoſtien.& alijs.

An ab hac excommunicatione ob clerici percuſſionem excuſeretur etiam alij vltra ſupra notatos?

Dic quod excuſatur etiam percutiens ob ſui defenſionẽ honoris, Clarus §. homicidium, quia ſi clericus aggreditur, ille, quem aggreſſus eſt, non tenetur ſugere, intellige, quando fuga eſſet ei ignominioſa, & hoc caſu, ſi offenderet grauiter eũ mutilando, excuſaretur ab hac excommun. & à peccato, non tamen excuſaretur ab irregularitate, ſi mutilaret, vel occideret, quia pro ea vitanda tenetur fugere, etiam cum magno dedecore. Tabien. V. irregularitas §. vltimo, Maio.l. c. lib. 5. cap. 28. Hoſtien.de homicid. num. 5. vbi allegat exemplum D.N. Ieſu Chriſti, fugientis in ægyptum, & hoc etiã intellige ſi poteſt fugere totus; nam ſi fugiendo facilius percuteretur, non tenetur fugere, vt ibi Hoſtien.in ſua ſumma.

Excuſaretur etiam puella requiſita à clerico de re turpi ſi eum percuteret ab eo apprehenſa, & detenta, vel alias vim intuliſſet, ſed ſi tantum verbis tentaſset, tũc percutiendo, incurreret.

Sed aduertendum, quod in omni caſu licitæ defenſionis, & percuſſionis, eſt permiſſa defenſio cum mode-

ramine inculpatæ tutelæ, Carol. de Graſſis de effe-ctibus clericatus, effectu 9. num.310. imo adde, quod pro defentione, eſt licitum offendere, etiam non offendentem, quando alter, qui ſe ab aggreſſore euadere non poterat, Gloſ. in l. familiæ V. poterat, ff. fami. & eſt communis opinio, per Dec. in l. vt vim num. 9. de iuſt. & iure Clar. l. c. Verbo adde.

Et intellige tunc fieri defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, cum vt dictum eſt, interuenit, modus, tempus, & cauſa, & modus eſſet, vt ſi defenſio fiat eodem genere armorũ, quo quis offenditur, vt ſi enſe offendatur, cum enſe ſe poteſt defendere, imo ſi cum armis minus offenſiuis ſe defenderet, & occidat aggreſſorem, ad huc dicetur ſe defendiſſe cum moderamine, nec modum acceſſiſſe, vide Grammat. conſ. 73. num. 3. qui ponit caſum de eo, qui ſe defenderit cum enſe contra offendentem cum lancia.

Eſt etiam conſideranda in hoc propoſito perſona inſultãs & perſona inſultata, nam ſi inſultans ſit debilis, & inſultatus habeat enſem, vt debilis, ac etiam baculum & poterit cum baculo ſolo ſe defendere quia robuſtior, vel quia audacior, tunc non licebit cum enſe ſe defendere, vel ſi poterat enſem ab illius manu auferre, & ſic ſe defendere tunc non licebit offendere aggreſſorem illum, quia ſatis ſe defendit, qui modũ quo offendi poteſt tollit, & ſi pugno ſe tueri poteſt, tũc non poteſt ſe enſe defendere, alias modum excedit DD. in l. 1. vn. V. vide, in d. l. num. 4. & Maſcard. conc. 1131.

Cum vero vrget neceſſitas, nõ eſt attendenda paritas armorum Baldus in repet. d. l. num. 13 vt ſi quis ſit in periculo vitæ niſi ſcopletũ exoneret, & non poſſit fugere ſine periculo vitæ, & ſine dedecore, tunc non dicitur excedere ſi armis inæqualibus ſe defenderit etiam occidendo Maſcard.

con-

concl. 1131. nu. 36.
Sed ſi potius in diſcrimine vitę in caſu prædicto haberet duo arma ad ſe liberãdum v.g. enſem, & ſcopletum, & poſſet ſe enſe ſolo de illo liberare debet illo ſolo vti, & non ſcopleto, alias excederet Maſcardus l. c. qui dicit eſſe communem, vide Cler. §. homicid. quia contrario ſenſu, hoc idem approbat, de alijs qui excuſantur, dictum eſt loco ſuo.

De prohibitis clerico.

QVAESISTVM LXVIV.

SVMMARIVM.

1 *Clercis prohibitum eſt regulariter eſſe aduocatos, vel procuratores.*
2 *Pulchra de aduocatis.*
3 *Clericus nec regulariter poteſt eſſe iudex, nec conſiliarius.*
4 *Guidus Papa famoſiſſimus author.*
5 *Clerici pro faciliori intelligentia ſacrorum canonum poſſent priuatim vacare legibus ciuilibus.*
6 *Clericus in minoribus conſtitutus ſi habeat beneficiũ ſufficiens, medicus eſſe non poteſt.*
8 *Chyrurgiam clericus exercens efficiens irregularis.*

An clericus poſſit eſſe aduocatus, aut procurator, aut medicus, vel chyrurgus, aut poſſit ſtudere legibus ciuilibus?

DIC, quod regulariter eſt prohibitum clericis
1 eſſe aduocatos, vel procuratores, vt c. ſacerdotibus, ne clerici, vel monaci, & ibi ſcribentes, fallit tamen regula infraſcriptis capitibus, nempe ſi eſſet in vna cauſa tantum, vt Innoc. & Abb. in d. c. ſacerdotibus, & alii canoniſtæ, ſi eſſet minori-

bus

bus conſtitutus, canoniſtæ communiter in c.1 nu. 24. ſi eſſet in cauſa eccleſiæ c. final. extra de poſtulan. & ibi ſcribentes, vide Rodua. l.c. qui dicit, quod modis cauſa dicatur eccleſiæ, & quando adſit vtilitas eccleſiæ, & quot modis conſideretur vtilitas eccleſiæ, fallit etiam regula ſi eſſet cauſa propria, c. fin. cit. cum gloſ. ſi eſſet cauſa coram iudice eccleſiaſtico coram quo, non prohibetur clericus comparere ad procurandum, vel aduocandum, c. final. & ita ſe habet vſus vbi tamen non poteſt petere ſalarium, ſed ſponte oblatum, bene poteſt recipere, vide Rodual. de ſpolio q.2.n.21.& ſeqq. ſi eſſet procurator pro miſerabilibus perſonis d.c.fin. pro coniunctis, vt ibidem cum gloſ. Hoc tamen intellige quando aduerſarij ſunt popotentes, & coniuncti non poſſunt habere aduocatũ valentem reſiſtere, ſi eſſet aduocatus, vel procurator in aliqua cauſa pro amico ſuæ eccleſiæ; nã tunc cauſa illa diceretur reſpicere vtilitatem ſuæ eccleſiæ, vt per Innoc. in cap.1. de re iudic. Roman. ſingul. 274. & eſſe communem teſtatur Nau. c. non dicatis 11.q.1. num. 99. & deniq; ſi eſſet aduocatus cauſa charitatis, tãtum, & non cauſa lucri, Cepoll. conſ. ciuil. 21. num. 4 vel cauſa neceſſitatis, vt ſeipſum ſubſtentaret Rolan. l.c.

Nota hic pulchra de aduoca-
2 tis, ꝙ imperatores Leo, & Amthemius C. de aduoc. diuerſ. iudic. vocant eos milites, militant (inquiunt) namque cauſarum patroni qui glorioſæ vocis confiſi numine laborantium ſpem vitam, & poſteros defendunt.

Nec regulariter clericus po-
3 teſt eſſe iudex, nec conſiliarius principis ſecularis, nec iuſtitiarius, nec ciuilib. nec in criminalibus cauſis cap. clericus, ne clerici, vel monaci extra, Roduan. d. ſpol. q.2.nu. 22. vide como do intelligatur hæc concluſio, nec poteſt clericus audire leges ciuiles, vel ii icã

& ſi

& ſi audierit in quatuor pœnas Incurrit, de quibus in c. magnopere, ne clerici, vel monaci quas videas in praxi crimin. Canon. Dyaz c. 59. videas etiam doct. in c. ſuper ſpecula eodem tit. nec medicinæ vacare poſſunt per ibi notata, poſſent tamen cum diſpenſatione apoſtolica quam ſolus ſummus Pontifex concedere poteſt Archid. in c. non dicatis cit. quæſt. 1.

4 Nota hic quod hic eſt ille, autor famoſiſſimus, cui tãtũ tribuit Rota Romana, vt diximus in principio tract. noſtri de Voce in Cap. edito, vt in conflictu doctorum ſola eius opinio præualeat alijs, Hic vocabatur nomine proprio Guidus de Baiſio, & fuit Archidiaconus Bononiæ ſicut Abbas Panormitanus celebris canoniſta vocatus eſt Nicolaus de Todeſchis pro curioſis.

5 Poſſet tamen priuatim legibus ciuilibus pro faciliori intelligentia ſacrorum canonũ, nam ſacri canones magna ex parte coniuncti ſunt ciuilibus legibus c. 2. de priuilegijs in 6. & ius canonicum eſt medulla iuris ciuilis, vt Barb. in c. conqueſt⁹ de for. compet. imo Bald. ait in c. cum cautam de probat. non poſſe quẽ practicam iudiciorum perfecta noſſe, niſi ſacros canones cum legibus ſciat, ſi tamen ante clericatum ſtuduerit poteſt poſt clericatum doctoratus gradum ſumere Nauar. c. non dicatis cit. nu. 35. quæſt. 1. Calderinus de magiſtris con. 2.

6 Et licet clericus etiam in minoribus conſtitutus ſi habeat beneficium ſufficiens ad victum non poteſt eſſe medicus, tamen poteſt pro pauperibus, aut pro conſanguineis, ſed nec in his poſſet cum ex hoc aliquod eſultare dãnũ, aut aliquod periculum immineret; hic bene notent clerici exercẽtes medicinam, quod acquiſita per eos in tali exercitio dicuntur illicite acquiſita, Platha epithome delictorum lib. 1. c. 26. num. 6. & multo minus poteſt eſſe chyrurgus, ſi inciſionem

vel aduſtionem facere habeat cap. ſententiam, nec clerici, vel monaci, & id intellige non ſolum de clericis in minoribus, ſed etiam in ſacris, ſi ſint ſufficienter beneficiati, Abbas in c. ſententiam citata.

Clericus exercens chyrurgiam efficitur irregularis Reduan. l.c.num.93. Platha vbi ſup. c.26. num. 5. & ampliatur etiam ſi non ſit ſequuta mors, aut mutilatio, etiam ſi clericus in nulla fuerit culpa, imo aliqui dicunt, quod clericus chyrurgus pro culpis commiſſis in artæ chyrurgię poteſt conueniri coram iudice ſeculari, Farinacc.in tit. de inquiſit. q.8.num. 94. ſed alij tenēt contrarium ideo debent clerici abſtinere.

(s)

(s)

De Interdicto.

QVAESIT. LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum, quod modis ſumitur.*

2 *Interdictum eccleſiaſticum quid ſit.*

3 *Interdicere quis poſſit.*

4 *Pro peccato vnius poſſunt alij interdici.*

5 *Facultas interdicendi vnum pro alio conceſſa Eccleſiæ ex quibus fundetur.*

6 *interdictum in quos ferri poteſt.*

7 *Interdictum debet fieri in ſcriptis, & præuia monitione.*

8 *Interdictum debet fieri ad bonum finem non ad odium.*

9 *Interdictum Eccleſiaſticum quotuplex eſt, & numer. 11.*

10 *Ciuitas quando interdicitur, & non ciues poſſunt ciues extra audire diuina, & ſepelliri Eccleſia.*

Quot modis ſumitur hæc vox interdictum?

1 DIc, quod † in iure ciuili ſumitur duobus modis, & duobus alijs modis in iure canonico. In iure ciuili, vel ſumitur pro decreto Prætoris prohibentis aliquod fieri, vel aliquod præcipientis, vt aliquid fiat, vt titul. de inſtitution. de inten. §. in ſumm. vel pro pœna quadam criminali, qua quis prohibetur in re graui l. pœna ff. de indict. & relegat. de iure canonico, accipitur vel pro prohibitione iudicis, & habetur in titul. de matrim. contrahen. intra interd. Eccleſiæ, vel accipitur pro cenſura eccleſiaſtica, ideſt, pro denegatione ſepulturæ diuinorum officiorum, & certorum, ſacramentorum.

2 Et interdictum eccleſiaſticum eſt cenſura eccleſiaſtica, qua quis prohibetur ſepultura eccleſiaſtica, diuinis officijs, & quibus dare ſacramentum, cap. quod ante, de pœniten. & remiſſ. &c. non eſt ſponſal. Nauar. cap. 27 n. 164.

3 Interdicere † autem poteſt omnis, qui poteſt excommunicare, & ſuſpendere, & cauſa qua quis poteſt interdici debet eſſe peccatum grauiſſimum, licet aliquando, ob peccatum vnius fiat interdictum contra alios etiam innocentes, quia interdictum eſt pœna corporalis, quæ non tangit animam, & ideo homine eſt ſpirituale in interdicto gloſ. 1. q. 1.

4 Hinc ſequitur pro peccato vnius poſſe interdici alios, imo totam Ciuitatem, ad hoc vt delinquens emendetur, Alexan. & Bart. in addi. in l. iure prouiſum, C. de fabri. lib. 10. Sot. 4. ſent. diſ. 22. quæſt. 3. artic. 1. Nauar. cap. 27. num. 164. & ſumm. in v. interdictum.

5 Et facultas † interdicendi conceſſa Eccleſiæ, etiam vt vnus in pœnam alterius interdici poſſit fundatur in illis verbis, Patres comederunt vuas acerbas, & den-

ci peregrini poſſunt celebrare in locis hor um ciuium qu a eccleſiæ non ſunt interdictæ, ſed perſonæ.

Vel eſt locale particulare, quando interdicitur vna eccleſia, aut plures alicuius ciuitatis, & loci, vel ſi omnes Eccleſiæ vnius prouinciæ, vel ciuitatis, aut loci incerdicuntur adhuc dicetur hoc inlerdictum particulare locale, Sil. in V. interdictum 1. §. 7. Et ratio ipſius eſt, quia interdictis omnibus eccleſijs vnius prouincię, aut loci poteſt celebrari extra eccleſias in alijs locis dictæ prouinciæ ex diſpoſitione Apoſtolica, vt eſſet in oratorijs priuatis ſine conſenſu Epiſcopi extuatis, vel intentorijs tempore belli, ſed quando eſſet interdictum totum Regnum, vel Ciuitas, tunc non poſſit celebrari, nec in eccleſijs, nec in alijs locis ipſius Regni, quia interdicto regno, intelliguntur interdicta omnes eccleſ. monaſt. & quæcunque loca eccleſiaſtica, vel non eccleſiaſtica.

Vel eſt perſonale ſpeciale, vt quando interdicitur aliqua perſona particularis, vel aliqua ciuitas, aut clerus, aut pars iſtorum, vel quando interdicuntur aliquæ perſonæ incertæ, vt qui fecerint tale delictum ſubijciantur interdicto, Silu. V. interdi. 1. numer. 7.

QVAESITVM. LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Interdicto collegio, vel clero nō intelligitur interdictus populus.*

2 *Clerus licet ſit pars populi eſt tamen alterius profesſionis.*

3 *Interdicto populo intelliguntur interdicti omnes etiam mulieres, impuberes, &c.*

4 *Quando interdicitur ciuitas, aut regnum, qui intelliguntur interdicti, & qui non.*

5 *Interdicta aliqua eccleſia particulari clerici illius poſſunt in alia celebrare.*

6 *Interdicta ciuitate, ſeu caſtro*

ſtro an intelligitur interdicta ſuburbia.

7 *Suburbia quæ ſint, & quæ includuntur ſub eis.*

8 *Interdicta eccleſia conſetur interdictum cimiterium, & omnes cappellæ contiguæ eccleſiæ.*

9 *Quando interdictum locale apponitur propter peccatum Principis an habitatores, qui non fuerunt in culpa poſſint audire diuina extra ciuitatem, &c.*

10 *Interdicto populo, an incolæ, & peregrini poſſint audire diuina.*

11 *Interdicto clero collegio, vel capitulo eccleſiæ non intelligitur interdicta eccleſia.*

12 *Migrantes de populo interdicto alio an ibi etiam ſit interdicti.*

13 *Banniti de populo interdicto deſinunt eſſe interdicti, & quare.*

14 *Interdictum apponitur etiam contra inculpabiles.*

Quomodo extenditur interdictum locale ad alia loca, & perſonale ad alias perſonas.

1 DIc, quod interdicto † collegio, vel clero alicuius loci non intelligitur interdictus populus,
2 quia clerus, licet ſit pars populi, eſt tamen alterius profeſſionis, & ſic non includitur in odioſis, ſed inter-
3 dicto † populo, intelliguntur interdictæ omnes perſonæ de populo, imo mulieres impuberes doli incapaces, infantes, ac etiam dementes, & omnes alij, etiam innocentes, quia poteſt inferri pro culpa alterius, ſed non comprehenditur clerus, niſi de eo expreſſe facta fuerit mentio, cap. ſi in ſenten. de excom. in 6.
4 Quando vero † interdicitur ciuitas, vel regnum, non intelliguntur interdicti habitatores, & ciues itaque poterunt ij ciues loci in-

terdicti audire diuina extra locum interdictum.

5 Et ſic † quando eſſet interdicta aliqua eccleſia particularis, poſſent Clerici illius in eccleſia non interdicta celebrare.

6 Et notandum, quod † interdicta Ciuitate, ſeu caſtro intelligntur interdicta etiam ſuburbia, cap. ſi ciuitas de interdict.

7 Quæ † ſuburbia incipiunt à porta ciuitatis iuxta viam publicam, & per continentia extra ipſam ciuitatem, imo includuntur omnia ædificia prope mœnia ciuitatis extra ipſam, licet non ſint contigua, & quæ diſtantia requiratur, vt includantur; vel non includantur vicina loca, arbitriũ boni iud. diſtinguet iu. gl. in d. cap.

8 Sicut † etiam interdicta eccleſia cenſetur interdictum cimiterium, & omnes capellæ contigue dictæ eccleſiæ, ſecus, ſi eſſent ſeparatæ, cap. ſi Ciuitas, vt ſupra.

9 Et hic ſciendum, quod quando † interdictum locale apponitur propter peccatum Principis, tunc habitatores, qui non fuerunt in culpa, poſſunt audire diuina extra Ciuitatem, & continentia, & ibi etiam eligere ſepulturam; Sed culpabiles, ut Princeps, qui dedit cauſam interdicto, nullibi audire poſſunt, d. c. ſi Ciuitas.

10 Sed quando eſſet interdictus populus alicuius loci tunc incolæ, & peregrini, qui non ſunt de populo, poſſunt ibi audire diuina, ſecus ſi eſſet interdictus locus.

11 Et quando † eſt interdictus clerus, vel collegium, vel Capitulum alicuius Eccleſiæ non intelligitur interdicta eccleſia, & ſic in ea, poſſent clerici peregrini nõ interdicti officiare. Sed ſi tota aliqua familia interdiceretur, niſi excipiantur clerici, ſi in illa eſſent comprehenderentur, Sil. iV. interdictum 3.

12 Et ſi aliqui de † populo interdicto alio migrarent dummodo eſſent ex illorum numero, qui dederunt

cauſam interdicto, ibi etiam ſunt interdicti, & quocunque ierint, ſecus, ſi eſſent ex eorum numero, qui non fuerunt culpabiles, quia ſi deſinunt eſſe de illo populo, & alio ſe transferrent ceſſarent quoad eos interdictum. Siluestr. V. interdictum §. 10.

13 Imo, qui bandiuntur de populo interdicto, deſinunt eſſe interdicti, quia fiunt non de populo, ſecus ſi religarentur ad tempus, & qui vel fuerint abſens, quãdo appoſitum eſt interdictum in aliquem populum vel contradixerunt interdicto cauſa, ideſt delicto, propter quod fuit appoſitum, adhuc comprehenduntur, Sil. loc. cit. Io. Andr. in cap. alma mat. & alij de ſenten. excommunicat. in 6. Et

14 ratio eſt, quia † interdictum, vt dictum eſt apponitur contra inculpabiles, cap. ſi ſententia de ſentent. excommunic. in 6. Imo fuit commiſſum delictum, & iudex præparabat apponere interdictum, & interim aliqui peregrini ſunt effecti de illo populo, adhuc comprehenduntur etiam ſi innocentes, gloſ. d. c. ſi Ciuitas.

QVAESITVM LXXVI

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia remanet interdicta, per iniurioſam effuſionem ſanguinis humani, aut per effuſionem ſeminis humani polluta.*

2 *Celebrans in Eccleſia polluta & interdicta an efficiatur irregularis.*

3 *Clericus interdictus, quæ poſſit exercere, & quæ non.*

4 *Letanias dicere in eccleſia interdicta an ſit licitum.*

5 *Clericus pugnans ex neceſſitate vrgente non efficitur irregularis.*

6 *Clericus rixans cum aliquo, qui occiditur a ſuis conſanguineis an ipſe ſit irregularis.*

7 *Interdictus an poſſit aquam benedicere, aut illam populo aſpergeret.*

Quomodo Eccleſia aliquando remaneat interdicta ipſo facto, vel ipſo iure?

1 DIc, quod † remanet interdicta per iniurioſam effuſionem ſanguinis humani, aut per effuſionem ſeminis humani, aut pro effuſionem ſeminis humani polluta, & remanet interdicta, quouſque Epiſcopus reconciliet illam. Vbi aduerte, quod requiritur magna ſanguinis effuſio cum iniuria, nec ſufficerent aliquæ guttæ ad faciendam Eccleſiam interdictam, Nec ſufficeret etiam magna effuſio, ſi fieret ſine iniuria, vt caſu. aut per ludum, aut in defenſionem, vel ſi vulnus eſſet datum extra Eccleſiam & effuſio fieret in Eccleſia, quia ictus iniurioſus fuit extra Eccleſiam. Nec ſufficeret, ſi ictus fuit ſupra tectum Eccleſiæ, vel infra Eccleſiam ſubter in aliqua cauerna, quia ille locus non dicitur intra eccleſiam ſicut etiam non ſufficeret ictus in campanili, & quo ad ſeminis effuſionem, ſi eſt furnicaria, vel etiam matrimonialis facit eccleſiam interdictam, ſi non fuit tempore belli, vel aliqua alias neceſſitate, per longum tempus habitandi in eccleſia coniuges, & in omnibus dictis caſibus requiritur, vt res ſit publica alias eccleſia non eſſet interdicta.

2 Vbi nota, quod † ſi quis celebraret in eccleſia in prædictis caſibus polluta, & interdicta, non efficeretur irregularis, ſed poſſet puniri arbitrio ordinarij, c. his, qui de ſentent. excom mun. in 6. & tunc violans interdictum celebrando, non fit irregularis, quando interdictum, ſiue ab homine, ſiue à iure non eſt circa, ea quæ ſunt exercitia ordinum, puta celebrare, canere Euangelium, vel Epiſtolam, vel alia, quç ſunt dictorum ordinum; ſed quando eſt circa exercitia ordinum, tunc effici-

tur irregularis. Quæ autem non eſſent de exercitijs ordinum, vt muſica, in organo, & ſimil. qui exerceret in interdicto, & violaret interdictum, celebrando, non efficeretur irregularis, quia hoc interdictum non eſt cenſura, & impropriè dicitur interdictum.

Hinc clericus † interdictus, licet non poſſit exercere, quæ ſunt propriè deputata ordinibus, poſſit tamen exercere alia, quæ non ſunt ſpecialiter deputata ordinibus, vt benedicere menſam, canere mortecta ſacra in eccleſia, reſponſoria mortuorum, commendare animas agonizantibus, quia hæc non ſunt diuina officia, Calderin. d.c.alma mater.

Similiter dicere † litanias ſine cantu, & cum cantu non tamen proceſſionaliter cum cantu, cruce, & coctis, quia eſſet canere ſolemniter, quod eſt prohibitum clericis interdictis, ſed ſine ſollemnitate, poſſunt facere huiuſmodi, ac ſi eſſent laici. Nauarr.cap.vigeſimo ſeptimo numer. 168. imo præsbiter interdictus, non poteſt celebrare, nec miſſam, quam vocant ſiccam, licet hodie hæc ſit interdicta omnino etiam non interdictis.

5 Nota hic, quod † clericus non efficitur irregularis, ſi actualiter pugnet, neceſſitate vrgente, dummodo ipſe actualiter non occidat licet vulneret, cap. peruenit de immun.eccl.

6 Hic nota etiam † quod Clericus rixans cum aliquo, cuius cauſa conſanguinei ipſius occidunt cum eo rixantem, ſi iuſtè, & licitè rixabatur, quia ſe defendebat cum moderamine inculpatæ tutelæ, ob iuſtam cauſam, non fit irregularis, ſecus ſi illicitè dando operam rei illicitæ, quia tunc incurrit irregularitatem, ſalua meliori ſententia.

7 Nec poteſt † interdictus benedicere aquam, nec aſpergere illam populum, ſed vbi præsbiter non eſt interdictus, ſed populus

tantummodo poſſet præſbiter, ianuis clauſis ſubmiſſa voce, benedicere aquam in fontem aquæ benedictæ, qua populus interdictus ſe aſpergeret, imo poſſet in Eccleſia populus interdictus orare priuatim non tamen dum diuina officia celebrantur; Poſſet tamen tranſire per eccleſiam, ad alium locum Nauarr. cap. vigeſimoſeptimo numer. 263.

QVAESIT. LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Quæ prohibentur tempore interdicti.*

2 *Non intereſſentes tempore interdicti recitationi diuini officij an lucrantur diſtributiones quotidianas.*

3 *interdicti tempore licet non pulſentur campanæ tamen pulſari poteſt signum ſalutationis Angelicæ.*

4 *Quando tempore interdicti generalis licet celebrare.*

5 *Tempore interdicti generalis an & quando licet miniſtrare ſacramentum baptiſmi.*

6 *Interdicti tempore ſemel in hebdomada poteſt celebrare miſſã, pro communicandis infirmis.*

7 *Interdicti tempore an poſſit miniſtrare ſacramentum pænitentiæ.*

8 *Interdicti generalis tempore quibus denegatur eccleſiaſtica ſepultura.*

9 *In quibus plus afficit interdictum quam excommunicatio.*

10 *Sepeliri in loco ſacro eſt maioris momenti, & quare.*

Quæ prohibetur tempore interdicti.

1 DIc, quod quando eſt interdicta aliqua eccleſia particularis, non licet in ea, nec celebrari miſſam, nec diuina officia etiã ianuis clauſis, & ſubmiſsa voce. Quando vero interdictum eſset generale in

omnibus Eccleſijs, poſset clerus in eis diuina officia celebrare, ianuis clausis, & ſubmiſsa voce, ita vt à tranſeűtibus non audiantur, exclusis inde excommunicat. & interdictis non tamen priuilegiatis, nec poſsunt pulſari campanæ. Et nota, quod tempore interdicti non intereſsentes recitationi diuini officij, non lucrãtur diſtributiones quotidianas.c. alma mat. plures cit. Et licet tempore † interdicti non pulſentur campanę, tamen non prohibetur pulſari ſignum ſalutationis Angelicæ & horar. gloſ.in cap. alma ma.

Tempore tamen † interdicti generalis aliquando licet celebrare, ac si non eſset interdictum, vt in quatuor, vel quinque feſtiuitatibus ſollemnibus anni, in quibus interdictum ſuſpenditur, vt conſulatur fidelibus animabus, nempe in die Dominicæ Reſurrectionis, Pentecoſtes, Natalis Domini, Aſſumptionis B.M. & Sãctiſſimi Corporis Chriſti, in quibus diebus, licet in Eccleſijs celebrari alta voce, ianuis apertis, pulſatis campanis, & omnia alia, fieri, ac si non eſset interdictum ad miſſis interdictis, exceptis tamen qui fuerunt cauſa interdicti, quia hi debent remotius manere, nec debẽt admitti ad offertorium, & exclusis excommunicatis c. alma mat.

Et hæ feſtiuitates in hoc propoſito incipiunt à veſperis diei præcedentis, & finiunt ad completorium feſti ſecundum veriorem opinionem, quia in fauorabilibus eſt facienda larga interpetratio contra illos, qui ſentiunt terminari etiam ad veſperas, Nauar. cap. vigeſimoſeptimo num. 263.

Sed in alia ſuſpenſione interdicti, quæ fieret à Iudice, ſunt attendenda verba ad euitandas pœnas, nunc ſonent generalem ſuſpenſionem, vel particularem quò ad aliqua.

5 Et ſciatur tempore † interdicti generalis poteſt adminiſtrari Sacramentum Baptiſmi paruulis, ac etiam

adultis

aduſtis, nec non poteſt conferri ſacramentum confirmationis ab Epiſcopo, & poteſt etiam infirmis dari ſacramentum, & viaticum.

6 Poteſt etiam ſemel † in hebdomada celebrari miſſa pro communicandis infirmis, ac etiam pro renouatione particularum in piſcide conſeruatarum, cap. reſponſio, cap. non eſt vobis, &c. quod in te, de pęnitent. & remiſſ. & hæc ianuis clauſis, campanis non pulſatis, & excluſis interdictis, & excommunicatis cap. alma ma. nu. 2. & cap. permittimus de ſententia excommunicationis in 6.

7 Imò poteſt etiam † ſanis miniſtrari ſacramentum pœnitentiæ, ſed non eſt danda Eucharistia, & in hoc eſt moderata illa decretalis; dummodo illi ſani non ſint excommunicati, vel de illis, qui dederunt cauſam interdicto, quoquo modo, ſiue culpa, & delicto, ſiue fraudem, ſiue dolo, ſiue auxilio, ſiue fauore, vel quauis occaſione efficaci, quia tunc non poſſunt admitti ad ſacramentum poenitentiæ, niſi priùs ſatisfecerint, vel cautionem dederint de ſatisfaciendo, & tempore interdicti poteſt celebrare matrimonium priuatè, ſine benedictione nuptiarum, ſed non poteſt dari extrema vnctione etiam clericis, ſint interdicti.

8 Adde, quòd tempore generalis interdicti denegatur Eccleſiaſtica ſepultura omnibus exceptis clericis, qui ſeruauerunt interdictum, qui tamen in caſu mortis poſſunt ſepelliri in Eccleſijs interdictis, ſub qua ſunt, & non in aliis, ſine ſollemnitate, & ſine quod campanarum ſonitu cap. inter de pęnit. & remiſſ. Sed ſi non ſeruauerunt interdictum, licèt ſint clerici, & alii quicunque, debent ſepeliri extra loca ſacra ſine diuino officio, etiam ſi deceſſerint contriti, & poenitentes, & fuerint abſoluti à peccatis. Sed hi qui ſic contriti de-

ceſſerunt poterunt ſepelliri in loco ſacro, ſublato interdicto.

9 Et hic notetur † in duobus plus quodam modo efficere interdictum, quam excommunicationem, quò ad corpus. Primo, quia excommunicato non infertur ſine peccato, vel contumacia alicuius. Interdictum verò infertur contra innocentem pro culpa alterius. Secundo. quia ſi excommunicat. in articulo mortis fuerit abſolutus à peccatis, & deceſſerit ſepelietur in loco ſacro, ſecus de interdicto, quia ſi morietur, etiam abſolutus à peccatis, ſepellietur extra locum ſacrum.

10 Et ſepelliri † in loco ſacro eſt maioris momenti, nam, & viui de illis recordantur orando, cum ſepulturas reſpiciunt, ita pro eis precentur c. cum grauia 13.quæſt. 2. & Sancti quibus Eccleſia illa eſt dedicata, pro eis patrocinantur cap. non exiſtimamus, loc. citat. & tempore interdicti Parochi non ſunt priuati iuribus Parochialibus, & funeralibus, & oblationibus defunctorum, etiam ſi mortui interdicti ſepelientur extra numer. 9. Silueſt. V. interdictum V. ſacra.

QVAESITVM LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Interdicti particularis tempore an poſſit prædicari Verbũ Dei. &c.*

2 *Interdicti generalis localis habitantes si moriantur an poſſunt ſepeliri in eccleſia, & num. 13.*

4 *Cui communicamus in vita etiam in morte communicari debemus.*

An tempore interdicti particularis poſſit prædicari verbum Dei?

1 DIC, quod Poteſt etiam † tempore interdicti particularis prædicari Verbum Dei, haberi ſermones, & lectiones ad Populum, etiam in

ec-

eccleſiis interdictis, & hoc ianuis apertis, & pulſatis campanis. Sed iſta non licerent, quando lectiones, ſermones, prædicationes huiuſmodi eſſent pars officii, quia diuina officia ſunt prohibita tempore huius interdicti.

2 Et notandum, quod tempore interdicti generalis localis, habitantes, ſi moriantur non poſſunt ſepelliri in eccleſia, qui non ſunt interdicti, ſed debent ſepelliri in Eccleſia non interdicta; ita etiam quando interdictum eſſet perſonale, ſi perſonæ interdictæ morientur, non poſſunt ſepelliri in Eccleſia non interdicta.

3 Et hic nota, & tene mente, quod ſi perſonæ aliquæ particulares interdictæ morerentur cum ſigno contritionis, & multo magis, ſi accepiſſent ſacramentum communionis, & extremę vntionis eſsent ſepeliendi in Eccleſia,

4 Quia cui † communicamus viuo, etiam & mortuo communicare debemus, cap. ex parte. de ſepultur. Secus tempore interdicti generalis, & ſecundum hanc regulam ſunt intelligenda, quæ ſupra reſponſa ſunt.

QVAESITVM LXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Moniales an interdictis, earũ monaſterijs, poſſunt confiteri, & abſolui.*

2 *Interdicti tenor ſi eſt interdicimus omnes religioſas, &c. intelligitur in communi quo caſu decedens cum ſigno contritionis poteſt admitti ad ſacramenta, & ad ſepolturam.*

An interdictis monaſteriis monialium, poſſit adminiſtrari ſacramentum pęnitentiæ ipſis monialibus?

1 DIc, quod † moniales poſsunt confiteri, & abſolui, dummodo pro-

mittant reſpicere, imò ſi confeſsor nollet eas abſoluere, & morirentur, eſsent ſepeliendæ in Eccleſia monaſterii si non eſt interdicta, vel in alia non interdicta,

2 Eſt notandum, † quòd quando interdictis tenor eſt talis, interdicimus, & interdicto ſupponimus omnes religioſas, vel religioſas talis monaſterii, tunc interdicto monaſterio, vt ſupra non intelliguntur interdicta moniales vel religioſi, nominatim, ſed in communi, in quo caſu decedentes cum ſigno contritionis poſsunt admitti ad ſacramenta; & ad ſepulturam, Nauar. conſ. 15. de ſepult.

De celebrante coram interdicto, &c.

QVAESITVM LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi quicunque etiam exempti non ſeruantes interdicta generale quod ſeruat matrix Eccleſia si admittit laicos ad diuina officia incedunt in ſententiam excommunicationis.*

2 *Seculares in quibus caſibus non peccant audientes diuina in Eccleſia interdicta.*

3 *Priuilegiatorum tempore interdicti priuilegium extenditur etiam ad eorum familiam.*

Quid dicendum de celebrante ſcienter coram interdicto in Eccleſia interdicta, vel de eo, qui reciperet interdictos publicè ad officia diuina, & ad ſacramenta quæ prohibentur interdictis?

DIc. quod non effi itur irregularis, ſi non eſt ipſe interdictus, ſed intelligitur ei ingreſſus Eccleſiæ quouſque ſatisfecerit iudici,

ci, qui interdictum appoſuit, & ſi interim exerceat ea, que ſunt ſuorum ordinum incurrit irregularitatem, c. Epiſcoporum de priuileg. in 6.

1 Hic nota, quod † religioſi quicumque etiam exempti, qui non ſeruant interdictum generalem, quod ſeruat Eccleſia Matrix, puta ſi admittunt laicos in eorum Eccleſijs ad diuina officia, vel ad videndum Corpus Chriſti per feneſtras, vel foramina, etiam ſi illi extra Eccleſiam eſſent incidunt in ſententiam excommunicationis, cap, frequentibus de ſentent. excommunic.

2 Nota etiam, † ſeculares non interdictos in tribus caſibus ſolummodo peccare, ſi audiunt miſſam, vel diuina officia in Eccleſia interdicta. Primò quando ipſi ſeculares ſunt cauſa, vt videtur interdictum, & hoc ſiuè tacitè, ſiue expreſſe rogando, præcipiendo, aut conſentiendó, aut authorizando. Secundo ſi dum dicuntur diuina officia, ianuis clauſis, ipſi, vt intrarent, mentirentur ſe eſſe priuilegiatos, vel eſſe clericos in minoribus, & quod propria poſſent admitti. Tertio quando dicerent officia qualia pertinẽt ad clericos, tunc enim interdictum violarent, & peccarent mortal. Nauarr. loc. citat. numer. 187. In alijs vero caſibus ſeculares non interdicti audiẽdo miſſam, vel diuina officia in Eccleſia interdicta non peccant.

Et quia facta eſt mentio de priuilegiatis, qui tempore interdicti poſſunt intromitti ad diuina ſine violatione interdicti.

3 Dic etiam eorum † priuilegium extendi etiam ad eorum familiares ordinarios, qui non fuerunt cauſa interdicti, dando auxilium, vel fauorem, &c. licet, de priuileg. in 6. §. cum conceditur, & limita, niſi ipſi familiares non comitẽtur eorum dominos in fraudem interdicti alioquin, priuilegium dominorum ipſis non ſufrageretur.

QVEASITVM LXXXI

SVMMARIVM.

De malis, quæ affert interdictum.

1 *Diuina officia celebrari non poſſunt in loco interdicto.*

2 *Quæ intelliguntur per diuina officia.*

Quæ mala affert interdictum?

1 DIc. quod non poſſunt † celebrari diuina officia in loco interdicto, quando interdictum eſt locale, neque à perſona interdicta, quando eſt perſonale.

2 Et per diuina officia intellige celebrari miſſam, ſepelliri mortuos, & cātari officium in choro &c.

QVAESITVM LXXXII.

SVMMAR.

1 *Celebrans diuina officia in loco interdicto incurrit irregularitatem.*

2 *in loco interdicto, quæ ſacramenta non poſſunt miniſtrari.*

An celebrans diuina officia in loco interdicto incurrit irregularitatem?

1 DIc quod, qui † celebraret diuina officia in loco interdicto, vel ipſe interdictus incurreret irregularitatem c. his qui, de ſentent. excommunic. in 6. niſi eum ignorantia excuſaret, Nauarr. cap. vigeſimo tertio numer. 47. & hæc mala proueniunt ab interdicto ſiue a iure, ſiue ab homine.

2 Præterea in loco interdicto † non poſſunt miniſtrari, nec ſacramentum ordinis, extrema vnctionis, nec ſanctiſſimæ communionis, quando datur ſanis, ſed quando datur viaticum infirmis, ſeu damnatis ad mortem, vel peregrinantibus. poteſt adminiſtrari præterea interdictum pri-

vat

uat Eccleſiaſtica ſepultura, vt ſupradictum eſt, etiam abſolutos in articulo mortis à peccatis.

QVAESITVM LXXXIII.

SVMMAR.

1 *Decedentibus in duellis formati denegatur ſepultura eccleſiaſtica.*
2 *Occidentibus ſeipſos denegatur ſepultura eccle.*
3 *mortuis in peccato notorio denegatur ſepultura eccleſiaſtica, & n.5.*
4 *mortuis in puteo vel repertis ſuſpenſis denegatur ſepultura eccl.*
5 *Notorietas iuris, quæ dicitur, & quæ facti.*
7 *Non confeſſo ſemel in anno quem non conſtat communicaſſe in Paſchate denegatur eccleſ. ſepultura.*

An Eccleſiaſtica ſepultura denegetur alijs etiam quam interdictis?

1 DIc, quod ſic, qui nempe, decedentibus † in duellis formatis, & torneamentis, etiam, ſi oſtenderint ſigna contritionis, & receperint omnia ſacramenta Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. deteſtab. & cap. 1. de torneam. Nauarr. cap. 27. numer. 151. ubi nota non eſſe duellum formalẽ, ita ut incurrantur cenſuræ, & aliæ pœnæ, uulgo le diſfide, ex incontinentia factæ, ſed requiritur temporis interuallus, ſed prouocantes ut ſupra ex improuiſo, pec. mort. & appellatur rixa, & occidens etiam in duello, teneretur reſtituere etiam damna naturalia, ac etiam gratuita ex uſu ſac. pœniten.

2 Ita etiam † qui ſeipſum occidit, vel qui occiſi ſunt in rixa ſubita, vel qui mortui in peccato notorio, ſecus qui non eſt mortuus in
3 peccato notorio, quia † in dubio quiſque præſumitur bonus cap. ſancimus 1. qu. 7. & cap. placuit 23. quæſt. 5. Romanus ſingul. 228. & hic ſi oſtendiſſet ſigna contritionis poſſet ſepelliri in Eccleſia.

4 Ita etiam denegatur in puteo mortuis repertis, vel ſuſpenſis, vel in alio loco ignoto, quia neſci ur, an per ſe id fecerint, vel ab alijs paſſi ſint mortem huiuſmodi, & in dubio præſumendum eſt in bonam partem maximè ſi dum ſeruerent, erant bonæ mentis, & pij, & tunc extimandum eſt ab iniquis, ad in eos fuiſſe patratum, & non per ſe ipſos, ſed ſi ipſi, dum viuerent, erant furioſi, vel mente capti, tunc etiam eſſent excuſandi, & in Eccleſia ſepelliendi. Abb. in cap. ex parte de ſepult. il 2. & ibi Couar. & var. cap. 1. in fine, & in cap. alma mater.

5 Similiter † denegatur morientibus in pecca. notorio cap. quibus, & cap. quæſitum 13. quæſt. 2. & Abb. d. cap. ex parte, ſiue notorietas fuerint iuris, ſiue facti, & iuris † notorietas dicitur, quando decreto iudicis, apparet aliquem eſſe in peccato, in quo moritur Couar. d. cap. alma mater. Notorietas vero facti eſt, quando quis moritur in fragranti crimine ideſt in ipſo peccati actu, ſiue occiſus, ſiue alio modo, vt ſolet eſſe in adulterio.

Sed hoc non procedit in notorietate vtriuſque modi, quando huiuſmodi notorij antequam expirent, oſtenderent ſigna contrictionis, vt eſſet percuſſio pectoris, inuocatio nominis IESV, vel Beatiſſimæ Virginis, vel alicuius Sancti, vel ſi oſtenderit alia ſigna deuotionis, vt eſſet amplexari crucem, inclinare caput, eleuare oculos ad cœlum, & ſimil. & hæc ſigna contrictionis ſufficiunt, vt hi ſepelliantur in Eccleſia, quæ ſigna poteſt Parochus admittere, ſi vidit, vel ſi ſaltem per vnum teſtem ei conſtabit. Tabien. V. ſepultur. Nauar. cap. 26. num. 33. Sot. in 4. diſtint. 42. quæſt. 7. articul. tertio.

7 Similiter non † denegatur Eccleſiaſtica ſepultura ei, qui non fuit confeſſus ſemel in anno, nec conſtat cõmunicaſſe in Paſchate, & obijt repentina (quod

ab-

abſit a nobis) morte oppreſſus, & quod peius ſine vllo ſigno contritionis, nec obſtat diſpoſitio cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. & ratio eſt quia non conſtat eum periiſſe peccatorem, potuit enim alibi adimpleuiſſe præceptum Eccleſiæ, & text. præallegat. omnis, debet intelligi, quando aliquis mortuus eſſet, ex decreto Iudicis eſſet declaratum deceſſiſſe ſine confeſſione, & communione in tempore debito.

QVAESIT. LXXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum an relaxetur cum cautela.*

2 *interdicti tempore, quæ ſacramenta conferri poſſunt.*

3 *Quid de ſacramento matrimonij.*

4 *Quid de ordinum collatione.*

5 *Quæ ſit differentia inter ceſſationem a diuinis.*

An interdictum relaxetur ad cautela?

1 Dic, quod in interdicto generaliter promulgato in ciuitate, loca, &c. non habet locum relaxatio interdicti ad cautelam, ſecus in interdicto ſpeciali, Calderin. in ſuo tract. de interdicto, el 4. & alij.

2 Nota, quod † tempore interdicti poſſunt conferri hæc ſacramenta baptiſmus, & chryſma, & ſacramentum pœnitentię, cap. alma mat. de pœnitent. & remiſſ. ſed illa duo ſacramenta non poſſunt conferri alta voce, cap. quoniam de pœniten. & remiſſ. & ibi Franciſ. & Io. Andreas, itaq; in quouis Eccleſia interdicta poteſt Baptizari, & chriſmari, quia hæc ſacramenta ſunt excepta, cap. non eſt nobis de ſponſal. cap. quoniam de ſentent. excommunicat. in ſexto, & tempore interdicti poteſt confici chriſma ob neceſſitatem.

3 De matrimon. tempore interdicti, dicunt communiter DD. quod poteſt contrahi

trahi, licet aliqui dubitent, ſed non ſollemniter, ſecundum Panormit. in c. non eſt de ſent. excomm.

4 De ordinar. collatione, tempore interdicti, aliqui idem dubitantur, ſed dic, ſecundum Innoc. in d. cap. non eſt, quod non poſſunt conferri laicis, ſed bene in clericis vt ad vlteriores ordin. perueniant, cum ipſi ſunt interdicti, ſed dictum Innocentium debet bene intelligi, non loco interdicto, nec laici, nec clerici sũt interdicti, & bene poterant alibi recipere ordin. ſed Innoc. videtur loqui de ceſſatione à diuinis, non de interdicto formali, ſed ceſſatio a diuinis generalis habet vim interdicti, ſpecialis autem non, cap. dilectis de appell. & c. canonici de off. ord. in 6.

5 Hic nota quod eſt differentia inter ceſſationem a diuinis quia hæc eſt, quod fuit, & ſuſpenduntur organa miniſtrorum, vt ibi non celebrent ſed ſententia interdicti eſt quod iuris, & ſupponitur locus interdicto eccleſ. vt qui in eo celebret efficiatur irregularis cap. is qui de ſentent. excomm. in 6. ſecus eſt in ceſſatione, quia celebrans non incurrit irregularitatem DD. in c. dilect. de appellat.

Sed ſi ceſſatio eſſet generalis in tota ciuitate, celebrans ſecundum Io. Andream efficitur irregularis, c. canonic. de offic. ord. lib. 9. & ratio ipſius eſt, quia talis ceſſatio generalis, æquiparatur interdicto per Clement. primam de ſenten. excommu. aliqui dicunt contrarium, & verius quia non eſt in iure expreſsa hæc irregularitas, & æquiparatio clementinæ, quia eſt pænalis non delet interd.

De monitorijs ad finem reuelationis.

QVAESITVM. LXXXV.

SVMMARIVM.

1 *monitorium vſus eſt antiquiſſimus.*

2 *Papa poteſt concedere monitoria in toto orbe Epiſcopus, & eius Vicarius in ſua diœceſi,& cuius hominibus nullius diœceſis num.3.*
4 *Viſitator epiſ.an poſſit concedere monitoria.*
5 *An Abbas, & vicarius foraraneus.nu. 6.*

An vſus monitorium ſit in Eccleſia antiquitus?

1 DIc. quod eſt † antiquiſſimus, & meminit D.Auguſtinus in epiſto. 54. ap Macedonianum, & ſit continuatus vſq; ad præſens concil.Trident. ſeſſ.21 cap.3. de reform.& Pius V. in Bulla 88. licet aliter ſentiat Sotus in hoc errans, alioquin vir doctiſſimus, 4. ſentent.diſt.22.q.1.artic.2. & etiam alij.

2 Poteſt concedere † Papa monitoria in toto orbe, ſed Epiſcopus, & eius Vicarius generalis in eius diæceſi, ſed non poſſet Vicarius cōcedere excōmunicato eius Epiſcopo, vel ſuſpenſo, quia ſuſpenditur poteſtas, cap.1. de offic. ordin. in 6. & ſcribentes in cap. vltimo de procur.

3 Non tamen poteſt epiſcopus concedere huiuſmodi monitoria hominibus nullius diœceſis, nec poſſunt concedi a prælato inferiori, qui eſſet præſul diæceſi dictæ exemptæ, & locorum exemptorum per declarationem S. Congregationis, vt ex praxi Archiepiſcopal. Cur.Neapol. in fine not. p. c. p.

4 Nec poteſt concedere regulariter † Viſitator Epiſcopi, niſi id habeat ſpecialiter in commiſſis, vt ego viſitator generalis colēdiſſ. memor. Maximiliani de Palumbaria Domicelli Romani Arciepiſc.Beneuentani in ampliſſima diæceſi Beneuentana per annos circiter viginti conceſſi, quia habui ampliſsimam poteſtatem non ſolum quo ad monitoria huiuſmodi, ſed etiam quo ad concedendas dimiſſorias ad ordines: imo ad cognoſcendum omnes cauſas criminales, & ciuiles, & matrimoniales, ac etiam iuriſpatronatus, vt etiam

nunc

nunc exerceo, vt Viſitator Illuſtriſsimi, ac reuerendiſſimi D. Alexandri de Sangro Patriarchæ Alexandtini Archiepiſcopi Beneuentani. Qua ampliſsima facultate nulli alij Viſitatori hucuſq; conceſſa, nunquam tamen, iuuante Domino abuſſus ſum.

Poteſt etiam concedere † Abbas regularis in ſuos ſubditos, ſed non poſſet aliquis Vicarius qui non eſſet
5 generalis, vt foranei † Vicarii, quia non talem facultatem; ſed Vicarius ſubſtitutus in Vicar. generalem poteſt concedere, vt pluries ego ſubſtitutus de mandato Illuſtriſsimi, & Reuerendiſsimi Cardinalis Ari-
6 gonij Archiepiſcopi Beneuentani conceſsi. Maran. part. 4. numer. 22. & ſimiliter conceſsi, cum fui ſubſtitutus ab ipſo Illuſtriſsimo & Reuerendiſsimo D. Alexandro Patriarcha Alexandriæ Archiepiſcopo Beneuentano.

QVAESITVM LXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *monitoria huiuſmodi non conceduntur materiæ criminoſis, nec in familias numer. 2.*

3 *Speciale mandatum requiritur ad obtinenda monitoria nomine alterius.*

4 *monitoria pro quibus rebus conced. & nu. 5.*

6 *monitorium non eſt concedendum quando eſt infamatorium.*

7 *Iudex quando ex reuelationibus captis aliqua perſona eſt læſa in fama non concedit copia.*

8 *Stylus curiæ Archiep. Beneuentanæ circa hoc.*

An ſupradicti poſſunt omnibus indifferenter concedere huius monitoriæ?

1 DIc vt infra, quod notoriæ † criminoſis nõ ſunt concedendæ Abbas in cap. Noui de iud. num.32. & alij, S. Carolus in auth. eccl. Mediolanen. p. 1. lib. 5. num.7.

Sed in

Sed in hoc caſu debet Iudex officio carere, vt reſarciantur damno criminoſo, nec excludatur ſpe recuperandi, quod ſuum eſt. Nec ſunt concedēda Iudeis. Felin. in c. Iudei, & 2. de Iudeis, nec ſunt concedenda illis, de quorum intereſſe non agitur, imò conceſſa eſſent reuocanda Panor.
2 conſ. 7. de ſent. excom Ita † ēt non conceduntur infamibus, vide Synodum Prouincialem Beneuentanam ſub Maximiano Domicillo Romano Archiepiſcopo, cuius Synodi fui ego Secretarius, & compoſitor, nam hæc ipſa materia tangitur.

Nota hic, † quòd ad obtinenda
3 huiuſmodi monitoria nomini alterius requiritur ſpecialemādatum, Speculator. tit. de procuratoribus, & ita ſeruari in praxi in Archiepiſcopali Curia Neapolitana tenet Reuerendiſſimus Montis Marani, nunc Iſerniæ illius author.

Nota hoc † etiam, quòd monito
4 ria conceduntur pro rebus ſubtractis, & de perditis, vt in Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. de reformat. ac etiam pro ſciendis occultis, pro ſcripturis inueniendis, & ſimil. ſac. Con. declarat poſſe concedi per rebus ſubtractis, & credo etiam ad detentum id dicentem.

Sed non pro re † pauci momen
5 ti, non pro re omnino occulta, vel incerta, vel iam diù ammiſſa, cuius vel ſimiliter memoria non habeatur, vt notaui in Synodo Beneuentana, vel non ſit publica omnino, quia pro notis non eſt concedendum monitorium, ita Sot. in 4. diſt. 22. q. 1. art. 2.

Nec etiam eſt concedendum
6 quando eſt infamatorium, hinc vſum habui ego, dum eram Auditor Generalis Curiæ Archiepiſcopalis Beneuenti, delere capita, in quibus nomina habetur perſona contra quam erat ſuſpetio pro inſtante, quod rem detinuerit, quia poterat lædi eius fama.

Hic notet etiam Iudex, † quòd
7 quando in reuelationibus captis, aliqua perſona eſt læſa in eius fama non eſt concedenda copia, ſed tantum dari nomina, & ætatem, & vt Iudex ſecularis poſſit eos cogere ad deponendum ſuper articulis, non tamen ſuper crimine, & hæc eſt bona praxis, vt videre

eſt à Praxi Curiæ Archiep. Neap. vide etiam Nauar. 22. in ſilua Nap.lib.3.nu.50.

Item ſtilus Curiæ † Archiepiſcopalis Beneuentanæ etiam ſi monitoria non continent, additur, vt illis Iudices, vel partes laici non poſſent vti criminaliter, ſed in alijs Tribunalibus vidi ego additam etiam pœnam excõmunicationis, quod laudarem etiam in hac Curia Archiepiſcopali, vt ſtylo antiquo, & formulæ horum monitoriorũ adderetur pœna excommunicationis pro maiori obſeruantia, nec etiam concedendum, quando res, per quam conceditur, non eſt ſatisfactibilis, ſi cõtra aliquẽ veniat, qui non eſt ſoluendo omnino, quia ſententia excõmunicationis lata contra inopem eſt nulla. Dur. & Pet. in c. P. de offic. delegati Abb. in cap. de ſolut. & alij.

QVAESITVM LXXXVII.

SVMMARIVM.

Vt in Summario.

Quid faciendum Vicar. Epiſcopi, ſi ex huiuſmodi monitorijs habet reuelationes, quæ continent criminalitatem, ſi concedantur parti, quia eis vtentur apud Iudices laicos.

1 DIc, quòd poteſt retinere reuelatione, † & non concedere partibus, & interim cogere illos, qui detinent, vel occupant res alienas, etiã excõmunicando, vt reſtituãt, quod debent. Prax. Archiep. Neap. c. 1. num. 6. iux. cap. nouit. de Iudicijs, vel poteſt etiã declarare illos incidiſſe in generalem excõmunicationem contra detinentes talia bona.

QVAESITVM LXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Monitoria regulariter debent concedi pro re magni valoris.*

2 *Monitoria conceſſa pro re parui valoris an ligant.*

3 *Excommunicatio ſi feratur ob furtũ de quo furto intelligitur.*

4 *Iudex habens iuriſdictionem excommunicandi, an poſſit excommunicare pro peccato præterito.*

An monitoria huiuſmodi debeant concedi pro qualibet re parui valoris.

1 DIc, quòd † regulariter debet concedi pro re magni valoris, nec habeatur ratio materiæ furti, ſed materiæ excommunicationis nam furti materia poteſt eſſe valor duorum carolenorum ex Nauar. c. 17. nu. 2. in manuali, vel ſecũdum alios valor quatuor carolenorum, vt eſt ſententia eruditiſſimi Patris Hyeronimi Pecorarij Ieſuitæ Curiæ Archiepiſcopalis Theologi, tamen materia excommunicationis debet eſſe grauis, & in hoc modo poteſt certa regula, ſed poterit diſcretus Vicarius ſe regulare ſecundũ qualitatem perſonarum, ſi ſunt diuites, vel pauperes, atque ita ille concedere à Curia Romana non expediuntur niſi interſit ducatis quinquaginta.

2 Sed nota hic, † quòd monitoria conceſſa pro re parui valoris, ex legitima excommunicatione non parentes, aliqui dicunt, quod non ligant, etiam ratio horum eſt, quia excommunicatio pro leui, eſt ipſo iure nulla ex errore Iuris c. per tuas de ſent. excom. in 6. quia parua res nõ inducit culpam mortalem, quę eſt ſubiectum, & materia excommunicationis, & hoc etiam ſi ex furto rei leuis ſit ſequtum magnum damnum, quia attenditur furtum quidem veniale, quando paruum, non autem inde ſequitur damnum in hac materia excommunicationis vtrãq; non incurreret excommunicationem, nec tenebitur reſtituere.

3 Hic etiam nota, quòd ſi excommunicatio † feratur ob furtum, intelligitur de furto in materiam peccati mortalis, non autem ex furti peccati venialis, itaque qui furatus eſt acum, aut rem paruam, peccatum eſt veniale, ſed ſi inde eſſet ſequtum magnum damnum ſutori, fur peccat. mortal. ob damnum, non tamen incurreret excommunicationem, ſi lata eſt ob huiuſmodi furtum, nec teneretur reſtituere.

Et hoc intellige etiam de excommuicatione lata à iure, vel ſtatuto, quòd ligat furan-

rem parui valoris.

Alij dicunt, quòd excommunicatio pro leui furto ligat, & ratio eſt, quia excomunicans videtur habere intentionem ligandi, dato quod excommunicat, quia alias non concederet, ſed malefacit, ſic excommunicando ſcienter, vel explicitè habendo hanc intentionem; ſed nota quod ſic concedens monitoria, & excommunicans peccat mortal. & iniuſtè facit, etiam ſi abſq; dolo fieret, quia facit contra Sac. Concil. Trid. & Sac. Can. vide Lazarium ſect. 1. q. 22. nu. 1. & ſeq.

Ratio poteſt eſſe, quia etiam ſi res pro qua fertur, leuis ſit contumaciæ, vel inobedientiæ, quia non reſtituitur, eſt peccatum mortale, imò eo maior contumacia, qui ex minori cauſa, & videtur ineſſe maior contemptus.

Nota hic, † quod Iudex habet iuriſditionem excommunicandi, non poteſt excommunicari pro peccato præterito, niſi in futurum ſcandalum, vel debeatur ſatisfatio, & hæc eſt communis opinio, & etiam ratio poteſt eſſe, quia hæc cenſura fertur inobedientem, vnde qui furatus eſt non comiſit inobedientiam, ſed in futuro committeret, quia non reſtituet.

QVAESITVM LXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Vt in Summario.*

An habens rem furto ſublatam, ſcit vbi ſit, & nouit ab ipſo fure, teneatur reuelare, virtute horum monitoriorum?

1 DIc, quòd † non tenetur reuelare, quia maximũ eſſet ſibi damnum reuelare rem furtiuam, maximè ſi mala fide accepit, quia eſſet particeps furti, & ita in hoc caſu non tenetur renuntiare, & ſi bona fide accepit, nec tenetur reuelare, quia non poteſt probare, vel etiam non tenetur reuelare, quia maximum ſibi eſſet damnum, quia non poſſet probare ſuam bonam fidem in iuditio, vbi contra ipſum ageretur.

Sed ſciendo aliunde tenetur reuelare metu excommunicarionis, quia tunc ipſe eſſet liber,

& Iudex poſſit exquirere ex officio Sair. cap. 14. nu. 25.

Sed quando fur retuliſſet ſibi, & alijs, vel coram alijs, tunc teneretur reuelare, imò ſi res non poſſet recuperare, niſi reueletur fur; tunc etiam tenetur reuelare furem (ſi ſine damno ſuo fiat) Abb. in cap. qui cum in fure de furtis, alias non reuelans incurreret excommunicationem, & tenetur reſtituere damnificato.

QVAESITVM LXXXX.

SVMMARIVM.

1 *Vt in Summario.*

2 *Teſtes nolentes deponere coram Iudice laico poteſt compelli per Cenſuras Eccleſiaſticas.*

An ſi laicus lateat, vel abſens ſit, & ſit in aliquo crimine, & Iudex ſecularis procedere non poſſet, etiam ſi quid ſit perſona certa, poteſt Iudex Eccleſiaſticus per cenſur. Eccl. cōpellere, vt inde exeatur.

1 DIc, quod † ſic, maximè quando delictum eſt publicum, imò poteſt etiam cogere, vt reſtituat. Abb. in cap. ad noſtram de iureiurando, el. ſecondo Suarez diſp. 20. ſec. 1. & 10. quia Iudices populorum debent ſe adinuicem coadiuuare.

Hinc eſſet bona praxis, vt te-
2 ſtes † nolentes deponere coram Iudice laico, Iudex Eccleſiaſticus per cenſuras ad deponendum compelleret ad hoc, vt veritas ſciatur, ex patientibus damnum, Conſulatur, vide Abb. in c. ad noſtram, el ſecondo de iureiurando.

QVAESITVM LXXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Monitorium contra teſtes ſimulati contractus, an conceduntur.*

2 *Pactum nudū ratione peccati debet obſeruari.*

3 *Monitoria ſuper facto proprio an concedantur.*

4 *Monitoria poſt concluſum in cauſa an conceduntur, & quid in ſecunda inſtantia nu. 5.*

6 *Obligatus reſtituere, vel reuelare ex vi monitorij elapſis decem dies inducitur excom.*

An poſſit expediri monitorium contra teſtes ſimulati contractus,& conſciosin graue damnum proximi, vt ſolet fieri in donationibus factis clericis, vt bona donata ſint immunia à collectis Fiſcalibus, & ſimilibus.

1 Dic, quòd ſic. † Vide praxim Curiæ Archiep. Neapolit.c. .nu.5.& ita etiã ſentit Ioannes Baptiſta Conſta in tract. de por. rata. Ita etiam poſſunt concedi contra teſtes nolentes deponere veritatem,etiam illos impedietes. Abb. in c.Conſtit.& c.de teſt. nu.1. Nauar.in conſ.14.de donat. inter virum, & vxorem. Ita etiam expediri contra ſcientes nudam, & ſimplicem promiſſionem de futuro, vt de faciendo ſcripturam, & ſimil. quia facta etiam nuda ſunt ſeruanda c.qualiter de pactis, idem Dor.in c.1. eod. tit. & 10. canoniſtarum eſt, quia pactum nudã parit actionem,& per canoniſt. c. 7. de pactis vide Decium Conſil. 107.num.1.& ſi in pacto hoc procedet eo fortius cum pactis iuratis.

Nota hic, quod procedit in terris Eccleſiæ, vbi obſeruatur Ius Canonicum, & in foro conſcientiæ debet obſeruari

2 † nudum pactum ratione peccanti; Intellige quando vnam partem pœniteat peccati, quia de iure ciuili pactum nudum non inducunt actionem, ſed exceptionem, concludе, quòd monitoria poſſunt etiam concedi, quando competat actio, non competat in foro exteriori. argum. l.fin. de fide.

3 In vno caſu † monitoria non eſſent concedenda, quando peterentur ſuper facto proprio,vt quia mutuaui,& volo probare per teſtes,quia debet meminiſſe teſtes, & eos cogere,authoritate Prætore.

Secus eſſet, ſi eſſet factum antiquum, vel ſi homo eſſet obliuioſus, & ſimiliter, vel teſtes nollent deponere, niſi metu excommunicationis,ſic etiam quando ſumus in diù poſitis in infirmitate, vel in caſibus ſubitis, vel quando per alios, qui neſciuntur, vel quorum memoria non habetur.

Curia Metropolitana Beneuentana,ſolebam ego concedere

dere contra ſcientes, vbi eſſet res, de qua quærebatur, ac de pignore, vel decem ſubtractum, vbi reperiretur illa res ſubtracta; Nota quòd monitorium concedendum eſt, & eſſet bona praxis, vt pars iuret ſe nõ habere aliunde probationes, & confugiſſe ad hoc refugium, & dicunt ſeruari in Hiſpania.

Nota hic, quòd poſt † conclu-
4 ſum in cauſa regulariter monitoria non conceduntur, niſi Eccleſijs, mulieribus, & alijs perſonis priuilegiatis, quibus conceditur gratia reſtitutionis integrum aduerſus omiſſas probationes.

Et in ſecunda inſtantia † dato
5 termino ad non poſita ponendum conceduntur etiam huiuſmodi monitorio, dummodo ſuper nouis articulis, quod obſeruaui, dum fui Auditor, & Iudex appellationum ordinar. Ciuitatis Beneuenti Archiepiſcopo colendiſſimæ memoriæ Pompeyo Cardinali Arigonio, & hæc pro cauſi dicis.

Hic nota, quòd qui eſt obligatus
6 reſtituere, vel riuelare † ex vi monitorij, elapſis decem diebus includitur excõmunicatio, ſed nõ tollitur obligatio & per decem dies intelliguntur dies naturales 24. horarũ, & incipiunt ab eodem die, & hora, qua monitorium profertur, vel ab ea hora, qua reuelaturus habuerit notitia monitorij, ſi moriatur intra terminum decem dierum datum ad reuelandum, vel reſtituendum non erit excommunicatus, quia viuus non fuit in mora, nec cõtumax. Lap. ſect. 2. conſtit. 1. in tract. de monitorijs, nu. 19.

QVAESITVM LXXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Monitoria an expirent morte concedentis.*
2 *Delegans ſi moriatur poſtquã delegatus ceperit vti ſua iuriſdictione non expirat iuriſdictio delegati.*
3 *Delegatus Papæ, vel alterius Principis an poſſit ſubdelegare.*

An monitoria expirent morte concedentis.

Dic,

1 DIc, quòd † expirant à Iudice, aut parte cum eis, & mandatum huiuſmodi monitorij expiret. Praxis Curiæ Archiepiſcopalis cap. 1.nu. 27.quia hæc non dicuntur ſtatuta, ſed mandata ſpecialia, vel generalia ab homine,ſeuis eſt in ſtatutis per Epiſcopum, quia ſtatuta Epiſcopi ſemper durant. Abb.in c. 1. à nobis, & cap.fi. de officio delegato.

Nota etiam hic, quod ſi dele-
2 gans † moriatur,& delegatus inceperit vti ſua iuriſdictione, non expirat iuriſdictio delegati, & dicetur vſum fuiſſe per ſolam citationem, pro qua iuriſdictio perpetuatur gloſ. in cap.penult.de foro competenti,dummodo monitorium publicatum fuerit, vel citatio ad partes peruenerit; Ita etiã qui habuerit auctoritatem aliquos excommunicandi,vel abſoluendi mortuo delegante, ſi in eius vita aliquos excommunicauerit, vel abſoluerit, poterit,& reliquos,ſi fuerit negotiũ connexũ abſoluere, vel excõmunicare, Hugo de cenſibus Tab. 1. cap.7. §.1. nu. 5. argum.cap.licet,vt ſupra.

Nota etiam hic, † quòd delega-
3 tus Papæ, vel alterius Principis poteſt ſubdelegare cap. Paſtoris, & ibi Abbas de officio delegati,ita etiam ordinarius poteſt delegare. Theſaurus fori Eccleſiaſtici parte 2. cap.17. nu.58. hoc tamen non procedit,quando eſt cõmiſſum nudum miniſterium, vel quando eſt electa induſtria perſonæ,vel ſi eſt ex cauſa meri, & mixti Imperij videatur Felin. in cap. ſuper quæſtionem de officio delegati §. Porrò, & ibi Abbas, & gloſa, ſed delegatus Iudicis inferioris non poteſt ſubdelegare ſcribentes in cap.Quamuis de officio delegati.

QVAESITVM LXXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Concedens monitoria an poſſi principalẽ, vel alios eximere*

2 *Caſus vbi quis non reueland excuſatur.*

An concedens monitoria poſſi eximere, vel principalem, vel alios ex aliqua iuſta cauſa?

Dic,

1 DIc. quod †ſic Nauar.lib. 5. conſ.7.& alij ex iuſta cauſa poſſet eſſe, quia concedens, vel principalis ſcit illos contra ad cuius inſtantiam petitur monitorium nullum habere ius, & ſimil. ſic etiam pars petens poteſt eximere quos, comprehendi non vult, & hoc vel expreſſe, vel etiam tacitè facere poſſet, ſed excepti, ſi neſciuit eorum exceptionem, tenentur obedire alias incurrunt ob contemptũ cenſuræ, vel ſaltem pec.mort.

Adde, quod quando excommu. fertur ad inſtantiam partis requiritur illius intentio ad eximendum aliquem, ne cõpræhendatur, Tolet. & Armil. 1. cap. 10. ſub n.7. de ſent. ex.õ. ſed in excomm. generali non requiritur intentio partis, ſed ſufficit intentio iudicis.

Nota hic, † quod abſq; iudicis,
2 vel partis exceptione non tenetur reuelare, nec incurrit, qui alicuius doctoris auctoritate fultus tenet ſe non debere reuelare, quia credit petentem non habere ius ſuper illũ vel alio modo non tenere Nauar.conſ.7.de ſentent. excommun.loc.cit.

QVAESITVM XCIV.

SVMMARIVM.

1 *Vt in ſummario.*

An ordinarius poſſit eximere aliquos à reuelatione per monitoria etiam in monitorijs Papalibus, quorum executio ſit ei commiſſa?

1 DIc. quod ſic, vt deducitur ex ipſius verbis monitorij Papalis nempe in illis Quo circa fraternitati veſtræ, &c. vide adducta per D.Marc. Antonin.lib.1.Var. reſol. vlt. caſu 27.Sairum c.20.nu. 13. lib.2.de cenſuris.

QVAESITVM XCV.

SVMMARIVM.

1 *Vt in ſummario.*

An qui aliqua ratione, vel alicuius doctoris autoritate fretus ſine iudicis, vel partis exceptione expreſſa non reuelat quia confidit, quod pars aduerſa nullum habet ius ſuper id, ad quod petit monitoria,

& aliàs publicari facit, incurrat excomm.non obediendo monitorijs?

DIc. quod non concurrentibus antedictis ſcilicet. quia credit probabiliter non teneri aliqua probabili ratione, vel autoritate alicuius probati doctoris. ſecus ſi dubitet, vel leuiter crederet nullum ſibi ius competere vide Nauar.lib.conſil.de ſent.excomm.conſil.7.& praxim cur. Archiep. Neap. c.7. Rot.Rom.d.deciſ.383.

QVAESITVM XCVI.

SVMMARIVM.

Nemo tenetur cum ſui iactura exequi, quod ei competit ex aliqua lege poſitiua apoſtolica, vt num. 2.
Expenſæ in caſu præfato debentur, &c.

An teneatur obligatus ad reuelandum proficiſci aliò ſuis expenſis?

DIc.quod non.quia† nemo tenetur cum ſui iactura, quod ei competit ex aliqua lege poſitiua exequi, vide Sil.nuptial.lib.3. V.monitor. num.46.cum Roſella.V. reuelatio, quamuis Sylueſter ſentiat contrarium, conclude, quod niſi ſoluantur expenſæ debitæ pro amiſſione temporis, non teneretur reuelare, tenet Alexander in l.recuſare §.ſi quis, ff.ad tribel.Felin.de teſtib. cap. 1. & ſtantibus antedictis, expenſes debentur tam in eundo, quam in ſtando, quam in regrediendo. c. ſi teſtes omnes §. venturis 4. q. 3. Sayr.& Clau.reg.lib.12 c. 19. imo dic quod debetur teſt.reuel. etiam intereſſe.
Imo ſi iudex † decerneret, quod
2 teſtis teneatur reuelare in prædicto caſu, & alio accedere ſuis expenſis, tunc monitoria non ligarent Franc.Mar. p.2. deciſ.875.ſecus eſſet quando monitorium eſſet Apoſtolicũ & de re valde graui, & notabili vtile Eccleſiæ, quia tunc priuatum damnum debet cedere publicæ vtilitati, vt colligitur ex eod.Franc.Marc.loc. cit.Vide extrauag.PP.Ioannis 22.de furtis.
3 Et expenſæ † in caſu præfato

debentur

debentur ab illo ad cuius inſtantiam, vel fauorem, quis cogitur reuelare, & iuxta proprios lares exire; Quod intellige exceptis expenſis, quas reuelans huiuſmodi feciſſet ſi domi ſuæ permanſiſſet, vide Roman. in l. ſed & ſi lege, §. autem de petit. hered. ff.

QVAESITVM XCVII.

SVMMARIVM.

1 *Fraus ſua nemini debet ſuffragari.*

2 *Infirmus, aut abſens nec contumax eſt, nec inobediens.*

3 *Excommunicatus ob non reuelationem, ſi reuelet, qualiter ſit abſoluendus.*

4 *Peccatum, quod eſt occultũ, regulariter non tenetur quis reuelare ob monitionem gener.*

5 *Occultum, quod dicitur in materia noſtra.*

An qui non reuelauit, quia erat infirmus, vel quia impotens, vel quia erat abſens tempore publicationis, teneatur, vt ſcit vel vt poteſt reuelare, aut reſtituere, aut ſatisfacere?

Diſtingue, aut ſumus in furc, qui poſt furtum aufugit, & excommunicatur quia tunc hic talis non excuſatur, & ratio eſt, quia ipſe tenetur quærere, ſi excommunicatio publicè ſuper furto lata eſſet, vide Armill. in V. excõmunic. vide gloſ. in c. à nobis 1. de ſent. excomm. licet alij tenent contrarium in hoc caſu, ſed ratio meæ deciſio-
1 nis eſt, quia † nulli debet ſua fraus ſuffragari.

Aliqui dicunt, quod hic talis, vt ſciuit, vel potuit reſtituere, & non reuelat, vel reſtituit, non incurrat Tabien. V. excommu 4. §. 4. Armill. V. excommun. num. 34. quod extendunt etiam in infirmo, vel in impotente obedire, aut ſimili impedimento.

Et qui defendant ſententiam Tabienſis, & Armill. vtuntur hoc argumento, aliquis non reuelauit, quia ingnorans, vel impotens tempore reuelationum faciendarum, elapſo termino præfiſſo videtur monitorium nullum amplius habere vigorem terminum ſtatuentis, & ratio rationis eſt, quia excommunicatio fuit lata cõ-

tra contumaces ; Impotens autem Infirmus † aut abſens,
2 nec contumax eſt, nec inobediens c. nullus, & c. nemo. ij. q. 3. Hinc dicerem, quod eſſet opus noua excommunicatione contra nouum nunc contumacem, quia ſententia excõmunicationis non habet tractum ſucceſſiuum, ſi feratur ab homine, ſecus ſi per ſtatutum, quia tunc compræhenduntur etiam futuri contumaces, vide Abbatem in c. à nobis el primo de ſent. excom.

Secus eſſet, ſi excommunicans habuiſset intentionem etiam excommunicandi futuros cõtumaces à die notitiæ, non ſolum præſentes, aut præteritos.

Sed in dubio intellige, quia pars intereſſata non habuit intentionem extinguendi ſuam actionem, ſed potius differendi vnde ſequitur, quod à die notitiæ quis teneatur reuelare, & reſtituere, vel alios ſatiſfacere, id videtur ſentire Nauar. in ſumm. c. 25. nu. 46.

Nota hic quod † ſi quis ob non
3 reuelationem ſit excommunicatus, vt reuelet, legitimè, debet abſolui à tali excommunicatione cum reincidentia, ſtatim poſtquam fuerit excommunicatus Sayrus de cenſuris lib. 2. Decius in c. intelleximus de iudicij num. 15.

Nota etiam quod † quando peccatum eſt occultum, regulariter non tenetur aliquis reuelare ob monitorium generale & ratio eſt, quia iudex in hoc caſu nullũ habet ius, neq; interrogãdi neq; precipiendi, inde nec teſtis tenetur aut reuelare aut reſpõdere vide c. qualiter, & quãdo de accuſationibus el primo, Sayr. in Cla. Reg. lib. 12. c. 27. Et in hoc propoſito occultum dicitur, pro vt op-
5 ponitur † probabili alicuius, cuius non ſunt teſtes, niſi aliqui pauci, quia inde nulla oritur fama, Vide Nauar. c. 27. n. 255. in manu.

QVAESITVM XCVIII.

SVMMARIVM.

1 *Reuelare an quis teneatur in monitorij quando peccator ſe emendauit, vel ſpes eſt ſe emendandi.*

2 *Denunciatio abſq; monitorio in quibus caſibus peti poſſit.*

An

An quis teneatur reuelare aliquod peccatum vi monitorij, vbi peccator ſe emendauit, vel ſperatur, quod ſe emendabit fraterna correptione?

1 DIc, quod regulariter non † tenetur reuelare, ſi ſperatur eius emendatio ante fraternam correctionem ſed poſt teneretur, Nauar. c. 25. nu. 46. & Petrus Nauar. lib. 2. de reſtit. c. 4. p. 2. dub. 9. nu. 217. Tolet. in ſumm. lib. 1. c. 18 num. 7. Intellige in caſu in quo debet fieri fraterna correctio, & vrgeret monitorium.

Hic nota, quod † denunciatio
2 abſque monitorio in tribus caſibus debet fieri, primo quādo delictum eſt publicum, ſecūdo qſi periculū eſſet in mora tertio, & cum delictum eſt veniale, quod non infamat. Nauar. in c. inter verba ij. q. 3. conclu. 6. nu. 776.

Sed hoc non procedit, quando Prælatus exigeret denunciationem ad emendationem peccati mortalis alicuius, vel ad præcauendum aliquod rei publicæ, vel proximo imminēs malū, vel ad ſatisfaciēdū.

QVAESITVM XCIX.

SVMMARIVM.

1 *Reuelare an teneatur metu excommunicationis male ablatū, quod putat poſſe retinere ui cōpenſatem alterius tanti.*

2 *Compenſatio in hac materia, vt ſit iuſte quæ concurrere debent, & num. 3.*

4 *Concedens monitoria ſi vellet comprahendi etiam tenentes pro compenſatione an tenentes teneantur reuelare.*

5 *Conſcij huius compenſationis ſi dubitent de iuſta compenſatione an teneantur reuelare.*

An poſſit quis licitè non reuelare metu excommunicationis aliquod male oblatum, quia putat poſſe retinere in compenſationem alterius tanti?

1 DIc. quod per regulam † generalem in omnibus caſibus in quibus permittitur compenſatio, amittitur non reuelare, & conſequenter ſcientem aliquem ſic tenere, non eſſe obligatum ad reuelandum, ſed hæc regula multas patitur limitationes,

2 prima vt compenſatio † ſit iuſta cum his conpenſationibus ſcilicet vt debitum non ſit ex ſola charitate, ſed ex iuſtitia, vt ſit liquidum, vt non retineatur plus debito, vt non poſſit alia via iuris recuperare, aut extra ius ſine damno notabili, vt ſi petierit à debitore debitum verifimiliter nihil proficiet, vt ob talem cõpẽſationem nullum ſequatur ſcandalum, aut damnum ſibi, vel alteri, vt ſciat debitor, vel eius hæredes, debitum iã eſſe ſolutum,& hæ conditiones requiruntur in compenſationibus,vide Nauar.in manua.cap.17.nu. 112.Sayr. lo. cit.c.14.n.6.

Conclude igitur, quod concurrentibus numeratis conditionibus, poteſt quis accipere occultè rem ſuam,& ſciens nõ tenetur reuelere, nec ipſe principalis reſtituere, quia iniuſtam compenſationem retinet, Sil.V.furtum. §.41. Tabien.V.inquiſitio, q. 7. Nau. in manu.c.17.n.215.

Adde, quod ſi prædictis conditionibus † non concurrẽ-
3 tibus aliquis accipiet quantũ conſequi debebat à debitore, licet peccet, non tamen tenetur reſtituere, & ratio, quod peccat, eſt quia eſt iudex in cauſa propria, hoc videtur ſẽtire D.Thom.2.2.q.66.artic. 5.ad 3. Teneretur tamen hic reſtituere,ſeu reſarcire damnum, quod forte paſſus eſſet cuſtos, ſed hæc ſolo ſcandalo non teneretur reſtituere.

Debet tamen quis abſtinere ab huiuſmodi ſubtractione ob pœnas fori exterioris.

Hic tamen nota, quod † ſi con-
4 cedens monitoria vellet compræhendi etiam retinentes p compenſatione, dicunt aliqui quod ſic retinens tenetur reuelare, & reſtituere aliqui tenent negatiuè vide Nauar. in c.27.nu.115. ſui manual.Roſel in V.familia.

Nota etiam† quod conſcij huius cõpenſationis ſi dubitarent de
5 iuſta compenſatione tenerentur reuelare,& denunciare, etiam ſi principalis dicat, ſibi accepiſſe pro rei ſuæ recuperatione Nauarr.in manu.cap. 23.n.37.

Sed aduerte, quod non poteſt ſic accipiens accipere rem, quæ eſſet alterius, non autẽ ſui debitoris, tunc & ipſe

tene-

teneтur reſtituere, & ſcientes reuelare.

QVAESITVM C.

SVMMARIVM.

1 *Monitoria huiuſmodi an poſſint concedi pro peccatis præteritis.*

An excommunicatio huiuſmodi per monitoria poſſit fieri pro peccatis præteritis?

1 DIc, quod regulariter † non poteſt,& eſt communis opinio, niſi pendeat ſcandalum in futuro, aut ſatisfatio. Abb.in c. 1. & g. de off.delegati nu. 7. Sot lib.5. de iuſt.& iur.q.6.art.2.& habetur in c. Romana de ſente. excomm.in 6.

Alij,vt Caietanus 2.2. q.69 art. 1. ad 2. & Corduba in quæſtionario lib.2. q.37.tenent, quod huiuſmodi excommu. pro peccatis præteritis poteſt fieri ſaltem à Papa, vide Lazarium de monitorijs ſect. 1. quæſt. 13. vbi latè hanc quæſtionem diſputat.

QVAESITVM C I.

SVMMARIVM.

1 *Reuelans tenetur reuelare iuxta mandatum Epiſcopi, & qualiter.*

2 *Habens rem acceptam à fure an teneatur reuelare.*

An reuelans tenetur reuelare rem vbi eſt, & qui eam detinet, & furem,qui ſurripuit?

1 DIc,vt ſ. ſtra,quod † tenetur reuelare iuxta mandatum epiſcopi, vt illi ſatisfaciat, præuia tamen monitione facta furi, vt reſtituat, intellige, dũmodo aliquod graue damnum propter hoc ipſi furi non ſuccedat.

Sayrus dicit, quod qui † habet
2 rem acceptam à fure, quæ furto ſublata eſt, vel ſi ab ipſo fure tantum nouerit, vbi res illa ſit, non tenetur reuelare ob malum,quod ſibi imminerет ob talem reuelationem, ſed ſi aliunde ſciret,poſſet,& teneretur manifeſtare in Cla. Reg.c.14.n.25. Imo, & ſi res ipſa recuperari tali modo nõ poſſet, teneretur etiam, & fu-

rem reuelare, ſi probari poteſt. Abb. in cap. qui cum fure de furtis.

ed ſi ipſe ſolus ſciret à fure, vel vidiſſet, non tenetur reuelare, ſed tantum more delinquentem, vt ſatisfaciat, Vide Soccin. Sen. conſ. 102. lib. 4. & Franc. Marc. deciſ. 859.

QVAESITVM CII.

SVMMARIVM.

Monitorium an poſſit expediri contra omnes impedientes teſtes produci in cauſa mota.

Tacere veritatem vbi quis requiritur iuridice eſt pec. mort.

Monitorium contra conſcios ſimulati contractus in praiudicium tertij an poſſit expediri.

An poſſit expediri monitorium huiuſmodi contra omnes impedientes teſtes produci in cauſa mota?

DIc, quod ſic Abb. in c. conſtitutis el primo de teſtibus, & atteſta. Vbi nota etiam, quod quando ignoratur perſonæ, qui teſtificari poſſent, poteſt fieri monitorium generale ſub pęna excommu. vt compareant ad teſtificandū

2 veritatem, quia † tacere veritatem, vbi quis requiritur iuridicè, eſt peccatum mortale, cap. quiſquis ij. q. 3.

Nota hic, quod poteſt † expedi-

3 ri monitorium cōtra conſcios ſimulati contractus in graue præiudicium tertij, vt habetur in libro praxis Curiæ Archiep. Neapol. c. 1. notab. 5. Sed an probet hanc ſimulationem vnus teſtis de viſu, vide Maſc. de prob. volum. 1. conc. 448.

QVAESITVM CIII.

SVMMARIVM.

1 *Terminus in his monitorijs currit à tempore ſcientiæ.*

2 *Terminus monitorij non extinguit, ſed differt obligationem.*

3 *Excuſatur quis à reuelatione ſi mandans fieri monitorium moriatur.*

4 *Mandata generalia, vel ſpecialia expirant morte concedentis.*

5 *Sententiæ excommunicationis latè*

late per ſtatuta Epiſcoporum non expirant morte epiſcopi, & quid de ſtatutis Vicar.

6 *Reuelare non tenetur quod probare non poteſt, & ad quid teneatur.*

7 *Reuelare non tenetur, quod audiuit à perſonis leuibus, & non fide dignis.*

8 *Reuelare non tenetur, qui ſcit quod iudex factus eſt certus ex reuelatione alterius.*

9 *Reuelare non tenetur, qui ſcit debitorem ob impotentiam excuſari.*

10 *Reuelare, aut reſtituere non tenetur quis arma ſciens repetentem velle vti ad malum finem.*

A quo tempore qui poſt monitionem obligetur reuelare, vel reſtituere?

DIc. quod dies dati ad reuelandum numerantur ab eadem hora, qua monitorium profertur, dummodo notitia habita ſit, nam cur-
1 rit † terminus in his monitorijs a die ſententiæ, & hæc eſt comunis opinio, & dies numerantur naturales, ſcilicet viginti quatuor horarum, & in cipit currere ab hora publicationis.

Sed elapſo termino præfixo, ſi non adſit excuſatio incurritur excommun. ſed ad huc tenetur reuelaturus obedire edicto monitorij, quia terminus
2 † non extinguit, ſed differt obligationem, nec poteſt abſolui.

Aliqui tamen dicunt, quod qui ſciunt aliquam rem, pro qua fuit monitorium iam publicatum, poſt publicationem monitorij, non ligatur excommunic. ſi non reuelet.

Hic nota, quod † poſſet excuſa-
3 ri quis à reuelatione ſi mandans fieri monitorium, moriatur, nam excommun. extinguitur, quando fert ab homine, nec ligat contrafacientes, poſt finitam iuriſdictionem Syl. V. excommunicatio, 2. §. 2. qui multas cumulat. Item ſi pars moriatur, Nam mandara† ge-
† geralia, vel ſpecialia expirant morte concedentis, quia non ſunt ſtatuta, Vide c. 1. notab. 17. Praxis cur. Archiep.

Sed ſententiæ † excommun. latę
5 per ſtatuta epiſcoporum non expirant morte epiſcopi, Abbas in c. a nobis de offi. legat

Sed ſtatuta Vicariorum morte eorum, vel remotione ab officio non durant, niſi durãte eorum officio Affl. dec.290. Bart.in l.omnes populi ff. de iuſt. & iur.

Nota quod † quis non tenetur reuelare, quod nõ poteſt probare, ſed bene tenetur monere deliquentem, vt ſatisfaciat parti læſę, fallit in crimine hæreſis, vel quando vergeret in grauem perniciem ſpiritualem, vel temporalem alicuius Regni, aut communitatis.

Notandum, quod non † tenetur reuelare, qui audiuit a perſonis leuibus, & non fide dignis Nauarrus in manua.c.25.nu. 46. & ſic etiam quando non bene recordatur, ſi audiuit, vel non audiuit, & a quo audiuit.

Sic etiam non tenetur † quis reuelare, quando ſcit alium denunciaſſe delictum, ex quo iudex eſt factus certus Coſta de facti ſcientia, & ignorantia in ſpec 70.num.1. quod præcipuè procedit, ſi denuncians ſit is, a quo audiuit, vel ſciuit Nauarr. loc.cit.

Sic etiam non tenetur † quis reuelare, qu ando debitorem ob impotentiam excuſari a redendo Suarez diſput.20. nu. 12.tom.5.ad S.Thom.

Sic etiam non tenetur quis reue-
10 lare, vel reſtituere † arma, ſeu pecuniã quando ſcit pro certo repetentem velle vti ad malum finem, & eſt communis ſentent. Sed ſi ad alium finem ego tenerer reuelare, & reſtituere, quia ceſſat ratio. Vide Nauarr. in c. inter verba ij. q. 3. D. Anton.3.p. tit.2.c.8.S. 1. Imo peccaret qui reſtitueret, aut daret arma, aut pecuniam vſuro ad malam finem in caſu propoſito, Caiet. 2.2. q.62.art.3.

Sed ſi iudex præcipit omnino dari, & reſtitui arma, vel pecuniam, tunc non peccat ſic dãs quia incumbit ei ex officio vitare, & obuiare damna proximo.

QVAESITVM CIIII.

SVMMARIVM.

1 *Reuelare non tenentur illi qui ſciunt aliquid per conſultationem, ſiue per remedium animæ ſiue corporis, quod amplia, & limitata, vt nu. 2. & 3.*

An

An teneatur reuelare, qui ſcit aliquod ſub ſigillo ex ui monitorialium?

1 DIc, vt infra, quod non † tenentur reuelare illi, qui per conſultationem ſciũt aliquod, ſcire per remedium animæ ſit, ſiue corporis, ſiue honoris, ſiue per defenſionẽ bonorum, alias reuelãdo tenetur reſtituere damnum illi contra quem reuelent, & peccant mort. Sed ſi ſciunt alia via, poſſunt reuelare Silu. V. confeſſ. 3. q. 20. Nau. c. 18. n. 21. & 25. n. 42. & 46. in man. & hoc procedit, ꝙ nõ tenẽtur reuelare etiam ſi veritas aliter haberi non poſſit.

Intellige, quando † attenditur 2 ſolum pęna delinquentis, quia tunc fides naturaliter debita eſt, Secus vbi agitur de aliqua iuſta, & vrgenti cauſa, vt pro conſeruatione reipublicæ, vel alicuius tertiæ perſonæ, quod aliter impediri non poteſt. D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2.

Secus eſſet † ſi quis audierit in confeſſione ſacramentali, ſed quando iudex prælatus non procederet ad pœnam delinquentis, ſed pro intereſſe aliorum ſcilicet, vt delinquens ſatisfaciat dãnificatõ, tunc omnes perſonæ, vt medicus, aduocatus conſultans, procurator tenentur reuelare, dummodo res illa non ſit omnino occulta, maximè ſi aliter veritas haberi non poteſt, & aliunde reſciuerunt, Sayrus d. c. 20. in Cla. Reg. lib. 12. num. 8.

QVAESITVM XCV.

SVMMARIVM.

1 *Reuelare quis non tenetur delictum quod ſcit in confeſſione niſi de licentia pænitentis.*

2 *Licentia reuelandi confeſſionẽ, quando poteſt dari per pænitentem.*

3 *Sacerdos in confeſſione ſcit, nõ vt homo, ſed vt Dei miniſter.*

4 *Reuelanti confeſſionẽ in iudicio etiam cum iuramento non eſt babenda fides.*

5 *Confeſſor, qui vouit in confeſſione matrimonium nullum an debeat tacere.*

An qui ſcit aliquod per confeſſionem, teneatur ex vi monitorij reuelare.

1 DIc. reuelare, quód non tenetur † reuelare delictum, quod in confeſsione quis nouit, non ſolum in vita pænitentis, ſed etiam eo mortuo, niſi de licentia pænitentis, c. ſignificaſti, de adult. *Et*
2 hoc intellige, quod tunc poteſt dare licentiam confeſſus reuelandi confeſsionem ſuam quando ipſius maximum bonum ſpirituale, vel corporale ſcire etiam publicum inde ſequeretur, aliàs non teneretur reuelare, etiam habita licentia confitentis, quia eſſet maximũ ſacrilegium, Martin. del Rio tom.3.lib.6.c.1. ſect. 2. diſc. magic.

Imo ſi Epiſcopus vellet ſcire etiã in confeſsione adhuc confitens, non tenetur reuelare,
3 quia † ſacerdos in confeſsione non ſcit, vt homo, ſed vt Dei miniſter, nec poteſt cogi ab vllo ad reuelandam confeſsionem. Nauar. c. 8. ſuæ
4 ſum Imo ſi quis †taliter reuelaret, etiam cum iuramento in iudicio non eſſet ei adhibenda fides bald. & Caſtr. in l. Archigerontes, C. de epiſ. o. aud.

Limita, ſi ſacerdos fide dignus aſsereret, ſe habuiſſe licentiã a moriente de reuelanda confeſsione, tunc ei iurato, & probanti in iudicio dictum, creditur, Lapus alleg. 94. Nauarr. c. 8.

Et ad hoc ſigillum tenetur non ſolum ſacerdos, ſed etiam interpres confeſſoris, ſiue pænitentis, imo, & conſultor, & quouis modo conſcij, Nauar. c.18.nu.51.

Hic nota, quod † confeſſor, qui
5 nouis in confeſſione aliquod matrimonium eſſe nullum ob impedimentum dirimens debet tacere hoc impedimentũ, niſi coniuges interrogent, nã tunc tenetur reſpondere veritatem, & ſecretè diſpẽſatione obtentâ iterum inter ſe conſentire, ſin aliter, nullo modo debet reuelare, ſed eos permanere in bona fide.

Sacri DD. Theologi tenẽt, quod in vllo caſu poteſt confeſſor reuelare peccatum auditum in confeſsione ſacramentali. Vide Lazarium ſectio.2.q 17 Canonic. & pract. quæſt.

QVAE-

QVAESITVM CVI.

SVMMARIVM.

1 *Qui tenentur ui monitorij reuelare ſcripturas.*
2 *Reus non tenetur exibere ſcripturas, ſed tantum reuelare eſſe apud talem, &c.*
3 *Arma non ſunt ſumenda de domo rei pro aduerſario.*

Quis teneatur ex vi monitorij reuelare ſcripturas?

E

DIc. † quod tenetur reus & ſcientes reuelare inſtrumenta, ſeù ſcripturas, quæ deſeruiunt ad publicum iudicium exercendum, & per ſcripturas publicas intellige illas, quæ continent acta cauſarum in iudicio coram iudice, etiam de manu publica conſcriptas, Alex in l. acta, & in lege actorum, ff. de re iud.

Non tamen † tenetur reus exhi-
2 bire, ſed tantum reuelare eſſe apud talem notarium, itaque qui habet talem ſcripturam tranſumptatam, non tenetur reuelare, nec prodere, ſed tã tum dicere perſonam, penes quem reperitur, & hoc intellige de ſcripturis publicis, ſed inſtrumenta, quæ habet reus pro ſe, ſiue publicas ſcripturas non tenetur, nec ipſi prodere, nec teſtis reuelare, quia
3 non ſunt † ſumenda arma de domo rei pro aduerſario. Fallit, quando eſſet pro iuſta cauſa boni communis, & publicæ neceſſitatis, vel grauiſsimi intereſſe. Abb. in c. 1. de probationibus.

QVAESITVM CVII.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio comprehendit regulariter auferentes in materia peccati mortal. non veni.*
2 *Fallit quando ſunt multi ſinguli paruam quantitatem auferentes.*
3 *Prælatus quando non debet concedere monitoria.*
4 *Si quis interpellate pluribus vicibus ſurripuerit al quid modicum eidem tenetur metu excommunic. reuelare.*
5 *Aliqui particulares caſus in hac materia.*
6 *Bona fides excuſat a pæna à pecc. & à dolo non a reſtitut.*

7 Ha-

habens rem alicuius donatam ab aliquo, ſed non poteſt probare, & aliquod ſcit illum teneatur reuelare.

Accipiens bona ab aliquo ſiue per donationem, ſiue per legatum vt ſpurio continget an vi monitorij tenentur reuelare.

Obtinens aliquid ex donatione nulla propter defectum inſinuationis an poteſt tuta conſcientia retinere.

o *Filij & vxores an teneantur reuelare in monitorijs ad inſtantiam parentum.*

1 *Vxores in donatione eis factas cauſa mortis a maritis an teneantur reſtituere.*

2 *Occultans bona in præiudiciū executionis ſecus ſequeſtri faciendi an teneatur reſtituere metu excomm.*

3 *Vxor non tenetur teſtificari contra maritum.*

4 *Vxor non tenetur reuelare occultando compenſatio iuſta debiti dotalis, &c.*

5 *Vxor pro ſatisfactione dotis vel bonorum paraphrenalium, de quibus non conſtat an teneatur reuelare ſi quid de bonis mariti accepit.*

6 *Informari de aliquo facto ex neceſsitate an teneantur reuelare.*

17 *Filij ſpirituales an includantur in prohibitione teſtificandi contra patres ſpirituales.*

18 *Tenetur quis vltro ſe offerre in teſtem in duobus caſibus.*

19 *Sciens alium delinquentem, alium vero condemnari an teneatur reuelare delinquentem pro liberatione innocentis.*

20 *Veritas quando aliter haberi non poteſt teneantur reuelare etiam perſonæ priuilegiatæ.*

An teneatur reuelare vi huiuſmodi monitorij, qui ſurripuit aliquam paruam quantitatem fructuum, aut pomorum, ſic etiam ſcientes?

1 DIc. † quod regulariter excommun. huiuſmodi comprǽhendit auferentes in materia peccati mortalis, non autem peccati venial. vt in caſu propoſito, Nauarr. c. 17. n. 4 & nu. 130. ſic etiam ſcien. non reuelantes. Sed dic melius † quod quamuis
2 acceptio ſit in ſe venialis ob paruam quantitatem, tamen quādo ſunt multi ſinguli paruam quantitatem accipientes

quia

quia ſimul graue damnum inferunt, ſi vnus ſcit de alio, tenentur in ſolidum reſtituere, & non reſtituendo peccant mort. & in tali caſu incorrunt excommun. ſi excommunicātur, ſecus in omnino paruula quantitate, vel in eo, qui partem ſuam prius reſtituiſſet, Tolet. in ſumma l. 1. c. 9. nu. 5 Sayr. de cenſuris li. 1. c. 9. n. 9. limita, quando vnus damnificās in tali parua quantitate non ſcit de alio ſublimita, quod & ſi ſeorſum damnificauerint omnes pecc. m. & tenentur reſtituere, etiam ſi parua quantitas ſit ob malum animum.

Sed nota † quod prælatus non debet concedere ſic monitoria in caſu propoſito, niſi, quādo pars intereſſata, ſciret tali modo fuiſſe ſibi illatum damnum.

Nota hic † quod ſi quis interpellatè pluribus vicibus ſurripuerit aliquod modicum eidem perſonæ, & ſic ſucceſſu temporis peruenitur ad ſummam notabilem, tenetur metu excommun. reſtituere, & reuelare, quia licet pro parua materia poſſet quis non peccare mor. Poſſet tamen peccare mor. retinendo, & non reſtituendo, & ſic incurrere excōmun. quia etiam, licet furtum tum pauci valoris ſic continuatum per ſe videatur non eſſe mortale, tamen ob complacentiam faciendi damnum proximo ob complacentiam peccat mort. & tenetur reſtituere, & reuelare ratione mali animi. Quod procedit etiam ſi a principio non præuiderit velle ſic ſucceſsiue accipere quo ad reſtitutionem intellige, Suarez. diſput. 20. tom. 5. ſect. 2. dub. 1. Imo etiam procedit, ſi quis tali animo furatus ſit paruas res multorum ad faciendum cumulum, Sot. in 4. ſent. diſt. 22. q. 1. art. 2. Et hæc habent locum, etiam in paupere, ſic accipiente, nō tamen ſi ſit in extrema neceſſitate.

5 Nota particulares † caſus in huiuſmodi materia.

Qui emit aliquam rem bona fide furto alteri ſublatam, & qui ſcit illum ſcit tenere ex vi monitorij tenetur teuelare, & reſtituere non obſtante, quod videtur non indebitè retinere.

quia bona fide emit, nec etiã obſtante, quod amittit pretiũ gloſ.in c.a nobis de ſententia excommun.il 1. Imo ſi conſcius non reuelat,niſi excuſetur obuitandum aliquod graue damnũ incurrit excomm. & tenetur ipſe reſtituere, Nauarr.c.17.n.134.Sayr. in cla. Reg.lib.10.c.15.tract.2.

t nota, quod bona fides excuſat a pæna, & peccato, & dolo, & non a reſtitutione. Sed vbi non adeſt monitorium conſcius non tenetur ex iuſtitia reuelare D. Tho. in 2.2. q.62.ar.7.licet ſimpliciter tutius eſſet reuelare.

uod qui habet aliquam rem alicuius donatam ab aliquo, ſed non poteſt probare,& aliquis ſcit illum tenere illam rẽ ex vi monitorij, non tenetur reuelare hæredibus, nec reſtituere, neque ſcientes, quia bona fide poſsidet,& in conſcientia eſt tutus, & hoc eſſet verum etiam interueniſſet ſcriptura,quæ non probaret,Nauarr.con.7.de ſent. excomm. nu.3. Innoc.& alij in c. quia plerique de immunitate eccl. ſed poſſet obijci, quomodo credatur ab hæredibus donantis,quod ille donauerit ſine ſcriptura, ſed dic,quod quando perſona illa eſt fide digna excludit dubium, ſic etiam quando interuenit aliqua ſcriptura etiam non authentica.

Quod ſi quis bona accepit †ab
8 aliquo,ſiue per donationem, ſiue per legatum,vt conſignet ſpurio illius, & fidem dedit, ita exequi ex vi monitorij, tenetur publicare veritatem huius confidentiæ, Bar. in l. vltima,ff.de his quibus, vt indig.poteſt tamen retinere aliquod pro neceſſarijs alimentis, Ita etiam hic talis tenetur propalare iudici legitimè interroganti, nam ipſe nec dare ſpurio poteſt, nec pro ſe retinere, ſed debet conſignare fiſco, vel hæredibus ſuccedentibus ab inteſtato, & hæc eſt ſententia Theologorum ſed Canoniſtæ primam opinionem ſequuntur. At vero ſecundam ſententiam Theologorum ante ſententiam iudicis debet ille talis probare & reſtituere ex vi monitorij Alij tenent, quod hic talis ante iudicis ſententiam poteſt ſibi retinere,nec tenetur ſuccedẽtibus reſtituere,nec reuelare

Nauar.conſ.8.de teſtamentis, nu.5.& ratio eſt,quia hic talis iam fuit factus hæres cum illa conditione,quæ cōditio, quia eſt turpis, non eſt obſeruanda,& hanc dicunt eſſe comunem opinionem.

Alij temperant horum diuerſas ſententias,quod de iure naturali teneretur hic talis dare ſpurio,vt filio,& ille poſſet recipere, & retinere non vt ſpurius, ſed vt extraneus. Vide Lazarium ſect.3. q. 5. per totum.

Quod qui † obtinuit aliquod bo
9 num donatione inter viuos,& eam non inſinuauit ſecundū leges,ſeu ſtatuta, licet ſit nulla donatio,poteſt tuta conſcientia retinere,& poſsidere, quia abeſt dolus, Say. in cla. Reg.lib 3. cap.7.nu. 8. Sil. in V.hæredit.3.q.7. & ſic non tenetur reuelare ex vi monitorij, alij tenent contrarium, Couar.lib.2.in reg.peccatum, p.2.§ 3.num.10. de reg. iur. in 6.& in cap. cum eſſes de teſtam.

Quod qui dono aliquod accepit, vt debitor ſuper debito à creditore,tenetur poſtea reuelare,& reſtituere creditori anteriori,& potiora ius habenti, ſeruatis circumſtantijs iuris, Vide Nauarr.c 17. num. 47. Sil.V.reſtit 6 q.5. D.Ant.p. 2.tit.2.c.7.§.3.

Quod in monitorijs ad inſtantiā
10 parentum tenentur reuelare etiam filij,& vxores, & ſimil. niſi veriſimiliter excludantur, exceptis caſibus licitis, & hoc quando in monitorio includuntur omnes.

Quod vxores in donatione facta
11 eis cauſa mortis à maritis dūmodo non excedat quantitatem, in qua eſt neceſſaria inſinuatio, non tenentur reuelare ex vi monitorij, licet alij ſentiant contrarium, vide Lazarium loc.cit. q. 9. vbi habetur, quod vxor tenens bona ſibi relicta à marito,cōtra formam ſtatuti,tenetur reſtituere & reuelare,etiam ante ſententiam,& hæc eſt verior opinio, Caualc.decif.21.p.3.nu.75. Nauarr.conſ. 8. de teſtam.

Quod qui † occultauit bona in
12 præiudicium exequtionis,ſeù ſequeſtri faciendi tenetur reuelare metu excommun.ſic ēt cooperantes in ſeruis,ſeu alijs qui fecerunt iuſſu aliorum idē dic. Sed vxor conſcia, quod

mari us occultat t bona ſequeſtranda, tenetur reuelare poſt condemnationem, & ra
3tio eſt, quia † vxor in hoc eſt priuilegiata, & non tenetur t. [illegible] contra maritum, l.iu lia, ff. de teſt. Et ſunt vna caro.

ic etiam † non tenetur vxor re-
4 uelare occultando oro compẽſatione iuſta debiti dotalis vel alterius legitimi cõtractus Nauarr.c. 17. nu. 125. ita nõ tenetur vxor reuelare, nec reſtituere, quando occultauit tãtummodo mobilia domus, & neceſſaria ſupellectilia, ſine quibus vitam non poſſet tranſigere, fallit tamen in donatione facta in fraudem creditorum, vel poſt commiſſum delictum.

lota quod † ſi vxor pro ſatisfa-
5ctione ſuæ dotis, vel bonorũ paraphrenalium, & ſimilia, de quorum acceptione non cõſtat, & ea poſſe recuperare comode, dubitat, & aliquid hac occaſione de bonis mariti acceperit, non tenetur reuelare, dummodo non excedat debitum, & caueat, ne exigere poſſet in futurum. Nauar. c. 17. num. 153. & ſeqq. vbi addit peccare maritum mort. & vxorem è contra, qui aliquid notabile, vel aliquid notabile præter dotem male accipit, & tenetur reſtituere, ſi bene, vel male impendit, vide deciſ. Capicij 183. poterit tamen vxor occulte ſoluere debitum ipſius mariti de bonis mariti, etiam contra voluntatem ipſius, Nauar. c. 17. nu. 117. dũmodo efficiat vxor, vt maritus ſentiat ſe à ſolutione illa liberatum.

Nota, quod † licet informati de
16 aliquo facto ex neceſſitate non teneantur reuelare ex vi monit. vt ſunt procuratores, & aduocati, vt dictum eſt, tamen informati ex voluntate vt maritus, vxor, & conſanguinei regulariter tenentur reſtituere maximè quando aliter veritas haberi non poſſit, & ciuiliter agitur, niſi tamen factum omnino occultum, Borgogn. deciſ. 21. p. 3. numer. 76.

Nota etiam † quod filij ſpirituа-
17 les non includuntur in prohibitione teſtificandi contra patres ſpirituales. Felin. in c. cum nuncius de teſtibus.

Nota etiam, antequam diſcedamus

18 mus ab hac materia, quod † quis tenetur vltro ſe offerre in teſtem pro condemnatione delinquentis contra bonum publicum, ita etiam pro liberatione innocentis, Nau. cap. 15.nu.16.& prius eo, D.Tho. 2.2.q 70.ar.1.

Sec ſi aliquis condemnatur pro 19 delicto, quod ego ſcio factũ ab alio non teneor manifeſtari delinquentem per liberatione innocentis, qui tale homicidium non perpetrauit, licet poſſim facere, Sayr.lib 12 c.20.num.23.in ſua cla. Reg. Neque ſi pro crimine, quod Frãciſcus commiſit, ipſe Franciſcus tenetur alterum de illo crimine falſo accuſatum ex iuſtitia liberare, nec damna reſarcire, Nau.l.c.n.17.Sor. lib. 4.de iuſt.& iu.q.6.ar.3.Secus tamen dicas, ſi Franciſcus quã do occidit, credidit veriſimiliter, quòd de illo homicidio, propter aliquas ſuſpitiones alter caſtigaretur, quia ſunt contra illum aliqua inditia, quia teneretur ipſe Franciſcus ad omnia damna, vt probat in addit Corrad.q.128.p.1.

Adde dictis, quod quando veri-20 tas † aliter habere nõ poſſit, & veriſimiliter deſunt alij teſtes tenentur etiam reuelare, & teſtificari perſonæ priuilegiatæ, & quæ ſunt Clerici Religioſi, Epiſcopi ob honorem dignitatis, & ordinis, & alię ob vinculum ſanguinis, vt parentes contra eorum filios, & filij contra parentes, & omnes aſcendentes in recta linea, & vir contra vxorem, & è contra, & conſanguinei in linea transuerſali intra quartum gradum, & alijs ob decentiam, vt ſerui, & libertini contra eorum patrones, Vide in l. nec honorem C.de Epiſcop.s, & cler. Vide in l.parentis de teſt. Vide in l.Iulia ff.de teſt, Vide in c.finali p.14.q.2. Vide cap. ſi teſtes 4.q.3. Vide l. libertinorum C.de teſt.

QVAESITVM CVIII.

SVMMARIVM.

1 *Nemo tenetur ſeipſum procedere.*

2 *Arma non ſunt ſumenda de domo rei.*

3 *Eccleſiæ intentio eſt in monitorijs, vt quis exeat à peccato.*

4 *Principalis an tenetur reuelare*

mota lite de iuribus facientibus per parte aduerſa.
Monitoria qualiter impediri poſſunt.
Reſtituere non ſolum rem ſub tractam ſed ēt expenſas quis tenetur virtute monitorij.
Fur nō tenetur reſtituere lucrū ex negotiatione ſuper re ſubtra ctu facta.
Fur an teneatur reſtituere fru ctus, & melioramenta.
Excommunicatus debet abſolui partis satis facta.
o *Abſolutio excommunicationis iudiciali an poſſit dare per procuratorem.*
1 *Excommunicatus per furto virtute Iubilei an poſſit abſolui ſi non eſt ſoluendo.*

An teneatur quis reuelare, vel reſtituere aliquam rem, quam detinet?

DIc, quod alij dicunt, † quòd non, quia nemo tenetur ſeipſum prodere, vt habetur in c. quidam maligni 5.q.1.& in c. quis aliquando de pœnit. diſt.c.ſiue etiam, quod non ſunt † ſumenda arma de domo rei, vt in l de minore ff.de quæſt.§. tormenta, Imò Felin.affirmat, quod non eſt peccatum etiam ſi eſſet vſurarius tacere veritatem, quando quis cogi non poteſt in foro contentioſo in c.ſi duobus de appell.nu.13.

Alij tenent, quòd debeat reue-
3 lare, vel reſtituere; quia † intētio Eccleſiæ per monitoria eſt, vt quis exeat à peccato, eſt cum medicinalis in 6.de ſent. excommun. & in c. nouit de iudicijs, & horum ſententia præcipuè locum habet, quando contra talem adſunt aliqua inditia, vel diffamatio. Sil. nuptial.lib.3.verſ.monit.nu. 42. Tolet.lib.5.c.27.nu.11.

Sed quando reus eſſet omnino occultus, nō tenetur ſeipsū ꝓdere reuelādo tenetur reſtituere, Nau.c.17.nu.100. nec in tali caſu, quo ipſe curat, reſtituere, ſcientes tenentur reuelare, nam facerent contra legē naturæ, Tol.d.lo nu.10.

Sed quia regulariter monitoria conceduntur pro ſciendis occultis, ſi quibus etiam teneantur rei occulti reuelare vel reſtituere. Hinc ego ad tolendam omnem dubitationē, an Curia Metropolitana Beneuentana addidi in monitorijs, vt etiā principales tenerē-

tur reſtituere, ſic etiam ſcientes dum fui Auditor, aut Viſitator Generalis, aut Vicarius Generalis ſubſtituturus.

4 Sed nota, quòd † principales non tenetur reuelare mota lite de iuribus facientibus ꝓ parte aduerſa Nau. conſ. 3. de cenſibus num. 3. Sed alij tenent contrarium nempe, quod in tali caſu teneretur, ꝓ aduerſio deponere, quæ nouerit, alias incurreret excõmunicationem, Tolet. l. 5. cap. 27. num. 10. maximè ſi dicetur in monitorijs, vt qui ſcit talẽ, vel talem rem, vel tale pactum teneatur reuelare, & deponere teſtimonium veritatis.

Sed quando litigans huiuſmodi putat ſe iuſta cauſa fouere nõ tenetur reuelare imo non tenetur etiam in cauſa dubia, c. ex literis de probat. ſed poteſt expectare exitũ cauſæ, dũmodo quærat peritos ad ſciendã veritatem, ſed vbi ipſe nouit iniuſtè litigare ſtatim debet deſiſtere, & reuelare, & reſtituere, Nau. cap. 25. num. 28 aliter ſi obtineat cauſæ ſententiam amittet animæ ſalutem, cum onere reſtituendi, & cap. Imo, & pecc. mor. aduocatꝰ & alij inſtruentes tales iniuſtè litigantes.

5 Quomodo verò huiuſmodi monitoria impediri poſſunt, (licèt qui ſe opponit pub. eo uim) vt notat Rot. Roman. dec 383. ſemper eſt ſuſpectus foueri malam cauſam, & quomodo facienda ſit reſtitutio, & quomodo cogendi ſint ad faciendam talem reſtitutionẽ, qui excommunicati fuerint, & quomodo abſoluendi, & alia circa hanc materiam videant lectores in tract. de monitorijs Niuizani, Lazarij, & aliorum, hic tantùm adde, quod ſi quis emit rem bona fide, & poſtea, ſcit eſſe furtiuam, poteſt ante quam fulminetur excõmunicatio; reſtituere fieri. & recuperare ſuam pecuniam & reſcindere contractum cum latrone, nec teneri reſtituene rem d omino & hæc eſt bona Epiſcopo, Nau. c. 17. num. 9. & 84, Sil. v. reſtit. 3. q 7. §. 1 & alij multi pro alia opinione ſunt Sot. lib. 4. de iuſt. & iur. q. 7. art. 2. Caiet. in ſumm. v. reſtitutio c. 1. vtraque opinio probabilis eſt, teneas quã mauis.

6 Nota denique, quod † vir-

tute monitorij tenetur quis non ſolùm reſtituere rem furto ſublatam, ſed etiam expenſas factas à domino per recuperatione, dummodo ſint tantæ, quantæ vir prudens feciſſet, niſi veriſimiliter credatur dominos contentos reſtitutione rei principalis.

on tamen tenetur fur reſtituere lucrum ex negotiatione ſua ſuper re aliena factum, & eſt communis opinio, Nau. cap. 17. nu. 5. imò nec vſurarius, qui pecunia vſuraria lucratus eſt licita negotiatione, tenetur reſtituere.

Sed teneretur † reſtituere, fructus, ſi res erat fructuoſa, melioramenta verò facta in re furto ſublata, fur amittit, ſed ſidei bonæ poſſeſſor recuperat, gloſ. in l. emptor ff. de rei vendicatione ſi verò res eſſet deteriorata, teneretur fur, ſic etiam, ſi periſſet, eſſet ſi res eodem modo apud dominū peritura fuiſſet Bald. in l ſub tracto C. de furt. Bart. in l de vi, & viam. ff. de condit. furt. Cęteros caſus videant curioſi in ſupra nominatis ſcriptoribus.

Nota pro fine † huius matrimonio, quòd excommunicatus debet abſolui parte ſatiſfacta, cap. 1. de decim. quod extenditur & in excommunicato donec ſatisfaciat C. de quod vult Deo de Iudici, imò procedit, & in excommunicato ad tempus, quia elapſo tēpore indiges abſolutione Inn. & alij in c. cum bonę de ætat. & qualit. vbi nota quod ſtāte decreti vt q. vēdet libros prohibitos incurrat excommunicatione, & vendidit in incurrit, ſi poſtea recuperauit, indiget abſolutione, quia incurrit, fallit in interdicto, vel ſuſpenſione donec ſatiſfecerit, quia ſatisfacto, eſt abſolutus.

10 Nota ēt quod abſolutio excommunicationis iudiciali poteſt & ſolu dari per procuratorem ſecus pœnitentiales, et in fori interiori, Sayr. lib. 2. de cenſ.

11 Nota & quod excommunicatus per furto virtute Iubilei non poteſt abſolui, ſi non eſt ſoluendo etiamſi offerat cautionē, vel promictat, quia promictere, nō eſt ſoluere vult bulla Pariſ. conſil. 106. volu. 4. num. 2. valebat tamen in articulo mortis.

Sed

Sed ſ iatur, quod talis impotens, quo ad Deum eſt abſolutus durante impotentia, & hoc voluntate, ſed tranſact. niſi ſol uat reincidit, & prius, Sotus 4. d. 22. q 2. art 3. & per parte intellige, & fiſcum, quia res va dit in iudicio, & partem offenſam.

QVAESITVM CIV.

SVMMARIVM.

1 *Suspenſio quid ſit, & quotuples nu. 2.*

3 *Suſpenſio quæ inducit irregularitatem.*

4 *Suſpenſus a pontificalibus non poteſt pontificalia exercere.*

5 *Suſpenſus ab ordine, & ab his quæ exercentur ratione ordinis fit irregularis.*

6 *Pena irregularitatis non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis*

7 *Suſpenſus ab officio, & beneficio an poſſit ſubuentionem habere fructibus beneficij*

8 *Suſpenſus a beneficio qualiter intelligitur.*

9 *Suſpenſus a celebrando non dicitur ſuſpenſus ab intereſſendo choro.*

10 *Suſpenſus a diuinis, vt Epiſcopus, & in ſua Eccleſia & alibi poteſt audire miſſam.*

11 *Suſpenſus a canone an poſſit abſolui ab Epiſcopo.*

Quid ſit ſuſpenſio?

1 Dic quòd † ſuſpenſio eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua perſona Eccleſiaſtica priuantur vſu dignitatis Eccleſiaſtica exequutione ordinum, officiorum, vel iuriſdictionũ, ex aliquo impedimento proueniens ex Eccleſiæ inſtitutione robur habens, & eſt potius pęna, quàm culpa, & communiter propria culpam incurritur, & ſolùm afficit perſonas Eccleſiaſticas, & inſcriptis, ſi in contumacia proceditur, ferri debet, ſecus, ſi in perſonam infligitur, Nau. c. 27. ſui manu nu. 159.

2 Et eſt † multiplex alia, quę à Deo eſt propter pecc. mor. & large dicitur ſuſpenſio alia, quæ a præ'ato infligitur.

3 Sed quæ † inducit irregularitatem eſt quæ à iure, vel ab homine dependet iudicialiter, & non extra iudicialiter hinc ſequitur, quòd qui à Ca-

ratione eſſet ſuſpenſus ſi exerceret actum ordinis efficeretur irregularis, non tamen noua irregularitate, ob actionem illam, ſed ea irregularitate, qua laborat, puta, quia corpore vitiatus, vel quia illegitimus. Abb. in c. ſi celebrat, de ſent. excom. DD. in c. fin. de coab. cler.

Nota hic, quod ſuſpenſus † à Pontificalibus non poteſt Pontificali exercere, ſed ſi cũ illis celebrat non efficitur irregularis, & eſt communi ſententia, quia Pontificalia ſunt accidentalia ordinis, vel officij, & nõ de eſſentia ordinis, nam ſine ipſis quis poſſet ordinare eſt conſecutore Innoc. in c. 1. de ſent. excom. in 6.

Sed ſuſpenſus † ab ordine, & ab his, quæ exercentur ratione ordinis fit irregularis, c. his qui, de ſent. excommun. in 6. & is, cui eod. titul. Imò etiã hoc procedit in eo, qui eſſet ſuſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ & diuinis d. c. 1. de ſent. excõmunic. in 6. §. caueant num. 5. & ibi celebraret, c. 15. cui cit. Secus in eo cui de ſent. excom munic. nam cui eſſet interdictus ingreſſus Eccleſiæ, ſi ingrederetur, vt ibi oraret, etiam ſi extra tempus celebrationis diuinorum officiorum licèt grauiter peccaret, non incurreret irregularitatem, ratio eſt, quia
6 pœna † irregularitatis non incurritur, niſi in caſibus in iure expreſſis d. c. 15. cui Sed qui eſſet ſuſpenſus à Iuriſdictione exercendo, non incurreret irregularitatem niſi exerceret cũ aliquo miniſterio ordine puta, ſi abſolueret excommunicatum cum ſollemnitate.

7 Nota hic, † quòd ſuſpenſus ab officio, & beneficio nõ poteſt ſubuentionem habere fructibus beneficij, etiam quo ad neceſſaria vitæ ſi poſſet ille tollere ſuſpẽſionem, & ab eo dependeret, ſecus ſi non depẽderet ab eo, ſed ab altero, gloſa in clem. vt hi qui, de ætate & qualit. & Archid. in c. prætor. 32. diſt.

8 Nota, † quòd ſuſpenſus a beneficio regulariter intelligitur ſuſpenſus a beneficio etiã ſi ſuſpenſio eſt perpetua, Archid. 82. diſt. ſecus in ſuſpenſione ad tẽpus aut ſimpliciter ſed ſuſpenſus ad tempus ab officio impropriè dicitur ſuſpenſus à diſtributionibus quotidi

anis,cum ille non dentur, niſi intereſſentibus choro, ſed nō erit ſuſpenſus ab alio beneficio.

9 Nota etiam, quod † qui eſt ſuſpenſus à celebrando nō dicetur ſuſpenſus ad intereſſendo choro, Archid. in c. teſtamentum diſtinct.6. Sed intelligi,quis non poterit intereſſe ſollemniter,quia talis eius pręſentia ęquipareretur celebrationi,& fieret irregularis.

10 Nota hic, quod † ſuſpenſus à diuinis, vt Epiſcopus poteſt & in ſua Eccleſia alibi audire miſſam non tamen auctoritatiue,vt perſona priuata etiam, quòd ſuſpenſus ſolo verbo ſuperioris,non eſt ſuſpenſus, ne celebret,niſi in ſcriptis, & ſuſpenſus à ſubdiaconatus, intelligitur a ſuperioribus ordinibus,ſed non è contra; Et ſi in ſentētia ſuſpenſionis dicetur, ſit ſuſpenſus, donec ſatisfaciat,& interim celebret incurritur Irregularitas, ſi iudicialiter fuit proceſſum,ſecus ſi extra iudicialiter niſi eſſet per cauſa de iure innocenti ſuſpenſionem,Franc.in c. 1. de ſent. excommun.in 6.§.caueant,& in §.ſciturus.

11 Rurſum nota, † quod ſuſpēſus a Canone poteſt abſolui ab Epiſcopo,niſi fuiſſet ſuſpēſus ob peccatum reſeruatum Papæ,vel niſi cōditor ſibi abſolutione reſeruaſſet,ſed ſi eſt ab homine ſuſpenſio poteſt fieri ab eodemmet abſolutio, vel ab eius ſuperiore, & ſolo verbo nempe auſero,vel tollo ſiue reuoco,ſiue remoueo ſuſpentionem. à N.

QVAESITVM. CX.

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſio a iure in quibus caſibus incurritur.*

2 *Sodomite etiam occulti ſunt ſuſpenſi,& irregulares.*

3 *Hanc cenſuram ſuſpenſionis, quis propriè imponere poteſt.*

4 *Ius ſemper permanet.*

In quibus caſibus incurritur ſuſpenſione a iure?

Die, quòd incurritur in multis caſibus nempe in con-
1 cubinatu notorio clerici, ſed poteſt tolli per pœnitentiam, gloſ.in c.ſi qui ſunt diſtint. 81 & ſi Sacerdos, ſeu Clericus cōcubinarius ante pęnitentiam

exerceret actum ordinis, fieret irregularis. Nauar. c. 25. nu. 284. & prius gloſ. in cap. peruenit diſt. 50. & eſt comm. opin. ſecundum Bermondum pag. 270. de concubinarijs intellige quando publicus concubinarius exercet ordinem, quo tempore eſt immerſus in concubinatu.

Sed hæc ſententia eſt nimis rigida, & ideo dicerem verum eſſe hoc de ſuſpenſione directè inducta a iure proprio delictū in eius pœnam, non autem de ea ſuſpenſione, quæ inducta eſt ratione honeſtatis.

Sunt etiam † ſuſpenſi ſodomitæ etiam occulti, imò, & irregulares Lamber. in tractat. de iurepatronat. p. 1. lib. 2. q. 9. art. 18. Sed contraria eſt verior. Nauar. c. 27. num. 249. Nota etiam, quòd aliqua ſuſpenſio dicetur comminatoria & comminatoria eſt quādo ius, ſiue Iudex comminatur ſuſpenſionem contra talem, vel talem, diffinitiua eſt quando Ius, ſiue Iudex apponit pęnam ſuſpenſionis contra talē, qui comiſit hoc, vel illud: reſeruata eſt quando Summus Pōtifex, vel inferior, vel ius reſeruat ſibi abſolutionem a ſuſpenſione, & non reſeruata eſt quādo neque a iure, neque ab homine reſeruatur eius abſolutio, & tunc quilibet confeſſor approbatus, poterit abſoluere Nau. c. 7. nu. 157.

3 Hanc † pęnam, ſeu cenſuram poteſt propriè imponere Iudex Eccleſiaſticus, & omnis, qui habet claues Eccleſiæ, & iuriſdictionem exteriorem, vt qui poteſt excommunicare, & poteſt opponi ſuſpenſio per peccatum inobedientiæ, ſeu contumaciæ in re graui, licet ſi imponatur ꝑ leui, & etiam veniali teneat. Caiet. V. ſuſpenſio, Nauar. loco cit. & debet procedere Canonica monitio, & in ſcriptis c. 1. de ſentent. excommun. in 6. & in caſu inobedientiæ, debet imponi, per verba denotātia ſuſpenſionem, & hoc in ſuſpenſione ab homine, nam a

4 iure † non requiritur præmonitio, quia ius ſemper monet, & debet imponi; pro bono Eccleſiæ, & propriè loquendo non poteſt ſuſpendi; niſi perſona Eccleſiaſtica habens ordines minores, vel maiores, & beneficium, & a tri-

bus poteſt ſuſpēdi, ſcilicet ab ordine .i. officio ſolùm, & a beneficio ſolùm, & ab vtroq; ſcilicet ab officio, & beneficio, Nauar.c.27.nu. 164 Hinc ſequitur merè laicum nō poſſe ſuſpendi hac ſuſpenſion.

QVAESITVM CXI.

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſus ab officio, vel ab ordine: quid prohibetur facere.*
2 *Cantare non ſollemniter, quid ſit in propoſito noſtro,*
3 *Suſpenſus ab officio an incurrat irregularitatem ſi pſallat in choro cum alijs.*
4 *Se ſunt annexa ordinibus.*
5 *Suſpenſus ab officio temporali, et ſacerdos non incurrit irregularitatem ſi exercet illud.*
6 *Epiſcopus ſi eſt ſuſpenſus a collatione ordinum, & confert incurrit irregularitatem.*

Quid prohibetur facere ſuſpenſus ab officio;ſeu ab ordine.

1 DIc.quòd non poteſt exercere vllum actum illius ordinis, a quo eſt ſuſpenſus, vel vllum actum ordinum, ſi eſt ſuſpenſus ab ordinibus, quod idem eſt, quando eſt ſuſpenſus ab officio, & exercens incurrit irregularitatem; Itaq;non poteſt, ſi eſſet ſacerdos, baptizari ſollemniter,nō poteſt ordinare in choro,quādo id ſpecialiter pertinet ad actum ſacerdotij,ſi Diaconus, non poteſt ſollemniter canere Euangelium, & ita dicas de actu aliorum ordinum ſollemniter,quia, ſi ſacerdos ſuſpenſus baptizaret in caſu neceſſitatis,& non ſollemniter, vel Diaconus caneret Euangeliū non ſollemniter,& ſic de alijs non incurrit irregularitatem, nec peccatum, quia nō ex officio; ſed ex neceſſitate.

2 Et cantare † non ſollemniter,in hoc propoſito, eſt ſine veſtitus pertinentibus ad illū ordinem,& defectu aliorum, vt in minoribus dicere ſollemniter eſſet dicere cum cotta in habitu decenti,& in Epiſtola,& Euangelio cantare cum ſtola,& manipulo, & veſtibus illorum ordinum.

3 Hic nota, † quòd non incurreret irregularitatem, ſi ſu-

penſus ab officium pſallat in horo cum alijs, aut canat reponſoria officij defunctorũ .itanias, & ſimilia, quia hæc on ſunt ſpecialiter annexa ırdini, Nau. c. 27. nu. 273. imò ıæc etiam, & laici facere poſunt.

Quæ autem ſunt annexa ordinibus ſuis, ſi memineris verorum Epiſcopi in collatione ordinum, & ideo videre poteis in libro Pontificalium, nec ſt tenendum cum additione gloſ. in c. 1. de ſent. excommu nc. in 6. quod ſi ſuſpenſus ab officio pſallat in choro cum alijs, & faceret alia, vt ſupra incurrat irregularitatem. Hinc ſequitur nõ incurrere irregularitatem etiam ſacerdotem, ſi ſuſpenſus ab officio tẽporali exerceret illud, licèt tãtumõ peccaret, ſicut ſuſpẽſus a perceptione ſacramentorũ, ſi percipiat, non incurrat irregularitatem, licèt peccet mor. quia non exercet actum ordinis; Idem dic de ſuſpenſis, a quocunq; magiſtratu temporali, ſi exercent, etiam ſi eſſent clerici, & eo minus laici, qui non comprænenduntur ſub hac ſuſpenſione eccleſiaſtica ſed eſt quadam prohibitio temporalis.

6 Sed ſi Epiſcopus eſſet ſuſpẽſus a collatione ordinum, & cõferret, incurreret, quia hoc eſt eius dignitatis. Similiter ſi ſacerdos ſuſpenſus a collatione ſacramentum illa ſollemniter conferret, quia incurreret irregularitatem, ſecus ſi priuato in caſu neceſſitatis, quia in eo habet ſe vt laicus.

QVAESITVM CXII.

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſio à beneficio, quid ſit, & quid ſuſpenſio ab officio nu. 2.*

3 *Suſpenſus à beneficio tantum non poteſt exigere fructus, ſed exercere ordines.*

4 *Suspenſus a diuinis officijs, an poſſit officiare in choro.*

5 *Suſpenſus ab aliquo ordine inferiori non cenſetur ſuſpenſus à ſuperioribus.*

6 *Stante ſtatuto Epiſcopi, quod abſoluẽs à caſibus reſeruatis eo ipſo ſit suspenſus ſi quis poſt trãſgreſs. & ſi ſpẽſ. audit iterum confeſſionem eſt irregularis.*

7 *Suſpenſus ab officio predicandi*

ſi violat ſuspenſionem, an effi ciatur irregularis.
8 *Quod ſpectat ad diaconum prædicare verbum Dei quali ter intelligitur.*
9 *Suſcipiens aliquem ordinem, contra canonicas ſanctiones, vbi eſt impoſita ſuſpenſio ipſo facto à quo ordine eſt ſuſpenſus.*
10 *Suspensus an & in quibus ſit euitandus.*
11 *Suspenſio quando incurritur ipſo facto.*
12 *Suſpenſio non imponitur, vt cenſura Eccleſiaſtica, ſed vt prohibitio quædam.*

Quid eſt ſuſpenſio a beneficio?

1 DIc quòd † eſt prohibitio percipiendi fructus beneficij ob delictum a iure, vel ab homine in perpetuum, vel ad tempus, & ſuſpenſio ab 2 officio † eſt prohibitio exercendi actum ordinum, & ſuſpenſus ab vtroque non poteſt nec fructus percipere, nec ordines exercere, alias incurrit irregularitatem, quo ad exercitium ordinum, & quo ad inobedientiam in vtroque peccat mortaliter. Imò ſi eſſet Epiſcopus priuaretur iuriſdictione ſpirituali;& facultate conferendi.

3 Sed ſi quis eſſet † ſuſpenſus a beneficio tantùm, tunc non poſſet exigere fructus ſed poſſet exequere ordines, & vti iuriſdictione, quæ forſam ei alia via competere, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus. Vnde poſſet officiare, ſententias ferre, eligere, & ſimilia; Et ſuſpenſus ab vtroq; licèt non poſſet exigere fructus beneficij, ſi tamen eſſet in neceſſitate, poſſet ex permiſſione ſuperioris aliquam partem, pro victu ſibi exigere, niſi haberet aliunde, vnde viuere poſſet. Et cùm quis eſſet ſuſpẽſus a beneficio, vel officio, tũc rõe incertitudinis ab vllo eſſet ſuſpẽſus ſimpliciter, tũc intelligeret ſuſpenſus ab vtroque. Cum verò ſuspenſio eſſet ab officio ſine vlla alia additione aliqui dicunt ſuſpenſionem includere vtrunq; ſcilicet ab officio, & beneficio. Sed dic reſolute, quòd quando ſuſpenſionis cauſa eſſet leuis, tunc in non intelligeretur, niſi ab officio tantùm, quando verò,

effet

eſſet ob graue peccatũ,&diu turna,tũc pôt intelligi etiã à beneficio qa diuturna ſuſpẽſio in beneficiato hẽ vim,etiã priuationis,quò ad benefi.iũ

4 Hic nota † ſuſpenſum à diuinis officijs non poſſe officiare in choro, nec ordinare nec intereſſe diuinis, nec audire,niſi intereſſet, vt laic' aliàs incurreret irregularitatem, c. cùm medicinalis de ſent.excom.in 6. Et ſuſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ non poteſt in ea celebrare,nec vti officio ſuo,nec audire diuina in ea,alias peccaret mort. ſed non incurrit irregularitatem, Sil.V.ſuſpenſio.§.2.neque hic ſuſpenſus poterit celebrare in oratorijs priuatis, quæ ſunt membra Eccleſiæ,poſſet tamen, & in oratorijs, & in Eccleſijs orare, non tamen tempore diuinorum officiorum. Sed ſi ex diſpenſatione Apoſtolica (quod Epiſcopus diſpenſare non poteſt) celebraretur in priuato domo, poſſet in ea ſuſpenſus celebrare,& vti iuriſdictione fori Poenitentialis in ea, & alia exercere, quia extra Eccleſiã gloſ. in c. ijs, cui de ſentent. excommunic.in 6.

5 Nota etiam † ſuſpensum ab aliquo ordine inferiori non cenſeri ſuſpenſum à ſuperioribus,ſi eos etiam ſuſcepit, sed suspenſum à maioribus ſimpliciter, erit etiam ſuspenſus à minoribus sed suspensus ab aliquo ordine particulari tantum, vt à celebratione miſſarum,non censetur suspensus,vt non poſſit cantare Epiſtolam, vel Euangelium Nauar.c.15.nu. 141.Ita suspensus ab audiendis confeſſionibus,poterit celebrare miſſas, & cetera ſacramenta, ſi habet facultatem, quia tantum à parte ordinis eſſe suspensus,sed ſi violaret suspenſionem,audiendo cõfeſſiones, efficeretur irregularis,& ſic nõ poſſet amplius exercere actũ iuriſdictionis interioris,nec celebrare miſsã.

6 Et hic nota quòd † ſtante ſtatuto Epiſcopi vt abſoluens à caſibus reſeruatis, eo ipſo, ſit ſuſpenſus,ſi poſt tranſgreſſionem, & ſuſpenſionem incurſam,iterum audierit cõfeſſiones efficitur irregularis ſi eſſe Parochus, quia ex officio videt exercere, ſecus, ſi

eſt ſimplex confeſſarius Palud.4.ſent.diſt.12 q.5. artic. 7. Et in caſu neceſſitatis, à neutro incurritur irregularitas,ſic ſuſpenſus † ab officio
7 predicandi, ſi violat ſuſpenſionem, non efficitur irregularis,quia prædicatio non eſt actus ordinis, Caiet.V.prædicatorum peccata.Peccat mortalit. violans, & poteſt puniri in foro exteriori. vide Nauar. conſ.2.de temp.ord. nec obſtat tex.in c. perlectis 25. diſt. vbi habetur, quòd
8 ſpectat ad diaconum prædicare verbum Dei,nam intelligitur ibi,quòd ſpectat ad Diaconum prædicare, & cantare Euangelium, licet etiam Nauar.in c.25.nu.141.& c.27. nu.100 tenuerit, quòd prædicare eſſet actus ordinis, vi de Caiet.vt ſupra.

9 Nota etiam,quòd † ſuſcipiens aliquem ordinem contra Canonicas ſanctiones,vbi ſit impoſita ſuſpenſio,ipſo facto incurrenda, eſt ſuſpenſus tantùm ab illo ordine; quem in prohibitione ſuſcipit, vt eſt contra ordinatos ante ętatem requiſitam per extrauag. Pij II.Cum ex ſacrorum, ſi tamen quis ante ætatem ſuſciperet ordinem præsbiteratus; & propterea eſſet ſuſpẽſus ab exercitio illius ordinis, ita vt ſi celebraret, efficeretur irregularis,ſed debet expectare ætatem legitimam, poſſet tamen canere Euangelium,vel Epiſtolam iux gloſ.dicti extrauag.quia non pertinent præcipuè ad Sacerdotem, ſed ad alios ordines inferiores, vt etiam in Clemen.generalem de ætatem,& qualitat.

10 Nota etiam, ſuſpenſum † non eſſe euitandum, eſt euitatur excommunicatus, in omnibus, ſed quando ſcitur, debet euitari in eo,in quo eſt ſuſpenſus puta ſi quis eſt ſuſpenſus à celebratione miſſarum, non debet quis audire eius miſsã, Nauar.c.27.nu.163.

11 Et habe regulam generalem,quãdo incurritur ipſo iure ſuſpenſio, nempè incurri, quando Sacerdos benedicit ſecundas nuptias, eſt ſuſpenſus à celebratione miſſarũ c.1.de ſecũdis nupt. Sed hæc ſuſpenſio,ſecundum veram intelligentiam,textus allegati, poteſt abſolui ab Epiſcopo incurritur etiam, quando Parochus

chus benedicit ſponſos alienę Parochiæ, Concil. Trid. ſeſſ. 24 Incurritur etiam in ſuſceptione ſacrorum ordinum ante legitimam ætatem dicta extrauag. Cum hæc ſacrorum, & in hoc caſu requiritur, vt ſcienter quis ſuſcipiat, nam ſi bona fide fuerit ordinatus, non incurreret ſuſpenſionem, nec exercendo irregularitatem, nec indiget abſolutione, quia non peccauit, nam tenebatur credere relationi parentum, vel aliorum teſtium: Tamen adueniente ſcientia, debet abſtinere ab exercitio, & expectare ætatem, Nauar. conſ. 50. de temp. ord. alias pecc. mor. & incurreret. Incurritur etiam ſuſpenſio, quando quis audet ſuſcipere ordinis ſine literis dimiſſorijs veris ſui proprij Epiſcopi dicta extrauag. Pij II. & ex conſtitut. Pij V. Incurritur etiam ab eo, qui ſine titulo, vel ficto, non vero, nec ſufficienti iuxta ſtatutum, vel vſum Eccleſiæ matricis ſuſcipit ordines ſacros, qui titulus in clerico ſæculari debet eſſe, vel beneficij ſufficientis, vel etiam patrimonij, vt loco ſuo dictum eſt, & in regulari debet eſſe paupertatis, Incurritur, etiã ab eo, qui ſine temporum interſtitijs ſuſcipit ordines.

12 Hic etiam aduertendum † eſt quando ſuſpenſio imponitur non, vt cenſura Eccleſiaſtica, ſed vt prohibitio quædam, vt quando quis prohiberetur, & ſuſpenderetur à celebratione miſſarum, tunc ſi contrafecerit, licet peccet mort. non tamen incurrit irregularitatem, quia ſuſpenſio ibi, & prohibitio illa non fuit, vt cenſura Eccleſiaſtica; ſed in propriæ dicta eſt ſuſpenſio. Imol, in c. ſi celebret de cler. excom. miniſt. & ibi Abb. Couar. in c. alma ma. 2. p. §. 1. nu. 2. Nauar. de ſent. excom. conſ. 65.

QVAESITVM CXII.

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſio vt tollatur an requiritur abſolutio vel alio modo tollitur.*

2 *Epiſcopus hodie poteſt diſpenſare in omnibus ſuſpenſionibus ex occulto delicto prouenientibus.*

3 *Irregularitas quando incurritur proprie & quando inpropriè in ſuſpenſione.*

An

An requiratur abſolutio; vel alio modo tolli poſſit ſuſpenſio.

1 Dic quod quando ſuſpenſio fuit impoſita ad tempus conditionatum, puta ſis ſuſpenſus, donec feceris hæc, vel quouſque adimpleueris, tunc adimpleta conditione, ſuſpenſio tollitur, abſque alia abſolutione, Ita etiam ſi fuit impoſita ad certum tempus, vt ad duos menſes, tunc tranſacto tempore tollitur, & hoc procedit ſiue à iure ſit ſiue ab homine, gloſ. in capitulo ſacro de ſentent. excommunic.

Cum vero ſuſpenſio opponitur in pœnam ſine vlla conditione, aut tempore requiritur abſolutio, quę eſt petenda, vel ab eo qui eam tulit, vel a ſucceſſore, vel a ſuperiore. Et ſi eſt a iure, ab eo, cui in iure eſt reſeruata, & ſi nulli eſt reſeruata poteſt Epiſcopus dare gloſ. in Clementin. multorum de hæret. licet contrarium ſentiat Nau. quod non poſſit dare Epiſcopus, ſi ſuſpenſio eſt in pœnam delicti, ſecus ſi eſſet ob contumaciam. Hodie tamen ex Concil. Trident.

2 Poteſt Epiſcopus † diſpenſare in omnibus ſuſpenſionibus ex occulto delicto prouenientibus in foro conſcientiæ, dummodo non fuerit deducta ad forum exteriori.

3 Itaque habe mente irregularitatem incurri in ſuſpenſione propriæ dictæ, quæ eſt ob ordinibus, & illis annexis, & à beneficio, vt cenſura Eccleſiaſtica in alijs verò ſuſpenſionibus impropriè dictis, quæ potius vocantur prohibitiones vt a prædicatione, exercitio officij, & ſimil nulla incurritur irregularitas, ſed pecc. mort. ob inobedientiam, vel alia peculiaris pœna, quæ fuiſſet impoſita.

Sint pro completo, laus tibi Chriſte labore.

FINIS.

Submicto omnia correctioni ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, & proteſtor, vt in principio.

Ego Antonius Ragucius
manu propria.

Digitized by Google

INDEX LOCVPLETISSIMVS omnium rerum,& verborum notabilium, quæ in hoc opere continentur,

PER V. I. D. IOANNEM FABRITIVM PANAGIVM Ciuem Beneuentanum ordine alphabetico ad maiorem commoditatem exactiſſimè digeſtus.

A

Angeli an ſint eiuſdem incorporeitatis,qua Deus. fol. 6
Adorat onis ſpecies quotuplex. 6
Anulum gerens cum vngua magnæ beſtiæ ad impediendas aliquas infirmitates non peccat;ſecus ſi in eo gerat figuras ſub conſtellatione factas. 19
Aſſumptio nominis Dei in vanum quot modis intelligitur. 19
Adultera quando teneatur ſe ipſam prodere. 64
Adultera habens filios legitimos. & illegitimos, quando teneatur reuelare, ne filij legitimi priuentur hæred. 98
Adultera nõ tenetur reuelare filios legitimos vel illegitimos vbi eripit periculum vitæ,vel honoris. 98
Adultera tenetur reuelare filios illegitimos vbi hæreditas eſſet magnæ importantiæ vt Regnum,Ducatus,& ſimil. 98
Adulter tenetur omni meliori modo reſarcire damnũ filiorũ intereſſatorũ. 98
Abortũ procurare nullo caſu licet. 100
Absẽs cauſa ſtudij dicitur præſens. 121
Archidiaconus Beneuentanus,qui nunc eſt D.Marius Vipera compater obſeruandiſſimus mei Io. Fabritij Panagij vir ex omni parte probatiſsimus, habet iuriſdictionem in terris Caſtri Pagani Patriæ meæ,Cercelli, & Collis & aliorum feudorum, licet de iure Archidiaconus non habeat Iuriſdictionem. 134
Animalia infirma licet ducere circa templa ſanctorum vt fit Neap. in templo S.Antonij, dummodo non credatur eſſe tot vicibus circundanda circa templa vel per vnam portam introire,& per aliam exire, quia eſſet ſuperſtitio, & licet cum animalibus offerre dona. 157
Ars notoria in quo ſit. 158
Ars notoria habet tacitam inuocationẽ Demonum. 158
Aſtrologia naturalis an ſit vera, & quid in iudiciaria. 171
Aſtrologiæ naturalis peritia Medici Oratij Albini Beneuentani commendatur. 171
Aſtrologia iudiciaria eſt prohibita. 172
Abbas benedictus quam poteſtatem habet. 211
Abſolutus ob impedimentum debet impedimento ceſſante adire ſedẽ Apoſ. alias reincidit in priores cẽſuras. 217
Aſſeſſor laicus poteſt eſſe iudici ſpirituali. 228
Appellari non poteſt à Vicario Epiſcop. ad Epiſcopum, ſed bene à Vicario foraneo. 231
Archiepiſc.an poſsit cogere Epiſcop.ad conuocandam ſynodum ſingulis annis. 231
Archiepiſcopus non ſupplet vices epiſcopi ſede vacante ſed ſpectat ad Capitulum. 231
Archiepiſ. debet petere pallium a Papa infra tres menſes à die conſecrationis, & ante receptionem non debet dici Archiep. 231
Archiepiſ. non habet iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum niſi per

ppellationem, olim in viſitatione, & notorietate delicti. 231
chiepiſcopus eſt Iudex ſuffraganeorũ n ciuilibus tantum. 231
chiepiſcopus non poteſt vnire cathedrales. 232
chiepiſcopus ſi extra prouinciam celebraret, vel Epiſcopus conſecraret non vtitur pallio, & alia. 232
ſens poteſt præſentari, & admitti ſi eſt notus ſuperiori coram quo fit præſentatio. 233
ſolutio à iuramento poteſt fieri vſque ad mediam noctem diei, in qua quis promiſit ſoluere, & non erit periurus. 245
chiepiſcopus vnde dictus. 273
chiepiſcopus non poteſt vti pallio extra Eccleſiam. 274
chiepiſcopus eſt ordinarius ſuæ prouinciæ 274
chiepiſcopus poteſt deferri facere crucem ante ſe per totam prouinciã, & populum benedicere. 274
chiepiſc. punit ſuffraganeos impediẽtes quæſtores ipſius. 274
chiepiſc. poteſt punire ſuos ſuffraganeos de paruis criminibus. 274
chiepiſc. poteſt ſubijcere clericum ſuum inuitum alteri ordinario. 275
chiepiſcopus in cauſis appellationum habet iuriſdictionem quo ad appellantes tantum. 275
chiepiſcopus viſitat diœceſim ſuffraganei ſu. cauſa prius cognita, & probata. 275
chiepiſc. in cauſis appellationum ſuffraganeorum debet obſeruare regulas datas a Congregatione. 275
ſuocatũ mihi inimicũ poſſum prohibere ne patrocinetur in cauſa mea 284
bortum mulieris procurans quomodo peccet. 297
bortum vt faciant mulieres, vel ſumentes medicinam ne concipiant, quomodo peccent. 297
bortui dans cauſam in percutiendi mulierem prægnantem peccat peccato homicidij. 297
Auguſtini dictum, & aliorum Sanctorum circa mulieres colorantes vultũ. 308
Arma non ſunt ſumenda de domo rei, & proinde principalis nõ tenetur ſ foro exteriori reuelare aduerſario ſuas rationes, fallit contra Fiſcum. 445
Abſolutus in articulo mortis à caſibus Epiſcopalibus vel cenſuris Bullæ Cœnæ Domini, vel alijs ad quid poſt conualeſcentiam teneatur. 366
Abſolutionem excommunicationis minoris extra caſum neceſſitatis non poteſt dare quilibet Sacerdos. 366
Abſolutionem excommunicationis minoris, ſi ſibi reſeruauit Epiſcopus quod facere poteſt non tamen debet, in caſu extra neceſſitatem à quo ſit abſoluendus excommunicatus. 366
Abſoluere non poteſt Epiſcopus excommunicatum exiſtentem in aliena Diœceſi licet ſit ſuus ſubditus. 367
Abſolutio excõmunicationis Papalis nõ reſeruatæ poteſt dari ab Epiſcopo in cuius territorio deliquit excommunicatus. 367
Abſolutio ad cautelam quo caſu dari poſſit. 368
Abſoluendo ab excommunicatione dandum eſt iuramentum de parendo mãdatis Eccleſiæ. 369
Abſolutionibus pluribus indiget innodatus pluribus excõmunicationibus 369
Abſolutio facta ex falſa cauſa non valet. 370
Abſoluens ab excommunicatione quam formam ſeruabit. 370
Abſolutio a canon. ſi quis ſuadente à quo petenda. 384
Abſolutio ab excommunicatione canon. ſi quis ſuadente poteſt dari a quocunque Sacerdote in artic. mortis 354 Et alios caſus non reſeruatus Papæ vſque ad num. 16.
Abſolutio excommunicationis iudicialis ſolet dari per Procuratorem, ſecus pœnitentialis. 454

B

Beata Virgo alijq; Sancti licet in gloria tanto interuallo à nobis diſtent, tamen

tamen cognoſcũt petitiones noſtras in Deo in quo vident omnia. 7
Blaſphemia in Deo quando dicatur. 8
Blaſphemia eſt dicere Deum hæc mortalia non curare, aut mundum non gubernare,& alia, vt in tex. 8
Idem ſi quis vocet eum iniuſtum aut partialem. 8
Blaſphemantem corrigere etiam ſine ſpe emendationis quis tenetur. 9
Blaſphemia contra Deum an ſit diuerſæ ſpeciei a blaſphemijs Sanctorum. 10
Blaſphemia in Spiritum ſanctũ a peccato contra Spiritum ſanctum differt, & quod ſit peccatum contra Spiritum ſanctum. 10
Blaſphemia in Spiritum ſanctum quare ſit irremiſſibilis,& quæ ſit. 11
Beneficium in genere quid ſit. 134
Beneficium quotuplex ſit. 134
Beneficij Eccleſiaſtici quinq; ſpecies. 134
Beneficium Curatum quod ſit. 134
Beneficium ſimplex quid ſit. 134
Beneficium Eccleſiaſticum Regulare poteſt eſſe cum cura animarum cum iuriſdictione, vel ſine. 134
Beneficium conferre in toto orbe eſt Papæ officium,& in Diœceſi eſt Epiſcopi. 135
Benefacere benefacienti eſt opus virtutis. 136
Beneficia regulariter ſunt conferenda ciuibus. 136
Beneficij reſignatio ad fauorem alicuius fit in manibus Papæ quando non fit in manibus Epiſcopi. 139
Breuia geſtare ſine ſuperſtitione quę ſint neceſſaria. 160
Bombardarum ictus iuuat ad diſſipandum aerem quo futura tempeſtas continetur. 165
Baptiſmus eſt Ianua Sacramentorũ. 213
Beneficia iuris patronatus Eccleſiaſtica vacantia in menſibus reſeruatis quomodo per concurſum expediuntur, & conferuntur. 237
Beneficiorum collationes in menſibus Epiſcopi debent fieri de die,& non de nocte alias redduntur ſuſpectæ. 245
Beneficia plura obtinentes qualiter ſint ſecuri. 280
Beneficia curata, ſiue ſimplicia, an liceat appetere 302
Beneficium Curatum, ſiuè Epiſcopatum quando ſit peccatum appetere. 302
Bona fides excuſat a pœna & è peccato, & dolo,& non à reſtitutione. 448

C

CRucis lignum quo cultu ſit adorandum. f. 7
Chriſti Imago adoranda cultu latriæ. 8
Chyromantia Aſtrologica diuinandi per lineamenta manuum eſt pecc. mort. & prohibita ab Eccleſia: & prædicens futura per lineamenta vultus pecc. mort. ſed prædicens complexionem, aut inclinationem naturalem nõ peccat: ſed quærens ſcire furem ſub tactę rei per anulum appenſum in vaſe pleno aquæ pecc. mort. Item ſi alio ſimili modo quęrit ſcire futura, q. 14. n. 1. &c.
Commendare ſe ſine pecc in duobus caſibus quis poteſt. 51
Curioſitas in quo conſiſtat. 54
Comedias ſpectare an liceat. 55
Comedias ſpectare quando liceat perſonis Eccleſiaſticis. 55
Comœdi an peccent repreſentando comœdias. 55
Conſuetudo laudabilis quę ſit,& licitum faciat. 113
Conſuetudo vt obſeruetur debet eſſe in viridi obſeruantia. 114
Conſuetudo a laicis introducta fauore clericorum valet. 114
Conſuetudo aliquid paruum dandi laicis a clericis valet,vt d ſpenſatio candelarum in die Purificationis B.V. 114
Conſuetudo antiquitus introducta dandi aliquid à clerico clericis an ſeruanda. 114
Conſuetudo vt nouus Canonicus aliquid ſoluat pro confectione calicis,& ſimilia valet. 115
Compoſitio an ſit licita in beneficialibus, & an tranſactio cum interuentu amicorum. 115
Canonicus alicuius Eccleſiæ non poteſt

ſoluere paſſiu beneficij annexi maſ ſe communi Canonicorum, vt habeat tur tunquam præſens ad lucrandas diſtributiones quotidianas. 131
Canonici non dicuntur habere dignitatem, ſeu perſonatum, ſed beneficium ſimplex. 134
Collatores conferentes beneficium exteris, & non Ciuibus cenſentur facere inſpirati a Deo. 137
Confidentia quid ſit. 144
Confidētia quot modis cōmittatur 144
Confidentia ſimoniaca quæ ſit. 145
Confidentiæ pœnæ quæ ſint. 145
Circum ferre Sanctorum Imagines ad excitandam, vel remouēdam pluuiam licet. 150
Campanæ ſunt benedictæ, quarum ſonitus iuuat ad ſedandas tempeſtates, & ratio. 165
Cauſæ quæ poſſunt excuſare laborantes in die feſto quæ ſint. 200
Conſuetudo excuſans a laborando die feſto quæ ſit. 203
Cauſæ impedimenti ad non adeundam Sedem Apoſtolicam quæ ſint. 217
Confeſſor quem ſibi Epiſcopus elegerit poteſt eū abſoluere ab omni eo quod poteſt ipſe Epiſcopus. 218
Caſus reſeruati expirāt morte Epiſcopi, ſed non illi quos de iure, vel conſuetudine ſibi reſeruauit. 218
Capitula collegiatarum Eccleſiarum quam Epiſcopalem Iuriſdictionem habentia ad Sinodum conuocari debeat. 217
Clerici non poſſunt conſentire in non ſuum Iudicem ſine proprij Prælati licentia. 227
Cauſa ſpiritualis non poteſt laico committi nec in eum compromitti, ſed bene cauſa pecuniaria. 228
Collatio Epiſcopi ſi per ſex menſes non contulerit, deuoluitur primo ad Capitulum deinde ad Archiepiſcopum. 231
Concurſus non fit quando cura animarum ſpectat ad Collegium, vel eſt annexa alicui præbendæ. 233
Concurſus non requiritur ſi vacat Parochialis ex permutatione, vel reſignatione ad fauorem. 238
Concurſus quandoque ommittitur ex cauſa. 238
Concurſo peracto quis præferatur. 238
Clericus ſi per fraudem, vel dolum, vel poſt quam fuerit infamatus, vel denunciatus de delicto ſuſceperit ordinem, vel habitum, non per hoc eximitur à Iuriſdictione Iudicis laici. 243
Clericus reaſſumēs habitum poſt delictū commiſſum à quo debet puniri. 243
Clericus coniugatus non poteſt fieri Vicarius in ſpiritualibus. 243
Clericus coniugatus non poteſt eſſe Iudex delegatus in cauſa ſpirituali, ſed bene in temporali. 243
Coadiutor Epiſcopi quam poteſtatem habeat. 256
Confeſſor electus ab Epiſcopo poteſt abſoluere, & diſpenſare, prout poterat Epiſcopus. 259
Caſus reſeruati ab Epiſcopo expirant morte ipſius nō tamen illi qui de iure, vel cōſuetudine ſunt illi reſeruati. 259
Condēnatus ad pœnā veneni, vel vt fame moriatur, an teneatur obedire. 300
Conſuetudo rationabilis ligat in conſcientia. 304
Carnes humanas an liceat comedere in extrema fame, & Sanctorum dicta circa hoc. 312
Cenſuræ Eccleſiaſticæ quot ſunt. 313
Claues Regni cœlorum quare non dicitur clauis, ſed in plurali. 317
Claues habentes in foro interiori non vtuntur in foro exteriori. 317
Contumax præſumptus nō eſt in peccato licet in contumacia. 337
Cōtumax præſumptus quis dicatur. 337
Coactus conuerſari cum excommunicato metu cadente inconſtantem virum excuſatur. 360
Conſtitutus in articulo mortis quis dicatur ad effectum abſoluendi. 366
Cler cum offendens videtur etiam Epiſcopum offendere. 367
Compenſatio in materia reuelationis faciendæ,

ciendæ, vt ſit iuſta quæ concurrere habeant. 436
Confeſſor quæ audit in confeſſione non ſcit vt homo, ſed vt miniſter Dei. 444
Confeſſor quando poſſet reuelare confeſſionem. 444
Cõfeſſor ſciẽs ex cõfeſſione matrimoniũ nullum, non tenetur reuelare. 444

D

Dominus qualiter, & quando ex eius præcepto ſit diligendus ab hominibus, & pluribus Doctor. opinionib, quæ magis arrideat Authori. 3. & 4
Deus quid ſit. 5
Deus & Angeli quare pingantur in corpore cum ſint incorporei. 5
Duliæ cultus, & honor cui debetur. 5
Deus quibus actibus, & qualiter ſit adorandus, & qualiter ſancti. 6
Deus eſt quicquid in Deo eſt. 19
Detractio eſt peccatum grauiſsimum. 47
Detrahens alicui in eo in quo ſe iactat an peccet. 47
Detrahens alicui, licet ei non credatur tamen pecc. mort. ſed non tenetur ad reſtituendum. 47
Dignitas quid ſit. 134
Dœmones interrogare in corpore obſeſſo an ſit pecc. 166
Diuinatio quid ſit, & an ſit prohibita. 171
Dœmon quot modis poteſt ſcire futura occulta. 171
Diuinationis quot ſunt ſpecies. 171
Dies dominicus quare fuit inſtitutus. 190
Diebus feſtiuis homo debet ſe abſtinere, & abſtrahere a terrenis & vacare ſpiritualibus. 190
Diem dominicum de obſeruando præceptum partim eſt moniale, partim morale. 190
Dierum ſanctificandorum determinatio eſt de iure poſitiuo. 191
Dies feſtos non ſolum de præcepto, ſed de cõſuetudine loci in quo reperimur tenemur obſeruare. 191
Diei feſti ſanctificatio à qua hora incipiat. 191
Dies ſemifeſti obſeruandi ſunt, iuxta cõſuetudinem. 191
Diebus feſtis quæ prohibeantur fieri. 192
Diebus feſtis opera prohibita quotuplicia ſint. 192
Domini facientes laborare ſeruos in diebus feſtis an peccent, & an & quando teneantur in his caſibus Dominis obedire. 196
Die feſto facere laborare iumenta eſt pecc. 196
Die feſto inducere iumenta vacua, vel onerata ſupellectil bus domus, & alijs neceſſarijs in tranſmigratione non eſt prohibitum nec etiam iter facere ſiuè equeſter, ſiue pedeſter. 196
Die feſto onerare iumenta ad lucrãdum eſt pecc. niſi adſit aliqua iuſta cauſa. 196
Die feſto licet proſequi opus inceptum cum animalibus ad iter faciendum, quia prohibitum eſt inchoare iter non proſequi, ſeu perficere. 197
Die feſto nõ eſt prohibitum molere cum molendinis apertum, vel fluminũ vſũ, ſecus in priſtinis vbi opera, & induſtria magna hominis requiritur. 197
Die feſto poſſum' vti ſella geſtatoria. 197
Die feſto tabellarius poſſunt proſequi ſuum iter. 197
Die feſto quatuor ſunt opera licet in genera, & nõ ſeruilia, quæ præcepto Eccleſiæ ſunt prohibita. 198
Die feſto officiales rurales, & in villis degẽtes quæ acta poſsint facere per placitum litis, & quæ intelligantur per hoc placitum litis. 198
Die feſto licet cõcedere licentiam exequendi pro debito euarde periculum eſt in mora, vel timor fugæ, aut traſportationis de loco ad locum. 198
Die feſto quæ ſententia ſit prohibita fieri. 198
Die feſto publici latrones, & perduelliones criminis læſæ maieſtatis poſſunt duci ad ſupplicium, nec aliquod impedimentum aduerſari poſſet. 199
Die feſto licet fulminare ſententiam excommunicationis contra occupatores rerum alienarum, & inobedientes. 199

Die

Die feſto quod iuramentum intelligatur prohibitum fieri. 199
Die feſto prohibitũ eſt dare iuraméta teſtibus,vel ſcribere depoſitiones. 199
Die feſto licet vendere veſtes, & ſimilia ad incantũ, & bona in apothecis quãdo potius tali die quam alio venderẽtur, ita etiã ferrare equos propter neceſsitatem. 205
Die feſto laborantes excuſat diſpenſatio Epiſcopi quando fit cum cauſa,alias ſi ſine cauſa diſpẽſatur peccaret,& ſubditi excuſarentur. 205
Diœceſanus quot modis efficitur. 212
Diœceſani dicuntur etiam regulares,nã debent ordinari ab Epiſcopo ſub cuius diœceſi ſunt monaſteria. 212
Diœceſis Beneuentana ampla eſt, conſiſtens in 96. terris exceptis oppidulis. 246
Decimæ quanto tempore præſcribantur. 249
Delictum quando dicatur deductum ad forum contentioſum. 258
Diomedis dictum circa fraudem focantem, ſeu colorantem faciem. 308
Debitor debet potius ſuccurrere creditori quam alij in extrema neceſsitate, maxime in re creditoris fuga pignori, vel depoſito,& ſimil. 311
Diœceſis Beneuentana ampliſsima, primo 32. ſuffraganeorum deinde 25.poſtea vero effectis metropolitanis Eccleſia Sypontina,& Capuana numerus diminutus eſt, 324
Denunciationis canonicę remediũ quãdo quis adire debeat. 341
Denunciatio canonica quid ſit. 341
Denunciatio canonica eſt facienda Epiſcopo. 341
Defenſio eſt permiſſa in vtroq; foro cum moderamine inculpatæ tutelæ,& quomodo id intelligatur. 382
Delegans ſi moriatur,& delegatus incęperit vti ſua Iuriſdictione etiã per ſolam citationẽ non expirat ſua iuriſdictio,ſed dicetur perpetuata. 432
Delegatus Papæ, vel alterius Principis poteſt ſubdelegare. & quomodo id procedat. 432
Denunciatio in quibus caſibus abſq; monitorio fieri poſsit. 437
Dies dati ad reuelandum numerantur ab eadem hora qua monitorium profertur. 441

E

EVtropoliæ contrafaciente auſcultare verba turpia,& inhoneſta inimici ſentiendo guſtum ex illis. 54
Eleemoſynam dare quis tenetur tempore neceſsitatis. 55
Eleemoſynam dare quis nõ obligatur de neceſſarijs familiæ ſuæ. 56
Eleemoſynam an quis teneatur dare mi nantur mortem niſi det. 55
Eleemoſynam facere non tenetur exiſtẽti in neceſsitate de rebus ſibi ſimpliciter neceſſarijs. 56
Eleemoſyna debet eſſe ſufficiens neceſsitati proximi. 56
Eleemoſynam qui poteſt facere,et non facit pecc. 56
Eleemoſynã non facere quando quis excuſetur. 56
Epiſcopus nõ poteſt participare de emolumento notarij in collatione ordinũ, imò Concilium ſubſtulit conſuetudinem recipiendi forfices cereos, & mantilia. 128
Epiſcopus alterius diœceſis poteſt aliquid recipere quando ordinat ratione expenſarum itineris. 128
Epiſcopus pauper poſt collationem ordinis ſi abſq; pacto,ſed ex eleemoſyna aliquid peteret an peccet. 128
Excommunicatum abſoluens non petit prætium. 128
Examinatores recipientes aliquid ab ordinandis,vel conſanguineis eorum cõmittunt ſimoniam,& ſunt ſuſpenſi ab adminiſtratione,& quando requiratur diſpenſatio Papæ,vel Epiſcopi, & mediatores ſunt excommunicati. 129
Examinati ſimoniace,& approbati à die ſcientiæ non faciunt fructus ſuos. 130
Examinator ſi ex malitia nollet idoneũ approbare, poſt examinãdus hanc vexationem redimere ſine incurſu ſimoniæ,

monIæ,

moniæ, ſed recipiens incurrit, & tenetur reſtituere. 131
Examinator ſi nollet ex malitia idoneũ approbare debet idoneus à nõ approbatione appellare. 131
Eligere eſt proprium Capituli. 135
Exorcizandi maximam gratiam habuit P. D. Bernardus Canonicus S. Saluatoris Monaſterij S. Sophiæ. 149
Exorcizare poteſt ſolus Sacerdos, vel exorciſta de licentia Epiſcopi, vel Parochi, laicus non poteſt. 149
Exorcizandi, & dœmones expellendi poteſtas à Deo ex ſpeciali gratia fuit cõceſſa famil æ Eleazar. 150
Excõmunicatus eſt in Bulla Cœnæ Domini credens Dœmonem ſcire dare omnia reſponſa. 150
Sed ſi ſine errore intellectus, ſed ſolum pro obtinendis theſauris, vel pro actu venereo id faceret pecc. mort. ibid.
Experientia eſt rerum magiſtra. 171
Epiſcopus vocabulum Græcum quid ſonet Latine de epiſc. 207
Epiſcopus quot modis appelletur. 207
Epiſcopatũ indigne appetẽs pecc m 207
Epiſcopatũ appetere qui eo dignus eſt licitè quis poteſt. 208
Epiſcopi conuerſatio, eruditio, & doctrina qualis eſſe debere de Epiſc. 208
Epiſcopus indigne appetens Epiſcopatũ quot modis peccet de Epiſc. 209
Epiſcopus in quibus debeat eſſe dignus Epiſcopatu. 209
Epiſcopus recuſans accipere epiſcopatum an peccet. 209
Epiſcopus promotus infra ſex menſes debet cõſecrari vel ordinari de epiſc. 209
Epiſcopus ſine cauſa non reſidẽs ad quid teneatur. 209
Epiſcopus non conferens ordines per ſe ipſum quid facere debet de epiſc. 209
Epiſcopus non conferens Sacramentum confirmationis ſuis, & non renouans chriſma in ſingulis annis ad quid teneatur. 209
Epiſcopus promouẽs indignos ad ſacros ordines, & non ſeruans diſpoſita per Sacr. Conc. Trid. ad quid tenetur. ibid.
Epiſcopus debet concionari per ſeipſum vel per alios. ibid.
Epiſcopus ſingulis annis debet congregare ſynodum. 210
Epiſcopus debet viſitare, vel viſitari facere totam diœceſim, & ſi eſt magna, vt Beneuent. ſufficit biennio ſin re. 210
Epiſcopus debet eligere dignos miniſtros tã in foro interiori, quã exteriori. 210
Epiſcopus regularis debet obſeruare vita ſuæ religionis. 210
Epiſcopus debet curare adimpleri legata pia. 210
Epiſcopus debet ſuperflua erogare ad pios vſus. 210
Epiſcopus debet intereſſe diuinis officijs & miſſę diebus dominicis quando non eſt impeditus. 210
Epiſcopus quam poteſtatem habet in Eccleſia Dei. 211
Epiſcopus non poteſt ordinare omnes indifferenter, & quos, & quid ſi contrafecerit. 212
Epiſcopus ſi de dimiſſorijs poteſt ordinare non ſubditum, qui per triennium ei inſeruierit dũmodo ſtatim fraude ceſſant ei beneficium conferat. 212
Epiſcopus quando poſſit diſpenſare cum ſuo familiari. 213
Epiſcopi Titulares non poſſunt diſpenſare, & alia facere, ſicut alij Epiſcopi. 213
Epiſcopus excommunicatus vel ſuſpenſus non poteſt facere dimiſſorias, & tunc ſubditi poſſunt ſe ordinari facere à viciniori Epiſcopo. 213
Epiſcopus poteſt ſibi caſus graues reſeruare. 216
Epiſcopus reſeruat ſibi caſus de Iure, vel de conſuetudine, vel virtute Concil. Trident. 216
Epiſcopus abſoluit etiam caſus Papales in caſu quo quis per legitimum impedimentum non poteſt adire Sedem Apoſtolicam. 217
Epiſcopus abſoluit leuiter percutientem Clericum. 217
Excommunicationes reſeruatæ Epiſcopo. 217

Epiſcopo quę peccata ſint reſeruata. 217
Epiſcopus ſi excommunicauerit incendiarium non poteſt ipſe abſoluere. 217
Epiſcopus ſi excommunicauerit Clericũ hæretico ſacramenta præbentem non poteſt ipſe reſtituere. 218
Epiſcopus non abſoluit clericum habentem peccatum cum annexa nota irregularitatis. 218
Epiſcopus debet ſemel in anno ſynodum Diœceſanam conuocare. 218
Epiſcopus an poſſit imponere aliquam exactionem clero ſuo. 223
Epiſcopus poteſt exigere cathedraticum ſeu ſynodaticum. 223
Epiſcopus pauper poteſt exigere ſubſidiũ charitatiuum. ibidem
Epiſcopus debet viſitare ſuam Ciuitatẽ, vel Diœceſim ſaltẽ ſemel in anno. 224
Epiſcopus nõ obligatur intra annum viſitationem ſuam expedire maxime quando diœceſis eſt magna, vt Beneuentana. 224
Epiſcopus quid facere debet in viſitatione Græcorum. 224
Epiſcopus in ſua Diœceſi proprius, & cõpetens eſt Iudex. 227
Epiſcopus non poteſt ſubmittere clericũ ſuum alteri Epiſcopo, & inuito, ſed poterit delegare illius cauſam. 227
Epiſcopo excommunicato, vel hæretico declarat ceſſat eius Iuriſdictio. 228
Epiſcopus non poteſt Iuriſdictionẽ exercere in Diœceſi non ſua ſine licentia Diœceſani, & tunc demum ſi ipſi conſentiri. ibid.
Epiſcopus non poteſt iudicare in cauſa propria. ibidem
Epiſcopus tenetur de facto ſui Vicarij. ibidem,
Epiſcopi munus præcipuum eſt prædicare Euangelium. 229
Epiſcopus nõ incurrit pœnam ſuſpenſionis per aliquam generalem cõſtitutionẽ niſi expreſſa mentio fiat de eo 229
Epiſcopus habet priuilegium Confeſſoris, & Altaris portatilis, ſeu Viatici. ibidem.
Epiſcopus habet territoriũ, & fiſcũ ibid.
Epiſcopus diſpẽſat de omnibus votis exceptis caſtitatis, religionis, S. Iacobi, Romæ, Ieruſalem, & Laureti ibid.
Epiſcopus electus confirmatus, ſed non conſecratus poteſt exercere quæ ſunt Iuriſdictionis, & concedere Indulgentias. ibid.
Epiſcopus poteſt admittere liberam reſignationem beneficij, ſed non in fauorem alterius. ibid.
Epiſcopus non poteſt cõmittere cauſam cũ clauſula ſĩpliciter, & de plano. ibid.
Epiſcopus de iure communi eligit Canon. ibid.
Epiſcopus poteſt abſoluere ad effectum agendi abſolutione iudiciali. 229
Epiſcopus poteſt abſoluere hæret. cum occultum. ibidem.
Epiſcopus poteſt eſſe Iudex in cauſa ſuæ Eccleſiæ, ibidem
Epiſcopus non poteſt eſſe Aduocatus in cauſa ſuæ Eccleſiæ abſque procuratore. ibid.
Epiſcopus poteſt diſpenſare bigamo ad quatuor minores, & ad ſimplex beneficium, ibid.
Epiſcopus poteſt diſpenſare cum illegitimo ad quatuor minores & ad ſimplex beneficium. ibidem
Epiſcopus poteſt concedere Parocho coadiutorem non perpetuum, ſed bene ad tempus. 230
Epiſcopus poteſt concedere licentiam alienandi res Eccleſiæ, quę ſunt modici, & tenuis valoris. 230
Epiſcopus poteſt conferre beneficia extra Diœceſim non tamen in Vrbe 230
Epiſcopus non poteſt conferre plura beneficia ſĩplicia si vnũ eſt ſufficiẽs. 230
Epiſcopus poteſt ex cauſa omittere denunciationes matrimonij. 230
Epiſcopus non poteſt conferre beneficiũ curatum ſine concurſu 230
Epiſcopus non poteſt augere cenſum in emphyteuſi niſi facta noua inueſtitura. ibid.
Epiſcopus non poteſt concedere in perpetuum rem ſolitam dari in emphyteuſim. ibidem

Epiſcopus non poteſt legatum ad certũ vſum pium, conuertere in alium vſum etiam pium. 230
Epiſcopus non poteſt delegare cauſam Iudici exiſtenti extra Diœceſim, ſed contra. ibid.
Epiſcopus non poteſt pœnes condemnatorũ ſibi appropriare, ſed in vſus pios conuertere ibid.
Epiſcopus poteſt ſuum ſubditum, etiam in Curia Papæ repertum citare etiam realiter. ibidem
Epiſcopus poteſt ſibi auocare cauſas vertentes coram Vicario ſuo ſecus ſi coram Archidiacono, vel alio Iudice inferiori. ibid.
Epiſcopus non poteſt inſtituere præſentatum extra territorium ſuum. ibid.
Epiſcopus habet tẽpus ſex menſium ad conferenda beneficia. ibid.
Epiſcopus poteſt abſoluere ab omni excommunicatione lata à Iure, niſi fuerit reſeruata 231
Epiſcopus ex cauſa prorogat tempus ad præſentandum. 235
Epiſcopus poteſt vnire beneficia non inferiores niſi habeant Iuriſdictionem Epiſcopalem. 235
Epiſcopus poteſt condemnare ad triremes & alia. ibid.
Epiſcopus poteſt degradare clericũ. ibid.
Epiſcopus poteſt recipere ſimplices reſignationes beneficiorum, quæ non poteſt conferre ſuis aut conſanguineis res gnantium. ibid.
Epiſcopus Sede Apoſtolica vacante poteſt conferre beneficia vacantia quouis modo etiam reſeruata. 236
Epiſcopus ſi eſt negligens in conſtituendo ſibi Vicarium poteſt ſupplere Archiepiſcopus. 235
Epiſcopus non poteſt dare licentiam aſſeruandi Sanctiſsimum Sacramentum Euchariſtiæ in Eccleſia nõ parrochiali pro adoratione Populi. ibidem
Epiſcopus in beneficijs Curatis reſeruatis Sedi Apoſtolicę vacãtibus per obitum in menſibus reſeruatis proponit ad iſta concurſus, & magis idoneus ab eo electus inter approbatos ab examinatoribus ab eo fidem habebit pro obtinenda prouiſione a Sede Apoſtolica ibidem
Examen per concurſum non fit in vacatione Parochialis Eccleſię Iuriſpatronatus laicorum, ſed ſufficit quod deputatus examinetur ab examinatoribus. 237
Examen per concurſum fit in vacatione Parochialis Eccleſiæ laicorũ Iuriſpatronatus quando plures ſunt præſentati, ſeu deputati. ibidem
Examen per concurſum non fit in Parochialibus conferri ſolitis regularibus, ſed ſolum per Decretum Sacræ Congregationis. 238
Epiſcopus non poteſt cogere obtinẽtem beneficia ſimplicia, in pẽdere aliquod ſeruitium perſonale, quod ex antiquiſſimæ Eccleſiæ conſuetudine non debeatur. 239
Expenſæ pro reparatione Eccleſiæ de quibus faciendæ, item ornamenta Altaris. 239
Epiſcopus quando poſſit dare licentiam laborandi. 240
Epiſcopus non poteſt cogere confratres ad veniendum ad Proceſſiones. 240
Epiſcopus ex quibus cauſis poteſt reſeruare penſionem in collatione beneficij. 244
Epiſcopus impoſuit penſionem de cõſenſu beneficiati, & ſi oritur lis ſuper penſione committitur cauſa, tam quo ad effectum deuolutiuum, quàm ſuſpenſiuum ſecus in penſionibus impoſitis à Papæ. ibidem
Epiſcopi familia etiã ſi fuerint laici gaudent priuilegio fori. ibidem
Epiſcopi debent viſitare Diœceſim ſingulis annis, vel ſaltim infra duos annos vbi latitudo excuſat. 246
Eccleſia Parochialis quæ dicatur. 246
Eccleſia vna poteſt habere plures Curatos in ſolidum, datur exemplũ in practica. 249
Eccleſia ædificata ſub Parochia, acquiritur Parochiæ, alias acquirit Epo. ibid

Eccleſia contra Eccleſiam quanto tempore præſcribat. 250
Epiſcopatum eſſe ordinem eſt de fide, ex opinione Patris Hieronymi recorarij Ieſuitæ. 251
Epiſcopi poſſunt extrahere Clericos ab Eccleſia ad quam confugerint ad correctionem. 251
Epiſcopus poteſt cogere ſubditos ſuos ad permutandum beneficia ex cauſa. 252
Epiſcopus poteſt cogere ſubditos ad reſidendum, & quando dicantur reſidere. ibid.
Epiſcopus vel Rector relinquendo idoneum poſſet à loco peſte infecto diſcedere. 253
Epiſcopus vel Prælatus ob periculum furum, Tyranni, vel Turcarum poteſt non reſidere. 253
Epiſcopo infirmo, vel ſe non datur coadiutor. 256
Epiſcopus quomodo poſſit Seminario ſuo beneficia concedere. 255
Epiſcopus quæ debeat præuidere in viſitatione ſuæ Diœceſis. 257
Epiſcopi poſſunt ex cauſa monere aliquem ne ordinem ſuſcipiant. 259
Epiſcopatum recuſare peccatum eſt. 260
Epiſcopus eſt nomen oneris non honoris tantum. 260
Epiſcopi ſtatus perfectior eſt quam Religioſorum. 261
Epiſcopus non prohibetur primo ſibi, & ſuis diſpenſare, deinde pauperibus 252
Epiſcopus debet prouidere pauperib. 251
Epiſcopus tenetur potius ſubuenire ſuis quam extraneos. 252
Epiſcopi poſſunt dare rem modicam Eccleſiæ in feudum, vel in emphyteuſim huius ſi ſit pauperes & benemeriti. 252
Epiſcopus quam ſcientiam habere debet. ibidem
Epiſcopatus ordo eſt quadripartitus. 253
Epiſcopo noue ſpecialiter cōuenitūt. 253
Epiſcopus debet reſidere in loco ſuæ Eccleſiæ. ibid.
Epiſcopus diebus dominicalibus debet intereſſe diuinis officijs in ſua Eccleſia. ibid.
Epiſcopus non poteſt fieri monachus ſine licentia Papæ. 264
Epiſcopus habet habere ſecum maturos viros, tàm ex clericis, quam ex religioſis. 264
Epiſcopus factus qui erat Monachus quę retineat de regula ſui ordinis ibidem
Epiſcopus ſingulis diebus debet celebrare, vel audire Miſſam. ibid.
Epiſcopus quæ poſſit facere principaliter inter cætera. 265
Epiſcopus non poteſt exigere alia Iura Epiſcopalia quam quæ ſunt expreſſa in Iure. 265
Epiſcopus habet iuriſdictionem in monaſterijs Religioſarum, & Prælatus illis dandus eſt de approbatione Epiſcopi. 267
Epiſcopus habet liberam iuriſdictionem in ſua Diœceſi, & officiales Papæ ſine expreſſa facultate non poſſunt ſe in ea intromittere. 267
Epiſcopus poteſt inuocare brachium ſeculare, & cogere ad illud dandū. 267
Epiſcopus dicitur oculus Dei ideo debet a ſubditis obſequium præſtari. ibidem
Epiſcopus poteſt delegare beneficiorum collationem non alteri quam ſuo Vicario generali. 257
Epiſcopus diſpēſat in irregularitatib. 258
Et quid requiratur in hoc. 258
Epiſcopus poteſt diſpēſare in homicidio commiſſo pro defenſione propriæ vitæ. 269
Epiſcopus diſpenſat cū clerico promoto per ſaltum, 269
Epiſcopus diſpenſat cum eo qui non approbatus acceſſit ad ordinationē. 269
Epiſcopus diſpenſat cum eo qui ordinatur abſque dimiſſorijs a non ſuo Epiſcopo. ibidem
Epiſcopus diſpēſat cum ordinato ignoranter ab Epiſcopo hæretico, vel ſciſmatico. 269
Epiſcopus diſpenſat cum ſymoniaco, & quali. 270
Epiſcopus diſpenſat à ſuſpenſione incurſa propter ordinem ante ætatem requiſitam. 270

INDEX.

Epiſcopus diſpenſat cum criminoſis, & adulteris. 270

Epiſcopus diſpenſat in bigamia ſimilitudinaria. 270

Epiſcopus diſpenſat cum illegitimis ad minores ordines tantũ, & ſimplex beneficium. 271

Epiſcopus diſpenſat cũ expoſitis ad minores ordines. 271

Epiſcopum poſſe diſpenſare in omnibus caſib. quo modo intelligendum. ibid.

Epiſcopi officium quod ſit. 272

Epiſcopi quare dicuntur ſuffraganei Archiepiſcopi. 275

Epiſcopi quæ debent obſeruare in viſitatione Græcorum. 276

Epiſcopi nõ debent committere curam animarum Græcis, ſeu Calogeris niſi ex neceſſitate. 275

Epiſcopi debent tollerare vſum carnium in die Sabati apud Græcos, & quomodo. 276

Epiſcopi debent perſuadere Græcis Ieiunia & vigilia. 276

Epiſcopi debent ſtudere reducere Græcos ad Ritũ Latinũ Eccleſiaſticũ. 276

Epiſcopi debent obſeruari facere à Græcis feſta de præcepto Eccleſiæ Romanæ. 227

Epiſcopi quid debent obſeruari facere à Græcis circa Baptiſma. 277

Epiſcopi debẽt confirmare baptizatos à Græcis. ibid.

Epiſcopi debent curare, vt ſit Hoſtia ſacra quæ pro infirmis aſſeruatur ſingulis octo diebus, vel ſaltim quindecim renouetur & alia circa. ibid.

Epiſcopi permittant accipi altaria portatilia a Latinis conſecrata. ibid.

Epiſcopi non debent tollerare abuſum, vt Græci confiteãtur ſimul, & alia 277

Epiſcopi debent atterdere vt præsbyteri videri diuerſum habitũ ab alijs deferant. 278

Epiſcopi debent reſidere in eorũ Eccleſijs. 278

Epiſcopi debent prædicare. 279

Epiſcopus debet eſſe perfectus. ibid.

Epiſcopus debet eſſe humilis, & obediẽs circa mandata Dei, & Superiorũ. 280

Epiſcopus non debet ludere, & venari. 280

Epiſcopi quæ debent obſeruare circa Clericorum ordinationem. 280

Epiſcopus quid debeat aduertere circa pluralitatem beneficiorum. 280

Epiſcopis quæ debent aduertere circa defenſionem Iurium Eccleſiæ. 281

Epiſcopi aduertere quæ debent circa ditandum eius conſanguineos. 281

Extrahens equos extra Regnum contra prohibitionẽ Principis eſt pecc m 305

Extrahendi equos extra Regnum prohibitio an liget Clericos. 306

Eleemoſynam dare tenemur conſtituto in extrema neceſſitate. 310

Eleemoſyna cum ſit de Iure diuino danda eſt à fidelibus & infidelibus. 310

Eleemoſynam dare tenentur magis Eccleſiaſtici quam ſeculares. 310

Eleemoſyna eſt facieda cum ordine. 311

Eleemoſyna potius danda eſt conſanguineo, vel amico, quam extraneo. 311

Eleemoſyna potius dãda eſt perſonæ publicæ, & vtili Reip quã extraneo. 311

Excommunicatio quid ſit. 313

Excommunicatio quare appelletur cenſura. 314

Excommunicandi vſus antiquiſſimus, & dicitur medicina quia debet mederi, & coercere non eradicare. 314

Excommunicatus tribus bonis principalibus priuatur, & dicitur membrum abſciſſum a corpore Chriſti. 314

Excommunicatio eſt duplex maior, & minor. 315

Excommunicatio altera à Iure, & altera ab homine. 315

Excommunicatio, vel eſt latæ ſententiæ, vel comminatoriæ. ibidem

Excommunicatio quomodo cognoſcatur an ſit latæ ſententiæ, vel comminatoria. 316

Excommunicare qui poſſit. 316

Excommunicare non poteſt fœmina nec eius ſubdita. 319

Excommunicari qui poſſit, & qua de cauſa. 313

Ex-

communicari vt quis poſſit quot conditiones requiruntur. 319
communicari nõ poſſunt animalia irrationalia. 420
communicari non poteſt Collegium, Vniuerſitas, Monaſteriũ, & ſimilia 320
communicari non poteſt infidelis. 320
communicari nõ poteſt mortuus 321
communicatus poteſt quis declarari poſt mortem, & abſolui. 321
communicatum notoriè ſepeliens in Eccleſia incidit in excommunicationem. 321
communicatus abſolutus in articulo mortis etiam à ſimplici Sacerdote poteſt in Eccleſia ſepelliri. ibid.
communicare Superiorem non poteſt inferior neque parem neque ſe ipſum, ſi tamen transgreditur ſtatuta à ſe facta peccat mort. 322
communicans ludentes, non intelliguntur ludentes cũ excommunicant quia videtur cum eis diſpenſaſſe neq perſona ſua eſt excommunicata quia videtur excepta. 322
communicandus debet eſſe ſubditus excommunicantis. 323
communicare non poteſt Epiſcopus ſubditum ſuum delinquentem in aliena Diœceſi. 323
Epiſcopus non poteſt facere ſtatutum quod ligaret delinquentes extra ſuam Diœceſim. ibidem
communicari nõ poſſe qui non eſt in peccato mort. ſeu inobedientia, quomodo intelligatur. 325
Epiſcopus ſi faceret præceptum ſub pœna excommunicationis ne clerici ludant aliquo ludo licito, licet ludentes non ſint excommunicati tamen peccant mort. 235
Epiſcopo non obediens morte moriatur ibidem.
cõmunicatio non niſi ob grauiſſimas cauſas ferri poteſt. ibidem
communicatione lata, quis non tenetur reuelare res parui momenti, ſecus ſi eſſent pauperis. 326
communicationis in materia quomodo dignoſcatur an res reuelanda ſit parui, vel magni momenti. 325
Et in materia furti quæ ſit magna quantitas loc. cit. num 22. Et in hoc debet attendi valor rei ratione affectionis licet res ſit minime. 326
Excommunicatione ligantur plures furantes res minimas communicat tamen conſilio, & in ſolidum tenentur reſtituere. 327
Excommunicationis forma quæ ſit 328
Excommunicatio debet habere quinque circumſtantias. 328
Excommunicationis prima circumſtantia eſt, vt Iudex habeat intentionem excommunicandi, & non terrendi. 328
Excommunicationis ſecũda circunſtantia eſt vt præcedat monitio vna, vel trina. 329
Excommunicationis tertia circunſtãtia eſt vt feratur in ſcriptis. 329
Excommunicationis quarta circunſtantia eſt vt in ſententia excommunicationis exprimatur cauſa. 329
Excommunicationis quinta circunſtantia eſt vt adſit notitia excommunicationis ſiue ab homine ſiue à Iure. 330
Excuſationes omnes valent quo ad Deũ in materia excommunicationis. 332
Eccleſia non iudicare de occultis. 332
Excommunicatio non poteſt ferri pro peccatis præteritis, vel præſentibus quantumuis enormibus. 332
Excommunicatio ſine vlla monitione non tenetur. ibidem
Excommunicatio ob quem finem debet inferri. 333
Excommunicatio ferri non debet, quando præuidetur eam paruiſaciendam eſſe. 333
Excommunicatio licet aliquãdo ſit alicui mortalis, tamẽ eſt medicinalis. 333
Excommunicatio non trahitur ad futura. 337
Excommunicatio quando ſit iniuſta ſed valida. 342
Excommunicatio expirat morte excommunicantis. 343
Excommunicatio quando etiam dicatur

iniuſta

iniuſta defectu ſubſtantialium. 343

Excommunicatio quæ mala infert excómunicato. 344

Excommunicatus poteſt teſtari niſi ſit hæreticus. 345

Excommunicato priuat ſuffragijs eccleſiæ. 344

Excommunicatus non poteſt eligere nec eligi. 344

Excommunicatus ſi per annum perſeuerauerit in excommunicatione eſt ſuſpectus de hæreſi. 345

Excommunicati duo Clerici ad inuicem rixantes, & ſe percutiẽtes non tenentur repetere omnes cõfeſſiones in quibus non fuerunt confeſſi de hac excõmunicatione ſtãte ipſorum bona fide, & ignorantia probabili. 345

Excommunicatus priuatus communione qua priuantur omnes excommunicati, quæ perdat per communionem. 346

Excommunicato aliquo non poteſt quis cum eo participare in diuinis, & declaratur verſus. Os orare vale communio menſa negatur. 346

Excommunicato notorio nõ poteſt quis cum eo audire Miſſam, ſed bene concionem. 346

Excommunicatus non debet admitti ad ſepulturam imo nec eum mortuum tenetur quis comitari. 347

Excommunicato exiſtente in eccleſia poteſt Sacerdos ad Miſſam paratus illum eijcere, & nolete exire poteſt deſiſtere a celebrando Miſſam. 347

Excommunicato ingrediente eccleſiam dum celebratur Miſſa propter alia negotia & quis audiat ibi Miſſam non dicitur cum eo participare. 348

Et quando quis dicatur participare, ibidem num. 9.

Excommunicatum quis non poteſt ſalutare nec reſalutare. 349

Excommunicato non debet quis aſſurgere vel nutum facere, vel vultum hilarem oſtendere. 349

Excommunicatum ſalutantem quomodo liceat reſalutare. 349

Excommunicatum alloquens cum proteſtatione vulgo facta. Io te parlo in cõuetẽdo non per hoc eſt excuſatus, & incurrit minorem excommunicationem. ibidem

Excommunicato aliquo non poteſt quis cũ eo contrahere quomodocunq; 349

Excommunicato aliquo non poteſt quis cum eo in vna domo habitare, & fallen. 350

Excommunicato aliquo non poteſt quis commenſari cum eo in eadem menſa, nec in eodem lecto dormire. 350

Excommunicato notorio cum eo participans vltra minorem excommunicationem peccat mort. ibidem

Excommunicato participans in diuinis, quandoq; incurrit excommunicationem maiorem in tribus caſibus. 351

Excommunicatam mulierem vti concubinã clerici cognoſcẽs eſt excommunicatus excõmunicatione maiori. 351

Excommunicata remanet mulier remhabens cum clerico excommunicato, vel cognoſcente mulierem excommunicatam. 351

Epiſcopis concludens cum clerico quem ob talem ludum excommunicauit eſt ipſe excommunicatus maiori excommunicatione. 352

Excommunicare ſe ipſum nemo poteſt quomodo id intelligatur. 352

Epiſcopus nõ poteſt diſpẽſare quod quis conuerſetur cum excõmunicato abſq; incurſu excommunicationis quia hoc non eſt ab homine, ſed a Iure. 352

Excommunicato aliquo ſi quis cum eo conuerſetur in contemptum clauium vltra excõmunicatiõnẽ pecc. mor. 352

Excõmunicatus publice per cedulones, vel percuſſores Clericorum tantum eu ta e deben us. ibid.

Excommunicati conuerſationẽ an liceat habere ſine incurſu excommunicationis. 353

Vbi verſus, vtile, lex humile res ignorata neceſſe.

Excommunicatus non poteſt petere debitum etiam cum iuramento ſibi promiſſum. 353

Excom-

Excommunicato indigenti poteſt fieri eleemoſyna. 353
Excõmunicato pauperi poteſt ſolui debitum. 354
Excommunicatum Medicum, vel Aduocatum propter penuriam licet vocare. 354
Excommunicato à diuite poteſt accipi eleemoſyna. 354
Excommunicato poteſt quis vicinus ſtare in concione dummodo illum non alloquatur. 354
Excommunicato hæredi ſocij poteſt ſocius continuare ſocietatem ſecus ſi cũ excommunicato contraxit. ibidem
Excommunicati contractus non ſemper ſunt omnino inualidi. ibid.
Excommunicato poteſt Aduocatus conſilium dare. ibid.
Excommunicato cum viro poteſt vxor conuerſari. 355
Excommunicatus vir non poteſt petere debitum ab vxore nec e contra. 355
Excõmunicatio lata in cauſa matrimoniali contra contractum matrimonij facit vt vxor non teneatur obedire marito, nec illi conſentire, & ſi carnaliter ſe cognoſcerent vtrique incurrerent in excommunicationem maiorem. 355
Excõmunicato Patri tenetur filius obedire. & ſeruus excommunicato domino ſi tamẽ erat ſeruus tẽpore excommunicationis. 355
Excommunicatus, & ſi aſſerit ſe abſolutum a i habeam ei credere. 356
Eleemoſynam ab hæreticis poteſt petere peregrinus indigens per tranſitum 357
Excommunicato minor priuat participatione ſacramentorum paſſiua & alia mala infert. 358
Excommunicato minor cõtrahitur participatione cum excommunicato excommunicatione maiori. 358
Excommunicati an omnes ſint viſitandi & qui. 359
Excommunicatus ob percuſſionem clerici vt euitari debeat quæ requirantur. 359
Excõmunicatum publicè debemus vbicunq; euitare. 361
Excommunicatio ſequitur excommunicatum ſicut lepra leproſum. 361
Excommunicati omnes ſiuè occulti, ſiuè publicè, ſiuè nominatim denunciati, ſiue publici percuſſores clerici non poſſunt cum alijs conuerſari ſine incurſu pecc. mort. 361
Excommunicatus etiam occultè ſi celebret fit irregularis. 361
Excommunicatus præſtãs authoritatem celebrandi Miſſam fit irregularis. 361
Excommunicati occulti an teneantur abſtinere à conuerſatione fidelium cũ eorum infamia. 352
Excommunicatus excuſatur à præcepto Miſſæ, quam nec in aliqua maxima ſolemnitate audire debet. 352
Excommunicatus non poteſt nec à longe per feneſtram videre Miſſam, nec diuinis intereſſe. 362
Excommunicatus ab aliquo Cõmiſſario Apoſtolico ob non veram cauſam ſi eſt Sacerdos an debeat abſtinere à Miſſa. 362
Excommunicatus ſemel poteſt iterũ excommunicari. 353
Excommunicatum qui poteſt abſoluere. 353
Excommunicati quomodo abſolui poſſunt, & de excommunicationis generibus, & differentijs. 353
Excommunicatus in articulo mortis poteſt a quocunque approbato, vel etiã non approbato Sacerdote, & de quacunque excommunicatione abſoluere. 365
Excommunicatus in articulo mortis, vt abſolui poſſit qu. ordo obſeruandus eſt. ibid.
Excommunicatus in articulo mortis abſoluitur ſub conditione. ibid.
Excommunicatus quando dicatur in articulo mortis conſtitutus, vt abſolui poſſit. 366
Excommunicatus ob debitum vel Clerici percuſſionem licet habuerit remiſſionem a parte debet abſolui ab Epiſcopo.

ſcopo. 367
Excommunicatus Sacerdos, irregularis, vel interdictus an poſſit abſoluere in articulo mortis. 367
Excommunicatio ob Clerici percuſſionẽ vt incurratur quæ requiruntur. 371
Excommunicationem non incurrit qui iocoſe percuſſerit Clericum. 371
Excōmunicationis à vinculo excuſatur qui non ex animi deliberatione, ſed ſubita ira Clericum percuſſerit. 371
Excommunicatus non dicitur qui in defenſione proximi Clericum percuſſerit. 371
Excommunicationem non incurrit qui pro defenſione vitæ cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ Clericũ percuſſerit. 371
Excommunicationem non incurrit qui ex cauſa honoris Clericum percuſſerit.. 372
Dummodò fiat incontinẽti nu. 7. ibid.
Equites, & milites S. Io. Hieroſolymitani & ſimil. gaudent priuilegio can. ſi quis ſuadente. 379
Error perſonæ Clerici percuſſi an faciat incurrere excommunicationem can. ſi quis ſuadente. 380
Excommunicationem incurrit qui rapit pecuniam per vim à burſa, vel pallium à perſona Clerici. 380
Excommunicationem canon. ſi quis ſuadente incurrit Iudex qui capit Clericum ſiue de die, ſiue de nocte. 381
Excommunicationem can. ſi quis ſuadente incurrit qui perſequitur Clericum fugientem, & ille metu mortis ſe præcipitaret vnde mors, &c. 381
Excommunicationem can ſi quis incurrit qui lacerat veſtes Clerici in eius perſona, vel eas maculat, vel reſcindit zonas, vel filias equi, in quo equitat Clericus ſi animo iniuriandi id faciat. 381
Excommunicationem canon ſi quis ſuadente non incurrit qui latenter ſurriperet nummos, vel alia bona à perſona Clerici dormientis, vel non aduertentis. 381
Excommunicationem canon. ſi quis ſuadente non incurrit percutiens Clericum rixantem, & vulnerantem eius conſanguineos. ... ibidem
Excommunicationem canon. ſi quis ſuadente non incurrunt parentes percutientes filios Clericos nec Prælati ſubditos, & ſimil. 382
Excommunicationem an incurrat frater percutiendo fratrem Clericum. 382
Excedens modum in correctione Clerici, an & quãdo incurrat excommunicationem canon ſi quis ſuadente. 383
Excommunicatio ſi feratur pro furto, intelligitur de furto in materia peccati mortalis non venialis. 427
Excommunicari an quis poſſit pro peccato præterito. 428
Excommunicatio quando fertur ad inſtantiam partis, requiritur illius intẽtio ad eximendum aliquem. 433
Excommunicatus ob non reuelationem, ſi poſtea reuelet qualiter ſit abſoluendus. 436
Excommunicatio in materia monitorial um regulariter comprehendit auferentes in materia peccati mortalis nõ autem venialis. 446
Emẽs rem bona fide, furto alteri ſubtractam, & ſcit illum teneri reſtituere, & reuelare vigore monitorij, tenętur reuelare. 447
Excommunicatus debet abſolui parte ſatisfacta. 454 & ſeq.
Excommunicatus pro furto, non poteſt abſolui virtute Iubilei ſi non eſt ſoluendo etiam ſi offerat cautionẽ. 454

F

Feſto die licet examinare teſtes, & curiam regere ſi alijs diebus fuerit impeditus, & ad euitandum damnũ. 37
Feſto die non licet recitare ſententiam capitalem. 37
Feſto die non licet iurare niſi ex neceſſitate. 37
Feſto die ferui laborantes de ordine domin, non peccant, ſed peccant domini. 37
Feſtum loci tenentur obſeruare pere-

grinantes in illo die quo ibi morātur, ſecus ſi per tranſitum. 37
eſto die docentes etiam ob lucrum nō peccant. 37
eſto die an liceat pingere,hoſtias facere,vertere Eccleſiam, aut ornare. 37
eſto die poteſt laborare pauper, vt familiam nutriat. 38
eſto die licet continuare ad coquendū fornaces calcis vitri,& ſimil. 38
eſto die licet cooperire frumentum, & triturare in Area & lauare pannos ob periculum imminens. 38
eſto die licitus eſt vſus molendini ad ventum,& ad aquam ſecus in molendino cuius rota animali agitatur. 38
eſto die licet mulieri ad fugiendam vanas occupationes, poſt pias deuotiones in muliebri exercitio labore, & pannos reſarcire concurrente neceſſitate. 38
eſto die tenetur fidelis audire vnā Miſſam etiam in die Natalis,etiam lectam non cantatam. 38
eſto die ſimplex credens ſibi licere nō audire Miſſam non peccat. 38
eſta non ſanctificans pro quanto tempore intelligatur huic præcepto contrauenire. 38
eſto die licet ire venatū cauſa recreationis ſecus ſi fiat ob lucrum. 41
eſto die licet coquere panes cum adeſt neceſſitas. 41
lij tenentur patres amare, & illis obedire. 42
lij percutiētes parentes qualiter peccant,& puniuntur. 42
lius accuſans patrem in publico iudicio peccat. 43
lius licet Epiſcopus vel Papa tenetur honorare Parētes & quibus actibus. 43
lius per dignitatem Epiſcopalem liberatur a Patria poteſtate, & quomodo id intelligatur. 43
lius in re maxime importātie obligatur ſub peccato mortal. obedire Patri. 43
lius ſub pecc. mort tenetur Patri in Infirmitate ſubuenire, & oſtendere ſigna Amoris. 43
Filius debet potius ſubuenire patri quā filijs ſuis. 44
Filij emancipati ad quid teneantur Parentibus. 44
Filij in contrahēdis matrimonijs tenentur obedire Parentibus,licet ſine eorū conſenſu adhuc matrimonium ſit validum. 44
Filij volētes Religionem ingredi excuſantur non obediendo parentibus præcipientibus,vt vxores ducant. 44
Filij dedignantes habere Parentes viles peccant. 45
Filij pecc. mort proferentes maledicta in Parentes. 45
Famam reſtituens cum Iuramento, ſi illi adhuc non credatur, ad quid teneatur. 48
Famam quis reſtituere an teneatur etiā cum periculo vitæ. 48
Famam reſtituere an teneatur hæres. 48
Famam an teneatur reſtituere detrahēs, ſi detractio eſt antiqua, ita vt præſumatur obliuio. 48
Fornicatio ſimplex eſt pecc.mort. 61
Fornicatio ſimplex quæ ſit. 61
Fornicans non excuſatur etiam qui inuincibilem ignorantiam. 61
Fornicationis peccatum an ſit grauius furt. 6[illegible]
Fornicator demens, vel ebrius non peccat. 6[illegible]
Fornicans mulier contra voluntatem non peccat. 6[illegible]
Filij an debeant credere matri, vel Patri aſſerentibus eos ſuſceptos ex adulterio. 9
Filij credentes aſſertioni Parentum circa illegitimitatem,tenentur relinquere hæreditatem patris putatiui. 9
Filij ſuppoſiti an credere teneantur ſupponenti. 5
Filios exponere in aliquo hoſpitali a euitandam infamiam,vel vitæ periculum licet. 5
Faſcinatio quid ſit & quotuplex. 16
Faſcinationis ſpecie Nabuchdonoſor [illegible] dificatus credebat ſe bouem & cum

animalibus degebat. 169
Faſcinatio non ſolet fallere ſanctos. 169
Faſcinatio per oculos quomodo fit. 170
Faſcinationis tractatus Fr. Mag. Leonardi Vaiti ex Monacis S. Sophiæ epiſcopi Puteolani laudatur. 170
Factores ſeu venditores taxillorum, & Alearum non peccant. 177
Familiaris epiſcopi dicitur qui præſens ſemper aſſiſtit epiſcopo non qui de longinquo 213
Fœminæ & infideles non poſſunt ordinari. 213
Feſta non ſunt violanda ob nundinas, & mercata. 240
Feſtis diebus nõ licet mercatoribus merces in eorum apothecis vendere etiã Ianuis clauſis. 240
Fornicari pro conſeruatione vitæ an liceat. 287
Fugere an liceat damnato ad mortẽ. 238
Fugere à carceribus & illos frangere an regulariter liceat carcerato. 288
Frangere carceres & limas, & aliud auxilium dare carcerato, an liceat conſanguineis, & amicis carcerati. 288
Fornicatio an ſit grauius peccatum furto. 298
Fornicatio quando non eſt peccatũ. 298
Fornicari cupiens mulierem in Templo an ſit ſacrilegium. 298
Famulus promittens ſeruire domino per annum ſi diſcedit finito hyeme non poteſt habere medietatẽ mercedis. 303
Furans in extrema neceſſitate conſtitutus, an teneatur reſtituere ſi ad pinguiorem fortunam deuenerit. 310
Filius an debeat ſuccurrere potius filijs quam parentibus, vel e contra. 311
Forus duplex eſt exterior, & interior. 317
Famuli conuictitij, & temporanei alicuius monaſterij non gaudent canon. ſi quis ſuadente. 379
Fratres vel ſorores pizochæ non gaudẽt priuilegio, & non ſi quis ſuadente. 379
Fraus ſua nemini debet ſuffragari. 435
Fur nõ tenetur reſtituere lucrum ex negotiatione ſua ſuper re aliena factum. 454
Fur tenetur reſtituere fructus rei oblatæ ſi res erat fructuoſa, melioramenta nõ repetit. 454

G

Gratiam nos recepiſſe à Beata Virgine aliiſq; ſanctis qualiter intelligatur. 6
Gratia recuperandi ſanitatem quandoq; conceſſa aliquibus probis Viris à Deo in ædificationem fidei. 155
Græci Præsbyteri in caſu neceſſitatis poſſunt abſoluere Latinos. 277
Græc. præsbyteri non ſunt cogendi accipere alia Olea ſancta, quam Chriſma à Latinis Diœceſanis. 276
Græci ordinati ſine dimiſſorijs Epiſcopi Latini in cuius Diœceſi ſunt ſuſpenſi. 275

H

Homo fidelis in articulo mortis tenetur ad actum dilectionis Dei ſuper omnia, & qualiter hoc intelligatur. 4
Hyperduliæ cultus, & honor cui debetur. 5
Honori alterius detrahẽs quomodo peccet. 49
Humana pietas excuſat à laborando die feſto. 203
Hermafroditus etiam ſi ad virilem ſexum magis declinet non poteſt ordinari. 213
Homo non tenetur tueri vitam per remedia magni pretij, & laboris. 300
Homo non tenetur pro tuenda vita permittere ſibi brachium amputari, niſi eſſet perſona neceſſaria. 300
Habere poteſtatem in foro interiori vnde procedat. 317
Heremitæ an gaudeant priuilegio can. ſi quis ſuadente. 379
Habitus non facit monacum. 379
Habens rem alicuius donatam ſibi ab aliquo, ſed non poteſt probare, etiam quia ſcriptura non ſit valida, an id ſciens teneatur reuelare hæredibus. 446
Habens aliquid ab aliquo, & promittens dare ſpurio, tenetur id reuelare ex vi

monitorij. 448
Habens aliquid donatum ab aliquo, per contractum alias nullum non tenetur vigore monitorij reuelare. 449
Habens aliquid donatum ab aliquo ſuo debitore,& adſint creditores anteriores an teneatur reuelare. 449

I

IDolatriæ peccatum quis committit. 6
Imaginum materia non conſideratur, ſed perſona quam repreſentant. 8
Iuramenti circunſtantiæ quæ ſint. 19
Iurare dupliciter contingit. 19
Iuramentum quid ſit. 20
Iurare regulariter illicitum eſt. 20
Iurandi mos ordinarius qui. 20
In iurando non ſunt neceſſaria verba expreſſiua. 20
Iuramentum per quæ verba fiat. 20
Iuramentum an ſit ſi dicatur à fe mia, à fe di Caualiero, di gentil huomo, per vita del Re. 20. & 21
Iuramenta execratoria ſunt dicendo ſi ita non eſt poſſim interfici,vel ammittam honorem; comminatoria ſunt, poſſa negare in mano de Mori, ſed dicendo, ſia maledetto il tal giorno ſe te la farò paſſare eſt blaſphemia. 21
Iurans falſum credens eſſe verũ non peccat. 22
Iurans per ignorantiam an peccet. 23
Iurans dubitans ſi ita ſit pecc.mort. 23
Iurans falſum per iocum pec. mort. 23
Iurans falſum pro ſaluanda vita alicuius pecc. mort. 23
Iurans de bonitate rei vendendæ an peccet. 23
Iurans de pretio rei inrequiſitus peccat mort.maximè ſi æqui voce iuret,& tenetur ad reſtitutionem. 23
Iurans de ordine Superioris non debet æquiuocare. 23
Iurans coacte æquiuocè ad promittendum an peccet. 23
Iurans ſe non eſſe peſte infectum, & non redire à tali loco peſte diffamato, an peccet. 23
Iurans ſe non habere id de quo rogatus eſt donare, ſi non vult donare an peccet. 24
Iurans ſe daturum aliquid alicui ob fauorem,& ille non faueat, non peccat non dando. 24
Iurans facere aliquod malum poteſt abſtinere tamen pecc. 24
Iurans ducere aliquam in vxorem, quæ poſtea infirmetur, & non ducit non peccat quia res non eſt integra. 24
Iurans ſe facturum aliquid alicui, qui ſimiliter ei promitt. ſi ſibi non ad impleatur nõ peccat non adimplẽdo 24
Iurans ſe daturum rem paruam alicui ſi deficit pecc.ven 24
Iurans dare aliquid alicui abſque animo dandi an peccet. 24
Iurans aliquam ducere in vxorem, illãq; deflorans quam non ducere habuit in animo pecc. mort. & tenetur adimplere. 25
Iurãs dare coactus importunis precibus, non tamen habuit animum dandi non dans pecc. ven. nec tenetur adimplere. 25
Iurans dare aliquid alicui, vt quid honeſtum faciat, & non faciat, vel promittens euadat pauper non tenetur. 25
Iurans obſeruate ſtatuta Collegij, vel Societatis, ſi aliqua ſint in decentia non tenetur obſeruare,& liberatur a Iuramento, & Idem eſt in officiali Iuſtitiæ. 25
Iurans verum ſine neceſſitate, & iuſta cauſa pec. ven. 25
Iurans inaduertenter quicquid in buccam ven re pec.m rt. 25
Iurans non dare eleemoſynam non tenetur obſeruare,& pec ven. & iurans offendere proximum non tenetur obſeruare,& peccat iurans de re mala. 25
Iurans verbera e fil um, & non adimplẽs an peccet. 25
Iurans ſe non iturum ad aliquem locum, vel cum aliquo, vel quid indiſſerens quando teneatur obſeruare. 26
Iurans aliquid ratione modeſtiæ,vel reuerentiæ, an non adimplendo peccet. 26
Iurans non diſcedere à domo non tene-

tur

tur.aud re Miſſam, & rumpere Iura mentum. 29
Iniuriam proferens ſuperior inferiori, an peccet. 49
Irriſio an ſit peccatum. 51
Interroganti tam in Iud cio, quàm extra quando ſit ſimpliciter, & quãdo æquiuoce reſpondendum. 52
Iudicium temerarium quando ſit. 53
Iudicio temerario non peccat qui ex ſignis ſufficientibus mouetur ad iudicãdum. 53
Iudicium temerarium, vt cõſtituatur quę ſint neceſſaria. 53
Inimicos qua dilectione tenemur diligere. 57
Inimicis an teneamur oſtendere ſigna amoris particularis. 57
Inimicum ſalutantem an teneamur reſalutare ſub pœna peccati mortal. 58
Inimico tenemur remittere odium, & rãcorem particularem, ſed non offenſam ex meritis Iuſtitiæ. 58
Ieiunia vigilias, & ſtationes quis inſtituerit. ibid.
Ieiunia quatuor temporum quare in die Mercurij, Veneris & Sabbati fiant. 59
Ieiunium erat etiam apud antiquos 59
Ieiunans die dominico in contemptum pecc. mort. 59
Ieiunans poteſt facere ientaculum de ſero. 60
Ientaculum poteſt etiã fieri de mane 60
Ieiunij eſſentia eſt vnica comeſtio in die. 60
Ieiunij liber an ſit diſpenſatus comedere bis in die vel comedere carnes. 60
Ieiunare qui non poteſt tota quadrageſima debet ieiunare in illa parte qua poteſt, 60
Ieiunare tenetur qui habet viginti annos. 60
Ieiunare excuſatus propter ætatem, an poſſit comedere cibos prohibitos. 60
Ieiunare non tenetur ſenex 60 annor 60
Ieiunare excuſatur patiens aliquos dolores vel defectus, & laborãtes, & alij. 69
Ieiunare tenentur laborantes parum, vt barbitonſores, ſartores, aromatarij, & ſimil. 60
Ieiunare excuſantur Viatores. Prædicatores, & ſimil. 60
Ieiunare excuſantur vxores quibus præcipiunt mariti, vt ſecum cęnent vel ne abhorreantur à viris, 60
Ieiunare qui tenentur ſi Domini eius cibum dare, vt non ieiunent peccant mort. 60
Ieiunium non frangunt ſerui guſtantes epulas quas faciunt Dominis ſuis. 60
Ieiunij excuſationem habens debet petere diſpenſationem ab Epiſcopo ad maiorem cautelam. 60
Ieiunij hora poteſt præueniri ex cauſa, & hoſpitans ex vrbanitate poteſt comedere cum hoſpite. 60
Ieiunij excuſationem habet ſanus comedens cum infirmo, vt alliciatur ad comedendum. 60
Ieiunij tempore an liceat veſci carnibus ex cauſa. 60
In neceſſitatib. nemo liberalis exiſtit. 105
Inſtitutio eſt Epiſcopi, 135
Idolatria quid ſit, & vnde originem traxit 149
Idolatria eſt adorare dęmonẽ incluſum in anulo. 149
Idolatria eſt adorare vanas imagines, vel ſtatuas. 149
Idolatria eſt petere promiſſionem à dęmone ne reuertatur in corpus obſeſſum, ſecus ſi ab exorcizante. 149
Incantatio an ſit licita, 153
Incantatio aliquando bona, quando fit per verba ſacra. 153
Incantatores ſerpentum habẽt tacitum pactum cum dęmone. 153
Incantationes nõ approbat Dau. dis carmen, ſed potius improbat. 153
In herbis, vel lapidibus ineſt quędam virtus naturalis. 154
Inuocare auxilium alicuius ſancti particularis pro euadendo aliquo particulari morbo, an liceat. 157
Inuocare D Antonium pro inueniendis rebus deperditis licet modo abſit ſuperſtitio. 157
Incantationes pro conſeruandis fructib⁹

ſeu

ſeu animalibus,an admittantur. 172
Indulgentia conceſſa per Epiſcopum vltra tempus ſibi conceſſum valet pro tempore conceſſo 230
Iuſpatronatus ammittitur ſi ſpecialiter venditur. 232
Iuſpatronatus ammittitur ſi patronus occiderit,vel occidi curauerit Rectorem,vel ob hæreſim. 233
Iuſpatronatus Eccleſiaſticum habet ſex menſes ad præſentandum. laicus quatuor,& currit a die ſcientiæ,non a die mortis. 233
Iuſpatronatus habens poteſt præſentare conſanguineum. 233
Iuſpatronatus Eccleſiaſticum habens poteſt plures præſentare laicus vero vnũ tantum. 233
Iuſpatronatus non præſumitur niſi probetur quia omnia beneficia præſumũtur libera. 233
Iuſpatronatus an tranſeat in Fiſcum cũ vniuerſitate bonorum. 234
Iuſpatronatus poteſt donari laico de cõſenſu Epiſcopi. 234
Iuſpatronatus vendi,& donari poteſt cũ vniuerſitate bonorum. 234
Iuſpatronatus non poteſt probari per teſtes in petitorio. 234
Iuſpatronatus poteſt legari, & donari. 234
Ioannes Camillus Bilotta olim Fiſci Patronus,deinde Regius Conſiliarius,& Io.Baptiſta Bilotta nepos laudatur. 246
Irregularitatem an incurrat qui propinat alicui potionem emptam a circulatoribus dicti Sagli in banco pro aliquo morbo abſque conſilio medicorũ, & ſequatur mors. 284
Infirmus an teneatur comedere carnes ſub pœna pec. mort. 287
Inuaſor quot modis dicatur inuadere. 291
Iudici an liceat Reũ conuictum ex probationibus ad mortem damnare quam in conſcientia ſcit eſſe Innocentẽ. 296
Iudex tenetur iudicare ſecundum ſcientiam quam iuridicè habet. 296
Ieiunijs, vigilijs, & diſciplinis domare corpus, vt citius conſumatur, an liceat. 296
Infirmos viſere tempore peſtis, an liceat. 299
Iurans non mutuare,vel fideiubere,an teneatur obſeruare Iuramentum. 312
Irregularitas non eſt cenſura neque pœna. 313
Ignorantia in materia excommunicationis altera eſt facti,altera Iuris. 330
Ignorantia facti excuſat ab excommunicatione. 330
Ignorantia Iuris quæ, & an excuſet ab excommunicatione. 33?
Ignorantia ſiue facti,ſiue Iuris eſt. 330
Ignorantia Iuris conſideratur dupliciter. 331
Imo & rurſus dupliciter nu.13. ibid.
Iuramentum & ſecretum non ligant cõtra bonos mores. 341
Ignorantia probabilis excuſat conuerſantem cum excommunicato ab excommunicatione minori. 356
Ignorãtia Iuris an excuſet a minori excommunicatione. 356
Inaduertentia an excuſet à minori excommunicatione. 356
Impoſſibilium nulla eſt obligatio. 362
Infirmus aut abſens,neque contumax eſt neque inobediens. 436
Irregularitatis pœna non incurritur niſi in caſibus a Iure expreſſis. 456

L

Latriæ cultus dicitur ſupremus honor,& reuerentia,quæ ſoli Deo vti omnium Domino debetur. 5
Literas alienas aperiens qualiter peccet. 54
Literas inimicorum aperiens non peccat. 54
Literas inimici aperiens ad bonum finẽ non peccat. 54
Ludus quid ſit. 172
Ludus in genere ſuo eſt opus indifferens. 172
Ludus quibus rationibus poteſt eſſe illicitus. 172
Ludere an liceat Clerico. 173
Ludo quando ineſt peccatum. 172

Ludus

Ludus Schacchorũ an ſit permiſſus Clericis,& religioſis. 17
Ludus quando poteſt eſſe prohibitus clericis, & laicis. 174
Ludere etiam ludo licito eſt prohibitũ in Eccleſia. 174
Ludere in die feſto quando ſit peccatum mortale, & quando veniale 175
Ludens in diebus ſolemnibus eſt excommunicatus. 175
Ludens ita intentus, vt vileſcat, & contemnatur peccat mortaliter. 175
Luſores ſunt velut hoſtes Reip. & deterioris conditionis quam latrones. 175
Ludens habens intentum ad lucrum, & non ad recreationem an peccet. 176
Luſor continuus non debet de facili abſolui a Parocho. 177
Luſores de iure ſunt infames. 177
Ludens ad ludum prohibitũ peccat. 177
Ludi prohibiti qui ſunt de iure. 177
Ludentes ludo prohibito quando excuſentur. 177
Ludum tenentes in eorum domibus vulgo la barattaria peccant grauiſſime, & ſunt infames. 178
Luſores debẽt facere reſtitutionem parti læſę. 178
Ludorum prohibitorum ſpectatores non excuſantur. 178
Ludus malus,& cum peccato eſt vbi interuenit fraus,dolus,vis vel metus. 178
Ludus quatuor modis poteſt eſſe fraudulentus. 178
Ludus ex defectu conſenſus quot modis poteſt eſſe fraudulentus. 179
Ludus ex defectu domini colluſoris eſt prohibitus puta cum filijs famil. vel ſeruis. 179
Ludens cum filio fam lias quando tenetur ad reſtitutionem, & quando poſſit cum eo ludere. 179
Luſor vincens pecuniam ſubreptam tenetur ſtatim reſtituere. 18[illegible]
Ludens cum Clerico ſeculari an tenetur reſtituere quod vicit. 180
Ludens admonitus ſigno alicuius tenetur ad reſtitutionem ipſe & admonens & peccant mort. 180
Ludens poteſt fingere quod fert lex ludi. 180
Luſor decipiens ſocium in errore calculi peccat,& tenetur reſtituere. 180
Luſor violãdo leges ludi puta accipiendo prius cartas quas poſterius accipere debebat peccat,& tenetur ad reſtitutionem,& ſi ſumus in incerto ſtatur arbitrio boni viri, 180
Ludens cum eo qui non propria voluntate.ſed quadam reuerentia,& pudore ludit tenetur reſtituere, 180
Ludens cum coacto minis tenetur reſtituere. 181
Ludens ſagax fingens ſe inexpertum cũ altero inexperto tenetur ad reſtitutionem. 181
Ludentem inducens fraude ad ludendũ, affirmans ſocium eſſe inexpertum tenetur ad reſtitutionem. 181
Ludens cum inexperto tenetur reſtituere. 181
Ludens ſi filiusfamilias ſit & lucratur cũ maioribus an teneatur reſtituere. 181
Ludens ſi minor ſit, vel filiusfamilias, & fingit ſe maiorem,vel habere peculiũ an teneatur reſtituere. 182
Ludens ſi habet tantummodo vnum aureum, & vincant plures aureos an teneatur reſtituere. 182
Ludere pecunia credita an liceat, & quid extra Regnum Neapolitanũ. 182
Ludens de iure communi tenetur ſoluere quod perdidit, & quando excuſetur. 182
Ludens non poteſt renunciare bannis in materia ludi facti, cum ſit pro bono publico. 183
Ludens quando poſſit compenſare lucrũ de pecunia præſenti cum lucro de pecunia credita. 184
Ludens cum pecunia mutuata an poſſit compenſare cum lucro de pecunia præſenti. 184
Lucrans cum pecunia accepta de monte ludi fraudulenter tenetur reſtituere. 184
Lucrans cum pecunia fraudulenter lucrata tenetur ad reſtitutionem. 184

Lucrans

ucrans fraudulenter de voluntate per-dentis nō tenetur ad reſtitutionē. 184
udens in die feſto contra præceptum legis, vel Superioris tenetur reſtituere. 184
udens cum pecunia abſente cum altero cum pecunia præſenti ſi lucratur tenetur reſtituere. 184
udus alearum recreationis cauſa nō eſt peccatum. 187
uſori licitum eſt aliquid furari vincenti, & barattariam tenēti in domo nec datur accuſatio pro hoc furto. 187
uſori mutuans pecuniam ad ludēdum non habet actionem ad pecuniæ reſtitutionem. 187
udi pœna habet locum tàm in ludente, quàm in vidente ludere. 187
udum ſeu barattariam tenēs in domo ſi percutitur vbique non habet accuſationem aduerſus percutientem. 187
udens vendendo aliquid colluſori, vel extraneo nō tenetur de euictione. 187
iteræ dimiſſoriæ ſemel conceſſæ non reuocantur, nec expirant morte concedentis. 213
udum periculoſum vitæ exercens, an peccet. 288
ex lata ab homine ſiue Eccleſiaſtica, ſiue ſecularis ligat in conſcientia 304
ex an liget in conſcientia quando imponit pœnam corporalem, 305
ex præceptiua quæ dicatur. 305
egem tranſgrediens in releui non pec. mort. 305
ex non obligat quando ipſius præceptum eſt iniuſtum. 306
egis iniuſtitia quomodo cognoſcatur. 306
egi pœnali contraueniens non tenetur ad pœnā niſi poſt condemnationē. 307

M

Maledicens creaturis in ſenſibilibus, vt aquæ, vēto, ſoli, &c. videtur maledicere earum Creatori. 9
Maledicens alicui Sancto, vel eius imaginem lacerans, aut ſupped tans quomodo peccet, & quomodò ſi dicat ei non eſſe tribuendum honorem, 9
[M]iſſam n on auſcultans die feſto ob iuſt. cauſam non tenetur altero die adimplere nec aliud opus piū in loco Miſſæ tutius eſt facere diſpenſare ab Epiſcopo. 36
Miſſam auſcultans inuitus non ſatisfacit, verum ſi inter audiendum mutat propoſitum ſi maior pars Miſſæ dicenda eſt ſatisfacit. 39
Miſſa audienda eſt actentè, & an requiratur videre, vel audire celebrantē. 39
Miſſam non audire tenetur peregrinus timens relinquere a ſocijs, vel aliud malum ſibi eunturum. 39
Miſſam non audire ob grauia negotia, quæ non poſſunt differri in alterum diem non eſt pecc. 39
Miſſam aud re impediti ſerui non peccant, ſed eorum domini, nec per hoc relinquent dominos, ſecus ſi ſempe[r] prohibentur audire. 4[0]
Miſſam tenetur quis potius audire qua[m] cōfiteri peccata si conf. poteſt differ[ri] alias ſecus. 4[0]
Miſſam audire impeditus quia nauis d[i]ſcedit à portu & remanet ſolus non peccat, & ſic de alijs. 4[0]
Miſſam Sacerdotis concubinarij non prohibemur audire donec non fuer[it] denunciatus. 4[0]
Miſſam relinquere ob concionem non licet.
Miſſam audire à Sacerdote excommu[ni]cato non licet.
Miſſam audiēdi præceptum, & abſtine[n]di ab operibus ſeruilibus eſt vſque horam prandij.
Mariti poſſunt moderate verberare v[xo]res, & iniuriarum.
Mariti tenentur alere vxores etiam dotatas.
Mendacium in Iudicio ſuper re le vi[ſit] pec.
Manifeſtans aliqua vera vitia ad fine[m] diminuēdi amicitiam ad bonum fi[ne] an peccet.
Maledicens anima deliberato malu[m] graue pecc. mort.
Maledicens hæreticis non peccat,

qui cupit vt capiantur banditi, & caſtigentur. 51
Mulier maledicens tentanti eam in pudicitia non peccat. 51
Maledicens aquæ, vento vel diei Paſchatis inaduertenter pec. ven. ſi aduertenter mort. 51
Maledicens occaſioni ex qua malum prouenit non peccat. 52
Maledicens Dæmoni an peccet. 52
Maledictio peſſima quæ ſit. 52
vbi iſta blaſphemia hebraica explanat.
Mendacij quot ſint ſpecies. 52
Malum alicui deſiderare ob odium vitij an liceat. 57
Meritũ ibi maius vbi maius periculũ, 88
Muneris acceptatio eſt præuaricatio veritatis. 111
Munera peruertunt verba iuſtorum. 111
Munus dans victoriam acquirit, & animã accipientis aufert. 111
Miſſas vulgo dictas de S. Gregor. 31. & 41. celebrari facere non eſt ſuperſtitio, cũ ſit mos viitatus in Eccleſia. 147
Magia quid ſit, & quæ vera, & quæ falſa. 150
Magiæ falſæ ſpecies quot ſint. 151
Magia ſemper ſumitur in malam partem & qui ſint Magi. 151
Magia falſa quot modis fieri poteſt. 151
Magici homines pactum habent cum dæmone, & quale. 151
Magi habentes pactum expreſſum cum dæmone ſunt excommunicati. 152
Maleficium quid ſit. 162
Maleficio quot concurrunt. 162
Maleficium quotuplex ſit. 162
Maleficij in confeſſione quid aduertere debet Parochus an cadat excommunicatione, vel hæreſis. 162
Malefici de quo ſunt interrogandi à Cõfeſſore quando ſacramẽtalia adhibuerunt. 163
Maleficia quot modis poſſunt impedire debitum matrimoniale. 163
Maleficia quare Deus permittat in coniugibus. 163
Maleficia alio maleficio diſſoluere non licet. 163
Maleficum quærere pro tollendo maleficio, & inueniendo non eſt pecc. 163
dummodo ſine alio maleficio.
Malefico ſoluens pro recuperanda ſanitate, an peccet, & quomodo. 164
Maleficia ad tollenda quæ ſint vera remedia. 164
Maleficia quare Deus permittat. 164
Maleficia tria genera perſonarum non poſſunt offendere eo quæ. 164
Maleficiorum Idonea remedia. 165
Maleficorum incantationibus an liceat impedire, vel expellere tempeſtates, & aeris motus. 165
Maledictiones contra ſorices, vermes, brucos, & ſimil. an liceat proferre miniſtris Eccleſiæ ſine ſuperſtitione. 166
Maleficæ an vere intrent domos ſub forma canis, aut fœlis. 167
Maleficæ nõ intrant domos Ianuis clauſis. 167
Maleficæ ſi percutitur illud animal cuius formam aſſumpſerunt remanent percuſſæ in illo loco. 168
Miraculum magnũ quod euenit in Græcia in Imagine B. Mariæ Virginis. 189
Mercatum, & nundinæ an prohibeantur fieri die feſto, & quæ, & an notarij ſcribentes contractus in his diebus peccent. 198
Modicitas rei quæ excuſat à laborando die feſto quæ ſit. 200
Modicitas quãdo in effectu excuſet. 200
Miſſarum numerus quãdo poſſit in ſynodo minorari. 238
Miſſæ à teſtatore relictæ an poſſint per ſubſtitutum celebrari. 239
Monaſterium, vel Oratorium non poteſt ædificari ſine conſenſu Epiſcopi. 267
Metropolitanus vnde dictus. 273
Mulier adultera an teneatur reuelare filium ſpurium putatum vere filiũ. 283
Mulier prægnans an poſſit ſine peccato ſumere medicinam ex qua partus poſſet periclitari. 285
Membrum corporis licet obtruncare pro ſalute totius corporis. 302
Mercedem an liceat ſubtrahere famulo ægrotanti pro rata temporis. 303

Eccleſia contra Eccleſiam quanto tempore præſcribat. 250
Epiſcopatum eſſe ordinem eſt de fide, ex opinione Patris Hieronymi Recorarij Ieſuitæ. 251
Epiſcopi poſſunt extrahere Clericos ab eccleſia ad quam confugerint ad correctionem. 251
Epiſcopus poteſt cogere ſubditos ſuos ad permutandum beneficia ex cauſa. 252
Epiſcopus poteſt cogere ſubditos ad reſidendum, & quando dicantur reſidere. ibid.
Epiſcopus vel Rector relinquendo idoneum poſſet à loco peſte infecto diſcedere. 253
Epiſcopus vel Prælatus ob periculum furum, Tyranni, vel Turcarum poteſt non reſidere. 253
Epiſcopo infirmo, vel ſe non datur coadiutor. 256
Epiſcopus quomodo poſſit Seminario ſuo beneficia concedere. 255
Epiſcopus quæ debeat præuidere in viſitatione ſuæ Diœceſis. 257
Epiſcopi poſſunt ex cauſa monere aliquem ne ordinem ſuſcipiant. 259
Epiſcopatum recuſare peccatum eſt. 260
Epiſcopus eſt nomen oneris non honoris tantum. 260
Epiſcopi ſtatus perfectior eſt quam Religioſorum. 261
Epiſcopus non prohibetur primo ſibi, & ſuis diſpenſare, deinde pauperibus 252
Epiſcopus debet prouidere pauperib. 251
Epiſcopus tenetur potius ſubuenire ſuis quam extraneos. 252
Epiſcopi poſſunt dare rem modicam Eccleſiæ in feudum, vel in emphyteuſim huius ſi ſint pauperes & benemeriti. 252
Epiſcopus quam ſcientiam habere debet. ibidem
Epiſcopatus ordo eſt quadripartitus. 253
Epiſcopo nouē ſpecialiter cōueniūt. 253
Epiſcopus debet reſidere in loco ſuæ Eccleſiæ. ibid
Epiſcopus diebus dominicalibus debet intereſſe diuinis officijs in ſua eccleſia. ibid.
Epiſcopus non poteſt fieri monachus ſine licentia Papæ. 26
Epiſcopus habet habere ſecum maturos viros, tàm ex clericis, quam ex religioſis. 26
Epiſcopus factus qui erat Monachus qu retineat de regula ſui ordinis ibidem
Epiſcopus ſingulis diebus debet celebrare, vel audire Miſſam. ibid
Epiſcopus quæ poſſit facere principaliter inter cætera. 26
Epiſcopus non poteſt exigere alia Iura Epiſcopalia quam quæ ſunt expreſſa in Iure. 265
Epiſcopus habet iuriſdictionem in monaſterijs Religioſarum, & Prælatus illis dandus eſt de approbatione Epiſcopi. 267
Epiſcopus habet liberam iuriſdictionem in ſua Diœceſi, & officiales Papæ ſine expreſſa facultate non poſſunt ſe in ea intromittere. 267
Epiſcopus poteſt inuocare brachium ſeculare, & cogere ad illud dandū. 267
Epiſcopus dicitur oculus Dei ideo debet a ſubditis obſequium præſtari. ibidem
Epiſcopus poteſt delegare beneficiorum collationem non alteri quam ſuo Vicario generali. 257
Epiſcopus diſpēſat in irregularitatib. 258
Et quid requiratur in hoc. 258
Epiſcopus poteſt diſpēſare in homicidio commiſſo pro defenſione propriæ vitæ. 269
Epiſcopus diſpenſat cū clerico promoto per ſaltum, 269
Epiſcopus diſpenſat cum eo qui non approbatus acceſſit ad ordinationē. 269
Epiſcopus diſpenſat cum eo qui ordinatur abſque dimiſſorijs a non ſuo Epiſcopo. ibidem
Epiſcopus diſpēſat cum ordinato ignoranter ab Epiſcopo hæretico, vel ſciſmatico. 269
Epiſcopus diſpenſat cum ſymoniaco, & nuali. 270
Epiſcopus diſpenſat à ſuſpenſione incurſa propter ordinem ante ætatem requiſitam. 270

INDEX.

Epiſcopus diſpenſat cum criminoſis, & adulteris. 270

Epiſcopus diſpenſat in bigamia ſimilitudinaria. 270

Epiſcopus diſpenſat cum illegitimis ad minores ordines tantũ, & ſimplex beneficium. 271

Epiſcopus diſpenſat cũ expoſitis ad minores ordines. 271

Epiſcopum poſſe diſpenſare in omnibus caſib. quo modo intelligendum. ibid.

Epiſcopi officium quod ſit. 272

Epiſcopi quare dicuntur ſuffraganei Archiepiſcopi. 275

Epiſcopi quæ debent obſeruare in viſitatione Græcorum. 276

Epiſcopi nõ debent committere curam animarum Græcis, ſeu Calogeris niſi ex neceſſitate. 275

Epiſcopi debent tollerare vſum carnium in die Sabati apud Græcos, & quomodo. 276

Epiſcopi debent perſuadere Græcis Ieiunia & vigilia. 276

Epiſcopi debent ſtudere reducere Græcos ad Ritũ Latinũ Eccleſiaſticũ. 276

Epiſcopi debent obſeruari facere à Græcis feſta de præcepto Eccleſiæ Romanæ. 227

Epiſcopi quid debent obſeruari facere a Græcis circa Baptiſma. 277

Epiſcopi debẽt confirmare baptizatos a Græcis. ibid.

Epiſcopi debent curare, vt ſit Hoſtia ſacra quæ pro infirmis aſſeruatur ſingulis octo diebus, vel ſaltim quindecim renouetur & alia circa. ibid.

Epiſcopi permittant accipi altaria portatil.a a Latinis conſecrata. ibid.

Epiſcopi non debent tollerare abuſum, vt Græci confiteãtur ſimul, & alia 277

Epiſcopi debent attendere vt præsbyteri videri diuerſum habitũ ab alijs deferant. 278

Epiſcopi debent reſidere in eorũ Eccleſijs. 278

Epiſcopi debent prædicare. 279

Epiſcopus debet eſſe perfectus. ibid.

Epiſcopus debet eſſe humilis, & obediẽs circa mandata Dei, & Superiorũ. 280

Epiſcopus non debet ludere, & venari. 280

Epiſcopi quæ debent obſeruare circa Clericorum ordinationem. 280

Epiſcopus quid debeat aduertere circa pluralitatem beneficiorum. 280

Epiſcopis quæ debent aduertere circa defenſionem Iurium Eccleſiæ. 281

Epiſcopi aduertere quæ debent circa ditandum eius conſanguineos. 281

Extrahens equos extra Regnum contra prohibitionẽ Proregis eſt peccatum 305

Extrahendi equos extra Regnum prohibitio an liget Clericos. 306

Eleemoſynam dare tenemur conſtituto in extrema neceſſitate. 310

Eleemoſyna cum ſit de Iure diuino danda eſt à fidelibus & infidelibus. 310

Eleemoſynam dare tenentur magis Eccleſiaſtici quàm ſeculares. 310

Eleemoſyna eſt faciẽda cum ordine. 311

Eleemoſyna potius danda eſt conſanguineo, vel amico, quam extraneo. 311

Eleemoſyna potius dãda eſt perſonæ publicæ, & vtili Reip quã extraneo. 311

Excõmunicatio quid ſit. 313

Excommunicatio quare appelletur cenſura. 314

Excommunicandi vſus antiquiſſimus, & dicitur medicina quia debet mederi, & coercere non eradicare. 314

Excommunicatus tribus bonis principalibus priuatur, & dicitur membrum abſciſſum a corpore Chriſti. 314

Excommunicatio eſt duplex maior, & minor. 315

Excommunicatio altera à Iure, & altera ab homine. 315

Excommunicatio, vel eſt latæ ſententiæ, vel comminatoriæ. ibidem

Excommunicatio quomodo cognoſcatur an ſit latæ ſententiæ, vel comminatoria. 316

Excommunicare qui poſſit. 316

Excommunicare non poteſt fœmina nec eius ſubdita. 319

Excommunicari qui poſſit, & qua de cauſa. 313

Ex-

communicari vt quis poſſit quot conditiones requiruntur. 319
communicari nõ poſſunt animalia irrationalia. 420
communicari non poteſt Collegium, Vniuerſitas, Monaſteriũ, & ſimilia 320
communicari non poteſt infidelis. 320
communicari nõ poteſt mortuus 321
communicatus poteſt quis declarari poſt mortem, & abſolui. 321
communicatum notoriè ſepeliens in Eccleſia incidit in excommunicationem. 321
communicatus abſolutus in articulo mortis etiam à ſimplici Sacerdote poteſt in Eccleſia ſepelliri. ibid.
communicare Superiorem non poteſt inferior neque parem neque ſe ipſum, ſi tamen tranſgreditur ſtatuta à ſe facta peccat mort. 322
communicans ludentes, non intelliguntur ludentes cũ excommunicant quia videtur cum eis diſpenſaſſe neq perſona ſua eſt excommunicata quia videtur excepta. 322
communicandus debet eſſe ſubditus excommunicantis. 323
communicare non poteſt Epiſcopus ſubditum ſuum delinquentem in aliena Diœceſi. 323
iſcopus non poteſt facere ſtatutum quod ligaret delinquentes extra ſuam Diœceſim. ibidem
communicari nõ poſſe qui non eſt in peccato mort. ſeu inobedientia, quomodo intelligatur. 325
iſcopus ſi faceret præceptum ſub pœna excommunicationis ne clerici luda it aliquo ludo licito, licet ludentes non ſint excommunicati tamen peccant mort. 235
iſcopo non obediens morte moriatur ibidem.
cõmunicatio non niſi ob grauiſſimas cauſas ferri poteſt. ibidem
communicatione lata, quis non tenetur reuelare res parui momenti, ſecus ſi eſſent pauperis. 326
communicationis in materia quomodo dignoſcatur an res reuelanda ſit parui, vel magni momenti. 325
Et in materia furti quæ ſit magna quantitas loc. cit. num 22. Et in hoc debet attendi valor rei ratione affectionis licet res ſit minime. 326
Excommunicatione ligantur plures furantes res minimas communicat tamen conſilio, & in ſolidum tenentur reſtituere. 327
Excommunicationis forma quæ ſit 328
Excommunicatio debet habere quinque circumſtantias. 328
Excommunicationis prima circumſtantia eſt, vt Iudex habeat intentionem excommunicandi, & non terrendi. 328
Excommunicationis ſecũda circunſtantia eſt vt præcedat monitio vna, vel trina. 329
Excommunicationis tertia circunſtãtia eſt vt feratur in ſcriptis. 329
Excommunicationis quarta circunſtantia eſt vt in ſententia excommunicationis exprimatur cauſa. 329
Excommunicationis quinta circunſtantia eſt vt adſit notitia excommunicationis ſiue ab homine ſiue à Iure. 330
Excuſationes omnes valent quo ad Deũ in materia excommunicationis. 332
Eccleſia non iudicare de occultis 332
Excommunicatio non poteſt ferri pro peccatis præteritis, vel præſentibus quantumuis enormibus. 332
Excommunicatio ſine vlla monitione non tenetur. ibidem
Excommunicatio ob quem finem debet inferri. 333
Excommunicatio ferri non debet, quando præuidetur eam paruiſaciendam eſſe. 333
Excommunicatio licet aliquãdo ſit alicui mortalis, tamẽ eſt medicinalis 333
Excommunicatio non trahitur ad futura. 337
Excommunicatio quando ſit iniuſta ſed valida. 342
Excommunicatio expirat morte excommunicantis. 343
Excommunicatio quando etiam dicatur

iniuſta

iniuſta defectu ſubſtantialium. 343
Excommunicatio quæ mala infert excõmunicato. 344
Excommunicatus poteſt teſtari niſi ſit hæreticus. 345
Excommunicato priuat ſuffragijs eccleſiæ. 344
Excommunicatus non poteſt eligere nec eligi. 344
Excommunicatus ſi per annum perſeuerauerit in excommunicatione eſt ſuſpectus de hæreſi. 345
Excommunicati duo Clerici ad inuicem rixantes, & ſe percutiẽtes non tenentur repetere omnes cõfeſſiones in quibus non fuerunt confeſſi de hac excõmunicatione ſtãte ipſorum bona fide, & ignorantia probabili. 345
Excommunicatus priuatus communione qua priuantur omnes excommunicati quæ perdat per communionem. 346
Excommunicato aliquo non poteſt quis cum eo participare in diuinis, & declaratur verſus. Os orare vale commu. nio menſa negatur. 346
Excommunicato notorio nõ poteſt quis cum eo audire Miſſam, ſed bene concionem. 346
Excommunicatus non debet admitti ad ſepulturam imo nec eum mortuum tenetur quis comitari. 347
Excommunicato exiſtente in eccleſia poteſt Sacerdos ad Miſſam paratus illum eijcere, & nolete exire poteſt deſiſtere a celebrando Miſſam. 347
Excommunicato ingrediente eccleſiam dum celebratur Miſſa propter alia negotia & quis audiat ibi Miſſam non dicitur cum eo participare. 348
Et quando quis dicatur participare, ibidem num. 9.
Excommunicatum quis non poteſt ſalutare nec reſalutare. 349
Excommunicato non debet quis aſſurgere vel nutum facere, vel vultum hilarem oſtendere. 349
Excommunicatum ſalutantem quomodo liceat reſalutare. 349
Excommunicatum alloquens cum proteſtatione vulgo facta. Io te parlo in cõuertẽdo non per hoc eſt excuſatus, & incurrit minorem excommunicationem. ibidem
Excommunicato aliquo non poteſt quis cũ eo contrahere quomodocunq;. 349
Excommunicato aliquo non poteſt quis cum eo in vna domo habitare, & fallen. 350
Excommunicato aliquo non poteſt quis commenſari cum eo in eadem menſa, nec in eodem lecto dormire. 350
Excommunicato notorio cum eo participans vltra minorem excommunicationem peccat mort. ibidem
Excommunicato participans in diuinis, quandoq; incurrit excommunicationem maiorem in tribus caſibus. 351
Excommunicatam mulierem vti concubinã clerici cognoſcẽs eſt excommunicatus excõmunicatione maiori. 351
Excommunicata remanet mulier rem habens cum clerico excommunicato, vel cognoſcente mulierem excommunicatam. 351
Epiſcopis concludens cum clerico quem ob talem ludum excommunicauit eſt ipſe excommunicatus maiori excommunicatione. 352
Excommunicare ſe ipſum nemo poteſt quomodo id intelligatur. 352
Epiſcopus nõ poteſt diſpẽſare quod quis conuerſetur cum excõmunicato abſq; incurſu excommunicationis quia hoc non eſt ab homine, ſed a Iure. 352
Excommunicato aliquo ſi quis cum eo conuerſetur in contemptum clauium vltra excõmunicatiõnẽ pecc. mor. 352
Excõmunicatus publice per cedulones, vel percuſſores Clericorum tantum eu ta e deben us. ibid.
Excommunicati conuerſationẽ an liceat habere ſine incurſu excommunicationis. 353
Vbi verſus, vtile, lex humile res ignorata neceſſe.
Excommunicatus non poteſt petere debitum etiam cum iuramento ſibi promiſſum. 353

Excom-

xcommunicato indigenti poteſt fieri eleemoſyna. 353
xcõmunicato pauperi poteſt ſolui debitum. 354
xcommunicatum Medicum, vel Aduocatum propter penuriam licet vocare. 354
xcommunicato à diuite poteſt accipi eleemoſyna. 354
xcommunicato poteſt quis vicinus ſtare in concione dummodo illum non alloquatur. 354
xcommunicato hæredi ſocij poteſt ſocius continuare ſocietatem ſecus ſi cũ excommunicato contraxit. ibidem
xcommunicati contractus non ſemper ſunt omnino inualidi. ibid.
xcommunicato poteſt Aduocatus conſilium dare. ibid.
xcommunicato cum viro poteſt vxor conuerſari. 355
xcommunicatus vir non poteſt petere debitum ab vxore nec e contra. 355
xcõmunicatio lata in cauſa matrimoniali contra contractum matrimonij facit vt vxor non teneatur obedire marito, nec illi conſentire, & ſi carnaliter ſe cognoſcerent vtrique incurrerent in excommunicationem maiorem. 355
xcõmunicato Patri tenetur filius obedire & ſeruus excommunicato domino ſi tamẽ erat ſeruus tẽpore excommunicationis. 355
xcommunicatus, & ſi aſſerit ſe abſolutum an habeam ei credere. 356
eemoſynam ab hæreticis poteſt petere peregrinus indigens per tranſitum 357
xcommunicato minor priuat participatione ſacramentorum paſſiua & alia mala infert. 358
xcommunicato minor cõtrahitur participatione cum excommunicato excommunicatione maiori. 358
xcommunicati an omnes ſint viſitandi & qui. 359
xcommunicatus ob percuſſionem clerici vt euitari debeat quæ requiruntur. 359
Excõmunicatum publicè debemus vbicunq; euitare. 361
Excommunicatio ſequitur excommunicatum ſicut lepra leproſum. 361
Excommunicati omnes ſiuè occulti, ſiuè publicè, ſiuè nominatim denunciati, ſiue publici percuſſores clerici non poſſunt cum alijs conuerſari ſine incurſu pecc. mort. 361
Excommunicatus etiam occultè ſi celebret fit irregularis. 361
Excommunicatus præſtãs authoritatem celebrandi Miſſam fit irregularis. 361
Excommunicati occulti an teneantur abſtinere à conuerſatione fidelium cũ eorum infamia. 362
Excommunicatus excuſatur à præcepto Miſſæ, quam nec in aliqua maxima ſolemnitate audire debet. 352
Excommunicatus non poteſt nec à longè per feneſtram videre Miſſam, nec diuinis intereſſe. 362
Excommunicatus ab aliquo Cõmiſſario Apoſtolico ob non veram cauſam ſi eſt Sacerdos an debeat abſtinere à Miſſa. 362
Excommunicatus ſemel poteſt iterũ excommunicari. 363
Excommunicatum qui poteſt abſoluere. 353
Excommunicati quomodo abſolui poſſunt, & de excommunicationis generibus, & differentijs. 353
Excommunicatus in articulo mortis poteſt a quocunque approbato, vel etiã non approbato Sacerdote, & de quacunque excommunicatione abſolue re. 365
Excommunicatus in articulo mortis, vt abſolui poſſit qui ordo obſeruandus eſt. ibid.
Excommunicatus in articulo mortis abſoluitur ſub conditione. ibid.
Excommunicatus quando dicatur in articulo mortis conſtitutus, vt abſolui poſſit. 356
Excommunicatus ob debitum vel Clerici percuſſionem licet habuerit remiſſionem a parte debet abſolui ab Epiſcopo.

ſcopo. 367

Excommunicatus Sacerdos, irregularis, vel interdictus an poſſit abſoluere in articulo mortis. 367

Excommunicatio ob Clerici percuſſionē vt incurratur quæ requiruntur. 371

Excommunicationem non incurrit qui iocoſe percuſſerit Clericum. 371

Excōmunicationis à vinculo excuſatur qui non ex animi deliberatione, ſed ſubita ira Cler cum percuſſerit. 371

Excommunicatus non dicitur qui in defenſione proximi Clericum percuſſerit. 371

Excommunicationem non incurrit qui pro defenſione vitæ cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ Clericū percuſſerit. 371

Excommunicationem non incurrit qui ex cauſa honors Clericum percuſſerit. 372

Dummodò fiat incontinēti nu 7. ibid.

Equites,& milites S.Io.Hieroſolymitani & ſimil. gaudent priuilegio can.ſi quis ſuadente. 379

Error perſonæ Clerici percuſſi an faciat incurrere excommunicationem can. ſi quis ſuadente. 380

Excommunicationem incurrit qui rapit pecuniam per vim à burſa,vel pallium à perſona Clerici. 380

Excommunicationem canon. ſi quis ſuadente incurrit Iudex qui capit Clericum ſiue de die,ſiue de nocte. 381

Excommunicationem can.ſiquis ſuadente incurrit qui perſequitur Clericum fugientem,& ille metu mortis ſe præcipitaret vnde mors,&c. 381

Excommunicationem can ſi quis incurrit qui lacerat ve..es Clerici in eius perſona,vel eas maculat, vel reſcindit zonas, vel filias equi, in quo equitat Clericus ſi animo iniuriandi id faciat. 381

Excommunicationem canon ſi quis ſuadente non incurrit qui latenter ſurriperet nummos,vel alia bona à perſona Clerici dormientis,vel non aduertentis. 381

Excommunicationem canon. ſi quis ſuadente non incurrit percutiens Clericum rixantem, & vulnerantem eius conſanguineos. ibidem

Excommunicationem canon. ſi quis ſuadente non incurrunt parentes percutientes filios Clericos nec Prælati ſubditos, & ſimil. 382

Excommunicationem an incurrat frater percutiendo fratrem Clericum. 382

Excedens modum in correctione Clerici, an & quādo incurrat excommunicationem canon ſi quis ſuadente. 383

Excommunicatio ſi feratur pro furto, intelligitur de furto in materia peccati mortalis non venialis. 427

Excommunicari an quis poſſit pro peccato præterito. 428

Excommunicatio quando fertur ad inſtantiam partis, requiritur illius intētio ad eximendum aliquem. 433

Excommunicatus ob non reuelationem, ſi poſtea reuelet qualiter ſit abſoluendus. 436

Excommunicatio in materia monitoriali um regulariter comprehendit auſerentes in materia peccati mortalis nō autem venialis. 446

Emēs rem bona fide,furto alteri ſubtractam,& ſcit illum teneri reſtituere, & reuelare vigore monitorij, tenētur reuelare. 447

Excommunicatus debet abſolui parte ſatisfacta. 454 & ſeq.

Excommunicatus pro furto, non poteſt abſolui virtute Iubilei ſi non eſt ſoluendo etiam ſi offerat cautionē. 454

F

Feſto die licet examinare teſtes,& curiam regere ſi alijs diebus fuerit impeditus,& ad euitandum damnū. 37

Feſto die non licet recitare ſententiam capitalem. 37

Feſto die non licet iurare niſi ex neceſſitate. 37

Feſto die ſerui laborantes de ordine domini ,non peccant, ſed peccant domini. 37

Feſtum loci tenentur obſeruare pere-

grinantes in illo die quo ibi moratur, ſecus ſi per tranſitum. 37
Feſto die docentes etiam ob lucrum nõ peccant. 37
Feſto die an liceat pingere, hoſtias facere, verere Eccleſiam, aut ornare. 37
Feſto die poteſt laborare pauper, vt familiam nutriat. 38
Feſto die licet continuare ad coquendũ fornaces calcis vitri, & ſimil. 38
Feſto die licet cooperire frumentum, & triturare in Area & lauare pannos ob periculum imitans. 38
Feſto die licitus eſt vſus molendini ad ventum, & ad aquam ſecus in molendino cuius rota animali agitatur. 38
Feſto die licet mulieri ad fugiendam vanas occupationes, poſt pias deuotiones in muliebri exercitio laborare, & pannos reſarcire concurrente neceſſitate. 38
Feſto die tenetur fidelis audire vnã Miſſam etiam in die Natalis, etiam lectam non cantatam. 38
Feſto die ſimplex credens ſibi licere nõ audire Miſſam non peccat. 38
Feſta non ſanctificans pro quanto tempore intelligatur huic præcepto contrauenire. 36
Feſto die licet ire venatũ cauſa recreationis ſecus ſi fiat ob lucrum. 41
Feſto die licet coquere panes cum adeſt neceſſitas. 41
Filij tenentur patres amare, & illis obedire. 42
Filij percutiẽtes parentes qualiter peccant, & puniuntur. 42
Filius accuſans patrem in publico iudicio peccat. 43
Filius licet Epiſcopus vel Papa tenetur honorare Parẽtes & quibus actibus. 43
Filius per dignitatem Epiſcopalem liberatu a Patria poteſtate, & quomodo id intelligatur. 43
Filius in re maxime importãtiæ obligatur ſub peccato mortali obedire Patri. 43
Filius ſub pecc. mort. tenetur Patri in Infirmitate ſubuenire, & oſtendere ſigna Amoris. 43
Filius debet potius ſubuenire patri quã filijs ſuis. 44
Filij emancipati ad quid teneantur Parentibus. 44
Filij in contrahẽdis matrimonijs tenentur obedire parentibus, licet ſine eorũ conſenſu adhuc matrimonium ſit validum. 44
Filij volẽtes Religionem ingredi excuſantur non obediendo parentibus præcipientibus, vt vxores ducant. 44
Filij dedignantes habere Parentes viles peccant. 45
Filij pecc. mort. proferentes maledicta in Parentes. 45
Famam reſtituens cum Iuramento, ſi illi adhuc non credatur, ad quid teneatur. 48
Famam quis reſtituere an teneatur etiã cum periculo vitæ. 48
Famam an teneatur reſtituere an teneatur hæres. 48
Famam an teneatur reſtituere detrahẽs, ſi detractio eſt antiqua, ita vt præſumatur obliuio. 48
Fornicatio ſimplex eſt pecc. mort. 61
Fornicatio ſimplex quæ ſit. 61
Fornicans non excuſatur etiam qui inuincibilem ignorantiam. 61
Fornicationis peccatum an ſit grauius furt. 64
Fornicator demens, vel ebrius non peccat. 64
Fornicans mulier contra voluntatem non peccat. 64
Filij an debeant credere matri, vel Patri aſſerentibus eos ſuſceptus ex adulterio. 99
Filij credentes aſſertioni Parentum circa illegitimitatem, tenentur relinquere hæreditatem patris putatiui. 99
Filij ſuppoſiti an credere teneantur ſupponenti. 99
Filios exponere in aliquo hoſpitali ad euitandam infamiam, vel vitæ periculum licet. 99
Faſcinatio quid ſit & quotuplex. 169
Faſcinationis ſpecie Nabuchdonoſor ludificatus credebat ſe bouem & cum

animas

animalibus degebat. 169
Faſcinatio non ſolet fallere ſanctos. 169
Faſcinat o per oculos quomodo fit. 170
Faſcinationis tractatus Fr. Mag. Leonardi Vaiti ex Monacis S. Sophiæ epiſcopi Puteolani laud itur. 170
Factores ſeu venditores taxillorum, & Alearum non peccant. 177
Familiaris epiſcopi dicitur qui præſens ſemper aſſiſtit epiſcopo non qui de longinquo. 213
Fœminæ & infideles non poſſunt ordinari. 213
Feſta non ſunt violanda ob nundinas, & mercata. 240
Feſtis diebus nõ licet mercatoribus merces in eorum apothecis vendere etiã Ianuis clauſis. 240
Fornicari pro conſeruatione vitæ an liceat. 287
Fugere an liceat damnato ad mortẽ. 288
Fugere à carceribus & illos frangere an regulariter liceat carcerato. 288
Frangere carceres & limas, & aliud auxilium dare carcerato, an liceat conſanguineis, & amicis carcerati. 288
Fornicatio an ſit grauius peccatum furto. 298
Fornicatio quando non eſt peccatũ. 298
Fornicari cupiens mulierem in Templo an ſit ſacrilegium. 298
Famulus promittens ſeruire domino per annum ſi diſcedit finito hyeme non poteſt habere medietatẽ mercedis. 303
Furans in extrema neceſſitate conſtitutus, an teneatur reſtituere ſi ad pinguiorem fortunam deuenerit. 310
Filius an debeat ſuccurrere potius filijs quam parentibus, vel e contra. 311
Forus duplex eſt exterior, & interior. 317
Famuli conuictitij, & temporanei alicuius monaſterij non gaudent canon. ſi quis ſuadente. 379
Fratres vel ſorores pizochæ non gaudẽt priuilegio, & non ſi quis ſuadente. 379
Fraus ſua nemini debet ſuffragari. 435
Fur nõ tenetur reſtituere lucrum ex negotiatione ſua ſuper re aliena factum. 454
Fur tenetur reſtituere fructus rei oblatæ ſi res erat fructuoſa, melioramenta nõ repetit. 454

G

GRatiam nos recepiſſe à Beata Virgine aliiſq; ſanctis qualiter intelligitur. 6
Gratia recuperandi ſanitatem quandoq; conceſſa aliquibus probis Viris à Leo in ædificationem fidei. 155
Græci Presbyteri in caſu neceſſitatis poſſunt abſoluere Latinos. 277
Græc. presbyteri non ſunt cogendi accipere alia Olea ſancta, quam Chriſma à Latinis Diœceſanis. 276
Græci ordinati ſine dimiſſorijs Epiſcopi Latini in cuius Diœceſi ſunt ſuſpenſi. 278

H

HOmo fidelis in articulo mortis tenetur ad actum dilectionis Dei ſuper omnia, & qualiter hoc intelligatur. 4
Hyperduliæ cultus, & honor cui debetur. 5
Honori alterius detrahẽs quomodo peccet. 49
Humana pietas excuſat à laborando die feſto. 203
Hermafroditus etiam ſi ad virilem ſexum magis declinet non poteſt ordinari. 213
Homo non tenetur tueri vitam per remedia magni pretij, & laboris. 300
Homo non tenetur pro tuenda vita permittere ſibi brachium amputari, niſi eſſet perſona neceſſaria. 300
Habere poteſtatem in foro interiori vnde procedat. 317
Heremitæ an gaudeant priuilegio can. ſi quis ſuadente. 379
Habitus non facit monacum. 379
Habens rem alicuius donatam ſibi ab aliquo, ſed non poteſt probare, etiam quia ſcriptura non ſit valida, an id ſciens teneatur reuelare hæredibus. 448
Habens aliquid ab aliquo, & promittens dare ſpurio, tenetur id reuelare ex vi

monitorij . 448

Habens aliquid donatum ab aliquo, per contractum alias nullum non tenetur vigore monitorij reuelare . 449

Habens aliquid donatum ab aliquo ſuo debitore,& adſint creditores anteriores an teneatur reuelare . 449

I

IDolatriæ peccatum quis committit. 6

Imaginum materia non conſideratur, ſed perſona quam repreſentant. 8

Iuramenti circunſtantiæ quæ ſint . 19

Iurare dupliciter contingit. 19

Iuramentum quid ſit . 20

Iurare regulariter illicitum eſt. 20

Iurandi mos ordinarius qui . 20

In iurando non ſunt neceſſaria verba expreſſiua . 20

Iuramentum per quæ verba fiat . 20

Iuramentum an ſit ſi dicatur à ſe mia , à ſe di Caualiero, di gentil huomo , per vita del Rè . 20. & 21

Iuramenta execratoria ſunt dicendo ſi ita non eſt poſſim interfici,vel ammittam honorem ; comminatoria ſunt , poſſa negare in mano de Mori, ſed dicendo, ſia maledetto il tal giorno ſe te la farò paſſare eſt blaſphemia . 21

Iurans falſum credens eſſe verũ non peccat. 22

Iurans per ignorantiam an peccet . 23

Iurans dubitans ſi ita ſit pecc.mort. 23

Iurans falſum per iocum pec. mort. 23

Iurans falſum pro ſaluanda vita alicuius pecc. mort. 23

Iurans de bonitate rei vendendæ an peccet . 23

Iurans de pretio rei inrequiſitus peccat mort.maximè ſi æqui voce iuret,& tenetur ad reſtitutionem . 23

Iurans de ordine Superioris non debet æquiuocare . 23

Iurans coacte æquiuocè ad promittendum an peccet . 23

Iurans ſe non eſſe peſte infectum , & non redire a tali loco peſte diffamato , an peccet . 23

Iurans ſe non habere id de quo rogatus eſt donare, ſi non vult donare an peccet . 24

Iurans ſe daturum aliquid alicui ob fauorem,& ille non faueat , non peccat non dando . 24

Iurans facere aliquod malum poteſt abſtinere tamen pecc. 24

Iurans ducere aliquam in vxorem , quæ poſtea infirmetur, & non ducit non peccat quia res non eſt integra . 24

Iurans ſe facturum aliquid alicui, qui ſimiliter ei promittit ſi ſibi non adimpleatur nõ peccat non adimplẽdo 24

Iurans ſe daturum rem paruam alicui ſi deficit pecc.ven 24

Iurans dare aliquid alicui abſque animo dandi an peccet . 24

Iurans aliquam ducere in vxorem, illãq; deflorans quam non ducere habuit in animo pecc. mort. & tenetur adimplere. 25

Iurãs dare coactus importunis precibus, non tamen habuit animum dandi non dans pecc. ven. nec tenetur adimplere. 25

Iurans dare aliquid alicui, vt quid honeſtum faciat, & non faciat, vel promittens euadat pauper non tenetur . 25

Iurans obſeruare ſtatuta Collegij, vel Societatis, ſi aliqua ſint in decentia non tenetur obſeruare,& liberatur a iuramento , & Idem eſt in officiali Iuſtitiæ . 25

Iurans verum ſine neceſſitate , & iuſta cauſa pec. ven. 25

Iurans inaduertenter quicquid in buccam venire pec.mort. 25

Iurans non dare eleemoſynam non tenetur obſeruare,& pec ven. & iurans offendere proximum non tenetur obſeruare,& peccat iurans de re mala . 25

Iurans verberare filium, & non adimplẽs an peccet. 25

Iurans ſe non iturum ad aliquem locum , vel cum aliquo , vel quid indifferens quando teneatur obſeruare . 26

Iurans aliquid ratione modeſtiæ,vel reuerentiæ , an non adimplendo peccet . 26

Iurans non diſcedere à domo non tene-

tur

tur aud re Miſſam, & rumpere Iuramentum. 29
Iniuriam proferens ſuperior inferiori, an peccet. 49
Iniſio an ſit peccatum. 51
Interroganti tam in Iudicio, quàm extra quando ſit ſimpliciter, & quãdo æquiuoce reſpondendum. 52
Iudicium temerarium quando ſit. 53
Iudicio temerario non peccat qui ex ſignis ſufficientibus mouetur ad iudicãdum. 53
Iudicium temerarium, vt cõſtituatur quę ſint neceſſaria. 53
Inimicos qua dilectione tenemur diligere. 57
Inimicis an teneamur oſtendere ſigna amoris particularis. 57
Inimicum ſalutantem an teneamur reſalutare ſub pœna peccati mortal. 58
Inimico tenemur remittere odium, & rãcorem particularem, ſed non offenſam ex meritis Iuſtitiæ. 58
Ieiunia vigilias, & ſtationes quis inſtituerit. ibid.
Ieiunia quatuor temporum quare in die Mercurij, Veneris & Sabbati fiant. 59
Ieiunium erat etiam apud antiquos 59
Ieiunans die dominico in contemptum pecc. mort. 59
Ieiunans poteſt facere ientaculum de ſero. 60
Ientaculum poteſt etiã fieri de mane 60
Ieiunij eſſentia eſt vnica comeſtio in die. 60
Ieiunij liber an ſit diſpenſatus comedere bis in die vel comedere carnes. 60
Ieiunare qui non poteſt tota quadrageſima debet ieiunare in illa parte qua poteſt, 60
Ieiunare tenetur qui habet viginti annos. 60
Ieiunare excuſatus propter ætatem, an poſſit comedere cibos prohibitos. 60
Ieiunare non tenetur ſenex 60 annor 60
Ieiunare excuſatur patiens aliquos dolores vel defectus, & laborãtes, & alij 69
Ieiunare tenentur laborantes parum, vt barbitonſores, ſartores, aromatarij, & ſimil. 60
Ieiunare excuſantur Viatores. Prædicatores, & ſimil. 60
Ieiunare excuſantur vxores quibus præcipiunt mariti, vt ſecum cęnent vel ne abhorreantur à viris, 60
Ieiunare qui tenentur ſi Domini eius cibum dare, vt non ieiunent peccant mort. 60
Ieiunium non frangunt ſerui guſtantes epulas quas faciunt Dominis ſuis. 60
Ieiunij excuſationem habens debet petere diſpenſationem ab Epiſcopo ad maiorem cautelam. 60
Ieiunij hora poteſt præueniri ex cauſa, & hoſpitans ex vrbanitate poteſt comedere cum hoſpite. 60
Ieiunij excuſationem habet ſanus comedens cum infirmo, vt alliciatur ad comedendum. 60
Ieiunij tempore an liceat veſci carnibus ex cauſa. 60
In neceſſitatib. nemo liberalis exiſtit. 105
Inſtitutio eſt Epiſcopi, 135
Idolatria quid ſit, & vnde originem traxit 149
Idolatria eſt adorare dęmonẽ incluſum in anulo. 149
Idolatria eſt adorare vanas imagines, vel ſtatuas. 149
Idolatria eſt petere promiſſionem à dęmone ne reuertatur in corpus obſeſſum, ſecus ſi ab exorcizante. 149
Incantatio an ſit licita, 153
Incantatio aliquando bona, quando fit per verba ſacra, 153
Incantatores ſerpentum habẽt tacitum pactum cum dęmone. 153
Incantationes nõ approbat Dauidis carmen, ſed potius improbat. 153
In herbis, vel lapidibus ineſt quędam virtus naturalis. 154
Inuocare auxilium alicuius ſancti particularis pro euadendo aliquo particulari morbo, an liceat. 157
Inuocare D Antonium pro inueniendis rebus deperditis licet modo abſit ſuperſtitio, 157
Incantationes pro conſeruandis fructib⁹

ſeu

ſeu animalibus, an admittantur. 172
ndulgentia conceſſa per Epiſcopum vltra tempus ſibi conceſſum valet pro tempore conceſſo 230
Iuſpatronatus ammittitur ſi ſpecialiter venditur. 232
Iuſpatronatus ammittitur ſi patronus occiderit, vel occidi curauerit Rectorem, vel ob hæreſi n. 233
Iuſpatronatus Eccleſiaſticum habet ſex menſes ad præſentandum. laicus quatuor, & currit a die ſcientiæ, non a die mortis. 233
Iuſpatronatus habens poteſt præſentare conſanguineum. 233
Iuſpatronatus Eccleſiaſticum habens poteſt plures præſentare laicus vero vnũ tantum. 233
Iuſpatronatus non præſum tur niſi probetur quia omnia beneficia præſumũtur libera. 233
Iuſpatronatus an tranſeat in Fiſcum cũ vniuerſitate bonorum. 234
Iuſpatronatus poteſt donari laico de cõſenſu Epiſcopi. 234
Iuſpatronatus vendi, & donari poteſt cũ vniuerſitate bonorum. 234
Iuſpatronatus non poteſt probari per teſtes in petitorio. 234
Iuſpatronatus poteſt legari, & donari. 234
Ioannes Camillus Bilotta olim Fiſci Patronus, deinde Regius Conſiliarius, & Io. Baptiſta Bilotta nepos laudatur. 246
Irregularitatem an incurrat qui propinat alicui potionem emptam a circulatoribus detti Sagli in banco pro aliquo morbo abſque conſilio medicorũ, & ſequatur mors. 284
Infirmus an teneatur comedere carnes ſub pœna pec. mort. 287
Inuaſor quot modis dicatur inuadere. 291
Iudici an liceat Reũ conuictum ex probationibus ad mortem damnare quam in conſcientia ſcit eſſe Innocentẽ. 296
Iudex tenetur iudicare ſecundum ſcientiam quam iuridicè habet. 296
Ieiunijs, vigilijs, & diſciplinis domare corpus, vt citius conſumatur. an liceat. 296
Infirmos viſere tempore peſtis. an licea. 99
Iurans non mutuare, vel fideiubere, an teneatur obſeruare Iuramentum. 312
Irregularitas non eſt cenſura neque pœna. 313
Ignorantia in materia excommunicationis altera eſt facti, altera Iuris. 330
Ignorantia facti excuſat ab excommunicatione. 330
Ignorantia Iuris quæ, & an excuſet ab excommunicatione. 330
Ignorantia ſiue facti, ſiue Iuris eſt. 330
Ignorantia Iuris conſideratur dupliciter. 331
Imo & rurſus dupliciter nu. 13. ibid.
Iuramentum & ſecretum non ligant cõtra bonos mores. 341
Ignorantia probabilis excuſat conuerſantem cum excommunicato ab excommunicatione minori. 356
Ignorãtia Iuris an excuſet a minori excommunicatione. 356
Inaduertentia an excuſet à minori excommunicatione. 356
Impoſſibilium nulla eſt obligatio. 362
Infirmus aut abſens, neque contumax eſt neque inobediens. 436
Irregularitatis pœna non incurritur niſi in caſibus a Iure expreſſis. 456

L

Latriæ cultus dicitur ſupremus honor, & reuerentia, quæ ſoli Deo vti omnium Domino debetur. 5
Literas alienas aperiens qualiter peccet. 54
Literas inimicorum aperiens non peccat. 54
Literas inimici aperiens ad bonum finẽ non peccat. 54
Ludus quid ſit. 172
Ludus in genere ſuo eſt opus indifferens. 172
Ludus quibus rationibus poteſt eſſe illicitus. 172
Ludere an liceat Clerico. 173
Ludo quando ineſt peccatum. 172

Ludus Schacchorũ an ſit permiſſus Clericis,& religioſis . 17
Ludus quando poteſt eſſe prohibitus clericis,& laicis . 174
Ludere etiam ludo licito eſt prohibitũ in Eccleſia . 174
Ludere in die feſto quando ſit peccatum mortale, & quando veniale . 175
Ludens in diebus ſolemnibus eſt excommunicatus . 175
Ludens ita intentus, vt vileſcat, & contemnatur peccat mortaliter. 175
Luſores ſunt velut hoſtes Reip. & deterioris conditionis quam latrones. 175
Ludens habens intentum ad lucrum, & non ad recreationem an peccet. 176
Luſor continuus non debet de facili abſolui a Parocho . 177
Luſores de Iure ſunt infames . 177
Ludens ad ludum prohibitũ peccat. 177
Ludi prohibiti qui ſunt de Iure. 177
Ludentes ludo prohibito quando excuſentur. 177
Ludum tenentes in eorum domibus vulgo la barattaria peccant grauiſſime, & ſunt infames. 178
Luſores debẽt facere reſtitutionem parti læſę. 178
Ludorum prohibitorum ſpectatores non excuſantur . 178
Ludus malus,& cum peccato eſt vbi interuenit fraus,dolus,vis vel metus. 178
Ludus quatuor modis poteſt eſſe fraudulentus . 178
Ludus ex defectu conſenſus quot modis poteſt eſſe fraudulentus . 179
Ludus ex defectu domini colluſoris eſt prohibitus puta cum filijs famil. vel ſeruis . 179
Ludens cum filio fam lias quando teneatur ad reſtitutionem, & quando poſſit cum eo ludere . 179
Luſor vincens pecuniam ſubreptam tenetur ſtatim reſtituere. 180
Ludens cum Clerico ſeculari an teneatur reſtituere quod vicit . 180
Ludens admonitus ſigno alicuius tenetur ad reſtitutionem ipſe & admonens & peccant mort. 180
Ludens poteſt fingere quod fert lex ludi . 180
Luſor decipiens ſocium in errore calculi peccat,& tenetur reſtituere. 180
Luſor violãdo leges ludi puta accipiendo prius cartas quas poſteriùs accipere debebat peccat,& tenetur ad reſtitutionem,& ſi ſumus in incerto ſtatur arbitrio boni viri , 180
Ludens cum eo qui non propria voluntate,ſed quadam reuerentia,& pudore ludit tenetur reſtituere , 180
Ludens cum coacto minis tenetur reſtituere . 181
Ludens ſagax fingens ſe inexpertum cũ altero inexperto tenetur ad reſtitutionem . 181
Ludentem inducens fraude ad ludendũ, affirmans ſocium eſſe inexpertum tenetur ad reſtitutionem . 181
Ludens cum inexperto tenetur reſtituere . 181
Ludens ſi filiusfamilias ſit & lucratur cũ maioribus an teneatur reſtituere . 181
Ludens ſi minor ſit, vel filiusfamilias, & fingit ſe maiorem,vel habere peculiũ an teneatur reſtituere . 182
Ludens ſi habet tantummodo vnum aureum, & vincant plures aureos an teneatur reſtituere . 182
Ludere pecunia credita an liceat , & quid extra Regnum Neapolitanũ. 182
Ludens de Iure communi tenetur ſoluere quod perdidit , & quando excuſetur . 182
Ludens non poteſt renunciare bannis in materia ludi facti, cum ſit pro bono publico . 183
Ludens quando poſſit compenſare lucrũ de pecunia præſenti cum lucro de pecunia credita. 184
Ludens cum pecunia mutuata an poſſit compenſare cum lucro de pecunia præſenti. 184
Lucrans cum pecunia accepta de monte ludi fraudulenter tenetur reſtituere . 184
Lucrans cum pecunia fraudulenter lucrata tenetur ad reſtitutionem. 184

ucrans fraudulenter de voluntate perdentis nō tenetur ad reſtitutionē. 184
udens in die feſto contra præceptum leg s,vel Superioris tenetur reſtituere. 184
udens cum pecunia abſente cum altero cum pecunia præſenti ſi lucratur tenetur reſtituere. 184
udus alearum recreationis cauſa nō eſt peccatum. 187
Luſori licitum eſt aliquid furari vincenti,& barattariam tenēti in domo nec datur accuſatio pro hoc furto. 187
Luſori mutuans pecuniam ad ludēdum non habet actionem ad pecuniæ reſtitutionem. 187
Ludi pœna habet locum tàm in ludente,quàm in vidente ludere. 187
Ludum ſeu barattariam tenēs in domo ſi percutitur vbique non habet accuſationem aduerſus percutientem. 187
Ludens vendendo aliquid colluſori, vel extraneo nō tenetur de euictione. 187
Literæ dimiſſoriæ ſemel conceſſæ non reuocantur, nec expirant morte concedentis. 213
Ludum periculoſum vitæ exercens, an peccet. 288
Lex lata ab homine ſiue Eccleſiaſtica, ſiue ſecularis ligat in conſcientia 304
Lex an liget in conſcientia quando imponit pœnam corporalem, 305
Lex præceptiua quæ dicatur. 305
Legem tranſgrediens in releui non pec. mort. 305
Lex non obligat quando ipſius præceptum eſt iniuſtum. 306
Legis iniuſtitia quomodo cognoſcatur. 306
Legi pœnali contrauenieus non tenetur ad pœnā niſi poſt condemnationē. 307

M

MAledicens creaturis in ſenſibilibus, vt aquæ,vēto,ſoli,&c.videtur maledicere earum Creatori. 9
Maledicens alicui Sancto, vel eius imaginem lacerans, aut ſuppeditans quomodo peccet, & quomodò ſi dicat ei non eſſe tribuendum honorem, 9
Miſſam non auſcultans die feſto ob iuſt. cauſam non tenetur altero die adimplere nec aliud opus pium loco Miſſæ tutius eſt facere diſpenſare ab Epiſcopo. 36
Miſſam auſcultans inuitus non ſatisfacit, verum ſi inter audiendum mutat propoſitum ſi maior pars Miſſæ dicenda eſt ſatisfacit. 39
Miſſa audienda eſt attentè, & an requiratur videre, vel audire celebrantē. 39
Miſſam non audire tenetur peregrinus timens relinquere a ſocijs, vel aliud malum ſibi euenturum. 39
Miſſam non audire ob grauia negotia, quæ non poſſunt differri in alterum diem non eſt pecc. 39
Miſſam audire impediti ſerui non peccant,ſed eorum domini, nec per hoc relinquent dominos, ſecus ſi ſemper prohibentur audire. 40
Miſſam tenetur quis potius audire quàm cōfiteri peccata ſi conf. poteſt differri alias ſecus. 40
Miſſam audire impeditus quia nauis diſcedit à portu,& remanet ſolus non peccat,& ſic de alijs. 40
Miſſam Sacerdotis concubinarij non prohibemur audire donec non fuerit denunciatus. 40
Miſſam relinquere ob concionem non licet. 40
Miſſam audire à Sacerdote excommunicato non licet. 40
Miſſam audiēdi præceptum, & abſtinendi ab operibus ſeruilibus eſt vſque ad horam prandij. 4
Mariti poſſunt moderatè verberare vxores,& iniuriarum. 4
Mariti tenentur alere vxores etiam indotatas. 4
Mendacium in Iudicio ſuper re leui an ſit pec. 4
Manifeſtans aliqua vera vitia ad finem diminuēdi amicitiam ad bonum finem an peccet. 5
Maledicens anima deliberato malum graue pecc. mort. 5
Maledicens hæreticis non peccat, ne

qui cupit vt capiantur banditi, & caſtigentur. 51
Mulier maledicens tentanti eam in pudicitia non peccat. 51
Maledicens aquæ, vento vel diei Paſchatis inaduertenter pec. ven. ſi aduertenter mort. 51
Maledicens occaſioni ex qua malum prouenit non peccat. 52
Maledicens Dæmoni an peccet. 52
Maledictio peſſima quæ ſit. 52
vbi iſta blaſphemia hebraica explanatã.
Mendacij quot ſint ſpecies. 52
Malum alicui deſiderare ob odium vitij an liceat. 57
Meritũ ibi maius vbi maius periculũ, 88
Muneris acceptatio eſt prævaricatio veritatis. 111
Munera peruertunt verba iuſtorum. 111
Munus dans victoriam acquirit, & animã accipientis aufert. 111
Miſſas vulgo dictas de S. Gregor. 31. & 41. celebrari facere non eſt ſuperſtitio, cũ ſit mos viitatus in Eccleſia. 147
Magia quid ſit, & quæ vera, & quæ falſa. 150
Magiæ falſæ ſpecies quot ſint. 151
Magia ſemper ſumitur in malam partem & qui ſint Magi. 151
Magia falſa quot modis fieri poteſt. 151
Magici homines pactum habent cum dæmone, & quale. 151
Magi habentes pactum expreſſum cum dæmone ſunt excommunicati. 152
Maleficium quid ſit. 162
Maleficio quot concurrunt. 162
Maleficium quotuplex ſit. 162
Maleficij in confeſſione quid aduertere debet Parochus an cadat excommunicatione, vel hæreſis. 162
Malefici de quo ſunt interrogandi à Cõfeſſore quando ſacramẽtalia adhibuerunt. 163
Maleficia quot modis poſſunt impedire debitum matrimoniale. 163
Maleficia quare Deus permittat in coniugibus. 163
Maleficia alio maleficio diſſoluere non licet. 163
Maleficum quærere pro tollendo maleficio, & inueniendo non eſt pecc. 163
dummodo ſine alio maleficio.
Malefico ſoluens pro recuperanda ſanitate, an peccet, & quomodo. 164
Maleficia ad tollenda quæ ſint vera remedia. 164
Maleficia quare Deus permittat. 164
Maleficia tria genera perſonarum non poſſunt oſtendere eo quæ. 165
Maleficiorum Idonea remedia. 165
Maleficorum incantationibus an liceat impedire, vel expellere tempeſtates, & aeris motus. 165
Maledictiones contra ſorices, vermes, brucos, & ſimil. an liceat proferre miniſtris Eccleſiæ ſine ſuperſtitione. 166
Maleficæ an vere intrent domos ſub forma canis, aut fœlis. 167
Maleficæ nõ intrant domos ianuis clauſis. 167
Maleficæ ſi percutitur illud animal cuius formam aſſumpſerunt remanent percuſſæ in illo loco. 168
Miraculum magnũ quod euenit in Græcia in Imagine B. Mariæ Virginis. 189
Mercatum, & nundinæ an prohibeantur fieri die feſto, & quæ, & an notarij ſcribentes contractus in his diebus peccent. 198
Modicitas rei quæ excuſat à laborando die feſto quæ ſit. 200
Modicitas quãdo in effectu excuſet. 200
Miſſarum numerus quãdo poſſit in ſynodo minorari. 238
Miſſæ à teſtatore relictæ an poſſint per ſubſtitutum celebrari. 239
Monaſterium, vel Oratorium non poteſt ædificari ſine conſenſu Epiſcopi. 267
Metropolitanus vnde dictus. 273
Mulier adultera an teneatur reuelare filium ſpurium putatum vere filiũ. 283
Mulier prægnans an poſſit ſine peccato ſumere medicinam ex qua partus poſſet periclitari. 285
Membrum corporis licet obtruncare pro ſalute totius corporis. 302
Mercedem an liceat ſubtrahere famulo ægrotanti pro rata temporis. 303

ulier colorans faciem peccat. 303
ulieres prouocantes ſe ad ſingulare certamen an incurrant pœnas Conſtitutionis Apoſtolicæ. 309
onitoria ad finem reuelationis quid ſint. 334
onitoria, aut generalia, aut particularia ſunt, & ſolēt fieri, vt quid reſtituatur, vel reueletur. 334
onitoria ex qua cauſa concedi ſolent. 334
onitoria quem non cogant reuelare, vel à reuelando excuſent. 335
onitoria non ligant impotentes reſtituere, quia ad impoſſibile nemo tenetur. 337
Sed ij tenentur cum ad pinguiorem deuenerint fortunam, ibidem num. 4.
onitoria nō adſtringunt reuelare detinentes aliena ratione ſui crediti quod alias recuperare non peccent. 337
onitoria quæ non adſtringunt principales ad reuelandum, neq; adſtringunt extraneos ſcientes. 338
onitoria non adſtringunt mulierem ad reuelandum, quæ accepit aliqua bona viri in recompenſationem ſuorum bonorum paraphernalium. 338
lonitoria expedita contra ſcientes non adſtringunt principales quia videntur excepti. 339
lonitoria non adſtringunt principalem ad reuelandum, & exhibendum ſcripturas publicas ſuo aduerſario, ſed bene ſcripturas priuatas. 339
lonitoria non adſtringunt reuelare propter paupertatem, ſeu quando ex reuelatione imminet maius periculum famæ vel honoris. 339
lonitoria adſtringunt vicinos ad reuelandum fraudes circa Ius congrui cōmiſſas, & ad rem reſtituendam vicino pro intereſſe ſuo. 339
lonitoria nō adſtringunt reuelare quādo principalis incurreret notam infamiæ, ſed ſecurus eſt vt reuelet qui Iudex Eccleſiaſticus non debet dare copiam laico quā lo imminet periculum contra reuelantem, nec eo caſu adſtringunt ad reuelandum. 339
Monitoria nō adſtringunt reuelare eum qui retinet aliquid domini cui ſeruiuit in recompenſam ſui ſeruitij, dummodo quod retinet ſit ſurtum. 340
Monitoria non adſtringunt reuelare quando non poteſt probare eius dictū ſaltim per vnum teſtem. 340
Monitoria non adſtringunt reuelare Sacerdotem qui aliquid ſcit ſub ſigill. confeſſionis. 320
Monitoria non adſtringunt Aduocatos, Procuratores & Conſultores ad reuelandum. 340
Secus quando pars non poſſet aliter probare, ibidem num. 19.
Monitoria quomodo poſſint impediri. 342
Manuum iniectio continet omnem iniuriam ab homine factā, ſiue per manus, ſiue per brachia, ſiuè per pedes. 373
Monacorum appellatione qui veniant in materia Can. ſi quis ſuadente. 378
Monitorium vſus antiquiſſimus. 423
Monitoria poteſt concedere Papa in toto orbe, Epiſcopus ſolum in ſua Diœceſi, ſed excōmunicato Epiſcopo, Vicarius neque concedit. 423
Monitoria non poteſt concedere Epiſcopus hominibus, qui nullius Diœceſis ſunt. 423
Monitoria non poteſt concedere Viſitator enim, niſi ſpecialiter id habeat in commiſſis. 423
Monitoria concedit Abbas Regularis in ſuos ſubditos, ſed Vicarij foranei non Vicarius generalis ſubſtitutus poteſt. 424
Monitoria quibus non concedantur. 424
Monitoria ad obtinēda nomine alterius requiritur ſpeciale mandatum. 425
Monitoria pro quibus rebus concedantur, & pro quanto valore. 425
Monitorium quando eſt infamatorium non eſt concedendum. 425
Monitorialium copia non eſt concedenda, quando in reuelationibus aliqua perſona eſt læſa in fama. 428
Monitoriorum copia in Curia Archiep.

Bene-

Beneuentana non datur, niſi cum certa clauſula. 426
Monitoria quæ continent criminalitatem nõ conceduntur parti & quomodo in hoc caſu practicatur. 426
Monitoria regulariter conceduntur pro re magni valoris. 427
Monitoria conceſſa pro re parui valoris an ligent. 427
Monitoria an expediantur contra teſtes ſimulati contractus. 430
Monitoria in quibus caſibus non concedenda. 430
Monitoria non conceduntur poſt concluſum in cauſa. 430
Monitoria in ſecunda etiam inſtantia conceduntur. 430
Monitoria poſt decem dies inducunt excommunicationem, ſed non tollitur obligatio. 431
Monitoria an expirent morte cõcedentis. 432
Monitoria concedens an poſſit aliquos eximere. 433
Monitorijs à Papalibus an poſſit ordinarius aliquos eximere. 433
Monitorijs publicatis, ſi quis fretus alicuius Doctoris authoritate non reuelat, an peccet, & quomodo. 434
Monitoria concedens, ſi vellet in eis cõprehendi etiam tenentes ratione corũ crediti in vim compenſationis an eo caſũ teneantur reuelare. 438
Monitoria an poſſint concedi pro peccatis præteritis. 439
Monitoria an poſſint expediri contra impedientes teſtes in cauſa mota produci. 440
Monitorium contra conſcios ſimulati contractus in præiudicium tertij, an expediri poſſit. 440
Monitorij terminus currit à die ſcientiæ. 441
Monitorij terminus non extinguit, ſed differt obligationem. 441
Monitorium fieri mandans ſi moriatur, excommunicatio extinguitur. 441
Monitoriũ expirat ſi pars moriatur. 441
Mandata generalia, vel ſpecialia expirãt morte concedentis. 441
Multi ſinguli auferentes paruam quantitatem, quia ſimul graue damnum inferunt ſi vnus ſcit de alio teneatur in ſolidum reſtituere. 447
Monitoria contra multos ſingulos paruam quantitatem auferentes non cõceduntur, niſi pars intereſſata ſciret tali modo fuiſſe ſibi illatũ damnũ. 447
Monitorium vbi non adeſt, conſcius non tenetur ex Iuſtitia reuelare. 448
Manifeſtare delinquentem verum an quis teneatur, videns innocentem cõdemnari. 451
Monitoria Eccleſia concedit, vt quis exeat à peccato. 452
Monitoria quomodò impediri poſſit. 453
Mortuis in peccato notorio denegatur ſepultura Eccleſ.
Mortuis in puteo vel repertis ſuſpenſis, denegatur Eccleſiaſtica ſepultura.

N

NEceſſitas faciendi eleemoſynam triplex. 56
Notarius an poſſit recipere aliquid ab ordinatis. 130
Notarij prohibentur ab ordinatis etiam ſponte dantibus recipere aliquid pro bullis vel pro ſigill per Concil. 130
Notarius pro bullis & ſigillo poteſt recipere ſolum decimam partem aurei, & ſi plus dat ordinatus non peccat, ſed bene Notarius recipiens. 130
Negromantia quæ ſit. 151
Nux Beneuentana hodie non extat quia fuit radicitus extirpata à Sancto Barbato. 152
Negromantes conſulere eſt excom. latæ ſententiæ. 152
Nucis Beneuent. deſcriptio nouella. 168
Nux Beneuentana nunc non extat quia fuit radicitus extirpata à S. Barbato Epiſc. Beneuent. & in loco Nucis ſerpentem aqua benedicta aſperſum interfecit, & ibi Eccleſia S. Columbæ ædificata, & alia de dicto Sancto. 168
Nucem ad hanc Beneuentanam conuenire ſolebant maleficæ, vt ex Proceſſu contra maleficas quinque huius Pro-

uinciæ conſtitit tempore bonæ mem. Maximiliani de Palumbaria Archiepiſcopi Beneuentani. 168
Nucem prædictam Beneuent. per plures annos frequentaſſe dictas maleficas, Ibiq; ludum diabolicũ nocturnũ feciſſe conferre fuere dictæ quinq; maleſica interrogante D. Authore meo Cõpatre tunc Archiepiſcopalis Curię Auditore. 169
Nucis prædictæ Beneuentanæ conuẽtus cur potius Beneuenti quàm alibi inſtitutus, licet in quodam loco Dalmatiæ & ĩ foro Liuij etiã ſolitus erat fieri. 169
Neceſſitas quæ non ſubeſt legi excuſat à laborando die feſto. 204
Neceſsitas excuſant a laborando quotuplex. 204
Neceſsitas excuſat etiam ab excommunicatione lata contra laborantes die feſto cũ neceſsitas liberet ab hoc præcepto. 204
Neceſsitas reſpectu adiuuandi proximũ excuſat à laborando die feſto. 204
Neceſsitas reſpectu emendi, & vendendi neceſſaria ad victum excuſat à laborando die feſto. 204
Neceſsitas ratione damni tẽporalis euitandi excuſat à laborãdo die feſto. 204
Neceſsitas meſsium, & vindemiarum excuſat à laborando die feſto. 204
Neceſsitas ratione damni ſpiritualis euitandi excuſat à laborando die feſto. fol. 204. & ſeq.
Neceſsitas ſiuè temporalis, ſiue ſpiritualis excuſat à minori excomm. 357
Notorium in materia excõmunicationis quid ſit 350
Nemo tenetur ſe ipſum prodere. 451
Non confeſſo ſemel in anno qui denegatur Eccleſ ſepultura. 419
Notorietas iuris, quæ dicitur, & quæ facti. 419

O

ORdinatus ad titulum non poteſt illũ renunciare, & renuncians poteſt ſemper illum repetere. 132
Ordinandi titulus cuius valoris debet eſſe. 132
Ordinandi ſunt habentes ætatem requiſitam. 214
quæ ætas quãta eſſe debeat, vide ibid.
Ordinandi ad ſacros ordines cuius ętatis eſſe debeant. 214
Ordinatus non confirmatus nullã incurrit cenſuram. 214
Optio canonica poteſt fieri nocturno tempore. 245
Occidere alterum an liceat ad ſui defenſionem quando ei dedit prius occaſionem occidendi. 291
Occidere an liceat alium pro defenſione neceſſaria conſanguinei, vel inuaſi, & quomodo. 292
Et an pro defenſione Principis, vel Reip. & quando teneatur ceſſare ibid.
Occidere an liceat pro defenſione honoris. 293
Occidere an liceat pro defenſione bonorum temporalium. 293
Occidere an liceat mulieri aliquem volentem illam violare. 294
Occidere an liceat priuatæ perſonæ aliã priuatã perſonam puta bannitũ. 295
Occidere ſe ipſum an liceat. 301
Officia diuina in loco interdicto, celebrans incurrit irregularitatem. 418
Officia diuina celebrari non poſſunt in loco interdicto. 418
Occidentibus ſeipſos denegatur ſepultura Eccleſiaſtica. 419
Opera quæ ſint maioris meriti, an quæ fiunt ex conſilia, vel quæ ex præcepto an quæ ex voto. 83
Ordinandus debet habere titulum ſufficientem, ordinãdus dico ad ſacros ordines, & titulus debet eſſe, ſiuè beneficium, ſiuè patrimonium. 130
Ordinandus Religioſus ordinatur ad titulum paupertatis. 130
Ordinatus abſque titulo debet prouideri ab Epiſcopo ordinante de beneficio ſufficienti, vel de victu. 131
Ordinandus ſi deceperit Epiſcopum per falſas literas dimiſſorias, vel falſas probationes ordo tenet, ſed ordinandus eſt ſuſpenſus, ſed ſi ambo ſint in culpa quid Iuris. 131

Officium in quo conſiſtat. 134
Obſeſſi a Dœ none ſigna quæ ſint. v49
Orationes ſacras, Agnus De, & ſimilia geſtare licet dũmodo ſine ſuperſtitione, vt geſtare Agnos Dei in forma triãgulari, vel tribus filijs ligant. 159
Opera manualia quæ ſint in propoſito prohibitionis dierum feſtorum, & quot ſint eorum ſpecies. 193
Opera mere ſeruilia, vel manualia, vt fabricare, arare, & ſimilia ſunt prohibita die feſto ſub pœna pecc. mort. 194
Opera ſeruilia videndi ratiocinia etiam ſi dependeat ab Arithmetica quæ eſt ars libera ſunt prohibita die feſto. 194
Opera ſcribendi teſtamẽta, capitula matrimonialia & ſimilia non ſunt prohibita regulariter, vbi eſt conſuetudo talia faciendi alias ſecus ſiue quis per ſe faciat, ſiuè per alium. 195
Ornamentum Reipublicæ excuſat à laborando die feſto. 203
Opera pietatis excuſantia à laborando die feſto. 203
Operarij præparantes materiam in die feſto quo citius perficiant opus in die ſequenti peccant. 204
Ordinari debet ab Epiſcopo viciniori O qui nullius eſt diœceſis. 212
Ordinati ab Epiſcopis ſcyſmaticis licet recipiant caracterem non tamen executionem. 278
Occidere inuaſorem ad ſui defenſionem an liceat. 289
Occidendi voluntatem habere inuaſorẽ non eſt peccatum. 290
Occidere an liceat paranté inſidias. 291
Occultum peccatum quod dicitur in materia reuelationis faciendæ. 436

P

PRæcepta diuinæ legis quot, & quæ ſint. fol. 1
Præcepta diuinæ legis quare decalogi dicantur. 1
Præcepta diuinæ legis quæ ſint negatiua, & quæ affirmatiua. 1
Præcepta negatiua, & affirmatiua diuinę legis an eodem modo obligent ſemper, & ad ſemper. 1
Præcepta diuinæ legis tria prima dicuntur primæ tabulæ alia ſeptem ſecundæ tabulæ. 2
Præceptum amandi Deum omnium pręceptorum maximum cui proximum præceptum amandi proximum. 3
Prophetia quid ſignificet. 17
Phantaſma quid ſignificet 17
Pyromantia vt ſcire aliquid per ignem, vel per ſcintillas ignis eſt pec. mor. 19
Promiſſio quas conditiones habere debet. 28
Promittens quando ad pec ven. & quando ad peccatum mort. obligetur concurrentibus debitis circumſtantijs 28
Promittens mutuare. & non obſeruans quomodo peccet, & an ex iuſta cauſa excuſetur. 28
Promittens abſque animo ſe obligandi pec. ven. ſi non adimplet, ſed ſi graue damnum proximo prouenit pec. m. 29
Parentum appellatione qui comprehendantur. 42
Parentes peccant ſi nõn curãt vt eorum familia Præcepta Dei, & Eccleſiæ obſeruet. 45
Parentes peccant ſi nõ ad bonum finem deducunt filios ab ingreſſu religionis. 45
Parentes hortantes filias ad ingrediendũ monaſterium, an incurrant in excommunicationem. 45
Proferens aliqua inter amicos citra animum diſcordiæ, ex quibus ſit diſſoluta Amicitia an peccet. 50
Proferens aliqua per quæ diſſoluatur iniqua amicitia an peccet. 50
Peculium Caſtrenſe, quaſi quod ſit. 69
Poſſe dicimur qđ cõmode poſſumus. 75
Pat. Marius Ieſuita Magiſter Authoris laudatur. 122
Perſonatus quid ſit. 134
Præſentare eſt patronorum iuriſpatronatus. 135
Penſionis impoſitio eſt Summi Pontificis. 135
Permutatio quid & per quem poſſit fieri. 135
Permutatio beneficiorum an ſit licita

& quæ conditiones concurrere debent. 139
Permutatio in Iurepatronatus quid requirat. 140
Permutatio an fieri poſſit de beneficio præſenti cum beneficio vacaturo. 140
Permutatio de beneficio quod quis poſſidet cum beneficio, cuius alter habet bullas nõ poſſeſſionem non valet. 140
Permutatio Abbatiæ in comendam cum beneficio ad titulum collato abſque aſſenſu ſuperioris Abbatiæ non valet. 140
Penſio quid ſit. 143
Penſio qualis, & quanta eſſe debeat. 143
Penſio beneficij Iuriſpatronatus requirit conſenſum patronorum. 143
Penſiones ſolus Papa imponit. 143
Penſio Papæ authoritatem extinguitur viuo penſionario per prætium anticipatum. 143
Pactum de extinguendo pẽſionem intra tot annos eſt ſimoniacum, & collatio eſſet nulla. 144
Pactum vt alter litigantium ſoluat penſionem ſuper beneficio alteri cedenti eſt ſimoniacum. 144
Penſio ſi extinguatur ſine aſſenſu Papæ eſſet ſimonia & extinctio eſſet nulla, ſed ſimonia inducens pec mor. 144
Penſio ſi ſolueretur in beneficio grauato ante expeditionem Bullarum eſſet ſimonia. 144
Paſsio Chriſti, & actiones Sãctorum poſſunt repreſentari in Eccleſijs de licentia Epiſcopi. 172
Peculiũ Caſtrenſe, vel quaſi quid ſit. 179
Proſper Recina Medicus Apicinus commendatur. 170
Pictor quando poſsit pingere in Eccleſia ſine peccato. 203
Poteſtas Iuriſdictionalis Epiſcopi multiplex. 215
Prouiſus per concurſum de Parochiali cenſetur idoneus miniſter ad audiendum conferentes. 216
Patriarcha nõ dicitur ante receptionem pallij. 232
Et alia de Patriarcha. 233
Patronus non poteſt ſe præſentare, ne inſtituere. 23
Patronus laicus poteſt præſentare infi quatuor menſes clericus infra ſex. 23
Parochus debet habere medietatem fu neralium à Regular bus, alias ſeruetu conſuetudo. 24
Parochiani in quib. ſubſunt Parocho. 24
Parochiani ſunt illi qui habitant intra limites Parochiæ, et am ſi ſint Curat vel beneficiati alterius Parochiæ. 25
Parochiani ſunt perpetui, & efficiuntu tales omnes ſepulti in Parrochiali Ec cleſia. 25
Permutationes beneficiorum, quorũ col lationes ſpectant ad inferiores, deben fieri coram Epiſcopo viciniori ipſi in feriori, ſed in manibus Papæ poſſun fieri permutationes omnium benefi ciorum. 25
Parochus prouiſus de Parochiali per cõ curſum non eſt idoneus confeſſor in tota Diœceſi, ſed ſolum in illa Ciuita te, vel oppido, vbi ſita eſt Parochia lis. 25
Parochus ab his quã in domibus laicor audire confeſsiones debet moneri, v fides aduenieñti medico relinquat. 25
Parochus imò nec Epiſcopus, nec Inqui ſitor poſſunt lapſos in hæreſim abſol uere. 25
Patriarcharum præcedentia. 26
Prælati an ſint Domini ſedituum Eccle ſiæ, & an teneantur reſtituere ſi mal expenderunt. 28
Præcipitans ſe cũ periculo vitæ, vt eui tet maius periculum, an peccet. 29
Præceptum Superioris non obligat ad culpam quando eſt contra conſuetu dinem approbatam. 30
Præceptum Superioris incompetẽtis nõ obligat ad culpam. 30
Præceptum Iudicis ſecularis non exten ditur ad alligandum animam, nisi in nitatur Iuri Diuino vel Eccleſiaſt. 30
Percuſsio Clerici quãdo intelligatur publica, & notoria. 361
Percutiendi animo Clericum euaginan entem, ſed impeditus non percuſsit ar

sit

sit excommunicatus. 373
Percutiẽs vnica percuſsione plures Clericos, an incurrat plures excommunicationes. 373
Percutiens Clericum per alium eſt excõmunicat. 374
Percuti Clericum mandans, conſulans, hortans, an ſit excommunicatus, 374
Percuſsionem Clerici ratam habens an ſit excommunicatus. 375
Percuſsionem Clerici non impediens cũ poſsit an ſit excommunicatus. 375
Poſſe nõ dicitur aliquod fieri, niſi quod commode fieri poteſt. 376
Percuti facientes conſanguineos Clericorum in illorum odium an ſint excommunicati. 376
Percutiens Clericum excommunicatum interdictum, vel irregularem, an ſit excommunicatus. 377
Percutiens Clericum aſſaſsinum non incidit in Canon. 377
Percutiens laicum incedentem ex voto, vel deuotione in habitu clericali, vel Clericum qui receſsit à clericatu, an ſit excommunicatus. 378
Percutiens Clericum qui ter monitus nõ receſsit ab enormitatibus non incidit in canon. ſi quis ſuadente. 378
Percutiens monacum inuentum in adulterio cum vxore, vel filia non incurrit excommunicationem canon. ſi quis ſuadente, ſed pecc. grauiſsime. 380
Percutiens Clericum credens eſſe laicũ an incurrat excommunicationem. 380
Percuſſio quando dicatur leuis, vt abſolui poſſit ab Epiſcopo, & quando grauis. 386

Q

QVæ ſit differentia inter ceſſationem a diuinis. fol. 420
Quæ Sacramenta non poſſunt miniſtrari in loco interdicto. q 81. n. 4

R

REliquias Sanctorũ qualiter nobiſcũ ferre valeamus. fol 7
Reliquias Sanctorum ferre an pecc. ſit. 7
Reliquias transferre de vno loco ad aliũ ſine licẽtia Superioris ſacrilegiũ eſt. 7
Recitans Diuinum Officium, & addens plura verba quam ibi legantur ſi ad malum finem peccat mortaliter, ſi ad bonum, peccat venialiter. 12
Reliquias falſas in Eccleſia exponẽs, aut falſa miracula prædicans ad aucupandas eleemoſynas aut falſa miracula pingens peccat mortaliter. 12
Reſignatio eſt beneficiati. 135
Remedia quæ prohibita, & quæ permiſſa pro ſanitate recuperanda. 155
Remedia noxia quæ ſint. 155
Remedia contumelioſa quæ ſint. 155
Remedia nugatoria quæ ſint. 155
Reliquias Sãctorũ an liceat geſtare. 159
Reliquias falſas geſtare, & alteri dare ſacrilegium eſt. 159
Ratio cultus diuini excuſat à laborãdo die feſto, & quomodo id intelligat. 200
Reſcripta, & Priuilegia poſſunt fieri nocturno tempore, & adducit exemplum Innocentij Papæ. 245
Reſignationes beneficiorum poſſunt fieri de nocte adhibitis pluribus luminaribus. 246
Reſidentia quæ dicatur. 252
Reſidere quis dicitur habitans in domo parum diſtanti a Parochia. 252
Reſidere quando quis non teneatur. 252
Rector cum effectu debet miniſtrare Sacramẽta infectis ſub pœna pec. m. 253
Rector quando Eccleſia patitur defectũ ex cauſa miniſtrorũ debet etiã abſens venire ad gregem. 254
Rector etiam cum ipſius vitæ periculo non poteſt deſerere ſubditos in extrema neceſſitate poſitos. 254
Rector quando eſt periculum particulare ipſius, non autem vniuerſale gregis poteſt gregem relinquere. 254
Rectori vel Prælato quando liceat gregem deſerere. 254
Religioſus in extremis conſtitutus an poſsit comedere carnes contra ſuam regulam. 285
Regulares mutuo ſe percutiẽtes, poſſunt abſolui à Superiore. 384
Reuelare quando quis non teneatur in monitorijs rem furto ſublatam. 428

Reuelare vel non quã quis excuſetur. 433
Reuelare obligatus an teneať alio proſiciſcitur ſuis expenſis. 434
Reuelare vt quis teneatur in longinquis debentur ei expenſæ. 434
Reuelare qui nõ potuit tempore monitorij propter infirmitatem, aut aliam iuſtam cauſam,an teneatur reuelare poſtea quam impedimentum fuit ſublatum. 435
Reuelare quis non tenetur quando peccatum eſt occultum. 435
euelare an teneatur quis, ſi ſperatur quod peccator ſe emendet correctione fraterna. 437
Reuelare an quis teneatur metu excommunicationis male oblatum,quod putat poſſe retinere in compenſationem alterius tanti. 437
Reuelare tenentur ſcientes tenentem ratione compenſationis pro eorum credito. 43
Reuelare quis tenetur iuxta mandata Epiſcopi,& qualiter. 439
Reuelare an quis teneatur rem acceptã à fure,& furem reuelare. 439
Reuelare quis non tenetur,quod nõ poteſt probare,& ad quid teneatur. 442
Reuelare non tenetur qui audiuit a perſonis leuibus,& non fide dignis. 442
Reuelare quis non tenetur quando ſcit alium denunciaſſe delictum. 442
Reuelare non tenetur quis, quando ſcit debitorẽ excuſari ob impotentiã. 442
Reuelare non tenetur quis nec reſtituere arma,quando ſcit ea deſeruire ad malum finem. 442
Reuelare non tenentur ſcientes aliquid ſub ſigillo,amplia,& limita. 443
Reuelare ex vi monitorialium quis non tenetur quod ſcit in confeſſione. 444
Reuelandi confeſſionem licentia quando dari poſſit per pœnitentem. 444
Reuelare non tenetur Confeſſor etiã de ordine Epiſcopi. 444
Reuelanti confeſſionem in Iudicio etiã cum iuramento non eſt adhibenda fides. 444
Reuelare ſcripturas quis teneatur ex vi monitorialium. 445
Reus non tenetur exhibere ſcripturas, ſed tantũ reuelare eſſe apud talẽ. 445
Reuelare tenetur qui interpellatæ pluribus vicibus aliquod modicum eidẽ ſurripuit,ita quod deuenerit ad notabilem ſummam. 447
Reuelare tenentur etiam filij,& vxores, & ſimil in monitorijs ad Inſtantiam parentum,& mariti. 449
Reuelare tenentur vxores donata ſibi a marito contra formã ſtatuti ex vi monitorij. 449
Reuelare tenetur ſciens aliquem occultaſſe bona in præiudicium exequutionis,ſeu ſequeſtri faciendi. 449
Reuelare non tenetur vxor contra maritum. 449
Reuelare non tenetur vxor quod occultauit pro compenſatione iuſta ſui crediti dotalis,vel mobilia & ſuppellectilia domus neceſſaria ad vitam fallit in donatione facta in fraudem creditorũ vel poſt commiſſum delictum. 450
Reuelare an teneantur informati de aliquo facto ex neceſſitate,vel ſine. 450
Reuelare tenentur filij ſpirituales cõtra Patrem ſpiritualem. 450
Reuelare tenentur etiam perſonæ priuilegiatæ quando aliter veritas haberi non poteſt. 451
Reuelare an teneatur quis rẽ quam detinet. 452
Reuelare non tenetur principalis metu l te de Iuribus facientibus pro parte aduerſa. 453
Reſtituere vigore monitorij non ſolum tenetur quis rem ablatam, ſed & expenſas. 454

S

SAnctis canonizatis publicè noſtras neceſſitates poſſumus commendare alijs non niſi priuatim. 7
Superſtitio quid ſit. 12
Superſtitionis pecc mort. peccat cantãs laſciuas cantilenas inter Miſſarum ſolemnia,aut qui obſeruat Sabatũ more Iudæorum. 11
Superſtitio non eſt Sabatum ieiunare in

honorem Beatæ Virginis, vel alia pia opera facere. 12
Stellas ſi quis contéplando prędicit particularia quædam certo futura pecc. mort. ſed ſi tantum prædicit inclinationem non peccat. 13
Et ex cantu gallinæ prædicens aliquem moriturum in domo illa pec mort. ſed ſi ex vlulatu animalium in cãpis prædicit mutationem ſtatus in regione illa quia ex cauſa naturali. Vel prędicẽs pluuiam quia oues nimium auidæ paſcuntur non peccat, quia naturaliter cognoſcunt ſibi neceſſaria. 13
Somniorum quot ſunt ſpecies. 14
Somnia naturalia quæ, & ex quibus cauſantur. 14
Sõnia diuina quæ & cuius fiat effect⁹. 15
Somnia demoniaca quæ. 15
Somnijs an ſit licitum fidem adhibere maximè prouenientibus ex nimio cibo, vel potu, aut præcedentibus cogitationibus 16
Et quid de prouenientibus ex prædominio humorum, ibid. num. 2.
Vbi quę sõnia poſsint obſeruari, & n. 3
Somniar orans de aliqua re ſibi grata futura pecc. mort. 16
Somniorum interpretatio quibus permittatur. 16
Somniorum ſpecies plures. 17
Sortibus an liceat vti inter fratres ſuper diuiſione bonorum. 17
Sortibus licet vti ad ſciendam diuinam voluntatem. 18
Sortibus officiales elegi poſſunt. 18
Secus in electione Superioris Eccleſiaſtici. ibid. num. 3.
Sortibus vti per iniectionem palmæ viridis in ignem, aut plumbo liquefacto, & ſimil. eſt pecc. mort. ibid.
Sortibus vtens ad malum finem peccat mortaliter. 18
Sabata quid ſignificet, & quare dies Sabathi in diem Dñicum ſit trãſlatus 35
Sabathi die, & pro eo die feſto duo adimplere tenemur, abſtinere ab operibus ſeruilibus, & auſcultare Miſſam. 36
Senes amandi, & honorandi ſunt. 42
Suſurratio eſt pecc. mort. & in quo conſiſtat. 49
Subuenire an quis teneatur proximo in extrema neceſsitate de ijs quibus cõſeruat ſuum ſtatum. 56
Stationes quæ dicebantur. 59
Et durabant de mane vſq; ad nonã. 59
Stuprum quid ſit. 96
Stuprans per vim, vel præces tenetur ſtupratam dotare. 97
Stupratæ dos debet eſſe tanta, vt honeſte nubat. 97
Stupratam tenetur ſtuprator in vxorem ducere ſi cum iuramento promiſit, & ſit par eius & ſtuprata velit. 97
Stuprata non coacta, ſed ex ſuo conſenſu nõ debet dotari, ſed aliquid ei dandum ex charitate. 97
Simonia quid ſit. 100
Simonia vnde dicatur. 100
Simoniæ peccatum grauiſsimum. 100
Simoniam ad probandam admittuntur infames. 100
Simoniæ concurrit ſacrilegium ſuperſtitioſum. 100
Simonia quo iure prohibita ſit. 101
Simoniam ad prohibendam ſunt ſtatutæ diuerſæ pœnæ, & quæ, & quãdo locum habeant. 101
Simonia quo ad ordines committitur etiam in prima tonſura. 102
Simonia quotuplex ſit. 102
Simonia mentalis dupliciter eſſe poteſt. 102
Simonia eſt deſeruire Epiſcopo pro obtinendo beneficio, & non poteſt abſolui niſi deponat hanc intentionem. 103
Simonia mentalis quæ, & quot modis contingere poteſt. 103
Simoniace acceptũ cui reſtituendũ. 104
Simonia realis quæ. 104
Simonia an ſit remittere debitũ antidotale pro ſpirituali concedendo. 105
Simonia mentalis non obligat ad reſtituendum ſicut vſura mentalis, & quæ ſit ratio. 105
Simoniace acceptũ beneficiũ per pecuniam datam per conſanguineos beneficiati, vel amicos, tenetur quamprimum

mum ſciuerit illud reſignare. 106
Simoniace accipiẽs beneficiũ quñ teneatur fructus reſtituere,& cui. 106
Simoniace accipiens beneficium per pecuniam per conſanguineos datam in odium beneficiati non peccat. 107
Simonia an ſit ſi pecunia detur Epiſcopo vel Electori ne ſimoniam committat cum aliquo. 107
Simonia an cõmittatur ſi beneficandus dederit pecuniam conſanguineis Epiſcopi eo in ſcio. 107
Simonia an ſit ſi cõſanguinei beneficandi dederint pecuniam conſanguineis, vel familiaribus Epiſcopi eo inſcio ac etiam beneficando,& an ſciens teneatur reſignare. 107
Simoniæ mediatores ſunt excommunicati excommunicatione Papali, & tenẽtur reſtituere quod acceperint 108
Simoniæ cauſa formalis quæ. 108
Simoniacũ pretiũ ſeu munus triplex. 103
Simoniam an incurrat laudãs, ſeu adulãs collatorẽ beneficij,ſeu Electorem. 103
Simonia an ſit ſi quis dat pecuniam potenti,vt ipſum commendet, & idoneũ afferat apud Papam. 109
Simoniam an incurrat laudans aliquem pro beneficio obtinendo ſine aliqua præuia conuentione. 109
Simoniã an inducunt omnes preces factæ apud collatorem beneficij, 110
Simoniam an inducant obſequia familiaritãs & ſimil. 110
Simoniam an incurrat venditor rerũ comeſtibiliũ promittens collatori ſe daturũ ex melioribꝰ pro beneficio filior. 110
Simoniæ cauſa finalis quæ. 112
Simoniæ cauſa impulſiua quæ. 112
Simonia non incurrit ſeruiens Epiſcopo,non principaliter, vt habeat beneficium,ſed illius gratiam. 112
Simonia non cõmittitur ſi datur aliquid temporale pro celebrandis miſsis, vel pro prædicatione. 112
Simonia non cõmittitur ſi datur aliquid Epiſcopo temporale pro ſpirituali per modum ſpontaneæ liberalitatis. 113
Simonia non committitur ſi datur temporale pro ſpirituali per modum mercedis laboris. 113
Simonia non committitur ſi datur temporale in datione rei ſpiritualis per modum laudabilis conſuetudinis. 113
& dummodò ſeruetur modus dandi, & recipiendi,& dentur prius ſpiritualia, deinde temporalia petãtur alias eſſet quodam ſcandalum. 113
Simonia non eſt recipere aliquid pro ſepultura mortuorum,pro benedictione ſponſorum, & ſimil 113
Simonia non eſt paciſci de lecto,ſeu pannis mortuorum ante exequias,imo vbi timetur difficilis exactio poſsũt prius peti temporalia, & capi pignora, aut cautiones. 113
Simonia an sit redimere vexationem ſuper beneficio. 115
Simoniam an committat Prædicator paciſcẽs de mercede prædicationis. 115
Simoniam non committit Cappellanus paciſcens de mercede Miſſarum celebrandarum. 116
Simoniam non incurrit Sacerdos inueſtigans,vbi dantur pinguiores eleemoſynæ pro Miſſis celebrandis 116
Simoniam nõ incurrit Prædicator inueſtigãs vbi dãtur pinguiores eleemoſynæ pro prædicatione, ſed ad eum tandum ſcandalum debet recipere quod ſpontè datur,ne dicatur de eo quod non nos,ſed noſtra quærunt. 116
Simonia an sit,ſi quis renunciat beneficium litigioſum,vel non litigioſum cũ pacto quod ſibi ſoluantur expenſæ in lite,vel in Bullis erogatæ. 116
Simonia an sit,ſi impeditus ab aliquo in beneficij poſſeſsione vult redimere iniuſtam vexationem 117
Simonia nõ eſt ſoluere Notario pluſquã eſt in taxa deneganti ſcribere bullas ordinum 117
Simonia eſt redimere vexationem indirectam non ſuper beneficio, ſed ſuper inhabilitate, 118
Simonia non eſt dare pecuniã alicui impedienti de facto ire Romam ad obtinendum beneficium. 118

Simonia an ſit ſi magis idoneus concurrens cū alijs non æquè idoneis dat pecuniam examinatoribus, vt iuſte iudicent, redimēdo timens vexationē. 118
Simonia an ſit, ſi habēs maiora ſuffragia in electione, dat pecuniam minori eligenti, vt dicatur communi voto. 119
Simonia non eſt ſi lego centum tali monaſterio ſi Franciſcum in Monacum receperit. 119
Simonia an ſit ſi promitto Abbati Centū ſi Frāciſcū in Monacū recipiat 119
Simonia an ſit ſi Epus impeditus à Ciuitate ne capiat poſſeſſionem, quia non vult obſeruare capitula iuſta, ſi dat pecuniam ad remouendum hoc impedimentum. 119
Spiritualia quot modis conſiderētur, ſuper quibus ſimonia cōmitti poteſt. 120
Simoniam an committat, dans beneficiū alicui, vt ipſum doceat. 121
Simonia an ſit dare præbendam Lectori, vt legat. 121
Simonia an ſit exigere pretium à Cler. beneficiato pro licentia eundi ad ſtudium. 121
Simonia an ſit vendere reliq. Sanct. 122
Simonia an ſit vendere Sacramenta. 122
Simonia eſt vendere chriſma vel Oleum ſanctum. 122
Simonia an ſit vēdere res benedictas habito reſpectu ad materiā tantum. 123
Simonia non eſt cātare Miſſam pro mercede, & ſic operas ſuas locare. 123
Simonia an cōmittat Parochus vendens, ſeu locās pro tāto pretio officiū aſpergendi aquā benedictam per domos in die Iouis, vel Sabati ſancti, vel benedicendi cibos Paſcales in die Paſch. 124
Sepulturā vendere, vel aliquid recipere pro aliquo ſepeliēdo an liceat, vel pro abſoluendo ab excōm. vel à votis, vel pro mutuanda Cruce. 124
Simonia an ſit concedere Baldachinum prætioſum nouis ſponſ. 125
Simonia an ſit petere prętium pro concedenda Cruce pretioſa defuncto. 125
Simonia an ſit petere maius ſalarium pro officio cātato in muſica, cum ſolitum ſit cantari cantu plano. 125
Simonia an ſit recipere prętium pro abſolutione, & ſimil. 126
Simonia an ſit recipere pretiū pro diſpēſatione, vel pro communicando extra Parochiam. 126
Simonia an ſit recipere aliquid pro laborando in diebus feſtiuis. 126
Simonia an ſit dare, vel recipere aliquod pro ingreſſu relig. vel profeſs. 127
Simonia eſt dare aliquid Eccleſiæ, vt ipſum recipiant in Canonicum. 127
Simonia eſt ſi detur pecunia, vt inhabilis vel alias defectuoſus, vel deformis recipiatur ad Religionem. 127
Simonia an ſit ſi Religio prętium recipit ab intrante qui ſit infirmus, vel ſi monaſterium pingue recipiat dotem monacandæ. 127
Simonia an ſit ſi moniales recipiunt munuſcula in ingreſſu nouæ monialis. 127
Simonia an ſit ſi Epiſcopus aliquid exigit pro ſigillo vel ſubſcriptione in conferendis ordinibus. 128
Simonia eſt ſi quis ordinetur ab Epiſcopo ordine ſacro ſine titulo cum pacto de non petēdo aliquid ab ordināte, & ordinandus incurrit pœnas. 132
Spiritualia, & ſpiritualitati annexa quæ ſint. 133
Simonia poteſt interuenire tàm in ſęcularibus, quam in Eccleſiaſticis beneficijs, & quot modis. 135
Simonia eſt dare pecuniam, vel quoduis tēporale ad beneficia obtinenda. 135
Simonia eſt renunciare titulū beneficij, vt per Papā alteri conferatur &c. 135
Simonia mentalis eſt ſi quis mittat muneri Epiſcopo cum intentione, vt ei conferat beneficium. 135
Simonia nō eſt ſoluere Notario p Bul 135
Simonia non eſt ſi Epiſcopus cōferat beneficium famulo in recompenſam ſeruitiorum præſtitorum. 135
Simonia eſt dare aliquid mediatori Epi, vt ſibi beneficium conferatur. 136
Simonia non eſt dare aliquid mediatori pro ſuo labore, vel vt declaret ſuas virtutes Epiſcopo 136

Simonia an ſit, ſi ſciens Epiſc. reſolutum dare alicui beneficium, &c. 137
Simonia an ſit ſi Epiſcopus conferat beneficium alteri magis grato ſperans aliquid ab eo vti grato 137
Simonia nõ eſt ſi quis dicat Epiſcopo da mihi beneficium quia non ero tibi ingratus. 138
Simonia eſt emere vel vendere Iuſpatronatus, vel ſuffragia ad illud. 138
Simonia non eſt ſi venditur Iuſpatronatus cum vniuerſitate bonorum. 133
Simonia eſt ſi patroni facta pſẽtatione ſe intromitterent exactioni fructuũ. 138
Simonia an ſit reſignare beneficium in manibus Papæ ad fauoré tertij, &c. 139
Simoniã non cõmittit renuncians beneficium liberè nil petens niſi mente, & animo, &c 139
Simonia an ſit, ſi quis de nouo fundet & dotet beneficium pro eo commutando cum Abbate, vel Canonico. 141
Simonia eſt permutare beneficia propria authoritate ſine aſſenſu Epiſcopi qui purgat omnem ſuſpicionem. 141
Simonia eſt ſi quis renunciat beneficiũ alteri cũ pacto, vt ille renunciet aliud nepoti. 141
Simonia eſt dare vocem alicui in Capitulo, vt alia vice illudet vocẽ ſibi. 141
Simonia ſacrilega, & peſſima eſt reſignare beneficium alicui, &c. 142
Simonia eſt ſi in permutatione, vel reſignatione fiat pactum, &c. 142
Simonia eſt ſi quis permutaret perſonatum paucorũ redituum cum beneficio ſimplici pinguiorũ redituum, &c. 142
Superſtitio quid ſit. 145
Superſtitionis ſubiectum quod ſit. 145
Superſtitio vnde dicatur. 146
Superſtitio circa quæ conſiſtit. 145
Sĩplicitas quæ excuſet a ſupſtitione. 147
Superſtitio eſt ieiunare in die Dominico, nã ſi vigilia venerit illo die ieiunatur in die præcedenti. 143
Superſtitio eſt plures cruces facere in recitando diuinum Officium quam Eccleſia præcepit. 143
Supſtitionis ſpecies quot & quæ ſit 143
Superſtitio non eſt eijcere Agnos Dei in mare ad ſedandam tempeſtaté, vt quidam Imperator fecit. 154
Superſtitio eſt dicere verba ſacra ad aures infirmi. 155
Superſtitio eſt cum primo nummo argenteo Cruc. oblato facere anulum pro grancho. 153
Superſtitio eſt qui ex nũmo acquiſito ex eleemoſyna conficí curat mediam Lunam dum Luna eſt media, &c. 158
Superſtitio nõ eſt facere aliquid quod audiuit reuelatum à Deo alicui ſancto, vel deuotæ perſonæ. 153
Scientia acquiritur ſtudio, labore, & per intellectus illuminationem, quæ non põt fieri a dæmone, ſed a Deo ſolo. 158
Superſtitio an ſit immergere alicuius ſácti Imaginem in mari ad excitandam pluuiam. 150
Superſtitio eſt ſcribere in carta in feſto S. Agathæ dum Miſſa celebratur vt liberet domum a tactu fulminum. 160
Superſtitio eſt ſcribere verba in candelis in feſto Purificationis pro liberanda muliere a partu, vel pro pariendo filiũ maſculum. 160
Superſtitio eſt in vana obſeruatione téporis, excepta cauſa naturali, vt non lauare caput in die Sabati ad euitandum dolorem cum id ars medicina non doceat: 161
Superſtitio eſt colligere herbas in die S. Io. Baptiſtæ. 161
Superſtitio eſt ſi quis haberet malum augurium ſibi non mitti munera, vt ſolitum eſt in capite anni. 161
Superſtitio eſt non plantare vineam in anno biſexto. 161
Striges, ſeu ſtrigones quare ita dicant. 157
Strigum quot ſint ſpecies. 167
Strigę quot cauſis moueãtur ad hoc peſſimum exercitium. 167
Sanguinis occiſi ebullitio ex vulnere in præſentia occiſoris quæ ſit cauſa, ex opinione Medici Proſperi Recinæ de Apice, quodq; indicium faciat. 170
Sponſionum materia ludi q̃d ſit quę vulgo dicit̃ la ſcõmeſſa, ſeu inguagiatura. 185

Sponſiones quot modis fiunt. 185†
Sponſio quando ſit licita. 185
Sponſionis modus licitus. 186
Sponſio committitur etiam ſi per alium ludatur. 186
Sponſio de non ludendo ſub pœna tali Eccleſiæ applicanda, ſi committitur non poteſt ab œconomis Eccl. remitti. 186
Sponſio de non ludendo ſub pœna, an toties committatur quoties luſerit, vel ſemel tantum. 186. & ſeq.
Sponſio de nō ludendo verificatur ſi cōſtat clarè dum ludo. 187
Sponſio de curſu, vel lucta committitur etiam ſi ſpondētem pœnituerit ſi per alterum non ſtat. 187
Sponſio de re illicita non valet. 187
Sponſiones quādo erunt licitæ, & obſeruandæ. 187
Sabatum quid ſignificet. 188
Sabatum apud Hebreos accipiebatur pro tota hebdomada, & quid apud gentiles. 187
Sabatum in diem Dominicum translatū, & quare dies Dominicus appellētur 189
Sabatum obſeruans more Hebreorum peccat. 131
Sabatum obſeruare in honorem B. Mariæ Virginis & abſtinere ab operibus ſeruilibus non eſt peccatum. 189
Sabati dies quare ſit conſecratus in honorem B. Mariæ Virginis. 189
Superſtitio eſt in die Sabati non texere, vel filare, ſed bene alia opera ſeruilia facere. 190
Subditus vnius Epiſcopi poteſt ordinari ab alio cū literis dimiſſorialibus, & cū eo poteſt diſpenſari in caſibus conſuetis quia conceſſa facultate ordinandi cēſetur cōceſſa facultas diſpēſādi 212
Synodus quando celebratur non ſolum Diœceſani, ſed proximiores venire etiam tenentur. 217
Synodi præcedentiam. 217
Synodi in celebratione quæ ſtatuta condere poſſit Epiſcopus. 217
Statuta contra Canones quando Epiſcopus condere poſſit. 218
Statuta in Synodo condere poteſt Epiſcopus abſq; Cleri approbatione. 218
Statutis in condendis qui ſunt caſus in quibus requiritur conſenſus capit. 218
Statuta Epiſcopi regulariter ligant quo ad pœnam non quo ad culpam. 219
Subſidium charitatiuum non poteſt præſcribi. 223
Subſidium charitatiuum non exigitur à paupere. 223
Sepeliendi ſunt Parochiani in Parochia niſi alibi elegerint ſepulturam, & tunc Parochus habebit quartā funeral. 249
Sepelliri poteſt extraneus in aliena ſepultura propter neceſſitatem permittente Epiſcopo. 251
Idem dicendum de ſedibus, ſeu Bāchis quæ laici ſi benedicant, vt propria loco citato.
Seminaria Clericorum quare fuerint erecta. 273
Seminarium Beneuentanum à quo erectum & eius laudes. 273
Statutum Epiſcopi non ligat ſucceſſorē Epiſcopum. 322
Statutum factum in Synodo Prouinciali ligat ſubditos tàm Archiepiſcopi Metropolitani quàm ſuffraganeorū. 324
Sententia condemnatoria vbi præceſſit, abſolutio ſubſequenda eſt. 367
Sacerdos hæreticus, vel ſciſmaticus an poſſit abſoluere in articulo mortis 368
Sententiæ excommunicationis latæ per ſtatuta Epiſcoporū non expirant morte Epī, & quid de ſtatutis Vicarij. 441
Suſpenſio quid ſit, & quotuplex. 455
Suſpenſio quę inducit irregularitatē 455
Suſpenſus à Pōtificalibus non poteſt Pōtificalia exercere, ſed ſi cum illis celebrat non efficitur irregularis. 456
Suſpenſus ab ordine, & ab his quæ exercētur rōne ordinis fit irregularis. 456
Suſpenſus ab officio, & à beneficio non poteſt ſubuentionem habere de fructibus beneficij. 456
Suſpenſus à beneficio regulariter quomodo intelligatur. 456

T

Templa Sanctis dicata, præcipue ad cultum Dei, ſecundario in honorem

Sanctorum dicantur. fol. 67
Teſtificatio falſa vltra pecc mor. obligat ad reſtitutionem. 47
Teſtis in iudicio aſſerens quid contra aliquem an teneatur ad reſtitutionem famæ. 48
Tempeſtates ſedare quomodo liceat. 165
Titulus requiſitus in ordinandis ſufficit quod habeatur in ſacerdotio, vt in Eccleſijs receptitijs. 214
Tertiarij, & tertiariæ Mendicantiũ gaudent priuilegio canon. ſi quis ſuadente. 379
Talis quiſque præſumitur qualis in habitu reperitur. 404
Tributum non debet ſolui de terreno in quo ædificatur Eccleſia. 408
Teſtes nolentes deponere coram Iudice laico, coguntur per Eccleſiaſticum per cenſuras ad deponendum. 429
Teſtificari quis ſponte debet pro condénatione delinquentis contra bonum publicum, ita etiam pro liberatione innocentis. 451

V

Vſus Eccleſiæ circa ſacrificia quæ offert Sanctis qualiter intelligatur. 6
Votum tria requirit. 30
Votum in quo differat à promiſſione, & pollicitatione. 30
Vouens motus aliqua paſſione non adſtringitur. 30
Voués nõ fideiubere an adſtringatur. 30
Vouens religionem timens Curiam circundanté eum capere pro delicto forſan commiſſo tenetur obſeruare. 30
Vouens dare centum pro eleemoſyna, quia natus eſt ſibi filius ex adulterio, vel quid mali ſibi ſucceſſit non valet & ſic vouendo pecc. mort. 31
Vouens dare centum pro eleemoſyna ſi eius concubina pariet maſculum tenetur obſeruare. 31
Votum indiſcretum non valet, ſed reducitur ad poſſibile. 31
Vouens non mutuare niſi ſibi reſtituatur tenet. 31
Vouens ſi deinde ſe pœnitet pecc. mort. ſed ſi de re leui pecc ven. 31
Vouens deferre monacalem habitum per aliquod tempus. & vxor non conſentiat non tenetur & è contra vir poteſt irritare votum tale vxoris ſuæ. 31
Votum filij de intraudo Religionem, an Pater poſſit irritare abſq; peccato. 31
Vouens ob vanamgloriam quando obligetur. 31
Votũ vxoris de aliquid dãdo poſt morté mariti, non poteſt maritus irritare. 31
Vouens ieiunare in aliquo die Sancti, qui venerit die Dominico an teneatur obſeruare. 31
Vouens ieiunare ſi poſtea fiat infirmus non tenetur. 32
Vouens non comedere carnes, oua, vel lacticinia, tenetur eiunare iuxta vſum regionis etiam cum eſu carnium. 32
Votum indiſcretum, & quaſi impoſſibile non obligat. 32
Vouens non comedere carnes tali die qui venerit in feſto Natalis Domini, an poſſit comedere. 32
Vouens ieiunare die Veneris in quem cadit dies Natalis, an teneatur ieiunare. 32
Vouens quolibet die dicere Officiũ Beatæ Virginis, ſi omnittit ex negligentia quomodo peccet. 33
Vouens non filare die Sabati an aſtringatur. 33
Vouens audire Miſſam quolibet die feſto non adimplens quomodo peccet. 33
Vouens quolibet die genuflectere decies non adimplens quomodo peccet. 33
Vouens ingredi religionem, quomodo teneatur ſatisfacere, & adimplere. 34
Vouens non comedere carnes in die Sanctæ Luciæ non debet ſaturari cæteris cibis. 34
Vouens non vouere niſi in ſcriptis tenetur. 34
Vouens facere planetam non poteſt facere aliud opus ſine Superioris licentia. 34
Votum non poſſunt facere ſubditi in præiudicium Domini, nec mariti in præiudicium vxorum. 34
Votum ſerui ante ſeruitutem non irri-

tat

tat Dominus. 34

Vouens dare aliquid pio loco ſatiſfacit dando æquiualens, ſed vouens dicere offic. B.V. non poteſt cõmutare &c. 34

Vota quando non teneant. 34

Vxor prouocans ad iram ex ſuis malis moribus maritum pecc. 46

Vigiliæ qualiter antiquitus fiebant. 59

Votum quid ſit, & quotuplex ſit. 65

Votũ ſolẽne in quo differat à ſiplici. 65

Vouere qui non poſſint. 65

Votũ non petẽdi debitũ quo ad virũ tutius eſt vt diſpẽſetur ab Epiſcopo. 66

Votum factum per coniuges de caſte viuendo ſi poſtea pœnituerit debẽt adire Epiſcopum. 66

Votum an poſſint facere ſerui ſine licentia Domini. 65

Voto an obligentur impuberes. 67

Vota quæ poſſint facere puberes ſine conſenſu Superioris. 68

Vota realia poteſt Pater irritare vſq; ad ætatem perfectam, nam ea non poteſt emittere filius. 68

Vouere an poſſint Religioſi de his quæ comprehenduntur ſub tribus votis eſſentialibus Religionis. 70

Vouere de operibus liberis poteſt Religioſus ſine Superioris licentia. 70

Vouere poſſunt Religioſi de his ad quæ tenetur præcepto Legis vt non mentiri, & ſimil. 70

Vouere poteſt Religioſus ſine Prælati ſui licentia de tranſeundo ad arctiorem regulam. 70

Vouens Religioſus cum Superioris licentia ſi poſtea reuocat confirmationem non peccat ſubditus. 70

Vouere an poſſit furioſus. 71

Voti fundamentũ eſt deliberatio, &c. 71

Vouere an poſſit ebrius &c. 71

Voto qualiter quis obligetur, & an poſſit ſe obligare mente, & animo &c. 71

Vouentium actus non operantur vltra intentionem. 72

Votum cõditionale poſt gratiam acceptam, dicitur contractus vltro citroq; obligatorius. 72

Votum vt ſit validũ tria requiruntur. 72

Votum non fit ex promiſſione ſine deliberatione. 72

Votum vt obliget ex deliberatione, quãta debeat eſſe ipſa deliberatio. 73

Votum ex iracundia an obliget. 73

Vouens ſecreto an teneatur. 74

Votũ tranſgred ens in releui an pecc. 74

Votum de non petendo diſpenſationem an teneat. 74

Voti materia quæ, & quotuplex ſit. 75

Voti res, ſeu cauſa materialis quot conditiones habere debet. 75

Vouens ieiunare totam quadrageſimam non excuſatur ieiunando partem. 76

Votum frangẽs de re veniali pec. ven. 76

Votum de re inutili parum obligat. 76

Votũ vt obliget debet eſſe de re vtili, vt reſultet in honorẽ Dei in ſalutem animæ vouentis, vel vtilitatẽ proximi. 76

Votum de re indifferenti non valet. 77

Votum de re mala, vt occidere, & ſimil. non valet. 77

Vouens de non peccando nec venialiter non tenet quia eſt de re impoſſibili. 77

Vouere poſſunt pueri habentes vſum rationis. 79

Vota impuberum poſſunt irritari per patres, vel tutores. 79

Vota impuberum poſſunt irritare mater, tutrix, vel balia dummodo mater non tranſierit ad ſecunda vota. 79

Votum filiorum impuberum poteſt irritari, vt ſupra vſq; ad ætatem perfectã quæ eſt 25. annorum. 79

Vota emiſſa per filium ante pubertatem poteſt Pater irritare poſt pubertatẽ. 79

Votũ Patris obligantis filiũ an teneat. 80

Vota facta per filios, vel vxores poſſũt irrita declarari peti à filijs, & vxoribus abſque peccato. 80

Votum factum ab vxore in domo patris antequam nuberet poteſt maritus irritare. 80

Vota Religioſorum non præiudicialia Prælatis ſuis, & ſeruorum non præiudicialia Dominis tenent. 80

Voti cauſa finalis quæ ſit. 81

Votum factum homini, & non Deo non tenet. 81

Digitized by Google

INDEX.

Votũ pietatis, vt dotare aliquã tenet. 81
Votum de aliquo bono faciendo ad malum finem an valeat. 81
Votum de ſe faciendo Clericum, vt habeat pingue beneficium, valet votum, ſed pecc. mort. 82
Votum ad malum finem non tenet. 82
Votum de habendo victoriam inimici non valet. 82
Votũ de euadẽdo ſaluũ à duello valet. 82
Votũ eleemoſynam faciẽdi ſi habuerit filium maſculum ex concubina valet. 82
Vouens in pęnam peccati futuri non obligatur. 82
Votum tranſgrediens de re leui excuſatur. 83
Votum trãſgrediens de re tota leui pec. mort. 83
otum de dando eleemoſynam ſingulis diebus, ſi per aliquos dies nõ adimplet qualiter peccat. 83
Vouens Religionem tenetur facere omnem diligentiam ingrediendi. 84
Vouens Religionem quibus caſibus excuſetur. 85
Vouens inconſiderate excuſatur, 85
Vouens Religionem ſi nõ poteſt ingredi an teneatur ad continẽtiam, ſicut vouens non nubere. 85
Votum an & quando obliget hæredes. 90
Votum vniuerſitatis an obliget ſucceſſores 90
Vota quæ non obligant, & poſſunt irritari. 90
Votum vt diſpẽſetur quid requiratur. 91
Voti in diſpenſatione cauſa rationabilis triplex eſſe poteſt. 91
Votum diſpenſare quando præſumatur Prelatus ex rationabili cauſa. 91
Voti diſpenſatio a Sũmo Pontifice ſẽper præſumitur bona, & rationabilis. 91
Vota ſimplicia diſpenſat Epiſcopus, alia quinq; Sũmus Pontifex vt votum Religionis, Caſtitatis perpetuæ, &c. 91
Vota iſta quinq; reſeruata Sũmo Põtifici quando poſſit diſpenſare Eps. 91
Voti in cõmutatione tria requirũtur. 91
Voti in commutatione quę debet obſeruare confeſſor. 92
Votum Religionis & caſtitatis an ſemper ſit reſeruatum Summo Pontifici. 92
Votum Religionis & caſtitatis perpetuæ differunt. 93
Votum redimere quando liceat. 93
Votũ nõ obligat ceſſante cauſa voti. 93
Vota quomodo tollantur. 93
Vota an poſſint diſpenſare Superiores non obſtantibus conditionibus appoſitis quod non poſſint neque a Sede Apoſtolica diſpenſari. 94
Vouens ſi ludat donare centum tali hoſpitali, quando & quomodo obligetur. 94
Vota a quibus diſpẽſentur. 95
Vota diſpenſandi iuſta cauſa quæ ſit. 95
Voti in redemptione debet æqualitas ſeruari. 96
Voti in redemptione non requiritur authoritas Superioris ſecus in voto publico. 95
Voti in commutatione in melius non requiritur Authoritas Superioris. 95
Votum omne factum in ſæculo tollitur per votum Religionis ſollemne. 96
Vana obſeruatio in quo conſiſtit. 154
Verba Euangelij an liceat ſuper nos geſtare, vel res ſacras, vt Agnus Dei. 154
Vxores antiquitus vngebant poſtes domorum maritorum ad euitanda maleficia. 167
Vxores dictę erant ab vngendo. 167
Vicarius Epi non poteſt eſſe laicus 228
Vicarius Archiepiſcopi non poteſt ſuſpẽdere, ſeu excommunicare ſuffraganeũ niſi abſente Archiepiſcopo. 231
Vicarius Epiſcopi poteſt inſtituere ſine ſpeciali mandato. 234
Vicarius Epiſcopi non poteſt vnire ſine ſpirituale mandato. 235
Venderis vltra pretium taxatum à lege peccat mort. 304
Violenta manuum iniectio quid importet. 372
Veritatem tacere vbi quis requiritur eſt peccatum mortale. 440

LAVS DEO.

Digitized by Google

Digitized by Google

6-4

Digitized by Google